

Istanbul Üniversitesi Yayınlarından
Edebiyat Fakültesi

SADEDDİN NÜZHET ERGUN

TÜRK MUSİKİSİ

ANTOLOJİSİ

BİRİNCİ CİLD

DİNİ ESERLER

İSTANBUL
RIZA KOŞKUN MATBAASI
1942

Türk Musikisi Antolojisi

BAŞLANGIÇ

Türk musikisinin bugüne kadar müdevven bir tarihi yazılmadığı gibi, bestelenmiş eserleri gösteren bir antoloji de vücade getirilmemiştir. Gerçi kütüphanelerde XVII inci asırdan itibaren kaleme alınmağa başlanmış bir takım mecmualara tesadüf edilir. XIX uncu asırda da Haşim Bey, Bolahenk Nuri Bey, Ârif Bey, Ahmed Avni Bey... gibi musikişinaslar bir takım mecmualar neşretmişlerdir. Fakat bütün bu eserler, tarihi bir gaye ile tertib edilmemiş, sadece makamlara göre tasnif edilmiştir. Faraza XV inci asrın değerli musikişinası Meragalı Abdülkadir'in bir eseri yanında XIX uncu asır zarfında yetişen bir bestekârın eseri kaydedilmiştir. Bu şahsiyetlerin devirleri ve musiki sahasındaki değerleri hakkında ise ufak bir not bile ilâve edilmemiştir. Bu yanlış tertib yüzünden makam veya terkiblerin de hangi asır mahsulü olduklarını - ekseriyetle - tesbit etmek çok zorlaşmıştır. Bütün bu cihetlerledir ki münevverlerimiz, Türk musikisinin tarihi seyrini takib etmeğe imkân bulamamışlardır.

İşte bu antoloji bu ihtiyaca tekabül edebilecek bir şekilde kaleme alındı. Türk musikisinin asır asır ne gibi tekâmüller gösterdiğini, her asırda bestekâr olarak kimlerin yetiştiğini ve ne gibi eserler bestelediklerini bildirmek maksadile vücade getirildi. Bestekârlarımıza dâir de lâzım gelen malûmat verildi.

Ben bu kitabı yazarken bir takım tarih ve edvar kitaplarına, tabakatlara, menakibnamelere, şair ve hattat tezkirelerine, musikişinas ve şairelrin tertib ettikleri mecmualara müracaat ettim. Bu vadide şimdiye kadar hiç bir eser yazılmadığı için uzun bir araştırma yapmağa mecbur oldum. Fakat oldukça neticeler elde ettim. Musikişinaslarımızdan ekserisini âlimler, mutasavvıflar, şairler ve hattatlar teşkil ettiği için bir hayli malûmat edinebildim.

Bu eserin edebiyat tarihi bakımından da faydalı bir menba olacağını ümid ediyorum. Musikişinaslarımızın hangi şairlerin eserlerini besteledikleri ve o şairlerin yaşadıkları devirde veya sonraki

zamanlarda ne derece şöhret kazandıklarını, bu kitab sarahatle gösterecektir. Bu mülâhaza iledir ki besteleri ve bestekârları tesbit ederken "güfte" sahiblerinin de kim olduklarını kısaca bildirmeyi muvafık buldum. Metinler kısmının menbalarını da bir takım kısaltma işaretleriyle gösterdim.

Bu eserimiz, üç kısımdan mürekkebirdir; ilk iki kısımda dinî ve lâdinî Türk musikisine aid metinler tesbit edilmiş, bunları vücade getirenler hakkında - tarihî bir sıra takîb edilerek - malûmat verilmiştir. Üçüncü kısım kitabımızda geçen ıstılâhların izahlarını muhtevi lûgatçedir.

Ben bu eserimle san'at tarihimize ufak bir hizmette bulunmak istedim. Muvaffak olabildiysem ne mutlu!

1 - İkincikânun - 1942

Sadeddin Nüzhet Ergun:

XVII nci asra kadar dinî Türk musikisi

İslâmdan önce Türklerin millî bir musikleri vardı. İbtidai bir mahiyette olmakla beraber bu musikinin tabii bir güzelliği mevcuddu. Yabancı unsurlarla karışmamış sâf bir mahallilik arz ediyordu.

Bu mahsuller Ozanlar tarafından ibda ediliyordu. Musikinin şirden ayrılmadığı bu ilk devirlerde Ozan, Bahşi, Kam... gibi adlarla anılan şairler, aynı zamanda musikişinas idiler. Bu şahsiyetlerin bilhassa dinî âyinlerde mühim rolleri görülmüyordu.

İslâmdan sonra da Türk musikisi aynı hususiyetleri ekseriyetle muhafaza etti. Hattâ komşu milletlerin musikleri üzerinde müessir oldu.

Türkler musiki sahasında Arab, ve Acemlerden müteessir olmamışlar, bilâkis onlar üzerine azâmî tesir icra etmişlerdir. Gerek nazariyatta, gerek eser ibdaında Türklerin kâbına islâm camiası içinde hiçbir milletin erişemediğini iftiharla söyleyebiliriz. "İslâm medeniyeti" tesiri altında teşekkül eden "Şark musikisi" nin en ölmez eserlerini, en san'atkârane mahsullerini muhakkak biz Türkler ibda etmiş bulunuyoruz. Bunu inkâr edenler ya hakikatı tahrif etmişler, yahut da yanlışlardır. *Farabî* (Vefatı: 339-950) den başlayarak, *İbnü Sina* (vefatı 428-1036), *Meragali Abdülkadir* (vefatı: 838, 1434)... gibi Türk nazariyatçılarının eserlerini Arabça, Acemce yazmaları bu yanlış fikirlere sebep olmuştur. İran'da, Hindistan'da, Azerbaycan'da, Bağdad'da, hülâsa Türklerin yayıldıkları bir çok islâm memleketlerinde yetişen değerli musiki üstadlarının tamamile Türk ırkına mensub olduklarını görüyoruz (1).

Türklerin İslâmdan önce salik oldukları müteaddid dinlerde musikinin mühim bir mevkii vardı. İslâmiyette de bu san'ata karşı menfi bir cephe mevcud değildi. *Hazreti Muhammed*, ses musiki-sine büyük bir ehemmiyet vermişti. Kur'ân'ın güzel sesle ve bir kaideye müstenid ahenkle okunmasını emrediyordu. "Tecvid" ve "Kıraat" işte bu rağbetin bir neticesi olarak doğmuştur. Kur'ân'ı bir

(1) Bu şahsiyetlerden "lâdini" Türk musikisi kısmında bahsedeceğiz.

takım kaidelerle okumayı temin eden bu ilimlerin musiki ile yakından alâkaları vardır. Bu cihetlerledir ki İslâmiyetin teessüsü zamanlarında ve daha sonraki devirlerde ses musikisine büyük bir rağbet gösterilmiştir. Çalgı hakkında ise bir "nas" bulunmadığı için bazı fakihler çalma ve dinlemeyi "lehiv" sayarak menetmeye çalışmışlardır. Buna mukabil diğer bir kısım fakihler ve ekseriyetle mutasavvıflar, sazlı musikinin bazı insanlar için lehiv olduğunu kabul etmekle beraber, bazıları için hattâ ibadet telâkki edilebileceği kanaatine varmışlardır.

Bunlara göre ses ve saz musikileri arasında hiç bir fark yoktur. Her iki nevi musiki de maddî ve cismanî bir takım hisleri tahrik ettiği gibi, manevî ve vicdanî en yüksek hislerin husulüne de sebep olabilir. Bu cihetledir ki, hangi nev'i olursa olsun musiki, dinliyenlerin seviyelerine göre helâl veya haram olabilir. Sofiyenin "Sema", dedikleri işte budur. Avamın semâi nefsanî bir takım hazlarla alâkadar olduğu için zararlıdır. Makbul olan Sema' havâsın semâidir. Bunlar musikiyi gönülle ve derunî bir vecd ile dinlerler ve bu türlü dinleyiş manevî terakkilerini icabettirir. İşte bu telâkkiler dolayisiledir ki mutasavvıfa arasında musikiye büyük bir ehemmiyet atfedilmiştir. Tarikat âyinlerinin bilhassa musiki ve şiirin yardımı ile yapılması da bu san'atların Bekkelerde fazlasile intişarına yardım etmiştir. Mutasavvıflar arasında ilâhiler, na'tlar, tevşihler vücade getiren ve bunları bizzat besteleyen bir çok şahsiyetlerin her asırda yetiştiğini görmemiz bundandır. Lâdinî mahiyetteki eserleri besteliyenlerin ekseriyetle bir tarikat mensubu olduklarını ise ilerde göreceğiz.

Saz musikisinin mahdut bazı tarikat âyinlerinde yer bulunduğunu biliyoruz. Bunlar arasında bilhassa Mevlevîliği gösterebiliriz. *Mevlânâ Celâleddin Rumi*'nin yüksek şahsiyeti etrafında teşekkül eden bu tarikat âyini ney, rûbab ve kudümün iştirâkiyle yapılmaktaydı. Mevlânâ'nın ve oğlu *Sultan Veled*'in de rûbab çaldıklarını menakibnamelerden ve Sultan Veled'in şiirlerinden öğrenmekteyiz. Mevlevîler arasında saz ve söz eserleri vücade getiren bir çok musikişinasların yetişmesi bu rağbetin tabii bir neticesidir

"Bektaşîlik" de de "saz" a büyük bir kudsiyet verilmiştir. Uzun asırlardanberi bu tarikat müntesiblerinin âyinlerinde mutlaka saz da çalınmıştır.

XIII üncü asır mutasavvıflarından *Taptuk Emre*'nin bizzat "Şeş-tâ", yani altı telli saz çaldığı "Vâkiât-ı Üftâde" de tasrih edilmekte-

dir. Bununla beraber, bilâhare bâtinî bir mahiyet alan bu tarikat mensubları arasında maruf bir bestekâra ve eserlerine tesadûf edilmiyor.

Musikişinaslarımızdan hiç birinin Bektaşiler tarafından vücude getirilen nefeslere beste yaptığı da XIX uncu asır sonlarına kadar görülmemiştir. Bu çok dikkate değer husus ta gösteriyor ki, Bâtinîlik demek olan Bektaşilik, müteşerri tarikatler arasına sokulamamıştır. Tekkelerde okunan ilâhiler, o tarikatlerin akîdelerini bâriz bir şekilde gösteren en kuvvetli vesikâlardır.

“Sünnî” olan Osmanlı hükûmeti camiasında Bâtinî akîdelerine sahib bulunan Bektaşiler, gizli bir teşkilât halinde ve mahdud bir zümre olarak tutunabilmişler, bu yüzden âyinlerini de gizli yapmaya mecbur kalmışlardır.

Bir Bektaşî olmak ihtimali olan ve XIII üncü asırda yetişen meşhur şair Yunus ise, katiyen bâtinî temayüllerine sahib olmadığı içindir ki “Sünnî” tarikat mensubları arasında hürmetle anılmış ve sevilmiş, bir çok eserleri de bestelenerek tarikat âyinlerinde yer almıştır. Esasen Yunus’un şiirleri, bilhassa XVI ncı asırda teşekkül etmiş olan “Bektaşî şî’ri” çerçevesine idhal edilemez.

“Bektaşî” âyinlerinde okunan nefesler, saz şâirlerinin veya onları taklid edenlerin besteledikleri mahsüllerdir. Elimizde güfte ve bestesi mevcut bir takım Bektaşî nefeslerinin şâirleri biliniyorsa da bestekârları mechuldür. Maamafih Bektaşî tarikatine mensub âşıkların yazdıkları nefesleri, aynı zamanda kendilerinin bestelemiş olmaları kuvvetle tahmin olunabilir. Fakat bütün bu bestelerde dinî bir vecid aramak beyhude bir emek olur. Bu şiirler, dinî olmak şöyle durşun, bilâkis dine karşı istihza eden bir edâyı taşırlar. Bu itibarladır ki, içkili ve sazlı âlemlerin musikisi olan bu tarzı, “lâdinî musiki” meyanına almak, daha doğrusu “Âşık musikisi” çerçevesinde mütalâa etmek zaruridir.

Anadolu ve Rumeli’nin bazı köylerinde toplu bir halde bulunan *Kızubaşlar* ve *Aleviler*’in musikilerini de gene bu meyanda tedkik etmek kabil olabilecektir.

Kadirilik, Rifailik, Bedevilik, Şâzelilik, Sâdilik, gibi tarikatlerde ise sadece el ile vurulan “Kudüm”, zilsiz “Def”, “Düblek” gibi çalgılar bazı zamanlarda ve bilhassa bayramlara tesadûf eden zikir meclislerinde çalınmıştır. Diğer tarikat âyinlerinde ise münhasıran ses muiskisinin büyük bir yer aldığını görmekteyiz.

Her tarikatin hususî bir "Âyin" i vardı. Edebiyat ve musiki-
nin yardımıyla yapılan bu âyinler ekseriyetle o tarikatın "Evrad" ı
ile başlardı. Yüzlerce sesin iştirâkiyle ve muayyen bestesile okunan
bu "Evrad" lar, muhakkak ki san'atkâr bir takım musikişinaslar
tarafından bestelenmişti. Daha sonra yapılan zikirlerde, dervişler,
zikrederlerken, zâkirler de müteaddid ilâhîler okurlardı. İdare,
zâkir başının elinde idi. Bu vazife, çok mühim ve o nisbette, zor
bir işti. Zâkirbaşı tayin edilebilmek için en aşağı 1000 ilâhînin bes-
tesini güftelerile birlikte, hafızasında bulundurmak, muskiye ve di-
nî rakıslara vâkıf olmak, falsosuz ve oldukça güzel sese ve bütün
bunlardan başka idare kabiliyetine sahib bulunmak şarttı. Dinî
rakıslarda okunan ilâhîler, ekseriyetle "Düyek" ve "Sofıyan" İka-
larında bestelenmiş olmakla beraber, bunların hangi nevi raksa
uygun gelebileceğini seçmek lâzımdı. Aksi takdirde zikir âhen-
ginde bir aksaklık hâsıl olur, umumî neş'e kaybolabilirdi.

Zâkirbaşı, okuyacağı ilâhî güftelerini de gözönünde bulundur-
mak mecburiyetinde idi. Faraza Muharrem ve Safer aylarında oku-
nan ilâhîlerden bir kısmı *İmam Hüseyin*'in şehadetini tasvir eden,
yahut da bu meali andıran mersiyelerden intihab edilirdi. Rebiülev-
vel, rebiülâhır aylarında ekseriyetle Hazreti Peygamber'in med-
hü senâsını ihtiva eden ilâhîler seçilirdi. Cemaziyelevvel, Cema-
ziyelâhır aylarında daha ziyade günahlardan tövbe ve istiğfarı
muhtevî bulunan ilâhîler okunurdu. Receb, Şaban aylarında ise
"Regaib" ve "Mirac" gecelerinin kutlandığına dair olan ilâhî-
lere ehemmiyet verilirdi. Her ayın hususiyetini gösterebilen bazı ilâ-
hîler mevcuddu. Mühim bir kısmı da umumî olarak her zaman
okunabilecek mahiyeti haizdi

Zâkirbaşının dikkat edeceği şeylerden biri de "İlâhî" mevzu-
unun zikre tatbiki idi. "Kelime-i Tevhid", "İsmicelâl", "Devran"...
gibi zikirlerde mündericat itibarile uygun gelen ilâhîler okunurdu.
Bu ilâhîler arasında "Vahdet-i vücud" u izah eden parçalar, epeyce
bir yekûn tutardı. Esasen ekseriyetle bestekâr olan zâkirbaşılar,
islâmî kültüre sahib adamlardı. Elde ettikleri bir şiir parçasını ulu-
orta bestelemezlerdi. O ilâhî güftesinin mevzuunu, veznini gözönün-
de bulundururlar, hangi nevi zikre daha uygun geleceğini düşünö-
rek bestelerlerdi. Makam tayini de zikrin icabatındandı.

Türk musikisi bestekârları, ihatalı adamlardı. Bunları,
sadece birkaç nağmeyi bir araya getiren basit bir takım insanlar

zannedenler aldanırlar. Esasen hayatları hakkında verdiğimiz izahlar da onların münevver birer şahsiyet olduklarını gösterecektir.

Tarikat âyinleri muhtelif tarzlarda yapılırdı. Bir kısmı ayakta zikrederlerdi. Bu nevi zikirler yarıya kadar eğilip kalkmak, dik dururken muayyen âhenklerle zıplamak, yahut da sağa sola dönmek suretile yapılırdı. Bir kaideye bağlı olan bu nevi zikirlere “Kıyam zikri” denilirdi. Bir de el ele yahut ta kol kola tutuşmak suretile ve bir halka teşkil ederek yapılan zikirler vardı. Sağ ayağını fazlaca ileri, sol ayağını biraz geri atmak ve bu hareketle mütemadiyen ilerleyerek top halinde dönmek suretile yapılırdı. Buna “Devran” derlerdi. Bütün bu zikirlerin muhtelif tavırları mevcuddu.

Oturdukları yerde zikredenler de vardı. Bu nevi zikirler diz çökerek zıplamak, başı da sağa sola çevirmek suretile yapılırdı. Dizkapakları yerde olduğu halde kalkıp oturmak suretile yapılan zikirler de vardı. Önce ağır ikalarla başlayan bu zikirler, gittikçe hızlaştırılır ve sonra en kıvrak nağmeli ve hafif ikalı ilâhiler okunurdu.

Bu zikirleri bedîi birer tavır vererek yapmak kolay bir şey değildi. Uzun bir mümareseye ihtiyaç vardı. “Dinî rakıslar” demek olan bu “zikir” leri sun’ilikten uzaklaşarak tabii hareketlerle yapabilmek uzun zaman çalışmağa ve kabiliyete bağlı idi.

Mevlevî “Sema”, ı da o nisbette zordu. Ayağını bir çiviye geçirerek aylarca meşkederlerdi. Fakat akıcı ve âhenkdar bir edâ ile dönebilmek hem bir istidad, hem de uzun bir çalışma mahsulü olurdu.

Bu rakısları islâm dini eğlence ve “lehiv” mahiyetinde olmadığı için menetmemiştii. *İmam Gazalî, Şehabeddin Sühreverdî, Ebu Talib Mekkî...* gibi bir çok islâm mütefekkirleri dinî rakısların lehinde bulunmuşlardı. Şeyhülislâm *Ebüs-süud*’un da bu hususta muvafık fetvalar verdiğini biliyoruz. *Sünbül Sinan, Aziz Mahmud Hüdayî, Ankaralı İsmail* gibi maruf Türk mutasavvurları ise dinî rakısların mahiyetlerini ve manevî faydalarını, bir çok şahidler göstererek izah eden eserler yazmışlardır.

Camilerde münhasıran ses musikisine büyük bir ehemmiyet verilmiştir. Daha ziyade dua mahiyetini haiz olan bu musiki islâmiyetin ilk devirlerindenberi tabii bir tekâmülle gene bilhassa Türklerin elinde büyük bir inkişaf göstermiştir.

Nâ't, Tekbir, Salâ, Salât, Temcid gibi dinî parçalarla Ezan, Ka-met gibi namaza âid teferruat, bütün Türk musikişinaslarının elinde bedîî bir hâl almıştır.

Camilerde okunan tesbih ve ilâhîler de epeyce bir yekûn tutar. Bilhassa Mevlid aylarında ve ramazanda okunmak üzere bestelenmiş bir çok ilâhîler vardır.

Cami musikisinde daha ziyade Arabca güftelere ehemmiyet verildiğini görüyoruz. Fakat bu Arabca güfteleri besteleyenler, tama-miyle Türklerdir. Bu eserlerde hâkim olan ruh; zühüd, takva, ubu-diyet, münacat ve duadır. Fakat cami musikisinde Tasavvufî par-çalara da yer verilmiştir. Netekim mutasavvifane bir eda ile ya-zılan bazı cami na'tlerinin mevcudiyeti bu hususta kuvvetli bir de-lildir.

XV nci asırdan beri takdîs edilerek ve bestelenerek okunan *Mevlid* ve *Muhammediye*'yi de bu arada zikr etmek lâzımdır.

Mevzularını bilhassa Siyer kitaplarından alan bu eserlerde ta-savvufa da temas edilmiştir.

812 (M. 1409) de meşhur şâir *Süleyman Çelebi* tarafından Bur-sâ'da vücade getirilen Mevlid'de Tasavvufî bir çok remizler vardır. Esasen *EmirSultan*'a mensub bir mutasavvıf olan Süleyman Çelebi, bu mühim eseri bilhassa *Âşık Paşa*'nın "Garibname" sinden ve di-ğer menbalardan istifade ederek ve kendi hislerini de samimî bir eda ile ilâve ederek meydana getirmiştir. Türk edebiyatının dinî mah-sulleri arasında "Mevlid manzumesi" kadar şöhret kazanan ve halk arasına yayılan hiç bir eser tanımıyoruz.

Lâtîfi diyor ki:

"Bu fakîr ü hakîr bu zamâna değin yüz aded Mevlid kitâbı gör-düm ve nazar-ı iltifâtla her birin gözden geçirdim. Birinde bu sûz ü hâleti ve bu şevk u harâreti görmedim. Ve hem bu mertebede birisi makbûl ve meşhûr olmadı ve beyn-en-nâs biri i'tibâr ve iştihâr bul-madı."

Yazıldığı tarihlerde bestelendiğini kuvvetle tahmin ettiğimiz Mevlid'in ilk bestekârı bizce mechuldür. Maamafih bu manzumenin bizzat Süleyman Çelebi tarafından bestelenmiş olması da mümkün-dür. Bir aralık *Yıldırım Bayezid*'in imamlığını yapan, Ulucami'de de bu vazifeyi ifa eden bu değerli şahsiyetin musiki ile uğraşmış bu-lunması kuvvetle memuldur.

Mevlid'i muhtelif kimselerin, muhtelif asırlarda besteledikleri de muhakkaktır. Netekim "Hayhay" lı ve "Salât" lı iki Mevlid bes-tesinin yakın zamanlara kadar unutulmadığını, hatta bazı kısımlarını hâlâ bilenlerin bulunduğunu görüyoruz.

Mevlid'den sonra en çok şöhret kazanan eser, Malkaralı Yazı-*ci*oğlu Mehmed'in 853 (M. 1449) de yazdığı *Muhammediye*'dir. Muhtelif zamanlarda, muhtelif şahsiyetler tarafından bestelenen bu eserin de ilk defa XV nci asır içinde bestelenmiş olması memuldür.

Tamamiyle şer'i bir mahiyet arz eden Muhammediye, halk arasında da münevver zümre arasında da büyük bir takdirle karşılanmış-
mıştır.

Lâtifi, onun için, "Ulûm-i zâhirede mütebahhir ve ilm-i bâtında ve fenn-i tasavvufda müteferrid idi" dedikten sonra şunları da ilâ-ve etmektedir:

"Kitâb-ı Muhammediyye ki kavâid-i te'lîfi ve mebânî-i tasnîfi on iki dürlü ilmin netâyici üzere mübtenî ve zâhir ve bâtında ne kadar tefsir ve tahkik var ise mecmû'unun hulâsısı üzere mebnîdir. Tarîk-ı va'z u nasihatde kemâl-i sıhhat üzre olmağın müfessirîn ve muhaddisîn katında makbûl ve müselleme ve habt ü hatâdan aslah-ve eslemdir."

Yalnız Türkiye dahilinde değil, bir çok Türk - İslâm memle-
ketlerinde; meselâ Kırım'da Kazan'da ve Başkurd Türkleri arasında geniş bir şöhret kazanan bu eser, uzun asırlar, büyük bir hür-
metle okunmakta devam etmiş, ve "Muhammediyeci"likle tanınmış
bir takım şahsiyetler yetişmiştir.

Dinî Türk musikisinin müşterek bir çok vasıfları olmakla be-
raber, cami ve tekke musikilerinde ayrı ayrı üslûb ve tavırların bu-
lunduğu da muhakkaktır.

Cami musikisi daha ziyade zâhidane bir mahiyeti haizdir. Tek-
ke musikisi ise, tasavvufî bir lirizmi ihtiva etmektedir. Bununla be-
raber muhtelif tarikatlerin musikilerinde de bazı hususiyetler, bir
takım incelikler vardır.

Faraza Anadolu Türkleri arasında en çok yayılan *Halvetîlik*'de
ve kollarını teşkil eden *Bayramîlik*, *Ahmedîlik*, *Sünbulîlik*, *Gülşenî-
lik*, *Sinanîlik*, *Şabanîlik*, *Şemsîlik*, *Uşşakîlik* gibi tarikatlerde ve
Kadirîlik ile *Halvetîliğ*'in birleşmesinden husule gelen *Eşrefîlik*'de
"Devran" yapıldığı için musikilerinde de coşkun bir hareket mev-
cuddur. Bu ezgilerde insanı raks etmeğe mecbur eden bir âhenk-

vardır. Bu çeşit ilâhiler için "Sofu kaldıran" tabirinin şayi' olması bundandır. Bununla beraber, raksa uymayan ağır bir takım bestelere de bu tarikatlerde büyük bir yer verilmiştir. Türk musikîsinin en güzel ve o nisbette san'atlı eserlerinden olan "Durak" ve "Tevşih" lerin ekseriyetle bu tarikatlere mensub musikîşinaslar tarafından vücade getirildiğini görüyoruz. Dinî musikî sahasında en çok eser verenler de Halvetilerdir.

Celvetî musikîsinde ancak hafif bir hareket mevcuttur. Bu musikîde coşkunluktan ziyade huşû' ve huzû'a çağırıcı bir hal hissedilir. Esasen tarikatın ayini de çevik ve heyecanlı bir âhenkten ziyade istiğraka çeken bir hususiyet arz etmektedir. Bu itibar ile ki bu tarikat mensublarının bestelerinde bir ağırlık hissolunur. Fakat Celvetî musikîşinasların ibda ettikleri eserler, üslûb itibariyle olgun ve san'atlı mahsullerdir.

Mevlevî musikîsinde ise düşündürücü ve hareketten ziyade derunî bir vecde davet eden bir hususiyet vardır. San'at bakımından Türk musikîsinin hiç şübhe yok ki en kıymetli eserleri Mevlevî âyinleridir. Bu cihettendir ki muahhar devirlerde, hatta Mevlevîliğe intisabı olmayan bir takım musikîşinaslar, san'attaki meharetlerini "Âyin" besteleyebilmekle göstermek ihtiyacını duymuşlardır. Fîlhakika Âyin, Türk musikîsinin vücade getirilmesi en zor san'at eseri olarak gösterilebilir.

Türk musikîsinin gerek dinî, gerek lâdinî mahsullerine XV inci asırdan itibaren rastlamaktayız.

Gerçi daha evvelki devirlere aid epeyce musikîşinas adına tesadüf ediyoruz. Bunlar arasında değerli bir takım zâkir başılar da vardır. Meselâ meşhur *Emir Sultan*'ın "Reis'i zâkirân" ı *Bursalı Baba Ali*'yi bu meyanda zikredebiliriz (1). Fakat bu şahsiyetlerden hiç birinin eseri bize kadar intikal etmiş değildir. Eski mecmualarda "Türkmânî" serlevhasile görülen mahdud bazı ilâhî bestelerinin de sahipleri mechuldür.

Anadolu Türkleri arasında ilk dinî bestekâr olarak meşhur mutasavvıf *Hacı Bayram Veli*'yi tanıyoruz. "Bayramî" tarikatının müessisi olan bu değerli adam, Ankara'nın "Sol fasıl" köyünde doğdu. Gençliğinde "Aksaraylı Hâmid" adındaki meşhur şeyhe intisab etmişti. Kurduğu tarikat, Anadolu'da sür'atle yayıldı. 833 (M. 1429) de Ankara'da vefat etti.

(1) Belig: Göldeste S. 237.

Hacı Bayram Veli, bazı şiirler vücade getirdiği gibi bir takım ilâhîler de bestelemiştir. Bilhassa *Yunus Emre*'nin eserlerine besteler vücade getirerek dervişlerine öğrettiği rivayet edilmektedir.

Hacı Bayram'ın aileden tevarüs eden bir musiki zevkine sahip olduğu da tahmin olunabilir. Kendi anasının çamaşır yıkarken bir "Savt" okuduğunu muhtelif mecmualardaki kayıtlardan öğreniyoruz. Bu aile ve bu tarikat mensubları arasında daha bir çok musikişinasların yetiştiğini de görmekteyiz. Damadı *Eşrefoğlu Rumî* de dinî eserler bestelemiştir. Asıl adı Abdullah olan Eşrefoğlu, "Kadirî" tarikatının "Eşrefflik" şubesi müessisidir. Önce kayın babası Hacı Bayram'a derviş olmuş, daha sonra *Abdülkadir Geylânî* evlâdlarından ve "Kadirî" şeyhlerinden Hüseyin Hamevî'ye intisab etmiştir. 874 (M. 1469) de vefat eden Eşrefoğlu, şiirlerle ve "Müzekkinnüfûs" adlı tasavvufî - ahlâkî eserile tanınmıştır. Damadı *Abdürrahim, Tirsî* de mutasavvıfane şiir ve bestelerle tanınmış maruf bir şahsiyettir. İznik civarında "Tirse" denilen bir karyede doğduğu için Tirsî ünvanile şöhret kazanan Abdürrahim, 926 (M. 1519) da vefat etti.

Gerek Eşrefoğlu'nun, gerek Abdürrahim Tirsî'nin musiki sahasındaki kudretleri hakkında sarîh bir fikrimiz yoktur. Sadece muayyen eserler bestelediklerini mecmualardan öğreniyoruz. *Müstâkimzade* de her ikisini musikişinaslar arasında kaydetmektedir.

Bu tarikat mensubları arasında daha bir takım musikişinasların yetiştiğini de diğer asırları tedkik ederken göreceğiz.

Fakat şurasını da unutmamalıdır ki Hacı Bayram Veli de dahil olduğu halde bu üç şahsiyetin "Bestekâr" oldukları hakkındaki vukufumuz, XVIII inci asırda vücade getirilen bazı menbaların kayıtlarına müsteniddir. Öteden beri mevcut olan şifahî rivayetlerin doğruluğunu katiyetle kabul edemeyiz. Bu bestelerin yanlış olarak bu maruf şahsiyetlere isnad edilmiş olmaları da mümkündür. Nettekim, Hacı Bayram'ın bestelediği rivayet edilen "ilâhî" nin aynı makamda *Şeyh Çâlâk Ahmed* tarafından vücade getirilmiş, hâlâ yaşayan bir bestesi vardır. Eşrefoğlu Rûmî'ye isnad edilen ilâhî de bazı mecmualarda *Kefeli Derviş Abdî* namına mukayyedir. Binaenaleyh bu ilâhîlerin gerek Hacı Bayram'a, gerek Eşrefoğlu Rumî'ye yanlış olarak isnad edilmiş olmaları da mümkündür. Fakat bu meşhur mutasavvıflar tarafından yazılan ve bestelenen bu ilâhî ezgilerinin unutulması dolayısıyla yeniden bestelenmiş olmaları da vâridir. İşte

bu ihtimallerle ki bu parçaları buraya yazmakta tereddüd etmedik. Bu hususa dair kat'î hükmü ise zaman verecektir.

XV nci asra ve ondan evvelki devirlere âid hiç bir musiki mecmuasına henüz rastlamadık. Elimizde bulunan mecmualar ise ekseriyetle XVII nci asrın son yarısından itibaren vücade getirilmiş yazmalardır. Bundan dolayıdır ki XVI nci asrın son nısfına kadar yetişen ve hayatları hakkında az çok vukufumuz olan yüzlerce musikişinasın dinî eserlerini katiyetle tesbit etmek - bu günkü vesikalara nazaran - imkânsızdır.

XV inci asrın maruf musikişinaslarından biri de *Şeyh Vefadır*. "Zeynilik" tarikatının Türkiye'de intişarını temin eden bu meşhur Şeyh şiiirlerle ve bilhassa vaazlarıyla devrinde geniş bir nüfuz temin etmişti. İlmî ve edebî sahadaki kudreti nisbetinde musikide de büyük bir iktidara malikti. Güzel sesile okuduğu hutbelerde çok muvaffak oluyordu. Tertib ettiği "Vefaiye evradı" nı bizzat bestelediği, ayrıca lâdinî mahiyeti haiz bir takım musikî eserleri de vücade getirdiği rivayet edilmektedir (Vefatı: 896-1490).

Bu asırda yetişen *Şikestî, Sagarî, Kâtibî, Makamî, Serirî, Nizari, Hasan oğlu...* gibi daha bir çok musikişinaslar tanıyoruz; ancak bunların dinî eserler vücade getirdikleri hakkında malûmatımız yoktur. Fakat XVI nci asır içinde şöhret kazanan bazı şahsiyetlerin dinî bestelerle de iştihar ettiklerini biliyoruz. Bunlar arasında bilhassa *Üsküblü Niyazî, Tâbî Mehmed, Sinaneddin Yusuf, Mahmud Çelebi* ve *Zâkir Recayî*'yi zikretmek icabeder.

Üsküblü Niyazî, XVI nci asrın maruf musikişinaslarından. Gerek dinî sahada, gerek lâdinî sahada bir çok besteler vücade getirmiştir. *Âşık Çelebi*, "ekâbir ve a'yân cem'i olan encümenlerde sahrâ ve nüzhetgâhlarda sofiler sema'ında ve mugannîler ictima'ında Niyazî murabba'ları" okunduğunu söylemektedir. Bu da gösteriyor ki Niyazî'nin besteleri, devrinde büyük bir şöhret kazanmış ve memleketin her tarafına yayılmıştır.

Tırabzonlu Tâbî Mehmed de aynı derecede şöhret kazanan değerli bir musikişinastır. Bağladığı ezgiler yalnız Türkiye dahilinde değil, bütün İslâm memleketlerinde şayi olmuştur. Hiç bir eseri bugüne kadar intikal edemeyen bu değerli san'atkârın bazı şiiirler de kaleme aldığını tezkirelerden öğrenmekteyiz. Hattâ İstanbullu şair Tâbî'den ayırd etmek için ona "Büyük Tâbî" denildiğini *Ahdî* rivayet etmektedir. Bir çok İslâm memleketlerini dolaşmış bir derviş olan

Tâbi, bilhassa musiki sahasında büyük bir kabiliyet göstermişti. *Ahdî* diyor ki:

“Terennümât-ı hoş edâ ile bülbül-i mevzun ve nağmât-ı dilkeşi gamzedâ-yı dil-i mahzundur. Türkî bağlamada üstâd-ı dilpezîr ve nakş u savt okumada akrânı içre bî nazîr musâhabet-i dervîşâne ile hemdem” idi.

Aşık Çelebi de şunları söylemektedir:

“Makâm-ı Hüseyinde bağladığı türküler ‘Arab’da ‘İrkâk u Hicâz’a ve Acem’de İsfahan ü Şîrâz’a varub küçek ve Büzürk dilinde şâyi’dir... Hânkahlarda ashâb-ı vefâ anın usûliyle semâ’ ederler. Nüzhetgâhlarda erbâh-ı safâ devr-i meclisde anın terânesine raks eylerler...”

Bu cümleler de gösteriyor ki, 960 (M. 1552) de ölen bu meşhur musikişinas, yalnız lâdîni eserler vücade getirmekle kalmamış, dinî mahiyeti haiz bir takım besteler de ibdâ etmiştir.

Bu asrın münhasıran dinî eserler vücade getiren en maruf sanatkarı işe 973 (M. 1565) de ölen *Sinaneddin Yusuf*’dur.

Sinaneddin Yusuf, İstanbul’da doğdu. Pek küçükken babasız kaldı. Faziletli bir adam onu evlâd edinmiş ve terbiyesine kendi oğlu gibi itinada bulunmuştu. “Tevcid” de ve “Kıraat” de büyük bir kudret gösterdi. Bir taraftan da musiki tahsiline başladı. Sesi de çok güzeldi. Az zaman zarfında geniş bir şöhret temin etti. Bir müddet sonra Bayazid camiine imam tayin edildi. Sultan Selim camiinin yapılması tamam olunca “Ser mahfil”, Haseki camii açılınca da hatibliğine seçildi. Bilâhare Sultan Selim camii hatibliğine nakledildi. 964 (M. 1556) Zilhiccesinde Sultan Süelyman Camii ikmâl edilince bu sahada devrinin en kudretli şahsiyeti olduğu için hatibliğine de Sinaneddin Yusuf getirildi. Vefat tarihi olan 973 Recebine (M. 1565) kadar bu vazifede bulundu. Sultan Selim civarında Kovacı Dede mescidi sahasında medfundur.

Sinaneddin Yusuf dinî musiki vadisinde devrinin en olgun simasıdır. Bir çok besteler vücade getirdiğini de tarihî menbalardan öğreniyoruz. Süleyman Çelebi “Mevlid” ini de yeni bir tarz ile bu zatın bestelediğini tahmin edebiliriz. “Şakayık tercümesi” ndeki “Mevlid’de sâhib tarz” tabiri’ onun eski besteyi ya başka bir tarzda okuduğuna, yahud da bu meşhur eseri yeniden bestelediğine delâlet edecek mahiyettedir.

Bu asrın son yarısında sesinin güzelliğiyle, Kur'an, tecvid ve kıraat sahalarındaki geniş bilgisiyle temayüz edenlerden biri de *Mahmud Çelebi*'dir. Bilhassa cami musikisinde büyük bir iktidar gösteren bu zat, muhtelif camilerde hatiblik etmiş ve 1012 (M. 1603) de vefat etmiştir.

Nev'izade Atayî diyor ki (Şakayık zeyli S. 460) :

"Hâiz-i kemâlât-ı vehbî ve müktesebî hoş elhan Mahmud Çelebi'dir. İlm-i tecvid ve kırâetde mâhir ve fenn-i musikî ve edvârda mânend-i mesel sâir olub sıyt u sadâ-yi iştiharî âlemgîr oldukda bâzı cevâmî'-i salâtine hatib ve dâr-ülkurrâ-i Süleymaniye'de muallim ve edîb olmuş idi. Ba'dehu câmi'-i kebîr-i Ayasofya hitâbetine nâil ve tyb-ı elhân ile sevnak şiken-i anâdil olmuş idi. Mevlânâ-yi mezbûr bülbül-i nağmeserâ gibi hüsn-i savt ile meşhûr ve ferîd-i rûzgâr nâdire-i edvâr cüz-'i meclis-i erbâb-ı ma'rifet hoş tab' ve hoş sohbet idi."

İstanbullu Recâyî ise, tekkelerde zâkirlik eden maruf bir beste-kârdır. "Süngercizade" ünvanıyla iştihar etmiş ve *Ahmed I.* devrinin ortalarında ölmüştür. Bu kıymetli zâkir için, *Hasan Çelebi* şunları söylemektedir.

"İlm-i edvârda mâhir ve miyân-ı halkda zâkirlik ile mezkûr ve bağladığı murabba'lar müstahsen ve makbûl-i cümhûrdur. Hüsn-i sadâsı gibi eş'âr-ı pür safâsı bî misl ü bî hemtâdır."

XVI ncı asırda bestelenen dinî mahsullerden bize intikal eden hiç bir parçaya sahip değiliz. Fakat bugün unutulmayan bestekârları meçhul bir takım "İlâhî" leirn bu asır yâdigârı olduğunu kuvvetle tahmin edebiliriz. Netekim 982 (M. 1574) de hükümdar olan ve 1003 (M. 1594) de vefat eden *Sultan Murad III.* in hece vezniyle yazdığı bir manzume, muhakkak surette bu padişahın hayatında iken "Segâh" makamında bestelenmiştir. Bu ilâhîyi, ehemmiyetine binaen, buraya aynen naklediyorum (1) :

Uyan hey gözlerim gafletten uyan
Uyan ey uykusu çok gözüm uyan
Azrail'in kasdı cânadır inan
Uyan ey uykusu çok gözüm uyan

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

Seherde uyanır hep cümle kuşlar
 Dilli dillerince tesbihe başlar
 Tevhîd eder dağlar ağaçlar taşlar
 Uyan ey uykusu çok gözüm uyan
 Semavâtın kapuların açarlar
 Mü'minler yüzüne rahmet saçarlar
 Seherde kalkana hülle biçerler
 Uyan ey uykusu çok gözüm uyan
 Bu dünyâ fanîdir sakın aldanma
 Mağrûr olub tâc ü tahta dayanma
 Yedi iklim benim deye güvenme
 Uyan ey uykusu çok gözüm uyan
 Benim Murad kulun suçumu afvet
 Suçumu bağışla günâhım ref'et
 Hazretin sancağı dibinde haşır et
 Uyan ey uykusu çok gözüm uyan

Mevlevîler arasında ötedenberi okunmakta bulunan ve "Âyin-i kadim" ünvanile meşhur olan "Pençgâh, Dügâh, Hüseyinî" âyinlerinin de XVII inci asırdan evvelki devirlere aid olduğunu kat'iyetle söyleyebiliriz (1). *Molla Câmi* (vefatı 898-1492), Meragalı Abdülkadir'in oğlu *Abdülâziz* gibi şahsiyetlere isnad edilen, fakat hakikî sahibleri meçhul olan bu mühim eserlerin XV inci asır içinde, yahud da XVI ncı asır zarfında bestelendikleri muhakkaktır.

(1) Bu âyinlerin notaları için bakınız: İstanbul konservatuvar neşriyatı, *Âyinler C. 1.*

XVII nci asırdan evvelki metinler:

Hacı Bayram Velî

— 1 —

— *Acem ilâhî, G., B. kendisinin* —

Çalabım bir şar yaratmış iki cihan arasında:
Bakıcak dîdar görünür ol şarın kenâresinde
Nâgehan ol şara vardım ol şarı yapılır gördüm:
Ben dahi bile yapıldım taş ü toprak arasında.
Ol şardan oklar atılır gelür ciğere batılır
Ârifler sözü satılır ol şarın bazaresinde
Şâgirdleri taş yunarlar yunub üstâda sunarlar
Çalabın ismin anarlar ol taşın her pâresinde
Bu sözü ârifler anlar câhiller bilmeyüb tanlar
Hacı Bayram kendi banlar ol şarın minâresinde (1)

Eşrefoğlu Rûmî

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, G., B. kendisinin* —

Nolur ise ko ki olsun oliser
Tek gönül Mevlâ'yı bulsun buliser
Aşk bağında tâze güller açılır
Ömr bâğî ko ki solsun noliser
Aşk bahri cûşa geldi kan akar
Âşık-ı bîcâre dalsun noliser
Âkıbet şol göze toprak doliser
Bir gün evvel ko ki dolsun noliser
Dünyenin manasıblarının izzetin
Rûmî ko ki alan alsun noliser (2)

(1) Mst. Mc. Os. Mc., Sd. Mc.

(2) Mst. Mc.

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G., B. kendisinin* —

Yüreğime dost dredi urdu dürlü yâreler
 Hiç tabibler ana kılmaz ne devâ ne çâreler
 İllâ olur dost vash ana dermân-ı tabib
 Andan özge her ne kılsam yüreğimi yâreler
 Kim ezel gününde şâha mahrem-i esrâr ise
 Haldaşımdır razdışımdır gelsün ol biçâreler
 Âlidir aşk meclisi bî derd olanlar iremez
 Gönlü bî derdin katidir sanki seng-i hâreler
 İlmine mağrûr olanlar kaldı aşkdan bî nasib
 Âşıkın bir lem'asına irmez ol biçâreler
Eşrefoğlu Rûmî'ye ger sorsalar dost kandedir
 Diye yer gök arş ü kürsî dopdolu hep âreler (1)

— 3 —

— *Püselik ilâhî, G., B. kendisinin* —

Gönlüm alanın sözünü
 Dâim dinleyesim gelür
 Derd hûniyle âşıkları
 Dâim toylayasım gelür

Dünyâ nedir dost yoluna
 Âşık anı terk itmeye
 Bir canım var ol dost için
 Kurbân eylesesim gelür

Acab şüride bülbülem
 Dün ü gün kıluram zârı
 Dost bağçesinin güllerin
 Müdam yaylayasım gelür

Mansur gibi hayrân ü mest
 Anın vahdet deryâsını
 Enelhak demini urub
 Girüb boylayasım gelür

(1) Os. Mc.

Eşrefoğlu Rûmî eder
 Maksûdum anın derdidir
 Bir dem derdsiz olur isem
 Can ısmarlayasım gelür (1)

Abdürrahim Tirsî

— 1 —

— *Bayâtî ilâhî, G., B, kendisinin*

Noldu sana eyâ gönül
 Aceb ne derde mi uğradın
 Durmaz akar gözün yaşı
 Tûfân-ı Nûh'a mı uğradın

Çalkanırsın gemi gibi
 Çağlarsın ırmaklar gibi
 Âh idersin Ya'kub gibi
 Bir ayrılığa mı uğradın

Kurudun şol kavlar gibi
 Hem kızdın hamamlar gibi
 Tutuşdun külhanlar gibi
 Âteş-i aşka mı uğradın

Arzyleyen Hak'ka özün
 Mahv eyleyen anda sözün
 Tur dağında Mûsâ gibi
 Nûr-i Hudâ'ya mı uğradın

Abdürrahîm-i Tirsî sen
 Yürür iken sağ u esen
 Canlar alub başlar kesen
 Heybetli şâha mı uğradın (2)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

XVII nci Asır
Dinî Türk Musikisi

XVII nci asırda dinî Türk Musikisi

XVII nci asır dinî musikimizin büyük bir inkişaf gösterdiği bir devirdir. Bu asırda gerek cami musikisinde, gerek tekke musikisinde mühim hususiyetler gösteren şahsiyetler yetiştiğini görüyoruz.

Bu asrın en büyük musikîşinası hiç şübhe yok ki *Hafız Post*'tur. Türk musikisinin her saahsında eser ibda eden bu değerli san'atkâr, musikimize yeni bir çeşni vermiş, derin vukufuyla ve kabiliyetiyle ancak muhteşem vasfıyla izah edilebilecek ölmez eserler yaratmıştır. Onun "Hisar" makamında bestelediği "tevşih", dinî musikimizin muhakkak ki en olgun ve en güzel eserlerinden biridir. "Bir nazar kıl hâlîme" deye başlarken san'atkârın yalvardığı hiss olunur. Türküler bestelemek suretiyle halkın ruhunu da okşayabilen bu şahsiyetin basit, fakat güzel ve samimî bir takım ilâhîler de bestelediğini görüyoruz.

Edirneli Köçek Derviş Mustafa'nın "Bayatî âyin" i ise bu devrin en mükemmel eserleri arasında zikredilmek icab eder.

Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ine bu asrın ilk yarısında yeniden besteler yapıldığını da görmekteyiz. *Beliğ*'in "Güldeste" deki kayıtlarına göre (S. 525, 526), bu dinî eseri, bu devirde besteleyen *Sekban*'dır. Tanınmış Mevlidcilerden *Ubeyd* bu eseri, bu zattan meşk etmiş, o da meşhur Mevlidci *Osman*'a geçmiştir.

XVII nci asırda tecvid ve kıraat ilimlerinde ihtisas sahibi olan ve güzel Kur'an okuyanlar da pek çoktur. Hünkâr imamı *Amasyalı Evliya Mehmed* (vefatı 1044-1634) ile talebesinden "Şeyh-ül-eimme, reis-ül-hutabâ" gibi ünvanlarla anılan ve İstanbul'un muhtelif camilerinde hatiblik eden *Kumkapılı Şaban*'ı (vefatı 1097-1685) bu arada zikretmek icab eder.

Babası Saraybosnalı olan bu zat hakkında *Şeyhî* "Vakayiülfuzalâ" da "Şeyh-i merkum fazilet-i ilmiyye ile ma'lûm be-tahsis ilm-i tecvid ve kırâatde mâhir, fûnûn-i Kur'aniyyede nazîri nâdir idi, diyor.

Bu asra âid elimizde epeyce tesbihler, tevşihler ve ilâhiler vardır. "Durak" tarzının da bu asır mahsulü olduğu tahmin olunabilir.

Bu asırda Yeniçeri ocaklarında, serhadlerde askerinin dinî hislerini okşamak ve onları manevî bir neşeye davet etmek maksadiyle bazı ezgiler vücuda getirildiğini de görüyoruz.

Evlîya Çelebi diyor ki (Seyahatname I, 525) :

"Asnâf-ı hânendegân: 300 nefer, pirleri Hamza bin Yetimî'dir. Huzûr-î nübüvvetde hoşhanlık iderdi. Cemî'i hânendelerin silsilesi ana müntehîdir. Kabri Tâif'dedir. Bu tâifeler hoş âvâz ile sefere müteallik ilâhiler okurlar, bazıları da

Allahümme yâ Hâdî âsân eyle yolumuz

ilhisini kıraat ederek alay köşkü dibinden ubûr ederler"

Bütün bu mahsullerde evvelki asırlara nazaran tabii bir tekâmül vardır. Dinî musiki, XVII nci asrın bilhassa yüksek kabiliyetli kulasik Türk san'atkârları elinde daha mütekâmil bir hal almış, bestelenen parçalarda gerek san'at bakımından, gerek dinleyenlere bıraktığı tesir cihetinden daha bedii, ve daha vicdanî bir incelik göstermiştir.

İstanbul, bir çok sahalarda olduğu gibi musiki sahasında da en büyük merkez olmuştur. Anadolu'nun ve Rumeli'nin bir çok musiki meraklıları, bilhassa bu şehre gelmişler ve buradaki büyük san'atkârlardan istifadeye çalışmışlardı. Başta Bursa olmak üzere Edirne, Diyarbakır, Konya... gibi bir çok şehirlerde bu hususta geniş bir faaliyet vardı. Kırım, Bağdad, Kahire, Haleb, Şam gibi Türklerle meskûn olan, yahud da Türk kültürünün yayıldığı yerlerde de bir çok Türk musikişinaslar yetişmiş veya yerleşmiştir. Bu yayılmada bilhassa tarikatlerin mühim rolleri oluyordu. Büyük mutasavvıflar yetiştirdikleri halifelerini İslâm âleminin muhtelif yerlerine göndermişlerdi. Meselâ Türk musikişinin Mısır'da intişarını bilhassa *Gülşenilik* ve *Mevlevîlik* temin etmiştir.

Gülşeniliğin müessisi olan *İbrahim Gülşeni* (vefatı 940-1533), Diyarbakır Türklerindendi. Halvetiyyeden *Dede Ömer Ruşeni*'ye intisab etmiş ve şeyhi tarafından Mısır'a gönderilmişti. Orada açtığı tekke müteakib asırlarda daima büyük bir rağbet kazandı. Ve büyük bir âsitane haline geldi.

Sultan Divânî (vefatı 936-1529) tarafından tesis edilen Mısır Mevlevihanesi de İstanbul'la daimi münasebette bulunan bir san'at yuvası halinde asırlarca Türk musikisini terennüm etti.

Bilhassa XVII nci asırda İslâm âlminin muhtelif yerlerinde Türkler tarafından tesis edilen tarikatlere âid yüzlerce tekke açılmıştı. İşte bütün bu tarikatler, Türk musikisini yaymak hususunda en büyük âmil olmuşlardır.

Bu asrın ilk yarısında dinî besteleriyle en çok şöhret kazanan üç şahsiyet, *Bezcizade Muhyeddin*, *Koğacızade Şeyh Mehmed* ve *Zâkirî Hasan*'dır.

Asıl ismi *Mehmed Muhyeddin* olan *Bezcizade*, Konyalıdır. Muayyen medrese tahsilini orada bitirdikten sonra Halvetî şeyhlerinden Ezelizâde'ye intisab etti. Tarikati tekmilden sonra İstanbul'da Çarşamba pazarında Mehmed Ağa tekkesine şeyh tayin edildi. Bir taraftan da vaizlik ediyordu. Daha sonra Üsküdar'da kendi namıyla anılan tekkeye nakletti. Vefatı 1020 (M. 1611) dedir. Üsküdar'daki tekkeye defnedildi. *Nev'izade Atayî* diyor ki (*Şakayık zeyli*):

"Azîz-i merkum matlâ'ul- envâr-ı ulûm meclis-i va'zı şürengîz- enfâsı müessir ve tebtîz tıyb-i elhân ile andelib-i hoş nağme-i gülistân-ı Kur'ân idi."

Onun bazı ilâhiler ve besteler vücade getirdiğini de mecmualardan öğreniyoruz.

Koğacızade Şeyh Mehmed de "Halvetî" tarikatine mensub idi. Ekmel tekkesi şeyhliğine tayin edildi. 1026 (M. 1617) de vefat etti. Bestelediği eserler memleketin hemen her tarafına yayılmıştı. "Nevizade Atayî", Şakayık zeylinde (S. 622), "Fenn-i musikide üstad olub okunan zikirlerin ekseri bunların bestesidir" demekle bir çok mahsuller ibda ettiğini anlatmak istemiştir. Bestelediği eserlerden pek mahdud bir kısmı elimizde bulunuyor. Zâkirî Hasan da Koğacızade derecesinde iştihar etmiş değerli bir şahsiyettir. Bu iki san'atkâr arasında derin bir rakabet mevcuddu. Birbirlerinin muarızı idiler.

Zâkirî Hasan, İzmir'e üç saat mesafede "Foça" da doğdu. Genç yaşında İstanbul'a geldi. Meşhur mutasavvıf Nureddinzade'ye intisab etti. Musikiye çalıştı., nihayet tekkenin zâkir başısı oldu. Nev'izade Atâyî; "Şakayık zeyli" nde bu değerli şahsiyet hakkında bilhassa şunları söylüyor (S. 677):

“Mevlânâ-yi mezbûr Zâkiri mahlâsı ile meşhûr fenn-i musikîde yegâne ve üslûb-ı zikirde müfred-i zamâne idi. Nakl olunur ki ol fenn ile asla âşinâlığı yoğiken bir gün şeyhin huzûrunda dervişler halka beste-i tevhîd olub zâkirbaşı hâzır olmamağla feth-i kelâma kimse mübâderet idememiş idi. Aziz hazretleri bunlara emr idüb bir zikre başla buyururlar. Ol ibtidâ-i miftâh-ı fütûh olub nefes-i pîr ile ebvâb-ı isti'dâd meftûh olur. Altı seneden ziyâdedir ki nev-besteleri tanin endâz-ı gerdun ve makkûl-i müselle-i her üstâd-ı zûfûnundur.”

Beykozlu şâir *Dâî*(1)de üstâdı olan bu değerli şahsiyet hakkın-da çok hürmetkârdır. “Nevhatül'uşşâk” adlı matbu' mesnevîsinde bilhassa şunları söylüyor:

Hem üstâdım efendim Zâkirî'dir
Kamu fende nazîri nâdiridir
Olub ismi Hasen hulku Hüseynî
Hudâ vermişdi irfân ile zeyni
Olubdur zikr ile meşhûr-i âfâk
Nevâsıdır gıdâ-yi rûh-i uşşâk
İmametde gözedüb pençgâhı
İbâdetde geçürdü mâh ü sâli
Yüzi ağı idi ehl-i usûlün
Sözi sağ idi ol ehl-i vusûlün
Makamat ile seyr idüb cihânı
Irâk'ı geh Hicâz'ı, İsfahân'ı
Nâzîri yok disem Urb ü Acem'de
Sözüm rastdır hilâfım yok bu demde
Terâvih içre tesbîhât anındır
Usulde cümle te'lifât anındır
Minâre üzre temcidât anındır
Semâ' içre ilâhiyyât anındır

Kıymetli musikişinas *Dr. Subhî*, “Türk musikisi” adlı eserinde (I, 8-9) bu kayıtlara istinad ederek *Itrî*'ye ve başkalarına aid oldukları söylenenler de dahil bulunduğu halde bütün münacat ve salâtları bu zata maletmek istemiştir. Halbuki *Dâî*'nin bu mübalâgalı beytlerinden çıkaracağımız mâna Zâkirî'nin epeyce tesbih, temcid ve ilâhî bestelediğidir. Yoksa bütün bu nevi mahsulleri münhasıran bu adama atfetmek tamamen yanlış olur. Netekim *Kâtib Çelebi*'nin şu sözlerinden de ancak bu mana çıkarılabilir (*Fezleke II*, 46):

(1) 1070 (M. 1659) da vefat eden bu şâir için bakınız: S. Nüzhet: Türk Şâirleri III, 1123.

“Altmış seneden ziyâde zikir-i nevbesteleri tanînendâz-ı gerdûn olmuş idi.”

1032 (M. 1622) de vefat eden Zâkirî Hasan'ın bugün elimizde pek mahdud eseri mevcuttur. Fakat bestekârı meçhul olduğu halde henüz yaşayan bir takım dinî mahsullerin bu zata aid olmak ihtimali kuvvetle memuldür.

Bu devrin ilk yarısında Bursa'da büyük bir şöhret kazanan ve musiki sahasında, genç ölmesine rağmen büyük bir kudret gösteren *Esved*'i de burada zikir etmek icab eder. Fazla esmerliği yüzünden bu ünvanla meşhur olan bu değerli bestekârın asıl adı *Derviş Alî*'dir. *Kebabçızâde Bostan efendi*'nin oğludur. Bursa'da doğdu. Musikiye çalıştı ve çocuk denilebilecek bir yaşta olgun eserler bestelemeye başladı.

Beliğ diyor ki (*Güldeste S. 523*):

“Sinn-i sıgarda dahi hurûf-i hecâdan elif ve bâyı talâffuz ve taallüm etmemiş iken fark-ı sadâ-yi Hicâz ile Şehnâzı temyîzde mâhir ve henüz resîde-i düvâzde sâl iken makamı icrâyâ kadir idi. Beste eylediği murabba' ve savta küçek ve büzürk pesend idüb netice fenn-i musikîde reşg-i üstâdân-ı Sfâhân ü Nihâvend idi.”

Şeyh Hayreddin efendi'nin zâkirbaşısı idi. Genç yaşında iken 1023 (M. 1614) te vefat etti. Muradiye'de Beşikçiler kapısı civarına defnedildi.

کتدی بو تکبیردن اسودھی واه

— 1023 —

mısraı ölüm yılını gösterir.

Gene *Beliğ* şunları söyliyor:

“Mezbûrun bu fende olan mehâretin ve rûtbe-i fehm ü firâsetin nây-i turfa nevâ-yi kalem ile bu vech ile zemzemesâz-ı meclis-i beyân olurlar ki ol târihde esâtize-i zâkiran-ı Dâr-üs-saltanat-il-aliyye'den bir iki şahs-ı musikîdan bir kaç gün zevk u safâ için mahrûse-i Bursa'ya revan olub nâşinide bir kaç nevzuhûr savtları olmağın mezbûr ile mukabele zamirlerinde câygîr idi. Refikleri ile savt-ı nühüftelerin müzâkere ederek yevm-ül-hamîsde Kaplıca reh-güzârından güzerân üzre iken mezbûrun menzili tarîk-ı germâbe-i merkumeye karib vâki' olmağla âgaze-i asvât-ı nevpeydâyı ısga herbiri tükürük dânesi gibi bün-i gûşuna resâ oldukda tâs-ı câm-ı kafâsı zede ve dûr şinid-i sem'i evfâh-ı mezbûrâne havâle idüb akab-

lerinde gitmeğe dâmen berzede oldu. Her biri kaziyyeden bi haber mezbûr ise usûliyle rübûde çengâl-i hâfıza idüb ezber etmiş idi. Rûz-i ferdâ halka-i tevhîdde nihân olan asvâtı bir bir hüveydâ ettiklerinde bilâ tevakkuf mezbur dahi edâ edince hayretinden her biri dönmeğe ve pây-i istiğrâb ile dâire-i zikri dokuz dolanmağa başladılar. Naklederler ki mezbûrun fenn-i musikîde kendi gibi şöretver bir hemşireleri olub karındaşının bazı savtına nazîre etmiştir.”

Ezgileri bu gün bize kadar intikal edebilen bestekârlarımızdan biri de XVI inci asrın son yarısında büyük bir şöret kazanmağa başlayan ve 1038 (M. 1628) de vefat eden meşhur mutasavvîf *Aziz Mahmud Hüdâyî*'dir “Celvetilîğ'in intişarında mühim bir âmil olan bu değerli şahsiyet ilmî, tasavvufî eserleriyle ve bilhassa şiirleriyle tanınmıştır. XVII inci asırda ve daha sonraki zamanlarda yetişen bir çok musikişinasların da onun vücuda getirdiği ilâhilere besteler vücuda getirdiklerini görüyoruz. Esasen Hüdâyî bilhassa bestelenmek üzere bir takım manzumeler kaleme almış, teravîh teşbihleri, temcidler, münacatlar ve ilâhiler yazmıştır. Tesbih ve temcidlerini bizzat kendisinin bestelediği de rivayet edilmektedir. Fakat biz, tarihî menbalarda onun namına tesbit edilen sadece dört ilâhî beste sine tesadüf edebildik.

Hüdâyî Aziz Mahmud, kurduğu tarikatta musikiye büyük bir ehemmiyet vermişti. Esasen “Celvetî âyini” kuşû ve huzûa davet eden hazin bir musiki ile yapılmakta idi. *Hafız Kumral*, *Şaban Dede* gibi maruf musikişinasların Hüdâyî dergâhında “Zâkirbaşlık” ettiklerini de görmekteyiz.

Asıl adı Mehmed olan İstanbullu *Hafız Kumral*, “Aziz Mahmud Hüdâyî” nin trebiyesi ile yetişmiş ve Üsküdar'daki Celvetî hanikahında zâkirbaşlık etmişti. Lâdini mahiyette bir hayli eser besteleyen bu değerli musikişinasın bilhassa Hüdâyî ilâhilerine ve diğer mutasavvıfa eserlerine vücude getirdiği dinî parçalar da epeyce bir yekûn tutmaktadır. *Esad efendi* “Atrabülâsâr” da bu zat için “Vâdî-i musikide ferîd ve tedkik-i tenâsüb-i negamda ekser-i esâtizden ilmi mezîd idi” diyor.

Şaban Dede de aynı dergâhın zâkirbaşlığında bulunmuştu. Bilhassa “Aziz Mahmud Hüdâyî nin eserlerini besteliyordu. Fakat bu mahsullerden bugüne kadar intikal edebilenler bir kaç parçadan ibarettir. Bu zatın 1061 (M. 1650) de vefat ettiğini tarikat silsile-

namelerinden öğreniyoruz. Bizzat Hüdayî Halifelerinden olduğu da aynı menbalarda tasrih edilmektedir.

XVII nci asrın cidden muktedir bestekârlarından biri de *Sütçüzâde İsa*'dır. Musikinin bütün inceliklerine vâkıf olan bu zatın sesi de çok güzeldi. *Evlîya Çelebi* "Seyahatname" sinde "Hancerli, süznak nefes sâhibi bir üstâd-ı deryâ" dil idi diyor (I, 633).

Şeyhülislâm Esad ise şunları söylemektedir (Atrabülâsar):

"Sadâ-yi nîk edaâsı lezîz ve hûb ve lehce-i nezâket nümâsı bü-lend ve mergub olub filhakîka mezâyâ-yi ilm-i merkumu bikünhihi âlim-i fâik ve kemâhüvellayik ilminde dahi hâzîk idi."

Elli kadar eser bestelediğini de aynı menba rivayet ediyor. Bazı ilâhiler bestelediğini ise mecmualardan öğreniyoruz.

Sütçüzade'nin 1037 (M. 1627) de vefat ettiğini Mevlevî İbrahim Cevri'nin vücade getirdiği şu ölüm tarihinden anlamaktayız (1):

Aceb mi dâire veş olsa sinemiz pür tâb
Derûnumuzda alevlendi âteş-i âlâm
Kani o bülbül-i gülzâr-ı mûsiki ki anın
Verirdi nağme-i şîrini rûha zevk-ı müdâm
Usûle uymadığın gördü devr-i eyyâmın
Sükûta vardı idüb nakş ü savt ü kârî tamâm
Muhassal eyledi âheng-i bezmgâh-ı cinan
İde makamı âlî cenâb-ı Rabb-i enâm
Zamâne fevtine târih, içün dedi Cevri

تله محافل جنتده سودجرزاده مقام

— 1037 —

XVII nci asrın tanınmış musikişinaslarından biri de *Abdülkerim*'dir. "Sünbülî" tarikatına mensubtu. "Koca Mustafa Paşa Hankahı" şeyhi Yusuf Sinan efendinin oğludur. Büyük babası aynı tekkenin şeyhi olan Germiyanlı Yakub'dur, Şeyh Yusuf, altı sene şeyhlik ettikten sonra 815 (M. 1489) da "Şeyhüharem" olarak Medine'ye gitmiş ve 987 (M. 1579) de orada vefat etmişti. Abdülkerim, bu cihettedir ki "Şeyhülharemzade" ünvanile de şöhret kazan-

(1) Üniversite kütüphanesindeki "Atrabülâsar" ın kenarında ve Müstakimzade mecmuasında şairin 1047 (M. 1637) de öldüğü kayıtlıdır. Fakat her ikisinin de me'hazı Cevrinin tarih manzumesidir. Halbuki şair, "Kıla" kelimesini "y" harfini yazmaksızın, yani 10 eksik olarak kullanmıştır. Bütün Cevri divanlarında da aynı şekilde mukayyedir.

mişti. Şeyhülislâm Bostanzade'den mülâzim olduktan sonra bazı şehirlerde ve Babadağında kadılık etti. Orada evlendi. 1044 (M. 1634) Muharreminde muvakkat olarak geldiği İstanbul'da vefat etti.

İlmî ve edebî birçok meziyetlerinden maada iyi bir hattat olan ve *Kerîmî* mahlâsiyle şiirler yazan Abdülkerim'in musikiye de vukufu vardı. Nev'izade Âtâyî, "Şekayik zeyli" nde (S. 758) "Fenn-i musikide üstâd ve nevesteleri güldeste gibi mürgan-ı hoş elhana bâis-i feryâd" olduğunu söylüyor.

XVII nci asrın ilk yarısında münhasıran cami eserleriyle tanınmış bazı şahsiyetler de malûmdur. Bunlar arasında bilhassa *İmam Yusuf*'u gösterebiliriz.

Genç yaşında Şam'dan İstanbul'a gelen Yusuf, sesinin güzelliğiyle ve Kur'an okuyuşundaki meharetle az zaman içinde kendisini tanıtmıştı. Sultan Selim camiine imam oldu. 1044 (M. 1634) de hünkâr imamı tayin edildi. 1049 (M. 1639) da azl olundu. 1056 (M. 1646) da aynı vazifeye tekrar getirildi. Şehzade hocası olduğu için kendisine Rumeli Kadıaskerliği payesi verildi. 1057 (M. 1647) saferinde vefat etti. Karacaahmed'e gömüldü. Arapça bir takım dinî şiirle de kaleme alan bu zat bilhassa kendi manzumelerini bestelemiştir.

Lâdinî mahiyette epeyce eser vücade getiren ve *Murad IV.* huzurunda hanendelik edecek kadar iştihar eden Galatalı *Vehbî Osman* da bu devrin değerli musikişinaslarından biridir. Onun bazı tesbihler bestelediğini de görüyoruz. *Evlîya Çelebi*, "Sûznâk nefesli üstâd-ı kâmil sâhib beste idi. Üstâdımız Derviş Ömer'in tilâmizinden harem-i has'da ayakdaşımız idi" diyor.

İbrahim Cevri "Harem-i hümayun" hânendelerinden bahsederken onun hakkında da şu beyitleri yazıyor:

Biri de Vehbi-i hânende ki Vehhâb-ı ezel
Eylemiş hikmet ile ana atâ-yi bisyâr
Evvelâ vermiş ana bir nefes-i hûb u lâtif
Sâniyâ itmiş anı şâir-i şirin güftâr
Başlasa nağmeye bülbül gibi açub dehenin
Dem-i rengini olur meclise gülberg nisâr
Gûş iden şîr-i dilârâsını tahsîn ile der
Bu kadar ancak olur şîr-i selis ü hemvâr

Şeyhülislâm *Esad* da onu şu yolda medhmetmektedir (Atrabül-âsâr):

"Düdmân-ı bustâniyânın damcı ta'bir olunan zümresinden iken nanpâre-i mu'tâde ile mütekaid olmuştur. Elli kadar murabbaât:

ve tesbîhâtı vardır ki sıyt-ı metânet ve nezâketi peyveste-i bâm-ı âsmân olub ekseri meşhûr-i cihandır. Sadâ-yi sûznâki pür halâvet ve lehce-i pâki menba'-i nezâket olub kemâ yenbağî vâdî-i merkumun ilmî ve amelîsin icrâya kadir üstâd-ı mâhir idi."

Mahdud bazı tesbihler bestelemiş olmakla beraber daha ziyade edebî sahada tanınmış olan Ayıntablî şair *Bedrî Mehmed*'i de burada zikretmek icabeder. Önce "Harem-i Hümayûn" da "gılmanan" zümresine alınmıştı. Sonraları Karaçelebizade Mehmed efendi'nin derslerine devam etti ve mezun oldu. Bazı medreselerde müderrislik yaptı. 1065 (M. 1654) de vefat etti.

Şair ve hattat Ömer ise, epeyce lâdinî eser besteleyen oldukça değerli bir musikişinastır. Bazı ilâhiler vücude getirdiğini de mecmualardan öğreniyoruz.

Nasuh Paşazade Ömer deye şöhret kazanan ve "Ömrü" mah-lâsiyle şiirler yazan Ömer, İstanbul'ludur. Ahmed I. devri vezirlerinden Nasuh Paşa'nın oğludur. Sülüs ve nesih yazılarını meşhur Tophane'li Mahmud'dan meşk etmiştir. "Dergâh-ı âlî" kapucubaşılardan idi. Oyvar ve Girid seferlerine nişancı olarak iştirâk etti. Vefatı 1068 (M. 1657) dedir. "Tuhfe-i hattâtin" de şu ölüm tarihi kayıtlıdır:

Mushaf-ı ömrü Ömer ibn-i Nasuh Paşa'nın
 Gün tamâm oldu nefes âhır olub vâh meded
 Hüsnü şeyhâne iken şeş kaleminde rûhu
 Düşdü kürsi-i cessedden beli nâgâh meded
 Dedi târih kalem hüsn-i hitâmına anın

یازدی بک مصحف عمره کتبہ آہ مدد

— 1068 —

Safâyi diyor ki:

"Hüsn-i hatda ve ilm-i edvarda zarâfetde müselleme ve ma'mûr ve hoş tab' ve nüktedan ve münşi-i cihan olmağla meşhûr-i âfâk olmuş idi."

Şeyhî "Vakayiülfuzalâ" da şunları söylüyor:

"Merhûm-i merkum hissedâr-ı maârif ve ulûm hüsn-i hatda ve ilm-i edvarda zarâfet ve letâfetde müselleme-i hoş tab' ve nüktedan hânesi mecma'-i erbâb-ı maârif ve yârân sohbeti lâtif bir vücûd-i şerif idi".

XVII nci asrın kudretli bestekârlarından biri de Gülşenî *Sadayî*'dir. Lâdinî mahiyette bir takım eserler vücude getiren bu zatın bazı ilâhîlr bestelediğini de görmekteyiz. *Atrabülâsar* müellifi onun hakkında şunları söylüyor:

“Dervîş Sadâyî: İstanbullu olub 1030 (M. 1620) senesi hilâlinde teşehhür etmiş zümre-i dervîşân-ı Mevleviyyedendir. Fenn-i edvârî esâtiz-i fûnûn ve maârif olan kâmilân-ı tarîkatten tahsîl ile dâhil-i bezm-i urafâ-yî elhân olmuştur. Sadâ-yî rikkat bahşâsı tîz ve bülend ve lehce-i nezâket nümâsî dilpesend imiş.”

Esad efendî'nin ve ondan naklen *Veled Çelebî*'nin bu sanatkârı Mevlevî olarak göstermeleri yanlıştır.

Esas itibariyle İstanbullu olan Sadayî, Mısır'a gitmiş ve orada uzun müddet *İbrahim Gülşenî* hankahında hizmet etmiştir. Bilâhare Bursa'ya nakletmiş ve orada 6 Muharrem 1066 (M. 1655) da vefat ederek Deveciler kabristanına gömülmüştür. *Beliğ*'in “Güldeste” sinde şu ölüm tarihi kayıtlıdır:

Ayağın çekdi çün Dervîş Sadâyî bezm-i fâniden
Tutup râh-ı adem sû-yî bakaya menzilin buldu
Dedim târîh edince mürğ-i rûhı uçmağa pervâz

صدای عندلیب کلشنی عزم بقا قلدی

— 1066 —

Beliğ, bu değerli musikişinas hakkında şu takdirli cümleleri de kaydetmektedir:

“İlm-i musikîde sıyt u sadâ-yî vaz'ı resîde-i kubbe-i çerh-i esîrdir.”

XVII nci asrın meşhur Mevlidhanlarından biri de *Bursalı Hâfız Ubeyd*'dir Nakşebendî şeyhlerinden Hacı Ahmed efendî'nin oğludur. Genç yaşında musikiye ve yazıya merak etmişti. Mevlid'i bizzat bestekârı *Şekban*'dan meşk etti. Bazı tekkelerde zâkirlik ediyor, yazdığı güzel yazılarla maişetini temin ediyordu. Sonra Bursa kadısı *Abdürrahman efendî*'ye imam oldu. Bilâhare vazifesinden ayrılan bu zat ile birlikte İstanbul'a gitti. *Hocazade Abdülaziz* efendî'nin derslerine devamla başladı. Mülâzim olduktan sonra kaza meslekine atıldı. Anadolu ve Mısır'da bir müddet kadılık ettikten sonra istifa etti. *Beliğ*'e göre “*Şeyhülislâm Bahayî* efendî âsitânelerine nâsiye-sâ olmağla gümrük mukataasından ve mizân-ı harîrden bir kaç akçe vazîfeye mâlik olmuş idi”.

1067 (M. 1656) zilkadesinin yirminci günü Bursa'da vefat etti. Pınarbaşında babasının yanına gömüldü.

Ubeyd'in meşhur bir talebesi de *Bursalı Osman*'dir. Orhan camiiinde devirhân ve Mevlevîhanede na'thân idi. *Sekban*'ın bestelediği Mevlid'i Ubeyd'den meşk etmişti. "Fenn-i musikîde mehâreti olduğunu ve hoş elhân ile Kelâm-ı kadîm'i tilâvet" ettiğini *Beliğ*'den öğreniyoruz (*Güldeste S. 526*).

XVII nci asırda yetişen "İlâhî" bestekârlarından biri de *Yâkûbzade Şeyh Mehmed*'dir. Bursa'da doğdu. Karaağaç mahallesindeki Halvetî tekkesinin şeyhi *Yakub efendi*'nin oğludur. Şeyh Yakub, Kur'an okumak hususunda Bursa'nın en ileri gelen şahsiyetiydi. Hutbelerinde de büyük bir muvaffakiyet gösteriyordu. 1052 (M. 1642) de vefat etti. Mehmed efendi'yi işte bu zat yetiştirmiştir. Babasının ölümü üzerine tekkeye şeyh tayin edildi. 1077 (M. 1666) cemaziyevvelinin on yedinci günü vefat etti.

Beliğ şu iki ölüm tarihini tesbit etmiştir (*Güldeste S. 138*):

Ol fâris-i tarikat ol vâsil-ı hakikat
Zühd ü salâh ü takvâ olmuşdu ana âde
Ahbâbdan birisi geldikde didi târih

نقل ایستی بوجهانندن یعقوب افندی زاده

— 1077 —

Kudsiyân-ı âsmâni didi fevti târihin

هوایدوب یعقوب افندی زاده وصلت ایلدی

— 1077 —

Bîçâre mahlâsiyle bazı şiirler de kaleme alan *Yâkûbzade*, bir takım ilâhiler de bestelemiştir.

XVII nci asrın cidden muktedir zâkirbaşlarından biri de *Bursalı Ebubekir*'dir. Babası zengin bir tüccardı. Genç yaşında *Şeyh Yâkub* efendi'ye intisab etti. Musiki sahasında büyük bir iktidar göstermişti. Tekkelerde zâkirbaşılık, zağferanlık mescidinde de şeyhlik ve imamlık ediyordu. 1077 (M. 1666) de 70 yaşında iken vefat etti. *Tablîzade Aklî* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

قلدی توحید ایله دیادن سفر

— 1077 —

“Hâlâ zâkiran beyninde mütedâvel olan ezkâr ve asvâtı ve tertibi fenn-i musikîde üstâd-ı nâdir-ül-emsâl olduklarına dâldir.”

Şeyhî “Vakayiülufuzala” da diyor ki:

“Ezkâr ü asvâtıda üstâd-ı nâdir-ül-emsâl olub bazı makamâtda musanna’ savtları vâsıl-ı sem’-i musikîşinâsân-ı ahâlidir”

Bursalı Muhzirzade Salih Çelebi de bu devrin değerli zâkir ve bestekârlarındandır. Musikiyi İstanbul’da meşhur *Derviş Âli Şirüganî*’den öğrenmiş ve ondan bir çok ilâhî ve savt meşk etmişti. Bu meleke ile kendisi de bazı besteler vücude getirdi. 1077 (M. 1666) de İstanbul’dan Bursa’ya giderken bir fırtına esnasında boğuldu.

XVII nci asrın en muktedir neyzeni *Mevlevî Yusuf Dede*’dir. Konya’da doğdu. Oranın mevlevîhanesi şeyhi Bostan Çelebi’ye intisab etti. İlk musiki derslerini orada gördü. Hâfız oldu. Daha sonra İstanbul’a geldi. Burada bilhassa musiki sahasında ileriledi. *Âdem Dede*’nin meşihati esnasında Galata mevlevîhanesinde epeyce müddet hizmet etti. Şeyhden bir hayli istifadeler temin eyledi. Bir müddet sonra dergâhın neyzenbaşılığına tayin edildi.

Murad IV., ekseriya, İstavroz bahçesine giderdi. Bir gün *Âdem Dede*’yle *Yusuf Dede* de orada bulundular. Musikiden anlayan hükümdar bu değerli san’atkârın üflediği neyi, derin bir hayranlıkla dinlemişti. *Âdem Dede*’nin muvafakatiyle onu saraya aldı. *Mevlevî* kisvesiyle “*Gilmâmân-ı hâssa*” zümresine dahil oldu. Huzurda yapılan küme fasıllarına ney, bazan da çenk çalmakla iştirâk ediyordu. Her iki çalgıda emsalsiz bir kudret göstermekte idi. Sultan *Murad*’ın 1049 (M. 1639) da vefatı üzerine oradan ayrıldı. *Safayî* diyor ki:

“*Yusuf Dede*, devlet-i pâdişâhîde her neye mâlik olduysa cümlesini iç halkına yağmâ ittirüp taşra çıkmak murâd eyledikte pâdişâh-ı devran Sultan *İbrahim Hân* hazretleri *Yusuf Dede*’ye dilhâhî üzre ulûfe ve ta’yinât verile deyu hatt-ı hümâyûn ihsân idüb mezbûr *Yusuf Dede* ol asrın şeyhülislâmından bu vechile istiftâ eder ki *Zeyd* bir nice hizmet-i pâdişâhîde olub itmâm-ı hizmetinden sonra beyt-ül-mâl-i müsliminden ne mikdâr ulûfeye müstahak olur, Elcevâb. Ol müftî-i müşkil-küşâ cevâb-ı bâ savâbında ancak yevmî yirmi sekiz akçe ulûfeye müstahak olur deyu fetvâ verdikte mezbûr *Yusuf Dede*, bana yirmi akçe vefâ eyles deyu ancak yirmi akçe ulûfe kabûl idüb bir külâh ve bir hırka ile taşra çıktı” Beşiktaş mev-

levihanesi şeyhi Hasan Dede'ye damad oldu. 1074 (M. 1663) te kayın babasının vefatı üzerine bu dergâhın şeyhliğine tayin edildi. Az bir müddet sonra yerine Naci Ahmed Dede geçti. Bu zat 1075 (M. 1664) te Galata mevlevihanesi şeyhliğine nakledilince şeyhliğe gene Yusuf Dede getirildi. 1080 (M. 1669) zilkadesinde vefat etti. Musikişinas ve şair *Nazîm* şu ölüm tarihini yazmıştır:

Serir-i milk-i Ken'an-ı bakaya oldu çün âzîm
İderse terk-i ihvân-ı fenâ nola Dede Yûsuf
Nazîm âsâ duâmız hep budur kim merkad-i pâkin
Fürûg-i neyyir-i tevhîd ile dola Dede Yûsuf
Dedi Niyî-i sirişge gark olub Ya'kub-i dil târih

عزیز تکیہ مصر ہدا اولہ ددہ یوسف

— 1080 —

Şair *Fennî* de şu tarihi vücade getirmiştir:

Vâsıl-ı sırr-ı Hudâ Hazret-i Derviş Yûsuf
Büy-i pirâhen-i vasl ile olub şevk engiz
İrdi Ya'kub sıfat asl-ı merâm-i kurba
Güş-i cânına o dem irdi sadâ-yi berhîz
Fenniyâ güş idicek fevtini didim târih

اولدی یوسف ددہ من مصر نعیم ایچرہ عزیز

— 1080 —

Safayî, Yusuf Dede hakkında şu takdirli cümleleri sarf ediyor:

“Âkil ve kâmil ve kemâl-i maârif ile ârâste ve zîver-i salâh-ı hâl ile pîrâste ve ulûm-i Arabî ve zebân-ı Fâriside yegâne-i cihan olmağla Mesnevî-i şerife yüz yirmi bin beyit mîkdârı nazîre nazm etmiştir. Cümle-i âsârından Peygamber-i Zîşân hazretlerinin mu'cizât-ı bâhir-ül-berekâtların Fârisi lisan ile Ravzatünnûr nâmiyle onbin beyit mîkdârı bir kitab nazmetmiştir. Telifât ve tahrîrâtına nihayet yoktur. Ol şeyh-i dilâgâh ve ol azîz-i pür intibâh müddet-i ömründe bir siyah abâdan gayri kabâ ve hırka giymemiştir.”

Yusuf Dede çenk ve ney çalmakla iştihar etmiştir. “Çengî Yusuf Dede” deye tanınmasına sebep de budur. *Esad Efendi* onu sadece “çenk” çalan bir san'atkâr olarak gösteriyor.

İbrahim Cevrî ise “Harem-i hümayunda bulunan hânende ve sâzendelerden” bahsettiği manzumesinde şu beyitleri yazmaktadır:

Biri de Yûsuf-i Dervîş ki Mevlânâ'nın
 Rûhunu zinde ider nağme-i nâyı her bâr
 Nefesi rûh bulub himmet-i Mevlânâ'dan
 Dembedem itmededir feyz-i safâyı isâr
 Nây ile hemdem olub söylese râz-ı dilden
 Mevlevî gibi olur cümle-i eşyâ devvâr
 İrse ger âlem-i ervâha sadâ-yi nâyı
 Raks ider rûh-i Senâyî vü revân-ı Attâr

Evlîya Çelebi "Yusuf Dede" yi XVII nci asrın en muktedir neyzenî olarak şu yolda sena ediyor (Syh. I, 635) :

"Neyzenlerin serfirâzı Beşiktaş Mevlevîhanesinin şeyhidir. Mevlevî Dervîş Yusuf'un ney çaldığını işidencilere ol kadar rikkat-i kalb hâsıl olur ki zarûrî bukâ ederler."

Mehmed Şükri 1291 (M. 1874) de vücude getirdiği "Silsilena-me-i Meşayih-i sofîyye" adlı eserinde Yusuf Dede'yi Eyipli ve Enderun'dan yetişme göstermesi tamamiyle yanlışır (*Üsküdar-Hüdayî K. Tasavvuf No: 122*).

Esrar Dede tezkiresinde ve bu tezkirenin Nâfiz Paşa kütüphanesindeki nüshası kenarlarına ilâve edilen haşiyelerde de epeyce yanlışlar vardır.

Bu asrın maruf musikîşinaslarından biri de *Küçük İmam* ünvanıyla iştihar eden *Mehmed*'dir. Valide camiinde "Na'thân" idi. Cidden kudretli bir san'atkâr olan bu zat için Şeyhülislâm Esad, şunları söyliyor :

"Vâdî-i musikînin ilmî ve amelisinde ma'rifet-i tâmmesi olduğundan ekser-i müellefâtında olan nağmât-ı tehiyye ve behiyye nâşinide olmağın İmâm-ı fen ünvanına dahi şâyan olmuştur. Âvâz-ı tarab endâz-ı halâvet perdâzı letâfette yegâne ve lehce-i dilpesend ve mümtâzı hoş edâ ve nâzikâne olub dehen cünbâni-i kıraat ile şekker efsân-ı halâvet oldukça mezâk-ı sâmi'ini çâşnî bahş-i şehd-i şîrin negamla pür lezzet ederdi. Filhakika zât-ı mezbûr gibi hem dânenide-i hiyâbâ-yi fenn-i edvâr ve hem hânende-i bî bâk ve halâvetşîâr merhale-i dühûr ve a'sârdan güzâr etmiş değildir."

Tarihî menbalarda beş yüzden fazla murabba', nakış, şarkı bes-telemiş olduğu kayıtlı olan *Küçük İmam*'ın bir takım ilâhîleri de vardır. Bu değerli musikîşinasın 1085 (M. 1674) te öldüğünü maruf musikîşinas *Itrî*'nin şu tarihinden anlamaktayız (1) :

(1) Alm. Mc. No: 658.

Bülbül-i bâğ-ı cihan ya'ni İmâm-ı küçek
 İdicek azm-i baka âleme firkat saldı
 İrüb âvâze-i fevti feleğe güş idicek
 Sazını girye ile zühre zemîne çaldı
 Çünkü oldu dem-i nakli şeb-i id-i adhâ
 Mürg-i cânı umarız bahr-i necâte daldı
 Fevtin anın göricek Itri didi târihin

آه جمعیت یاران امامسن قالدی

— 1085 —

Hezârgıradlı Behçetî'nin söylediği şu tarihten de onun aşk yünden öldüğü anlaşılmaktadır:

Bülbül-i bâğçe-i musiki-i tâze vü ter
 Nağmeperdâz-ı fûsun pişe negamsâz-ı müdâm
 Ol güzün nağmeger-i bezmgeh-i ünsâ üns
 Ol bihin nakş-ı tarabkâr-ı hoş âvâz-i benâm
 Aşk ile nağmeleri çıkar idi eflâke
 Ne zaman eylese ger nağmede tebdil-i makam
 Gitti dünyâdan idüb bezmgeh-i âlemi terk
 Nola uşşâkı nevâ eyleseler subh ile şâm
 Ol idi meclis-i irfâna veren revnak u fer
 Ol idi hâsılı ârâyiş-i bezm-i eyyâm
 Aşk çâk itti giribân-ı hayâtın efsûs
 Hayfâ gitti cihandan o dilârâ-yi benâm
 Fevt olunca dedim ey Behçeti târihin anın

عشق ایله زمرمه بیرای جان اولدک امام

— 1085 —

Divanda, tarih mısranının 1084 (M. 1673) olarak tesbit edilmesi yañlıştır (*Behçetî divanı Mlt. K. No: 59*)

Bu asrın meşhur Halvetilerinden *Ümmi Sinanzâde Hasan* da bazı ilâhîler yazmış ve bestelemiştir.

Şeyhî "Vakayıülfuzalâ" da onu "Vâsıl-ı sırr-ı mektûm âbid ve zâhid murtâz ve mücahid pîr-i nûrânî tabîb-i rûhânî" gibi vasıflarla sena etmektedir. Filhakika bu zatın devrinde büyük bir şöhret temin ettiğini görüyoruz. Vefatı 1088 (M. 1677) dedir. Musikişinas *Nazîm* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Diriğ Ümmi Sinanzâde fenâdan intikal itdi
 İlahî eyle menzilgâhını firdevs-i a'lâde
 Vücûdu tûti-i şekkersitân-ı ilm idi hakka
 Nazîrin görmemişdi kimseler mir'ât-ı dünyâde
 Nazîm âsâ didim târihini ol mürşid-i dehrin

ایده فردوس کلزارک مقام ای سنان زاده

— 1088 —

Celvetî şeyhi, *Divitçizâde Şeyh Mehmed* de hem şair, hem musikişinas idi. *Tâlib* mahlâsıyla vücade getirdiği ilâhilerden bazı-
 larını bizzat bestelemiştir. Babası Divitçi Şeyh Mustafa'dır. Genç
 yaşında tarikate intisab eden, medrese tahsilini de ikmal ederek
 müderrislik hayatına atılan Mehmed Tâlib, bazı müderrisliklerde
 bulunduktan sonra ilmiye mesleğinden çekilmiş, Üsküdar'da Bülbul-
 dere'sinde bir tekke yaptırarak orada şeyhlik etmeğe başlamıştı.
 Sonra Hüdayî tekkesi şeyhi oldu. 1090 (M. 1679) da vefat etti.

Uşşakîzade Hasib'in "Şakayık zeyli" nde şu ölüm tarihi kayıd-
 lıdır:

Düşdü bir târih-i zibâ lâfzan ü ma'nen ana

عازم حق اولدی بیک طقساند قطب العارفين

— 1090 —

Şeyhî "Vakayülfuzalâ" da "Fazîlet-i ilmiyye ile ma'lûm, zâhir ve
 bâtını müsellemler, mu'tekad-i cümhûr, lâyıkk-ı senâ-yi mevfur idi" di-
 yor.

Bu devrin son nısfında tasavvufî ve dinî sahada olduğu kadar
 musiki sahasında da iştihar eden meşhur Halvetî şeyhi ise *Nefes
 anbarı Şeyh Osman*'dir. Kayseri'de doğdu. Abaza şeyhi Abdür-
 rahim efendi'nin zakirbaşısı olmuştu. 1044 (M. 1634) de şeyhiyle be-
 raber İstanbul'a geldi. Üsküdar'da Valide sultan medresesinde oturu-
 du. O sırada meşhur Abdülahad Nuri'nin sohbetlerinden istifadeye
 başladı. Bostanzade Yahya efendi'nin derslerine de devam ederek
 mezun oldu. Kayseri'de Sahibiye medresesine müderris tayin edildi.
 Çok geçmeden İstanbul'a döndü. Muhtelif camilerde vaizlik ve şeyh-
 lik etti. Terceman Yunus zaviyesi vâizi ve şeyhi iken 1095 (M. 1683)
 de vefat etti. Şu mısra', ölümüne tarih düşürülmüştür:

واه اوچدی بلبل توحید جنت بزمنه

— 1095 —

Şeyhî "Vakayiülfuzalâ" da bu değerli şahsiyet hakkında şu senalarda bulunuyor:

"Şeyh-i merkurum hissemend-i mâarif ve ulûm va'zında letâfet nefesinde halâvet hoş sohbet ve germ ülfet sâhib şecâat meclis-i tevhîdin bülbül-i gûyâsı tarîk-ı Hak'kın binâsı Dâvûdî bülend nefesine havâs u avâm müştâk ve taksim ü ilâhîsine ehl-i tevhîd uşşâk nefesi lezîz ve bülend ve vâfir tarz u tavrı hûb ve nâdir olduğundan Nefes anbarı deyu şöhret şiâr nâdire-i rûzgâr idi."

Mahlâsız bir takım manzumeler de yazan bu zatın pek nadir bazı ilâhî besteleri bize intikal edebilmiştir.

Mahdud bazı ilâhîler besteleyen şahsiyetlerden biri de *Mustafa Anber Ağa*'dır. Devrinin değerli hattat ve musikişinaslarından olan bu zat İstanbul'da doğdu. Sarayda yetişti, sonra gene orada yazı hocalığı etti. Vefatı 1095 (M. 1683) dedir. Şair ve musikişinas *Himmetzade Abdullah* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Göçdü fâniden Nişânî Mustafa Ağa bu sâl
Hak Taâlâ rûhunu şâd ide ol dânişverin
Ma'rifetde müştahir hem hüsn-i hatda mu'teber
Ya'ni vâdisinde bir misli yok idi ol erin
Micmer-i merk içre mahv oldukda târihin didim

بودگان ایچنده قالدی نشانی عنبرک

— 1095 —

Müstakimzade "Tuhfe-i hattâtin" de diyor ki:

"Fenn-i musikîde Hâce-i benâm Gulâm olmak perdelerinde velvelegîr-i Hicâz ü Irâk ve râyiha-i fâiha-i hüsn-i hatt-ı hâne-i anberin câmeleri meşâm-ı şâgirdânı ve belki dimâğ-ı üstâdânı ta'tir eylediği muhakkak-ı urafâ-yi âfâkdır".

XVII nci asrın çok değerli musikişinaslarından biri de *Köçek Derviş Mustafa*'dır. Edirne Mevlevîhanesinde çilesini içmekten sonra tekkenin aşçı başlığına tayin edilmiştir.

Köçek Derviş Mustafa, Esad efendi'nin "Atrabülâsar" da dediği gibi Murad IV. devrinin meşhur musiki üstadlarından. Kıymetli musikişinas *Hüseyin Sadeddin Arel* de bu mühim şahsiyeti, Türk musikisinin dâhileri arasında zikretmektedir (Türklük mecmuası numara 12, S. 347). *Rauf Yektâ* merhum ise onun vücade getirdiği "Bayâtî âyin" i hakkında bilhassa şunları söylemektedir (Mevlevî âyinleri II, S. VI):

“Bayatî âyininde Mustafa Dede'nin bestekârlıktaki büyük kudretini gösteren pek çok parçalar vardır. Alehusus bu âyin güfte-lerinin söylendiği aruz vezinlerine göre usullere taksiminde en küçük bir ika' (Rythme) hatasına bile tesadüf edilmez; bilâkis güfte taksimlerinde zuhur eden müşkülâtı halletmekte bestekârın gösterdiği maharete hayran olmamak kabil değildir... Bayatî âyini Mevlevî musikisi üslûbunun cidden parlak bir nümunesidir.”

Bu doğru hükümleri veren rahmetli üstad, “Atrabülâsar”-daki “Derviş Mustafa” yı gözönünde bulundurmayarak Köçek Derviş Mustafa'nın kim olduğunu sadece şifahî rivayetlerde aramak istemiş ve nihayet Afyon'dan gelen haberlere istinaden bu zatın ora mevlevîhanesi şeyhi iken 1100 (M. 1688) de vefat eden “Köçek Derviş Mustafa Dede” olduğunu kat'iyetle söylemiştir. İsim benzerliğinden başka hiç bir vesikaya istinad etmeyen bu malûmat, tamamen esassızdır. Afyon mevlevîhanesinde şeyhlik eden “Köçek Derviş Mustafa” nın musiki ile iştigaline dair hiç bir menbada, hiç bir kayıd mevcut değildir. Halbuki Edirne mevlevîhanesinde aşçıbaşı olan ve aynı ünvan ile iştihar eden Köçek Derviş Mustafa'nın musikişinas olduğunu “Atrabülâsar” dan ve bir çok mecmualardaki kayıtlardan öğrenmekteyiz. 1105 (M. 1693) de ölen Edirneli şair *Rüşdî* de “Köçek Derviş Mustafa” için şu ölüm tarihini yazmıştır (1):

Mâye-i şevk-ı dilim ârâm-ı cân-ı münisim
Terk idüb dâr-ı fenâyı eyledi azm-i bakâ
Rüşdi-i biçâre didi fevtinin târihini

بلبل کلزار جنت اوله کوچک مصطنی

— 1095 —

Esad efendî, Atrabülâsar'da onu şu cümlelerle takdir ediyor:

“Sadâ-yi halâvet bahşâ-yi lezzet peymâsı râhatülhulkum-ı istimâ' ve lehce-i pâkîze edâsı şehdrîz-i zâika-i semâ' idi. Makam-ı Hicaz'da Usûl-i zencîrde.

Şerâb-ı germ-i aşkı nûş idüb mestânedir gönlüm
Gam ile ülfeti var zevk ile bigânedir gönlüm

murabbâı gıdâ-yi rûh-ı sâmi' olan cümle-i âsâr-ı şekerbârından olub bundan mâadâ nefîs ve lezzet efvâ eser-i halâvet nümâsı dahi vardır ki nefâis hârân-ı fenn-i elhânın makbûlüdür”.

(1) Rüşdî divanı: Murad Molla - Lâlâ K. No: 445.

Bu misaller de gösteriyor ki 1095 (M. 1683) de ölen musikişinas "Köçek Mustafa" dururken, Bayatî âyini elimizde hiç bir delil mevcut değilken Afyon şeyhine maletmek kat'iyetle yanlıştır.

1104 (M. 1694) senesi ramazanının onuncu günü vefat eden *Şeyh Lûtfullah*'ın da bazı ilâhî güfte ve bestelerine tesadüf edilmektedir. Bursa'da *Eşrefzade* tekkesinin altıncı şeyhi olan bu zat, aynı dergâhın şeyhi *Sırr-ı Ali* efendi'nin oğludur.

XVII inci asrın tanınmış musikişinaslarından *Nane Ahmed Çelebi*'nin de dinî bazı parçalar bestelediğini görüyoruz. Lâdini mahiyette yüzden fazla eser besteleyen bu bestekârın 1098 (M. 1686) de öldüğünü,

بوستان عدن اوله يارب جاي نانهك

mısraından öğreniyoruz.

Evlîyâ Çelebi bu değerli hanende için "malûmat-ı firâvan sâhibidir" diyor (Syh. I, 633) *Şeyhülislâm Esad* da şu takdîrkâr cümleleri sarfediyor (Veled Çelebi'nin Atrabütâsar hulâsası):

"Sempti Galâta olub zamân-ı iştiyhârı devr-i Sultan Mehemmed Hân-ı râbi'dir. Fenn-i musikiyi zamânı urafâ-yi elhânından taallüm ile hâiz-i rütbe-i üstâdiyyet olmuştur. Sadâsı gayet mührîk olub de-kayık-ı fenn-i nefisi nâehle ta'lîmden şiddetle perhîz edenlerden imiş. Serzede-i hadika-i tab'ı olan ezhâr-ı murabbaâtı - ki yetmiş aded olmak üzere zîver-i mecmûa-i erbâb-ı fendir - cümle indinde pesendîde ve ebkâr-ı nağmâtı nâşinîdedir."

Asıl adı *Salim*'e göre "Abdüllâtîf", *Safayî* ve *Evlîya Çelebi*'ye göre de "Ali" olan *Sütçüzade Hafız* da bu devrin son yarısında daha çok ilâhîleriyle tanınmış değerli bestekârlarımızdan biridir. Meşhur musikişinas *Sütçüzâde İsa*'nın oğludur. Bu cihetle o da "Sütçüzâde" diye şöhret kazanmıştır. Vaktini tekkelerde geçirir, şeyhlerin meclislerinde bulunurdu. Halvetiyeden maruf *Ümmî Sinanzade Hasan efendi*'ye intisab etti. Epeyce zaman bu zata hizmet eyledi. "Ümmî Sinan Hâfız" diye meşhur olması bundandır. 1099-1100 (M. 1687-1688) yılları arasında Hac maksadıyla yola çıktı, Mısır'da iken 1100 (M. 1688) de vefat etti.

Mevlevî *Nesib Dede* şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

Dirîga gitti Hâfız gibi bir zât-ı melek haslet
Ki bildi mahfil-i fânî değildir kimseye me'men
Fazilette vera'da musikide ferd idi hakka
Usûl-i devr-i kecrev itdi âhır anı zirefgen
Nesibâ fevtine oldu iki târîh bir mısra' (1)

سکا حافظسرای حورعینده صدر اوله مکن

— 1100 —

Ekseriyetle kendi yazdığı “Hâfız” mahsûslı ilâhîleri beste-
liyordu. *Salâm* diyor ki:

“Filasıl Sütçüzâde demekle şehîr bir merd-i heyyin ve leyyin-i
rûzgâr olub zurafâ-yi İstanbul'un bir sâhib tabîat ehl-i ma'rifeti ve
meclis ârâ olan zurafânın me'mûn-ül-gaib bir merd-i hoş sohbeti olub
sâir maârifden gayri ilm-i edvârda da hayli mahâreti ve zâde-i tab'-
ından bir güfteyi beste etmeğe kudreti var idi.”

Safayî de şunları söylüyor:

“Alelhusus ilm-i edvârda devrde akrânı nâdir ve beste ve ihti-
râ'ına kadir ve her vâdide yed-i tûlâsı zâhir makbûl-î cümhûr şâir-i
mâhir idi..”

Şeyhî de “Vakayiülfuzalâ” da “salâh-ı hâl ile meşhûr fenni-
musikide mâhir, ilm-i edvârda akrânı nâdir idi” diyor. *Evlîya Çe-
lebi* ise “Şakrak, âlüfte bir hânende-i kâmil” olduğunu bildiriyor.

Eserleri ekseriyetle “Ümmî Sinan Hafızı” başlığıyla kayıtlıdır.

Bu asrın son yarısında şöhret kazanan musikîşinaslardan biri
de *Edirneli İmam İbrahim efendî*'dir. Bezci Hacı Mehmed'in oğludur.
Kıraat ilminde devrinin en ileri gelenlerindendi. Sesi de tiz ve gü-
zeldi. Bu cihetle *Mehmed IV.* in takdirini kazanmıştı. 1073 (M. 1662)
de hünkâr imamı oldu. 1097 (M. 1685) de Anadolu, 1098 (M. 1686)
da Rumeli kadı askeri oldu. Üç ay sonra azl edildi. 1097 (M. 1685)
de şehzadeler hocası da olmuştu. 1099 (M. 1697) muharreminde bu
vazifeden de ayrıldı 1102 (M. 1690) şabanında Kıbrıs'a gönderildi.
O yıl zilhiccesinde orada öldü.

Hafız İbrahim musiki nazariyatına da vâkıftı. Lâdinî musiki sa-
hasında olgun eserleri vardır. Dinî eserlerinden ise bugün güfte ha-
linde elimize geçenler, sadece bazı tesbihler ve naitlerden iba-
rettir.

(1) Noktalı ve noktasız harfler 1100 etmektedir.

"Atrabülâsar" müellifi *Esad efendi*, onun tarikat mensubu olduğunu ve bestelediği bir hayli eseri, mahviyetinden dolayı, işae etmediğini yazdıktan sonra onun hakkında şu sitayişlerde de bulunmaktadır:

"İmâm-ı Sultânî İbrahim efendi merhum ki Dâr-ün-nasr-ı vel-meymene-i şehri Edirne meskat-i reisleri olub Fâtiha-i ömürlerine varınca bilihlâs mihrâb nişin-i fezâil ve muktedâ-yi sufûf-i huffâz-ı şeref fezâil câmi'-i kemâlât-ı şettâ ser mahfil-i güzînân-ı maârif-i lâyuhsâ olub hüsn-i savt-ı rikkat bahşâsı nağmât-ı hezâr-ı sûziş kârdan bülend ve lezzetdâr" idi.

Amasyalı Keresteci Abdullah da bu devrin sesi güzel imamlarındandı. Musikiye olan vukufuyla da tanınmıştı. 1097 (M. 1685) de "İmâm-ı evvel-i sultânî" oldu. Ve kendisine İstanbul pâyesi verildi. 1099 (M. 1687) de azledilerek Manisa mollası oldu. 1103 (M. 1691) muharreminde vefat etti.

XVII nci asrın en muktedir musikişinası hiç şüphe yok ki *İmamzade Hafız Post*'dur. Yalnız devrinde değil, bütün asırlarda onun derecesinde geniş ve devamlı bir şöhrat kazanmış pek az şahsiyet tanıyoruz.

Asıl adı Mehmed olan Hafız Post, İstanbul'da doğdu. *Safayî* tezkiresinde İstanbullu olduğu kayıtlıdır. *Dr. Subhi*, Üsküdar'da doğduğunu söylüyorsa da menba zikretmiyor (*Türk* musikisi II, 8). Bütün vücudu kullarla örtülü olduğu için bu lâkabla şöhrat kazandığı söylenir. Fakat bu rivayet kat'i bir vesikaya müstenid değildir. Nettekim bu hususta diğer bir rivayet te mevcuddur: Gûya Hafız Post, her gittiği yere postu koltuğunda olduğu halde gider ve mutlaka "saff-ı niâlde" yani bulunduğu meclisin en gerisinde oturmuş. Kendisine bunun içindir ki *Hâfız-ı Post* denilmiş. Görülüyor ki her iki rivayet te isimden istidlâl yoluyla yakıştırılmıştır. Eski menbalarda bunun hakikî sebebi tasrih edilmemiştir. Bizzat kendisinin vücade getirdiği beste mecmualarında ise adını, mütevacizâne bir ifade ile *Hakîr Hâfız* diye zikretmektedir ki, bu lâkabın kendisine muasırları tarafından izafe edildiğini göstermektedir.

Hafız Post hakkındaki malûamtımız pek mahduddur. Meşhur şair *Nâilî*'nin himayesinde yetişti. Genç yaşında hâfız oldu. Bir aralık Hacca gitti. Meşhur hattat *Tophaneli Mahmud efendi*'den yazı meşk etti ve icazetname aldı. Tatlı yüzlü ve nazik bir

adamdı. Bu yüzden bir takım devlet ricalinin iltifat ve teveccühlerini kazanmıştı. Devrinin mükemmel bir hanendesi idi. Musikide hocası, meşhur *Kasımpaşalı Osman*'dir.

Onun gençliğinde hiç bir memuriyette bulunmadığı anlaşılmaktadır. Son zamanlarında Divan hocaları zümresine dahil oldu. Daha sonra kâgât emniyetine terfi ettirildi. 1105 (M. 1693) de vefat etti. Meşhur musikîşinas *Itrî* şu ölüm tarihini kaleme almıştır (1) :

Hâfiz Elhâc İmamzâde Mehemmed hak bu kim
 Mûsikî ilminde mâhirdi ol üstâd-ı zaman
 Seyr iden seyyâh-ı âlem her makam ü mahfili
 Anın âsârın iderdi ehl-i tab'a armağan
 Oldu âsârıyla pür âvâz Irâk ile Hicâz
 Hem Nihâvend ü Nişâbûr u Acem hem Isfahan
 Hâzin-i genc-i hünerdi bezl-i makdûr eyledi
 Âşıkane kıldı taksîm itti varın dermiyan
 Germ iderdi bezm-i uşşâkı nevâ-yi nâlesi
 Mâye-i şevk olur idi açsa meclisde dehan
 Bezmine dilbeste kılmıştı bûzûrg ü küçeği
 Pâk edâ vü hoş tekellüm hûb lehce nüktedan
 Gördü kim devrin usûlü kec muhâlif gerdişi
 Ehl-i tab'ın râst kaddi dâim olmakda keman
 Âlemin nakşın çıkardı bildi kârın kim ecel
 Ne Gulâm'a rahm ider ne Hâce'ye verir aman
 Pâye-i pest ü bülendinden çeküb el âlemin
 Azm-i ukbâ itti olub târik-i bezm-i cihân
 Geçdi çerh-i çenberiden rûhu evce azm idüb
 Hâkde oldu nühüfte ol vücûd-i nâtüvan
 Postunu boş koydu gerçi nâmı ammâ zindedir
 Ana âsârı vü tasnifi yeter nâm ü nişan
 Harf-ı menkut ile târih oldu anın fevtine
 Dedi Itrî حافظه ماوی اوله یارب جان

— 1015 —

Şeyhülislâm Esad efendi "Atrabülâsâr" da Hafız Post'un vefatını gene *Itrî*'nin,

پوستی چاک ایله دی شیراجل

mısraına istinad ederek 1101 (M. 1689) da göstermektedir. *Müstakimzade* de aynı tarihi tesbit ediyor. Gerçi bu mısra', 1101 e tevafuk ediyor, fakat *Safayî* ve *Salim* tezkirelerinde onun 1105 de öldüğü

(1) Safayî tezkiresi, Alm. Mc. No: 658.

kayıdli olduğu gibi *Itrî*'nin yukarıya yazdığımız tarihi de mücevhher olduğu için kat'i surette 1105 i göstermektedir. Şu hâlde *Itrî*'nin ikinci tarihi tamiyelidir. Ve bu tarihin bugün elimizde bulunmayan ilk mısraında 4 rakamının çıkarılacağına dair bir işaret mevcuttur.

Hafız Post; *Mehmed IV.* in, Kırım hanı Selim Giray'ın ve bir çok devlet ricalinin iltifatlarına mazhar olmuştu. Sesi o kadar güzel olmamakla beraber üstadhğı sayesinde büyük bir muvaffakiyet ve şöhret temin etti. *Atrabülâsar* müellifi *Esad* efendi şunları söylüyor:

“Gerçi sadâ-yi halâvet nâpeydâsı bî âheng ve turfa karâr ve âvâz-ı perde nâsâzı cülûd-i sâmi'ine bâdi-i ikşi'râr idi. Lâkin rûtbe-i üstâdiyyetin ve kemâl-i fâzlu dikkatin takrîr-i dâhil-i uhde-i yerâa-i tahrîr ve küncâyış pezîr-i havsala-i ta'bîr değıldir. Ekser-i âsâr-ı letâfet şiârı tarabbahş-i huzûr-i şevket medâr-ı cenâb-ı hazret-i şehriyâr olmağın biddefaât mazhar-ı atâyâ-yi bisyâr olmuştur.”

Hafız Post hakkında tarihî menbalarda takdirli cümleler mevcuttur.

Evlîya Çelebi şunları söylüyor (*Seyahatname I, 633*):

“İmamzâde Hâfız Post, velvele ârâ râst ve kâmil, yegâne-i asr., halûk, hulv-ül-keâm, hoş sohbet çelebi idi. Fakîrin pederinin nazarkerdesidir”.

Şeyhî “Vakayiülfuzalâ” da diyor ki:

“İlm-i edvârda bî nazîr olub nağme-i âşıkaneşi mâye-i şevk u nevâ-yi nâlesi bezm-i uşşâka zevk bahş etmekle sıyt u sadâ-yi işti-hârı Irâk u Acem ü Hicâz vâdîlerin pür âvâz ve âsar-ı nağmâtı Nihâvend ü Nişâbûr ve Isfahan'da mümtâz olmağla Büzürg ü küçek âgaze-i dilpezîrine müştâk olmuşlar idi”..

Safayî diyor ki:

“İlm-i edvârda bî nazîr-i rûzgâr ve nezâket-i âgaze-i hoş nevâsı reşk endâz-ı zemâzim-i hezâr ve nakş-i kâr-ı etvâr-ı edvâr-ı terennümü hased kerde-i rûh-i revân-ı Hâce ve lehce-i pâkîze nağmâtı hûş rûbâ-yi gûş küşâyân-ı istimâ'dır.”

Salim şunları söylüyor:

“Ol ilm-i edvârın hâce-i cihânı ve fenn-i mûsikarın Fisagors-i devrânı tanbûr-i bezm-i şevkin miyân-ı târ-ı nezâketi ve dâire-i ülfetin mâlezime-i sohbeti olub beyn-el-kibâr Hafız Post Mehmed Çelebi ünvâniyle şöhret şiâr olan râmişger-i râstkâr-ı binazîr merd-i sitûde nakş-ı nigâr-ı nâzûk ta'bîrdir ki evc-i kadri musikişinâsan

miyânesinde begayet bâlâ ve Rûm ü Acem'de müştâkanına nihâyet ve dildâdegânına hadd ü gayet yokdur. Bir vücûd-i bî hemtâdır ki ashâb-ı terkîb pencgâh-ı havâsdan memâlik-i Rûm ve Hicaz ve Hitta-i Irâk u Sfâhan'da ve iklim-i Nihavend ve arz-ı Nişâbûr ve memleket-i Kürdî ve sâir aktâr-ı cihanda Büzürg ü kûçek elsinesinde nâm-ı nâmîleri şöretşiâr ve nigârende-i san'atları olan beste ve semâi ve kâr ve nakış ve şarkı ve türküleri mâlâmâl ve bîşümâr olduğundan mâadâ ol üstad-ı serefrâz her geh ki mecâlis-i kibârda ol bülend nâzûk sadâ ile bir perdenin dügâh ü segâhından nevâyâ âgaz etse demsâz olduğu sadâ çârgâh-ı âlem-i anâsırdan birun belki felek-i süvümde gûş-i zühreye ol âhengde makrûn olurdu. Oî Bülbül-i gülzâr-ı dâire ber kef bir kenâr-ı cûybârda ilm-i edvârda mehâret-i ma'lûmâtın ızhâr ittikte bâğda bâd-i sabâ gûyâ vâlih ü medhûş ve nahl-i güllerde bülbüller kemâl-i lezzetinden sermest-i hamûş olurlardı. İlm-i edvârda Hâce-i cihan mânend bî akran ve bî nazîr iken vadi-i maârifde ve şî'r gûyâlıkda da bir merd-i dilîr idi."

Müstakimzâde de "Tuhfe-i hattâtin" de "Şî'r ü inşâ ve hüsn-i kitâbet ve imlâ ile husûsâ musikîde Hâce-i benâm kendine Gulâm olmak derecesinde kâmil idi" diyor.

Bu takdirler gösteriyor ki, güzel bir yazısı olan ve bazı şiirler de kaleme almış bulunan Hafız Post'un asıl ehemmiyeti musikî sahasındadır. Ve muvaffakiyeti yüzünden geniş bir şöret kazanmıştır. Onun besteleri yalnız Türkiye dahilinde yayılmakla kalmamış bütün İslâm memleketlerinde şayi' olmuştur. Bu hususta bütün menbalar müttefiktir.

Bu sözlerle onun kudretsiz bir hattat olduğunu anlatmak istemediğimizi de burada tasrih etmek isterim. Elimizde bulunan mecmuaları, kendisinin cidden güzel bir yazıya sahib olduğunu isbat ediyor. Fakat Türk yazı tarihinde ona emsal olabilecek pek çok şahsiyet mevcuttur. Musikî tarihimizde bıraktığı tesir ise diğer sahalardaki muvaffakiyetiyle ölçülemeyecek kadar yüksektir. XVII nci asrın en mütekâmil örnekleri olarak ancak onun eserlerini gösterebiliriz. Hafız Post, kendine mahsus bir üslûb sahibi olan ve ibda kudretine malik bulunan bir şahsiyettir. Ve bir çok muakibleri vardır. Devrinin umumî bilgilerine hakkiyle sahib olduğu da muhakkaktır. Yazılarında, hattâ dikkatsizlikten doğan ufak bir yanlış bile tesadüf edemiyoruz. Vücade getirdiği besteler için seçtiği güfteler de zevk sahibi bir adam olduğuna en kuvvetli delildir.

Mevlâna'dan başlayarak büyük Türk şairlerinin eserlerini besteleyen bu büyük san'atkâr, maruf saz şairlerinin basit ve o nisbette güzel manzumelerine de ezgiler vücude getirmekten çekinmemiştir. Divan edebiyatından başka Tasavvuf ve âşik edebiyatlarına, hattâ halk türkülerine karşı mütemayil olması da geniş bir kütlüğe sahib olduğunu açıkça göstermektedir.

Kılâsik besteleri ile münevverleri tatmin eden, türkû ve varsağılarıyla da halkın ruhuna nüfuz edebilmiş olan Hafız Post, Türk musikisinin her sahasında eser vücuda getirebilmiş çok değerli bir sanâtkârdır. Onun en ağır parçalarda gösterdiği muvaffakiyet, en küçük ve sade türkülerinde de mevcuttur.

Bu hükümler, şühesiz ki sadece bestelediği güftelere nazardır. Yoksa onun elimizde bu nevi eserlerinden ezgisiyle bize intikal etmiş hiç bir parça mevcut değildir; bugün unutulmayan ancak sekiz on bestesi kalmıştır. Halbuki *Atrabülâsar* müellifi, "Nakış, murabba' ve şarkıları bine karib olub her biri kavâid-i ilm-i elhâna muvâfik enâfis-i âsârdan" olduğunu söylemektedir. Fakat Hafız Post, halk arasındaki şöhretini bilhassa basit bir takım şarkı ve türküleriyle temin edebilmiştir. Hemen her asırda halk san'atkârane eserlere değil anlaşılması kolay ve basit parçalara rağbet etmiştir. Bestekârın musiki sahasındaki kudretini gösteren san'atlı ve olgun mahsullerin yayılmasına imkân yoktur. Bu nevi eserler, ancak musikiye vukufu olanlara, yani mahdud bir zümreye hitab eden musanna parçalardır. *Salim*'in de tezkiresinde mevzubahs ettiği "türkü" leri, işte bu cihettir ki bir çok memleketlerde terennüm edilmiştir.

Hafız Post, elimizde mevcut eserlerine nazaran şen ve şakrak bir bestekârdır. Hatta ilâhilerinde bile kıvrak nağmeler mevcuttur.

Başta *Mısri Niyazi* olmak üzere bilhassa "Halvetî" lerin vücude getirdikleri ilâhileri besteleyen Hafız Post'un, bu tarikate mensub olduğunu tahmin etmekteyim. Bu değerli musikîşinası yetiştiren meşhur Şair *Nâilî*'nin de halvetî olması bu kanaati kuvvetlendirmektedir.

Hafız Post'un, dinî mahiyeti haiz pek mahdud parçaları bugün elimizde bulunuyor; fakat bestekârı bilinmediği halde unutulmayan kunt ve o nisbette güzel bazı eserlerin onun olmak ihtimali çok kuvvetlidir.

Hafız Post'un dinî ve lâdinî eserlerinden maadâ kendi el yazısıyla yazdığı mühim iki beste mecmuası da bugün elimizdedir. Bunlardan biri Topkapı sarayı müzesindedir (*Revan kütüphanesi No: 1724*). Bu eser, çok eskimiş ve yıpranmış bir haldedir. Yaprakları dökülecek vaziyete gelmiştir. Baştan nihayete kadar Hafız Post'un elyazısıyledir. Diğer mecmua, *Avkat Bay Halil Edhem Arda'nın* hususî kütüphanesindedir. Tezhib bakımından da kıymetli olan bu nüsha, daha mükemmel ve mündericat itibariyle daha zengindir. Hiç bir yeri de bözülmemiştir. Bu eserdeki yazılar da ekseriyetle Hafız Post'undur. Fakat bu mühim yazmaya, bilâhare meşhur *Itrî* de kendi el yazısıyla bir takım besteler ilâve etmiştir İki büyük ve değerli musikişinasın elyazılarından mürekkebe olan ve bir çok Türk bestekârlarının lâdinî eserlerini ihtiva eden bu mecmuanın XVII nci asırda ve daha evvelki zamanlarda musikimizin ne kadar geniş bir inkişafa mazhar olduğunu göstermesi itibariyle de büyük bir kıymeti vardır (1).

Bu asrın sonunda bilhassa ilâhileriyle tanınmış olan *Sepetçizade Mehmed* ile *Hocazade Mehmed Enverî*'yi de burada zikretmek icabeder.

Sepetçizade Mehmed, İstanbul'da doğdu. Devrinin değerli zâkir ve hattatlarından. *Suyolcuzade Mustafa* efendi'den yazı meşk etti. 1105 (M. 1693) de vefat etti.

Enverî mahlâsiyle bazı şiirler de yazan Hocazade Mehmed de kıymetli bir hattat ve bestekârdı. *Karakız* lâkabiyle şöhret kazandı. İstanbulludur. O da *Suyolcuzade*'den mezundur. Firuzâğa camiinde yazı muallimi oldu. Sultan Ahmed camiinin de baş müezzini idi. Nakşebendî tarikatine mensub olan bu zat hakkında *Müstakimzade* şunları söylüyor (Tuhfe-i hattatin):

“Devha'da Necibâ imlâsı üzere Mustafa Hân-ı sâni bunların dahi talimlerine ahyânen nigâh endâz olurlar imiş. Hattâ bir mushaf istiktâb ve bin guruşla kâmyâb eylemiş idi. Tatar Hân *Selîm Giray Sultan* iltimâsiyle yazdığı Mushaf hediyesini Hacc-i şerif zâd ve râhilesine sarf idüb avdetde Medîne-i münevvere'den iki konak iftirâkında (Beyit)

Ey pâdişeh-i kişver-i Levelâk nolaydı
Ol yer ki basardın gözümün nûru olaydı

(1) Bu iki mecmua hakkında fazla tafsilât almak için ikinci cildin bibliografyasına ve XVII nci asır lâdinî Türk musikisi bahsine bakınız.

temennisiyle anda defîn-i zîr-i zemîn-i cennet mekîn olduğu bu mısra'-ı fakîrâne ile zabt olundu (H. 1106, M. 1694) :

«علم قيله خواجه زاده بي الله ماوايه»

— 1106 —

XVII nci asrın son yarısında bilhassa ilâhileriyle tanınmış olan şahsiyetlerden biri de *Kefeli Derviş Abdî*'dir. *Gülşenî* tarikatine mensub idi. Mısır'a giderek uzun müddet *İbrahim Gülşenî* hanıkasında hizmet etmiştir. Bir müddet Anadolu'nun muhtelif yerlerini dolaştı. Nihayet Bursa'ya gitti. *Yakubzade Şeyh Mehmed efendi*'nin tekkesine misafir oldu. Esasen musikiye vâkıf bir bestekâr olan şeyh, istidad ve vukufunu görerek, onu tekkesinin zâkir başılığına tayin etti. Mevlid hân *Derviş Osman*'dan da bazı savtlar ve ilâhiler meşk etti. Şeyh Mehmed'in 1077 (M. 1666) de vefatı üzerine naîblik meslekine atıldı. 1107 rebiulevvelinin on ikinci cuma gecesi vefat etti. Bursa'da Deveciler mezarlığına defnedildi.

Beliğ onun hakkında şu sitayişlerde bulunuyor (*Güldeste S. 527*):

“Rind-i zarâfet perver icrâ-yi makamâtta Harîrî gibi nâm âver olmuş idi. Niçe üstâdâne ezkâr ve asvâtı ve bazı beste-i ilâhiyyâtı zebanzed-i m'kamşinâsândır. Mahlâsı *Mutî*' olub bazı eb-yât ve eş'ârı zuhûra g'miş idi.”

Bu asrın değerli zâkirbaşlarından biri de *Fethullah Çelebî*'dir. Çarşamba pazarında Mehmedağa tekkesi şeyhi *Esircizade Şeyh Hüseyin efendi*'nin oğludur. 1066 (M. 1655) saferinde doğdu. Genç yaşında musikiye heves etti. Bir taraftan da muayyen medrese tahsilini ikmale çalıştı. 1098 (M. 1686) de mülâzim oldu. 1108 (M. 1696) ramazanında Balipaşa haricine yükseldi. 1111 (M. 1699) de Bağdad valisi tayin edilen *Hasan Paşa*'nın imamı oldu. Aynı senenin cemaziyelahirında Şehri zur'a vardıklarında vefat etti.

Bazı ilâhiler bestelemiş olan Fethullah güzel sesli ve muvaffakiyetli bir zâkirbaşydı.

Bu devrin maruf mutasavvıflarından *Şeyh Nazmî* de kıymetli bir bestekârdı.

Şeyh Mehmed Nazmî, Rüstemezâde Ramazan efendi'nin oğludur. 1032 (M. 1622) de doğdu. Süleyman efendi'nin derslerine devam etti. Daha sonra meşhur Şeyh *Abdülâhad Nurî*'ye derviş olarak

Halvetî tarikatine girmiş oldu. 1065 (M. 1654) de Şehremîni civarında Yavaşça Mehmed Ağa tekkesine şeyh ve camiine vâiz tayin edildi. 1105 (M. 1693) de Valide Sultan camii vâizi oldu. 1112 (M. 1700) şevvalinin yirmi dördüncü günü vefat etti. Nazmî mah-lâsiyle şiirler yazan, ilmî bir takım eserler vücade getiren bu zat devrinin kıymetli bir âlimiydi. Bilhassa "Hediyetülhvan" adlı kitabı tasavvuf tarihi bakımından çok kıymetlidir. *Salim*, Nazmî için şunları söylüyor:

"Zâhir ü bâtını ma'mûr bir zât-ı fezâil mevsûm idiler. Gürûh-i meşâyih-i kirâm zamân-ı hayâtlarında vücûd-i âlileriyle iğtinâm ederlerdi. Şeb ü rûz halvethânelerinde ilm ü ibâdetle mukîm ve ilm-i zâhir ve bâtında zihn-i şerifleri müstakîm bir zât-ı sitûde sıfât idi."

Dinî ve bilhassa lâdinî bir hayli eser besteleyen bu asrın değerli şahsiyetlerinden biri de İstanbullu *Âhenî*'dir. Sülûs ve nesih yazılarını Nefeszâde İsmail efendi'den öğrenen bir hattat olduğunu da *Müstakimzade*'den öğreniyoruz (*Tuhfe S. 134*).

Asıl adı *Mehmed* olan *Âhenî* hakkında *Şeyhülislâm Esad Atrabülâsar*'da şunları söylüyor (*Veled Çelebi neşrinden*):

"*Âhenî Çelebi*: Şehriyyülası olup Kefe vâlisi demekle müstehir Ahmed Paşa'ya dîvan efendisi olmuştur. Bu da asr-ı sultan Mehmed Hân'ın meşâhîr-i üstâdânındandır. Sadâsı mütevassıt derecede olup otuz kadar makbûl-i esâtîz-i fenn-i tarab eser-i letâfet bahşâsı vardır".

1112 (M. 1700) de vefat ettiğini, aynı menbadaki şu tarih mısraından öğreniyoruz:

موم ابتدی آهنی بی دست حداد اجل

— 1112 —

Subhîzade Feyzî de şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Âzim-i dâr-ı adem oldu Mehemed Âhenî
Mâteminden ehl-i diller eylediler sâyiha
Seyyiâtı mahv olup ola sezâ-yi mağfîret
Kabrîne gülzâr-i cennetten irişsün râyiha.
Düşdü bu (1) vech ile Feyzî fevtine târîh anın

اوقو روحیه عمداهتینک فآحه

— 1112 —

(1) 1114 tutan tarih mısraından "b", yani 2 çıkarılacaktır.

Bahçevanzade Ali Şehrî de bu devrin tanınmış musikişinaslarındandır. Meşhur Halvetî *Ümmî Sinanzade*'ye intisab etmişti. 1114 (M. 1702) de vefat etti. Şiirler de yazan bu zat hakkında *Salim* şunları söylüyor:

"Fenn-i musikîde merâm üzre ihtirâ'-ı besteye kadir ve âgaze-i taksîmde akrânı nâdir bir zât-ı celîl-ül-meâsir idi."

1114 (M. 1702) de vefat eden meşhur mutasavvîf ve şair *Nakşî İbrahim*'in de bazı besteleri olduğunu *Müstakîmzade* rivayet ediyor. Sünbülî tarikatının meşhur şeyhlerinden olan bu zat, Hakimoğlu Ali Paşa camii haziresinde medfundur.

XVII nci asrın maruf bestekârlarından biri de *Bursalı Havyarzâde Hüseyin*'dir. *İştibîzade Ahmed* ve *Yunuszade Şeyh Mustafa* efendilerin tekkelerinde zâkirbaşılık eden bu zat, aynı zamanda hattat ve kemankeşti. 1115 (M. 1703) şevvalinde vefat etti. Devciler kabristanına gömüldü. *Belîğ* "Güldeste" de diyor ki (S. 527):

"Fenn-i musikîde fâik-ı akrân olmak hasebiyle niçe savt ve besteler icâd etmiştir."

XVII nci asırda yetişen maruf musikişinaslardan biri de *Tablîzade Aklî*'dir. Bursa'da doğdu. Genç yaşında edebiyat ve musiki ile işğal etti. Dabbağzade Şeyh Mustafa efendi'nin zâkirbaşısı *Mühtedî Yahya*'dan ve diğer maruf şahsiyetlerden bir hayli ilâhî ve savt meşk etti. Nihayet Dabbağzade tekkesinin zâkirbaşılığına tayin edildi. *Fenari* Ahmed Paşa tekkesi şeyhi *Mükâhhal İsmail* efendi'nin 1113 (M. 1701) de vefatı üzerine mezkûr dergâha şeyh vekili oldu. 1116 (M. 1704) da vefat etti. Yeniyer mezarlığına gömüldü.

Oldukça değerli bir şair olan ve bir çok tarih manzumeleri vücade getiren *Aklî*, bilhassa kudretli bir bestekârdı. Onun bin kadar eser bestelediği rivayet ediliyor.

Belîğ "Güldeste" de diyor ki (S. 495):

"Mezkûr, hüsn-i isti'dâd ile sâhib-i tab'-ı bülend mezâk-ı mahall-i hân ile ma'rûf bir zarîf-i hiredmend olub bezle-i dilküşâları mânend-î safâ-yi hâtır-ı yârân letâfet-i intisâbda câygîr ve bâis-i hande-i nemegindir. Ve on iki makam ve yirmi dört şuaabda musanna' ve lânazîr savtları lisân-ı ehl-i zikirde mezkûr ve karîhasında muzmar olan asvât-ı gûnâ gûn bîkıyâs idiği ma'lûm-i suhan şinâsân-ı cümhürdür. Hattâ bir defa târ-ı hevâ beste-i anke-

bût vâr asvât-ı mazbûtesini ism-ü resmiyle şümâr ettiklerinde tecâvüz-i hudûd-i hezâr olduğu turrazen-i dehel-i tevâtürdür.”

Kırım hanı *Selim Giray*'ı da bu arada zikr etmek icab eder. 1116 (M. 1704) da vefat eden bu hükümdar, ileride tafsil edeceğimiz vechile, musikişinasları ve diğer sanatkârları himaye etmiş, bizzat musiki ile de meşgul olmuştur. Onun bestelediği dinî bir parça da bugün elimizde bulunuyor.

XVII nci asrın son nısfında yetişen maruf musikişinaslardan biri de *Bursalı Talib*'dir. Asıl adı Mehmed'di. Babası Kürd Mustafa efendi namıyla tanınmış bir imamdır. Önce ilmiye meslekine sülûk etti. Hâbilzâde'den istifade etti. Mülâzim olduktan sonra Bursa'da Arabiye medresesine hâric pâyesiyile terfi ettirildi. Aynı sene, sahna geçti. Daha sonra Husrev Paşa medresesine müderris oldu. 1114 (M. 1702) te kütahya mevleviyetine, biraz sonra azl edilerek 1117 (M. 1705) de Erzurum'a tayin olundu. 1118 (M. 1706) recebinde orada vefat etti.

Resim şu ölüm tarihini düşürmüştür:

طالباً شاد اوله روحك فاتحه

— 1118 —

Aynı zamanda değerli bir şair olan ve müretteb bir divançesi bugün elimizde bulunan *Talib*, devrinin değerli şahsiyetlerindendir. Dinî, lâdinî bir hayli eser bestelediğini görüyoruz.

Beliğ onun hakkında şu takdirlerde bulunuyor (*Güldeste S.* 483):

“Nazm-ı safâ bahşı hüsni dilberan gibi pür ân ve şi'r-i şîrin edâ-yi dilküşâsı rûy-i hûban gibi ferahbahş-ı kulûb-i erbâb-ı irfan-ıdır. Fenn-i musikide dahi hayli mâhir icrâ-yi asvât ile beste icâdına kadir idi.”

1117 (M. 1705) de vefat eden meşhur mutasavvıf ve şair *Abdülhay*'in da bazı ilâhî besteleri olduğunu *Müstakimzade* rivayet ediyor. Celvetî tarikatının meşhur şeyhlerinden olan bu zaat, Hüdayî dergâhına giden yolda Halil Paşa türbesinde medfundur.

Bu devirde musiki sahasındaki kudretleriyle ve besteleriyle iştihar eden *Mevlevî Derviş Mehmed*, *Kara Ali* namıyla de meşhur olan *Merdek Dede*, *Sağır Kapıcı*, *Derviş Receb*, Süleymaniye müezzini *Şahlâ Hasan* gibi bir kısmının hayatlarından ileride bahsedeceğimiz şahsiyetleri de burada zikr etmek icab eder. Bunların ekserisi

bilhassa lâdini sahada muvaffak olmakla beraber ilâhiler de bestelemişlerdir.

Bu asır zâkirleri arasında kıymetli daha bazı isimler de biliyoruz. *Sıvaslı Abdülmecid Şeyhi*'nin zâkir başısı Bestekâr *Ahmed Çelebi*, *Abdülahad Nuri*'nin zâkirbaşısı *Habib Dede*zade, *Ci-hangiri Hasan efendi*'nin zâkirbaşısı *Tophaneli Hattat Mahmud*, *Gülşeni tekkesi zâkiri Hüdayi Çelebi*, gibi şahsiyetleri unutmamak lâzımdır.

Bu asırda bilhassa Mevlid okumak hususunda büyük bir kudret gösteren şahsiyet ise hânende *Kemhacızade*'dir. Bestekâr *Eyipli Abdullah Abdî Çelebi* ise na'thanlıkta büyük bir iktidar göstermiştir.

XVII nci asrın son yarısında şöret kazanan *Itrî, Ali Şirüganî...* gibi maruf musikişinasları ise, ölümleri daha sonraki zamanlara tesadüf ettiği için, XVIII nci asrın ilk yarısında mevzubahs edeceğiz.

XVII inci asra âid metinler

BEZCİZADE MUHYEDDİN

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G., B. Kendisinin* —

Zâhid bizè ta'n eyleme
Hak ismin okur dilimiz
Sakın efsâne söyleme
Hazrete varır yolumuz
Halvetî yolun güderiz
Çekilür Hak'ka gideriz
Gazâ-yi ekber ederiz
Hazret-i Ali'dir ulumuz
Her kim bu tarîka girdi
Hasan-ı Basrî'ye irdi
Her seher okunur virdi
Seyyid Yahyâ'dır pîrimiz
Erenlerin çokdur yolu
Cümlesine dedik beli
Ko desünler bize deli
Usludan yeğdir delimiz
Tevhid eden deli olmaz
Allah deyen mahrum kalmaz
Her seher açılır solmaz
Bahâra irer gülümüz
Sayılmayız parmağ ile
Tükenmeyiz kırmağ ile
Taşramızdan sormağ ile
Kimse bilmez ahvâlimiz
Muhyî sana olan himmet
Âşık isen câna minnet
Elif Allah mim Muhammed
Kisvemizedir dalmız (1)

(1) Sd. Mc.

— 2 —

— *Nevrûz-i Acem, ilâhî, G., B. kendisinin* —

Cümle mahbûbu sensin ey habîb-i ezeli
 Cümle Yûsuf'lar içinde ey güzeller güzeli
 Küntükenzen sanadır matlab-ı a'lâ sensin
 Mazhar-ı zât-ı Hudâ'sın nakş-i ruhın yazalı
 Cümle ümmet âşık oldu sana ey seyyid-i hulk
 Himmetinle gitti gayri bâğ-ı vahdet gezeli
 Cümle âlem kapuna yalvarı geldi ey şefî'
 Hep kabûl oldu dilekler min ahad lemyezeli
 Oldu uşşak gözü giryan dili biryan ey habîb
 Oldu mecnûn ü-divâne *Meuhyi* hüsnün sezeli (1)

Koğacızâde Mehmed

— 1 —

— *Zirgüle ilâhî, G. Yunus* —

Benem ol aşk bahresi
 Denizler hayran bana
 Deryâ benim katremdir
 Aşk oldu seyran bana
 Çün dosta gider yolum
 Mülke irişür elim
 Hak'dan söyler bu dilim
 Ne kul ne sultan bana
 Yok iken bu bârigâh
 Sen var idin pâdişah
 Ah bu aşk elinden ah
 Derd oldu derman bana
 Çünkü doğdu Mustafâ
 Âlem oldu pür safâ
 Ol itdi ahde vefâ
 Andandır ihsan bana

(1) Alm. Mc. No: 650.

Şeriat ehli ırak
 İremez bu menzile
 Ben kuş dilin bilürem
 Söyler Süleyman bana
 Kaf dağı zerrem değil
 Ay ü güneş bana kul
 Aslım Hak'dır şek değil
 Mürşiddir Kur'an bana
 Yunus (1) bu halk içinde
 Eksikliğin Hak bilür
 Dîvâne olmuş çağırır
 Dervişlik bühtan bana (2)

Hatib Zâkiri Hasan

— 1 —

— Rast Tesbih —

سبحان الملك المولى يا مولى انت الكريم المولى
 سبحان الملك الاعلى يا اعلى انت العلى الاعلى
 لك العز والعل لك اللطف والعطا
 الطف بنا واعف عنا واحشرنا
 (3) يا الله تحت لواء المصطفى

(1) Kitabımızda Yunus namına kayıtlı olan manzumelerden bir kısmı XIII üncü asrın maruf şairi Yunus Emre'ye âid değildir. Fakat musikişinaslarımız ötedenberi bu şiirleri, bu büyük saire âiddir zanniyle bestelemişlerdir. Aynı mahlâsı taşıyan diğer bir takım mutasavvıf şairlerin yetişmiş olması da ihtimal dahilindedir. Bazı şiirlerin de yanlışlıkla Yunus'a isnad edildiğini görmekteyiz.

Bu büyük şair, tarikat mensubları arasında ötedenberi "Kadiri" olarak tanınmıştır. Fakat bu tarikat, Anadolu'ya XV inci asırda girdiği içindir ki bu rivayet asılsızdır.

Yunus'un "Bâtîni" olduğunu ilk defa ileri süren Bakî Gölpinarlı'nın ciddi hiç bir vesikaya istinad etmeyen bu husustaki iddiası ise büsbütün esassızdır. Yunus'un müteşerri' ve "ehl-i sünnet" akidelerine sahip bir mutasavvıf olduğunu "Divan" ı sarahatle göstermektedir. Gerek kendi şiirlerinin, gerek ona isnad olunanların "Sünni" tarikat mensubları arasında besteleriyle şayi olması da bu iddianın manasızlığına kuvvetli bir delildir.

(2) Mst. Mc.

(3) Os. Mc.

— 2 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Abdülâhad Nuri* —

Aşkınla cihan beste lûtf eyle inâyet kıl
 Derdinle bu can hatsê lûtf eyle inâyet kıl
 Âşıklara ihsân et Derdilre dermân et
 Vuşlât yolun âsân et lûtf eyle inâyet kıl
 Ey rahmeti çok Rahman âlem gözüme zindan
 Uçarsa kafesden can lûtf eyle inâyet kıl
 Rahmân ü Rahîmimsin Gufrân-ı azîmimsin
 Sultân-ı kerîmimsin lûtf eyle inâyet kıl
 Biçâreleri yâd et Viran dili âbâd et
 Nuri (1) kulunu şâd et lûtf eyle inâyet kıl (2)

— 3 —

— *Segâh ilâhî, G., B. kendâsinin* —

Esîr-i nefis-i emmârem aceb bed hâl ü bed kârem
 Şefîr-i kabre iriştim hevâ ile henüz yârem
 Giderem zâd-i râhım yok ne yüz ile sana varem
 Esirge kapuna geldim dedin yâ Rabbi Gâffâr'em
 Senin kapun durur iken ya varub kime yalvarem
 Kulundur Zâkirî-i derdmend ey âlim ü dâna
 Senin tevhîdini eyler hevâ ile eder ammâ
 Ne var cürmünü afv etsen sana şirk etmedi hâşâ
 Esirge kapuna geldim dedin yâ Rabbi Gaffâr'em
 Senin kapun durur iken ya varub kime yalvarem (3)

— 4 —

— *Uzzal Tesbih* —

ربنا الله الذي لامعبود الا هو
 حي القيوم الذي لامتصود الا هو
 اول هو آخر هو باطن هو ظاهر هو
 يا هو يا هو يا من هو حق لا اله الا هو (4)

-
- (1) Meşhur mutasavvif Abdülâhad Nuri, Vefatı: 1061 (M. 1650).
 (2) Os. Mc.
 (3) Mst. Mc., Sd. Mc.
 (4) Mst. Mc., Os. Mc.

Sütçüzade İsa

— 1 —

— *Dügâh ilâhî, G. Hüdâyî* —

Elâ ey server-i kân-ı risâlet
 Sana bin bin salât ile tahiyyât
 Hakikât bâğının serv-i bülendi
 Gül-i sad berg-i gülzâr-ı saâdet
 Fekâne kabe kavseyn-i Ev ednâ
 Ulüvv-i şânına eyler ibâdet
 Nebîler gerçi halkı dâvet idüb
 Kamusu itdiler irşâd-ı ümmet
 Velî sen geçüb ef'âl ü sıfâtı
 İbâdı itdin asl-ı zâta da'vet
 Anıñcün hâtem oldun enbiyâya
 Seninle bitdi bünyân-ı nübüvvet
 Habîbâ ger Halil olduysa ceddin
 Sen oldun kutb-i eflâk-i mahabbet
 Meded eyle *Hüdâyî* (1) derdmende
 Şefâat yâ Resûlâllah şefâat (2)

Aziz Mahmud Hüdâyî

— 1 —

— *Çârgâh tevşih, Düyek, G., B. kendisinin* —

Kudûmün rahmet-i zevk u sâfâdır yâ Resûlâllah
 Zuhûrun derd-i uşşâka devâdır yâ Resûlâllah
 Nebî idin dahi Âdem dururken-Mâ ü tîn içre
 İmâm-ı enbiyâ olsan revâdır yâ Resûlâllah
 Kemâl-i zümre-i kümmel senin nûrunla olmuşdur
 Vücûdun mazhar-ı tâm-ı Hudâ'dır yâ Resûlâllah

- (1) Meşhur mutasavvıf Hüdâyî Aziz Mahmud, Vefatı: 1038 (M. 1628).
 (2) Alm. Mc. No: 637.

Seninle erdiler zâta dahi envâ'-ı lezzâta
 İşin erbâb-ı hâcâta atâdır yâ Resûlâllah
 Hüdâyî'ye şefâat kıl eğer zâhir eğer bâtin
 Kapuna intisâb itmiş gedâdır yâ Resûlâllah (1)

— 2 —

— Hüseynî ilâhî, G., B. kendisinin —

Ey nefsi şûm insâf idüb dimedin yâ Hû
 Kalbin günahdan sâf idüb dimedin yâ Hû
 Hep tebdil-i evsâf ilüb diyelim yâ Hû
 Şimden geru insâf idüb diyelim yâ Hû
 Âhîret ili uzakdır eyle bir azık
 Gerekmez yere harc itme ömrüne yazık
 Hamd ü şükr eyleyüb dâim bil kendin arık
 Şimdengerü insâf idüb diyelim yâ Hû
 Haşr ü neşri ikrâr idüb itme gel inkâr
 O günde eyle azığın elde fırsat var
 Zıkr idüb Hak'kı Hüdâyî eylegil tekrar
 Şimdengeru insâf idüb diyelim yâ Hû (2)

— 3 —

— Nevâ ilâhî, Sofiyan, G., B. kendisinin —

Açıldı çün bezm-i Elest
 Devr eyledi peymânesi
 Andan içenler oldu mest
 Ayılmadı mestânesi
 Ol bâdeden kim nûş ider
 İçdiği dem sarhoş ider
 Deryâ gibi ol cûş ider
 Esrük olur dîvânesi
 Savm-ı sivâyı kim tutar
 İd-i visâle ol yeter
 Bülbül gibi dâim öter
 Gülşen olur kâşânesi

(1) Sd. Mc. Notası için bakınız Konservatuvar neşriyatı Mevlûd tev-
 şihleri S. 2.

(2) Mst. Mc., Os. Mc. Bu şiir, Hüdâyî divanlarında yoktur.

Aç gözünü hakkıyla bak
 Oku *Hüdâyi'*den sebak
 Kâmil olurmuş ehl-i Hak
 Doğmazdan evvel anesi (1)

— 4 —

— *Nevâ ilâhî, Sofiyan, G., B. kendisinin* —

Tahkîk ider tasdikini
 İmâna irmek isteyen
 Bulur hayât iklimini
 İrfâna irmek isteyen
 Cânına çok cebr eylesün
 Cismin ana kabr eylesün
 Eyyüb veş sabr eylesün
 Dermâna irmek isteyen
 Kullukda çok zahmet çeker
 Derd ü belâ mihnet çeker
 Yûsuf gibi firkat çeker
 Ken'an'a irmek isteyen
 Cânın bu yolda hâk ider
 Varlık hicâbın çâk ider
 Kalbi serâyın pâk ider
 Sultâna irmek isteyen
 Geçüb kamudan mutlaka
 Bulur fenâ ender fenâ
 Bin kerre cân eyler fedâ
 Cânâna irmek isteyen
 Her kim dilerse bula yâr
 Varlığını eyler nisâr
 Can virir İsmâil vâ
 Kurbâna irmek isteyen
 Ol mecma'-ül-bahreyn olur
 Mûsâ ile Hızr'ı bulur
 Her katrede deryâ bulur
 Ummâna irmek isteyen (2)

- (1) *Hüdâyî divanı, Gülşen efendi tab'ı S. 137.*
 (2) *Hüdâyî divanı, Gülşen efendi tab'ı S. 112.*

Hafız Kumral

— 1 —

— *Acem tevşih, Evsat, G. Hüdayî* —

Kudûmun rahmet-i zevk u safâdır yâ Resûlâllah
Zuhûrun derd-i uşşâka devâdır yâ Resûlâllah (1)

— 2 —

— *Acem ilâhî, G. Hüdayî* —

İsteyen yârin hâk ider varın
Bulsa dildârın saklar esrârın
Bakmayan cânâ İrdi cânâna
Girdi meydâna Terk idüp ârın
Yâr elin tutdu Birliğe yetdi
Dost ile itdi Gizli bâzârın
Ârif ol ey dil olagör kâmil
Ben deyen gafil Utanır yarın
Gel *Hüdâyî*'den al haber erken
Hak'kı isteyen kosun inkârın (2)

— 3 —

— *Hüseynî ilâhî, Evsat, G. Hüdayî* —

Sadr-ı cem'-i mürselin
Sensin yâ Resûlâllah
Bedr-i eflâk-i yakîn
Sensin yâ Resûlâllah
Nûrun sirâc-ı Vehhâc
Âlemler sana muhtâc
Sâhib-i tâc ü mi'râc
Sensin yâ Resûlâllah

(1) Alm. Mc. No: 637, Müstakimzade'nin bu besteyi Hafız Post'a is-nadı yanlıştır.

Güfte için bakınız S. 59-60.

(2) Rş. Mc.

Âyîne-i Rahmânî
 Nûr-i pâk-i Sübhânî
 Sırr-ı Seb'ulmesânî
 Sensin yâ Resûlâllah
 Açan râh-ı tevhîdi
 Bulan sırr-ı tefrîdi
Hüdâyi'nin ümidi
 Sensin yâ Resûlâllah (1)

— 4 —

— *Mâhûr ilâhî, G. Hüdâyi* —

Bir pâdişâha kul ol kim
 Mülkü zâil olmaz ola
 Bir gülşene bülbül ol kim
 Hiç sararub solmaz ola
 Kendin ummâna sala gör
 Gavvâs oluben dala gör
 Bir dürlü cevher bula gör
 Kimsede bulunmaz ola
 Gerçek âşık olsa sâlik
 Görünür Küllü şey'in hâlik
 Ola gör bir mülke mâlik
 Kims elden almaz ola
 Sırrını keşf itme yâda
 Verme hâsılını bâda
 Bir dost edin kim dünyâda
 Hiç senden ayrılmaz ola
 Zâhidlere uçmak gerek
 Ârif Hak'ka uçmak gerek
 Bir çeşmeden içmek gerek
 İçenler ayılmaz ola
 Bir kapuya mülâzım ol
 Dün gün *Hüdâyi* kaim ol
 Bir özge ilme âlim ol
 Melek anı bilmez ola (2)

(1) Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637.

— 5 —

— *Nevâ ilâhî, G. Hüdâyi* —

Kuldan sana lâyık nola
 Âşık seni kande bula
 Meğer senden ihsân ola
 Senden kerem senden atâ
 Koma *Hüdâyi*'yi garib
 Yessir merâmî yâ Mücib
 Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
 Senden kerem senden atâ (1)

— 6 —

— *Nevruz Uşşak ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Nakkaşımız bizi ezel bî levn ü renk yazubdürür
 Levh-i gönülden gayrının nakşını hep bozubdürür
 Neyler âşık cân ü teni ister anı dün ü günü
 Gel gör anı sevenleri dü cihandan bezübdürür
 Yer gök dahi eğlenmeden Kalû belâ söylenmeden
 Kendi cemâlin görmeğe Gözgümüzü düzübdürür
 Küllâb urub cânımıza Dün gün çeker kendüzüne
 Niçeleri Mansur 'leyin kül oluben tozubdürür
 Bu *Eşrefoğlu Rûmî*'yi aşk deryâsının mevcleri
 Taşdan taşâ çala çala mahveyleyüb ezübdürür (2)

— 7 —

— *Pençgâh tevşih, Düyek, G. Sultan Ahmed I.* —

Nola tâcım gibi başımda getürsem dâim
 Kademi resmidir ol Hazret-i Şâh-ı rusülün
 Gül-i gülzâr-ı nübüvvet o kadem sâhibidir
Ahmedî (3) durma yüzün sür kademine o gülün (4)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Ahmedî ve Bahtî mahlâslarıyla şiirler yazan Osmanlı hükümdarı Ahmed I., Vefatı 1026 (M. 1617).

(4) Mst. Mc.

— 8 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Hüdayî* —

جاهد واقباله باهل الصلاح
ان عمر المرء ينضى كالرياح

Cennet ehline gerek ilm ü amel
Lâcerem uçmağa lâzımdır cenâh

بعباد الله قووا وعبدوا
واذكروه في الندوة والرواح

Akla bakma ir tecellî nûruna
Şem'e hâcet olmaz oldukda sabâh
Ey *Hüdâyî*'den nasihat isteyen
Hak'ka kul ol bulmak istersen felâh (1)

— 9 —

— *Seqâh na't* —

علامن علاقدر اصلواتعلم الاجرا
نبي العظيم الشان في الدنيا وفي الاخرى
نبي الهدى متين الندا وبحر العطا ومجد الصدا

Medhini oku yâre
Koymaya seni nâre
Her kim salevat vere
Doğru cennete gire
Doğdu Kâ'be'de Ahmed
Hak Resûlü Muhammed
Geldi âleme rahmet
Buldu ümmeti devlet
Câna yâ Habîb
Şevkin et nasîb
Ben sana garîb
Olmuşum necîb
Medhini oku yâre
Koymaya seni nâre

(1) Mst. Mc. Bir mecmuada bu ilâhî bestesi, "Zâkiri" namına kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 650.

Her kim salâvat vere
 Doğru cennete gire
 Arşa tâ çıkdı ayağı
 Nûr-i visal durağı
 Başladı selâm
 Söyledi kelâm
 Çün oldu imam
 Kalmadı zalâm
 Medhini oku yâre
 Koymaya seni nâre
 Her kim salâvat vere
 Doğru cennete gire (1)

— 10 —

— Uşşak ilâhî G. Hüdâyî —

Hâb-ı gafletden uyar uyaneyim
 Mâsivâdan cümleten usaneyim
 Firkatinle nice bir dîvâneyim
 Şerbet-i vaslın içüben kaneyim
 Pâdişâhâ sen bilürsün sâdıkı
 Sen bilürsün bezm-i vasla lâyıkı
 Hüsnüne pervâne kıldın âşıkı
 Ger murâdın yakmağ ise yaneyim
 Mâsivâdan el çek ey âşık kesil
 Zikr ü fikrin Hak'ka olsun muttasıl
 Ol kadar hayretde olsun cân ü dil
 Kañde bakarsam efendim sanayım
 İsteyicek bir fakîri ol ganî
 Eyler esrâr-ı maârif mahzeni
 Bâtınım etdi hakayık hirmeni
 Zâhirâ gerçi bir ednâ dâneyim
 Koma yâ Rabbi Hüdâyî yerine
 Bakma noksânının binde birine
 Ger irâdet vardiyise yerine
 Kevser-i vahdetten içür kaneyim

(1) Mst. Mc.

(1) Alm. Mc. No: 637, Bu şiir matbu Hüdâyî divanında yoktur.

Zâkiri Şâban

— 1 —

— *Acem ilâhî, G., B. kendisinin* —

Yâ Rabbi mahşer yerine
 Ne yüz ile varayım ben
 Dostum Muhammed'in yüzün
 Ne vech ile göreyim ben
 Benim cürm ü günâhım çok
 Değil rahmetinden artuk
 Senden gayrı yaradan yok
 Ya kime yalvarayım ben
 Senden olmazsa inâyet
 Dostun kılmazsa şefâat
 Neme lâyük benim cennet
 Hod bir yüzü karayım ben
 Hak bana suâl iderse
 Aklım başımdan giderse
 Kulum niçün itdin dirse
 Nice cevab vireyim ben
 Bu Zâkiri gümrâhına
 İnâyet sal sen râhına
 Gece gündüz dergâhına
 Kara yüzüm süreyim ben (1)

İmam Yusuf

— 1 —

— *Çargâh tesbih* —

حاتم الرسل الكرام	رب صل على التهای
من البيت الحرام	من سرى لمسجد الاقصى
ورای مولاه بالعین	وذی من قاب قوسین
ادن منی یاحیب	ثم نادى یاحمد
فانى رب المعبود	سلنى تعط اشفع تشفع
غیرطه محمد ينل هذا المقام	وانت الشفیع المعبود

— 2 —

— *Dügâh Hüseyinî, Düyek, tesbih* —

واقتراسى للنبي الهادى
 خيرا عمالى واورادى
 رحمت عمت بارشادى
 اصطفيه الحق قبل خلق الخلق
 قيل نفع الروح فى الانسان
 كان آدم طين وله التمكن (1)

Vehbî Osman

— 1 —

— *Acentesi* —

يا جمع المعاسن يا منيع الكرم
 لولاك كيف يخلق شئ من العدم
 انت الشفيق منك رجائي شفاعة
 يا خاتم الرسالة يا سيد الامم

— 2 —

— *Dügâh Hüseyinî tesbih G. Şâmi Hüseyin* —

مالك الملك كامل الاحسان
 واجد ماجد على شان
 فائض جوده على لايان
 ربنا هب لنا حلى الفقران

— 3 —

— *Dügâh Hüseyinî tesbih* —

سبحان الخالق العظيم
 سبحان الرازق الكريم
 سبحان الذى لا يدرك كنه ذاته
 سبحان الذى لا يوجد غور صفاته

(1) İmam Yusuf'a âid olan bu besteler, Cv. K. Mc. 183 den yazıldı.

— 4 —

— *Nevâ tesbih* —

سبحان الملك الحنان يا مولى يا الله
 سبحان الملك المنان يا مولى يا الله
 المعروف بالاحسان والموصوف بالفقران
 مرحبا مرحبا شهر الصيام
 مرحبا سبوح قدوس رب الملائكة والروح

— 5 —

— *Nevâ tesbih* —

حق هو الله الواحد الازلى
 حق هو الله الفرد لم يزل
 حمد ليس عن ذاته ينتقل
 لا وعين او صافه يمر تحل
 وواجب دائم قادر عالم
 كونه دائم اعجز الافكار

— 6 —

— *Puselik tesbih* —

سبحان الملك الحنان يا الله
 سبحان الملك المنان يا الله
 يا غافر العصيان يا دائم الاحسان
 واعف عنا يا ربنا انت العليم الخليم
 انت الرؤف الرحيم

— 7 —

— *Rast tesbih*, —

سبحان الملك الحنان يا مولى
 سبحان الملك المنان يا مولى
 المعروف بالاحسان
 والموصوف بالفقران
 مرحبا مرحبا يا شهر الصيام مرحبا

— 8 —

— *Uzzal ilâhî, G. Mevlâna* —

فداشرفت الدنيا من نور حيانا
 البدر غداساقى والكأس ثريانا
 الصبوة ايمانى والخلوة بستانى
 المحشر ندمانى والورد مبرانا (1)

Bedrî Mehmed

— 1 —

— *Acem tesbih* —

سبحان الملك المولى سبحان الملك الاعلى
 يا كريم الله يا رحيم الله يا عزيز الله
 مرحبا مرحبا شهر رمضان مرحبا (2)

Derviş Sadâyî

— 1 —

— *Sabâ ilâhî, Evsat, G. Şeyh İbrahim Sinânî* —

Gelmişem vahdet elinden aşk ile cihâna ben
 İçmişem câm-ı ezelden olmuşam mestâne ben
 Çünkü Kerremnâ benî âdem didi Kur'an'da Hak
 Âyine veş sûret oldum cism ile ol câna ben
 Gönlüme nûr-i tecellî dost cemâlinden doğar
 Şem'ine pervâne oldum aşka yane yane ben
 Çünkü bu sevdâyı yazmış dest-i kudret başıma
 Anın için yok karârım düşmüşem cevlâna ben
 Ey *Sinânî* (3) aşk makamı bes rizâ-yi Hak'dürür
 Pâdişâhın hizmetinde durmuşam divâne ben (4)

(1) Vehbî Osman'ın besteleri için bakınız: Cv. K. Mc. No: 183.

(2) Cv. K. No: 183.

(3) 958 (M. 1551) de vefat eden meşhur mutasavvıf. Halvetiliğin Sina-
nîlik şubesi müessisidir.

(4) Alm. Mc. No: 627, 650, Mst. Mc.

— 2 —

— *Püselik ilâhî, G. Yunus* —

Bir dürr-i yetimim kim görmedi beni umman
 Bir katreyim illâ ki ummâna benim umman
 Tevhîd-i Enelhak'dan dem ırmaz idi Mansûr
 Aşk dârına dost zülfü asmışdır anı üryan
 Bu âlem-i kesretde sen Yûsuf u ben Ya'kub
 Ol âlem-i vahdetde ne Yûsuf ü ne Ken'an
 Bu cism belâsıdır adım *Yunus* olduğu
 Aslımı sorar isen sultana benim sultan (1)

Nasuh Paşazâde Ömer

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G., B. kendisinin* —

Yâğmâya verme neş'eni
 Aşk ile durma dol meded
 Yokdur cihânın çün sonu
 Kalma sakın mechul meded
 Âyînenin jengin silüb
 Takvâ-yi zât-ı dil kılub
 Hak'kı hakikatle bilüb
 Lâtfuna mazhar ol meded
 Akl-ı maâdın başa dir
 Sûret ile ma'nâya ir
 Ömrî çalış deryâya ir
 Ol hazrete makbul meded (2)

Bursalı Yakubzade Mehmed

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G. Yunus* —

Milk-i bakadan gelmişem
 Fânî cihânı neylerem
 Ben dost cemâlin görmüşem
 Hûr ü cinânı neylerem

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Cv. K. Mc. 183.

Vahdet meyinin cür'asın
 Ma'sûk elinden içmişem
 Ben dost kokusun almışam
 Müşg-i Tatar'ı neylerem
 İsâ gibi dünyâ koyub
 Gökleri seyrân eylerem
 Mûsâ-yi didâr olmuşam
 Ben Lenterânî neylerem
 İsmâil'im Hak yoluna
 Cânımı kurbân eylerem
 Çünkü bu can kurban imiş
 Koç u kurbânı neylerem
 Eyyub gibi ma'sûkunun
 Cevrin tahammül eylerem
 Cercisleyin Hak yolunda
 Çıkmayan cânı neylerem
 Derviş Yunus ma'sûkuna
 Vuslat bulunca mest olur
 Ben şişeyi çaldım Taşa
 Nâmûs ü ârı neylerem (1)

— 2 —

— Uşşak ilâhî, G. Abdülahad Nuri —

Eser aşkın yeli eshâra karşı
 Öter bülbülleri gülzâra karşı
 Cemâlin şu'lesinde tâbdârım
 Yanar pervâneyim ol nâra karşı
 Ne sabra tâkatim var görmez isem
 Ne görsem göz doyar envâra karşı
 Bugün yâr olmayan aşkıyle yârin
 Utanur yarın ol Gaffâr'a karşı
 Görürsün Nûriyâ âşıklarına
 Neler ihsân eder ağyâra karşı (2)

(1) Mst. Mc. Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Sd. Mc.

Küçük İmam Mehmed

— 1 —

— *Hüseyinî ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyazî* —

Zühdünü ko aşka düş ehl-i cinân itsün seni
 Pîr-i aşka kulluk et cânâna cân itsün seni
 Bir zaman bülbül gibi efganın ağdır göklere
 Şol kadar kıl nâleyi kim gülsitân itsün seni
 Âr ü nâmûsun bırak şöhret kabâsından soyun
 Gey melâmet hırkasın kim ol nihân itsün seni
 Yüzünü yerler gibi ayaklar altında ko kim
 Hak taâlâ başlar üzre âsman itsün seni
 Virme râhat nefsine dâim gazâ-yi ekber it
 Kâ'be-i dil feth olub dâr-ül-emân itsün seni
 Gel *Niyâzî* (1) nin elinden bir kadeh nûş eyle kim
 Mahv idüb nâm ü nişânın bî nişân itsün seni (2)

— 2 —

— *Nevâ ilâhî, G. Üftâde* —

Gelberu ey gönlümün sahnında seyrân eyleyen
 Zerrece bir katreyi aşk ile ümmân eyleyen
 On sekiz bin âleme sığmaz iken bu aşk ile
 Bir haber birle ana dünyâyı zindân eyleyen
 Varlığında zerre zerre sedd ola yolda bana
 Al elim kurtar bu sedden lûtf u ihsân eyleyen
 Ehl-i irfâna didiler sen çıkınca aradan
 Bilemezsin kimdürür kendüyü pinhân eyleyen
 Bilmek istersen nazar kıl sırrına *Üftâde* (3) nin
 Tâ bilesin kimdürür sırrını seyrân eyleyen (4)

(1) Niyazî ve Mısrî mahlâslarıyla şiirler yazan meşhur Halvetî Malatyalı Niyazî'dir. 1105 (M. 1693) de vefat etti. Hemen bütün şiirlerinin beste-
 lenmiş olduğunu görüyoruz.

(2) Mst. Mc.

(3) Meşhur Celvetî Bursalı Üftâde Mehmed Muhyeddin'dir. 988 (M. 1580) de vefat etti.

(4) Alm. Mc. No: 629.

Ümmi Sinanzâde Hasan

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G., B. kendisinin* —

Gecelerde uyanıksın
 Hak'kın zikriyle yanıksın
 Âşıkları uyarırsın
 Âşık ünü sâdık ünü
 Bu derdine noldu sebep
 Feryâd idersin beher şeb
 Âşıklara viren tarab
 Âşık ünü sâdık ünü
 Virâneyi mesken iden
 Derd ehlini hemdem iden
 Zikr-i devâma irgüren
 Âşık ünü sâdık ünü
 Şeyh Hasan'ı nâlân eden
 Göz yaşını seylân eden
 Âşıkları hayrân eden
 Âşık ünü sâdık ünü (1)

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey aceb bilsem nedir yâ Rab bu derdin çâresi
 Gün gün artar hiç unulmaz yüreğimin yâresi
 Yüreğimin yâresine hiç tabib kılmaz ilâç
 Ey aceb var mı dahi benim gibi biçâresi
 Çâresi biçâreliktir yine bu derdin heman
 Çün belâ burcundadır âşıkların seyyâresi
 Gözü yaşlı bağırlı başlı yüreği delik delik
 Olmuşam âlem içinde aşkının âvâresi
 Eşrefoğlu Rûmî bu derde giriftâr olalı
 Düşdü bir deryâya kim yokdur anın kenâresi (2)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Rş. Mc.

Divitçizade Şeyh Mehmed

— 1 —

— Nevâ ilâhî, G., B. kendisinin —

Feth olunca Hak'dan yana yolumuz
 Gönül sabr eyle sabr eyle bir zaman
 Açılınca dost bağında gülümüz
 Gönül sabr eyle sabr eyle bir zaman
 Hak'dan irse kula bu gün saâdet
 Kalmaz yolda lâbüd olur hidâyet
 İrişince cezbe ile inâyet
 Gönül sabr eyle sabr eyle bir zaman
 Menâzile merâtibe irince
 Maânî dürlü dürlü görölünce
 Dost iline cezbe ile varınca
 Gönül sabr eyle sabr eyle bir zaman
 Nûr-i Hak'la *Tâlîb* irer murâda
 Gide hicab kalmaya hiç arada
 Yetişince ol hazretten irâde
 Gönül sabr eyle sabr eyle bir zaman (1)

Nefes anbari Osman

— 1 —

— Hüseyinî ilâhî, Evsat, G., B. kendisinin —

Ziyâlar verdi nûriyle dil ü câna seher zikri
 Safâlar bahş edüb vasl itdi Sübhân'a seher zikri
 Seherde bülbül-i şûrîde veş efgana başladı
 Gönül mülkünü döndürdü gülîstâna seher zikri
 Giceler subha dek zâr it gözün yaşın revân eyle
 Dilersen döndürem derdini dermâna seher zikri
 İrişdi şem'-i câna bir haber ilhâm-ı Mevlâ'dan
 Ki vâkif eyledi esrâr-ı Sübhân'a seher zikri

(1) Mst. Mc.

Bihamdillâh anâsır bendi bâğından halâs idüb
Müyesser itdi vuslat *Derviş Osmân'a* seher zikri (1)

— 2 —

— *Şehnaz ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Allah Rabb-i lâyezâl
Yâ Vâhid ü yâ Zelcelâl
Ey pâdişâh-ı bî zevâl
Yessir lenâ hayr-el-ümûr
Vakt-i seher feryâdımız
Arşa çıkar efganımız
Her dem hatâdır kârımız
Yessir lenâ hayr-el-umûr
Senden irişmezse aman
Olur kamu işler yaman
Yâ sâhib-i kevn ü mekân
Yessir lenâ hayr-el-umûr
İkbâli (2) âsîdir garîb
Lûtfundan itme bî nasîb
Yâ Bâki-i Hayy ü Mücîb
Yessir lenâ hayr-el-umûr (3)

Anber Mustafa Ağa

— 1 —

— *Evic ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Bir kimse aceb yok mu ki bu sînemi yârem
Şerh ide ana hâlîmi sînemdeki yârem
Ol vech ile ki cân ü dili pür taleb olsa
Dise ne zaman ağıra işbu dil-i karem

(1) Müstakimzade bu ilâhiyi kaydedtikden sonra şunları ilâve ediyor:—
“Bu güfteden gayri Osman Eğrikapuludur” Mst. Mc.

(2) 1115 (M. 1703) de vefat eden Osmanlı hükümdarı **Sultan Mustafa II.** “İkbâli” ve “Meftûni” mahlâslarıyla şüirler yazmıştır.

(3) Mlt. Alm. Mc. No: 711.

Çün nefsini bilen kişi Allah'ı bilirmiş
 Bu ma'niye yok bunda ilâcım nola çârem
 Terk eylesün hem âr ile nâmûsunu ol er
 Ol vakt o yürek yâresine merhemi sarem
 Derdsizlere diken görünür gerçi *Niyâzî*
 Pervâneye od bülbüle dâim gül-i zârem (1)

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Ey bülbül-i şeydâ yine efgana mı geldin
 Azm-i gül idüb yâr ile giryâna mı geldin
 Pervâne gibi âteşe dâim can atarsın
 Evvelde bu aşk adına pervâne mi geldin
 Yağmur gibi yağarsa belâ sen baş açarsın
 Can vermeğe dost eline kurbâna mı geldin
 Her şey çalışır bir sıfatı eyleye ma'mûr
 Sen cümle sıfât ilini vîrâna mı geldin
 Vech-i ahadiyyet ki şu eşyâda görünmüş
 Bu kesrete ancak anı seyrâna mı geldin
 Bir kimse senin olmadı hiç râzına mahrem
 Bilmem bu cihan içine yekdâne mi geldin
 Bu haste *Niyâzî*'ye şifâ remzin idersin
 Derde düşenin derdine dermâna mı geldin (2)

Köçek Derviş Mustafa

— 1 —

— *Bayatî Âyin, Devr-i revan* —— *Selâm-ı evvel* —

شاها زكرم برمن درویش نکر
 بر حال من خسته دلریش نکر
 هر چند بیم لایق بخشایش تو
 بر من منکر بر کرم خویش نکر

(1) Kn. Mc., Sd. Mc., Bir mecmuada "Yekçeşim Mustafa Ağa" başlığıyla kayıtlıdır: Mst. Mc.

(2) Os. Mc., Sd. Mc.

یارب زدو کون بی نیازم کردان
وز انسر فقری سرفرازم کردان
اندر حرمت محرم رازم کردان
آنره که نه سوی تست بازم کردان

بیا بیا که تویی جان جان جان سماع
بیا که سروروان بیوستان سماع
بیا که چشمه خورشید زرسایه تست
هزار زهره توداری بر آسمان سماع

— Selâm-ı sâni —

چو این سلطان مارا بنده باشی
همه کرینده تو در خنده باشی
اگر پرغم شود اطراف عالم
تو شاد و خرم و فرخنده باشی
بمشق شمس تبریزی بده جام
که در ملک خدا باینده باشی

— Selâm-ı sâlis —

نا کهان عنبرفشان آمدصبا
بوی مشک زعفران آمدصبا
کل شکفته اندرین صحن چین
صد نوای بلبلان آمدصبا

Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur
Kulu olan kişiler husrev ü hâkan olur
Her ki bu gün Veled'e inanuben yüz süre
Yohsul ise bay olur bay ise sultân olur (1)

آن سرخ قبابی که چومسپار بر آمد
امثال درین خرقه ژنکار بر آمد
شمس الحق تبریز رسیدت بگوید
کز چرخ صفا آن مه انوار بر آمد

(1) Bu dört mısra' Eflâkî'nin bir gazelindedir.

هر که ز عشاق کر یزان شود
بارد کر خواجه پشیمان شود
هر که سبوی نو کشد عاقبت
در حرم عشرت سلطان شود

قد اشرقت الدنيا من نور حيانا
اليدر غداً ساق والكأس ثرياناً
الصوبة ايمانى والخلوة بستانى
والمحشرندمانى والورد حياناً

جامه سیه کرد کفر نور محمد رسید
طیل بقا کوفتند ملک محمد رسید
دل چو سطرلاب شد آیت هفت آسمان
شرح دل احمدی هفت مجلد رسید
طیل قیامت زدند صور حشر میدمند
وقت شدای مردگان حشر مجدد رسید
از پی ناصحان قفل زدم بردهان
خیز بکو مطربان عشرت سرمد رسید

— Selâm-ı râbî' —

سلطان منی سلطان منی
اندر دل و جان ایمان منی
کر من بدی من زنده شوم
یک جان چه شود صد جان منی

Nâne Ahmed Çelebi

— 1 —

— Irak ilâhî, Evsat, G. Üsküdarlı Yahya —

Gel vücûdun perdesin kaldır cemâl-i yâri gör
Can gözünden sil gubârı çehre-i dildârı gör

(1) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı Türk musîkisi klasiklerinden yedinci cild Mevlevî âyinleri No: II., 1934.

Oyalanma aldanub ârâyişine âlemin
 Menzil-i maksûduna bir gün ulaşup varıgör
 Dâmenin elden koma hergiz harâbât ehlinin
 Sûret-i inkârda mahfî olan ikrârı gör
 Mürg-i cânın rûh-i kudsîlerle seyrân eylesün
 Çık bu zulmânî kafesden âlem-i envârı gör
 Çeşmine kühl-i basar Menkâne fiddünyâ yeter
 Gözü açıklardan ol her lâhze bu esrârı gör
 Beyt-i ma'mûr oldu *Yahyâ'nın* bu beyt-i dilkeşi
 Ayn-ı ibretle yine ma'mûra bak mi'mârı gör (1)

Sütçüzade Hâfız

— 1 —

— *Evic ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ben dost hevâsına düşdüm gayri hevâ neme gerek
 Başımda dost sevdâsı var gayri sevdâ neme gerek
 Ey zâhid-i dünyâ perest var zühdünü arz eyleme
 Ben âşık-ı şûrîdeyim zerk u riyâ neme gerek
 Ben dost yolunda nakdimi hep oynayub ütdürmüşem
 Çün gitdi külli varlığım havf ü recâ neme gerek
 Ben ezelden mest gelmişem ben tâ ebed mest giderem
 Hiç ayılmaz esrüklüğüm zühd ü takvâ neme gerek.
 Ben uykumu fikr etmezem düş görüb ta'bir etmezem
 Ben gitmezem ben gelmezem fenâ baka neme gerek
 Gerçi sûretde insânım ben sultân-ı ins ü cânım
 Ben fâriğ-i dü cihânımı işbu gavga neme gerek (2)

— 2 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Azizî* —

Aşkın meyine kandın
 Noldun a gönül noldun
 Yakdın beni yandırdın
 Noldun a gönül noldun

(1) Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 650. Eir mecmuada "Muhâlif Irak" makamında kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 637.

Sordular pervâneye
Niçün böyle yanarsın
Dostdan haber mi geldi
Noldun a gönül noldun
Bir yerde karar etmez
Hiç kimseden âr etmez
Hekimler timâr etmez
Noldun a gönül noldun
Kalbini küşad eyle
Hem Mevlâ'yı yâd eyle
Gamgin dili şâd eyle
Noldun a gönül noldun
Gel imdi ey *Azizî* (1)
Sırrın deme ol epsem
Ahvâle olub mahrem
Noldun a gönül noldun (2)

— 3 —

— *Hisar ilâhî, G. Nazmî* —

Garîk-i bahr-i isyân ü hatâyım yâ Resûlâllah
Veli senden şefâat müddeâyım yâ Resûlâllah
Senin ihsânına kaldı benim hâlim mükedderdir
Ki derd-i zenb-i cürme mübtelâyım yâ Resûlâllah
Murâdım hazretinden bir nigâh-ı âşinâyîdir
Kapun sâillerinden bir gedâyım yâ Resûlâllah
Nice koyam elimden dâmen-i lûtfunu sultânım
Seninle vâsıl-ı zât-ı Hudâ'yım yâ Resûlâllah
Bu *Nazmî* bendeni şâyeste-i nakd-i şefâat kıl
Fakirim derdmend ehl-i atâyım yâ Resûlâllah (3)

— 4 —

— *Mâhur ilâhî, G., B. kendisinin* —

Gönül pervâne-i bezm-i visâlin yâ Resûlâllah
Lisânım bülbül-i bâğ-ı cemâlin yâ Resûlâllah

(1) 1003 (M. 1594) te vefat eden Halvetî Abdülaziz Azizî.

Bu manzuma, bir mecmuada "Mevlevî Azizi" namına kayıtlıdır: Alm.

Mc. No: 694.

(2) Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 650.

Hemiſe sahn-ı mir'ât-ı nigâhında hüveydâdır
 Cemâl-i ſâhid-i nakſ-ı hayâlin yâ Resûlâllah
 Safâbahſ-ı harîm-i hâne-i endiſem olmuſdur
 Ziyâ-yi nûr-i vech-i bî misâlin yâ Resûlâllah
 Zülâl-i afvine ben hasteyi lûtf eyle sirâb et
 Derûnum yakmasun tâb-ı celâlin yâ Resûlâllah
 Kapuna intisâb idüb ſefâat mültecâ eyler
 Fakîrin *Hâfız*-ı ſermende hâlin yâ Resûlâllah (1)

— 5 —

— *Sabâ ilâhî, G. Himmet* —

İlâhî zulmet-i cürm ile döldüm
 Nedâmet eyledim estağfirullah
 Uyub ſeytân-ı nefsim e kul oldum
 Nedâmet eyledim estağfirullah
 Eğer kılmaz isen yâ Rabbi çâre
 Yüreğimde unalmaz işbu yâre
 Kulun kapunu koyub kande vara
 Nedâmet eyledim estağfirullah
 Benim isyânımın pâyânı yokdur
 Bilürem rahmetin deryâsı çokdur
 Usâta bâb-ı gufrânın açıkdır
 Nedâmet eyledim estağfirullah
 Günehden her ne kim yâ Rabbi kaldı
 Peſîmân oluben cürmünü bildi
 Diyerek *Himmetî* (2) kapuna geldi
 Nedâmet eyledim estağfirullah (3)

— 6 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Gözlerini noldu bîdâr eyledin
 Âh ü efganı sana yâr eyledin

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Bayramî şeyhlerinden Bolulu Himmet efendi Üsküdar'da Divitçi-
 lerde Bezcizade Mehmed Muhyeddin dergâhında medfûndur. Vefatı: 1095
 (M. 1683).

(3) Alm. Mc. No: 637, 650, Üsk. Hş. Mc. No: 15, Mst. Mc., Os. Mc.

Aşk odıyla içini nâr eyledin
 Noldu bülbül işimi zâr eyledin
 Ne sebebden azm-i gülzâr eyledin
 Bunca hasretten di cânın ne sezer
 Firkatin günden güne artup gider
 Lûtf edüb var gel *Nyâzî'*ye haber
 Noldu bülbül işini zâr eyledin
 Ne sebebden azm-i gülzâr eyledin (1)

— 7 —

— *Uşşok Tevşih, G., B. Kendisinin* —

Mey-i aşkınla sermest ü harâbım yâ Resûlâllah
 Demâdem nâr-ı şevkınla kebâbım yâ Resûlâllah
 Nola üftâdeni bir kerre pâmâl-i nigâh etsen
 Ser-i kûyinde bir kemter türâbın yâ Resûlâllah
 Kerem kıl hâtır-ı mahzûnumu lûtfunla şâdân et
 Gaminla tâ bekey pür ıztırâbım yâ Resûlâllah
 Derûnum feyziyâb et çeşme sâr-ı âb-ı vaslından
 Teb-i hicrân ile pür sûz ü tâbım yâ Resûlâllah
 Der-i devlet medârından beni redd etme sultânım
 Garîbim *Hâfız'*ım hasret meâbım yâ Resûlâllah (2)

Edirneli İmam İbrahim

— 1 —

— *Acem aşîran İlâhî, G., B. kendisinin* —

صلوا على خير البشر	حمد الخلاق القمر
والصحب مسعود الأثر	والآل محمد والسير
قوموا باخلاص العمل	صوموا باخير الملل
ضيف عزيز معتبر	من عند مولينا نزل

(1) Mst. Mc.

(2) Os. Mc. Sd. Mc.

— 2 —

— *Evic tesbih, G. Şeyhülislâm Yahya* —

سبطان من نزل القرآن تنزيلا
 سبحان من ينزل القرآن تنزيلا
 سبحان من خلق الخلق ليعبده
 بمجد الذات تكبيراً وهيللاً (1)

— 3 —

— *Püselik tesbih, G., B. Kendisinin* —

يا سرمد الخير يا صدر الكرام
 مرحبا قولوا يا شهر الصيام
 وارض عنا عند خلق الأمام
 يا ريم الضيف يا شهر الصيام (2)

Derviş Receb

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Gafûrî* —

Çün bahâr irüb şecerler sebz ü revnakgîr olur
 Âyet-i şun'-i Hudâ'yı her varak tefsîr olur
 Bir zaman sabr it gönül maksûda istersen vusûl
 Nice müddetler mürûr itmekle demler şîr olur
 Nûr-i zikrullah ile kalbi kimin kim oldu dâğ
 Sûretâ ol şâb ise ma'nâ yüzünden pîr olur
 Sicn-i tenden kurtulub irer serây-i vahdete
 Hısn-ı tevhîd içre kim pâbeste-i zencîr olur
 Âşık-ı sâdik isen terk eyle hâb ü râhati
 Ey *Gafûrî* tâlib-i didâr olan şebgîr olur (3)

(1) Mâruf şair Şeyhülislâm Yahya vefatı: 1053 (M. 1643).

(2) Bu 3 beste Cv. K. No: 183 den yazıldı. Güfteler şu mecmuada da kayıtlıdır: Alm. No: 694.

(3) Bazı menbalarda bu beste Sepetçizade Mehmed Ağa'ya isnad edilmektedir. Halbuki Acem makamında ilâhî olarak Receb, Acem Püselik Durak olarak ta Sepetçizade Mehmed bestelemiştir.

Alm. Mc. No: 696, Mst. Mc.

— 2 —

— *Evic ilâhî, G. Gafûrî* —

Yüz sürüb dergâh-ı Hak'ka olalım her şeb mukîm
 Cân ü dilden diyelim estağfirullah el'azîm
 Tâ ki feth-i bâb ide lütfundan ol Rabb-i kerîm
 Cân ü dilden diyelim estağfirullah el'azîm
 Nefse uyub yâr olursun bulduğun gümrâh ile
 İtdiğin ahdi unuttun mu ezel Allah ile
 Ey *Gafûrî* (1) akıdub göz yaşın âh ü vâh ile
 Cân ü dilden diyelim estağfirullah el'azîm (2)

— 3 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Gafûrî* —

Micmer-i kalbin pür idüb ahker-i tevhîd ile
 Cânını eyle muattar anber-i tevhîd ile
 Azm-i râh-ı Kâ'be-i maksûd eden erbâb-ı aşk
 Hem rikâb olmak gerektir rehber-i tevhîd ile
 Mazhar-ı envâr-ı Hak etmek dilersen kalbini
 Çâk çâk et sîneni gel hancer-i tevhîd ile
 Sidre vü tûbâ değil arş-ı muallâdan geçür
 Hak'ka kim pervâz ederse şehper-i tevhîd ile
 Ey *Gafûrî* anda câiz kim gele sultân-ı aşk
 Dil serâyın kıl müzeyyen zîver-i tevhîd ile (3)

— 4 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Gafûrî* —

İden râh-ı mahabbetde tekâpû
 Gül-i gülzâr-i vuslatdan alur bü
 Gönül olsun o gülşende akar su
 Diyelim aşk ile Allah yâ Hû
 Solar bir gün olur ömrün bahârı
 Cihânı terk idersin ıztırâî

(1) Celvetî şeyhlerinden Gelibolulu Gafurî Mahmud efendi vefatı 1078 (M. 1667).

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637.

Silüb âyîne-i dilden gubâri
 Diyelim şevk ile Allah yâ Hû
 Nihâl-i bâğ-ı firdevs-i mahabbet
 Verir dâim semâr-ı lûtf u rahmet
 İrişsün ol semerden câna lezzet
 Diyelim aşk ile Allah yâ Hû
 İderse câm-ı vasl-ı yârı kim nûş
 O dem eyler sivâyı hep ferâmûş
Gafûrî eylesün bahr-i safâ cûş
 Diyelim aşk ile Allah yâ Hû (1)

— 5 —

— *Nevâ ilâhî, G. Gafûrî* —

İdelim cân ile Mevlâ'yı matlâb
 O yolda varımız olsun fedâ heb
 Keder gitsün olalım sâfi meşreb
 Günehkârız bizi afv eyle yâ Rab
Gafûrî bendeni irgür şühûda
 Giriftâr eyleme zenb-i vücûda
 Kerem it lâyıık eyle fazl-ı cûda
 Günehkârız bizi afv eyle yâ Rab (2)

— 6 —

— *Uzzal ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

İdüb âşıklara in'âm-ı külli
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Bula her biri aşkınla tesellî
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Nakayısdan münezzeh zâtın için
 Cenâbından gelen âyâtın için
 Nazar kıl *Nûrî*'ye ey ferd-i bîçun
 Tecellî eyle sultânım tecellî (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 629, 637, 650.

(3) Mst. Mc.

Eşrefzade Lûtfullah

— 1 —

— *Irak ulâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Göreliden yüzünü yârin belâ bana şikâr oldu
 İnildim arttı gün günden gözüm yaşı bınar oldu
 Gözüm dünyâyı hiç görmez akar kanlı yaşı dinmez
 Bu derd ü bu firâkına içim taşım yanar oldu
 Aceb yâ Rabbi derddir bu getürmez gözüme uyku
 İçimdeki yanan od hû yaralarım yakar oldu
 Gönül fikrindedir hayran bu can âvâre sergerdan
 Bu sevdâya düşeliden dü âlem bana dar oldu
 Var *Eşrefoğlu Rûmî* var bu derdi kılma âşikâr
 Sana çün derdi zehrin yar dolu dolu sunar oldu (1)

Sepetçizade Mehmed Ağa

— 1 —

— *Acem Püselik Durak, G. Gafurî* —

Çün bahâr irüb şecerler sebz ü revnak gir olur
 Âyet-i sun'-i Hudâ'yı her varak tefsîr olur (2)

Hattat Karakız Enverî

— 1 —

— *Aşîran Na't, G. Lûtfî* —

Şifâ-yi derd-i dildir âsitânın yâ Resûlâllah
 Anınçün Mustafâ'dır nâm ü şânın yâ Resûlâllah
 Cemî'-i enbiyâlardan mükerrerrem hem mufaddalsın
 Habîbisin cenâb-ı Kibriyâ'nın yâ Resûlâllah
 Vücûdun bâis-i ızhâr-ı afv ü mağfiretdir hep
 Sen oldun menba'-ı lûtfu Hudâ'nın yâ Resûlâllah
 Sen ol anka-yi kaf-ı arş-ı a'zamsın ki bî pervâ
 Senin bâğ-ı cinandır âşiyânın yâ Resûlâllah
 Garîk-ı bahr-i isyânım meded *Lûtfî*'ye lûtf eyle
 Elim al ben garîb ü binevânın yâ Resûlâllah (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Manzumenin tamamı için bakınız S. 85, Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650.

Kefeli Derviş Abdi

— 1 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Devr idüb geldim cihâna yine bir devrân ola
 Ben gidem bu ten serâyı yıkıla vîrân ola
 Cûş idüb ummân-ı can cismim gemisin dağıda
 Yerler altında benim toprak ile yeksân ola
 Bu vücûdum dâğa kalka atıla yünler gibi
 Şeş cihâtım açıla bir haddi yok meydân ola
 Dört yanımdan nâr ü bâd ü âb ü hâk ide hücum
 Benliğim anlar alub bu varlığım tâlân ola
 Her kim ister bu *Niyazî* derdmendi ol zaman
 Sözlerini okusun kim sırrını mihmân ola (1)

— 2 —

— *Segâh ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Yüzünü görelî hayrân olmuşam
 Bilmezem ben ben mi yâ sen olmuşam
 Düşmüşem aşk bährine gavvâs olub
 Bahr içinde gevhere kân olmuşam
 Zâhirâ gerçi fakirim nâtüvan
 Bâtınâ kevneyne sultân olmuşam
 Sırrımı bilmez benim ins ü melek
 Sırr içinde kim ne pinhân olmuşam
 Gerçi kim ben *Eşrefoğlu Rûmî*'yem
 Cümlemin istediği ben olmuşam (2)

— 3 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Cemî'-i enbiyâlardan Muhammed cümlemin şâhı
 Yüzü nûrundan almışlar felekler şems ile mâhı
 Yedi kat gökleri geçti kadem arş üstüne bastı
 İrişti Kabekavsyn'e tavâf eyledi dergâhı

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Mst. Mc., Os. Mc. Bu beste "Eyipli Bay-Ramzade" ye de isnad edilmektedir: Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

Anın seyr ü sülükünden melekler âciz olmuşlar
 Ki bin yılda varamazlar o bir demde varub râhi
 Vereydim cânımı kurban senin yoluna ey Ahmed
 Aceb bir kez yüzün görsem seher vakti sehergâhi
 Bu *Eşrefoğlu Rûmî*'nin günâhı çokdürür gayet
 Şefâat kıl yâ Muhammed yüzün şems ü kamer mâhi (1)

— 4 —

— *Uşşak ilâhî, Evsat, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Yüreğime dost derdi urdu dürlü yâreler
 Hiç tabibler ana kılmaz ne devâ ne çâreler (2)

Şeyh Mehmed Nazmî

— 1 —

— *Irak ilâhî, G., B. kendisinin* —

Ko yaksun külli cismim nâr-ı hicran
 Gönül sabr eyle sabr eyle sabûr ol
 Olur elbette bir gün vasl-ı cânan
 Gönül sabr eyle sabr eyle sabûr ol
 Ana âşık denir mi eyle insâf
 Ki nâr-ı aşka yanıp olmaya sâf
 Bu *Nazmî* veş edüb tebdil-i evsâf
 Gönül sabr eyle sabr eyle sabûr ol (3)

— 2 —

— *Muhayyer ilâhî, Devrîrevan, G., B. kendisinin* —

Derûn-i âşıkâ halvetfezâdır halka-i tevhîd
 Gidâ-yi rûh-i erbâb-ı vefâdır halka-i tevhîd
 Kimisi bülbül-i gûyâ kimi gül ehl-i tevhîd
 Rıyâz-ı vahdete havz-ı atâdır halka-i tevhîd
 Aceb mi vâsıl-ı sırr-ı baka eyleser uşşâkı
 Tenûr-i mâsivâsûz-i fenâdır halka-i tevhîd

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Aim. Mc. No: 650 Manzumenin tamamı için **bakınız:**
 S. 21, Bazı menbalarda "Bayatî" olarak kayıtlı ise de yanlıştır.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650, Mst. Mc.

Muallâ tekyeler meyhâne-i aşk-ı **İlâhîdir**
 Şerâb-ı aşka bir câm-ı safâdır halka-i tevhîd
 Ahâdis-i sahîh ile olubdur sâbit ey *Nazmî*
 Metâf-ı kudsiyân-ı Kibriyâ'dır halka-i tevhîd (1)

— 3 —

— *Sabâ ilâhî, G., B. kendisinin* —

Yeter ma'mûre oldun bir zaman vîrâne ol gönlüm
 Hudâ'ya âşinâ ol gayriden bigâne ol gönlüm
 Bulanlar genc-i maksûdu bulurlar künc-i vîrânda
 Harâb âbâd-ı aşk ol vâsıl-ı cânâne ol gönlüm
 Mahabbet bâdesiyle mest-i lâya'kil olub dâim
 Cünûn-ı aşk-ı Mevlâ ile hem dîvâne ol gönlüm
 Mey-i cezbeyle zahm-ı hâne-i aşk u mahabbet ol
 Şerâb-ı feyzile âşıklara peymâne ol gönlüm
 Çıkar kârını başa himmet it bu nat'-ı âlemde
 Piyâde kalma gezme serserî ferzâne ol gönlüm
 Yıkıldıkda yaparlar hâneyi çünkim budur âdet
 Bu *Nazmî* gibi sende yıkılıb vîrâne ol gönlüm (2)

Hafız Post

— 1 —

— *Acem Na't G. Reşid* —

Zerre-i mihrinle olsun hâne-i dil rûşenâ
 Elkerem ey nûr-i âlem pâdişâh-ı enbiyâ
 Âfitâb-i feyz-i ihsânından isrûn nev ziyâ
 Elkerem ey nûr-i âlem pâdişâh-ı enbiyâ
 Yâ Resûlâllah şefâat kıl *Reşid*'e ol muîn
 Şefkat eyle hâline yâ Rahmeten lil'âlemîn
 Afv ü ihsânınla olsun kâmyâb ü kâmbîn
 Elkerem ey nûr-i âlem pâdişâh-ı enbiyâ (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, Bir mecmuada Ali Şirüganî namına kayıtlıdır:
 Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 696. Bazı mecmualarda Dede Ali Şirgânî namına ka-
 yıtlıdır: Os. Mc., Alm. Mc. No: 650.

(3) Alm. Mc. 637, 650, 696.

— 2 —

— *Acem tevşih, G. Abdülhay* —

Ey Habîballah Muhammed Mustafâ
 Eyle feyzin ni'metine ihtidâ
 Zât-i pâkin rahmeten lilâlemîn
 Müznibîne şâfi'-i rûz-i cezâ
 Tâ ki cânım tendedir olmam şehâ
 Bâb-i lütfundan cüdâ subh u mesâ
 İstinâdım intisâbım sanadır
 Dâmenin elden bırakmam dâimâ
 Kıl şefâat rahmedüb *Abdülhay*'e
 Çünkü sensin şâfi'-i rûz-i cezâ (1)

— 3 —

— *Acem Durak, G. Niyâzi* —

Tende cânım canda cânânımdır Allah Hû deyen
 Dilde sırrım sırda Sübhânımdır Allah Hû deyen
 Dest-i kudretle yazılmış yüzüne âyât-ı Hak
 Gönlümün tahtında sultânımdır Allah Hû deyen
 Cümle a'zâdan gelür zikr-i Enelhak na'resi
 Cism içinde zâr ü efganımdır Allah Hû deyen
 Giceler tâ subh olunca inledir bu derd beni
 Derdimin içinde dermânımdır Allah Hû deyen
 Yire göke sığmayan bir mü'minin kalbindedir
 Katremi içinde ummânımdır Allah Hû deyen
 Kisve-i tenden muarrâ seyr eder bu gönlümü
 Şerh uran abdâl-ı üryânımdır Allah Hû deyen
 Her kişiye kendiden akreb olan dost zâtıdır
 Ey *Niyâzi* dilde mihmânımdır Allah Hû deyen (2)

— 4 —

— *Arazbar ilâhî, G. Nâilî* —

Gönül bigânelerle âşinâdır yâ Resûlâllah
 Der-i devlet meâbından cüdâlır yâ Resûlâllah

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Kn. Mc., Sd. Mc. Bu durağın notasını Dr. Subhî, Ali Şirüvani namına neşretmiştir: Türk musikisi III, 60-61

Sarardır zikr ü fikrin çehresin erbâb-ı tevhidin
 Siyeh hâki zer eyler kîmyâdır yâ Resûlâllah
 Olan hâdî sırât-ı müstakîme şer'-i pâkindir
 Bu âlem berzah-i havf ü recâdır yâ Resûlâllah
 Sözü'n makbûl-i dergâh-i Samed dillerde evsâfın
 Şefî'-ül halk mahbûb-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Ne denlü *Nâîlî* (1) şâyân-ı tertîb-i cezâ olsa
 Cenâbından şefâat mültecâdır yâ Resûlâllah (2)

— 5 —

— *Aşîran ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Sen seni bilmektir ancak pîre ülfetten garaz
 Nokta'yı fehm eylemektir ilm ü hikmetten garaz
 Halkı bunca enbiyâ kim geldi da'vet eyledi
 Vahdetin sırrı bilinmektir o da'vetten garaz
 Sâni'i gör günde yüz bin dürlü san'at gösterir
 Kendüyi göstermek içündür o san'atten garaz
 Nefsini bilen irermiş bir tükenmez devlete
 Fakrû fahrî'dir *Niyazî* bil o devletten garaz
 Hep celâlin perdesidir küfr ü isyandan murâd
 Bahr-i cûdun katresidir fazl-ı rahmetten garaz (3)

— 6 —

— *Eviç ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Ey Kerîm Allah ey ganî sultan
 Derdliyüz senden umarız derman
 Lûtfuna had yok ihsâne pâyan
 Derdliyüz senden umarız derman
 Gerçi kullarda ma'siyet çokdur
 Rahmetin Mevlâm dahi artukdur
 Gayriden bize hiç meded yokdur
 Derdliyüz senden umarız derman

- (1) Meşhur divan şairi Nâîlî Mustafa. Vefatı: 1077 (M. 1666).
 (2) Alm. Mc. 629, 637, 650, Mst. Mc., Os. Mc.
 (3) Alm. Mc. No: 637.

Gel dimez isen biz günahkâre
 Bir adım kadir mi ki yol vara
 Çâre yok senden olmasa çâre
 Derdliyüz senden umarız derman
 Bu *Niyazî* çün zikrine düşdü
 Dün ü gün gönlü fikrine düşdü
 Zâtına iren şükrüne düşdü
 Derdliyüz senden umarız derman (1)

— 7 —

— *Hisar tevşih, Çenber, G. İbrahim Nakşî* —

Bir nazar kıl hâlîme âsân ola cümle sübül
 Elmeded ey Fahr-i âlem şâh ü sultân-ı rusül
 Bâğ-ı gülzâr-ı derûnumda açılısın tâze gül
 Elmeded ey Fahr-i âlem şâh ü sultân-ı rusül
 Na't-i pâkinde dedi Hak Rahmeten lilâlemin
 Eyledi zât-ı şerîfin muktedâ-yi mürselin
 Sana ümmet oldu cümle evvelin ü âhırin
 Elmeded ey Fahr-i âlem şâh ü sultân-ı rusül
Nakşî (2)-i gamhârı dergâh-ı Hudâ'da eyle yâd
 Eyle ol biçâreyi zevk-ı visâlin ile şâd
 Nâr-ı aşkın rûz ü şeb bula derûnumda ziyâd
 Elmeded ey Fahr-i âlem şâh ü sultân-ı rusül (3)

— 8 —

— *Hüseynî Na't, G. Fasîhî* —

Vücûdun dürr-i nâyâb-ı safâdır yâ Resûlâllah
 Anıñcün nâm-ı pâkin Mustafâ'dır yâ Resûlâllah
 Cebîn-i tâbnâkin reşg bahş-ı mâh-ı mihr engîz
 Cemâlin pertev-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Gözüm hasret nigâh-ı sûret-i nakş-i hayâlidir
 Gönül gerdîde-i pîrâmen-i şevk-i visâlidir

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Sünbülî Şeyhlerinden İstanbullu İbrahim Nakşî vefatı 1114 (M. 1702).

(3) Alm. Mc. No: 637, Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc.

Hulûs (1) üzre *Fasîhî* (2) âşık-ı Nûr-i cemâlidir
Reh-i aşkında abd-i biriyâdır yâ Resûlâllah (3)

— 9 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyazî* —

Çün sana gönlüm mübtelâ düşdü
Derd ü gam bana âşinâ düşdü
Zühd ü takvâya yâr idim evvel
Aşk ile benden hep cüdâ düşdü
Vâiz ider gel aşkı terk eyle
Nideyim sabrım bî vefâ düşdü
Nice terk itsün aşkı şol âşık
Ana karşı sen mehlika düşdü
Vechini görsem dağılur aklım
Zülfün ana çün muktedâ düşdü
Kim seni buldu kendî yoğ oldu
Vashna ey dost can bahâ düşdü
Bu *Niyâzî*'nin hiç vücûdunda
Zerre komadı hep baka düşdü (4)

— 10 —

— *Nevâ ilâhî, G. Fethî Abdülkerim* —

Ey habîb-i Mustafâ vü müctebâ
Arz-ı dîdâr eyle ey nûr-i Hudâ
Şem'-i zâtın kalbime versün ziyâ
Arz-ı dîdâr eyle ey nûr-i Hudâ
Ey şefâat menbai fazl-ı Hudâ
Cân ü başım yoluna olsun fedâ
Dermendin *Fethî*'ye (5) idüb atâ
Arz-ı dîdâr eyle ey nûr-i Hudâ (6)

(1) Kemal: nûsha.

(2) 1115 (M. 1703) te vefat eden Divanı hümayun kâtibi Fasîhî Mehmed.

(3) Alm. Mc. No: 629, 638, Bir mecmuada gene Hafız Post namına "Arazbar" makamında kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 650.

(4) Alm. Mc. No: 637, 650.

(5) Halvetî şeyhlerinden ve Abdülhal Nuri halifelerinden Bülbülcüzaade Fethî Abdülkerim. Vefatı 1106 (M. 1694).

(6) Alm. Mc. No: 637.

— 11 —

— *Nevâ ilâhî, Düyek, G. Himmet* —

Vakt-i seherde açla perde
 Düşdüğüm yerde derman sendendir
 Düşmüşem kaldır Ağladım güldür
 Minnetim oldur İhsan sendendir
 Benem biçâre Kaldım âvâre
 Yürek pür yâre İhsan sendendir
 Nefs-i zâlimi gözle hâlimi
 Sundum elimi İhsan sendendir
Dervîş Himmet'e çâre vuslâte
 Derd-i firkate derman sendendir (1)

— 12 —

— *Nevâ Sünbüle ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Bilenler vech-i cânânı bu cism ü câmı neylerler
 Görünse şemsin envârı meh-i tâbânı neylerler
 Bu gün ki cennet-i irfâna dâhil olsalar uşşâk
 Yarınki va'd olan hürî vü yâ gilmânı neylerler
 Bugün a'mâ olan yarın dahi a'mâ olur elbet
 Aça gör can gözün kim bî basar dâñâyı neylerler
 Sülûk ehline insan sohbetin bulmaktürür maksûd
 O sohbet kim bulunsa sohbet-i hayvânı neylerler
 Gönül duymazsa vicdân ile Allah'ı hakikatçe
 Mücerred dildeki ilmi veya irfânı neylerler
Niyazî Küntükenz'in sırrını kendinde buldunsa
 Süleyman tahtını yâ hikmet-i Lokmân'ı neylerler (2)

— 13 —

— *Nevrûz-i Acem ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Pâdişâhâ aşkını hem hâne kıl
 Mâsivâ-yi aşkını bigâne kıl
 Zikr ü fikrinle beni pür nûr idüb
 Mest ü medhûş eyleyüb dîvâne kıl

(1) Sd. Mc.

(2) Mst. Mc.

Benliğimdir senden ayıran beni
 Varlığım şehrinı yık vîrâne kıl
 Gönlümü mir'ât-ı vech-i zât idüb
 Ol tecelliyle beni mestâne kıl
 Cezbe-i feyzin şerâbın doldurub
 Bu *Niyâzî* bendeni meyhâne kıl (1)

— 14 —

— *Sabâ ilâhî, G. Abdülahad* —

Gider hüznü İlâhî eyle mesrûr
 Keremlerle atâlar eyle Mevlâ
 Keder viren adûyu eyle makhûr
 Keremlerle atâlar eyle Mevlâ
 Kulun *Abdülhay* umar lûtf-i evfâ
 Ana lâyük mahall-i zühd ü takvâ
 Maârif mahzeni eyle İlâhâ
 Keremlerle atâlar eyle Mevlâ (2)

Âhenî Mehmed Çelebi

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Uyan gafletden ey nâim
 Hak'ka yalvar seherlerde
 Döküb acı yaşı dâim
 Hak'ka yolvar seherlerde (3)
 Kapusunda durub her bâr
 Yüzün dergâhına tut var
 Yürekden kıl demâdem zâr
 Hak'ka yalvar seherlerde
 Açılır bâb-ı Sübhânî
 Çekilür hân-ı sultânî
 Dökülür feyz-i Rabbânî
 Hak'ka yalvar seherlerde

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 629, Sd. Mc.

(3) Bu manzumedeki "Hak'ka" kelimeleri vezn için "Haka" tarzında okunacak.

Seherde uykudan uyan
Niyâzî durma derde yan
 Ola kim irişe derman
 Hak'ka yalvar seherlerde (1)

— 2 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Ey çerh-i dun netdim sana
 Hiç vermedin râhat bana
 Güldürmedin önden sona
 Ah mihnetâ vah mihnetâ
 Bendinden âzâd itmedin
 Feryâduma dâd itmedin
 Bir dem beni şâd itmedin
 Ah veyletâ vah veyletâ
 İrişmedi dosta elim
 Rahmân'a varmadı yolum
 Çıkmadı başa menzirim
 Ah gurbetâ vah gurbetâ
 Kârımdürür derd ile gam
 Gıtmez başımdan hiç elem
 Güldeñ cüdâ bir bülbülem
 Ah firkatâ vah firkatâ
 Mecnûn veş âh ideyim
 Ferhâd veş vâh ideyim
 Bu virdi her gâh ideyim
 Ah hasretâ vah hasretâ
 Varmazsa yolum şeyhime
 Sarmazsa merhem yâreme
 Qlmazsa çâre derdime
 Ah hayretâ vah hayretâ
 Yanar *Niyâzî* derd ile
 Hiç kimse yok hâlin bile
 Nâlân olub girdi yola
 Ah rihletâ vah rihletâ (2)

(1) Mst. Mc., Os. Mc. Alm. Mc. No: 650, Bu ilâhî, bir mecmuada "Nalbur Mehmed Çelebi" başlığıyla kayıtlıdır (Alm. Mc. No: 637) ki bu ünvanla gene Âhenî kastedilmiştir.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

İbrahim Nakşi

— 1 —

— Eviç ilâhî, G., B. kendisinin —

Kim göre didârım aklı perişân olur
 Ref'-i hicâb eylese pertev-i îmân olur
 Halk-ı cihan bendesi âşık-ı efgendesı
 Tal'atinin zerresi mihr-i dirahşân olur
 Kafilesâlâr-ı kül ruhleridir tâze gül
 Kamet-i şâh-ı rusûl serv-i hirâmân olur
 Nakşi-i dirînesi şerh oluben sînesi
 Kalbinin âyînsi bir meh-i tâbân olur (1)

Selim Giray

— 1 —

— Baba Tâhir ilâhî, G. Şah Veli Askerî —

المظالم بالغمامى	صلى الله على الهامى
مولا يامولى الموالى	سيدى فخرالانام
ياؤويد يا محمد	صلى الله عليك يا احمد
مولا يامولى الموالى	من برى نورك سيدعند
النبي طه الزكى	صلى الله على النبي
مولا يامولى الموالى	ذوالالسان العربى
النبي طه الامينا	صلى الله على سيدنا
مولا يامولى الموالى	من غدا تشفع فينا
صاحب الفضل المين	رب بالطه الامين
مولا يامولى الموالى (2)	واعف عن شيخا حنينى

(1) Mst. Mc.

(2) Bu manzume, Müstakimzâde'nin rivayetine göre "Askerî" mah-lâsiyle şiirler yazan "Şah Veli" nindir. XVI ncı asır mutasavvıflarından olan bu Ayıntablı şair hakkında bakınız: Bursalı Tâhir: Osmanlı müellifleri I, 97, Sadeddin Nüzhet: Türk Şairleri II, 510.

Bursalı Tâlib

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Uyan gözün aç durma yalvar güzel Allah'a
 Yolundan izin ayırma yalvar güzel Allah'a
 Her gıceyi kaim ol hem gündüzü sâim ol
 Hem zıkr ile dâim ol yalvar güzel Allah'a
 Bir gün bu gözün görmez hem kulağın işitmez
 Bu fırsat ele girmez yalvar güzel Allah'a
 Sağlığı ganîmet bil her sâati ni'met bil
 Gizlice ibâdet kıl yalvar güzel Allah'a
 Ömrünü hiçe satma kendini oda atma
 Her şâm ü seher yatma yalvar güzel Allah'a
 Gel imdi *Niyâzî*'yle Allah'a niyâz eyle
 Hâcâtı dırâz eyle yalvar güzel Allah'a (1)

— 2 —

— *Evic ilhî, Düyek, G. Mısrî Niyazî* —

Ey sanem noldun cana kasdın var
 Bağrımı deldin kana kasdın var
 Başım önünde çevgân elinde
 Çalmadan gayri ya ne kasdın var
 Tiğ-i gamzenle doğradın bağrım
 Cism ü cânımı kurbâna kasdın var
 Unmadık başım gavgaya soldın
 Pâdişâhım seyrâna kasdın var
 Beni gör noldum sararıp soldum
 Vaslın umarken hicrâna kasdın var
 Bu vücûdumu odlara yakdın
 Ben de bildim biryâna kasdın var
 Bu *Niyazî*'yi ağlatdığından
 Anlanur kim ihsâne kasdın var (2)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Rş. Mc.

— 3 —

— *Püselik ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Tâlib-i Hak'kın devâsı derddürür sermâyesi
 Anın için âh ü zâr olur hemin hemsâyesi
 Âşkın ma'şuk yolunda derdi artdıkça müdâm
 Artar anın dembedem akrân içinde pâyesi
 Tâatin ihlâsa irmez ilm ile a'mâl ile
 İzzeti ko zilleti tut oldur anın mâyesi
 Arz-ı vâsi' ister isen kâmilin gir kabzına
 Arş ü kürsiden genişdir bir velînin âyesi
 Ârifin gönlünü bilmez kandedir halk-ı cihan
 Ol ki ankadır yere düşmez bil anın pâyesi
 Kim ki Mâzâgalbasar sultânının tıflı olur
Mısriyâ şol feyz-i akdes nûru oldu dâyesi (1)

— 4 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Kandedir cehl ile zulmet nefsi-i şu'bânındadır
 Kandedir ilm ile hikmet bil anı cânındadır
 Zulmet-i cehli bırak sen iste nûr-i hikmeti
 Cennetin zevkın dilersen cümle irfânındadır
 Sûretâ bu hirmen-i âlemde sen bir dânesin
 Ma'ni yüzünde ne kim var cümle hirmânındadır
 Al ele çevgân-ı zikri hem süvâr ol nefsin
 Kapagör tevhid topunu çünkü meydânındadır
 Saykal ur mir'ât-ı kalbe taşraya bakmayı ko
 Sen sana bak cümle âlem halkı dîvânındadır
 Küntü kenz'in remzini buldunsa sende *Mısriyâ*
 Külli yevmin hû'yu anla kim senin şânındadır (2)

Na'li

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Abdülhay* —

Fazl-ı Hak kullara her ân olsa
 Nefse hüküm eylemek âsân olsa

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

Nazar olsa kula sultânından
 Min ibâdî ana ünvân olsa
 İrişüp câna hitâb-ı lütfu
 İltifâtı bize her ân olsa
 Gözümüz görse cemâl-i yâri
 Cânımız vâsıl-ı cânân olsa
 Nice bir firkat ile zâr olduk
 Vuslatı derdime dermân olsa
 Olur *Abdülhay* (1) e her dem ihsan
 Vuslatı zevk ile şâdân olsa (2)

— 2 —

— *Irak ilâhî, G. Abdi Paşa* —

Ey mubârek mâh-ı garrâ-yi dirahşan merhabâ
 Vey ziyâ bahş-ı kulûb-i ehl-i îman merhabâ
 Kâinâta makdemîn müjderesân-ı mağfîret
 Ey berîd-i nâme-i eltâf-ı Sübhan merhabâ
 Pertevinle rûy-i arz olmakda her şeb rûşenâ
 Mrhabâ ey matla'-ı envâr-ı gufran merhabâ (3)

— 3 —

— *Nühüft ilâhî, G. Şerîfî* —

Cemâlin gülşen-i feyz ü atâdır yâ Resûlâllah
 Cebînin pertev-i bahş-ı Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Cemî'-i kâinatın rehberisin didi Hak Levlâh
 Senin zâtın güzîn-i enbiyâdır yâ Resûlâllah
 Göreydi çeşm-i cân ile gelürdü münkir imâne
 Seni ol gözle görmeyen amâdır yâ Resûlâllah
 Sayılmaz cürm ile nöksan budur hep cümle-i kârım
 Beni reddetme bâbindan recâdır yâ Resûlâllah
 Sürer dergâhına rûyin *Şerîfî* bende-i kemter
 Rikâbında nebîler pîşüvâdır yâ Resûlâllah (4)

(1) Celvetî şeyhlerinden Abdülhay. Vefatı 1117 (M. 1705).

(2) Alm. Mc. No: 629.

(3) Bu şiir, 1103 (M. 1691) de vefat eden müverrih Abdi Paşa'nındır.

Cv. K. No: 183.

(4) Os. Mc.

— 4 —

— *Râhatülervah ilâhî, G. Hüdâyî* —

Behey bülbül nedir feryâd
 Var eyle Hak'tan istimdâd
 Hudâ'yı yâd et olma yâd
 Kul ol kim olasın âzâd
Hüdâyî yalvar Allah'a
 Yüz ur ol âli dergâha
 Eren bir kalbi âgâha
 Bulur matlûba isti'dâd (1)

Neyzen Derviş Mehmed

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Geldin geru gider misin
 Elvedâ' yâ şehr-i ramazan
 Bizi garib ider misin
 Elvedâ' yâ şehr-i ramazan
 Varub dergâha ağlama
 Derdli yüreğim dağlama
 Bizden şikâyet eyleme
 Elvedâ' yâ şehr-i ramazan
Nuri eder bilemedik
 Sana izzet kılamadık
 Tez gittiğin duyamadık
 Elvelâ' yâ şehr-i ramazan (2)

— 2 —

— *Rehavî ilâhî, G. Sivash Şemsi* —

Ya Rabbi lisânımdan ezkârımı aşk eyle
 Gencine-i sinemde esrârımı aşk eyle
 Dil bülbülünün bağrın hûn itti fenâ hârı
 Büstân-i cihân içre gülzârımı aşk eyle
 Dükkân-ı anâsırda etdirme sivâ bey'in
 Kurtar bizi husrandan bâzârımı aşk eyle

(1) Alm. Mc. No: 637. Bir mecmuada Na'lizade İbrahim namına kayıd-
 hdir: Mst. Mc.

(2) Cv. K. Mc. No: 183.

Ruhsâr-ı mecâzîden bu çeşmime haz verme
Her kanle nigâh itsem didârımı aşk eyle
Şemsî (1) kulunu kurtar bu kıl ile kalinden
Elkissa budur maksud her kârımı aşk eyle (2)

— 3 —

— *Segâh ilâhî, G. Abdülhay* —

Umarım senden lûtf ile ihsan
Ma'bûdum Allah maksûdum Allah (3)

— 4 —

— *Uzzal İlâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Ey gönül gel ağlama zâri zâri inleme
Pirden aldım haberi ol bî nişan sendedir
Sendedir dostun eli sende açılır gülü
Söyler bu can bülbülü gül-i handan sendedir
Gezme gel bahr ü beri kendinden iste sırrı
Cism ü câna hükm eden gizli sultan sendedir
Anladınsa sen seni Bildinse cân ü teni
Gayri ne var ey gönül cân ü cânan sendedir
Ten tahtıdır bu cânın can tahtıdır cânânın
Ey Nîyâzî şühbesiz ol bîmekân sendedir (4)

Merdek Dede (Kara Ali)

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, Evsat, G. Adli* —

Levh-i dilden okuyan ilm-i İlâhîden sebak
Zerrece yanında kalmaz mahvolur hep mâsebak
Çün ledün ilmi demâdem kalbine ilhâm olur
Neyley ey dil ârif-i billâha yazmak okumak

(1) Halvetîliğin Şemsilik kolu müessisi Sivahlı Ahmed Şemseddin. *Vefatı* 1006 (M. 1597).

(2) Cv. K. Mc. No: 183.

(3) Tpk. Bg. K. 402.

(4) Cv. K. Mc. No: 183.

Baş ü can terkini ur Hak'kı seversen ey gönül
 Len tenâlülbirre hattâ tünfiku didi çü Hak
 Nûr-i Hak kalbin münevver eylesün dersen dilâ
 Âteş-i tevhîd ile gel mâsivâyı oda yak
 Kıl ü kali terk idüb dilden tırâş it hubbunu
 Adliyâ (1) yeter okursan bâb-ı aşkdan bir varak (2)

— 2 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Adli* —

Yandı gönülden, mâsivâ çün nâr-ı zikrullah ile
 Oldu münevver cân ü dil envâr-ı zikrullâh ile
 Pâk ola kalbin ey hümâm zikr etmek ile subh u şâm
 Dil mahzeni dola tamâm esrâr-ı zikrullah ile
 Vahdet şerâbın kim içer bu cümle varlıktan geçer
 Mir'ât-ı kalbini açar tekrâr-ı zikrullah ile
 Ehl-i tarikat geldiler zikr ile Hak'kı buldular
 Esrâra vâsil oldular âsâr-ı zikrullah ile
 Dersen kemâle iresin varub cinâna giresin
 Adli gözün aç göresin didârı zikrullah ile (3)

Sağır Kapıcı

— 1 —

— *Nikriz ilâhî, G. Abdülahad Nûri* —

Müyesser eyledin aşkı
 Şükür yâ Rabbi yâ Rabbî
 Cemâlin vafına şevki
 Şükür yâ Rabbi yâ Rabbî
 Ezel bezminde yâd ettin
 Kamûyu ber murâd ettin
 Bu Nûri kulu şâd ettin
 Şükür yâ Rabbi yâ Rabbî (4)

(1) Sünbülî şeyhlerinden İştîpli Adli Hasan efendi. Vefatı: 1026 (M. 1617).

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Tpk. Bg. Mc. No: 403.

(3) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

(4) Alm. Mc. No: 637.

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

İlâhî lûtf u rahmet kapusun aç
 Bizi gayri kapuya etme muhtac
 Atânın zerresidir taht ile tâc
 Bizi gayri kapuya etme muhtâc
 Bu düşmüş *Nûrî*'nin ol destgiri
 Elin al dâimâ kaldır fakîri
 Müyesser eyleyüb hayr-i kesîri
 Bizi gayri kapuya etme muhtâc (1)

Bursalı Bakkal Mehmed

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ol cihânın fahrinin sırrına kurbân olayım
 Hutbe-i Levlâk'inin şânına kurbân olayım
 Kabekavseyn-i Evednâsına kurbân olayım
 Ben anın ilm ile irfânına kurbân olayım
 Ben anın esrâr-ı mî'râcına kurbân olayım
 Her ne denlü enbiyâ vü mürselin kim geldiler
 Ümmeti olmaklığı Hak'tan temennî kıldılar
 Evliyâ ana *Niyâzî* kul u kurbân oldular
 Ben anın ayağının tozuna kurbân olayım
 Yoluna gidenlerin izine kurbân olayım (2)

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Zulmet-i hecrinde bîdâr olmuşam yâ Rab meded
 İntizâr-ı subh-i didâr olmuşam yâ Rab meded
 Gülşen-i vashn nesîmin irgürüb bâd-i sabâ
 Andelib-i bâğ-ı gülzâr olmuşam yâ Rab meded

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc.

Kalmışam zindân-ı cism içre bugün tenhâ garîb
 Bu kafeste rûz ü şeb zâr olmuşam yâ Rab meded
 Şol şerâbı kim anı sundu bana rûz-i Elest
 Ol zamandan mest ü hüşyâr olmuşam yâ Rab meded
 Vahdet elinde seninle yâr idim noldu bana
 Kesret içre bend-i ağıyâr olmuşam yâ Rab meded
 Bu *Niyâzî* düşdü varlık çâhına Yûsuf gibi
 Al elim kurtar ki nâçâr olmuşam yâ Rab meded (1)

Ebrû

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Yine cûş eyledi ummân-ı aşkın
 Gönül Allah'a âşıktır yenilmez
 Cülûs etti bu gün sultân-ı aşkın
 Gönül Allah'a âşıktır yenilmez
 Cihan esrâr ile doldu serâpâ
 Bir oldu *Nûrî*'ye a'lâ vü ednâ
 Görünmez gözüne dünyâ vü ukbâ
 Gönül Allah'a âşıktır yenilmez (2)

Zâkir Ahmed Çelebi

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Sivash Abdülmecid Şeyhî* —

Hadden aşdı iştîyâkın
 Yâ Resul göster cemâlin
 Yakdı beni iftirâkın
 Yâ Resul göster cemâlin
 Çün beni saldın bu derde
 Nazar it hâlîme zerre
 Niçe bir hicâb ü perde
 Yâ Resul göster cemâlin
 Beni bu derd ü bu hicran
 Âhır öldürür ne derman
 Sana kurbân eyleyim can
 Yâ Resul göster cemâlin

(1) Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Feleğe çıkdı figanım
 Yaş ile bir oldu kanım
 İştihakdan yandı cânım
 Yâ Resul göster cemâlin
 Çün hayâlin irdi cânâ
 Nice bakayım cihâna
 Yeter eyledin bahâne
 Yâ Resul göster cemâlin
 Tut elini *Şeyhî* (1) cânın
 Destgiri ol sen anın
 İhsan eylemekdir şânın
 Yâ Resul göster cemâlin (2)

Âma Derviş Mehmed

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. Yunus* —

Âlemler müştak sana
 Şefî' ol yâ Muhammed
 Hükmün budur her yana
 Şefî' ol yâ Muhammed
Yunus da seni sever
 Görmeğe canı iver
 Hak rahmet ide meğer
 Şefî' ol yâ Muhammed (3)

Kazzaz Emir

— 1 —

— *İsfahan ilâhî, G. Ak Şemseddin* —

Zehî can kim münevverdir bu gün nûr-i tecellâdan
 Zehî dil kim muattardır hevâ-yi aşk-ı Mevlâ'dan
 Harâbât içre uşşâkı görüb ta'n etme ey zâhid
 Ki ol rüsvâ-yi aşk olmuş yanubdur derd-i Mevlâ'dan

(1) Sıvash Şemsî halifelerinden Sıvash Abdülmecid Şeyhî. Vefatı: 1049-
(M. 1639)

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

Gönül dildâre virenler cihanda kılmadı ârâm
 Budur âvâre sergerdan geçer dünyâ vü ukbâdan
 Temâşâsın duyan aşkın nazar kılmadı ağıyâre
 Ki dâim aşk u şevk ister usanmaz ol bu sevdâdan
 Cihânın mâverâsında kurubdur haymeyi âşık
 Dü âlemde haber bilmez dahi hem arş-ı a'lâdan
 Hudâ'nın âşığı çokdur velî *Ak Şemsidin* (1) gibi
 Kani bir derdli âşık kim yana aşk-ı dilârâdan (2)

Musullu Hammad

— 1 —

— *Hüseynî Aşîran ilâhî, G. Rüşenâ* —

Tutmadım ben sünnetini şermsârım yâ Nebî
 Ben siyeh rû hazretine nice varam yâ Nebî
 Sen şefâat kılmaz isen hâr ü zârım yâ Nebî

محمد عربى طاهر النسب اشرف الرسل
 من له الرحمان اسرافى الدجا والحر

Ben nice meddâhın olam yâ Nebî âyâtını
 Süre-i Tâhâ vü Yâsin medh ederken zâtını
 Ol Hudâ çün bile yazdı adıyla adını

محمد عربى طاهر النسب اشرف الرسل
 (3) من له الرحمان اسرافى الدجا والحر

Attar Ahmed

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Elâ ey mürşid-i âlem haber ver ilm-i Mevlâ'dan
 Elâ ey ma'ni-i Âdem haber ver remz-i esmâdan
 Ne sırdır Âdem ü Havvâ ne sırdır Allemelesmâ
 Ne sırdır sidre vü tûbâ haber ver arş-ı a'lâdan

(1) Meşhur Mutasavvif Ak Şemseddin vefatı: 863 (M. 1458).

(2) Mst., Os., Sd. Mc. Bu beste, bir mecmuada Derviş Ali Şirüganî namına kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 696.

(3) Mlt. Alm. Mc. No: 637.

Ne yerdir merkez-i ednâ nedir yâ halka-i vustâ
 Bilinmez devre-i kübrâ haber ver sen bu suğrâdan
 Kimindir feyz ü hem ihyâ ne sırdır hem dem-i İsbâ
 Nedir Meryem'deki deryâ haber ver dürr-i yektâdan
 Nedir Kur'an'ın esrârı nedir esrârın envârı
 Nedir Mehdi'nin etvârı haber ver sırr-ı Esrâ'dan
 Nedir Mısrî nedir Ken'an Selim kimdir ne kimdir an
 Haber verdi bunu Kur'an haber ver seb'-i kurrâdan (1)

Şehlâ Hasan

— 1 —

— *Aşîran Tevşih, G. Musahib Mustafa Paşa* —

Hevâ-yi nefse cânım mübtelâdır yâ Resûlâllah
 İşim hep cümleten cürm ü hatâdır yâ Resûlâllah
 Aceb mi bülbül-i dil deşt-i hasretde figan etse
 Cemâlin gülsitânından cüdâdır yâ Resûlâllah
 Sen ol sultân-ı âli rütbe-i taht-ı risâletsin
 Kudûmun olsa arş üzre revâdır yâ Resûlâllah
 Kerem kıl cürmümü eyle şefâat rûz-i mahşerde
 Kelâmın cümle makbûl-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Yüzün ferş eylemişlerden der-i devlet meâbinda
 Biri de ümmetinden *Mustafâ*'dır (2) yâ Resûlâllah (3)

Nikabî Ömer

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Ey gönül dillerde sen efsâne oldun bilmedin
 Baş açık esrük aceb divâne oldun bilmedin
 Anmadın bezm-i Elest'in ahdini yepmânını
 Âşinâ-yi Hak iken bigâne oldun bilmedin

(1) Alm. Mc. No: 637. 650.

(2) Bolulu Hattat Mustafa Paşa. Vefatı 1096 (M. (1684).

(3) Alm. Mc. No: 637.

Rabbine nefsin seni gaflet ile âsî kılur
 Kul iken Mevlâ ile hasmâne oldun bilmedin
 Mâsivâ sûretleri pür eyleyüp için taşın
 Ayn-ı Beytullah iken büthâne oldun bilmedin
 Nûriyâ irmez isen yârin visâli sırrına
 Tatalım ilm ile sen bir dâne oldun bilmedin (1)

— 2 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Bulmaz bu derdin çâresin
 Biçâre gönlüm neylesün
 İşletdi aşkın yâresin
 Biçâre gönlüm neylesün
 Pervâza eylerken heves
 Cismi ana oldu kafes
 Eğlenmez oldu bir nefes
 Âvâre gönlüm neylesün
 Terk etti cümle pişesin
 Arttırdı ol endîşesin
 Sındırdı Nûrî şîşesin
 Sad pâre gönlüm neylesün (2)

— 3 —

— *Sabâ ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Habîbullah cihâna can değil mi
 Vücûdu âleme sultan değil mi
 Cihâna bâis oldu çünki nûru
 Cemâli cümlede tâban değil mi
 O Şemse zerre olursa bu Nûrî
 Yeter âlemlere bir zerre nûri
 Olur zulmâtı kâşif çün zuhûrî
 Zıyâsı âleme tâban değil mi (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

— 4 —

— *Sabâ ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

İlâhî neylesün netsün
 Gönül sensiz karâr etmez
 Cihan bāğında bir sâat
 Gönül sensiz karâr etmez
 Cihan bāğında bir sâat
 Ne mümkindir ola râhat
 Olursa ravza-i cennet
 Gönül sensiz karâr etmez
 Nider ol bāğ u büstânı
 Nider ol hûr u gilmânı
 Firâkınla yanar cânı
 Gönül sensiz karâr etmez
 Çü sensin *Nûrî*'nin yârı
 Nider ol gayri efkârı
 Sevindir sen o nâçârı
 Gönül sensiz karâr etmez (1)

Cihangirli Ahmed

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Cemâl-i Halvetî* —

Safha-i sadrında dâim âşıkın efkârı Hû
 Şâkirin şükrü hüvallah zâkirin ezkârı Hû
 Sidre seyrine muhakkak ermeye Cibrîl Emîn
 Olmasa anın dilinde dembedem tekrâr-ı Hû
 Bülbülâ divân-ı aşkdan bir varak nakl et bize
 Tâ safâ vire safâdan açıla gülzâr-ı Hû
 Sofi mest olub safâdan devr eder yâ Hû deyu
 Münkir inkârın bıraktı eyledi ikrâr-ı Hû
 Rāvza-i Hû'da makam et ey *Cemâl-i Halvetî*. (2)
 Tâ vücûdun mülküne keşf ola bu esrâr-ı Hû (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650

(2) 902 (M. 1496) da vefat eden Koca Mustafa Paşa hanıkahı şeyhi

(3) Os. Mc., Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637.

— 2 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Âdem Dede* —

Derd ehli libâsını aşk ile giyen gelsün
 Zehrini şeker gibi zevk ile yiyen gelsün
 Ol günlerini sâim hem gicelerin kaim
 Fakr âtesine dâim sabr ile yanan gelsün
 Hak'ka iremez kimse atlas u libâs ile
 Öz kendi eli ile cânına kıyan gelsün
 Kal ü kil ile her giz menzile irişilmez
 Kendilik ile olmaz mürşide uyan gelsün
 Aldanma sakın *Âdem* (1) her âline dünyânın
 Öz varlığını anın yokluğa sayan gelsün (2)

Goncazâde

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

Ey cenâb-ı Hazret-i Hak'kın Habîb-i ekremi
 Hak taâlâ gizledi zâtında ism-i a'zamî
 Zerrece fikrin değışmem devlet-i dünyâya ben
 Âleme vermem hayâlinle geçen her bir demi
 Keşf olur bir âh ile âşıklara esrâr-ı gayb
 Arz-ı didâr eyle ey râz-ı Hudâ'nın mahremi
 Cennetin teşbîh ederlerdi sünbülzârına
 Görseler hûriler ol giysû-yi ham ender hamî
 Sırr-ı gayb.ül-gaybe erdi leyle-i mi'râcda
 Arş-ı â'lâya şeref verdi mubârek makdemi
 Âteş-i aşk ile *Nakşî*'ye tecelli eylemiş
 Hazret-i Bârî yaratmazdan mukaddem âlemi (3)

(1) Bu şi'ri Müstakimzade, Karahisarlı Muhyî namına kaydetmiştir. Sa-fayî tezkiresinde 1063 (M. 1652) de ölen Galata Mevlevihanesi şeyhi Âdem Dede namına mukayyedir.

(2) Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 650.

— 2 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

Menzili âşıkların kühü beyâbân olur
 Gevher-i gencînenin meskeni virân olur
 Mürşidi her kim görür Hazret-i Hızr'ı bulur
 İlm-i ledünnü bilür sâhib-i irfân olur
 Hemdemi kâmil olan derdine şâmil olan
 İlm ile âmil olan fâik-i akrân olur
 Her kime feyz-i Hudâ eyleye hâlet fezâ
 Şevket ü dârât ile bir ulu sultân olur
Nakşî bu âşıkların pâyine yüzler süren
 Tâlib-i didâr olub mülk-i dile hân olur (1)

— 3 —

— *Bayatî tevşih, G. İbrahim Nakşî* —

Derûnun mahzen-i râz-ı Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Kelâmın âşika hâletfezâdir yâ Resûlâllah
 Görünür sırr-ı esmâ cevher-i mir'ât olub zâtın
 Derin âyine-i âlem nümâdır yâ Resûlâllah
 Vücûdun Hak taâlâ kâinâtın mefhari kılmuş
 Cenâbın muktedâ-yi enbiyâdır yâ Resûlâllah
 Der-i devlet meâbın melce-i şâhân-ı âlemdir
 Nigâh-ı merhamet kıl kim gedâdır yâ Resûlâllah
 Cenâbından şefâat hâh olubdur *Nakşî*-i âşık
 Nigâh-ı merhamet kıl kim gedâdır yâ Resûlâllah (2)

— 4 —

— *Hisar ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

Kimdeki aşk-ı ilâhî nâle vü efgan ola
 Gevher-i râz-ı Hudâ'ya ol tılsım-ı kân ola
 Katre-i câmin hayâl iden olur mest ü harâb
 Kim göre âyine-i didârını hayrân ola
 Mazhar-ı nûr-i tecelli-i Ahad'dir şübhesiz
 Şol gönül kim derd-i Hak'dan yıkılub virân ola

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

Âteş-i hasret ile yâd etseler evsâfını
 Serd-i rûhâniyyeti uşşâka rûh u cân ola
 Hazret-i Seyyid Alâeddin'e bu *Nakşî* gibi
 Arz idüb ihlâsını mülk-i dile sultân ola (1)

— 5 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Nakşî* —

Kûy-i aşkın bana bir kûh-i tecellî görünür
 Kalbime id-i visâlinle tesellî görünür
 Doludur aşk u mahabbet ile bu kevn ü mekân
 Kande baksam bana her gûşede Leylî görünür
 Rûz ü şeb sâha-i vahdette kıyâm eylerler
 Cümle eşcâr ü çemen sanki musallî görünür
 Sâlik-i Hak olana vaz' ile etvâr nedir
 Cânib-i hazret-i Allah'a tevellî görünür
Nakşiyâ âlem-i bâkide ülûlebsâra
 Her kesin hâl ü makamiyle mahallî görünür (2)

— 6 —

— *Uzzal ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

Maksadı âşıkların menzil-i cânân olur
 İsmi ni yâd eylese vâlih ü hayrân olur
 Hak vere cünbîşlerin afv ide kem işlerin
 Menzili dervîşlerin gûşe-i virân olur
 Fâni cihandan kesil âyine-i kalbini sil
 Arsa-i mahşerde bil bir ulu dîvân olur
 Etse tecellî eğer vuslata irişe er
 Kâfire kılma nazar mazhar-ı îmân olur
 Aşk ile kim âh ede kalbini âgâh ede
 Azmini dergâh ede ol ulu sultân olur
Nakşî-i âşık sana aşk haberin ver bana
 Menkibe-i evliyâ reşg-i gülîstân olur (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, Cv. K. No: 183.

(3) Alm. Mc. No: 637, bir mecmuada aynı bestekâr namına "Hicaz" olarak kayıtlıdır: Mst. Mc.

XVIII inci Asır
Dinî Türk Musikisi

XVIII inci Asırda Dinî Türk Musikisi

XVIII inci asır dinî Türk musikisi tabii seyrini takib ederek daha bedii bir hâl aldı. Ve büyük san'atkârlar elinde işlene işlene daha yüksek bir dereceye erdi.

Türk musikisinin bu asırdaki mahsullerinden elimizde bulunanlar, bundan evvelki asırlara âid olanlardan bir hayli çoktur.

Dinî Türk musikisi bu asırda daha geniş himayelere mazhar olmuştu. Zengin bir takım şahsiyetler büyük camilere ve tekkelere teberrularda bulunarak musikimizin inkişafına hizmet ettiler. Mevlid, Miraciye ve Muhammediye okunmak için bir hayli vakıflar tesis edilmesi bundandır. Bir takım Mevlidhan ve Muhammediye'cilerin de bu asır zarfında muhtelif camilere tayin edildiklerini görmekteyiz.

XVIII nci asır dinî Türk musikisi mahsullerini, diğer asırlarda olduğu gibi - tavırlarına göre - muhtelif zümrelere ayırmak mümkündür:

I — *Cami Musikisi*: Kur'an musikisine vâkıf olan bir takım musikişinasların ibda ettikleri eserlerdir. Bu çeşid musiki mahsulleri bâriz bir zühd ü takva örneğidir. Bu bestekârlar arasında mutasavvıfa meslekine mütemayil olanlar olduğu gibi hiç bir tarikate intisabı olmayan, hattâ tasavvufa karşı menfi bir kanaat besleyenler de vardır. Bu tarz musiki, Zühdî edebiyatımızın tamamı tamamına mukabili olarak gösterilebilir. *Garibname*, *Mevlid* ve *Muhammediye*'yi taklid suretiyle Anadolu'nun muhtelif yerlerinde vücade getirilen Zühdî bir edebiyatımız nasıl mevcudsa, aynı mahiyeti hâiz bir musikimiz de öylece mevcuddur. Bu eserler ekseriyetle san'at bakımından büyük bir kıymeti hâiz değildir. Fakat bilhassa İstanbul ve havalisinde okunan bir takım cami eserlerinin klasik musikişinaslar tarafından ibda edildiğini de. unutmamak lâzımdır.

II — *Tekke musikisi*: Mutasavvıfların ibda ettikleri mahsulleridir. "Tekke musikisi" ni "Tasavvuf edebiyatı" veya "Tekke şi'ri" deye ayırdığımız edebiyat zümresine mukabil olarak mutalâa etmek icab eder. Nasıl ki tekke şi'ri divan şi'ri kadrosuna idhal etmek

imkânsızsa tekke musikisini de klasik musiki dairesinde tedkik etmek öylece mümkün değildir. Bu musikinin ayrı bir tavrı, ayrı bir hususiyeti vardır. Mevlevîhaneler müstesna, tekkelerde şâyi olan dînî Türk musikisinin bir çok mahsullerini bu zümre mensubları vücude getirmişlerdir. Bunlar arasında klasik musikiye vukufu sathı olduğu, kaidelerine de pek o kadar bağlı bulunmadığı halde eser bestleyenler de vardır. Bu bestekârlar, ezgilerini daha ziyade bir doğuş mahsulü olarak ibda etmişler ve san'at külfetleriyle pek o kadar mukayyed olmamışlardır. Tabii güzelliği olmakla beraber bu eserlerde teknik bakımından bir takım hatalar da bulunabilir. Maamafih içlerinde klasik musikiye de hakkıyla vâkıf olanlar vardır. Bir kısım tekke mahsulleri ise klasik musikişinaslar tarafından vücude getirilmiştir.

III — *Klasik Musiki*: Büyük san'atkârların ibda ettikleri mahsullerdir. Klasik Türk musikisinin bütün kaidelerine hakkıyla vâkıf olan bu üstad musikişinaslar, cidden güzel bir çok tesbihler; na'lar, Tevşihler, ve ilâhiler vücude getirmişlerdir. "Mevlevî musikisi" ni de bu zümre dahilinde mutalâa etmek lâzımdır. Mevlevî şâirleri, *Âdem Dede*, *Neyzen Musa Dede* gibi bir iki şahsiyet müstesna, nasıl ki tamamıyla klasik kalmışlar ve divan edebiyatı tarzının haricine çıkmamışlarsa Mevlevî musikişinasları da *Itrî* ve *Kudümzen Ali Dede* gibi bir kaç istisna edilmek şartıyla, öylece Türk musikisinin klasik çerçevesi dahilinde eserler ibda etmişlerdir. Esasen klasik musikimiz klasik edebiyatımızın mukabili olan bir san'at zümresidir. Bu eserler ekseriyetle halka hitab eden mahsuller değildir. Bilhassa ağır parçaların kolaylıkla anlaşılmasına imkân yoktur. Nasıl ki divan edebiyatına nüfuz edebilmek için Şark kültürüne ihtiyaç varsa bu musikiyi kavrayabilmek için de aynı kültüre sahip bulunmak şarttır. Bu itibar iledir ki bütün güzelliğine, inceliğe ve derinliğine rağmen bu tarz musiki mahsulleri - basit parçalar müstesna - ancak münevver bir zümre dahilinde intişar edebilmiştir. Fakat bu san'at mahsullerini, en kudretli divan şâirlerimizin eserleri ile her zaman için mukayese mümkündür. Hattâ bir bakımdan Türk klasik musikisi, Türk edebiyatından üstün bir mevkidedir. Türk şâirleri, eserlerine mahallî bir renk vermekle beraber, Acem edebiyatının nüfuzu altında kalmışlardır. Türk musikişinasları ise böyle bir cereyana kapılmamışlar, bilâkis Arab ve Acemler üzerinde geniş mikyasta tesir bırakmışlardır.

IV — *Âşık musikisi*: Saz şairlerinin vücade getirdikleri dinî mahsullerdir. Bunların da kendilerine mahsus musiki üslûbları vardır. Nasıl ki tekke ve divan tarzlarının haricinde “Âşık edebiyatı” denilen bir edebiyat tarzı varsa “Âşık musikisi” denilen bir tarz da öylece mevcuttur. Sazşairlerinin mühim bir kısmı “Bektaşî” dir. Fakat içlerinde diğer tarikatlere intisabı olanlar da vardır. Bunların vücade getirdikleri “divan, semaî, kalenderî koşma...” gibi mahsuller arasında tamamıyla dinî mahiyeti haiz olanlar da mevcuttur. “Koşma” ları andıran “Bektaşî nefesleri” ni de ayrı bir tarzda ve ayrı bir tavırda olmakla beraber “Âşık musikisi” çerçevesinde mutalâa etmek lâzımdır. Bu eserlerin bir kısmında “ilâhî” lere benzer bir eda da mevcuttur. Esasen “Âşık musikisi”, bir taraftan “Halk musikisi” nin, diğer taraftan da tekke ve klasik musikilerinin tesiri altında teşekkül etmiş bir san’at şubesidir.

Bu aşırda bestelendiği muhakkak olan ve bu zümreye âid bulunan “dinî” bazı ilâhîlerle, “dinî - batınî” bir takım nefesler ezgileriyle elimizde bulunmaktadır. Fakat maalesef bunların bestekârları hakkında sarîh vukufumuz yoktur.

V — *Halk musikisi*: Halk edebiyatına müvazî olan ve tamamıyla ibtidai bir mahiyeti haiz bulunan bir musikidir. Tabii güzelliği olmakla beraber bu eserler, san’at mahsulü olarak gösterilemez. Anadolu ve Rumeli’nin muhtelif yerlerinde bu tarzın dinî mahiyeti haiz basit ve sade nağmeli bir takım ezgilerini vücade getiren şahsiyetler eski devirlerden beri mevcuttur. Hattâ san’at merkezi olan İstanbul’da dahi bu kabil halk musikicilerine daima tesadüf edilmektedir. Bir takım dilencilerin ve goygoycuların sade nağmeli ezgilerini de bu zümrede mutalâa etmek lâzımdır. Halkın dinî ve manevî hislerini tahrik ederek yanık bir takım terennümlerle para toplayan ve mühim bir kısmını malûller teşkil eden bu insanlar da öteden beri mevcuttur. Bunlardan bir kısmının şiirler de kaleme aldıkları malûmdur. Mamafî bilgili bir takım divan şairlerinin de bu mesleki ihtiyar ettiklerini unutmamak lâzımdır (1).

Bu cins eserler, ekseriyetle kıymetsiz addedildiği içindir ki tesbit edilmemiştir. Fakat bu mahsullerden, bu asra âid epeyce ezginin Anadolu’nun bir kısım yerlerinde hâlâ yaşadığı muhakkaktır. Yek-

(1) Tezkirelerde, dilencilik eden bu şairlerden bazıları hakkında malûmat vardır. Meselâ Yavuz Sultan Selim zamanında yaşayan Tokath Vâlihi bunlardan biridir. Lâtîfi diyor ki: “Gazel hân ve hoş âvâz ve şi’r şinâs ve nağme-perdâz kimesne idi. Nefis cihân ve ârâz ile çârsûlarda deryûze ederdi”.

nesak nağmeli Mevlid ve Muhammediye bestelerinin okunmakta devam ettiğini de görüyoruz. Folklor tedkiklerine giren bu zümre mahsullerinin de hiç şübhe yok ki bir takım hususiyetleri vardır.

Ayrı ayrı tavırlara malik olan bu zümreler arasında bir takım tedahüller vukua geldiğini de daima unutmamak lâzımdır. Bilhassa klasik musiki üstadlarından bir kısmının diğer zümre musikilerine karşı daima mütemayil olduklarını görmekteyiz. Divan-şairlerimiz pek nâdir olarak tekke ve âşık tarzlarına râğbet göstermişlerdi. *Usulî* (Vefatı 945 - 1538), *Nedim* (Vefatı 1143 - 1730), *Şeyh Galib* (Vefatı 1213 - 1798), ve bilhassa *Vahid Mahtumî* (Vefatı 1145 - 1732) gibi bir kaç müstesna, âşık tarzına râğbet gösteren divan şairi pek mahduddur. *Nâilî* (Vefatı 1077-1666) ve *Nahîfî* (Vefatı 1151-1738) gibi tekke tarzına mütemayil olan ve o yolda bazı ilâhiler vücade getiren şahsiyetler de o nisbette azdır. Fakat buna mukabil klasik bestekârlarımızdan mühim bir kısmı, tekke ve âşık edebiyatıyla musikisini divan şairleriyle kıyas kabul etmeyecek nisbette benimsemişlerdir. Öteden beri mevcut olan bu temayül, XVII nci asrın ortalarında inkişaf etmiş, *Koca Osman*, *Hafız Post*, *Solakzade Hemdemî*, *Taşçızade Receb*, *Âhenî...* gibi bir takım klasik musiki üstadları âşık ve tekke musikilerine samimî bir iltifat göstermişler ve onları taklid ederek bazı ilâhiler ve türküler vücade getirmişlerdir.

XVIII nci asrın ilk yarısında ise bu cereyanın büsbütün inkişaf ettiğini görmekteyiz. Bu devrin *Itrî*, *Nazim*, *Tosunzade*, *Kara İsmail Ağa*, *Abdi Ağa*, *Hasan Ağa*, *Bekir Çavuş*, *Seyyid Nuh*, *Tomtom İmam...* gibi tanınmış değerli san'atkârları Divan şairlerinin Münacat, Na't, Gazel, Murabba, Rubaî ve Şarkılarına dinî ve lâdinî besteler vücade getirirlerken, hece vezniyle yazılmış Âşık ve tekke şiirlerine de - musiki bakımından da o tarzları taklid ederek - sade ve samimî bir takım ezgiler bağlamayı ihmal etmemişlerdir (1).

Itrî gibi, *Nazim* gibi, *Hasan Ağa* gibi şahsiyetlerin ise hem divan tarzında, hem tekke tarzında, hem de âşık tarzında manzumeler bile kaleme aldıklarını görmekteyiz.

Klasik san'atkârların tekke ve âşık musikilerine gösterdikleri bu râğbete mukabil onların da klasik musikiden müteessir oldukları muhakkaktır.

Bütün bu temayüllerde bilhassa halk zevkının hâkim bir rol

(1) Bu hususlar ve bilhassa âşık tarzında vücade getirilen ezgiler hakkında tafsilât ile örnekler ikinci cilttedir.

oynadığını görüyoruz. Musiki san'atkarlarımızdan bir çoğu hemen her zümreye hitab etmek mecburiyetini hissetmişlerdir. Klasik şarkı güftelerinin, ilâhilerin ve türkülerin ekseriyetle sade bir lisanla yazılmış manzumelerden seçilmeleri de bundandır.

Türk musikisinin dinî mahsulleri daha çok tekkelerde şayi olmuştur. Gerçi camilerde okunan tesbihler, temcidler, Na'tler, salâtlar, mahfel sürmeleri de epeyce bir yekûn tutar. Fakat bunların mikdarı tekke ilâhilerine nazaran azdır.

Cami musikisinde gene ekseriyetle Arapça güftelere ehemmiyet verilmiştir. Tekke musikisinde ise bilhassa Türkçe güftelere kıymet atfedilmiştir. Mamafî bu asırda bir çok tekke ilâhilerinin camilerde de şayi olduğunu görüyoruz. Bir takım camilere meşihatler ilâve edildiğine bu asırda daha çok rastlıyoruz. Ayafosya camiine meşhur Sadî şeyhi *Abdüsselâm Şeybânî*'nin arzusu üzerine (Vefatı 1165 - 1751) "Yâ Hazret-i Sa'deddin-i Cibâvî" yazılı bir levhanın asıldığı ve Kadir geceleri başta "Sadiler" olmak üzere bir kısım tarikat mensublarının bu camide âyin yapmağa başladıkları da gene bu asır içinde olmuştur.

Bütün bu hareketler, dinî Türk musikisinin yayılmasında mühim birer âmil olmuştur. Bilhassa XVIII inci asırdan itibaren cami ve tekke musikileri arasında bundan dolayidir ki bir çok tedahüller görülmektedir.

Kadirî, Rifaî, Bedevî, Sâdî, Şâzelî, Bayramî, Halvetî, Celvetî gibi bu asırda daha çok yayılan tarikatlerin ayinlerinde mahdud bazı Arabca "şuul" ler okunmakla beraber en ziyade Türkçe ilâhîlere büyük bir yer ayrılmıştır. Bu ilâhilerin çoğu Türk mutasavvıflarının dinî eserlerinden seçilmiş parçalardır. Bu asırda başta *Mısrî Niyazî* olmak üzere, *Abdülâhad Nuri*, *Sivashî Şemsi*, *Seyfulâh Halvetî*, *İsa Mahvî*... gibi tanınmış şahsiyetlerin eserlerine ve *Yunus Emre*'ye isnad olunan bazı şiirlere besteler vücade getirildiğini görüyoruz.

XVIII inci asrın ilk yarısında *Sultan Mustafa II.* nin ve daha sonra *Sultan Ahmed III.* in sade bir lisanla bir takım ilâhîler yazdıkları ve bunlardan bir kısmının gene bu asır içinde bestelenecek tekkelerde okunduğu da malûmdur.

Mevlevî tekkelerinde ise sadece "Na't" ve "Âyin" e ehemmiyet verildiği içindir ki ilâhîler şayi olmamıştır. Bu tarikat mensubları, "Mesnevî" ve "Divân-ı Kebîr" tesirine kapılarak daha çok Farsça güftelere ehemmiyet vermişlerdir. Mamafî bu güftelerin ekseriyet-

le *Mevlâna Celâleddin Rûmî*, *Sultan Veled* gibi Türk ırkından olan şahsiyetlerin eserlerinden seçildiğini de unutmamak lâzımdır.

Mevlâna'ya isnad olunan bir kaç Türkçe şiir parçası ile Menakıbname sahibi meşhur *Eflâkî*'nin Türkçe bir manzumesi de âyinlerin "Selâm" ları arasında bestelenmiştir.

Mevlevî âyinlerinden bazı parçaların - zikre uygun geldiği takdirde - diğer tarikat âyinlerinde okunduğu da vâkidir. Esasen Mevlevîlerin "ilâhî" okumayışları bu eserleri istihfafla karşıladıklarından değildir, âyinlerinin iktizası dolayısıyledir. Bununla beraber Mevlid veya Miraciye okunan cemiyet günlerinde diğer tarikat mensublarını davet ettiklerini ve Mevlevî âyini yapıldıktan sonra meclisi, hazır bulunan en eski şeyhe terk ile ilâhîler okunarak "devran" ve "Kıyam" zikri yapmalarına izin verdiklerini, kendilerinin de o arada semâ' ettiklerini biliyoruz.

"Ehli sünnet" akîdelerine bağlı olan ve yalnız teslik tarzlarında, yahut ta merasimde ayrılan bu tarikatler, birbirlerine karşı da-ima yakınlık göstermişlerdir.

Bir halvetî şairinin vücade getirdiği manzumeyi, Mevlevî tarikatine mensub bir musikişinas bestelemiş, bir Celvetînin eserini bir Sâdî, bir Kadîrînin ilâhîsini bir Bayramî mensub olduğu tekkede ezgisiyle dinleyebilmiştir. Esasen bestelenen eserler, âyin tarzları gözetilerek vücade getirildiği için, tarikatlere göre değil, ancak zikir nevilerine göre ayrılmışlardır. Faraza "bu ilâhî, Rifaî tekkele- rinde okunur, Kadîrî tekkelerinde okunmaz" gibi bir an'ane mevcud değildir.

Bu asrın yetiştirdiği san'atkârlar arasında bilhassa dinî mahsulleriyle en çok şöhrat kazanan ve o nisbette muvaffak olan değerli şahsiyet, Gülşenî şeyhi *Derviş Ali Şirüganî*'dir. Onun eserlerinden epeycesinin bugün bile unutulmadığını görüyoruz. Hem çok beste ibda eden, hem de san'atta büyük bir meharef gösteren, hatta küçük parçalarını bile ustalıkla vücade getiren bu kıymetli bestekâr, hiç şübhe yok ki dinî Türk musikisinin yalnız bu asırda değil, bütün asırlarda en mühim siması olarak gösterilebilir.

Bu asrın ilk yarsında yetişen büyük musikişinas *Itrî*'yi de ön safta zikir etmek icab eder. Türk musikisinin bu asırda en kudretli şahsiyeti olan bu san'atkârın "nühuft" makamında vücade getirdiği "tevşih" ile "Segâh" makamında ibdâ ettiği "Mevlevî âyini" ni ve bilhassa "Na't" ini en olgun eserlerimiz arasında göstermek lâ-

zımdır. Kıymetli musiki üstadı *Nayî Osman Dede*'nin "*Miraciye*" si ile âyinleri de bu asrın cidden muvaffakiyetli eserlerindedir.

Miraciye, musikişinaslar arasında büyük bir rağbet kazanmakla kalmamış, dinî bir kudsiyeti haiz bulunduğu için, halk arasında da anlaşılın, anlaşılmasın derin bir hürmete mazhar olmuştur. Yalnız Mevlevî tekkelerinde değil, Sünbül efendi, Merkez efendi, Hüdayî, Nasuhî hanikahlarında ve Kadirihane ile diğer bir takım büyük tekkelerde uzun zamanlar her yıl bestesiyle okunmakta devam etmiştir. Miraciye okumakla iştihar eden bir kısım şahsiyetlerin yetişmesi bundandır. Mevlid cemiyetlerinde yalnız şeker veya yalnız şerbet tevzii âdet olduğu halde Miraciye okunurken şeker, şerbet ve süt, her üçü birden dağıtılmıştır.

Gene bu asrın ibtidasında haklı bir şöhret kazanan *Niznam Yusuf Çelebi* de büyük san'atkârlarımızdan biridir. Bu üstad musikişinasın vücade getirdiği "rast" ve "evîç" makamlarındaki "durak" lar, birer şah eser olarak gösterilebilir. Meşhur şair ve musikişinas *Ârif Abdülbâki*'nin "*Miraciye*" sine vücade getirdiği beste ise maalesef unutulmuştur. Gerek bu değerli zata, gerek "Na't" leriyle geniş ve devamlı bir şöhret temin eden şair ve musikişinas *Nazîm*'i, ikinci cildde yazacağız. Mahdud bir takım dinî eserler bes-teleyen *Hasan efendîzade Âhî*, *Kazzaz Hasan*, *Kudîmzen Derviş Abî*, *Seyyîd Nuh*, *Fındıklılı Memiş Ağa*, *Edirneli Muslî*, *Odabaşı oğlu Mehmed Rıza*, *Süleyman Rifat*, *Hafız Kömür*, Şair ve hattat *Zihni*... gibi değerli musikişinasları da ekseriyetle lâdinî parçalar vücade getirdikleri ve daha ziyade o yolda iştihar ettikleri için, kitabımızın ikinci kısmında mevzubahs edeceğiz.

XVIII inci asrın ilk yarısında bilhassa *Muhammediyeci*'likle büyük bir şöhret temin eden şahsiyet, *Şeyh Müstakim*'dir. *İstanbul*'da doğdu. Meşhur Halvetî *Ümmî Sinanzade Hasan* efendi'ye intisab etti. Bilâhare Sofular mahallesinde Halvetî tekkesine şeyh oldu. 1121 (M. 1709) de vefat etti.

Safayî diyor ki: "Şeyh-i mezbûr sâlhorde ve rûzgâr dîde ziyâde müsîn ve ihtiyâr idi. Ammâ gayet hoş savt olub kemâl-i şevkinden hâlet-i pîrîde halka-i zikirde âgaze-i taksîm ü kasâide serâgaz oldukta âşîkan ü dervîşâne ziyâde zevk u şevk hâsıl olurdu."

Salim diyor ki:

"Nefes ve âvâzesi hûb bir şeyh-i mergub olub begayet sohbeti nâzik olmağla kibâr-ı enâmla kesret-i sohbet üzre evkat güzâr olub her bâr sohbet-i ülfete didedûz-i hasret olan zurafânın nûr-i ayni

ve ol asırda âlüftegân miyânında tarh olunan encümen-i yârânın ziyetini idiler. Semt-i eş'ârda ref'târı manzûr-i akrân olduğundan gayri tarih güylükta'bi tekellûf güftâr senc olan müverrihlerden parmak ile gösterilen ehl-i dillerden idi."

Bursalı Sarıcazade İbrahim ise bu devrin bilhassa *Mevlâ* ve *Muhammediye* okumakla iştihar eden şahsiyetlerinden biridir.

Beliğ "Güldeste" de diyor ki (S. 528):

"Sinn-i sıgarda tahsil-i ilme sâlik nefes-i bülemd-i Hudâdâda mâlik olmağla Câmî'i kebîr'de vekâlet-i hitâbet ederek asla vâsıl hulûs-i hizmet mukabelesinde maksûduna nâil olmuş idi. Dilküşâ elhân ile kırâat-i Muhammediyye ve Mevlidhân ve mu'cize-i Dâvûdî nefes ile dilmürdegâna bahş-i cân ederken 1121 (M. 1709) senesinde âheng-i makam-ı baka idüb Deveciler'de medfundur."

Meşhur Celvetî Bursalı *İsmail Hakkî* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

صاریجه زاده افندی صراروب صولدی واد

— 1121 —

Bu devirde yetişen Bursalı bestekârlardan biri de *Çatal sakal Mustafa*'dır. Önce terzilik ediyordu. Sonra *İshak hocası Ahmed* efendi'nin derslerine devam ederek mülâzım oldu. Bir taraftan şiir ve musiki ile meşgul oldu. Bilâhare Celvetî dergâhı şeyhi *Üftade zâde İbrahim efendi*'ye intisab eyledi. Tekkenin zâkirbaşısı oldu. 1121 (M. 1709) de vefat etti. Pınarbaşında Üftade tekkesi yolu üzerinde medfundur. *Beliğ* diyor ki (*Güldeste* S. 528):

"Şeyh İbrâhim efendi âsitâne-i saâdetine intisâb ederek hizmet-i şerifleriyle behreyâb nefes-i mu'ciz eserleriyle fenn-i musiki-de benâm ve ba'z-ı makamda beste icâd edüb sâbih makam olmuş idi."

XVIII nci asrın ilk yarısında büyük bir şöhret temin eden *Himmetzade Abdullah*'ın da dinî ve lâdinî mahiyette bazı besteler vücade getirdiğini görüyoruz. Bayramî tarikatının değerli simalarından olan meşhur *Himmet*'in oğlu olan bu zat, 1050 (M. 1640) de İstanbul'da doğdu. Gençliğinde mütemadiyen çalıştı. Tefsir, Hadis ilimlerinde ihtisâs sahibi oldu. Bir takım eserler vücade getirdi. Aynı zamanda güzel söz söyleyen bir adamdı. Devrinin en kudretli vaziri olarak tanılmıştı. Muhtelif camilerde vâizlik etti. 1095 (M. 1683) de babasının vefatı üzerine Yenibahçe'deki Bayramî tekkesine şeyh oldu. 1122 (M. 1710) rebiulevvelinde vefat etti. Şair ve musikişinas *Nazim* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Azm-i gülzâr-ı baka eyledi bir zât-ı şerif
 Nâmı yâd olmadadır şimdi fenâ dünyâde
 İlm ü irfân ile bir zât-ı hikemperver idi
 Şeyh-i mürtâd idi hattâ vera' ü takvâde.
 Dedi târih-i vefâtın gam ü hüzn ile Nazım

هو ديوب كندی مددھت افندی زاده

— 1122 —

Bilhassa ilmî ve tasavvufî sahada iştihar eden Himmetzade Abdullah, aynı zamanda şair, hattat ve musikişinastı. Vücade getirdiği ilâhîlerden ancak mahdud bir kısmı elimizde bulunuyor.

Himmetzade Abdullah'ın zâkirbaşısı İstanbullu *Şivei Ahmed Çelebi* de bu devrin tanınmış musikişinaslarından. Yüzden fazla murabba, savt ve ilâhî bestelediğini rivayet eden *Esad efendi*, "At-rabülâsar" da şunları söylüyor:

"Âvâz-ı mümtâzı halâvetâmiz ve lehce-i nâdiresâzı letâfet engîz olub vâkıf-ı mezâyâ-yi ilm-i sürûd ve dânende-i şive-i reftâr-ı nağmâtî şâdi-vürûd idi."

XVIII nci asrın ilk yarısında zâkirlikle iştihar eden bestekârlarımızdan biri de *Çalâk* ve *Çaylak* namlarıyla iştihar eden İstanbullu *Şeyh Ahmed*'dir. Hayatı hakkında hiç bir menbada malûmata tesadüf edemedim. Onun 1091 (M. 1680) de Cağaloğlu civarındaki Halvetî tekkesine şeyh olduğunu şair *Rehai*'nin şu tarihinden anlamaktayız:

Zâkir Ahmed Çelebi posta geçüb şeyh olıcak
 Çoğu endîşe-i târihe düşüb yârânın
 Her biri bulmak için zevk-ı tecelli-i müdâm
 Halka-i fikre girüb devr eder iken anın
 Dedi Şâhin Dede târihini âhır dönerek

قوندى چىلاق چىلى تكيه تى اعمالك

— 1091 —

Bu tarihî manzumesi de sarahatle gösteriyor ki, Çaylak Ahmed, XVII nci asrın son nisfında, yani 1091 (M. 1680) den evvel dinî musiki sahasında şöhret kazanmış bir şahsiyettir.

Üsküdarlı Hasib'in "*Vefeyat*" ında ve görebildiğim tarikat silsile-namelerinde onun 1123 (M. 1711) de vefat ettiği kayıtlıdır. 32 sene müddetle Şeyhlik ettiği dergâha defnedilmiştir: *Müstakimzade* mec-

muasında 1133 (M. 1720) de öldüğü işaret edilmiş ise de yanlıştır.

Çalâk Ahmed'in mahdud bazı ilâhî bestelerine mecmualarda tesadüf ediyoruz. Bunlar arasında hâlâ unutulmayan da vardır.

XVIII inci asrın en meşhur musikişinası ise hiç şübhe yok ki *Buhûrîzade Mustafa İtrî*'dir. Âilesi hakkında tarihî menbalar, malesef hiç bir şey söylemiyorlar. Bu cihetledir ki babasının adını dahi bilmiyoruz. *Safayî* ve *Salim* tezkireleriyle *Şeyhî*'nin "*Vakâyiülfuzalâ*" sında, *Müstakimzade*'nin "*Tuhfe-i hattatin*" inde ve "*Atrabülâsar*" da onun sadece Buhûrîzadelikle şöret kazandığı kayıtlıdır. Fakat bu tabirin neyi ifade ettiği bize mechuldür. Babası buhurcu muydu? Yoksa bu tabir, bir âile lâkâbı mıdır, bilmiyoruz. Şimdilik bu hususta kat'î bir hüküm vermeğe de imkân yoktur.

İtrî'nin İstanbullu olduğunda bütün menbalar müttefiktir. *Esad efendi* "*Atrabülâsar*" da "*Mevlid ve mevtini Yaylak nâm mahaldir*" diyor. Bugün Yayla dediğimiz bu yer, Mevlâne kapısı civarındadır.

İtrî'nin doğum yılını da kat'î olarak bilmiyoruz. *Dr. Subhî*'nin onu tahminî olarak 1040 (M. 1630) da (*Türk musikisi I, 113*), *Rauf Yekta* merhumun da gene tahminî olarak 1050 (M. 1640) de (*Mevlevî âyinleri II*) dünyaya gelmiş olarak göstermeleri aşağı yukarı takribî bir tarihe tekabül eder. Yaşayışına, bestelediği güftelere ve vücade getirdiği ölüm tarihlerine nazaran 1040-1050 (M. 1630-1640) yılları arasında doğmuş olması kuvvetle memuldür. 1085 (M. 1674) de ölen meşhur musikişinas *Küçük İmam*'a bir vefat tarihi vücade geitren (1) İtrî'nin o sıralarda divan edebiyatı kültürünü tamamiyle benimsemiş olgun bir şair olduğu görülüyor. Vefatından 38 yıl önce yazmış olduğu bu tarihi tekemmül etmiş bir yaşta iken vücade getirdiği muhakkaktır.

İtrî, iyi bir tahsil gördü. Divan edebiyatı tarzında güzel şiirler vücade getirebilmesi bunu açıkça göstermektedir. Gençliğinde yazı meşk ettiğini ise *Müstakimzade*'den öğreniyoruz. "*Tuhfe*" deki kayda göre (S. 745), "*Siyâhî Ahmed efendi'den müsevvede-i gûşîş ile hattât-ı fâhir olmuşdur*". Bilhassa "*Tâlik*" de meharet gösteren *Siyahî Ahmed*'in (Vefatı 1099-1697) değerli bir divan şairi olduğunu da unutmamak lâzımdır. Bu zatın İtrî'ye yalnız yazı hocalığı etmekle kalmadığını, edebiyat vadisinde de bir çok şeyler öğrettiğini kuvvetle tahmin edebiliriz.

(1) Bu tarih için bakınız: S. 39.

Musikiyi kimden öğrendiğini henüz bilmiyoruz. Fakat *Hafız Post*'tan istifade ettiği kuvvetle memuldür. Bu büyük musikişinasa samimî bir vefat tarihi vücade getiren ve mecmuasına eserlerini ilâve eden Itrî'nin yaşça kendisinden büyük olan bu değerli şahsiyetten müteessir olmamasına imkân yoktur. XVII nci asrın en ileri gelen üstadlarından *Koca Osman* ile *Derviş Ömer*'den de musiki meşk ettiği tahmin olunabilir.

Dr. Bay Subhi, Itrî'nin "Hafız" olduğunu da söylemektedir. Fakat bu, bir zühul eseridir. Gerçi *Evliya Çelebi*, "Seyahatname" sinde *Buhurîzade Hafız* isminde bir musikişinastan bahs etmektedir. Bu değerli seyyah, "Nevzuhur hânendeler" başlığı altında *Sağır Kapıcı*, *Küçük İmam*, *Taşçızade Receb*... gibi şahsiyetleri zikrederken "Hafız Buhurîzâde sâhib beste üstâd-ı kâmil bir zât-ı şerif idi" kaydını da ilâve etmiştir (Sy. I, 634). Bu bahsin nihayetinde şu malûmatı da vermektedir:

"İhvân-ı bâsafâya ma'lûm ola ki daha bundan başka bir çok hânendeler vardır. Fakat bu zikrettiklerimiz pâdişah sohbetine mazhar olmuş, nedîm-i vüzerâ ve a'yân olan hânendegândır ki adedi 355 e doğru varır."

Evliya Çelebi'nin "nevezuhur hânendeler" serlevhası altında yazdığı bu kısımda XVII nci asrın ilk yarısında büyük bir şöhet temin eden *Koca Osman* ve *Nasuh Paşazade Ömer* de mevcuddur. Hususiyle *Koca Osman*'ın "pîr" ve "üstâd-ı kâmil" olduğu da söylenmektedir. Şu halde Evliya Çelebi'nin gelişi güzel yazdığı "Nevzuhur hânendeler" başlığı altındaki bu musikişinaslar, ekseriyetle yetişmiş şahsiyetlerdir. Esasen Evliya Çelebi eserinin birinci cildini 1041 (M. 1631) de vücade getirmiştir. Itrî'nin o tarihlerde "Sâhib beste bir üstâd-ı kâmil" olmasına imkân yoktur. Bu itibar ile dir ki "Buhurîzade Hafız" bizim bahsettiğimiz Itrî değildir. Evliya Çelebi'de ise sadece "Buhurîzade Hafız" kaydı vardır. Bu zat Itrî'den evvel, Türk musikisinde muvaffakiyetli eserler vücade getiren diğer bir şahsiyettir. Ve Türk musiki tarihinde Buhurîzadelikle iştihar eden üç değerli sima vardır.

Itrî'nin ne gibi vazifelerde bulunduğunu bilmiyoruz. Yalnız musiki sahasında şöhet kazandıktan sonra bir takım büyüklerin iltifatlarına mazhar olduğu malûmdur. Meselâ Kırım Hanı *Selîm Giray* onun hâmelerinden ve takdîrkârlarından biridir (*Selîm Giray maddesine bakınız Cild II*). Osmanlı hükümdarı *Mehmed IV.* in de

epey lütfuna mazhar olmuştur. Hattâ hükümdarın sarayına giderek küme fasıllarına iştirak ettiğini tarihî menbalar sarahatle kaydediyorlar. Padişahla olan bu samimî münasebeti dolayısıyla ki, kendi isteğiyle esirciler kâhyası olarak tekaüde sevk edilmiş ve hayatının son yıllarını müreffeh bir halde geçirebilmiştir. *Şeyhî* bu hususta şunları söylemektedir:

“İlm-i edvârda mâhir ve fenn-i musikide akrânı nâdir olmağın merhum Sultan Mehmed hân-ı gazî hazretlerinin meclis-i hüfnayunlarına dâhil ve bî nihâye ihsân ü atâya nâil olduğundan mâadâ kendi arzihâli mûcibince bâ hatt-ı hümâyûn-i saâdet makrun ber vech-i te’yîd Esirciler kethudâsı ünvânını i’tâ buyurmuşlar idi”.

Rauf Yekta merhum, onun ney çaldığını da bildiriyor. Fakat bu rivayet hiç bir menbada kayıtlı değildir. Ben öyle zannediyorum ki bu yanlışlık, o sıralarda neyzenlikle büyük bir şöhret kazanan ve 1125 (M. 1713) de ölen *Mevlevî Mustafa Dede* ile *Mevlevî İtrî Mustafa'nın* aynı şahsiyet zannedilmesinden ileri gelmiştir.

İtrî'nin *Mevlevî* olduğu muhakkaktır. *Mevlevî* tekkelerinde okunmak üzere bir “na't” besteleyen ve bir âyin vücade getiren İtrî'nin bu tarikata mensub olduğunda tereddüd edilemez. Fakat nedense tarihî menbalarda bu hususa katiyen temas edilmemiştir. *Rauf Yekta* merhum, - hiç şübhe yok ki sadece şifahi rivayetlere istinaden - şu malûmatı vermektedir (*Mevlevî âyinleri II*):

“İtrî gençliğinde her hafta pazartesi ve perşembe günleri mahallesine yakın olan Yenikapı *Mevlevîhanesine* devam eder ve musikiye karşı hissettiği şiddetli hevesini tekkede dinlediği âyinlerden aldığı ruhanî neş'e ile tatmîne çalışırdı. Musiki aşkı, İtrî'nin nihayet *mevlevî* olmasına sebep olmuştur. O tarihlerde Yenikapı dergâhında *Câmî Ahmed Dede* (Vefatı 1082 - 1671) isminde âlim ve fâzıl bir zâtın şeyh olması pek çok kimseleri oraya cezb ediyor, tekkede parlak *mevlevî* âyinleri yapıyordu. Bu münasebetle dergâh İstanbul'un en meşhur musiki üstadlarının toplanma yeri olmuştu.”

Bu şifahi rivayetleri esassız addetmek için ortada hiç bir sebep yoktur. Yenikapı *Mevlevîhanesi* civarında doğmuş olan musikişinas İtrî'nin o *Mevlevîhane'ye* devam etmesi kadar tabii bir şey olamaz.

İtrî'nin vefat tarihi menbalarda bir yıl ihtilâflı olarak kayıtlıdır. *Şeyhî* 1123 (M. 1711) de öldüğünü yazıyor. *Salim* de “1123 hudûdunda intikal eyledi” diyor. “Atrabülâsar” da ve “Tuhfe-i

hattatin" de ise 1124 (M. 1712) de vefat ettiği tasrih edilmektedir. Her iki eserin de senedi, şu tarih mısraıdır:

نخوری زادۀ بوای بزمن عدن ایدہ اللہ

Bu mısra' , filhakika "1124" e tekabül ediyor. Fakat tarihlerde hemze bazan yekûna dahil edilmez. Bu suretle hesablanırsa bu tarih mısraı da 1123 eder. *Şeyhî* gibi tedkiklerinde ekseriyetle isabet bulunan bir müverrihin kat'î surette onu 1123 de ölmüş olarak göstermesi, tarih mısraının da bu hesaba uyması dolayısıyla Itrî'nin 1124 de değil, 1123 de öldüğünü tercihen kabul etmek daha muvafık olur kanaatindeyim.

Itrî, *Şeyhî*'nin rivayetine göre "Mevlevihane Yenikapusu hâricine" defn olunmuştur.

Atrabülâsar'ın *Veled Çelebi* neşrinde şu kayıtlar görülüyor (Mekteb mecmuası No: 2, 17 Receb 1311).

"Mustafa Paşa dergâhı civarında Edirnekapusu kabristân-ı kebîri köşesinde külâh-i bülend üzerine örflü destar sarılmış, kitâ-beden hâlî sandukalı bir seng-i mezâr görürsünüz, o nişâne Itrî-i üstâdın medfen-i âlisidir."

Rauf Yekta merhum da şunları söylüyor (*Mevlevî âyinleri II*):

"Edirne kapısı dışarısında Itrî'ye nisbet edilen ve ön tarafına ahîren bir de taş dikilen kabir bu zâtin değildir. Ve *Üsküdarlı Hasib*'in *Vefeyât-ı meşâhîr* adlı eserine göre Buhurcu Yakub isminde bir zate âiddir. Zeylüzzeyl-i Şakayık müellifi Itrî'nin Mevlevihane Yenikapısı haricine gömüldüğünü yazıyor ise de bugün oralarda Itrî namına dikilmiş bir taşta tesadüf olunmamaktadır."

Itrî, devrinin mükemmel bir hanendesidir. *Salim* tezkiresindeki kayıtlar bunu sarahatle gösteriyor. Esasen *Mehmed IV.* huzurunda hanendelik etmesi de bu nusus isbat eder. *Esad Efendî*'nin *Itrî*'yi çirkin sesli bir adam olarak bildirmesi muhakkak ki yanlıştır. Fakat onun en büyük kıymeti, hiç şübhe yok ki bestekârlığındadır. Ve bu sahada kendinden evvel gelenlerin fevkinde bir muvaffakiyet göstermiştir. *Itrî*'nin şahsî bir üslûbu vardır. Türk musikisinin hemen her sahasında besteler ibda edebilen yüksek bir san'atkârdır. Klasik vadinin en güzel örneklerini ibda ettiği gibi Mevlevî musikisinin, tekke ve âşık tarzlarının en ince ve zarif ezgilerini de vücude getirebilmiştir. Onun ağır ve musanna' parçaları yanında hafif ve küçük şarkıları, türküleri de vardır. *Itrî*; Na't, Tevşih, İlâhî, Âyin, kâr, murabba', semaî, peşrev... gibi dinî ve lâdinî musikimizi

hemen her şekilde eserler yaratabilmiş hârikulâde bir varlıktır. Pek nadir olarak kendi güftelerini ve ekseriyetle *Fuzûlî, Nev'î, Şehrî, Nâbî...* gibi şairlerin ve arkadaşı *Nazîm*'in eserlerini besteleyen İtrî, "Selmek, Rekb, Müberka', Necd... gibi bugün unutulmuş terkiplerden, en meşhur makamlara varıncaya kadar binlerce eser bestelemiştir.

Esad Efendi de "Şemme-i itr-ı maârif-i tab'ı olan murabbaât ve nakış ve kâr-aded-i hezârdan bisyâr" olduğunu söylüyor ki pek doğrudur.

İtrî'nin ezgisiyle bize intikal eden pek mahdud eseri kalmıştır. *Dr. Subhî* diyor ki (*Türk musikisi I, 113*):

"Bugün elimize kadar gelebilen eserlerinden Nühüft peşrevi ve semâisi, Bestenigâr darbifetih beste, Segâh ağır ve yürük semâiler, Segâh âyin-i şerîfi, Bayatî çenber beste, Nikriz muhammes beste, Nim sakil Nevâ kâr, Arazbar muhammes kâr, Irak ağır semâi, Nühüft ağır semâi, Rehavî berefşan beste ve semâi Rast na't-i peygamberî, Kurban bayramı tekbiri, ilâhîler ve sâire olmak üzere yirmiyi mütecâviz olup İtrî'nin yüksek bestekârlığını isbat etmektedirler."

İlâhîlerinden en meşhuru ise "Nühüft" makamındaki tevşihittir. Bu muvaffakiyetli eserin güftesi de kendisindedir.

Bazı bestelerinin mevcudiyeti de şifâhî rivayetlere istinaden söylenmektedir.

Rauf Yekta diyor ki:

"Bayram namazlarında okunan Tekbir, cuma günleri minarelerde okunan Salâ, mukaddes emanetlerin ziyareti esnasında okunan Salât-ı ümmiye besteleri hep İtrî'nin ölmez eserlerindedir. Camilerdeki müezzinlik usulünün tanzîmi ile teravih namazı arasında makam değiştirmek kaidesinin İtrî tarafından konulduğu rivayet olunmaktadır."

İtrî'nin bu bestelerinde zâhidâne bir eda vardır. Fakat bu hâli onun bütün eserlerinde mevcut farzetmek kadar yanlış bir şey olmaz. Binden fazla eser ibdâ eden, fakat bunlardan ancak 18 - 20 kadarı elimizde bulunan bir şahsiyet hakkında kat'î ve doğru hüküm vermeğe imkân yoktur. Hususiyle vücutta getirdiği ezgiler arasında basit bir takım şarkı ve türküler de vardır ki, bütün bunların zâhidâne olabileceğini düşünmek bile yanlış olur. XVIII inci asrın en müktedir bestekârı olan ve ibda kudretine malik bulunan bu san'atkâr hakkında verilecek değişmez hüküm ancak şu olabilir: İtrî, harikulâde bir bestekârdır.

Itrî gerek devrinde, gerek sonraki zamanlarda büyük bir san-
atkar olarak şöhret kazandı. Daha XVIII inci asır içinde adının
edebî bir mazmun olarak kullanılmağa başladığını bile görüyoruz.
O devrin maruf divan şairlerinden *Rahmî* bir kasidesinde *Hâce* ve
Gulâm'dan bahsettikten sonra ıtır - Itrî münasebetini gözeterek
şöyle diyor:

İstimâ' etse olurdu nefes-i müşğinin
Itrî dilbeste-i zülf-i siyeh-i pür tâbı

Itrî'nin, kudretli bir şair olduğunu da eserleri isbat etmekte-
dir. Bir takım güzel na'tler, gazeller, muammalar ve tarihler, hattâ
hece vezniyle türküler vücade getirdiğini mecmualardan öğreniyoruz.
Divan tertib ettiğini ise *Salim* bildiriyor. Fakat böyle bir eser,
bugün mevcut değildir. "Itrî" mahlâsiyle mecmualarda gördüğümüz
şirlerin hepsini bu değerli musikişinasa mal etmek de doğru
olmaz. Bizim musikişinas şairimizden evvel bu mahlâsla şöhret ka-
zanan ve 1032 (M. 1622) de vefat eden bir şair daha mevcuttur.
"Derviş meşreb" olduğu söylenen bu zatın da *Rıza* tezkiresindeki
kayda göre "hûb eş'ârı ve mergub güftârı" vardır.

Itrî'nin bestelediği şirler arasında Itrî mahlâsiyle mevcut olanlar
muhtakak kendisininindir. *Bay Ruşen Kam*'ın neşrettiği iki
manzume de mutlak surette bizim Itrî'ye âiddir (*Radjo mecmuası*
No: 7).

Itrî'nin güzel bir tâlik yazısı olduğunu ise Hafız Post mecmu-
asına ilâve ettiği bestelerden öğreniyoruz (*Hafız Post maddesine*
bakınız S. 50).

Bütün bunlara rağmen Itrî'nin asıl ehemmiyetini şairliğinde ve
hattathlığında aramamalıdır. O, Türk musikisinin muazzam ve em-
salsiz eserlerini vücade getirebildiği içindir ki büyük bir varlıktır.
Tezkirecilerimiz de onun bilhassa bu hususiyetini tebarüz ettirmiş-
lerdir.

Safayî diyor ki.

"İlm-i edvârda devrin *Hâce-i sânis*i ve fenn-i musikide şehrin
Gulâm-i Şâdî'si olmağla sadâ-yi nevâ-yi nâlesi Irak ile Hicaz'ı pür
âvâz ve nezâket âgaz-ı hoş nevâsı Nişâbûr u Acem ve Isfahân'ı
reşgendâz etmiştir."

Salim ise, şu sitayişli cümlelerle onu medhetmektedir (*Matbu*
tezkire S. 479 - 481)

"Ol ilm-i edvârın hâce-i sânis i ve fenn-i musikinin Şeyh Ni-

zâm-ı Hâkanisi uşşâk-ı vâlâ nâm miyânında Buhûrizâdelik ünvâniyle şöhret-i tâm hâsıl eyleyen zât-ı âlimakamdır ki bâğ-ı şirin servistân-ı dilârâ kadân-ı mahabîb-i rûzgârın mâye-i revnak-ı sebz-i bahârı olan bezm-i âhenginde ol râmiş-i cânın nizâm-ı murâât-ı levazım-ı fennine nisbet nağme-i hâr ken-i Fârâbî-i perişantâr bir nevâ-yi kalenderî ve hitta-ı tâvûs-i dehânından haste-i hicrâna safâ bahş-i dâd âferîd olan canbahş-ı rûhperver-i elhâniyye her çand ki ol serv-i sehî gülistân-ı ülfet bir mecliste encümen efrûz-i ferah-i rûz-i sohbet ola Perde-i hirâmî-i ağyâr olan dâmen-i teşrif-i kabâ-yi i'tibârı ol gülşenin nağmeserây-i bezmi olan sâir mürgan-ı nâle perdâzâne mânend-i perde-i kumrî ve perde-i bülbül zeyli hicâb olup hemçün perde-i ankebût bend pây-i reftâr ve ol üstâd-ı bi akrânın nağme-i gülbâm ve nağme-i Berkûhân ile hem mizân olan elhân-ı şeker efşânın mukabelesinde her mantık-ut-tayr mesâbesine olan savt-ı nâdir berâberlerin ızhârdan ka'de nişin-i hayret olup pâhuften-i iktidâr olurlardı. Ol zât-ı dilârânın bu gûne nazîri nâpeydâ bir mâhir-i fen âzmâ olduğundan merhum cennet mekân firdevs âşiyân pâdişâhân-ı cihânın dür-i yektâ-yi gencine-i irfân: sultân-ı celîl-üş-şân-ı bîmüdânî nûr-ı sâtî' Sultan Mehemed Hân-ı râbî' hazretlerinin meclis-i hümâyunlarına kerreten ba'de merretin dâhil ve kirâren mirâren atâyâ-yi husrevânilerine nâil olduğundan mâadâ öteden beri esîr-i hübb-i câhî olduğu esirciler ket-hudâlığına bâ hatt-ı hümâyûn-i şevketmakrûn vâsıl olub bu hâl üzregüzârende-i eyyâm ü leyâl iken 1123 hudûdunda intikal eyledi. Fenn-i musikîde hâce-i âlimakam olduğu beyn-el-enâm mâlâkelâm olub hezâr âsârı meşhûr-i cihan ve mesmû'-i sımâh-ı ins ü can ve nakş ü kâr-ı sanâyi-i revnak bahş-i dâire-i derûn iken bâğ-ı gülistân-ı eş'ârda dahi bir bülbül-i hoş güftâr ve İtrî mahlâsiyle niçe âsârı ve müretteb divânı vardır. Ve miyân-ı şuarâda hayli nâm ü şânı olub bu güftâr cümle-i âsârındandır (Kit'a):

Dili âvâre kılan fikr-i kad-i dîlcüdur
Beni Mecnûn iden ol kâkûl-i anber bûdur
Görmeden etme sakın yok yere sen kil ü kal
Kim ne derse desin İtrî o miyâna müdur

••

Etsün ilâc derd-i dile ol tâbib ise
Yoksa visâle minnetimiz yok nasîb ise"

Ruşen Kam İtrî hakkında yazdığı bir makalede şunları söylüyor (Râzîyo mecmuası No: 7):

“Nevâkâr, segâh âyin, Rast na't gibi her biri kendi vâdisinde birer şâh eser olan bu eserler dinlenirken tutuşmayan zevk, titremeyen gönül tasavvur edilemez.”

Son devrin değerli şairi *Yahya Kemal* ise, bu büyük san'atkârı veciz bir surette anlatan şu güzel manzumeyi vücade getirmiştir (*Itrî: Rifkî Melûl Meriç'e, Akşam gazetesi, 1 Mayıs 1940*):

Büyük Itrî'ye eskiler derler
Bizim öz müsikimizin piri;
O kadar halkı sevk edip yer yer,
O şafak vaktinin cihangiri,
Nece bayramların sabâh erken
Gökü top sesleriyle gülerken,
Söylemiş saltanatlı Tekbir'i

Tâ Budin'den Irâk'a Mısır'a kadar,
Feth edilmiş uzak diyarlardan,
Vatan üstünde hür esen rüzgâr
Ses götürmüş bütün baharlardan;
O dehâ öyle toplamış ki bizi
Yedi yüz yıl süren hikâyemizi
Dinlemiş ihtiyar çınarlardan.

Müsikisinde bir taraftan dîn,
Bir taraftan bütün hayât akmış,
Her taraftan, Boğaz o şehriyân,
Mâvi Tunca'yla gür Fırât akmış;
Nece seslerle gök ve yerlerimiz,
Hüznümüz şevkimiz, zaferlerimiz....
Bize benzer o kâinât akmış

Çok zaman dinledim Nevâ Kâr'ı
Bir terennüm ki hem geniş, hem şüh...
Dağılırken Nevâ'nın esrârı
Başlıyor Şark ufuklarında vüzûh
Mest olub sözlerinde her heceden,
Yola düşmüş, birer birer, geceden
Yürüyor fecre elli milyon rûh.

Kıskanıp gizlemiş kazâ ve kader
Belki binden ziyâde bestesini;
Bize mirâsı kaldı yirmi eser
Na't'idir en mehîbi, en derini.
Vâkiâ ney, kudüm gelince dile,
Hızlanan Mevlevî Semâ'iyile,
Yedi kat arşa çıkmış Âyin'i

O ki bir ihtişamlı dünyaya
Ses ve tel kudretiyle hâkimdi
Âdetâ benziyor muammâya,
Ulemâımız da bilmiyor kimdi;
O eserler bugün defîne midir?
Ebediyete bir hazîne midir?
Bir bilen var mı nêrdeler şimdi?

Öyle bir mûsikiyi örten ölüm
Bir teselli bırakmaz insanda;
Muhtemel görmiyor henüz gönlüm.
Çok saatler geçince hicranda,
Düşülür bir hayâle, zevk alınır;
Belki hâlâ o besteler çalınır
Gemiler geçmeyen bir ummanda.

XVIII nci asrın ilk yarısında şöhret kazanan değerli neyzenlerden biri de *Mevlevî Mustafa'*dır. Bu maruf ve kıymetli san'atkârın 1125 (M. 1713) de vefat ettiğini *Vahid Mahtumâ'*nin şu tarihin den anlamaktayız:

Fehm edelden bu makam-ı bibakanın niydiğin
Râst bildi büzrügü kûçek cihânın niydiğin
Bâğda darbeyn ile eyler terennüm fâhte
Sanma fehm etmez usûl-i sofiyânın niydiğin
Binevâhklar eder ammâ sabâ eyler nühuft
Kâr ü nakş ü çenber ü devr-i revânın niydiğin
Gitti Neyzen Mustafâ terk et semâ'ı ey felek
Mâye-i hüzn ile nevrûz-i safânın niydiğin
Nerm ü sâfil seyr idüb pest ü bülend-i âlemi
Gördü hep evc-i hisâr u isfahânın niydiğin
Anladı künc-i ribât olmadığın cây-i karâr
Etti âheng-i baka bildi fenânın niydiğin.
Her dem-i râhatfezası râhatülervâh idi
Bişnev ez ney remzi imâ eyler anın niydiğin
Kârsâz-ı dehr ana bir perdede göstermesün
Nağme-i şürefgen-i rûz-i cezânın niydiğin
Geldi dedi fevti târihin *Vahid* efsûs kim

یلسدی عشاق نیرن مصطفاک میدو کین

— 1125 —

XVII nci asrın son ve XVIII nci asrın ilk yarılarında büyük bir şöhret temin eden ve dinî Türk musikisinin yalnız bu asırda değil, bütün asırlarda en verimli şahsiyeti olan üstad san'atkâr, hiç şübhe yok ki *Derviş Ali Şîrûganî'*dir. İstanbul'da doğdu. Genç ya-

şında musikiye heves ederek bu sahada yüksek bir kabiliyet gösterdi. *Gülşeni* tarikatine intisab ile tasavvuf vadisinde de ihtisas sahibi oldu. Şehremini'nde Gülşeniyeden Hulvi tekkesi (1) şeyhi *Şeyh Sinan* efendi'nin 1107 (M. 1695) de irtihali üzerine bu dergâha şeyh tayin edildi. 1126 (M. 1714) da vefat etti. Şeyhi bulunduğu dergâhta medfundur. Yerine oğlu *Ahmed* efendi şeyh oldu. Bu zat de 1185 (M. 1771) de vefat ederek yerine oğlu ve Ali Şirüganî'nin hafidi Uşşakî *Halil* efendi geçti. Bunun ölümü, 1196 (M. 1781) tarihinde dir.

Derviş Ali'nin epeyce yaşadığını kuvvetle söyleyebiliriz. 1077 (M. 1666) de ölen *Bursalı Salih Çelebi*, İstanbul'a gelmiş ve musikiyi o devrin bu hususta en muktedir şahsiyeti sayılan Derviş Ali'den öğrenmişti (Güldeste S. 526). Şu halde 1077 (M. 1666) dan önce bir musiki üstadı olarak tanınmış olan bu zatin, bu vaziyete göre en aşağı 80 yaşında ölmüş olması icab eder.

Derviş Ali Şirüganî'nin *Müstakimzade* mecmuasında "Derviş Ali Sinanî" kaydıyla da bazı ilâhîlerine tesadüf edilmektedir. Bu zatin Gülşeniyeden başka Sinaniye'ye de mensub olduğuna dair başka bir kayıt görmedim. Teberrüken bu tarikate de intisab etmiş olması mümkündür. Esasen her iki tarikat te Halvetiye kollarındandır. Fakat şeyhi olan ve tarikat silsilenamelerini muhtevi menbalarda adı "Eşşeyh Sinan efendi ibn-i Şeyh Arab Şerif Mehmed efendi Eşşehîr Be-Ümmi Sinanzâde" künyesiyle kayıtlı bulunan bu zate nisbetinden dolayı "Sinanî" gösterilmesi de memuldür.

Derviş Ali Şirüganî hakkında etraflı malûmata sahib değiliz. *Esad efendi*, mutadî vechile ondan da kısaca bahsetmiştir. Bu menbada İstanbullu Derviş Ali Şirüganî'nin "Gülşeni" olduğu ve *Mehmed IV.* devrinin musiki üstadlarından bulunduğu tasrih edilmekte ve bu malûmata şu sitayişkâr cümleler ilâve edilmektedir:

"Sadâ-yi letâfet nümâ ve halâvet intimâsı lâtif ve hoş âyende ve lehce-i bülend-i azb-ül-edâsı üstâdiyyet nümâyende olub filhakika fenn-i merkumun dekayik ü hakayıkın kemâyenbagî dâna üstâd-ı nüktepirâ ve kâmil-i bihemtâ idi. Yüze karîb murabbaât ve altı yüzden mütecâviz savt ve tesbîh ve ilâhiyâtı dahi vardır ki her biri

(1) Bu tekkenin ilk şeyhi, meşhur mutasavvifeden Mehmed Hulvi, Sünbûliye ve Gülşeniyeden idi. Lemezât, Câm-ı dîlnüzav gibi müteaddid eserler kaleme almış ve şiirler vücude getirmiş olan bu zat 982 (M. 1574) de doğmuş, 1064 (M. 1653) de vefat etmiştir. Yerine Şeyh Sinan geçti. Ali Şirüganî, tekkenin üçüncü şeyhidir.

ber mücib-i kavâid-i fenn-i elhân musanna' ve bi noksan olub katıbe-i musikidânân ez dil ü can cemian istihsân etmişlerdir.”

Derviş Ali Şirüganî, XVII nci asrın en büyük musiki üstadı idi. Onun bir çok talebe yetiştirdiği de muhakkaktır. *Beliğ*, “Güldeste” de Bursalı musikişinas *Salih Çelebi*’den bahsederken “Mâlik-i feyz-i şuûr oldukdan sonra İstanbul’da ilm-i musikinin peder ü mâderi üstâd-ı nâdir-ül-misl Gülşenî Derviş Ali’den ta’lîm-i ezkâr ve esvât” ettiğini söylemektedir” (S. 526)..

1142 (M. 1729) de, yani Derviş Ali’den 16 yıl sonra vefat eden, binaenaleyh onun muasırı olan Bursalı *Beliğ*’in bu dikkate değer takdirleri, sarahatle gösteriyor ki bu kıymetli şahsiyet, devrinin muhakkak surette en büyük musiki üstadı olarak emsaline tefevvuk etmiştir.

Meşhur musikişinas *Nâyî Osman Dede*, “Rab-tı ta’birât-ı musiki” adlı manzum eserinde *Hâfız Post* ile Ali Şirüganî’nin musikide yeni bazı tahvîrler bulduklarını söylüyor ve bu münasebetle Derviş Ali’yi şu beyitlerle takdir ediyor:

هم زدانایان یک مرد ولی
نام او شیروغنی دوریش علی
صوتها و ذکرها تصنیف کرد
بس آملیا ترا تألیف کرد

Görülüyor ki, Osman Dede, bir çok savt, zikir ve ilâhî besteleyen bu değerli musikişinası, devrinin âlimleri arasında bir “merd-i velî” olarak göstermektedir.

Sultan Mustafa II. (Vefatı 1115-1703) nin hayatında yazılan ve Derviş Ali’nin bir hayli eserini ihtiva eden bir mecmuadaki şu kayıd da bu kanaati kuvvetlendirmektedir (Alm. Mc. No: 637):

“*Hâce-i zamân olan Derviş Ali Elmeşhûr Dede*”

Derviş Ali’nin şeyhlik ettiği “Hulvî tekkesi” nin de sonraları kendi ismiyle anılması, onun geniş şöhretinin tabii bir neticesinden başka bir şey değildir. *Bursalı Tahîr*, Hulvî’den bahsederken şunları söylüyor (*Osmanlı müellifleri I, 61*):

“Rihletleri 1064 de, merkadleri İstanbul’da Şehremini civarında tıramvay caddesinde Ereğli mahallesinde Şirüganî ismiyle yâd olunan dergâh haziresindedir”.

Derviş Ali’nin mecmualarda bestelerine ekseriyetle “*Dede*” serlevhasıyla tesadüf edilmektedir. Bir kısım mecmualarda da *Der-*

viş Ali veya *Derviş Ali Şirüganî* başlığıyla tesbit edilmiştir. *Müsta-kimzade* mecmuasında, ise; *Dede, Ali Dede, Derviş Ali Sinanî, Şeyh Ali Sinanî Halvetî* gibi muhtelif başlıklar görülüyor. Daha eski men-balarda, meselâ *Hafız Post* mecmusında ise, eserleri sadece "Derviş Ali" başlığıyla mukayyedir.

Bestelerinin bilâhare en ziyade *Dede* ünvanıyla mecmua-lara geçmesi de, onun devrinde ve daha sonraki zamanlarda ne bü-yük bir şöhret temin ettiğini açıkça gösterir.

XIXuncu asırda *Dede* ünvanıyla iştihar eden üstad san'atkâr *İsmail efendi* (Vefatı 1262 M. 1845) den tefrik için onun eserleri muahhar zamanlarda *Atik* veya *Eski Dede* başlıklarıyla yazılmış-tır. Meselâ musikişinas *Şeyh Ruşen* efendi, tertib ettiği mecmuaya bu zatin bir kısım bestelerini "Atik Dede" başlığıyla yazmıştır. *Piyanist Esad efendi* mecmuasında da "Şehremininde madfun eski Dede'nin" kaydıyla mahdud bazı parçaları görülüyor. Fakat bütün bunlara rağmen bazı bestelerinin *İsmail Dede*'ye yanlış olarak isnad edildiğini görmekteyiz. Hatta garibdir ki, İsmail Dede'nin doğu-mundan belki bir asır önce yazılan mecmualarda "Dede" başlığıyla tesbit edilen besteleri gûya tashih ediyorlarmış gibi "Bu, İsmail Dede'nindir" kaydıyla tahrif edenler bile görülmektedir.

Son zamanlarda ise bu değerli şahsiyetin büsbütün unutulduğu-na şahid oluyoruz. Konservatuvar neşriyatının "Tevşihler" kıs-mında, Rehavî makamındaki tevşihinin dercedilen notası münase-betiyle konulan şu kayıtlar bunu açıkça gösteriyor (S. 29) :

"Eski mecmualar, bu ilâhînin bestekârı olarak güftesinin bâlâ-sına "Beste-i Dede-i atik" nâmını yazmışlardır. Anlaşıyor ki bu "atik" ta'biri, ilâhînin yine "Dede" namıyla meşhûr *Hamâmîzade İsmail Dede*'den evvel gelmiş başka bir Dede tarafından bestelen-diğini ihtâr için ilâve edilmiştir. Acabâ bu "Eski Dede" nin ismi nedir? Hangi tarihte yaşamıştır? Bunlar şimdilik meçhûlümüzdür. Gerçi Kadırîhâne dergâhı kütübhanesinde mahfuz büyük bir ilâhî kütüğünün baş tarafında: "Beste sâhibi dedeler kadîmden beri mü-teaddiddir" deye bir kayda tesadüf edildi ise de bu kayıt dahi bize "Dede-i Atik" in hüviyetini bildiremedi. Maamafih tetebbuatı-miza devam ediyoruz. Müsbet bir netîce elde edersek bu zâtin ge-lecek formalarımıza dercedilecek ilâhîlerinden birinin altına yaza-rız."

Bu ifadelerde, bir mecmuaya istinaden "Dede" namıyla meş-hur olan bestekârların müteaddid olarak gösterilmesi yanlıştır.

Türk musikisinde “Dede” ünvanıyla iştihar eden *Derviş Ali* ile *Derviş İsmail*’den başka kimse tanımıyoruz. *Nâyî Osman Dede*, *Nâsır Abdülbakî Dede*, *Zekâî Dede*, *Neyzen Aziz Dede*... gibi musiki âleminde “Dede”likle iştihar eden şahsiyetler ise ancak isimleriyle anılmışlardır.

Derviş Ali Şirüganî’nin vücade getirdiği rivayet edilen “600” den fazla “Savt”, “Tesbih” ve “İlâhî” den benim tesbit edebildiğim mikdar 202 adedden ibarettir. *Esad efendî*’nin altıyüzü müteceviz dinî eseri olduğunu söylemesi, kat’î bir yekûnu göstermiyor. Bu rakamın tahminî olduğu meydandadır. Fakat şurası da muhakkaktır ki bizim tesbit ettiğimiz beste güfteleri Derviş Ali’nin dinî bütün eserleri değildir. Elimize geçmeyen mecmualarda onun daha bir çok ilâhîlerine tesadüf edilebileceği muhakkaktır.

Bugün elimizde mevcut olan bu güftelerden mühim bir kısmının bestesi kayb olmuştur. Fakat 25-30 kadarının hâlâ unutulmadığını görüyoruz. Bunlar arasında bestesi yaşadığı halde bestekârı meçhul zannolunanlar da vardır. Meselâ Konservatuvar tarafından notaları neşredilen “Dügâh” tevşih ile, “Acem” ilâhiyi bu meyanda gösterebiliriz (*İstanbul Konservatuvar neşriyatı, Türk musikisi kı-lâsiklerinden ilâhiler. I, 5; II, 67*).

Değerli musikişinas *Dr. Subhî* de Derviş Ali’ye âid iki eserin notasını neşretmiş, fakat birinin ona aid olduğunu tasrih ettiği halde, diğerrinin bestekârını meçhul sanmıştır (*Türk musikisi II, 58, 113*). Bu eserde “Bugün iki durağı kalmıştır” denilmesi de bir zühul eseridir. Yukarıda da söylediğimiz gibi, Derviş Ali’nin bugün epeyce ilâhî bestesine sahip bulunuyoruz. Ve bunlar ekseriyetle çok meşhur eserlerdendir. Yalnız alâkadarlar arasında bestekârı bilinmeyerek şayi olmuşlardır. Meselâ 1006 (M. 1597) da vefat eden meşhur mutasavvıf *Sivaslı Şemsî*’nin,

Vâsıl olmaz kimse Hak’ka cümleden dür olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pür nür olmadan (1)

matlalı manzumesinin “Hüseynî” makamında ve “Düyek” ikânda-

(1) Bu manzumenin yanlıs olarak, matbu Konyalı Şem’î divanına geçirildiğini görüyoruz. Bay İbnülemin mahmud Kemal de buna dikkat etmiş ve “Son asır Türk Şairleri” ne bu manzumeyi Şazsairi Şem’inin seçme şi’ri olarak derc etmiştir (S. 1792). 1006 da vefat eden Sivaslı Şemsî divanında mukayyed gördüğümüz, 1126 da ölen Derviş Ali tarafından da bestelendiğini bildiğimiz bu manzumenin 1257 (M. 1841) de ölen Şem’î’ye âid bulunmasına imkân yoktur.

ki bestesi pek meşhurdur, mecmualarda da Derviş Ali Şirügâni namına kayıtlıdır.

“Segâh” makamında ve “Düyek” ikâındaki “Ey gafil uyan” ilâhisi de çok taammüm eden eserlerden biridir. Ve bu manzumelerin besteleri yalnız İstanbul muhitinde değil, Anadolu ve Rumeli'nin bir çok yerlerinde de şayi olmuştur.

Derviş Ali'nin “Evic” makamında ve “Evsat” ikâında bestelediği “Devran odur ki”, “Ey tarikat erleri”, “Nazarın pâk ise”, “İlim bahri vücud” ilâhileri ile “Rehavi” ve “Muhayyer” makamlarında ve “Devri hindî” ikâında bestelediği “Derviş olan kişinin” ve “Cümle âlem âşinâ” ilâhileri de en çok intişar eden parçalarındandır.

Mahdud kimseler tarafından bilinen, fakat onun cidden en nefis eserleri meyanında gösterilebilecek olan ilâhisi ise, “Rast” makamında ve “Sofiyân” ikâındaki bestesidir. Mükemmel bir san'at eseri olan bu para, Dede'nin musikideki kudretini açıkça gösterecek mahiyettedir. “Puselik” makamındaki “Nice bir besleyesin” evsat ilâhisi de ince ve zarif nağmelerden teşekkül eden ve küçüklüğü nisbetinde samimî ve güzel olan bir san'at eseridir.

Durakları ise dinî musikimizin en parlak mahsullerindedir.

Zâkirler ve müezzinler arasında son asra kadar onun eserlerinin seçme bir mahiyeti haiz olduğunu da görüyoruz. Osmanlı hükümdarı *Mahmud II.*, 1239 (M. 1823) yılına tesadüf eden bir ramazan gecesi, ilâhî dinlemek istemişti. Müezzinler, bilhassa Ali Dede'nin parçalarından intihab ederek okumuşlardı. *Vakayî-i Letâif-i Enderrun*'da şu kayıtlar vardır (S. 307):

“... Müezzinân-ı hoş elhân ilâhî hân olmaları ferman ve o anda mecmuu huzûr-ı hümayûna şitâban olup meydân-ı vesî'-ül-erkâna halka çevirdiklerinde cümlesine rûchânî zâhir ve ilâhî okumağa mâhir olan çavuşlardan *Sıyolcuzade Salih* efendi,

Tahtgâh etti vücûdum şehrinî sultân-ı aşk (1)

nutk-ı pâkini pek temiz okuyup sâirleri umûmen “evic” kolunda yapılmış müntehab ilâhiyattan

İlim bahri vücûd asdâfının dürdânesiyem ben

İlâhisi de kâmilin okunup arkasından...

(1) Yusuf Çelebi'nin bestelediği “evic” duraktır.

Ey gönül bir derde düş kim anda derman gizlidir

İlâhîsi de alenen" okunmuştu. Her iki ilâhî de Derviş Ali'nindir.

Derviş Ali, sadece dinî eserleriyle değil, lâdini mahiyetteki yüzlerce bestesiyle de iştihar eden büyük bir san'atkârdır. Mecmualarda onun bir hayli murabba ve semaîsi görülmektedir.

Bütün bu bestelere nazaran Derviş Ali Şirügânî, cidden üstad bir musikişinastır. Gerek güfte taksimatında, gerek nağmelerin terkinde onun çok mahirane bir kudret ızhar ettiği açıkça görülüyor. Olgun ve malûmatlı bir san'atkârın bedîi zevki mahsulü olan bu eserlerde bariz bir incelik kendisini göstermektedir.

Derviş Ali, dinî besteleri için en çok *Mısri Niyazi* ile *İsa Mahvi*'nin güftelerini seçmiştir. Bu iki mutasavvıfa karşı onun derin bir bağlantısı olduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber, ekseriya Halvetiyeden olan *Eşrefoğlu Rûmî*, *Swash Şemsi*, *Abdülâhad Nûrî*, *Fethî Abdülkerim* gibi maruf şahsiyetlerle *Sultan Mustafa II.* nin ilâhîlerine de epeyce besteler vücade getirdiğini de görmekteyiz.

Tevşihlerini, ilâhîlerini, murabbalarını ayrı ayrı tavırlarda ve ustalıklı bir üslûb ile besteleylebilmek kabiliyetini gösteren bu san'atkârın ihmal edilmesi, Türk musikisi tarihi için muhakkak büyük bir kayıbdır.

XVIII nci asrın ilk ve on yedinci asrın son yarılarında ilâhîleriyle büyük bir şöhret temin eden değerli musikişinaslardan biri de İstanbullu hattat *Şeyh Mehmed Zaîfî*'dir. *Akbaba*'da doğdu. Babası Hafız Mustafa efendi, *Akbaba* imamı idi. Kendisi de bu lâkabla iştihar etmiştir. Genç yaşında hafız oldu. Yazıya merak etti. Meşhur *Kanlıcalı Mustafa*'dan sülûs ve nesih hatlarını meşk etti. İcazetname aldı. Bir taraftan da musiki öğreniyordu. Sesi güzeldi. Babasının vefatı üzerine *Akbaba*'ya imam oldu. *Müstakimzade* diyor ki (Tuhfe S. 454):

"Hoş nefes musikidan olmağla İstanbul'da dahi şeyh-i nakşebendan Hâce Seyyid Âbid Çelebi mescidinde mahalle imâmî ve civârında mektebde muallim ve cevâmî'de *Muhammediyehân* olmuştur. Hattâ *Şeyh Hakkî-i Celvetî Muhammediyeye*'yi şerhine sebep diyor ki (Tuhfe S. 454):

Bir taraftan da tasavvuf meslekine sâlik olmuş, Bursa'da meşhur *Üftâdezâde Şeyh İbrahim Sâdık* efendi (Vefatı 1089-1678) ye intisab etmişti. Gene *Müstakimzade* şunları söylüyor (Aynı eser):

"Üftâdezâde Şeyh İbrahim Sâdık efendi'den inâbet ve güftelerini beste eylemiştir. Kendi kalemiyle mecmuasında kayd eylemiş

ki "Altı yıl ba'd-el-inâbe şugulden sonra Bursa'ya ziyâretlerine varub yüz beş gün mücâhedeyi itmam akabinde yedi kerre sohbetleriyle müşerref oldukta hilâfet tarikiyle emr olunduk Elhamdülil-lâh". Elkıssa abd-i fakirin vâlid-i mâcidim merhum dahi sabâvetlerinde *الحط مايقوم* tedârikine güşiş ve sülüs ve neshi bunlardan temşşuk ile verziş eylemiş idi. Cülûs-i Sultan Ahmed Hân-ı sâlisedek kutb-i dâire-i hayât olub

Anda bulundu mürğ-i dile lâne-i karâr
Ahhâb eğer sorarsa bizi Akbaba'dayız

meâli üzre medfenleri karye-i mezbûrededir. Bu beyit kendi güfteleridir:

Dinler isen hak sözü dinle vü anla kıl amel
Açıla ayn-ı hakikat keşf ola envâr-ı zât"

Müstakimzade, bu değerli musikişinasın vefatını kat'i olarak değil, tahmini olarak 1115 (M. 1703) senelerinde göstermektedir.

Mecmualarda epeyce ilâsisine tesadüf edilmektedir. Vücade getirdiği besteler, bilhassa Celvetiler arasında çokça şâyi olmuştur.

Zâifi mahlâsiyle mahdud bazı şiirler yazan Akbaba imamı Mehmed'in bilhassa musiki ve yazı sahalarında muvaffakiyet gösterdiği muhakkaktır. *Bursalı İsmail Hakkı* da "Muhammediye" şerhinde ondan bahsederken "Üdebâya musâhib ve makamata sâhib" olduğunu söylemektedir (*Matbu nüsha S. 1*).

Bu devrin maruf mutasavvıflarından *Kenzî Hasan*'ın da epeyce "ilâhî" bestelediğini görüyoruz. *Safayî*'ye göre Alâiyeli, *Salim*'e göre de Ayaşlı olan bu zat tahsilini İstanbul'da bitirdi. Bilâhare Sünbülî şeyhi meşhur *Alâeddin* efendi'ye intisab etti. Hilâfet aldıktan sonra Manisa'da Halvetî tekkesine şeyh oldu. *Safayî*'ye göre yaşı yüzü geçkin olduğu halde 1126 (M. 1714) da *Salim*'e göre de 1127 (M. 1715) de orada vefat etti.

Kenzî mahlâsiyle mutasavvıfâne şiirler vücade getiren ve bu sahada muvaffakiyet gösteren şair, bestelediği ilâhilerde de aynı kudreti belirtmiştir. Onun bir "Edvar" risalesi de mevcuttur. (*Bay Nail'in hususî kütübhanesinde*).

XVIII nci asrın değerli musikişinaslarından *Tosunzade*'nin de bazı ilâhilerine rastlıyoruz. Asıl adı *Abdullah* olan bu zat, *Ahmed III*. in müezzin ve hanendelerindendi. Musikiye hakkıyla vâkıf olduğu gibi sesi de çok parlaktı. İkiyüzden fazla eser bestelemiştir. Bu eser-

ler arasında bir takım türkülere de tesadüf etmekteyiz. Vefatı 1127 (M. 1415) dedir. Arkadaşlarından şair *Vahid Mahtumî* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Çünkü Tosunzâde Abdullah Ağa itti vefât
Fırkatıyla oldu ahbâbın derûnu pür melâl
Bulmadım devrin düğâh-ı subh u şâmında safâ
Eyledim gerçi usûl ile niçe nakşın hayâl
Râstî hiç görmedim uşşâk arasında sabâ
Müsiki ilminde hergiz böyle bir sâhib kemâl
Sevr-i gerdun etti bir kâr-ı muhâlif nağme kim
Sünbûle oldu Vahid-i binevâdan bimecâl
Mezra'-ı dünyâyı çün terk etti târihin dedim

اوله طوسون زاده به جنت چرا کاه رحمان

— 1127 —

Atrabülâsar müellifi Tosunzade hakkında şunları söylüyor:

“Şöhret-i hüsn-i savt-ı şîrini zîb-i gûş-i gâv-ı zemîn ve reside-i sem'-i sevr-i çerh-i berîn olub dihkaniyân-ı kıştgâh-ı ilm-i sürüddan taallüm-i bendergeri-i negam-i tarab nümûd etmekle residekâr-ı zürû'-i ma'lûmât-ı şettâ ve de kayık-ı fenni kema hüvel-lâyık dâna olmuştur. Filhakika lehce-i bülend ve hûbu şîve hâhân-ı elhânın mergubu ve âvâz-ı hanceregîr ü mümtâzı sine-i semâ'nın dâğ-ı tarab endâzı olub vâdî-i hânendegîde müselle-i âlem ve ilm ü amelde üstâd-ı de kayık şiyem idi.”

XVIII nci asrın çok maruf musikişinaslarından biri de *Küçük Müezzîn* lâkabiyle şöhret kazanan *İstanbullu Mehmed*'dir. *Sultan Mustafa II.* devrinde büyük bir şöhret temin etti. “Enderûn-i hümayun” da müezzîn idi. Padişah huzurunda yapılan küme fasıllarında da bulunuyor ve hükümdarın iltifatına mazhar oluyordu. Bu yüzdendir ki 1107 (M. 1695) de Anadolu muhasebecisi oldu. 1129 (M. 1716) da Edirne'de vefat etti. *Arpaemînzade Samî* şu san'atlı ölüm tarihini kaleme almıştır:

Meclis ârâ-yi safâ bülbül-i güzlâr-ı tarab
Rind-i âlûde sebükrûh hoş âyende kelâm
Ahse-üs-savt-ı cihan ya'ni Müezzîn Çelebi
Kim verirdi negami sâmiya zevk-ı tamâm
Nağmesi râhatülvâh-ı kulüb-i uşşâk
Dilde kalmazdı nevâşîyle nühuftê âlâm
Büzruk ü küçeği dilbeste-i âvâzı idüb
Dilde olmuş idi sermâye dihi şevk u garâm

XVIII NCİ ASIR

Hâce şâyân idi olmaklığa şâgirdi anın
 Hemçü def ana sezâ halka begüş olsa Gulâm
 Muşikide hele bir perdede üstâd idi kim
 Zühre'ye kadir idi etmeğe ta'lim-i makam
 Merdüm-i yek tene dernâder idi mânendi
 Çârgâh üzre sürüd ideli bu heft ecrâm
 Devr usûliyle serâgaz ideli mutrib-i çarh
 Gelmedi hoş nefes böyle mugannî-i benâm
 Budürür âdet-i sâki-i galat bahş-ı sipihr
 Gâh zehrâbe verir geh şekerin şerbet-i câm
 Nakş-ı kanûn-i felek böyledir eyler lâbûd
 Ömrün âgazını zir efgen-i midrâb-ı hitâm
Pir-i çengi-i muhâlif nagamat-ı gerdun
 Sâzkârında komaz kimsenin âheng-i nizâm
 Sîne çün kâse-i tanbûr olur elbette tehî
 Olub işkeste bu târ-ı nefes-i süst kıyâm
 Sarsar-ı merk esâsından eder berkende
 Penbe-i cisme bulursa ne kadar istihkâm
 Hâsılı eyledi ber nehc-i beyân-ı pişin
 Dehrden bu dahi berçide bisât-ı ârâm
 İrcîi emri edince dedi can baş üzre
 Etti şevk ile çemen suffa-i firdevse hirâm
 Sâki-i kevser idüb rûhunu siyrâb-ı neşât
 Ola ravzât-ı behişt içre kadeh nûş-ı merâm
 Yâ İlâhî be-hak-ı ravza-i Sultân-ı rusûl
 Rahmetinle ola işretkedesi dâr-ı selâm
 Râstdır terk idicek savt-ı segâhı târih (1)

اوج ماواده مؤذن چابی بوله تمام

— 1129 —

Atrabülasar'da deniliyor ki:

“Sadâ-yi letâfet nümâ ve halâvet bahşâsı pür te'sîr ve lehce-i dilpesend-i maârif gûyâsı bi nazîr olub gerçi dekayık-ı ilmiyye-i fenn-i sürûdda sâde idi. Lâkin amelin icrâda hasb-el-irâde cümleden ziyâde hâlet vâde olduğu mesmû' ve meşhûrdur”.

Esad Efendi, onun on beş kadar eseri bulunduğunu söylüyor, fakat elimize geçen mecmualarda kayıtlı olan parçaları bile bu miktardan fazladır. Ezgisi unutulmayan parçası ise, “Şehnaz Puselik” Aksak semaîdir.

(1) Tarih mısraı (1132) tutmaktadır. “Segâh” ı, yani “3” adedini çıkarınca 1129 olur.

Bilhassa lâdini mahiyetteki eserleriyle şöhret kazanan Küçük Müezzin'in bazı ilâhiler de béstelediğini mecmualardan öğreniyoruz.

XVIII nci asrın ilk yarısında ilâhileriyle şöhret kazanan Bestekârlardan biri de müezzin başı *Karaoğlan Mustafa*'dır. "Bursa tarihi" nde "Eski nâm kasaba-i kebire nâhiyesinde Kamça karyesinde zuhûr" ederek sonradan Bursa'ya geldiği kayıtlıdır. Karakız lâkabıyla anılan "Camii kebir" muvakkit ve müezzininden istifade etti. 1080 (M. 1669) de onun yerine geçti. 1098 (M. 1686) de müezzin başı oldu. Güzel bir sese malik olan Karaoğlan, meşhur *Osman efendi*'den de Mevlid meşk etmişti. Büyük mutasavvıf *Mısrî Niyazî*'ye de intisab etti. Şeyhinin tekkesinde zakirbaşılık ediyordu. Mısrî'nin Limni'ye nefyi üzerine uzun müddet ona vekâlet etti. Vefatı 1129 (M. 1716) dadır. Vasiyeti üzerine Pınarbaşında Mevlidci Osman efendi'nin civarına defnedildi. Bursalı *Bâkî* şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Dedi târihini Bâkî dâi

ابسون روحه دایم رحمت

— 1129 —

XVIII nci asrın ilk yarısında dinî musiki sahasında büyük bir muvaffakiyet gösteren ve bilhassa *Mevlid* ve *Muhammediye* okumakla iştihar eden şahsiyetlerden biri de İstanbullu *Hâfız Şühudî Mehmed*'dir. Emir Buharî camiinin hatibi, Hoca Hayreddin mescidinin de imamı idi. *Çene* lâkabıyla de şöhret kazanan bu zat hem hattat, hem musikişinas, hem kemankeş, hem de şairdir. Yazıyı *Nefeszade İsmail*'den meşk etmişti. *Safayî* diyor ki:

"Hamele-i Kur'ân-ı azîm-üş-şandan olub hüs-n-i savt ile mevsûf olan hutabâ zümresindedir. Emir Buharî câmi'-i şerifî hatibi olub fenn-i musikide dahi müceddeden beste ve ihtirâa kadir olmağla asrın Mevlid ve na't hânlarının mümtâzı ve serfirâzı olub meşâyih-i 'zâm hazerâtiyle me'lûfdur".

Salim şunları söylüyor:

"Fenn-i musikide zamânında mâhir Mevlidhân nâzûk nefes bir zât-ı fâhîr idi. Erbâb-ı maârifden hoş nüvis ve kemankeş olduğundan mâadâ sofîyâne eş'ârı ve şeyhâne güftarı var idi."

Şeyhî de "Vakayiülfuzalâ" da..

"Fenn-i musikiden haberdâr Mevlid-i şerif ve Muhammediye-hanlıkla şöhre-i diyâr" olduğunu söylüyor.

Müstakimzade ise “Şeyhâne eş’ârı ve beste-i ilâhiyyatı vardır” diyor.

Asıl adı *Mustafa* olan *Şeyh Rıza* da bu devrin tanınmış Mevlid-cilerindendi. Beşiktaş’da doğdu. Nakşbendî şeyhlerinden *Arabzade İlmî Mehmed* efendi’ye intisab etti. Beşiktaş’da Sinan Paşa tekkesi şeyhliğine tayin edildi. İnzivayı seven bir adamdı. Edebiyatla da iştigali vardır.

Safayî diyor ki:

“Alelhusûs Mevlid hânân-ı asrın güzidesi ve na’tânânın züb-desi ve fenn-i musikîde dahi ihtirâa kadir idi”.

Salîm diyor ki:

“Ulûm-i zâhire ve bâtınası ma’mûr olduğundan mâadâ şî’r ü inşâda ve ilm-i musikîde hazz-ı mevfûru var idi.”

XVIII nci asrın ilk yarısında iştihar eden Mevlidcilerden biri de İstanbullu *Hüseyin Dede*’dir. Zeğrek camiinde müezzin idi. Mevlid’i *Âmâ Şeyh Halîl*’den geçmiş, kendisi de bir çoklarına meşk etmiştir. *Diraman zâkiri Ahmed Vefkî* ile *Çâlâkzâde Şeyh Mustafa* bunlar arasındadır. *Müstakimzâde*, “Hüsn-i hatt-ı ta’liki *Siyâhî* merhumdan tesvîd-i sa’yini icâzetle tebyiz edenlerdendir” diyor (*Tuhfe-i hattatın, matbu nüsha S. 659*). 1131 (M. 1718) de vefat ettiğini de aynı menbada öğreniyoruz.

XVII nci asrın değerli Mevlidcilerinden biri de *Sultan imamı Hacı Mustafa*’dır. Bursa’da doğdu. Musiki sahasında epeyce çalıştı. Meşhur Mevlidci *Osman efendi*’den Mevlid meşk etti. *Şeyhülislâm Abdülâziz* efendi’nin himayesine mazhar oldu. Meşhur mutasavvıf *Selâmi Ali efendi*’ye intisab etti. Çelebi Sultan Mehmed camiinde imam ve hatib iken 1133 (M. 1720) de vefat etti. Selâmi Ali efendi tekkesi hatiresine gömüldü.

Belîğ diyor ki (*Güldeste S. 529*):

“Kıraat-i Mevlid-i şerifde yegâne ve edâsı âvâz-i dilkeş sadâ-lraına mahsûs nağmât-ı rûhefzâ icrâsında ferid-i zamâne idi. Bazı mahallerde mehâret-i tab’-ı nağme sâzî muktezâsına üstâdân-ı se-lefe mugayeret edüb şuaât-ı nâşinide peydâ idüb izhâr-ı yed-i tülâ etmiştir.”

XVIII nci asrın değerli zâkirbaşlarından biri de Edirneli *Şaban Dede*’dir. Gülşenî tarikatine mensub idi. 1134 (M. 1721) de vefat etti. *Nazîrâ* şu ölüm tarihini vücuda getirmiştir:

Pişüvâ-yi zâkirân-ı hankah-ı Gülşeni
 Terk-i dünyâ ile vâsıl oldu izz-i sermede
 Pâygâh-ı âşık-ı Mevlâ'ya kıldı rüymâl
 Çekdi başı hırka-i hâk-i siyâh-ı merkade
 Gûş idüb fevtin Nazîrâ-yi duâgüyi dedi

ایلیه فردوسی یارب جلوه که شعبان دده

— 1134 —

XVIII inci asrın çok meşhur mutasavvıflarından *Celvetî İsmail Hakkî*'nin de bazı ilâhiler bestelediğini görüyoruz. Aydos'ta doğmuş olan bu değerli şahsiyet; dinî, ilmî, tasavvufî yüzlerce eser vücade getirmiş, Türkçe, Arabca, Acemce şiirler de kaleme almıştır. Onun müretteb bir divanı da vardır. Hayatının uzun bir kısmını Bursa'da geçirmiş ve orada şeyhi bulunduğu dergâhta 1137 (M. 1724) de vefat etmiştir. Bursalı İsmail Hakkî deye tanınması bundandır.

XVIII nci asrın maruf neyzenlerinden biri de *Ahmed Dede*'dir. Mevlevî tarikatine mensub idi. Vefatı 1139 (M. 1726) dadır. Vak'anüvis *Şakir Bey* şu ölüm tarihini söylemiştir:

Fevtine hâtif-i gaybî dedi Şakir târih

سید احمد دده کازار بهشتی ایدمجا

— 1139 —

XVIII nci asrın değerli musikişinaslarından biri de *Mevlevî Neyzen Derviş Mûsâ*'dır. Bugün elimizde, mevcut "Uşşak" makamındaki "Tevşih" i, onun klasik bestekârlarımızdan biri olduğunu gösterecek mahiyette olgun bir eserdir. Fakat Derviş Mûsâ'nın, bu asırda yetişen bir çok san'atkârlar gibi Türk musikîsinin hemen her sahasına temayül gösterdiği de kuvvetle tahmin olunabilir.

Bu değerli neyzenin mutasavvıfları ve âşıkları taklid ederek hece ve aruz vezinleriyle bazı şiirler kaleme aldığını da görüyoruz. Netekim bestesi unutulmamış olan tevşihin güftesi de kendisindedir. *Prof. Fuad Köprülü* de onun 1127 (M. 1715) *Türkiye-Venedik* harbi münasebetiyle yazdığı bir manzumesini neşretmiştir (*Türk Sazsairleri antolojisi II, 328, 351*).

Devriş Musa'nın 1140 (M. 1727) de öldüğünü ise *Müstakimza*-de mecmuasından öğreniyoruz.

XVIII nci asrın meşhur ve değerli musikişinaslarından biri de *Hulûs Hasan*'dir. Fındıklı'da doğdu. Musikiyi önce babasından öğ-

rendi. Genç yaşında "Enderûn-i hümayûn" a girdi. *Ahmed III.* devrinde "Baş hânende" oldu. Gene o devirde "Kilâr-ı hâssa" dan cüz'î bir maaşla 1127 (M. 1715) de tekaüde sevk edildi. Vefatı 1141 (M. 1728) dedir. *Ramîz* tezkiresinde şu ölüm tarihi kayıtlıdır.

حسنی ایلہ خواندہ عدنان اللہ

— 1141 —

Edirnekapısı haricine defnedildiğini *Ayvansaraylı Hüseyin*'in "Vefeyat" indan öğreniyoruz.

Hasan Ağa *Enfi* ve *Burnaz* lâkablarıyla iştihar etmişti. Buna sebep, bilhassa gaga burunlu oluşudur. *Atrabülâsar*'da şu cümlelere tesadüf olunuyor:

"Filhakika sadâ-yi halâvet yepmâ-yi letâfet nümâsı sîr âheng ve lehce-i bülend ve zîbâsı şûh u şeng olub meşâm-ı itkanına îsâr-ı nûkhet-i müşg-i sürûd ve enf-i irfânına gubâr-ı tarab şîâr-ı esrâr-ı edvâr suûd idüb atsa riz-i âsâr oldukça taraf taraf fenşinâsân mukabele-i bârekâllâh ile zeban güzârân olurlardı."

Esad efendi'nin bu eserini telhis ederek ve ifadesini zamanına göre sadeleştirerek "Mekteb" mecmuasında neşr eden *Veled Çelebi* bu hususta şunları söylemektedir:

"Tok sesli, sevimli çehreli bir zât olub enfiyye çekmeğe fevkalâde mübtelâ olduğu, *Esad efendi* tarafından enfiyeye müteallik sarf edilen mezâmîn-i mebzûleden müstebân oluyor".

Fakat "Burnaz" lâkabının da mevcudiyeti, bu tahminin yerinde olmadığını göstermektedir.

Hasan Ağa, devrinin çok eser vücade getiren san'atkârlarından biridir. Daha ziyade hece vezinleriyle yazılmış manzumelere ve bilhassa *Nedim* ve *Mahtûmî*'nin şiirlerine besteler yapan bu kıymetli şahsiyet, halk zevkine uygun ve sâde bir takım besteler ibda ettiği gibi, tamamiyle klasik ve ağır parçalar da vücade getirmiştir. *Esad efendi* onun 200, kadar eser bestelediğini söylüyor. Tanbur çaldığı da rivayet edilen Hasan Ağa, hiç şübhe yok ki devrinin en meşhur musikişinaslarından. Mecmualarda eserlerine daima tesadüf edilmesi de şöhretini göstermektedir.

Hasan Ağa, yalnız lâdini sahada eserler vücade getirmekle kalmamış, epeyce ilâhî de vücade getirmiştir. *Seyfullah*, *Sezâî*... gibi mu tasaviflerin şiirlerini ve bilhassa *Yunus Emre*'ye isnad olunan ilâhî-

leri bestelemiştir. Bu değerli san'atkârın bu nevi eserlerinde tabii bir güzellik ve bir sadelik mevcuttur.

Onun "Çârgâh" makamında bestelediği "Durak" ise hem güzel, hem de o nisbette san'atkâranedir.

Hasan Ağa, *Hulûs* ve *Hasan* mahlûslarıyla bazı şiirler de kaleme almıştır. Aruz ve hece vezinlerinin her ikisini kullanan değerli musikişinas, kudretli bir şair olarak gösterilemez. Fakat bu şiirler, bazan divan şairlerini, bazan da mutasavvıfları ve âşıkları taklid eden Hasan Ağa'nın, Türk edebiyatının her sahasiyle meşgul olan ve tasavvuftan anlayan bir şahsiyet olduğunu göstermektedir.

Ramiz, tezkiresinde diyor ki:

"Fenn-i musiki ile nevâ-yi nâle-i iştihârı pür tanîn-i evc-i berin oldukları gibi eş'âr-ı âbdâre dahi pür iktidâr bir şâir-i güzîn idi. Na't-i şerifde bu ebyât zâde-i tab'-ı pür nikâtıdır:

Ey gürûh-i enbiyâ vü asfiyânın akdemi
 Hazret-i Hak'kın habîbi mürselinin a'lemi
 Her ne denlü mücrim ise kendi abdindir **Hulûs**
 Kıl şefâat ana ey esrâr-ı Hak'kın mahremi

Ayvansaraylı Hüseyin de şunları söylüyor:

"Eş'âr, musiki ve sâir maârifde eli var idi. *Hulûs* mahlûsiyle na't-i şerifleri vardır. Ve niçe ilâhiyyât beste eylemiştir. Âsâr-i şîriyyesinden bu anındır:

Allah aşkına Allah'ı seven
 Hem habîbini cân ile seven
 Üveys'i seven bunları seven
 Ulu sultandır Veytselkareni

Hırka-i pâkin Habîb-i Rahman
 Geydirüp ana eyledi ihsan
 Ümmetine duâ etmekle her an
 Ulu sultandır Veytselkareni

Hak'kın sevgili velî kuludur
 Hudâ perverlik anın yoludur
 Makbûl-i Rabb-i lemyezeli'dir
 Ulu sultandır Veytselkareni

Hazret-i Hak'kın kurbinde kaim
 Hem Resûlünün fi'linde dâim
 Sivâ savmını cân ile sâim
 Ulu sultandır Veyvelkareni

Hak tecellî-i zât etmiş ana
Kulluğun her dem ederdi tenhâ
Halka bigâne Hak'ka âşinâ
Ulu sultandır Veyselkarenî

Bu Hulûs ister Tanrı'dan rahmet
Hem Habîb'inden lûtf u şefâat
Hem senden recâ şeyhinden himmet
Ulu sultandır Veyselkarenî

Bizzat Hasan Ağa tarafından bestelendiği muhakkak olan bu manzume, başka bir ilâhî mecmuasında da kayıtlıdır (*Alm. Mc. No: 694*).

XVIII inci asrın çok değerli musikişinaslarından biri de *Nâyî Osman Dede*'dir. İstanbul'da doğdu. *Salim*, Vefa çivarında dünyaya geldiğini söylüyor. Babası *İbrahim* namında değerli bir adamdı. *Müstakimzade* diyor ki (*Tuhfe S. 297*):

“Pederi Süleymâniye Dârüşşifâsının reis-ül-huddâmı bir pîr-i sâhib nefes ve hezâr bîmâr-ı bîhûşa devâ res olmuş hâccülharemeyn bir zât-ı şerîf idi.”

Nâyî Osman Dede, genç yaşında muhtelif ilim ve san'at şubeleriyle meşgul oldu. Meşhur hattat *Nefeszade İsmail* efendi (Vefatı 1090-1679) den sülûs ve nesih yazılarını meşk etti. Bilâhare Galata Mevlevîhanesi şeyhi *Gavsî Dede*'ye intisab eyledi. Bu zat; hem değerli bir şair, hem değerli bir hattattı. Tasavvufta da derin bilgisi vardı. 1083 (M. 1672) de Galata Mevlevîhanesi şeyhliğine tayin edilmmişti. İşte Osman Dede, bilhassa bu zatten azamî istifadeler temin etti. Bir müddet sonra bu maruf şahsiyete damad olduğunu da tarihî menbalardan öğreniyoruz. Mevlevî tarikatine giren Osman Dede, bir taraftan Tasavvuf, edebiyat ve yazı ile uğraşırken, bir taraftan da musiki ile iştigal ediyordu. Ney üflemek hususunda da epeyce mümârese peyda etti. *Sakıb Dede* “Sefine” de şöyle bir menkibe kaydediyor (II, 229):

“... Evâil-i meşk u taallümünde henüz dü peşrev ve yek semaîye kadir iken Hazret-i Seyyid Halîl-ür-Rühâvî cenâb-ı velâyet meâbı Galata âsitânesine teşrif buyurub Şeyh Ahmed Gavsî hazretleriyle sohbet-i hâs esnâsında neyzen tefakkud olunub bi-hikmetillâhî tâlâ neyzenân-ı hânkahdan ferd-i vâhid hâzır bulunmayub Dervîş Osman'a bihaseb-il-iktizâ neynüvâzî teklîf olundukda mübtedîi merkum dahi hezâr acz ü şerm ile sermâye-i ma'lûmun meydâna

koyub bezl-i makdûr ile elden geleni icrâ idüb ve dilden geldiği mer-tebe i'tizâr nümâ ve destbûs-i azîzeyn.i mükerrermeyn ile niyâz-mend-i hayr-ı nefes ü duâ oldukda Seyyid Halil efendi hazretleri dervîş-i mâ ser neyzenân-ı zaman hâhed şüd dem-i kerâmet tev'em-leriyle nevâziş fermâ olmaları muktezâ-yi himmet-i gavsâneleri" ol-muştur.

Osman Dede, on sekiz sene fasılasız bir surette Galata mevlevî-hanesinin neyzen başlığında bulundu. Gavsî Dede "Mesnevî" oku-turken Karilik vazifesini ifa etmişti. Şeyhi ve kayın babası Gavsî Dede'nin 1109 (M. 1697) da vefatı üzerine dergâhın şeyhliğine ta-yin olundu. Ve Mesnevî okutmağa başladı.

Osman Dede'nin hayatında yazılan *Safayî* tezkiresinde denili-yor ki:

"Cevher-i zâtı müsteidd-i iksîr-i irşâd olmağla gavs-ül-vâsılın Gavsî Ahmed Dede'nin nazar-ı feyz eseriyle tahsîl-i ma'rifet ve tek-mîl-i âdâb-ı tarikat idüb mazhar-ı kemâl olmağla Gavsî efendi'ye dâmâd olub ba'dehu yerine ol zâviye-i feyz resanda mesnêd-i meşî-hat olub hâlâ ders-i Mesnevî ve nakl-i Ma'nevî ile sübha kerdân-ı eyyâm ü leyâldir. Hakka ki bir şeyh-i bî riyâ ve bir ârif-ı şîrin edâdır."

Osman Dede, hayatının sonuna, yani 1142 (M. 1729) yılına ka-dar bu vazifede bulundu. Yerine oğlu *Surri Abdûlbaki Dede* geçti. O da yirmi iki yıl şeyhlik ettikten sonra, kırk iki yaşında iken 1164 (M. 1750) de vefat etti. Baba, oğul Galata Mevlevîhanesinde sema'-hane kapısının sol cihetindeki türbeye defnedilmişlerdir.

Seyyid Vehbî şu san'atlı tarihi vücade getirmiştir:

Şeyh-i Galata Nâyi tüketti demini
İtdi mütesellî veledi uşşakı
Vehbî didi târihini anın mülhem

عثمان دده کوچدی اوله سری باقی

— 1142 —

Nazîrâ da şu ölüm tarihi kaleme almıştır:

Hazret-i Gavsî efendi menzilin tutmuş iken
Azm-i adn idüb didi ahbâba unutmân beni
Cevherî târihidir anın *Nazîrâ* sad dirîğ

عدنه کیتدی عصری قطبی مولوی عثمان دده

— 1142 —

Kutb-i Nayî ünvanıyla de iştihar eden Osman Dede, devrinin en kudretli neyzeni idi. "Nâyî" mahlâsını alması da bu çağlıya karşı beslediği muhabbetin canlı bir delilidir. Onun mutasavvıfane bir takım şiirler kaleme aldığı ve bu yolda da oldukça muvaffak olduğunu görüyoruz.

Yazı vadisindeki hünerini ise *Safayî* şu yolda pek çok takdir etmektedir:

"İlm-i edvârda telife kudreti ve fenn-i musikide tasnife liyâ-kati olub alelhüsûs envâ'ı hutûtun dakikadânı olmağla hatt-ı ta'likde hâme-i Âhenin nây-i nevâsâzı İmâd-ı beyt-ül-işrâk-ı cihan-dır."

Fakat bütün bu muvaffakiyetlerine rağmen onun bilhassa musiki vadisinde devamlı bir şöhret temin ettiğini görüyoruz. *Salîm* de bu değerli şahsiyet hakkında şunları söylüyor (*Tezkire*: S. 635):

"Hakka ki ol gürûh-i pür fütûhda şeyh dimeğe lâyük hem şeyh, hem derviş, hem sâdik, halûk ve pür maârif melek sıfât bir zât-ı âgâh ve ârif olub âlem-i dünyâda zîr-i süm-i pâ-yi refâtında bir mûr değil mâr dahi dilgîr ve yed ü lisânından efrâd-ı âferideden bir ferd rencide zamîr olmayub meclis-i şerifleriyle her müşerref olan sohbetine firifte ve rübûde dil ve zât-ı âlileri ile hem-ülfet olana hezâr vech ile tesellî-i hâl ü hâtır olmak emr-i mukadderdir. Sâir irfânından ve zümre-i meşâyih-i tarikat-i merkume lâyük ve mühim maârif-i firâvânından mâadâ hâssatan ilm-i musikide irfân-ı vâlâsı ve hemzebân-ı esrâr-ı bîpayân olan neyde dahi yed-i tûlâsı olup bir kerre gûş zedi olan kâr-ı sa'bülmenâl ve nakş-ı san'at-ı mâlâmâl ve nağme-i hayâli mersûm-i safîhe-i bâl eyleyüp mürûr-i zamân ile nişyân eylemek adîm-ül-ihimâl idi. Cümle-i maârifinden mâadâ fenn-i musikide muhayyer-i ukul bir ma'rifet-i vâlâya destres-i vusul olmuşdu kim bir kâr ya bir nakış bir kerre istimâ' ile kendi için bir zimmete çıkarmak mümkün idi."

Esrar Dede, tezkiresinde şu kayıtlar vardır:

"Hakka ki şeyh-i mütercem âlim ve ârif ve zâhid olduklarından mâadâ fenn-i musikide üstâz-ı esâtize-i zamanları olub masnû'ât-ı hibâle-i hevâiyeleri el'an hayretfigen-i havâtür-ı mehère-i fenn-i mezbûr olub her tarafları ma'mûr ve fenn-i şi'r ü inşâda dahi pür zûr olub mu'cizât-ı nebeviyyeden *Mîraciyye*'leri tasannuât-i şi'riyyeden hâlî alâ sebîl-il-ilhâm serzede-i tab'ı çâlâkleri olduğu gibi bestesinde dahi mülhem oldukları şâibe-i iştibâhdır."

Müstakimzâde "Tuhfe-i hattatin" de diyor ki (S. 298):

"Merhum Osman Dede'nin şî'r ü inşâ tarafı dahi sâir fezâil ve maârifi gibi müsellemlerle niçe âsâr-ı bisyâra muvaffak olmuş idi. Ezcümle Mi'râciyeleri güfte ve beste kendi eserleri her sâl sabâh-ı Mi'râc'de kırâat olunmakla müstemî'in-i züvvâr ferahnâk ve envâr-ı salevât-ı kesîre ile târik diller tâbnâk olurlar."

Fatin diyor ki (Matbu tezkire S. 396):

"Neyzenlik fenninde mehâretî olmak mülâbesesiyle *Nâyi* mah-lâsı kendüye mücib-i şöret olmuştur."

Osman Dede'nin bugün elimizde üçü tamam, biri noksan olmak üzere dört âyini ile bir Miraciye bestesi mevcuttur. Miraciye-nin de bir bahri unutulmuştur, sadece güfte halinde mevcuttur.

Bu muazzam eserler, Türk musikisinin en musanna mahsulleri arasında gösterilebilecek kıymettedir. Osman Dede âdetâ Fahri oyması vücade getirir gibi ezgileri üzerinde uzun müddet işlemiş ve san'atin bütün inceliklerini göstermeğe muvaffak olmuştur.

Miraciye, kenarlarında makamları da gösterilmek suretiyle 1310 (M. 1892) de tab'ettirilmiştir. Eseri bastıran "Târikat-ı aliyey-i Sa'diye hulefâsından Eşşeyh *Ali Galib*'dir. Kitabın ismi معراج النبي عليه السلام dır.

Osman Dede'nin *Ravzatül'icâz* adlı manzum diğer bir eserinin mevcudiyetini de *Safayî* tezkiresindeki şu kayıdlardan anlamaktayız:

"Cümle-i âsârından peygâmerân-ı âlişân وسلم اجمعين حلوة الله عليهم و صلواته عليهم و صلواته عليهم و صلواته عليهم hazerâtının mu'cizât-ı bâhirât-ül-berekâtlarını cem'ü tedvîn ve nazm edüb rişte-i tahrîre keşide kıldığı *Ravzatül'icâz* nâm kitâb-ı mustetâb rakâmzede-i kilik-i ihtirâî subh-i sâdik gibi rûşen ve hüveydâdır."

Bu değerli şahsiyetin bugün elimizde *Rabt-ı ta'birât-ı musikî* adlı bir eseri de mevcuttur. "Fâilâtün Fâilâtün fâilün" vezninde yazılan ve 276 beyitten ibaret bulunan bu manzum eser, Farsça kaleme alınmıştır. Mukaddimesinde *Sultan Ahmed III. le Damad İbrahim Paşa* medh edilmektedir. Müellif bu mesnevisini ne maksadla vücade getirdiğini ise şu beyitlerle anlatmıştır:

راست معلومت نزد طالبان

اصطلاح قوم و عرف هر زمان

آنکه عرف عارفان شناس و بس
 گفت او الله بس باقی هوس
 وانکه باقی را زفانی یافت راه
 سراوی گفت دائم لاسواه
 لیک از اجاب یک مرد وفا
 کرد شیخ عمان نای را رجا
 که شنیدم اختلافات نغمه
 که بعدو که بزیر و گاه بی
 طبع خاریدن گرفت از بهر آن
 که چنین علمی که بحر فی کران
 جمله با تمیز و تعبیر غلط
 مانده است و نیست لایق این نظم
 همی باریط آن میکن که ما
 میرهانیم از غلط تعبیرها
 فتنش ای یار صادق مرصفا
 از کجالت حسن ظن کردی مرا
 کرچه حدم نیست ربط ای یار تیک
 طعمه اهل کجالت این ولیک
 ربه قدرت ازان گویم بیان
 نی زواج ممکنش گویم عیان
 تحفه سازم بیاران جهان
 کاشکی مقبول سازند عارفان
 کر طلب کردی زمن از اسم آن
 ربط تعبیرات موسیقی بدان

Bu eserin yazma bir nüshası değerli musikişinas *Bay Sadeddin Arel*'in hususî kütübhanesinde. *Veled Çelebî*'ye âid bir yazmadan bizzat kendisi istinsah etmiştir.

Nâyî Osman Dede'nin bir nota icad ettiğini ise, muhtelif menâbaların rivayetlerinden anlamaktayız. *Salim* diyor ki (*Matbu tez-kire S. 635*):

“Keimât ve hurûf kitâbet eder gibi nağme ve savtı kitâbet ederdi. Zirubem ü tîz ü pes şive-i harekâtı idâre-i mahsûs üzre yazub bir vech ile zabt ederdi kim rakam keşidesi olan kâğıdı önüne koyub ol kârı ol besteyi binağmâtihâ min gayr-i ziyâdetin ve lâ noxsânin okurdu. Bu emr-i hod bu fenne kemâl-i itlâl olan erbâb-ı

irfâna ayandır ki be-gayet asîr ve bu vech ile erbâb-ı kemâlden bir kâmil bulunmak gaye-tül-gaye nâdirdir.”

Sakıb Dede ise Sefine’de (II, 230), “Müellefât-ı savtiyeyi kâleme getürüb ukud-i eşkâl-i ihtirâiyeleri ile zabt-ı hevâ-yi pür usûle ve akd-i asvât-ı manzûmeye iktidâryâb” olduğunu kaydediyor.

Ne yazık ki bu eser, elde mevcut değildir. Bu itibar ile icad ettiği notanın mahiyeti de malûm olamamıştır.

Klasik musikiye hakkıyla vâkîf olan Nâyî Osman Dede’nin bir takım lâdinî besteler, peşrevler ve sazsemâleri vücude getirdiğini de görmekteyiz.

XVIII inci asrın değerli bestekârlarından biri de *İbrahim Ağa*dır. Meşhur mutasavvıf Üsküdarlı *Nasûhî*’nin müridlerinden olan ve hayatını ekseriya şeyhinin yanında geçiren bu zat, bilhasa *Nasûhî* güftelerine vücude getirdiği dinî besteleriyle tanınmıştır. Üsküdar-da Doğancılar’da *Nasûhî* tekkesinin türbe haricindeki hatiresinde medfun olan bu musikişinasın 1145 (M. 1732) de öldüğünü mezar taşındaki şu kitabeden anlamaktayız:

Fezâ-yi aşkda Mevlâ’ya cân edüb teslim
Ümid-i lûtf ile bu câda oldu abd-i mukîm
Nisâb-ı mâye-i irşâda oldu hâk-i kadem
Kî râh-ı vuslâte isâl ede o zât-ı kerîm
Duâ edüb dedi fevtine nevcivan târîh

مقرین ایله رحیما مقام ابراهیم

— 1145 —

XVIII nci asır zâkirlerinden *Molla Mustafa*’nın da bazı besteler vücude getirdiğini görüyoruz. *Kadirîhanede* zâkirbaşılık eden bu zatın 1145 (M. 1732) de vefat ettiğini *Hamdî*’nin şu ölüm tarihinden anlamaktayız:

Kadiriler zâkirinin fahri Molla Mustafa
Câm-ı mevî nûş idüb gitti fenâdan bâkiye
Eyleyüb *Hamdî* duâ ahbâba târihin dedi

مصطلانك جانہ كل او قویالم فاعه

— 1145 —

Mevlevî tarikatine mensub maruf neyzenlerden biri de *Hüsni Dede*’dir. 1147 (M. 1734) de vefat ettiğini *Fennî*’nin şu ölüm tarihinden anlamaktayız:

Fevti târihine âgaz edelim ey Fennî

دو نوزك حسن ددم ایلدی تبدیل مقام

— 1148 —

Bursalı Nizameddin de bu devrin tanınmış Mevlidcilerindendir. 1086 (M. 1675) da doğdu. Meşhur Mevlidci *Sultan imamı Hacı Mustafa'nın* oğludur. Genç yaşında musikiye heves etti. Mevlid'i babasından meşk etmiştir. Çelebi sultan Mehmed camiinde ikinci imam ve hatib idi. 1150 (M. 1737) de vefat etti. Selâmi Ali efendi tekkesinde babası yanına defnedildi. Şu kı'ta, doğum ve ölümünü göstermektedir:

Nizâmeddin efendi zübde-i erbâb-ı Mevlidhân
Vücûh ile nizâmın bulmuş idi hâl-i dünyâsı
نظام‌الدین اولوب دنیایا تعریف ettiği تاریخ

نظام‌الدین افندی با نقط حریفدر عقباسی

— 1150 —

Mehmed Raşid "Zübdetülvakayi" de onun "fenninde mâhir ve nazîri nâdir" olduğunu, kemankeşlikte de kudreti bulunduğunu söylüyor.

Mahdûd bazı ilâhiler besteleyen mutasavviflerden biri de *Eşrefzade İzzeddin*'dir. Bursa'da İncirli tekkesi şeyhi idi. Misafir olarak İstanbul'a gelmişti. 1152 (M. 1739) de vefat etti, Tophane'de Kadrihane'ye defnedildi. *Rahmî* şu tarihi söylemiştir:

Geldi üçler Rahriyâ Târih-i fevtin dediler

کچدی اشرف زاده عزالدین افندی قطب ایکن

— 1152 —

İzzî mahlâsiyle mutasavvifane şiirler yazan ve ilmî bir takım eserler kaleme alan İzzeddin Ahmed, musiki ile de işğal etmiş değerli bir şahsiyettir.

Bursa'nın bu devirde yetiştirdiği musikişinaslardan biri de *Zâkir Hâtem Mehmed*'dir. *Selâmi Ali efendi* halifelerinden *Şeyh İbrahim* (Vefatı 1110 - 1698) in oğludur. Genç yaşında musikiye heves etti. *Sultan imamı Hacı Mustafa*'dan "Mevlid" meşk etti. Pek çok savt ve ilâhî öğrendi. Muhtelif tekkelerde zâkirlik ediyordu.

1153 (M. 1740) de vefat etti. Selâmi Ali efendi dergâhında kendi diktiği ağacın dibine gömüldü.

Mehmed Raşid "Zübdetülvakayi" de şunları söylüyor:

"Andelîb-i nağme serây-i zâtı hüsn-i savt ile müzeyyen ve müveşşah ve terennümât-ı dil âsan ile murassa' ve münakkah idi. Ezan sebeb zevâyâ-yi meşâyih-i kibârda esnâ-yi meclis-i zikirde safâ bahş-ı kulüb-i aşıkan bâhusûs *Eşrefzâde Şeyh İzzeddin* efendi'nin hânkah-ı irşadlarında ilâhîhân idi. Azîz-i mûmâileyh hazretlerinin bazı ilâhiyyâtına hûb besteler icâd ve peydâ ve gülistân-ı aşkda hezâr vâr nağmehây-i günâgün icrâ etmişler idi."

Bursalı Kabakzade Mustafa de bu devrin "üstadlık mevkiine erişmiş" zâkirlerindendir. Eşrefoğlu tekkesinin zâkirbaşısı idi. 1158 (M. 1745) de vefat etti.

Bursalı Hastazade Abdullah'ı da burada zikretmek icab eder. Mehmed Raşid, bu zatin "Mehere-i fenn-i musikîden ma'dûd ve ilm-i mezkûrda nazîri nâbûd" olduğunu söylüyor (Zübdetülvakayi). Gazzî tekkesinde zâkirbaşısı idi. 1159 (M. 1746) da vefat etti. Pınarbaşında medfundur.

XVIII inci asrın maruf musikişinaslarından biri de *Şeyh Ahmed Vefkî*'dir. "Dıraman zâkiri Ahmed" başlığıyla mecmualarda epeyce dinî bestesine tesadûf edilen bu değerli şahsiyet, Üsküdar'da doğdu. Babasının adı Ramazan'dır. Dıraman tekkesi şeyhi meşhur İsa Mahvî (*Vefatı 1127-1715*), onun kız kardeşiyle evlenmişti. Bu münasebetle bu değerli mutasavvıftan büyük istifadeler temin etti. Onun tarikatine de girerek "Halveti" oldu. Daha sonra büyük musikişinas *Derviş Ali Şirüganî*'ye intisab etti. Tasavvufta ve musikîde bu zattan azamî faydalandı. Zeğrek müezzini Hattat ve musikişinas *Hüseyn efendi*'den de "Mevlid" bestesini meşk etti. Aynı zamanda yazı öğrendi.

Çorlulu Ali Paşa camiinin cuma vâizi ve Dıraman tekkesinin baş müezzini idi. Abdülmecid-i Sivasî tekkesi şeyhinin çocukluğunda ona vekâlet etmişti. Bu münasebetle o tekkenin bir odasında oturuyordu. 1161 (M. 1748) de orada vefat etti. Sivasî efendi türbesi haricine defnedildi.

مکانی تکیه فردوس اوله احمد افندی به

mısraı, hemze hesaba katılmayarak vefatına tarih düşürülmüştür.

Matbu "Tuhfe-i hattâtin" de vefatının 1165 (M. 1751) olarak gösterilmesi yanlıştır.

Vefki ve *Derviş Ahmed* mahlâslarıyla bazı şiirler de yazan, Şeyh Ahmed, bu devrin dinî musiki sahasında en muktedir şahsiyetlerindedir. Bilhassa tevşihlerinde büyük bir iktidar göstermiştir. Onun rast makamındaki tevşihî, muhakkak ki Dinî Türk musikisinin ölmez eserlerinden biridir.

Ayvarsaraylı Hüseyin "Musikîde dahi kemâli olup na't-i şerîf ve sâir ilâhiyyât beste eylediği meşhûrdur" diyor (Vefeyat).

Aynı eserde bu değerli musikîşinasın şu iki beyti de örnek olarak kaydedilmiştir:

Gülşende bizim nâlišimiz bülbüle benzer
Ruhsârı da ol gonca dehânın güle benzer
Bağlandı dil-i *Vefki* deyu eyleme ta'nı
Var mı görelim bir dahi ol kâkûle benzer

Bu devrin değerli zâkirlerinden biri de *Kadirî Mahmud*'dur. Tophane'deki *Kadirîhane*'nin zâkirbaşısı idi. 1161 (M. 1748) de vefat etti. *Sabih*, şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

Hânkah-ı âlemin bir zâkir-i hoşnağmesin
Eyledi bâd-i ecel mecmûa-i ömrün tebâh
Halka-i zikr içre uşşâkı ederdî beste leb
Eylese âgaze-i savt-ı segâh ü çârgâh
Andelib-i gülşen-i tevhid idi gûyâ o zât
Nağmesinden cümle dervîşân ederdî âh ü vâh
Feyze mazhardı şu rûtbe kim kudüm-i şevk ile
Şeyh ü şâbın tab'ını eylerdi ol pür intibâh
Düşdü hâl-i fevti târihi mücevher harf ile

خدا اوله محمود افندی به الهی تکیه کاه

— 1161 —

Bu devrin değerli neyzenlerinden biri de *Mevlevî Derviş Ahmed*'dir. Galata *Mevlevîhanesinin* neyzenbaşısı idi. 1162 (M. 1748) de vefat etti. *Sabih*, şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Yüzün neyzenbaşı *Derviş Ahmed*
Bu tekyegâhdan sad hayf döndü
Ururdu dem makamât-ı ezelder
Ki şeyhi *Hazret-i Gavsî* efendi
Bed âyîn-i felek dembeste kıldı
Kudüm-i merk ile ol derdmendi

Makam-ı râhatülervâh iken âh
Nühüft oldu nevâ-yi dilpesendi
Dedi râmişger-i nâhid târih

دم آخر نای حسنه دو کندی

— 1162 —

Bu devrin değerli neyzenlerinden biri de Mevlevî *Derviş Süleyman*'dır. 1167 (M. 1753) de vefat etti. *Sabih*, şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Âh Derviş Süleyman demini eyler iken
Etti ahbâbına yâhû deyerek azm-i baka
Fukarâsından idi Hazret-i Mevlânâ'nın
Şems idi sohbet-i infanda o merd-i dânâ
Deh düşülse bu olub göçmesinin târihi

اُردم نى حسنه كم اولدى حيفا

— 1167 —

Kapankâtibizade Bursalı Mutafa da bu devrin değerli zâkirbaşı ve Mevlidcilerindendi. *Üftadezade Şeyh Mustafa* efendi'ye damad olmuştu. 1169 (M. 1755) da vefat etti. Pınarbaşında medfundur.

XVIII nci asırda dinî bazı besteler vücade getiren Mutasavvıflardan biri de Mudurnulu *Şeyh Mehmed Tulûî*'dir. Halvetiyyeden Üsküdarlı meşhur *Nasuhî*'ye intisab etmiş ve Nasuhîzade *Şeyh Ali*'den hilâfet almıştı. Üsküdar'da Nalçacı tekkesi şeyhi *Mehmed efendi*'nin 1155 (M.1742) de vefatı üzerine bu tekkenin şeyhliğine tayin edildi. Bir aralık kendi memleketi olan Mudurnu'ya gitmişti. Orada hastalandı. 1170 (M. 1756) de yetmiş yaşında olduğu halde vefat etti (1). Yerine damadı şeyh oldu. Mudurnu'da kayın babasının mezar taşını diktiren bu zattır.

Mehmed Tulûî'nin bugün elimizde bir durağı vardır. Bestesi hâlâ unutulmayan bu eser, onun üstad bir musikişinas olduğunu gösterecek mahiyettedir.

Tulûî'nin hattat olduğunu da *Müstakimzade*'den öğreniyoruz (2). "Tuhfe" de onun için "Hüs-ni hattı şeyhi intikalinden sonra *Sarı Yahya* efendi'den taallümlle reside-i derece-i icâzet oldu" diyor.

(1) Üsküdarlı Hasib'in "Vefeyât-ı ekâbir-i İslâmiye" sinde ve bazı tarikât silsilenamelerinde de aynı tarihte öldüğü kayıddır.

(2) Suyolcuzade de ondan takdirle bahsediyor.

Edirne'de şöhret kazanan değerli zâkirbaşılardan biri de *İmamzâde efendi*'dir. Gülşeni tarikatine mensub olan bu değerli zatın 1170 (M. 1756) de vefat ettiğini *Nazîrâ'nın* şu ölüm tarihinden anlamaktayız:

İmamzâde efendi Gülşeniler içre âlemde
Safâ-yi kalbe zikr-i Hak ile olmuş idi nâil
Dediler aşkan terk-i cihân ettikte târihin

رئیس ذاکران کلثی عدنه اوله واصل

— 1170 —

Bu asrın maruf zâkirlerinden biri de *Cuma Beyzâde Hacı Mehmed*'dir. Bursa'da Ahmed Gazzî dergâhının zâkir başısı idi. 1170 (M. 1756) de vefat etti. *Mehmed Raşid* "Zübdetülvakayı" de diyor ki:

"Pederlerinden ve bazı esâtize-i musikîşinâsandan meşk-ı savt ve zikir ve ilâhî etmekle ol fende fâik-ul-akrân ve beyn-ez-zâkirîn müşârûn bilbenân olmuş idi. Sahife-i hâtırında binden ziyâde savt ve zikir menkuş ve ilâhiyyat-ı meşâyih-i kibâr ile deryâ-yi derûnu pür hurûş idi."

XVIII nci asırda dinî eserleriyle büyük bir şöhret temin eden maruf bestekârlarımızdan biri de zâkir *Çâlâkzade Şeyh Mustafa*-dır. Yukarıda bahsettiğimiz *Çâlâk Ahmed Dede*'nin oğlu olan bu zat, babasının 1123 (M. 1711) de ölümü üzerine Cağaloğlundaki Halvetî tekkesine şeyh tayin edildi. Bayramiyeden *Hîmmetzade Abdüssamed* efendi (Vefatı 1156-1743) nin halifesidir. Mevlid'i, Zeğrek câmiî müezzini meşhur *Hüseyn Dede*'den meşk ettiğini *Müstakimzade*'den öğreniyoruz (*Tuhfe-i hattatın* S. 659).

Muhtelif menbalar, onun 1171 (M. 1757) saferinde vefat ettiğini bildiriyorlar (*Meselâ bakınız: Üsküdarlı Hasib'in Vefeyatı, Silsile-i turuk-i alîyye, Mst. Mc.*).

Medfeni de aynı dergâhta babasının yanındadır.

Çâlâkzade'yi, *Ali Şirüganî*'den sonra en çok ilâhî vücade getiren bir şahsiyet olarak tanımaktayız.

Devrinin değerli bir zâkiri ve Mevlidhâm olduğunda şübhe bulunmayan bu san'atkâr, bestekârlıkta da büyük muvaffakiyetler göstermiştir. Onun bir takım eserleri, son zamanlara kadar en fazla okunan dinî mahsuller arasında gösterilebilir. Bilhassa "Bayatî" makamında ve "Evsat" ikanda bestelediği "idelim cevân..." başlıklı cümhur ilâhî, hemen her tarikat mensubu arasında şâyi' olmuş

basit, fakat güzel bir parçadır. "Tende canım" deye başlayan "Hicaz'" ve "Âlemler nûra gark oldu" deye başlayan "Rast" tevşihleri ise ciddi muvaffakiyetli iki san'at eseridir. "Irak" makamında ve "Evsat" ikaindaki,

Fâk eyle gönül çeşmesini tâ durulunca

mısraıyla başlayan ilâhîsi ise, dinî musiki ile iştigal edenler arasında "Çanta malı" addedilen ağır ve o nisbette mahirane vücade getirilmiş bir eser olarak gösterilebilir. "Acemaşîran" makamındaki "Tâ dil vereliden Sünbüle" ilâhîsi de "kıyamî" tekkelerinde "Kelime-i tevhid" zikrinin en kıvrak ve en coşturucu bir bestesi olarak uzun zamanlar okunmuştur.

"Ben sanırdım" deye başlayan "Rast" durağı da hakikaten san'atlı bir mahsuldür.

Biz bugün Çâlâkzâde'nin 67 bestesini tesbit etmiş bulunuyoruz. Fakat onun göremediğimiz daha bir takım eserleri mevcut olduğu da muhakkaktır.

Bu devrin değerli zâkirbaşlarından biri de *Çavuşzade Hacı Mehmed Ağa*'dır. *Bursa*'da doğdu. Genç yaşında musiki tahsil etti. Pek çok beste öğrendi. *Şeyh Murad*'a intisab etmişti. *Eşrefzade İzzeddin* ile birlikte Hacca gitti. Bu meşhur Kadirînin tekkesinde zâkirbaşlık ediyordu. Arasına İstanbul'a gider, bilhassa değerli musikişinas *Çâlâkzâde Mustafa* ile buluşurdu. Bunlar, birbirlerinden ilâhî meşk ederlerdi. Vefatı 1173 (M. 1759) yılındadır. Pınarbaşı kabristanına defnedildi. *Mehmed Raşid* onun musikîdeki meharet ve üstadlığını söyledikten sonra şunları da ilâve ediyor (*Zübdetülvakayi*):

"Kendi dahi icâd-ı savt ve zikre kadir pîr-i nûrânî bir recül-i kesîr-ül-mefâhîr idi."

Bu devrin değerli neyzenlerinden biri de *Mevlevî Derviş Mustafa*'dır. Kasımpaşa Mevlevîhanesi neyzenbaşısı idi. 1179 (M. 1765) te vefat etti. *Sabîh*, şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Cihandan göçdü neyzenbaşı Derviş Mustafâ eyvâh
İlâhî hemdem-i uşşâk ola firdevs-i a'lâda.
Dem-i âteş nevâsı kalmayınca nây-i cisminde
Karâr etti o dem evc-i makam-ı bezm-i ukbâda
Bu târih-i güher âyînidir intâk-ı Mevlânâ

سوره نيزن باشی دم خانقاه دار ماواده

Koyun Halife namıyla şöhret kazanan *Çörekçizade Ahmed Münir Bahaeddin* de bazı besteleriyle tanınmış değerli bir şahsiyettir. İstanbul'da doğdu. Babası *Çörekçi Mehmed*, onun da babası *Hacı Hasan*'dır. Tabanı yassı *Mehmed Paşa*'nın akrabasındandı. *Mestçizade Ahmed*, *Hoca Rasim* gibi yazı üstadlarından istifade etti. Devrinin maruf bir hattatı idi. Bir takım şiirler de kaleme almıştır. Vefatı 1183 (M. 1769) dedir. "İtattu hattatın" da "Eş'âr ve musikî ve sâir fünunda erbâb" olduğu kayıtlıdır. *Müstakimzade* de mecmuasında onu musikişinaslar arasında zikrediyor.

Bu devrin değerli zâkirbaşlarından biri de *Bursalı Hacı Sâlih* tir. *Mehmed Raşid*, "Sahîfe-i hâtırında binden ziyade savt ve zikir menkuş ve ilâhiyyât-ı meşâyih-i kibâr ile deryâ-yi derûnu pür hurûş idi" diyor (*Zübdetülvakayi*). Bazı şiirler de kaleme alan bu değerli zat, *Şeyh Ahmed Gazzî* dergâhının zâkirbaşısı idi. 1186 (M. 1772) da vefat ederek Üttade tekkesi yolu üzerine defnedildi.

Abdüssamedzade Sâdik şu ölüm tarihini düşürmüştür:

Şehr-i Bursa içre olmuşdu reis-i zâkiran
 Meclis-i Mevlid'de hakka ki iderdi ihtimâm
 Zikr ü fikri dâimâ savt u ilâhiyyât idi
 Söylemezdi zikr-i Hak'dan gayri bihüde kelâm
 Yâd idin ihlâs ile rûhunu Hâcî Sâlih'in
 İstirâhat ide kabrinde ilâ yevm-il-kıyâm
 Kande kim Mevlid kırâat oluna tevşih ile
 Cum'a Beğzâde ile anda bulunurdu nizâm
 Çâr yâr imdâd idüb târih-i cevherdârına

ذاکر شهر بروسه ایلدی عدنی مقام

— 1186 —

XVIII nci asrın değerli musikişinaslarından *Halîfezade Tâhir* in de dinî bazı eserler vücude getirdiğini mecmualardan öğrenmekteyiz. Bilhassa lâdinî mahiyetteki eserleriyle tanınmış olan İstanbullu *Halîfezade Tâhir*, aynı zamanda şairdir. *Silâhdarzade* ve *Bağdadlı Şefkat* tezkirelerinde onun "Cemî-i maârifde yegâne husûsâ ilm-i musikîde hâce-i zaman" olduğu söylenmektedir.

Ramiz tezkiresinde ise şu kayıtlar görülyor:

"Güftâra kadir ve fenn-i musikîde mehâreti zâhir şehr-i İslambul'un âlüftegâmından pâkîze sohbet ve beste ve şarkıları nakli meclis-i erbâb-ı safâ ve işret bir şâir-i serâmeddir".

1188 (M. 1774) de vefat ettiğini *Âkif*'in şu ölüm tarihinden anlamaktayız:

Olan cüyende-i târîh-i sâl-i fevti gûş etsün

دیدی هاتف حلیفہ زادہ طاہر کوچدی عقبایہ

— 1188 —

XVIII nci asrın ortalarında dinî musiki sahasında büyük bir şöhret temin eden şahsiyetlerden biri de *Buhurizade Abdülkerim*'dir. Koca Mustafa Paşa hankahı şeyhi meşhur *Nureddin efendi*'ye intisab ederek Sünbüli olmuştu. Bilâhare bu tekkenin zâkirbaşılığına tayin edildi. Daha sonra Eyip'te Şah Sultan tekkesi şeyhliği de kendisine verilli. Yaşı sekseni geçkin olduğu halde 1192 (M. 1778) de vefat etti. *Müstakimzade*, mecmuasında, onun "Yekçeşim" olduğunu kaydediyor.

Elimizde bestelenmiş bazı ilâhileri bulunan Abdülkerim, *Kemter* mahlâsiyle bir takım ilâhiler de kaleme almıştır.

Ramiz diyor ki:

"Güftâra pür iktidâr bir pîr-i hoş reftâr olub sâl-i sinni hudûd-i semânîni tecâvüz etmiş bir zât iken zâviyeleri olan Şah Sultan hân-kahından isticlâb-ı feyz-i bihisâb eyledikleri Zâviye-i Koca Mustafa Paşa'ya asâ ber dest-i azîmetleri kemâl-i gayret ve himmetle rîne dâldir."

Cıkrıkçı oğlu Bursalı *Siyâhî Ahmed* de devrinin değerli zâkir ve Mevlicilerindendir. Eşrefoğlu tekkesinde zâkirbaşılık etmişti. Vefatı 1192 (M. 1778) dedir.

Bursalı Kocagözzade Mustafa da bu devrin değerli zâkirlerindendir. Muhtelif tekkelerde zâkirbaşılık eden bu zat Kadiri-yeden *Eşrefzade İzzeddin* efendi'nin dervişi idi. 1195 (M. 1780) de vefat etti. *Mehmed Raşid* "Zübdetülvakayi" de şunları söylüyor:

"Merhûm-i mezbûr tekyelerde meşâyih ve fukarâ ile enîs ve celîs ve Murâdiye câmiinde olan müezzinlere reis olub hâtırında ilâhiyyât-ı vefîre mevçûd ve hâssa-i musikîşinâsân olan nâz ü istiğnâ kendilerde mefkud idi. Evâil-i hâlinde tevşih ile Mevlid kıraatine kadir olub safâ bahş-i kulûb-i ahabb ve âhir-i ömründe keyfe mübtelâ olub binâ-yi vücûdu zaif ve harâb idi. Lâkin mu'tekid-i ehlûllah pîr-i rûşen zamîr ve dil âgâh idi."

XVIII nci asrın son yarısında şöhret kazanan bestekârlardan biri de *A'mâ Mehmed Sâdik*'tir. Uzun müddet Bursa'da oturduğu

için *Bursalı Sâdık* deye de anılan bu zatin hayatı hakkında malûmata sahib değiliz. Gerçi *Mehmed Raşid*'in vücade getirdiği "Zübdetülvakayi" adlı "Bursa tarihi" nde tercümeihali kayıtlıdır. Fakat bu yazma eserin Millet kütüphanesindeki nüshası eksiktir. Sonundan mahdud bir kısım yaprakları zâyi olmuştur. Bu musikişinasın tercümeihali de maalesef bu kayb olan kısımdadır. *Bursalı Tahîr* merhum, *Belîğ*'in "Güldeste" sine yazılan zeyillerden bahsederken "1232 (M. 1816) de vefat ederek Mollafenarî câmi'-i şerifi kurbinde pederi yanına defn edilen şuarâdan Bakırcı Raşid Mehmed efendi tarafından Zübdetülvakayi der belde-i celile-i Bursa" namıyla Bursa'ya müteallik mufassal vefeyatnâmedir ki hatt-ı dest-i müellifle muharrer nüshası mütekaidin-i ricâl-i adliyyeden hafidleri merhum Mecdî efendi âilesinde olub manzûr-i âcizî olmuştur" diyor (*Osmanlı müellifleri II, 103*). Kitabın bu nüshası meydana çıkarsa A'mâ Mehmed Sâdık hakkında da oldukça malûmat elde etmek imkânı bulunabilecektir. Çünkü eserin fihristinde *Serneyzenan Ârif Dede, Mevlîdhân Mehmed efendi* gibi bir kaç musikişinas ile birlikte "A'mâ Mehmed Sâdık efendi" de kayıtlıdır.

A'mâ Sâdık'ın 1195 - 1205 (M. 1780-1790) yılları arasında öldüğüne muhakkak nazariyle bakabiliriz:

Millet kütüphanesindeki Zübdetülvakayi'in son sahifesinde 1195 (M. 1780) de ölen *Kocagözzade Mustafa* efendi kayıtlıdır. Bir isim sonra bizim musikişinas gelmektedir. Şu halde A'mâ Sâdık'ın bu tarihten az bir müddet sonra öldüğü anlaşılmaktadır. Fakat elimizde *Selîm III.* in zamanına yetiştiğine dair de bir kayıt mevcuttur. Eğer bu, doğru ise, 1203 (M. 1788) de veya biraz sonra vefat ettiğini söylemek icab eder.

İşte bu ihtimallerle ki yukarıda zikrettiğimiz Bursa tarihi bulununcaya kadar Sâdık'ın ölüm yılını 1195-1205 (M. 1780-1790) yılları arasında göstermek mecburiyetindeyiz. Bugün muhakkak olan cihet, A'mâ Sâdık'ın XVIII nci asırda yaşadığı ve bu asrın ikinci yarısında şöhret kazandığıdır.

Safayî tezkiresinin sonuna *Bay Nail Tüman*'ın ilâve ettiği kayıtlarda A'mâ Sâdık'a âid şu malûmat görülmüştür:

"Bestenigâr âyîn-i şerifini besteleyen Bursavî Sâdık efendi dedegândan değildir, muhibbandandır. A'mâ ve mest bir zât idi. Mevlûdu İstanbul'dadır. Bursa'da iskân eylediğinden Bursavîlik ile şöhretşîardır. Devr-i Selim Hân'da Beşiktaş'ta sâkin olurdu."

İstanbul Konservatuvarı tarafından neşredilen “Mevlevî âyinleri” nde (14 üncü cild), *Zekâîzade Bay Ahmed*, “Bestenigâr âyini- ninden başka bestelediği musiki eserleri yoktur” diyor. Fakat bu zatın mecmualarda dinî ve lâdinî epeyce eserine tesadüf edilmekte- dir. *Müstakimzade* mecmuasında “Musâhib-i şehriyârî Mehmed Sâdik A'mâ” kaydı görülüyor. “Musâhib-i şehriyârîliği” in ne derece doğru olduğunu bilmem. Fakat gerek İstanbul muhitinde, gerek Bursa'da şöhret temin eden A'mâ Sâdik'ın, mu- sikîşinas olan *Sultan Selim III.* ile tanışmış olması kuvvetle memul- dur. Vücade getirdiği Bestenigâr âyini ise san'attaki kudretini gös- terecek mahiyette olgun bir eserdir.

XVIII nci asrın son yarısında büyük bir şöhret temin eden de- ğerli musikişinaslardan biri de *Vardakosta Ahmed Ağa*'dır. Amas- ya'ya bağlı bir kasabada doğdu. *Dr. Subhi* onun “Seyyid” olduğunu bildiren 1167 (M. 1753) tarihli bir ilâmdan bahsetmektedir. (*Türk musikisi I, 170*). Hükümdarın teveccühüne mazhar olan musahibler- dendi. Mevlevî tarikatine intisab etmiş, Yenikapu ve Galata Mevle- vîhanelerine çokça devam etmiştir. *Şeyh Galib* ile pek iyi görüştüğü anlaşılmaktadır. Bu değerli şairin bazı manzumelerine besteler vü- cude getirdiğini de görmekteyiz. Onun “Hicaz”, “Nihavend” ve “Sabâ” makamlarında üç Mevlevî âyini de vardır. Fakat “Saba” âyini tamamiyle unutulmuştur.

İhtifaleci *Züya* merhum “Yenikapı Mevlevîhanesi” adlı eserinde diyor ki (S. 157):

“Galata hânkahı kudümzen başısı Derviş Mehmed de az zaman zarfında, fenn-i musikîde iktisâb-ı hüner ve behre ve malûmât ede- rek velvele-i şöhreti etrâfa yayılmış, hattâ Derviş-i mûmâileyhin azz-i ahıbbâsından, cennet mekân Sultan *Selîm Hân-ı* sâlis hazret- lerinin musahibi Ahmed Ağa'nın sem'-i rikkatine vâsıl olmuş oldu- ğundan, o da gelüb Mevlevî olarak kafil-e-i bahtiyârâne katılmıştır. Musâhib Ahmed Ağa'nın fıtrat-ı musikiye pek ziyâde isti'dâd ve meyli var idi. Mevlevî olduktan sonra bütün kemâlât-ı musikiyye- sini makamât-ı mevleviyyeye sarf idüb. *Hicaz, Nihâvend* ve *Saba* makamlarında üç âyin-i halâvet âğîn bestelemiş ve ekserisini hu- zûr-i hümâyûn-i şehriyâr-ı dilâğâhda okuyarak aks-i envâr-ı fey- ziyle dil-i pâdişâh-ı ma'rifetpenâhda bir nâire-i mahabbet ve inci- zab husûle” getirmiştir.

Lâdinî mahiyette bir çok eserler bestelediğini de mecmualardan

öğrenmekteyiz. Bugün bu eserlerden bize kadar intikal edenler pek mahduddur.

Dr. *Subhî* diyor ki (*Türk musikisi I, 170*):

“Hicâz-ı hümâyun peşrev ve saz semaîsi, süzidilârâ peşrevi, râhatülervah peşrev ve sazsemaîsi kalmış saz eserlerinden olup, evicârâ beste, nihâvend âyîn-i şerîfi, sūznâk ve sūzidil besteler, muhayyer sūnbüle şarkısı metin üslûblu söz eserlerindedir.”

Bu değerli san'atkâr “Darb-ı hüner” adında on dokuz darblı bir “usul” de bulmuştur (*Abdülbakî Dede: Tedkik u tahkik*). “Ferahfezâ” terkininin de onun ihtirâı olduğu malûmdur.

Nâsır Abdülbakî Dede diyor ki (*Tedkik u tahkik*):

“Acemaşîran âgaze idüb Acemaşîran perdesine geldikte yegâh perdesi gösterüb anda karâr eder. Bu terkiûb musâhib-i şehriyârî Seyyid Ahmed Ağa'nın ihtirâ'idır”.

Basit bir takım şiirler kaleme aldığına ise *Esrar Dede*'den öğreniyoruz. *Künhî Abdürrahîm* maddesinde şunları söylüyor:

“Eğerçi şi'r ü inşâda gerek musâhib-i mûmâileyhin, gerek Kudümzenbaşı Derviş Mehmed'in nev'en hisseleri olub kelâm-ı mevzûna muktedir idiler. Lâkin bu tezkire-i mevleviyyemiz cerîde-i üstâdân-ı şi'r olmağla kendileri tahrîrden imtinâ' ettiler.”

Vardakosta Ahmed Ağa'nın 1209 (M. 1794) da öldüğünü *Şeyh Galib*'in şu tarihinden anlamaktayız:

Musâhib Seyyid Ahmed ol hünermend
Ki olmuşdu bu devre pîr-i Fârâb
Dirîga eyleyüb âheng-i rihlet
Sadâ-yi İrcii'den oldu bitâb
Karâr itdi makam-ı Mevlevî'de
Ola âyîn-i rahmetden safâyâb
Olur târih-i fevt-i sâli Galib

مصاحب اولدی خاموشانه اجاب

— 1209 —

Galata Mevlevîhanesinin türbesine bitişik hatirede medfundur.

XVIII nci asrın son yarısında yetişen değerli musikişinaslardan biri de *Hâfız Şeydâ Abdürrahîm Dede*'dir.

Şeyh Galib'in vücade getirdiği tezkire ile *Fatin* tezkiresinde ve “Sicilli Osmanî” de asıl adı *Abdürrahîm* olarak kayıtlıdır. *Esrar Dede* ise yanlış olarak *Abdürrahman* tesbit etmiştir.

Hâfız Şeyda, İstanbullu bir Halvetî dervişinin oğludur. Genç yaşında gözleri kör olmuştu. Buna rağmen musikiye büyük bir gayretle çalıştı. Ve o nisbette muvaffakiyet gösterdi. Ney çalmak hususunda da teferrüd etti. Galata Mevlevîhanesi şeyhi *Selîm Dede*'den Mevlevî sikkesi giydi. Yetmiş yaşını geçkin olduğu halde 1214 (M. 1799) de vefat etti. Üsküdar Mevlevîhanesi türbesinde medfundur .

Fatin, tezkiresinde "1212 târihinden sonra" vefat ettiğini söylüyor. Demek oluyor ki ölüm yılını kat'i olarak tesbit edememiştir. *Sicil*'de ve - *Bay Nail*'in verdiği malûmata istinaden - *Dr. Subhî*'nin "Türk musikisi" adlı eserinde (I, 130) ise, bu değerli san'atkârın 1212 (M. 1797) de öldüğü kat'i bir ifade ile söylenmektedir. Fakat *Müstakimzade* mecmuasında doğru olarak 1214 (M. 1799) de öldüğü yazılıdır (1). *Esrar Dede* tezkiresinin kenarına ilâve edilen haşiyede de bu yıl gösterilmektedir. Nebil Bey (*Vefatı 1235-1819*) in şu cemiyetli ölüm tarihi ise bütün tereddüdlere izaleye kâfidir:

Tel kırub mutrib-ı çerh eyledi devr-i nâsâz
Urdu mîdrâb-ı ecel sâz-ı dil-i şeydâya
Mûsikîde hele Fârâbî-i asr idi o pîr
Sıyıtı varmıştı Irâk u Acem ü Arbâ'ya
Bâis-i kec nigehi âleme neydi acabâ
Şâh-ı Mansûr'u girift etti yed-i şekvâya
Zühre'yi raksa getürmüştü anın besteleri .
Çıkub âvâzesi evc-i felek-i bâlâya
Gördü devrânda âheng-i usûl olmadığım
Gitti tebdil-i makam etmek için me'vâya
Fevti târihi "Segâh" ile karâr etti Nebil (2)

کتدی شیدا دده یاهو دبه-ک عقابیه

— 1214 —

Hâfız Şeyda, devrinin değerli bir musiki üstadı idi. *Şeyh Galib* vücude getirdiği tezkiresinde onun için "Serdefter-i üstâdân-ı fenn-i musikî" tabirini kullanıyor ki san'attaki meharecini göstermek itibariyle çok mühimdir. *Esrar Dede* tezkiresinde de şu sitayişkâr cümleler kayıtlıdır:

"Mehere-i ihvân-ı tarikden ta'lîm-i nâyzenî ve âyîn hânî idüb-
tekmil-i fenn-i musikiye az zamanda nâil ve zamânımızın *Hâfız*"

(1) Bu kayıd, bu mecmuaya sonradan ilâve edilmiştir.

(2) 1221 tutan Tarih mısraına "Segâh" yani "3" ilâve edilecektir.

Yusuf'u olub Yenikapu Mevlevîhanesinde kudümzen başılık makam-ı refî'ine reside olmuştur. Hattâ Irak makamında beste ettiği âyîn-i hâlet âgîn el'an mecâlis-i mukabelâtda bâis-i hezâran vecd ü hâl olmaktadır."

Bay Nail'in elyazısı ile mevcut bir Safayî tezkiresinin sonuna - menba zikredilmeyerek - şu malûmat ilâve edilmiştir:

"Hâfız Şeydâ'nın Irak ayîni hakkında şu kayıd vardır:

"İşbu âyîn-i şerifi, 1200 (M. 1785) senesinde Şeydâ Hâfız efendi besteleyip ibtidâ-yi kırâati Yenikapu Mevlevîhanesinde vâki' olmuştur. *Şeyh Galib* efendi Şeydâ Hâfız'ı Yenikapı dergâhında Kudümzenbaşı deyu tahrîr eylemiş, merhum kudümzen başı değildir. Kudümzenbaşı Şeyh *Abdürrahîm efendi'nin* üstâdı olduğundan Şeydâ merhûm geldikçe Abdürrahîm efendi hürmet ederlerdi."

Esrar Dede tezkiresinin *Veled Çelebû'de* mevcut bir nüshasının kenarına sonradan ilâve edilen bir hâşiye ise bu "Kudümzen başılık" rivayetinin esassız olmadığını gösterecek mahiyettedir. *Dr. Feridun Nafiz'in* istinsah ederek bana göndermek lütfunda bulunduğu bu kaydı aynen dercediyorum:

"Yenikapu Mevlevîhanesinde Kudümzenbaşılığı bir ay mikdârı olub ba'dehu *Sultan Selim Hân* hazretleri hacc-ı şerife gönderüb ba'de edâ-il-hac gelüb hânesinde bir iki sene mikdâr halvetgüzîn olub 1214 (M. 1799) senesi evâhirinde vefât idüb Üsküdar mevlevîhânesine defnolunmuştur."

Basit bir takım şiirler de kaleme alan Hâfız Şeydâ, lâdinî mahiyette epeyce eser vücade getirmiştir. *Küçük Mehmed Ağa, Vardakosta Ahmed Ağa* ve *Sadullah Ağa* ile müştereken "Tâhir" makamında bir "Kâr" bestelediklerini de mecmualardan öğreniyoruz. Onun dinî eseri ise, "Irâk" makamındaki "Mevlevî âyîni" nden ibarettir. Fakat bu muazzam eser, san'attaki kudretini bâriz bir şekilde gösterecek en değerli mahsulüdür. Lâdinî mahiyeti haiz eserlerinden bugün ezgisiyle elimizde kalan mahdud parçaları da, klasik Türk musikisinin olgun ve parlak eserleri arasında gösterilebilir.

Dr. Subhi diyor ki (*Türk Musikisi I, 130*):

"Muhtelif makam ve usullerde eserler bestelediği mecmualarda görülmekte ise de bugün Irak âyîn-i şerifi, hüzzam Remel beste, hüzzam kâr-ı nâtık, hüzzam yürük semaî olmak üzere dört parça eseri kalmıştır. Üslûbu güzel ve kundur."

Bu asırda yetişen daha bir çok kıymetli musikişinas tanıyoruz. Fakat ekseriyetle lâdini besteler vücude getirdikleri için, bu şahsiyetleri ileride mevzubahs edeceğiz. Pek mahdut bazı ilâhiler bestelemekle beraber bu eserlerinde mühim bir hususiyet gösteremeyen kimselerden ise sadece örnekler tesbit etmekle iktifa ettik.

Sultan Selim III., Abdürrahim Kühî Dede... gibi bu asrın sonunda şöhret kazanan, fakat ölümleri daha muahhar zamanlara tesadüf eden değerli bir takım musikişinasları ise XIX uncu asrın ilk yarısında zikredeceğiz.

XVIII inci Asra âid metinler

Himmetzade Abdullah

— 1 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Himmet* —

Bana aşk-ı Hudâ yâr olmadıkça gönlüm eğlenmez
Cihânın halkı ağıyâr olmadıkça gönlüm eğlenmez
Tasavvuf didiler bir kaç söz ile aldanub kaldım
Visâl-i kûy-i dildâr olmadıkça gönlüm eğlenmez
Yine sevdâ-yi aşk ile aceb divânelik vardır
Hemandem seyr-i gülzâr olmadıkça gönlüm eğlenmez
Ne denlü kesret içre vahdete irse merâtible
Bana evkat-ı eshâr olmadıkça gönlüm eğlenmez
Gönül âyinesin pâk eyledim çün sa'y ü himmetle
Tecellî zât-ı dildâr olmadıkça gönlüm eğlenmez (1)

— 2 —

— *Hüseynî aşîran ilâhî, G. Himmet* —

Yine bir sevdâya düşdüm
Aşkın elinden elinden
Yine ummân olub taşdım
Aşkın elinden elinden
Âteş-i aşk ile yandım
Fâni cihandan usandım
Güyyâ Mecnûn'a döndüm
Aşkın elinden elinden
Seherlerde ağlayayım
Derdli sinem dağlayayım
Sular gibi çağlayayım
Aşkın elinden elinden

(1) Üsk. Hş. K. Mc. No: 15.

Derviş Himmet biçâredir
 Cihân içre âvâredir
 Hem yüreği pür yâredir
 Aşkın elinden elinden (1)

— 3 —

— *Sabâ tevşih, G. B., kendisinin* —

Ravzana yüz süren bulur aman
 El'aman ey Fahr-i âlem el'aman
 Her gelen dil haste bulur tâze can
 El'aman ey Fahr-i âlem el'aman
 Anda kim medfûn ola nâzik tenin
 Cennet-i a'lâya benzer medfenin
Derviş Abdullah garibindir senin
 El'aman ey Fahr-i âlem el'eman (2)

Çâlâk Şeyh Ahmed

— 1 —

— *Acem ilâhî, Evsat, G. Hacı Bayram* —

Çalabım bir şar yaratmış iki cihan arasında
 Bakıcak dîdar görünür ol şârın kenâresinde (3)

— 2 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyazî* —

Derd-i Hak'ka tâlib ol dermâna irem dersen
 Mihnetlere râgıb ol sâsâna irem dersen
 Aşk yolu belâlıdır her kârı cefâlıdır
 Câmından ümidin kes cânâna irem dersen
 Sabr itmede Eyyûb ol gam çekmede Ya'kub ol
 Yûsuf gibi mahbûb ol Ken'an'a irem dersen

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 637. Güfte için bakınız S. 20

Od yak sineni çâk it su gibi özün pâk it
 Yüzün yere sür hâk it ummâna irem dersen
 Terk et kuru da'vâyı hem ucb ile riyâyı
Mısrî ko bu sevdâyı Sübhân'a irem dersen (1)

— 3 —

— *Baba Tahir ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Bir âşık-ı nâlânınım Yâ Muhammed yâ Mustafâ
 Ben vâlih ü hayrânınım yâ Muhammed yâ Mustafâ
 Gördüm seni gördüm seni şâd eyle gel bu gamgini
 Hak'dan şefâat kıl Nebi yâ Muhammed yâ Mustafâ
 Güller gibi küşâdesin lûtf itmeğe âmâdesin
 Sun bana aşkın bâdesin yâ Muhammed yâ Mustafâ
 Bu *Derviş Abdullah* o şeb görür seni eyler tarab
 Câel-ferah râha-l-küreb Yâ Muhammed yâ Mustafâ (2)

— 4 —

— *Sabâ ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey Allah'ım beni senden ayırma
 Beni senin didârından ayırma
 Seni sevmek benim dinim imanım
 İlâhî dini imandan ayırma
 Seyhim güldür ben anın yaprağıyım
 İlâhî yaprağım gülden ayırma
 Ben ol dost bağçesinin bülbülüyem
 İlâhî bülbülüm gülden ayırma
Eşrefoğlu senin kemter kulundur
 İlâhî kulu sultandan ayırma (3)

— 5 —

— *Uşşak ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Ey beni aşk âteşine yandıran
 Aşk senin âşık senin ma'suk senin

(1) Os. Mc., Sd. Mc., Müstakimzade bu zatın oğlu Şeyh Mustafa namına tesbit etmiştir.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(3) Alm. Mc. No: 650.

Hem seven hem sevilen hem sevdiren
 Aşk senin âşık senin ma'suk senin
 Yanar ise aşk ile cân ü tenim
 Geçer ise âh ile dün ü günüm
 Hep senindir arada nem var benim
 Aşk senin âşık senin ma'suk senin
 Âşıkın kalbine kılın bir nazar
 Mâsivâdan anda kalmaz hiç eser
 Sana iren cennet ü hürî nider
 Aşk senin âşık senin ma'suk senin
 Mahz-ı lütfun ile ey kadir İlâh
 Âşıkın kalbine kılın bir nigâh
 Bir gedâdır Nâri kulun pâdişâh
 Aşk senin âşık senin ma'suk senin (1)

Buhurîzade İtrî

— 1 —

— *Hisar ilâhî, G. Fethî Abdülkerim* —

Bahârı ömrümün çün köhnelendi
 Hudâ bârân-ı lütfun eyle rîzan
 Şebâbın kuvveti geldi vü geçdi
 Hudâ bârân-ı lütfun eyle rîzan
 Meded ey kiblegâh-ı cümle mevcûd
 Ki senden gayri yokdur Hakk u ma'bûd
 Eğer mevcûd ola Yâhud ki nâbûd
 Hudâ bârân-ı lütfun eyle rîzan
 Muhâlif şer' olan akvâle tevbe
 Rızâna uymayan ef'âle tevbe
 Muhassal cümleten bed hâle tevbe
 Hudâ bârân-ı lütfun eyle rîzan
 Kulun *Fethî* fakîrin tevbesini
 Kabûl eyle İlâhî giryesini
 Müyesser it cemâlin görmesini
 Hudâ bârân-ı lütfun eyle rîzan (2)

(1) Os. Mc., Sd. Mc. Müstakimzade, bu zatin oğlu Şeyh Mustafa namına tesbit etmiştir.

(2) Alm. Mc. No: 650.

— 2 —

— *Hüseynî Aşîran, G. Mısri Niyâzi* —

Sen seni bilmekdir ancak pîre ülfetden garaz
 Noktayı fehm eylemekdir ilm ü hikmetden garaz
 Halkı bunca enbiyâ kim geldi da'vet eyledi
 Vahdetin sırrı bilinmektir o da'vetten garaz
 Sâni'i gör günde yüz bin dürlü san'at gösterir
 Kendüyi göstermek içündür o san'attan garaz
 Hep celâlin perdesidir küfr ü isyandan murâd
 Bahr-i cûdun katresidir fazl-ı rahmetden garaz
 Nefsini bilen irermiş bir tükenmez devlete
 Fakrü fahrî'dir *Niyâzi* bil o devletden garaz (1)

— 3 —

— *Nühüft Tevşih, Ağır düyek, G. B. kendisinin* —

Sâyesi düşmez yere bir böyle nahl-i Tûr'sun
 Mihr-i âlem gîrsin başdan ayağa nûrsun
 Târik-i gülzâr-ı âlem mâlik-i mülk-i adem
 Münkîrine mahz-ı mâtem mü'minîne sûrsun
 Sensin ol şah kim Süleyman'lar kapunda mûrdur
 On sekiz bin âleme hükm etmeğe me'mûrsun
 El benim dâmen senin ey Rahmetenlil'âlemîn
 Şöhretim isyan benim sen a'fv ile meşhûrsun
 Pâdişâh-ı evvelîn ü kiblegâh-ı âhîrîn
 Evvel ü âhîr İmâm-ül-enbiyâ mezkûrsun
 Yâ Resûlâllah umarım diyesin rûz-i cezâ
 Gerçi cürmün çokdur ammâ *Itrîya* mağfûrsun (2)

— 4 —

— *Râhatülervah ilâhî, G. Nakşî* —

Bula tevhîd ile esmâdan gönüller inbisât
 Nûr-i zikrinle gele uşşâka yâ Rabbi neşât
 Dostlarımla idelim her demde zevk-ı ihtilât
 Nûr-i zikrinle gele uşşâka yâ Rabbi neşât

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650,

Nakşî-i bîçâreni feyzinle eyle ber murâd
Yâ İlâhî dilerim ki eyle ihsânın ziyâd
Bula her demde iki âlemde lûtfunla neşât
Nür-i zikrinle gele uşşâka yâ Rabbi neşât (1)

— 5 —

— *Rast Na't, G. Mevlâna Celâleddin* —

يا حبيب الله رسول خالق يكتا توبى
 بر نزين ذوالجلال ياك وى همتا توبى
 نازنين حضرت حق صدر بدر كائنات
 نور چشم انبيا چشم چراغ ما توبى
 در شب معراج بده جبرئيل اندر ركاب
 پناهاده برسره كنىد خضر توبى
 يارسو الله تودانى امناات عاجزند
 رهنماى عاجزان بى سروى با توبى
 سرو بنان رسالت توبهار معرفت
 بلبل باغ شريعت بلبل با توبى
 شمس تبريزى كه دارد نعت پغمبر زبر
 مصلقى و مرتضى آن سيد اعلا توبى (2)

— 6 —

— *Rast ilâhî, G. Ruşenî* —

Çün doğub tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi
 Kim ola sevmeye bu hüsn ile sen mâh veşi
 Parmağından akıdub âb-ı revan bahş-i revan
 Niçe yüz bin kişiden def' idisersin ataşi
 Sen emîre kul olan her ne kadar müdbir ise
 Bende-i mukbil olur misl-i Bilâl-i Habeşi
 Dik-i hikmetde pişirdi çü seni sevgili Hak
 Cebreil olsa nola matbahının çillekeşi
 Sensin ol püşt ü penâh-ı melek ü ins ü perî
 Enbiyânın güzeli sevgilisi hûb u haşi

(1) Alm. Mc. No: 637, Sd. Mc.

(2) Alm. Mc. No. 758.

Üzülür ırk-ı Ebûcehl gibi ebter olur
 Sen Ebülkasım ile her kim ederse güreşi
 Vedduhâ verdine Velleyl okuram sünbülüne
 Rûşenî virdi budur külle gadâtin ve aşî (1)

— 7 —

— *Segâh âyin, Devr-i revan* —

Selâm-ı evvel —

ای عاشق روی تو هزاران عاشق
 رو کرده سوی تو هزاران عاشق
 تنها نه منم عاشق روی تو که هست
 بر هر سر موی تو هزاران عاشق

ای صوفی اهل صفا از جان بگو الله هو
 وی عاشق عشق وفا از جان بگو الله هو
 خواهی که جمله جان شوی تالایق جانان شوی
 تو هر چه خواهی آن شوی از جان بگو الله هو
 دنیا را که دین بچو دست از همه عالم بشو
 نه آن بگو نه این بگو از جان بگو الله هو

من بنده سلطان جهانم
 زان دم که رخس دیدم شوریده و حیرانم
 من اوشدم او من شد او جان و دلم تن شد
 پیوسته چر ابا شد این ناله و افغانم

ای زهجران و فراقت آسمان بکر یسته
 دل میان خون نشسته عقل و جان بکر یسته
 جبرئیل و قدسیا ترا بال و پرها سوخته
 انبیا و اولیا را دیدگان بکر یسته
 ای درینا ای درینا ای درینا ای درین
 بر چنان چشم عیان چشم کان بکر یسته

— *Selâm-ı sâni* —

ای عاشقان ای عاشقان از عالم جان آدمم
 سر در فکر جان در طلب کوی جانان آدمم

(1) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvar neşriyatı, İlahiler, C. 3, S.. 99.

ای مطربان ای مطربان صوت از بوا آورده ام
 چون عنذلیب از شوق کل هر دم غزلخوان آمدم
 دوش بر درگاه عزت کوس سلطانی زدم
 خیمه بر بالای دارالمک ربانی زدم

— Selâm-ı sâlis —

هوزم بر قدسیان هر شب زدل هو هوزم
 بر جمال حق همه یا هو و یا من هوزم
 دل چو جای حق بود حق بامنست و فن بحق
 حق بحق و اصل شده بر خویشتن تن هو هوزم
 دلانزد کسی بنشین که او از دل خبر دارد
 بزیر آن درختی روز که او کلهای تر دارد
 بنال ای بلبل داستان که زیر انالہ داستان
 میان صخره و خارا اثر دارد اثر دارد

Ey ki hezâr âferin bu nice sultân olur
 Kulu olan kişiler husrev ü hâkan olur
 Her ki bu gün Veled'e inanuben yüz süre
 Yohsul ise bay olur bay ise sultân olur

ای عشق تو بگرفته سراپای دلم
 ای وصل رخت کشته تنای دلم
 کرداد دلی سوخته من ندهی
 ای وای دلم وای دلم وای دلم
 ای کشته فدای تو سراپای دلم
 شد زلف چو هندوی تو ما وای دلم
 گر هندوی زلف تو دلم و آن ندهی
 ای وای دلم وای دلم وای دلم
 هر آه که از درد دلم میشنوی
 از آه دلت کرد کلم میشنوی
 گر کوش محادل من باز کنی
 دائم زدلم دلم دلم میشنوی
 ای عشق تو بگرفته پرو بال دلم
 تا مد ز جهان درد نکوفال دلم

ای جان و دلم بپرس احوال دلم
 حال دل کس مباد چون حال دلم
 تا از سر کوی تو مقامت مرا
 در ساغر دیده خون مدامت مرا
 از وصل فراق تو کنون آزادم
 از تو غم عشق تو تمامت مرا

— *Selâm-ı râbî'* —

ای عاشقان ای عاشقان آن کس که بندروی او
 شوریده ردر عقل او آشفته کرد خوی او (1)

Hafız Kômür

— 1 —

— *Aşiran ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Hudâyâ kapuna geldik
 Umarız afv ü gufrânın
 Kamumuz tapuna geldik
 Umarız afv ü gufrânın
 Esîr-i nefis-i emmâre
 Fakîr ü *Mahvî* biçâre
 Kerem et yakma gel nâre
 Umarız afv ü gufrânın (2)

— 2 —

— *Irak na't, G. Nâzî* —

Keşf ola sırr-ı İlâhî bendeme kılсан nazar
 Elmeded ey Fahr-i âlem Seyyidî hayr-at-beşer
 Mahv ola cümle maâsî kalmaya dilde keder
 Elmeded ey Fahr-i âlem Seyyidî hayr-at-beşer
 Nâ't-i pâkin *Nâzî*-i zâr eylesen dâim ziyad
 Tal'at-i nûr-i cemâlin kalbime versün reşâd
 Şerh olunmaz vasf-ı pâkin kim bihâr olsa midâd
 Elmeded ey Fahr-i âlem Seyyidî hayr-al-beşer (3)

(1) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, Mevlevî âyinleri, **Cild:**
 7, S. 331-346.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 3 —

— *Irak ilâhî, G. Üftâde* —

İlâhî yâri kıl bana ki senden özge yârim yok
 Ne yüz ile varam sana günehten gayrı kârım yok
 Ne dervişem ferâgatde ne tâc ü taht ü devlette
 Bu dâr-ı dehr-i gurbetde garîb oldum anarım yok
 Gönül yâd etdi Sübhân'ı gözüm yaşı ciğer kanı
 Yoluna vermişem cânı bu yolda ihtiyârim yok
 Geru bir menzile erdim nedâmet bahrine daldım
 Hayâl-i aşka kul oldum sabâ gibi karârım yok
 Benem âsî yüzü kara garîb *Üftâde* bîçâre
 Tutuşmuşum ki bir nâra yanımca bir yanarım yok (1)

— 4 —

— *Muhâlif-i Irak, G. Nazmî* —

Kim ki feyz-i Hak'kın olmak isteyen yepmânesi
 Bana gelsün kim benim ol bâdenin meyhânesi
 Hâcegân-ı çârsû-yi aşka didim essalâ
 Bahr-i ilm oldu bu cismim dil anın vîrânesi
 Dürlü diller derdine oldum tabîb-i çâresâz
 Kim şifâ isterse gelsün bendedir cânânesi
 Bezm-i mahbûb-i hakîkatte olur mahrem o kim
 Mâsivânın cân ü dilden ola ol bigânesi
 Çünkü ey *Nazmî* olur gencîneler vîrânedi
 Genc-i zât-ı Hak'kın oldu bu gönül vîrânesi (2)

— 5 —

— *Uşşak ilâhî, G. Cismi Lâtif* —

Sırr-ı tevhîd ile sırrım âşinâlık eyledi
 Bunu bana himmet-i pîr ile Hâlik eyledi
 Zulmet-i imkân içinde zâr ü sergerdân iken
 Çekti nûr-i Kibriyâ'ya rehnümâlık eyledi
 Aşk-ı Hak'dan gayrı bir yâr-ı vefâger bulmadım
 Her kime yâr oldum ise bî vefâlık eyledi

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 650.

Merve hakkı sa'y idüb kesb-i safâ et ey gönül
 Nûr-i Kâ'be Hac yolunda rûşenâlık eyledi
 Pîr-i aşkın dâmenini koma elden *Cismiyâ* (1)
 Öz atandan artık ol sana atalık eyledi (2)

Hasan efendizade Âhî

— 1 —

— *Mâhur Durak, G. Nasûhî* —

Eyleyen uşşâkı şeydâ dâimâ
 Tal'atindir yâ Resûlâllah senin
 Derd ile âh itdiren subh u mesâ
 Hasretindir yâ Resûlâllah senin
 Ey Şefî'-al-müznibin nûr-i Ahad
 Bir garîbindir *Nasûhî* (3) kıl meded
 Bâb-ı lütfundan kerem kıl itme red
 Ümmetindir yâ Resûlâllah senin (4)

Zihni

— 1 —

— *Mâhûr Na't, G. B. Kendisinin* —

Gönülde cilveger nakş-i hayâlin yâ Resûlâllah
 Enîsim rûz ü şeb fikr-i visâlin yâ Resûlâllah
 Ulüvv-i şânına nisbetle esfel kubbe-i gerdun
 Ne bilsün her denî kadr-i celâlin yâ Resûlâllah
 Komaz jeng-i küdüret serteser âyîne-i dilde
 Zıyâ-yi pertev-i nûr-i cemâlin yâ Resûlâllah
 Umar her dem cenâb-ı hazretinden *Zihni*-i şeydâ
 Temâşâ-yi cemâli bâ kemâlin yâ Resûlallah (5)

(1) 1106 (M. 1694) de vefat eden mutasavvif şair İsmail Cismi.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650. Bu manzumenin "Aşiran" makamında da bestesi vardır: Alm. Mc. No: 666.

(3) 1130 (M. 1717) da vefat eden meşhur Halveti şeyhi Üsküdarlı Mehmed Nasuhi.

(4) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc.

(5) Alm. Mc. No: 650, Sd. Mc.

Diyarbakırlı Emîr Çelebi

— 1 —

— *İsfahan ilâhî, G. Yunus* —

Allah emrin tatalım
 Rahmetine batalım
 Bülbül gibi ötelim
 Allah Allah diyelim
 Allah adı uludur
 Emrin tutan kuludur
 Mü'minlerin yoludur
 Allah Allah diyelim
 Allah adı dillerde
 Sevgisi gönüllerde
 Ol korkulu yerlerde
 Allah Allah diyelim
 Ölüb kabre varınca
 Melek sual sorunca
 Rabbin kimdir deyince
 Allah Allah diyelim
Yunus seyr edüb gezer
 Ölüm tedbirler bozar
 Görmek istersen didar
 Allah Allah diyelim (1)

— 2 —

— *Nevâ ilâhî, G. Yunus* —

Mülk-i bakadan gelmişem fâni cihâmı neylerem
 Ben dost cemâlin görmüşüm hür ü cinânı neylerem
 Vahdet meyinin cür'asın ma'suk elinden içmişem
 Ben dost kokusun almışam misk-i Tatarı neylerem
 İsmail'im Hak yoluna cânımı kurbân eyledim
 Çünkü bu can kurbân imiş koçu kurbanı neylerem
 İsâ gibi dünyâ koyub gökleri seyrân eylerem
 Müsî-i didâr olmuşam ben Lenterâni neylerem

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

Âşık Yunus ma'sûkuna vuslat bulıcak mest olur
Ben şîşeyi çaldım taşâ nâmûs u ârı neylerem (1)

— 3 —

— *Sabâ ilâhî, G. Ümnî* —

Hemîşe aşk ile âlemde şeydâ Kadirîyiz biz
Bizi pür âteş eyler cezb-i Mevlâ kadirîyiz biz
Habîbullaha, âşıklar reh-i aşkında sâdiklar
Müdâmî kalbi yanıklar Musaffâ Kadirîyiz biz
Girîban çâk idüb divâneyi meydân-ı aşk içre
Mahabbet arasında bî muhâbâ Kadirîyiz biz
Cemî'-i âl ü ashâbın yolunda can fedâ kılan
Derûnu sıdk-ı pâk ile ahibbâ Kadirîyiz biz
Nola *Ümnî* (2) figan ü zârımızla gülşen-i âlem
Olur rûz ü şeb bir bülbül âsâ Kadirîyiz biz (3)

— 4 —

— *Sabâ ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Eser aşkın yeli esrâra karşı
Öter bülbülleri gülzâre karşı (4)

Derviş Ali Şirüvani (Dede)

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Hatm-i cem'-il-mürselînin fahridir fakr u fenâ
Hatm odur kim bir ola yanında hem şâh u gedâ
Devlet-i dünyâ seni bir rütbeye muhtâc eder
Devlet oldur sana her bir rütbede vire ginâ

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) 1184 (M. 1692) yılında şehid olan Diyarbakırlı Hattat ve şair *Ümnî Mehmed*.

(3) Alm. Mc. No: 650.

(4) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, Cv. K. Mc. No- 183, Os. Mc.

Dersin aklından alur bin yıl sana olmaz delil
 Dersini var Hak'dan al kim ilmin ola rehnümâ
 Mısrî'ye hatm-ül-makamât oldu her şeyde ferâğ
 Zâhir ü bâtında kalmadı ebed illâ Hudâ (1)

— 2 —

— *Acem ilâhî, Düyek, G. İsa Mahvî* —

Derdmendim mücrimim dermâna geldim yâ Resûl
 Sâilim muhtâcınım ihsâna geldim yâ Resûl
 Kâ'be-i vaslın yolunda sa'y idüb düşdüm garîb
 Gayrı nem var cânımı kurbâna geldim yâ Resûl
 İntisâb-ı zât-ı pâkin afv-i cürme çün sebab
 Âstân-ı rahmet-i Rahmân'a geldim yâ Resûl
 Varlığım zenbin bıraktım kenz-i rahmet bulmağa
 Ben mücerred sen şefâat kâna geldim yâ Resûl
 İtme *Mahvî* bendeni red ey şefâat menba'ı
 Sen gibi ihsânı çok sultâna geldim yâ Resûl (2)

— 3 —

— *Acem ilâhî, Yürük düyek, G. Mısrî Niyazî*

Bakub cemâl-i yâre
 Çağırım dost dost
 Dil oldu pâre pâre
 Çağırım dost dost
 Aşkın ile dolmuşam
 Zühdümü yanılmışam
 Mets-i müdâm olmuşam
 Çağırırım dost dost
 Mescid ü meyhânede
 Hânede virânede
 Kâ'be'de büthânede
 Çağırırım dost dost

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Os. Mc., Alm. Mc. No: 696., Sd. Mc. Ekseri menbalarda bu ilâhî
 "Nevruz" makamında tesbit edilmiştir. Notası için bakınız: Konservatuvar neş-
 riyatı, İlahiler I, 67.

Geldim o dost elinden
Koka koka gülünden
Niyâzî'nin dilinden
Çağırırım dost dost (1)

— 4 —

— *Acem ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

İster isen bulasın cânânı sen
Gayre bakma sende iste sende bul
Kendi mir'âtında gözle anı sen
Gayre bakma sen de iste sen de bul
Sûreti terk eyle ma'nâ bula gör
Ko sıfâtı bahr-i zâta dalo gör
Ey *Niyâzî* şark u garbe dola gör
Gayre bakma sen de iste sen de bul (2)

— 5 —

— *Acem ilâhî, G. Tekirdağlı Musli* —

Âlem-i ârâyı buldum âlem-i ârâ benem
Mâlik-i kevn ü mekân ü tâc ile Dârâ benem
Çün serîr-i izzete basdım pey-i irfân ile
Gel Süleymân-ı zamânım kaf ile anka benem
On sekiz bin âlemi seyr eyledim seyyâre vâr
Kabekavseyn'e erişdim sırr-ı Ev'ednâ benem
Ger vücûdum katre ise zâhidâ deryâ doğar
Serserî gezme cihanda lûtf ile ma'nâ benem
Bu rümûzu *Nutkıyâ* (3) ancak yine irfan bilür
Vâdi-i eyvende gûyâ tûr ile Mûsa benem (4)

— 6 —

— *Arazbar ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Hazîn olma gönül zinhâr
Kerîm Allahımız vardır
Müdâmî eyle istiğfâr
Kerîm Allahımız vardır

(1) Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Tekirdağlı Musli. Vefatı 1099 (M. 1697).

(4) Mst. Mc.

Niyâz ü arz-ı hâcâtı
 Kabûl eder münâcâtı
 Verir *Mahvî* murâdâtı
 Kerîm Allahımız vardır (1)

— 7 —

— *Aşîran ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Müstağak oldum lûtfuna
 Hamd olsun Allahım sana
 Subh u mesâ in'âmına
 Hamd olsun Allah'im sana
Meftûnî'ye lûtf eyledin
 Göz yaşına rahm eyledin
 Müşrikleri kahr eyledin
 Hamd olsun Allah'im sana (2)

— 8 —

— *Aşîran ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Kıldan ince vü kılıçtan keskin ol şâhın yolu
 Her kemâl ehli kapusunda anın ednâ kulu
 Ârifin bir himmeti var arş ana olmaz makam
 Sidre vü tûbâ gözetmez kâmilin cân ü dili
 Âkilin mîzân-ı akli mâverâsın almadı
 Âşıkın âkiller içre adı mülhid yâ deli
 Zerre zerre kıldı *Mısrî*'nin vücûdunu kazâ
 Katre katre kıldı zâtını anın aşkın yeli (3)

— 9 —

— *Aşîran ilâhî, G. Mevlevî şeyhi Selîmî* —

Sevdân ile, dil milkin virâneye döndürdün
 Şem'-i ruhine cânım pervâneye döndürdün
 Râhat komadın bende tâkat komadın tende
 Bu şehr-i vücûdum tâ gamhâneye döndürdün

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637, Os. Mc.

Lûtfuna nihâyet yok ihsânına gayet yok
 Dîdemden akan yaşım dürdâneye döndürdün
 Her yüzden edüb nâzı keşf etmedesin râzı
 Tâ kalb-i *Selîmî*'yi büthâneye döndürdün (1)

— 10 —

— *Aşîran ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

İbn-i vaktim ben ebûlvakt olmazam
 Abd-i mahzım ben tesarruf bilmezem
 Ân-ı dâimdir hakikat güneşi
 Âniyim ben gitmezem ben gelmezem
 Meryem içre ben doğurdum bir gulâm
 Hem bu gün de bir gülüm kim solmazam
 Ben doğurdum atasız İsa'yı hem
 İttisâlim var ana ayrılmazam
 Sanma kim Mehdî benim Mehdî odur
 Adı Yahyâ'dır anın yanılmazam
 Vasfıdır Esmâ-i hüsnâ cümleten
 Bu sözü isbâta âciz kalmazam
 Sır ile bana içimden söylenür
Mısrıyâ ben doğmazam ben ölmezem (2)

— 11 —

— *Aşîran ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Murâd-ı devlete irmek dilersen
 Cenâb-ı Hazret-i Allah'a yalvar
 Safâ vü izzete irmek dilersen
 Cenâb-ı Hazret-i Allah'a yalvar
 Maârif ehli ol terk et sivâyı
 Bulasın tâ fenâ içre bakayı
 Dilersen âkıbet *Mahvî* likayı
 Cenâb-ı Hazret-i Allah'a yalvar (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Os. Mc.

(3) Alm. Mc. 637.

— 12 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Derûnum yandı nâr-ı hasretinle
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin
 Eridi cism ü cânım firkatınle
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin
 Bu gönlüm bülbülü hayli zamandır
 Visâlin gülsitânından cüdâdır
 Nazar eyle efendim bir gedâdır
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin
 Yüzünden ref'edüb kaldır nikabın
 Görünsün bana rûy-i müstetâbın
 İşidem pes dehânından hitâbın
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin
 Bu *Mahvî* bendene gel eyle ihsan
 Firâkın âteşiyle oldu sûzan
 Visâlin şerbetin sun eyle reyyan
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin (1)

— 13 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Bulmak dilersen dâim saâdet
 Cân ü gönülden Allah'a yalvar
 Gaflette kalma eyle ibâdet
 Cân ü gönülden Allah'a yalvar
 Yoklukta yokla ma'nâyı *Mahvî*
 Maksûdu anla sarf eyle nahvî
 Merdûd-i râh ol gel iste sahvi
 Cân ü gönülden Allah'a yalvar (2)

— 14 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Rümûz-i enbiyâyı vâkıf-ı esrâr olandan sor
 Enelhak sırrını candan geçüb berdâr olandan sor

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

Yürü var ehl-i tecrîdi alâik ehline sorma
 Anı cân ü cihânı terk idüb deyyâr olandan sor
 Gehî kahr u gehî lütfun kemâlin bilmek istersen
 Fenâ ender fenâda yoğ olub hem var olandan sor
 Dilâ bu mantık-ut-tayrı fesâhat ehli anlamaz
 Anı ancak ya Attâr ü yahud Tayyâr olandan sor
 Anadan doğma gözsüzler kemâhî görmez eşyâyı
 Niyâzî vech-i dildârı ülülebsâr olandan sor (1)

— 15 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Lûtfî* —

Mest-i aşkız sabrımız yok sînemiz çâk eyleriz
 Derd-i aşk ile demâdem çeşmi nemnâk eyleriz
 Görmek için şâhid-i maksûdu çeşm-i cân ile
 Mâsivâdan kalbimiz âyînesin pâk eyleriz
 Neş'e-i câm-ı mahabbet verdi bir hâlet bize
 Gözümüz yumup açınca seyr-i eflâk eyleriz
 Bir aceb hâlet verir keyfiyyet-i sahbâ-yi aşk
 Gâh hâki zer eder gâhî zeri hâk eyleriz
 Câm-ı aşkı dest-i sâkî-i ezelden içmişiz
 Lûtfiyâ anın için güftârı bî bâk eyleriz (2)

— 16 —

— *Bayatî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Zulmet-i hecrinde bidâr olmuşam yâ Rab meded
 İntizâr-ı subh-i didâr olmuşam yâ Rab meded
 Gülşen-i vashn nesîmin irgürüb bâd-i sabâ
 Andelib-i bâğ-ı gülzâr olmuşam yâ Rab meded
 Kalmışam zindân-ı cism içre bugün tenhâ garîb
 Bu kafesde rûz ü şeb zâr olmuşam yâ Rab meded
 Vahdet elinde seninle yâr idim noldu bana
 Kesret içre bend-i ağıyâr olmuşam yâ Rab meded
 Bu Niyâzî düşdü varlık çâhına Yûsuf gibi
 Al elim kurtar kî nâcâr olmuşam yâ Rab meded (3)

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 629.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 17 —

— *Bayatî ilâhî, G. Sütçüzâde Hâfız* —

Karîn-i bezm-i erbâb-ı hevâyim yâ Resûlâllah
 Harîm-i kûy-i kurbinden cüdâyım yâ Resûlâllah
 Yeter oldum yeter garkab-ı girdâb-ı yem-i hecrin
 Ezelden hazretinle âşinâyım yâ Resûlâllah
 Humâr-ı hasretinle dil harâb ender harâb oldu
 Meded muhtâc-ı sahbâ-yi likayım yâ Resûlâllah
 Şirâr-i âteş-i hicrân ile bağrım kebâb oldu
 Ki ben pervâne-i şem'-i vefâyım yâ Resûlâllah
 Vücûdum tiğ-i aşkınla serâpâ çâk çâk olsun
 Yolunda *Hâfız*'ım mahlâs gedâyım yâ Resûlâllah (1)

— 18 —

— *Bestenigâr tevşih, G. Hâfız* —

Vücûdun şem'-i pür nûr-i hudâdır yâ Resûlâllah
 Zuhûrunla dü âlem rûşenâdır yâ Resûlâllah
 Bizî hân-ı şefâatden kerem kil behreyâb eyle
 Demâdem kârımız cürm ü hatâdır yâ Resûlâllah
 Senin ism-i şerifin her kaçan yâd olsa sultânım
 Safâlar bahş eder rûha gidâdır yâ Resûlâllah
 Kemâl' üzre seni vasf eylemek mümkün midir *Hâfız*
 Murâdî intisâb-ı hâkipâdır yâ Resûlâllah (2)

— 19 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Zerre-i aşkın İlâhî her kimin gönlünde var
 Soldurur benzî sarardır inledir leyl ü nehâr
 Her zaman gûş eyiedikde zikr-i tevhîdin senin
 Ra'ş'e tutar cümle endamın anın bî ihtiyâr
 Âh ü zârî dü cihânî doldurursa ayb değil
 Hâne-i kalbinde zîrâ bir unulmaz yare var
 Tâ ezelden bu meseldir derdi olan iniler
 Neylesün biçâre âşık bulmadı dermân-ı yâr

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, Cv. K. Mc. No: 183, Os. Mc.
 (2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Külhan-i gönlün külünde setr olunmuş nâr-ı aşk
Merd isen keşf eyle *Mahvî* sana oldur özge kâr (1)

— 20 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Dönmek ister gönlüm cümle sivâdan
Dönelim âşıklar Mevlâ derdiyle
Geçmek ister gönlüm mülk-i fenâdan
Geçelim âşıklar Mevlâ derdiyle
Baş açub girerim aşk meydânına
Mansûr olurum Enelhak dârına
Yanmakta *Niyazî* aşkın nârına
Yanalım âşıklar Mevlâ derdiyle (2)

— 21 —

— *Çârgâh ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Dâim salât olsun sana
Yâ Rahmeten lil'âlemin
Hâlim benim her dem bükâ
Yâ Rahmeten lil'âlemin
Kâfir diler cenge bizi
Çöpten sakınmazız gözü
Rahm eyleyüb kayır bizi
Yâ Rahmeten lil'âlemin
Bizde libâs-ı eşrefin
Hem sancağ-ı pür enverin
İslâma eyle himmetin
Yâ Rahmeten lil'âlemin
Mesrûr ola hep ümmetin
Mağbûn ola din düşmenin
İçür şerâb-ı kevserin
Yâ Rahmeten lil'âlemin
Râhat harâm oldu bana
Tâ irişince nusreta
Cânım fedâ olsun sana
Yâ Rahmeten lil'âlemin

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc.

Meftûni ahkar bendene
Lûtf et garib efgendene
Yapışmışım dâmânına
Yâ Rahmeten lil'âlemîn (1)

— 22 —

— *Çârgâh ilâhî, G. Hâkî* —

Sahn-ı sırrın kıl mutahhar kalmasun illâ Ahad
Zâkir ü mezkûr u zikr ol Kul hüvallahus-samed
Küllü şey'in hâlikün bezminde kalsun vitr ü ferd
Eyle lûtfunia İlâhî dembedem fazlın meded
Hâkî ağlar gâhi inler derd ile feryâd idüb
Âsmâna çıkdı âhı yerleri tûfân idüb
Et tecellî kıl tesellî derdine dermân idüb
Eyle lûtfunla İlâhî dembedem fazlın meded (2)

— 23 —

— *Çârgâh ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Aşkın aldı beni benden
Mevlâm seni isterem seni
Ben ağlarım dün ü günü
Mevlâm seni isterem seni
Eğer beni yandırsalar
Külüm göke savursalar
Zerrelerim çağrışalar
Mevlâm seni isterem seni
Âriflere dünyâ gerek
Zâhidlere ukbâ gerek
Mecnunlara Leylâ gerek
Mevlâm seni isterem seni
Ne varlığa sevinirem
Ne yokluğa yerinirem
Aşkın ile eğlenirem
Mevlâm seni isterem seni

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Ali Şirükanî, bu manzumeyi "Uşşak" makamında da bestelemiştir.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Derviş Yunus benim adım
 Günden güne artar derdim
 İki cihanda maksûdum
 Mevlâm seni isterem seni (1)

— 24 —

— *Çârgâh ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Esmâ-i İlähiyye'de bî had hünerim var
 Her demde semâvât-ı hurûfa seferim var
 Gönlüm gökünün yıldızının hiç adedi yok
 Her burcda benim bin güneş ü bin kamerim var
 Âlemlere ebced hocası olmak olur âr
 Alçak görünen ebcede âlî nazarım var
 Arşî vü semâvâtî ulûmun budur elhak
 Hem dahi zemîninde tükenmez güherim var
 Bununla bir oldu. dem-i İsâ ile *Mısrî*
 Gönlüme dahi ne gelür ü ne giderim var (2)

— 25 —

— *Çârgâh İlähî, G. Abdülahad Nûrî* —

Bâğ-ı cemâle çün irem
 Vuslat gülün anda direm
 Hak'kın tecellisin görem
 Ben Hû direm yâ Hû direm
 Gecede de gündüzde de
 Kesretde de vahdetde de
 Maşherde de cennetde de
 Ben Hû direm yâ Hû direm
 Ayrılrsa cismimden bu can
 Yıkılrsa bu kevn ü mekân
 Münkir olursa hep cihan
 Ben Hû direm yâ Hû direm
 Âşıklar içre olsa sûr
 Bu *Nûrî*'ye erse sürûr

(1) Rş. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Anda tecellî etse nûr
Ben Hû direm yâ Hû direm (1)

— 26 —

— Çârgâh ilâhî, G. Mısrî Nîyazî —

Aşkın kime yâr olur dâim işi zâr olur
Dinmez gözünün yaşı yanar içi nâr olur
Sevdâ-yi zülfün kimin takılsa gerdânına
Mansur gibi âkıbet yolunda berdâr olur
İbrâhîm i Edhem'i dervîş iden aşkındır
Derdine düşen şâhın tahtı târümâr olur
Ben de ârı terk idüb girdim bu dervîşliğe
Her kim senin aşkına düşdüyse bî âr olur
Terk et Nîyazî seni bul anda o sultânı
Her kim canından geçer ol vâsıl-ı yâr olur (2)

— 27 —

— Dilkeş ilâhî, G. Sultan Mustafa II. —

Dili şeydâyı söyletsen Resûlâllah'a âşıktır
Fırâk u hecr ile dâim derûn-i bağı yanıktır
Hilâf olmaz bu da'vâdan Hudâ billâhi tanıktır
Şefâat eyle sultânım kulun İkbâl'e yazıktır
Günâhım bî nihâyettir sevâbım zerrece yokdur
Cibâle irse ger cürmüm Hudâ'nın rahmeti çokdur
İşim müşkildürür gayet ümidim gayriden yoktur
Şefâat eyle sultânım kulun İkbâl'e yazıktır (3)

— 28 —

— Dügâh ilâhî, Evsat, G. Fenâyî —

Yâ ilâhî âsitânın hasteye dâr-üş-şifâ
Şerbet-i vaslın içenler buldular derde devâ

-
- (1) Cv. K. Mc. No: 183.
(2) Mst. Mc.
(3) Alm. Mc. No: 627.

Bahr-i rahmet katresi yanında cümle yoğ olur
 Her ne denlü çoğ olursa bizde cürm ile hatâ
 Mahz-ı fazlından İlahî vâkıf et esrârına
 İdelim her hâl ile isr-i Resûl'e iktidâ
 Ger ziyâ-yi şems-i zâtın irmez ise sâlike
 Nice kat' eder menâzil kande irişür atâ
 Zerre görünmez *Fenâyî* (1) işbu âlem ârife
 Bir demine vuslatın iki cihan olmaz bahâ (2)

— 29 —

— *Dügâh ilâhî, G. Yunus* —

Benem zârî kılan ol yâre karşı
 Gönülden can veren dildâre karşı
 Giceler subha dek hayrân ü mestim
 Oturub muntazır çün yâre karşı
 Seher gâhî durub zârî kıluram
 Sanasın bülbülüm gülzâra karşı
 Bu gün Mansur benem aşkın yolunda
 Soyunub çerh uran ol dâra karşı
 Bu gün gurbette kaldı *Yunus Emrem*
 Ki aşkı söyledi ağıyâre karşı (3)

— 30 —

— *Dügâh ve Muhayyer ilâhî G. Hîmmet* —

Mürg-i dil pervâz urub uçmak diler
 Âşiyân-ı lâmekândır seyrimiz
 Seyr-i fillâha kanad açmak diler
 Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz
 Aşk-ı Hak'dan cûş idüb deryâ gibi
 Rütbe-i âlide hem anka gibi
 Gülsitanda bülbül-i şeydâ gibi
 Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz

(1) Hüdayî dergâhı şeyhi Fenâyî Cennet Mehmed efendi. Vefatı: 1075 (M. 1664).

(2) Alm. Mc. No: 650, Mst. Mc. "Güfte ve bestesinin sahibi malûm değildir" serlevhasıyla notası neşredilmiştir: Konservatuvar neşriyatı, Mevlûd tevşihleri S. 5.

(3) Mst. Mc.

Zâhidâ olmaz bu kıl ü kal ile
 İrmedi Cibrîl perr ü bâl ile
 Aşk-ı dildâr ile vecd ü hâl ile
 Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz
 Aşk-ı Hak ile o kim serden geçer
 Hâil olmaz yer ü gök bahr ile ber
Himmetî merd-i Hudâ'dan al haber
 Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz (1)

— 31 —

— *Eviç ilâhî, G. Nahîfî* —

Cemâlin matla'-ı şems-i hidâyet yâ Resûlâllah
 Cebînin meşrik-ı nûr-i saâdet yâ Resûlâllah
 Vücûd-i pâkini Hak gevher-i yektâ-yi lûtf etmiş
 İdüb ârâyiş-i tâc-ı kerâmet yâ Resûlâllah
 Recâ-yi afv ile ahvâlimi arz eyleyüb geldim
 Olub müstağrak-i şerm-i hacâlet yâ Resûlâllah
 Bu isyân ile mahşerde benim hâlim mükedderdir
 Cemâlinden ger olmazsa inâyet yâ Resûlâllah
 Ne denlü mücrim ise yine kendi müstemendindir
Nahîfî bendene eyle şefâat yâ Resûlâllah (2)

— 32 —

— *Eviç ilâhî, G. Nahîfî* —

Sensin evc-i risâletin mâhı
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah
 Sensin ümmetlerin şehinşâhı
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah
 Gonca-i gülşen-i safâ sensin
 Gevher-i bahr-i istifâ sensin
 Cümle mahlûka pişüvâ sensin
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah
 Derd-i aşkınla dil helâk olsun
 Tîg-i hasretle sine çâk olsun

(1) Üsk. Hs. Mc. No: 15.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Cümle varım yolunda hâk olsun
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah
 Ten-i zerdim nizâr-ı hasretdir
 Sîne sad çâk-i tığ-i firkatdir
 Dil giriftâr-ı dâm-ı hayretdir
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah
 Bir nigâh eyle cân-ı bîmrâe
 Eyle lütfunla derdime çâre
 Kıl şefâat *Nahîfi*-i zâre
 Can fedâ sana yâ Resûlâllah (1)

— 33 —

— *Eviç Durak, G. Nasuhî* —

Dilhânesi mir'ât-ı Hak
 Seyr-i cemâlullâhı gör
 Maksûd olan keşf-i sebak
 Sırr-ı cemâlullâhı gör
 Cümle bilür sensin ayan
 Ancak cemâlidir nihan
 Oldu *Nasuhî* gark-i an
 Bahr-i cemâlullahı gör (2)

— 34 —

— *Eviç ilâhî, G. Dede Ömer Rüşenî* —

Ey Seyyid-i dü âlem vey ârif-i Hudâ bin
 Sensin iki cihanda peygamber-i hoş âyin
 Ey lütf-i Hak'ka mazhar dâim küşâde rûsun
 Görmedi kimse senin ebrûlarını pür çin
 Mahbûb-i Kibriyâ'sın maksûd-i asfiyâsın
 Matlûb-ı evliyâsın ser defter-i mesâkin
 Mûsâ'ya dindi Fahlâ' na'leyn yer yüzünde
 Dindi sana semâda arş üstüne ko na'lin
 Arz ü semâ kokunla doldu senin tamamen
 Anın çün oldu medhi ey *Rüşenî* çü müşgin (3)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Alm. Mc. No: 696.

(3) Os. Mc.

— 35 —

— *Eviç ilâhî, Düyek, G. Sultan Mustafa II.* —

Allah Rabbi lâyezâl
 Yâ Vâhidü yâ Zel-celâl
 Ey pâdişâh-ı bî zevâl
 Yessir lenâ hayr-el-umûr
 Vakt-i seher feryâdımız
 Arşa çıkar efganımız
 Her dem hatâdır kârımız
 Yessir lenâ hayr-el-umûr
 Senden erişmezse aman
 Oldu kamu işler yaman
 Yâ sâhib-i kevn ü mekân
 Yessir lenâ hayr-el-umûr
 İkbâlî âsîdır garîb
 Lûtfundan etme bî nasîb
 Yâ Bâki-i Hayy ü Mücîb
 Yessir lenâ hayr-el-umûr (1)

— 36 —

— *Eviç ilâhî, G. Abdülkerim Fethî* —

Ey Rabb-i Rahman	Eyle gel ihsan
Kalmasun vîran	Bu dil-i nâlân
Hecr ile bunda	Kaldım efgende
Vaşlını sen de	Bana et ihsan
Bakma sen kale	İrgür ahvâle
Bezm-i visâle	Muntazır bu can
Kapına geldim	Zâriler kıldım
Suçumu bildim	Eyle gel gufran
Feyz-i Sübhânî	Olsa erzânî
Kul iken anı	Eyler âlişan
<i>Fethî</i> miskine	Gönlü gamgîne
Kalbi derdine	Eyle sen derman (2)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 650.

— 37 —

— *Eviç ilâhî, Evsat, G. Mısrî Niyâzî* —

Devrân odur kim devrini devr-i felek bilmez ola
 İnsân odur kim sırrını ins ü melek bilmez ola
 Merkeb izinde su görüb deryâyı buldum sanma sen
 Deryâ odur kim ka'rını asla semek bilmez ola
 Âdem odur kim nân ola hem mâ ü hem zam'ân ola
 Hayvandan ol edaldır nân ü nemek bilmez ola
 Kâmil odur kim aç susuz çok çok emek çekmiş ola
 Nâkıs olardır bunda kim hergiz emek bilmez ola
 Her bir nebî her bir veli zilletle erdi menzile
 Mısrî'ye söğsün şol ağız Allah demek bilmez ola (1)

— 38 —

— *Eviç ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Hak ilmüne bu âlem bir nüsha imiş ancak
 Ol nüshada bu âdem bir nokta imiş ancak
 Âdemliğini her kim bulduysa odur âdem
 Yoksa görünen sûret bir gölge imiş ancak
 Kim ol deme buldu yol vasl oldu *Niyâzî* ol
 Nâcî denilen fırka bu zümre imiş ancak (2)

— 39 —

— *Eviç ilâhî, G. Halîmî* —

Her tarîkın virdi var bülbüle gül verdi Hudâ
 Toprağa samt ü sükûnet sulara sıyt u sadâ
 Her kesin bir cânı vardır bana can derd-i Hudâ
 Cânıma canlar katar cânım benim derd-i Hudâ
 Bir aceb hâlim var anlanmaz nice tavsîf ile
 Cânımın derdine dermân ide derd ile Hudâ
 Kıl *Halîmî* nâleler efgana çıksun dembedem
 Ger seni maksûda ermekden geri korsa Hudâ (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650., Os. Mc. Notası için bakınız: Dr. Subhi: Türk musikisi II, 113, Bu eserde ilâhînin bestekârı kaydedilmiştir.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 650.

— 40 —

— *Eviç ilâhî, G. Nizâmî* —

Kerimâ âli dergâha
 Heman ihsânına geldik
 Ne çâre biz günehkâra
 Heman ihsânına geldik
 Helâk etti bizi âdât.
 İhâta eyledi lezzât
 Çü sensin kadı-yül-hâcât
 Heman ihsânına geldik
 Senindir kuvvet ü kudret
 Senindir heybet ü izzet
 Ne lâyük bize germiyyet
 Heman ihsânına geldik
 Bizi lûtfundan âgâh et
 Kirâm-ı nâsa hemrâh et
 Dil ü can mülküne şâh et
 Heman ihsânına geldik
Nizâmî'ye (1) saâdet ver
 Kamu ihvâna râhat ver
 İbâdetten halâvet ver
 Heman ihsânına geldik (2).

— 41 —

— *Eviç ilâhî, G. Fethî Abdülkerim* —

Cism ü cânı nâr-ı hasret yaktı vü etti harâb
 Ey gül-i gülzâr-ı vahdet bülbül-i Ümmülkitâb
 Yâ İlâhî dergahinde hâhişim oldur benim
 Eyleyem müjgânımı cârüb-i kabr-i müstetâb
 Cism-i pâki sathına messeyleyen eczâyı arz
 Tâc-ı arşa ziynetefzâ olduğun nâtık kitâb
 Reşg eder emri muhakkak arş ü kürsü sevk ile
 Ol türâb-ı tâhire kim zâtına oldu nikab
 Dü cihânın âsitâmı kurbin iste *Fethiyâ*
 Ol Resûlun pes odur âşıklara hüsn-i meâb (3)

(1) 1107 (M. 1695) de vefat eden müderris Nizâmî Ahmed.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 42 —

— *Eviç İlahî, G. Himmet* —

Nâr-ı aşka yanmayanlar nûr-i Rahman bulmadı
 Varlığından geçmeyenler sırr-ı Sübhan bulmadı
 Ahvel olub ikilikden vahdete irişmeyen
 Ucb idüb kendin görenler kâmil insan bulmadı
 Bî vücûd olub gönülden sürmeyen nâmûsunu
 Hâke yeksân olmayanlar bahr-i ummân bulmadı
 Mübtelâ-yi aşk olanlar derde derman buldular
 Ol tabibe ermeyenler derde derman bulmadı
 Ehl-i Hak'kı münkir iken ana *Himmet* neylesün
 Şirki sürmeyen aradañ kâmil insan bulmadı (1)

— 43 —

— *Eviç ilâhî, Evsat, G. Mısrî Niyazî* —

İlim bahri vücûd esdâfının dürdânesiyem ben
 Maârif kenz ü dil vassâfının vîrânesiyem ben
 Benim ilmim katında müctehidler âciz oldular
 Velî ilm-i ilâhînin deli divânesiyem ben
 Birer hâle cihânın halkı bir bir râzı oldular
 Benim bir hâle meylim yok Hak'ın bilmem nesiyem ben
 Beküllî âlemin halkı bilürler bende bir derd var
 Bilinmez sevdiğim kimdir nenin divânesiyem ben
 Ne *Mısrî'yem* ne *Mehdî'yem* ne *İsâ'yem* ne insânem
 Bu yanan dâimî şem'in velî pervânesiyem ben (2)

— 44 —

— *Eviç ilâhî, G. Svashî Şemsi* —

Derd-i aşka düşmeyen dermâna olmaz âşinâ
 Cevre mahrem olmayan ihsâna olmaz âşinâ
 Cân ü başa bakmayanlar tâ ebed mestânedir
 Cânın isâr etmeyen cânâne olmaz âşinâ
 Cehd idüb râh-ı ibâdetde ferid ol tâlibâ
 Kulluğun bildirmeyen sultâna olmaz âşinâ

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Alm. No: 636, 650

Zülfüne irmek dilersen ko seri meydânına
Başını top etmeyen çevgâna olmaz âşinâ
Şemsiyâ şem'i ruh-i cânâne ver her varını
Bâl ü perrin saklayan pervâne olmaz âşinâ (1)

— 45 —

— *Eviç ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey gönül bir derde düş kim anda derman gizlidir
Gel karış bir katreye kim anda umman gizlidir
Terk idüb cân ü cihânı gey ferâgat cübbesin
Bu ferâgat cübbesinde sırr-ı sultan gizlidir
Değme bir derviş hakîre hor görüb hor bakma kim
Gönlünün her güşesinde arş-ı Rahman gizlidir
Nûtka gelse cân ü dil bulur hayât-ı câvidan
Dervişin her bir sözünde âb-ı hayvan gizlidir
Gör bu *Eşrefoğlu Rûmî* bahr-i aşkda neyledi
Cân ü başı terk edüb cân-ı cihanda gizlidir (2)

— 46 —

— *Eviç ilâhî, G. Yunus* —

Derviş olan kişiler deli olağan olur
Aşkî nedir bilmeyen ana güleğen olur
Gülme sakın sen ana eyu değildir sana
Âdem neye gülerse başa geleğen olur
Ah bu aşkın eseri her kime uğrar ise
Dün uykusu uyumaz benzi solağan olur
Bir kişi âşık olsa aşk deryâsına dalsa
Ol deryânın dibinde gevher bulağan olur
Âşık lâmekân olur dünyâ terkinî urur
Dünyâ terkin uranlar dîdar göreğen olur
Derviş Yunus sen dahi incitme dervişleri
Dervişlerin duâsı kabûl olağan olur (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 47 —

— *Eviç ilâhî, Evsat, G. Hîmmet* —

Nazarın pâk ise aldın nazarı
 Ger hulûsun yoğ ise kıl hazeri
 Vuslat-ı yârı eğer ister isen
 Ne getürdün ya ana mâhazarı
 Geliniz yâra canımız virelim
 Çün kuruldu bu yola can pazarı
Hîmmet az görme o pirlere nazarı
 Niçe bin can değer ol er nazarı (1)

— 48 —

— *Eviç ilâhî, G. İsa Mahvi* —

Ey bülbül-i rûhânî
 Efgana mı başladın
 Mürg-i gül-i Sübhânî
 Nâlâna mı başladın
 Kesret gamı medhûşu
Mahvi'de gönül kuşu
 Vahdet meyi serhûşu
 Tayrâna mı başladın (2)

— 49 —

— *Eviç ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Bulan özünü gören yüzünü
 Bir yüzü dahi görmek dilemez
 Vuslâtda olan hayrette kalan
 Aklın deremez kendin bulamaz
 Her şâm ü seher odlara yanar
 Hem benzi solar ağlar gülemez
 Âşık olagör sâdık olagör
 Cehd eylemeyen menzil alamaz
 Meftûn olalı Mecnûn olalı
 Bu *Mısrî* dahi akla gelemez (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650, Mst. Mc.

— 50 —

— *Eviç ilâhî, G. Ümmî Sinanzade Hasan* —

Derde dermân ister isen derde er
 Yine derddir âşıkın dermânı bil
 Câna cânân ister isen pîre er
 Ana mürşidsiz irilmez şöyle bil
 Mürşide ir gözle sözün cân ile
 Nutkunu fehm eyleyüb esrârı bil
 Niçeler pîrini görüb bilmedi
 Gafil olma pîrini merdâne bil
 Nûr-i Hak'kı görmek istersen *Hasen*
 Ana mazhar kâmil-i insânı bil (1)

— 51 —

— *Eviç ilâhî, Evsat, G. Mısrî Niyazî* —

Ey tarikat erleri ey hakikat pîrleri
 Bir nişan verin bana ol bînişan kandedir
 Kandedir dostun eli kande açılır gülü
 Dost bağçesi bülbülü gül-i handan kandedir
 Aradım bahr ü beri bulmadım ben bu sırrı
 Cism ü candan içeri gizli sultan kandedir
 Mâdem ki can tendedir ten cân ile zindedir
 Ammâ nidem bilmedim câna cânan kandedir
Niyâzî'ye cân olan sırrında sultân olan
 Dîn ü hem îmân olan ol bî güman kandedir (2)

— 52 —

— *Eviç ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Varlığın mahv eyleyüp meydâne gel
 Lâ vü illâdan geçüb merdâne gel
 Zulmete Hızır ile gir gevher çıkar
 Âb-ı hayvandan içüb hem kana gel
 Şer'i başa tâc idüb İskender ol
 Geç otur taht-ı dile şâhâne gel

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650.

Küntü kenzen sırrını duydunda ger
Sakla sırrı dime her nâdâna gel
Ey *Niyâzî* baş açık divânesin
Nice bir divânesin uslana gel (1)

— 53 —

— *Eviç aşiran ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Çün senin şânın keremdir ey Kerim-i Zül - celâl
Kıl hidâyet bu dil-i gamhâra Allahım aman
Aşkının sevdâsına düşdüm Rahim-i lâyezâl
Kıl hidâyet bu dil-i gamhâra Allahım aman
Lücce-i isyâna gark oldu bu *Meftûnî* kulun
Yüzü kara cürmü bî haddir bu abd-i âcizin
Rûz-i mahşerde meded eyle emîni Ahmed'in
Kıl hidâyet bu dil-i gamhâra Allah'ım aman (2)

— 54 —

— *Eviç gerdaniye ilâhî, G. Swash Şemsi* —

Mecnûn olalı gönlüm Leylâ haberin söyler
Derde düşeli cânım veylâ haberin söyler
Cismimde gönül kuşu mahbûs olub inler
Cezbeyle boşandıkda a'lâ haberin söyler
Can kuşu bu gülşende medhin okumakdaydı
Zülfün ağına düşdü sevdâ haberin söyler
Cânım duyalı zevkin ana uyahı gönlüm
Özge haberin koyub Mevlâ haberin söyler
Şemsi seni duyalı aşka canı uyahı
Firkat haberin koyub vuslat haberin söyler (3)

— 55 —

— *Gerdaniye ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Derûnum yandı nâr-ı hasretinle
Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637, Mst. Mc. de "Eviç" olarak kayıtlıdır.

Eridi cism ü cânım firkatınle
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin
 Bu *Mahvî* bendene gel eyle ihsan
 Visâlin şerbetin sun eyle reyyan
 Firâkın âteşiyle oldu sûzan
 Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin (1)

— 56 —

— *Gerdâniye ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Bihamdillah ayân oldu bana Hû
 Derim yâ Hû vü yâ men hû vü yâ hû
 Hüviyyetle beyân oldu bana hû
 Derim yâ Hû vü yâ men hû vü yâ hû
 Bu *Mahvî* nefis elinden kaldı hayran
 Vücûdu dârımı zenb etti vîran
 Meded yâ Hû kerem et eyle gufran
 Derim yâ Hû vü yâ men Hû vü yâ Hû (2)

— 57 —

— *Gerdâniye ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Bulmak dilersen dâim saâdet
 Cân ü gönülde Allah'a yalvar
 Gaflette kalma eyle ibâdet
 Cân ü gönülde Allah'a yalvar
 Yoklukta yokla ma'nâyı *Mahvî*
 Maksûdu anla sarf eyle nahvî
 Merdûd-i râh ol gel iste sahvi
 Cân ü gönülde Allah'a yalvar (3)

— 58 —

— *Gerdâniye ilâhî, G. Hocazade Lûtfî* —

Mest-i aşkız sabrımız yok sînemiz çâk eyleriz
 Derd-i aşk ile demâdem çeşmi nemnâk eyleriz

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, Sd. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 637.

Görmek için şâhid-i maksûdu çeşm-i cân ile
 Mâsivâdan kalbimiz âyinesin pâk eyleriz
 Neş'e-i câm-ı mahabbet verdi bir hâlet bize
 Göz yumub açınca dek seyr-i eflâk eyleriz
 Bir aceb hâlet verir keyfiyyet-i sahbâ-yi aşk
 Gâh hâki zer ider gâhî zeri hâk eyleriz
 Câm-ı aşkı dest-i sâkî-i ezelden içmişiz
 Lûtfiyâ (1) anın için güftârı bibâk eyleriz (2)

— 59 —

— Gerdâniye ilâhî, G. Sivash Şemsi —

Derdin ne behey âşık bîçâre neden oldun
 Bir yerde karârın yok âvâre neden oldun
 Dokunmadı çün sana tîr-i müjesi yârin
 Ey sine-i mecrûhum pür yâre neden oldun
 Bir gonca sevüb ey dil hâr-ı gama mı düşdün
 Gül gibi bu gülşende sad pâre neden oldun
 Ol mihr-i cihânârâ oldu mu gözünden dūr
 Ey gözlerimin yaşı seyyâre neden oldun
 Pâmâl-i mahabbetsin yoktur başına çâren
 Çak bu kadar ey Şemsi pür yâre neden oldun (3)

— 60 —

— Hicaz ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyâzi —

İnile ey derdli gönül inile
 Ehl-i derdin inleyecek çağıdır
 Gel timar et yârene sen aşk ile
 Yârelerin unulacak çağıdır
 Ey Niyâzi dünyada eyle huzûr
 Şol kişi kim olmaya ehl-i gurûr
 Hak'kı anla etmeden bundan ubûr
 Mevtin elçisi gelecek çağıdır (4)

(1) İstanullu Kadı Lütfullah befendi. Vefatı 1103 (M. 1691).

(2) Bazı mecmualarda, Dede namına, "Baba Tahir" makamında kayıd-
 ıdır: Alm. Mc. No: 638, Os. Mc.

(3) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637 de "Eviç Gerdaniye" başlığıyla ka-
 yıdır.

(4) Mst. Mc.

— 61 —

— *Hisar ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Cümle işim ayn-ı hatâ
 İğfir lenâ yâ Zel-atâ
 Tebbet ileyh ercül-hüdâ
 İğfir lenâ yâ Zel-atâ
 Kesme ümîdin bî güman
 Çoktur deyu cürmün heman
Mahvî değil zâhir nihan
 İğfir lenâ yâ Zel-atâ

— 62 —

— *Hisar ilâhî, G. Nazmî* —

Garîk-ı bahr-i isyân ü hatâyım yâ Resûlâllah
 Veli senden şefâat müddeâyım yâ Resûlâllah
 Senin ihsânına kaldı benim hâlim mükedderdir
 Ki derd-i zenb-i cürme mübtelâyım yâ Resûlâllah
 Murâdım hazretinden bir nigâh-ı âşınayîdir
 Kapun sâillerinden bir gedâyım yâ Resûlâllah
 Nice koyam elimden dâmen-i lûtfunu sultânım
 Seninle vâsıl-ı zât-ı Hudâ'yım yâ Resûlâllah
 Bu *Nazmî* (2) bendeni şâyeste-i nakd-i şefâat kıl
 Fakîrim lerdmend ehl-i atâyım yâ Resûlâllah (3)

— 63 —

— *Hisar ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Bir ben değil seni seven cümle âlemdir sevice
 Yüz bin olsa her köşede birliğine can verici (1)

— 64 —

— *Hisar ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Tâ ezelden biz bu aşk içinde rüsvây olmuşuz
 İsmimizdir söylenen dillerde destân olmuşuz

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, 696, Mst. Mc.

(2) 1112 (M. 1700) de vefat eden "Hediyetülîhvan" sahibi Nazmî Mehmed.

(3) Alm. Mc. No: 637.

(4) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650. Güfte için bakınız- S. 210.

Gerçi sûret âleminde sandılar kesretteyiz
 Kesret içre bilmediler ferd ü tenhâ olmuşuz
 Lâfz ü sûret cism ile anlamak isterler bizi
 Biz ne elfâzız ne sûret cümle ma'nâ olmuşuz
 Katreler ırmağa ırmağ irdi bahre cem'olub
 Karışub bir birine hâlâ o deryâ olmuşuz
 Ten gözüyle *Mısrı'*yi sûrette gördüm dime kim
 Zira biz ol kaf-ı sûret içre anka olmuşuz (1)

— 65 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Fenâyî Cennet* —

Yâ İlâhî âsitânın hasteye dâr-üş-şifâ
 Şerbet-i vaslın iğenler buldular derde devâ (2)

— 66 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Sultân Mutafa II.* —

Müstağrak oldum lütfuna
 Hamd olsun Allah'ım sana (3)

— 67 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Abdülâhad Nuri* —

Ey dil bize ver bir haber
 Aşk ellerine kim gider
 Hasret ile yandı ciğer
 Aşk ellerine kim gider
 Âşıklara vakt-i seher
 Anda nesîm-i aşk eser
 Ol nefhadan alub haber
 Aşk ellerine kim gider
 İster gönül ol elleri
 Müşgin kokar sünbülleri
 Solmaz o bâğın gülleri
 Aşk ellerine kim gider
 Billâhî ol elin yolu
*Nûri'*ye candan sevgili

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637. Manzumenin tamamı için bakınız: S. 194

(3) Os. Mc. Güfte için bakınız: S. 186.

Bağlandı aşkın mahmili
Aşk ellerine kim gider (1)

— 68 —

— *Hüseyinî ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

قد اشرفت الدنيا بالشمس ومولانا
فالشمس لنا بدر والبدر سويدانا
قد اشرق محي الدين ذا القلب بهذا الدين
اذ جاءك يا مصرى كالشمس لمولانا (2)

— 69 —

— *Hüseyinî ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Bir ben değil seni seven cümle âlemdir sevici
Yüz bin ola her köşede yoluna canlar verici
Ben kim olam seni sevem ya yoluna cânım verem
Sevenleri göriceğiz ben de bir boyun eğici
Varın sorun mürşidlere var mıdır bu derde çâre
Hiç ola mı dosta ire düşman ile dost olucu
Düşman dediğim nefsindir şol tama' ile hırsındır
Keser tama' damarını dosta âşıkım deyici
Eşrefoğlu Rûmî gibi şöyle mücrim âvâre kul
Arasalar bulunmaya nefis ü hevâsın kovucu (3)

— 70 —

— *Hüseyinî ilâhî, Düyek, G. Sıvaslı Şemsî* —

Vâsıl olmaz kimse Hak'ka cümleden dür olmadan
Kenz açılmaz şol gönülde tâ ki pür nûr olmadan
Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecelli ide Hak
âdişah konmaz serâyâ hâne ma'mûr olmadan
iütukable en temûtû sırrına mazhar olan
Bunda gördü haşr ü neşri nefha-i sûr olmadan
Mest olan mestâne geldi tâ ezelden tâ ebed
İçdiler aşkın şerâbın âb.ı engür olmadan
Bir aceb sevdâya düşmüş tutuşur *Şemsî* müdâm
Hak'ka makûl olmak ister halka menfûr olmadan (4)

- (1) Os. Mc.
(2) Alm. Mc. No: 637.
(3) Os. Mc.
(4) Mst. Mc., Os. Mc.

— 71 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Kastamonili Hâfız* —

Şeb-i târik-i gayretten geçüb rûz-i visâl iste
 Zalâm-ı sicn-i kesretten çıkup nûr-ı cemâl iste
 Ahad Ahmed miyânını mümeyyiz mîm-i mümkindir
 Dilâ imkân-ı sûrette elif ü hâ vü dâl iste
 Garaz suğrâ vü kübrâdan heman matlûbdur ancak
 Mebâdî şu'lesinden geç netice vü meâl iste
 Dilersen vasl-ı Yezdân'ı bula gör râh-ı irfânı
 Vücûdun eylegel fânî makale bakma hâl iste
 Ezel mürğ-i İlâhidir hüviyyet âşiyânında
 Ana pervâz için *Hâfız* derûnî perr ü bâl iste (1)

— 72 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Aşkın meyine ben kana geldim
 Şevkân oduna hoş yana geldim
 Şem'-i tevhîdi gördüm yakılmış
 Gitti karârım pervâne geldim
 Halka-i zikri kurmuş âşıklar
 Ben de sahnında cevâne geldim
 Mecnûn'um bugün Leylâ derdinden
 Neylerim akli dîvâne geldim
 Ümmî Sinân'ın hâkipâyine
 Sürmeğe yüzüm sultâna geldim
 Yâremi bildim yarımdan imiş
 Bunda *Niyâzî* Lokmân'a geldim (2)

— 73 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Bir yüze duş oldu gözüm yüz bin anın dîvânesi
 Olmuş cemâli şem'inin ay ile gün pervânesi
 Kendi sunar dolu dolu peymâneler âşıklara
 Bir kez elinden nûş iden olur ebed mestânesi

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, Cv. K. No: 183.

Şunlar ki tatmadı ezel bezminde anın cür'asın
 Tatmaya dahi bunda ol aşk ehlinin bigânesi
 Bir mülke mâlik eylemiş uşşâkını ol pâdişâh
 Mülk-i Süleymân anların yanında bir vîrânesi
 İki cihanda *Mısri'*ye devlet dahi izzet yeter
 Geldikçe yârin sunduğu cevherlerin her dânesi (1)

— 74 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Şunlar ki görüb yüzünü bu dâra gelürler
 Ol ahde vefâ eyleyüb ikrâra gelürler
 Anlar ki ezel gözleri saçında kalubdur
 Bunda seni hiç bilmeyüb inkâra gelürler
 Çeşmin kadehin nûş eden abdâl-ı ilâhî
 Ol aşk ile bu âlem-i devvâra gelürler
 Yolları ne var ayrı ise hep sana âşık
 Cümle seni ister sana didâra gelürler
 Elbette bu bâğ içine kim girse *Niyâzî*
 Hârın görüb evvel sonu gülzâra gelürler (2)

— 75 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Zerreler zâhir mi olurdu (3) âftâbı olmasa
 Katreler kande yağardı hiç sehâbı olmasa
 Her kes anlar hem görürdü yüzünü ey dost senin
 Kibriyâ-yi Lenterâniden nikabı olmasa
 Haşrı inkâr eyleyen mülhidler ilzam mı olur
 Sal be-sal evrak-ı eşcar inkilâbı olmasa
 Kabri vahdet gûşesi haşrı temâşâgâh idi
 Ey *Niyâzî* kimde kim cehlin azâbı olmasa (4)

— 76 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mevlevî Selîmî* —

Sevdân ile dil milkin
 Vîrâneye döndürdün (5)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 650.

(3) Zâhir molurdu tarzında okunacak.

(4) Alm. Mc. No: 650.

(5) Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 186.

— 77 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ol menem kim vâkıf-ı esrâr-ı ilm-i âdemim
 Kâşif-i genc-i hakikat hem hayât-ı âlemim
 Bende mahfi oldu gayb-ül-gaybın esrârı hemin
 Bendedir sırr-ı emânet ana kenz-i mübhemim
 Ben cemâl-i Hak'kı cümle şeyde zâhir görmüşem
 Bu merâyâyâ anıñçün bakdığımca hurremim
 Her sözüm miftâh-ı kufl-i Küntükenz olmuşdürür
 Hem dem-i İsâ ile her bir nefesde mahremim
 Ben o *Mısri'yim* vücûdum mısırına şâh olmuşam
 Hâdisim gerçi velî ma'nâda sırr-ı akdemim (1)

— 78 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Abdülkerim Fethî* —

Gönlümün zevkini ben hecr ile tâbân itdim
 Şimdilik âlemi ben berr ü beyâbân itdim
 Kalmaya böyle benim hâl-i derûnum yâ Rab
 Diyelim rûz-i cezâda kati husrân itdim
 Yoğise zerre kadar şânına lâyıq kârım
 Hamdülillâh dilimi ma'den-i imân itdim
 Görmeye zâhir olan sun'un ola her şeyde
 Vahdetin sırrını ben sıdk ile îkan itdim
 Muntazır afvine *Fethî* diyüb ey Rabb-i Kerîm
 İ'timâdım hele ben rahmet-i Rahmân itdim (2)

— 79 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Divitçizâde Talib* —

Yanalım yakılalım aşk ile sûzân olalım
 Çekelim hecr ü gamı derd ile nâlân olalım
 Hû diyüb kurtulalım iki cihandan şimdi
 Bârgâh-ı Hak'a yüz sürüyü galtân olalım
 Âh ü vâh eyleyelim mertebe-i hayrette
 Kendimiz yâvi kılub vâsıl-ı cânân olalım
 Geçelim Lâ'dan irüb mertebe-i İllâ'ya
 Nefyi nefy eyleyelim müsbit-i Yezdân olalım

(1) Alm. No: 637, 650, Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Os. Mc.

*Talib-i râh-ı hakikat olalım lyle ü nehâr
Hazret-i Hak'ka irüb âleme sultân olalım (1)*

— 80 —

— *Hüseynî ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Deryâ-yi aşka dürdâne geldim
Sahrâ-yi şevka seyrâna geldim
Gördüm müneyver güzlâr-ı zikri
Bülbül veş anda efgana geldim
Leylâ-yi mahvin Mecnûn'u oldum
Meydân-ı sahva divâne geldim
Pirim hakikat milkinde şahdır
Kulluğa bunda sultâna geldim
Derd-i firâka ma'cûn-i vuslat
Almağa *Mahvî* Lokman'a geldim (2)

— 81 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Abdülkerim Fethî* —

Ey Habîb-i Mustafâ vü Müctebâ
Arz-ı didâr eyle ey nûr-i Hudâ
Şem'i- zâtın kalbime versün ziyâ
Arz-ı didâr eyle ey nûr-i Hudâ
Hâkipâyin tûtiyâ-yi kühl-i can
Zât-ı pâkin muktedâ-yi ins ü can
Bir nazar kıl yerim olsun lâmekân
Arz-ı didâr eyle ey nûr-i Hudâ
Ey kerem kâni Resûl-i Kibriyâ
Cân ü başım yoluna olsun fedâ
Derdimendin *Fethî*'ye idüb atâ
Arz-ı didâr eyle ey nûr-i Hudâ (3)

— 82 —

— *Hüseynî aşîran ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Çünkü bildin cümle şeyde Hak müessir gayri yok
Gördü sâlik mümkünatta fi'l-i Hak'kı gayri yok

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Os. Mc.

(3) Os. Mc.

Kesret-i imkânda mevcud cümle muhdes şübhe yok
 Evvel ü âhır Hudâ-yi bîzevaldir gayri yok
 Vâcib ü mümkün vücûdu müttehid olmak muhâl
 Kâinatdan Hak münezzehten zât-ı Bâkî gayri yok
 Âlemin aslı ademdir çün vücûdu ârızî
 Ârızı görme vücûd-i vâcibe bak gayri yok
 Muzmahil gör bu vücûd-i mümkünâtı *Mahviyâ*
 Âfitâb-ı vâhidîyyet zâhir oldu gayri yok (1)

— 83 —

— *Hüseynî Aşîran ilâhî, G. Kenzî* —

Derdini bir et gönülde vech-i cânan bir olur
 Sür çıkar gayrı gönül şehrinde îman bir olur
 Vech-i cânân ister isen bekle mürşid eşiğin
 Her tabîbin kavline meyl etme Lokman bir olur
 Nûr-i zâta hancer-i tevhîd ile ir *Kenzîyâ*
 Cümle envârın içinde nûr-i Yezdan bir olur (2)

— 84 —

— *Hüseynî aşîran ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

İbn-i vaktim ben ebûlvakt olmazam
 Abd-i mahzım ben tasarruf bilmezem
 Ân-ı dâimdir hakikat güneşi
 Âniyem ben gitmezem ben gelmezem
 Mereym içre ben doğurdum bir gulâm .
 Hem bu günde bir gülüm kim solmazam
 Ben doğurdum anasız İsâ'yı hem
 İttisâlim var ana ayrılmazam
 Sanma kim Mehdî benem Mehdî odur
 Adı Yahyâ'dır anın yanılmazam
 Vasfıdır esmâ-i hüsnâ cümleten
 Bu sözü isbâta âciz kalmazam
 Sırr ile bana içimden söylenür
Mısrîyâ ben doğmazam ben ölmezem (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 85 —

— *Hüseynî Aşîran, Evsat, ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Kıldan ince vü kılıçtan keskin ol şâhın yolu
 Her kemâl ehli kapusunda anın ednâ kulu
 Okları kavsi kazânın kuvvetince yol olur
 Pütesine kalb-i sultandan geçer okun yolu
 Ârifin bir himmeti var ana arş olmaz makam
 Sidre vü tûbâ görünmez kâmilin cân ü dili
 Âkilin mîzân-ı akli mâverâsın almadı
 Âşıkın âkîller içre adı mülhid yâ deli
 Zerre zerre kıldı *Mısrî*'nin vücûdunu kazâ
 Katre katre kıldı zâtını anın aşkın yeli (1)

— 86 —

— *Hüseynî aşîran, G. İsa Mahvî* —

Kâmil olmak ister isen ey gönül
 Tâat-i Mevlâ'da dâim muhlis ol
 Bülbül olsun gülşen-i şer' içre gül
 Tâat-i Mevlâ'da dâim muhlis ol
 Mümkînâtı *Mahviyâ* görsen adem
 Gör vücûd-i vâcibi şâhib kıdem
 Vâsıl-ı tevhîd-i zât ol dembedem
 Tâat-i Mevlâ'da dâim muhlis ol (2)

— 87 —

— *Irak tevşih, Evsat, G. Fethî Abdülkerim* —

Cemâlin pertev-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Kelâmın cümle vahy-i Kibriyâ'dır yâ Resûlâllah
 Raûf ü hem rahîm ile müsemmâ oldu zâtın çün
 Şefâat eylemek sana sezâdır yâ Resûlâllah
 Zülâl-i rü'yete atşân olub yandım harâretten
 İçür câm-ı visâlinden şifâdır yâ Resûlâllah

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Ne güne arz-i hâl itsün der-i lûtfuna sultânım
 Bu müflis derdmendin bir gedâdır yâ Resûlâllah
 Yolunda hayli demlerdir sürünür sâlikin *Fethî*
 Esirge kulun olsun biriyâdır yâ Resûlâllah (1)

— 88 —

— *Irak ilâhî, G. Abdülâhad Nûrî* —

Yâ habîballah kaçan kalkar cemâlinden nikab
 Mahv olur nûr-i ziyâ salmaz cihâna âfitâb
 Sanki fânûs.i hayâlindir hiyâm-ı âsman
 Dâimâ şem'-i cemâlin ile döner mâhtâb
 Âlem ü Âdem müzeyyen nûr-i zâtınla senin
 Zikr-i evsâf-ı cemîlin ile memlû dört kitâb
 Ol tecellî eyleyen vechinde ey mir'ât-ı Hak
 Sûret-i Rahman'dürür Vallahü a'lem bis.savâb
 Sırr-ı aşk-ı feyz edelden *Nûriyâ* feyyâz-ı Hak
 Cûşa geldi şevk-ı hüsnün ile döner âsiyâb (2)

— 89 —

— *Irak ilâhî, G. Abdülâziz* —

Cürmün bilüb gelen kişi
 Durmaz akar gözû yaşı
 Gice gündüz endişesi
 Mevlâm cemâlin cemâlin
 Çün hidâyet ire câna
 Göz yaşları döne kana
 Dost yoluna döne döne
 Mevlâm cemâlin cemâlin
 Dostdan haber geldi câna
 Anıncün yanar pervâne
 Aşk boyadı beni kana
 Mevlâm cemâlin cemâlin
 Bu Derviş *Abdülâziz*'i
 Kıl derdlilerin tabîbi
 Şefâatçı kıl Habîb'i
 Mevlâm cemâlin cemâlin (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Tpk. Bg. K. Mc. No: 402.

— 90 —

— *Irak ilâhî, G. Nazmî* —

Derûn-i âşîka hâletfezâdır halka-i tevhîd
 Gıdâ-yî rûh-i erbâb-ı vefâdır halka-i tevhîd
 Kimisi bülbül-i gûyâ kimi gül ehl-i tevhîdîn
 Riyâz-ı vahdete havz-ı atâdır halka-i tevhîd
 Aceb mi vâsıl-ı sırr-ı baka eylerse uşşâkı
 Tenûr-i mâsivâsûz-i fenâdır halka-i tevhîd
 Ahâdis-i sahîhayla olubdur sâbit ey *Nazmî*
 Matâf-ı kudsiyân-ı Kibriyâ'dır halka-i tevhîd (1)

— 91 —

— *Irak Durak, G. Mısri Niyazî* —

İki kaşın arasında çekdi hatt-ı istivâ
 Allemelesmâ'yi ta'lîm etti ol hatdan Hudâ
 Zât-ı ilme Mustafâ esmâya Âdem'dir emîn
 İkisinden zâhir olmuşdur ulûm-i enbiyâ
 Secde eyle âdeme tâ kim Hak'a kul olasın
 İden âdemden ibâ Hak'dan dahi oldu cüdâ
 Süretâ gördüler Allah diyeni olmuş fakîr
 Sandılar Allah fakirdir kendilerdir ağniyâ
 Kande bulur Hak'kı inkâr eyleyen bu *Mısri'yi*
 Zâhir olmuşken yüzünde nûr-ı zât-ı Kibriyâ (2)

— 92 —

— *Irak ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Dönmek ister gönlüm cümle sivâdan
 Dönelim âşıklar Mevlâ derdiyle
 Geçmek ister gönlüm mülk-i fenâdan
 Çeçelim âşıklar Mevlâ derdiyle
 Baş açık girerim aşk meydânına
 Mansûr olurum Enelhak dârına
 Yanmakta *Niyazî* aşkın nârına
 Yanalım âşıklar Mevlâ derdiyle (3)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 650.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650.

— 93 —

— *Irak ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey gönül var kim bu derdden sen haberdâr olmadın
 Anın içündür bu yolda sen ciğerdâr olmadın
 Ben dilerdim dost zülfün boynuma kılam kemend
 Sen perişanlık idüb ol dâra berdâr olmadın
 Ben ki ol şâhın cemâli şem'ine pervâneyem
 Var gönül var kim düşüb ol şem'e yanar olmadın
 Var gönül var sen benimle Hak'ka karşı yanmadın
 Çok cefâlar eyledin bana vefâdâr olmadın
*Eşrefoğlu Rûmî'*ye yoldaş oluben ey gönül
 Geçüben assı ziyandan dosta gider olmadın (1)

— 94 —

— *Irak ilâhî, G. Gülşenîzade Hasan* —

Âsmân-ı ma'nevînin necmi şemsi mâhiyem
 Sûretâ gerçi gedâyem aşk elinin şâhiyem
 Ma'rifetde hırkadâr olub edindim aşkı tâc
 Sôfi-i sûret benem ben sôfi-i Allahiyem
 Tayy idüb nâsûtı gark-ı bahr-i lâhut olmuşam
 Bahr-i vahdetdir makamım anda gizli mâhiyem
 Âlem-i sûretde gerçi rehberimdir Gülşenî
 Lîk ma'nâ âleminde ben anın hemrâhiyem
 Bahr-i aşka gark olub der ki *Hasan* âşıklara
 Tâlib-i Hak'kım deyen gelsün yolun âgâhiyem (2)

— 95 —

— *Isfahan ilâhî, G. Hâkî* —

Dîdemiz görsün cemâlin dembedem bî irtiyâb
 Dil hümâsı per açub seyrân ede bî ihticâb
 Kıl müyesser Lîmaallah sırrını sen yâ Ganî
 Hâb ü hâsir kalmayavuz kıl duâmız müstecâb

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Mst. Mc. Bir mecmuada, aynı bestekâr namına "eviç"olarak kayıd-
 ıdır: Alm. Mc. No: 650.

Şems-i zâtın zerresinden mürdeler bulsun hayât
Sem'i câna an be-an irsün hitâb-ı müstetâb
Vahdet-i zâta terakkî rûz ü şeb versin nasîb
Hâkî'ye (1) kıl lûtuf u ihsânın demâdem bî hisâb (2)

— 96 —

Mâhur tevşih, G. Altunizade Hâfız —

Resûl-i Kibriyâ hayrülverâsın yâ Resûlâllah
Şefî'im erham-i rûz-i cezâsın yâ Resûlâllah
Söyünmez şem'-i şer'in tâ olunca rûz-i rüstâhız
Münevver mihr-i eflâk-i hüdâsın yâ Resûlâllah
Sülûk-i râh-i Hak'da nûr-i feyz-i şu'le tâbınla
Gürûh-i asfîyâya rehnümâsın yâ Resûlâllah
Vücûdun illet-i gaiyye-i halk-ı dü âlemdir
Habîb-i nâzperverd-i Hudâ'sın yâ Resûlâllah
Sürüb Hâfız yüzün dergâhına lûtfun recâ eyler
Mürüvvet ma'deni kân-ı atâsın yâ Resûlâllah (3)

— 97 —

— Mâhur tevşih, G. Himmetzade Abdullah —

Ruhindir nüsha-i pâk-i melâhat yâ Resûlâllah
Vücûdun mecma'-ı sıdk u letâfet yâ Resûlâllah
Düşenler zeyl-i pâkine bulurlar rûtbe-i vâlâ
Kapundur muksim-i izz ü saâdet yâ Resûlâllah
Yine senden olur derman olursa bendene ferdâ
Eğerçi eyledim bî had şenâat yâ Resûlâllah
Sezâvâr-ı inâyet eyle Abdî.i siyehkârı
Şefâat yâ Resûlâllah şefâat yâ Resûlâllah (4)

— 98 —

— Mâhur Durak, G. Mısri Niyâzi —

Dermân arardım derdime derdim bana dermân imiş
Burhân arardım aslıma aslım bana burhân imiş

-
- (1) Tophaneli Veli efendi.
(2) Alm. Mc. No: 637.
(3) Alm. Mc. No: 637.
(4) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

Sağ u solum gözler idim dost yüzünü görsem deyu
 Ben taşrada arar idim ol cân içinde cân imiş
 Öyle sanırdım ayriyam dost gayrıdır ben gayriyam
 Benden görüb işideni bildim ki ol cânân imiş
 Savm u salât ü hacc ile sanma biter zâhid işin
 İnsân-ı kâmil olmağa lâzım olan irfân imiş
 Kanden gelür yolun senin yâ kande varur menzilin
 Nerden gelüb gittiğini anlamayan hayvân imiş
 Mürşid gerekdir bildire Hak'kı sana hak-kal-yakin
 Mürşidi olmayanların bildikleri gümân imiş
 İşit *Nîyâzî*'nin sözün bir nesne örtmez Hak yüzün
 Hak'dan ayan bir nesne yok gözsüzlere pinhân imis (1)

— 99 —

— *Mâhur ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Rûh-i pâk-i Mustafâ'ya etmişim cânım fedâ
 Bu zebânım her zaman eyler ana medh ü senâ
 Rûz-i mahşerde bu abd-i kemterin etme cüdâ
 Yâ Resûlâllah şefâat yâ Nebiyyâllâh meded
 Sen şefâat etmez isen hâlimiz müşkil kati
 Bende-i *Meftûn*'a rahm et ey şefâat menbai
 Enbiyâlar içre senden ümmete müşfik kani
 Yâ Resûlâllah şefâat yâ Nebiyyallah meded (2)

— 100 —

— *Mâhur ilâhî, G. Hüdâyî* —

Sevdâ-yi sivâdan geç
 Gel Hû diyelim yâ Hû
 Bir meşreb-i sâfi iç
 Gel Hû diyelim yâ Hû
 Ko keşf ü kerâmâtı
 Geç cümle makamâtı
 Kasd it bulagör zâtı
 Gel Hû diyelim yâ Hû

(1) Alm. Mc. No: 594, Mst. Mc., Os. Mc., Notası için bakınız: Dr. Subhi: Türk musikisi II, 59-60.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

İskat.ı kuyûd eyle
 İfnâ-yi vücûd eyle
 Hakkânî şühûd eyle
 Gel Hû diyelim yâ Hû
 Sırrına *Hüdâyî* yâr
 Esrârın ide ızhâr
 Ey derde uman timâr
 Gel Hû diyelim yâ Hû (1)

— 101 —

— *Mâhur ilâhî, G. Mısri Niyazi* —

Gir semâ'a zikr ile gel yana yana Hû deyu
 İr safâ-yi aşk-ı Hak'ka yana yana Hû deyu
 Hep erenler Hû ile kaldırdılar can perdesin
 Açdılar gözlerin andan yane yane Hû deyu
 Gördüler Hû kaplamış hep on sekiz bin âlemi
 Feyz alurlar cümle Hû'dan yane yane Hû deyu
 Zât.ı Hak'kı buldular buluşdular bu Hû ile
 Dost göründü her taraftan yane yane Hû deyu
 Ey *Niyâzi* gönlüne âşıkların hikmet dolar
 Küntü kenz'in haznesinden yane yane Hû deyu (2)

— 102 —

— *Mâhur ilâhî, G. Mısri Niyazi* —

Gel ey gurbet diyârında esir olub kalan insan
 Gel ey dünyâ harâbında yatub gafil olan insan
 Gözün aç perdeyi kaldır duracak yer mi gör dünyâ
 Katî Mecnundürür buna gönül virüb duran insan
 Kafesde tûtiye sükker verirler hiç karâr etmez
 Aceb niçün karâr ider bu zindâna giren insan
 Kararmış kalbin ey gafil nasîhat neylesün sana
 Hacerden katıdır kalbi öğüt kâr etmeyen insan
Niyâzi bu öğüdü sen ver evvel kendi nefesine
 Digil gayriye andan kim tuta her işiden insan (3)

(1) Os. Mc.

(2) Os. Mc., Alm. Mc. No: 650.

(3) Os. Mc.

— 103 —

— *Mâhur ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Bihamdillâh yine geldi saâdetle sıyam şehri
 Hudâyâ mâh-i rahmettir umarız afv ü gufrânın
 Ganîmet şâyesin saldı sehâvetle kıyam şehri
 Hudâyâ mâh-ı rahmettir umarız afv ü gufrânın
 Cenâb-ı Hazret-i Allah ol fazlı atâ etti
 Günâhın derdine âbid bu şehir ile devâ etti
 Gönüller zulmetin *Mahvî* giderdi pür ziyâ etti
 Hudâyâ mâh-ı rahmettir umarız afv ü gufrânın (1)

— 104 —

— *Mâhur ilâhî, G. Hücdâyî* —

Nefse uyub râh-ı Hak'dan taşra çıkmak yol mudur
 Kibr ü ucb ile adın dervîşe takmak yol mudur
 Matlabın a'lâ iken ednâya akmak yol mudur
 Yâr-ı bâkî var iken ağyâra bakmak yol mudur
 Nice bir emmârelikde eyleye nefsin karâr
 İşidüb Firrû ilâllah'ı et ol yana firâr
 Ko sivâyı sıdk ile gel Hak'ka eyle i'tizâr
 Her murâdı Hak verir sen gayre bakmak yol mudur (2)

— 105 —

— *Mâhur Durak, G. Üftâde* —

Noldun ğlarsın gönül bir bedel yârin mi var
 Zâri zâri inlemekten gayrı bir kârın mı var
 Nâr-ı aşka kendini atmak dilersin her nefes
 Oda yanmaz kim Halîlullah gibi tenin mi var
 Rûz ü şeb arzû edersin dost cemâlin görmeğe
 Sırr-ı Ahmed'den erişmiş çeşmine nûrun mu var
 Ne aceb cür'et edersin sözlere *Üftâde*'sin
 Râh-ı Hak'ka vâsıl olmuş zerrece hâlin mi var (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Mst. Mc.

— 106 —

— *Mâhûr ilâhî, G. Hîmmet* —

Sivâdan kalbini pâk et
 Gönül mir'ât-i Rahman'dır
 Safâdan sîneni çâk et
 Gönül mir'ât-ı Rahman'dır
 Bu âlem nüsha-i suğrâ
 Nedir bil nüsha-i kübrâ
 Çekilmiş tuğra-i garrâ
 Gönül mir'ât-i Rahman'dır
 Sürersen mâsivallahı
 Bulursun Hak'kı billâhî
 Taleb kıl vech-i Allah'î
 Gönül mir'ât-i Rahman'dır
 Gel ey *Hîmmet* şikâr eyle
 Gönülde özge kâr eyle
 Bu sırrı âşikâr eyle
 Gönül mir'ât-ı Rahman'dır (1)

— 107 —

— *Mâhur ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Aldın mı gönül hüsn ile yektâ haberin sen
 Duydun mu hem ol *Yûsuf-i zîbâ* haberin sen
 Ya'kub veş ol dîdelerin görmez olunca
 Ağladı mı tâ sorsan o bînâ haberin sen
Yûsuf yoluna ağlayan ancak dime Ya'kub
 İştidin anı noldu *Zelîhâ* haberin sen
 Kays'ı niçe yıl ağladub inletmedi mi aşk
 Alsan nola bir doğruca *Leylâ* haberin sen
 Dağlar dahi dayanmaz anın yüzüne karşı
 Âlemlere sor *Tûr* ile *Mûsâ* haberin sen
Lâhût ile nâsûtu gönül anladım ise
Mısrî ana sor kaf ile anka haberin sen (2)

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650, Os. Mc.

— 108 —

— *Mâhûr ilâhî, G. İsa Mahvi* —

İşbu gönlüm hâlini bilmez cihanda var olan
 Hiç bilür mi zât-ı âbî nâr içinde nâr olan
 Yokluğunda var olan varlıkda bilmez yokluğu
 Sohbet-i yar lezzetin bilmez beğim ağyâr olan
 Kim hakikat vechi üzre zülf-i yâre bend olur
 Ma'rifet dârında oldur âkıbet berdâr olan
 Mâsivâ vechinden imkân perdesin ref'eyleyen
 Oldürür tevhîd-i Hak'ka vâkıf-ı esrâr olan
Mahviyâ bildin mi kimdir lâyıķ.ı didâr olan
 Lâyık-ı didâr-ı Hak'dır dünyede bidâr olan (1)

— 109 —

— *Mâhur ilâhî, G. Ümmi Sinanzâde Hasan* —

Yâ Rabbi dilerim aşkın ver şevkin ver
 Fazlından umarım aşkın ver şevkin ver
 Mest eyle sen beni Bilmeyem ben beni
 Tâ bula can seni Aşkın ver şevkin ver
 Yolunda âşıklar Derd ile yanıklar
 Cañlardan geçdiler Aşkın ver şevkin ver
 Kalbini pâk eyle Mâsivâ hubbundan
 Hubbunu atâ kıl Aşkın ver şevkin ver
 Bu *Derviş* kuluna nazar et hâline
 İrgörüb vaslına aşkın ver şevkin ver (2)

— 110 —

— *Mâhur ilâhî, G. Himmet* —

Âşık iver cânını dildâre kurbân etmeğe
 Andelib iver seher gülzâre efgan etmeğe
 Âşkın bin cânı olsa bezl ider ma'sûkuna
 Âr idersin zâhidâ bir cânı kurbân etmeğe
 Cân ü başa kalmayanlar yârimiz hemrâhımız
 Çün salâ oldu bugün uşşâka cevân etmeğe

(1) Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Gam yemem *Himmet* demidir ârif ol meydâna gir
Bir bahâne ister ol uşşâka ihsân etmeğe (1)

— 111 —

— *Muhâlif-i Irak ilâhî G. İsa Mahvî* —

Derdimendim mücrimim dermâna geldim yâ Resûl
Sâilim muhtâcınım ihsâna geldim yâ Resûl (2)

— 112 —

— *Muhayyer tevşih, G. Mısri Niyâzî* —

Zuhûr-i kâinâtın ma'denisin yâ Resûlâllah
Rümûz-i Küntükenz'in mâhzenisin yâ Resûlâllah
Ne kim geldi cihâna hem dahi er geç geliserdir
İçinde cümlelerin seraskerisin yâ Resûlâllah
Cihan bâğında insan bir şecerdir gayrılar yaprak
Nebîler miyvedir sen zübdesisin yâ Resûlâllah
Vücûdun cümle mevcûdâtı nice câmi' olduysa
Dahi ilmin muhît oldu kamusun yâ Resûlâllah
Şefâat kılmasan varlık *Niyâzî*'yi yoğ eylerdi
Vücûdu zahmının sen merhemisin yâ Resûlâllah (3)

— 113 —

— *Muhayyer ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Geldik kapuna ey Hudâ
Lûtf et bize yâ Rabbenâ
Fazlın umar bây ü gedâ
Lûtf et bize yâ Rabbenâ
Mahvî'ye rahm et yâ İlâh
İrgör rızâna pâdişâh
Sensin ibâda çün penâh
Lûtf et bize yâ Rabbenâ (4)

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650. Güfte için bakınız: S. 184.

(3) Alm. Mc. No: 637.

(4) Alm. Mc. No: 637.

— 114 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Abdülhay* —

Ne gam ey dil meşakkatden kerîm Allahımız vardır
 Ümidin kesme rahmetten kerîm Allahımız vardır (1)

— 115 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Abdülkerîm Fethî* —

Yeter yandım firâkın âteşine
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Yeter kanlar katıldı göz yaşına
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Gönül seyr eyledi arz u semâyı
 Görem deyu merâyâda hümâyı
 Taayyün pâsı gaym etmiş hevâyı
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Görünmez oldu kûy-i vuslat-ı yâr
 Duyulmz oldu asla bûy-i dildâr
 Koma bîgâne mehcür böyle nâçâr
 Tecellî eyle sultânım tecellî
 Fenâ oldu bakada çün kinâye
 İrişdir *Fethî*'yi evc-i ulâye
 Fakîri vâsil eyle bu gınâye
 Tecellî eyle sultânım tecellî (2)

— 116 —

— *Muhayyer ilâhî, Devrihindî, G. Swaslı Şemsi* —

Cümle âlem âşinâ ben arada bîgâneyim
 Her işim ağyâr ile gör kim aceb divâneyim
 Bilmeyüb ta'mîr-i cismettim velî kalbim harâb
 Hey meded mi'mâr-ı âlem kıl nazar virâneyim
 Teşneyim zulmetde kaldım âb-ı hayvân isterim
 Girmeden deryâ-yi aşka tâlib-i dürdâneyim
 Mey fûrûş oldum salâdir ehl-i aşka *Şemsiyâ*
 Bizdedir hamr-i ezel gelsün gelen meyhâneyim (3)

(1) Tpk. Bg. K. Mc. No: 402.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650, Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 117 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Himmet* —

Mürg-i dil pervâz urub uçmak diler
 Âşiyân-ı lâmekândır seyrimiz
 Seyr-i fillâha kanad açmak diler
 Âşiyân-ı lâmekândır seyrimiz
 Her kim aşk-ı Hak ile serden geçer
 Hâil olmaz yer ü gök bahr ile ber
Himmetî merd-i Hudâ'dan al haber
 Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz (1)

— 118 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ey gönül gel ağlama zâri zâri inleme
 Pirden aldım haberi ol bînişan sendedir
 Sendedir dostun eli sende açılır gülü
 Söyler bu can bülbülü gül-i handan sendedir
 Gezme gel bahri berri kendinde iste sırrı
 Cism ü candan içeri gizli sultan sendedir
 Anladınsa sen seni bildinse cân ü teni
 Gayrı ne var ey gönül cân ü cânan sendedir
 Ten tahtıdır bu cânın can tahtıdır cânânın
 Ey *Niyâzî* şübhesiz ol bîmekân sendedir (2)

— 119 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ahvâl-i serencâmım bu sâate irince
 Dimem sana icmâlin tâ gayete irince
 Biz beş er idik çıkdık bir günde yola girdik
 Kırk yılda ere irdik bu sohbeta irince
 Tâat bu imiş ancak râhat bu imiş ancak
 İzzet bu imiş ancak bu hizmete irince
 Çün cân ile bir idik ebdân ile dağıldık
 Âhır bu deme irdik bu vahdete irince

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650.

Dünyâyı nider âşık ukbâyı nider sâdık
Mısrî olagör ayık sen vuslata irince (1)

— 120 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Mevlevî Fasîh* —

Felek gerdişlerinden işlerin bitmişlerin gönder
Muhassal bu fenâda cümleden geçmişlerin gönder
Beni bir nûra vâsıl et ki yâ Rab zulmet-i şebde
Alâik riştesini mihr veş kesmişlerin gönder
Alınmak bir haber mümkün olaydı bezm-i aşkıandan
Görüb bu neş'enin keyfin geçüb yitmişlerin gönder
Dimâğ-ı cân bir bûy-i mahabbet ârzü eyler
Sabâ veş seyr-i kûh ü deşti geşt etmişlerin gönder
Kerem zât-ı kerim-üş-şânına mahsüstur yâ Rab
Fasîh'e kâr-ı düşvarı olub bitmişlerin gönder (2)

— 121 —

— *Muhayyer Durak G. Mısrî Nijazî* —

İki kaşın arasında çekti hatt-ı istivâ
Allemelesmâ'yı ta'lim etti ol hattan Hudâ (3)

— 122 —

— *Muhayyer ilâhî, Düyek, G. Mısrî Nijazî* —

Halk içre bir âyineyim her kes bakar bir an görür
Her ne görür kendi özün ger yahşi ger yaman görür
Şol câhil ü nâdânı gör örter Hak'ı inkâr idüb
Kâmil olan kâmillerin her bir sözün burhan görür
Tutdu rikâbın ârifin niçe salâtın-ı üvel
Kâmil olan sultânı gör dervîşi ol sultan görür
Dedi ulular levn-i mâ levn-i inâdır şübhesiz
Kana boyanmış göz hemin Nil ü Fırât'ı kan görür
Ol dilberin Mehdî adı sükkerdürür halka dadı
Mısrî çeker bu mihneti ol râhatı Rahman görür (4)

(1) Alm. Mc. No: 273, 637, 650, Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637.

(3) Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 218.

(4) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

— 123 —

— *Muhayyer Sünbüle ilâhî, G. Tâlib* —

Genc-i aşkı ister isen dil-i vîranda ara
 Hızır veş âb-ı hayâtı zulmet-i tende ara
 Allemelesmâ rümûzun Men aref sırrın dahi
 Anlamak şânından ise ehl-i irfanda ara
 On sekiz bin âlemi geşt eylesen bulmak muhâl
 Seni yokdan var iden Mevlâ'yı var sende ara
 Her hâcerden gevher olmaz ma'den olmaz her türâb
 Zâhidâ gir bahr-i aşka dürrü ummandâ ara
Tâlib-i Mevlâ isen her kişiden himmet dile
 Gafil olma matlabın var *Sırrı* Kur'anda ara (1)

— 124 —

— *Nevâ ve Hüseyinî Aşîrân ilâhî G. Mustafa Paşa* —

Hevâ-yi nefse cânım mübtelâdır yâ Resûlâllah
 İşim hep cümleten cürm ü hatâdır yâ Resûlâllah (2)

— 125 —

— *Nevâ Tevşih, G. Abdülahad Nuri* —

Sende doğmuşdur Muhammed Mustafâ
 Merhabâ ey mâh-ı Mevlid merhabâ
 Sende olmuşdur bu âlem pür safâ
 Merhabâ ey mâh-ı Mevlid merhabâ
 Sende geldi ol şefâat menba'i
 Sende zâhirdir o nûrun matlai
 Sensin etlâf-ı Hudâ'nın mecmâi
 Merhabâ ey mâh-ı Mevlid merhabâ
 Azmış iken cehl ile halk-ı cihan
 Dolmuş iken küfr ile kevn ü mekân
 Nûr-i îman sende olmuşdur ayan
 Merhabâ ey mâh-ı Mevlid merhabâ
 Ol Habîb'i kim Hudâ'sı medh ide
 Anı vassâf olmaya *Nurî* nide

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Cv. K. Mc. No: 183, Os. Mc., Rş. Mc.

Bu şiir, bazı mecmualarda *Sırrı* ve *Himmet* namlarına da kayıtlıdır.

(2) Alm. Mc. No: 650. Güfte için bakınız: S. 110.

Kim bilir kadrin anın bu dünyede
Merhabâ ey mâh-ı Mevlid merhabâ (1)

— 126 —

— *Nevâ ilâhî Düyek, Mısri Niyazî* —

Doğdu ol sadr-ı risâlet basdı arş üzre kadem
Saldı ol nûr-i nübüvvet pertevin fevk-al-ümem
Çalınub tabl.ı beşâret geldi şâh-ı enbiyâ
Gulgule doldu cihâna konu ol sâhib alem
Nûr-i vechinden alındı encüm ü şems ü kamer
Bahr-i ilminden bilindi hikmet-i levh ü kalem
Biz günehkâr ümmete sen şâhı irsâl eyledi
Hamdülillâh sana ümmet eylemiş ol zî kerem
Yâ Resûlâllah şefâat kıl *Niyâzî* bendene
Şol zaman kim baş açık yalın ayak kan ağlayam (2)

— 127 —

— *Nevâ ilâhî, Düyek, G. Bursalı Şeyh Yâkub* —

Dil ü can hiç karâr etmez
Tecellî eyle yâ Allah
Eşiğinden firâr etmez
Tecellî eyle yâ Allah
Nider âşık hayâlâtı
Nider ma'suk makalâtı
Cemâlidir münâcâtı
Tecellî eyle yâ Allah
Cemâlin fikrine düşdüm
İlâhî gayrıdan geçdim
Kânad acub sana uçdüm
Tecellî eyle yâ Allah
Çün âşıkdır sana *Yâkub*
Yüzün göster eyâ mahbub
Yine sensin sana matlûb
Tecellî eyle yâ Allah (3)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) Mst. Mc., Os. Mc., Alm. Mc. No: 650.

— 128 —

— *Nevâ ilâhî, G. Seyyid Nizam oğlu* —

Mevlâm ver aşkını bana hayrânın olayım senin
 Bülbül gibi cemâline nâlânın olayım senin
 Yandır beni yandır beni aşk meyine kandır beni
 Sarhoş idüb döndür beni mestânın olayım senin
 Aşk meyini bana içür can kuşunu sana uçur
 Bu tâc ü hırkadan geçür üryânın olayım senin
 Al bende benlik olmasun her kim görürse bilmesün
 Nâm ü nişânım kalmasun pinhânın olayım senin
Seyyid Nizamoğlu'n hocam ayırma kendinden yücem
 Eğer gündüz eğer gicem mihmânın olayım senin (1)

— 129 —

— *Nevâ ilâhî, Düyek, G. Süleyman* —

Yandım yakıldım ben nâr-i aşka
 Andelib oldum gülzâr-ı aşka
 Zülfü hevâsına olalı hayran
 Olmuşam Mansur berdâr-ı aşka
 Feth etti kalbim çün nûr-i zâtı
 Müstağrak oldum envâr-ı aşka
 Dost cemâline olalı hayran
 Oldum münâdî bâzâr-ı aşka
 Bezm-i Elest'ten mest olub geldim
 Ben bende oldum hünkâr-ı aşka
 Nice Süleyman geldi cihâna
 Ben *Süleymân*'ım (2) serdâr-ı aşka (3)

— 130 —

— *Nevâ ilâhî, G. Himmetzâde Abdullah* —

Uyub emmâreye ettim cihanda bunca evzârı
 Şefâat eyle sultânım şefâat ben günehkârı

(1) Os. Mc.

(2) Kubbe şeyhi Süleyman; Vefatı; 1115 (M. 1703).

(3) Mst. Mc., Bu manzumenin "İsfahan" makamında bir bestesi de vardır.

Anınca cürmümü etmekteyim feryâd ile zârı
 Şefâat eyle sultânım şefâat ben günehkârı
 Rücû'et mâsivâdan hüşunu cem'yle *Abdullah*
 Mezelletde kalursun hadden ezfûn oluruz dergâh
 Yine dil hastesiyim kıl ilâcı yâ Resûlâllah
 Şefâat eyle sultânım şefâat ben günehkârı (1)

— 131 —

— *Nevâ ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Aşk-ı Hak her kimin ola yârı
 Hâr ider gözlerine ağyârı
 Âlem içre bu cümle mevcûdât
 Kabza-i kudretinde dür vâri
 Ne vücûdu ola cebâbirenin
 Var iken kahramâne kakhârı
 Sırr-ı zâtın şûnunu gör kim
 Cümleden âri cümleden sâri
 Gele ey *Nûri* söyleme sabr it
 Yeter açdın bu sırr-ı *Settar*'i (2)

— 132 —

— *Nevâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Gel ey båd-i sabâ lûtf eyle bir dem
 Haber ver bize cânân ellerinden
 Beşâretle bizi kıl şâd ü hurrem
 Haber ver bize cânân ellerinden
 Eğer bir cân ise hüsnün bahâsı
 Niçe bin can anın olsun fedâsı
Niyâzî'nin kadîmî âşinâsı
 Haber ver bize cânân ellerinden (3)

— 133 —

— *Nevâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi
 İlm-i sırda bahr-i bî pâyân olan anlar bizi (4)

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Os. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 637.

(4) Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 247.

— 134 —

— *Nevâ ilâhî, Sofiyan, G. Abdülahad Nûri* —

Yanmaktan usanmazam pervânemiyem bilmem
 Hiç sonunu saymazam dîvanemiyem bilmem
 Her şâm ü seher zârım gûş eylemez ol yârim
 Bakmaz bana hünkârım bigâne miyem bilmem
 Dilhâne harâb oldu yıkıldı türâb oldu
 Her cânibi bâb oldu vîrâne miyem bilmem
 Kalbimde ocağım var sinemde de dağım var
 Âteşde durağım var hep yanemiyem bilmem
Nûri dem-i dehşette bahr-i gam-i firkatte
 ka'r-ı yem-i hayrette dürdâne miyem bilmem (1)

— 135 —

— *Nevruz ilâhî, G. Hüseyin* —

Cürm ile isyan zulm ile tuğyan
 Cümleyi yeksan kapladı yâ Rab
 Afv ile gufran lûtf ile ihsan
 Derdlere derman eyle sen yâ Rab
 Rahmetin çokdur Nihayet yokdur
 Doğru varana kapun açıktır
 Mü'minler için nusratın çokdur
 Anlara imdal eyle sen yâ Rab
 Seyyid *Hüseyin*'in hem Halveti'nin
 Niyâzı senden avn. ü nusratdır
 Dosta müjde idüb ala himmetin
 Anlara imdad eyle sen yâ Rab (2)

— 136 —

— *Nevrûz-i Arab ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey gönül var kim bu derdden sen haberdâr olmadın
 Anın içündür bu yolda sen çiğerdâr olmadın
 Ey gönül var kim benimle dosta karşı yanmadın
 Çok cefâlar eyledin bana vefâdâr olmadın

(1) Mst. Mc., Alm., Mc. No: 637, 650.

(2) Bu manzume, Hacı Evhad Şeyhî Abbaszade Hüseyin efendi'nindir. Vefatı: 1105 (M. 1693). Alm. Mc. No: 637.

Her gice fikrinde ben bir lâhze hâba varmadım
 Sen benimle yâr olub bir gice bidâr olmadın
 Ben ki ol şâhın cemâli şem'ine pervâneiyem
 Var gönül var kim düşüb ol şem'e yanar olmadın
Eşrefoğlu Rûmî'ye yoldaş oluben ey gönül
 Geçüben assı ziyandan dosta gider olmadın (1)

— 137 —

— *Nevruz Uşşak ilâhî, G. Abdülhay* —

Rabbinden olur ihsan ey dil neye mahzunsun
 Derdine olur derman Ey dil neye mahzunsun
 Hak'dır seni var iden bî sabr ü karâr iden
 Tevhîd ile yâr iden ey dil neye mahzunsun
 İmâna iren sensin irfânı bulan sensin
 Didâri gören sensin ey dil neye mahzunsun
 Tevhîd ile pür nûr ol irfân ile ma'mûr ol
 Didâr ile mesrûr ol ey dil neye mahzunsun
Abdülhay eder âhı Göz yaşı döker günâhı
 Seversen güzel Allah'i ey dil neye mahzunsun (2)

— 138 —

— *Nikriz ilâhî, G. Nefeszâde Vâlî* —

Ey Hudâ'dan lûtf u ihsân isteyen
 Mevlid-i pâk-i Resûlûllah'a gel
 Cennet içre hûr u gilmân isteyen
 Mevlid-i pâk-i Resûlûllah'a gel
 Meclis-i mevlidde ey *Vâlî* müdâm
 Ol Resûle ver salât ile selâm
 Cennet-i a'lâda istersen makam
 Mevlid-i pâk-i Resûlûllah'a gel (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 139 —

— *Nikriz ilâhî, G. Üftade* —

Ey hakikat erenleri
 Dost elinin rehberleri
 Tâbiblerin serverleri
 Dostdan haber verin bana
 Düştü yüreğime firak
 Dostumdan olmuşum irak
 İdemezem her dem yarak
 Dostdan haber verin bana
 Hicrân içinde kalmışam
 Derd ü gam ile dolmuşam
 Çok arsalara dalmışam
 Dostdan haber verin bana
 Varub visâline irem
 Anda cemâlini görem
 Sıdk ile yolunu bulam
 Dostdan haber verin bana
 Miskin fakir *Üftade*'yi
 İçi taşı pür yâreyi
 Esirgegör biçâreyi
 Dostdan haber verin bana (1)

— 140 —

— *Nikriz ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyâzi* —

Bahr içinde katreyim bahr oldu hayran bana
 Ferş içinde zerreyim arş oldu seyran bana
 Dost göründü çün ayan kalmadı bir şey nihan
 Tûfân olursa cihan bir katre tûfan bana
 Sûretde nem var benim sîrettedir ma'denim
 Kopsa kıyâmet bugün gelmez perişan bana
 Kaf-ı dil ankasiyem sırrın âşinâsiyem
 Endişeler hâsiyem ad oldu insan bana
Niyâzi'nin dilinden Yunus'dürür söyleyen
 Her kese çün can gerek Yunus 'dürür can bana (2)

(1) Cv. K. Mc. No: 183, Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, Os. Mc.

— 141 —

— *Nişabur ilâhî, G. Atûfî* —

Dergeh-i Hak'ka yüzün sür berdevâm
 Bermurâd olmak dilersen ey gönül
 Bâb-ı hizmetde mukîm ol subh u şâm
 Ber murâd olmak dilersen ey gönül
 İster isen afv ide Rabb-i Gafûr
 Dök nedâmet eşgini ol gıl sabûr
 Gel *Atûfî* gibi ol abd-i şekûr
 Bermurâd olmak dilersen ey gönül (1)

— 142 —

— *Nişâbûr ilâhî, G. Himmet* —

Sivâdan kalbini pâk et
 Gönül mir'ât-ı Rahman'dır (2)

— 143 —

— *Nühüft durak, G. Mısrî Niyazî* —

Halk içre bir âyineyim her kes bakar bir an görür
 Her ne görür kendi özün ger yahşi ger yaman görür (3)

— 144 —

— *Nühüft ilâhî, G. Sivashî Şemsî* —

Sâkıyâ gel beni hayrân eyle gel
 Ben garîbi aşk ile mihmân eyle gel
 Aşk şerabın içüben mest olmuşam
 Ben humârım bana dermân eyle gel
 Derd-i yârı cân içinde saklarım
 Ol kadar kim derde mihmân eyle gel
 Aşk-ı ma'şuk gönlümü yağmaladı
 Gel benim karşımda cevlân eyle gel

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Alm. Mc. No: 650, Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 224.

(3) Sd. Mc. Bu durağın Ali Şirüvani'ye aidiyetini zaif bir ihtimalle kaydediyoruz. Eski menbalarda yoktur. Güfte için bakınız: S. 229.

Bilmezem ma'şûk ben mi yoksa sen
 Gel benim müşkilim âsân eyle gel
 Âşık isen ma'şûka ey *Şems* ger
 Ma'şukun sırrını pinhân eyle gel (1)

— 145 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Abdülkerim Fethî* —

Cenâb-ı Hazretinden oldu ihsan
 Fekultü şâkiren elhamdülillâh
 Atânı kesmedin eylerken ihsan
 Fekultü şâkiren elhamdülillâh
 Şeriat râhının ettin basîri
 Tarikat sırrının kıldın habîri
 Ganî ettin maârifle fakîri
 Fekultü şâkiren elhamdülillâh
 Ademden eyledin yâ Rabbi icâd
 Dahi lütfuna kıldın beni mu'tâd
 Hakikat ilmîne hem ettin irşâd
 Fekultü şâkiren elhamdülillâh
 Meşâm-ı câna *Fethî* bûy-i cânan
 Gelüb âlem fenâya verdi yeksan
 Hakayık âleminden erdi bu şan
 Fekultü şâkiren elhamdülillâh (2)

— 146 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Senden erişmezse kerem
 Netsün bu abd-i pür kusûr
 Afv eyle Rahmân ü Rahîm
 Netsün bu abd-i pür kusûr
 Sensin hidâyet eyleyen
 Mücrimlere rahm eyleyen
 Âsileri afv eyleyen
 Netsün bu abd-i pür kusûr

(1) Alm. Mc. No: 637, 650

(2) Alm. Mc. No: 650

Bizden hatâ dâim olur
 Senden atâ sâdir olur
 Her rûz ü şeb nâdim olur
 Netsün b uabd-i pür kusûr
Meftûniyâ dâim Hudâ
 Eyle bu cismini fedâ
 Lûtfun umarm dâimâ
 Netsün bu abd-i pür kusûr (1)

— 147 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Adlî* —

Yandı gönülden mâsivâ çün nâr-ı zikrullah ile
 Oldu münevver cân ü dil envâr-ı zikrullah ile
 Pâk ola kalbin ey hümâm zikr etmek ile subh u şâm
 Dil mahzeni dola tamâm esrâr-ı zikrullah ile
 Vahdet şerâbın kim içer bu cümle varlıktan geçer
 Mir'ât-ı kalbini açar tekrâr-ı zikrullah ile
 Ehl-i tarikat geldiler zikr ile Hak'kı buldular
 Esrâra vâsil oldular âsâr-ı zikrullah ile
 Dersen kemâle eresin varub cinâna giresin
 Adlî gözün aç göresin didârı zikrullah ile (2)

— 148 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Muslihiddin Nutkî* —

Ben ol dürr-i maâniyim ki sıgmam heft deryâya
 Bel ol genc-i nihâniyim ayân eyler beni mâye
 Ben ol mihr-i cihantâbım ki sâyem ta'n eder aya
 Ben ol arş-i muallâyım ki Hızır oldu bana dâye
 Bu hây ü hûy ü vâveylâ çün irmekdir o cânâne
 Ki tıfl-ı ma'nevî çünkim doğar o doğmadan ane
 Bu esrâra irem dirsen iriş bir pîr-i Ken'ân'a
 Ben ol arş-ı muallâyım ki Hızır oldu bana dâye (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 698.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Mst. Mc.

— 149 —

— *Püselik ilâhî, G. Abdülhay* —

Cilvegâh-ı sinede devrân eder efkâr-ı Hû
 Tûr-i dilde zâhir olur şu'le-i envâr-ı Hû
 Vuslât-ı didâr-ı cânân eyledikce ârzû
 Âşıkın sermâyesidir dâimâ tekrâr-ı Hû
 Sôfi-i sâfi ki vecd ü hâletile devr eder
 San melekdir arş-ı a'lâda eder güftâr-ı Hû
 Hecr ile eyler derûn-i sinede çün ney figan
 Mevlevî eyler semâ'ı gûş edüb esrâr-ı Hû
 Cehr ile tevhîdine *Abdülhay*'ın dahl eyleme
 Hissedâr olan tecelliden eder ızhâr-ı Hû (1)

— 150 —

— *Püselik ilâhî, Evsat, G. Yunus* —

Nice bir besleyesin sen bu kadd ü kameti
 Düşdün dünyâ zevkine unuttun kıyâmeti
 Kerâmetim var deyu halka sâlusluk satar
 Nefsin müsülman itsün var ise kerâmeti
 Nefsin müsül mân iden Hak yola doğru giden
 Yarın ana idiser Muhammed şefâati
 Derviş kazan ye yedir bir gönül ele getir
 Bin Kâ'be'den yeğdürür bir gönül imâreti
Derviş Yunus ser dahi gerçeklerden ola gör
 Gerçek erenler imiş cümlemin ziyâreti (2)

— 151 —

— *Püselik ilâhî, Düyek, G. Devatîzâde tâlib* —

Yandım kül oldum	Aşk meydanında
Kokar gül oldum	Aşk meydanında
Gül idim soldum	Nûr ile doldum
Bilmezem noldum	Aşk meydanında
Hak aşkı geldi	Benliğim aldı
Bir adım kaldı	Aşk meydanında
Ağlarım gülmem	Gözlerim silmem
Nolduğum bilmem	Aşk meydanında

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

Arayub buldum	Kudretle doldum
Ol dost ben oldum	Aşk meydanında
Ulular gitmiş	Yolları açmış
Su gibi akmış	Aşk meydanında
<i>Tâlib</i> (1) de hayran	Aşk ile sûzan
Olmuştur giryan	Aşk meydanında (2)

— 152 —

— *Râhatülervah ilâhî, G. Swalî Şemsî* —

Biz ol uşşâk-ı serbâzız bize akl ıssı yâr olmaz
 Mey-i aşk ile sermestiz bize hergiz humâr olmaz
 Şerâb-ı aşkı çün içdik ferâgat milkine göçdük
 Yanub aşk ile tutuşduk bize tehdîd-i nâr olmaz
 Diriyüz dâim ölmeziz çürüyüb toprak olmazız
 Karanulukda qalmazız bize leyl ü nehâr olmaz
 Bizim gülşendeki güller açılır tâze solmazlar
 Hazân olmaz bu gülşende zermistân ü bahâr olmaz
 Bu dünyâ balına banma hayâlâtına aldanma
 Ebed bâkî kalur sanma fenâdır pâydâr olmaz
 İrişti çün bu *Şemsî*'nin vücûdı katresi bahre
 Ne katre ayn-i bahr oldu ana k'ar ü kenâr olmaz (3)

— 153 —

— *Rast ilâhî, Sofiyan, G. Yunus* —

Ömür bağçesinin gülü solmadan
 Uyan hey gözlerim gafletten uyan
 Ecel bir gün bize devran dönmeden
 Uyan hey gözlerim gafletten uyan
Derviş Yunus söyler sözü tutulmaz
 Senin kumaş bu illerde satılmaz
 Böyle yatmak ile Hak'ka yetilmez
 Uyan hey gözlerim gafletten uyan (4)

(1) *Tâlib* mahlasıyla şiirler yazan mutasavvif Şeyh Mehmed, *Divânı Şeyh Mustafa efendi'nin oğludur*. Vefatı 1090 (M. 1679).

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. 637, 650 Os. Mc..

(3) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637.

(4) Mst. Mc., Sd. Mc., *Kadri'nin de - makamı tasrih edilmeyen - bir bestesi vardır*. Alm. Mc. No: 629.

— 154 —

— *Rehâvî Tevşih, Evsat, G. Nahîfî* —

Bu gülşende hezâr-ı bî nevâyim yâ Resûlâllah
 Veli âzürde-i hâr-ı cefâyım yâ Resûlâllah
 Nola olsam devâ cüyende-i dârû-yi ihsânın
 Esir-i derd-i aşkım mübtelâyım yâ Resûlâllah
 Nigâh-ı şefkatinden ben garîb-i zârı dür itme
 Yolunda ben de kemter hâkipâyım yâ Resûlâllah
 Meded sendendir ey kân-ı şefâat bendene yoksa
 Huzûr-ı Hak'da mahcûb-i hatâyım yâ Resûlâllah.
 Yüzüm yok arzihâle arşagâh-ı haşre vardıkda
 Günehkârım giriftâr-ı hevâyım yâ Resûlâllah
 Kerem kıl lütf u ihsânınla dilşâd eyle ben zârı
Nahîfî'yim kapunda bir gedâyım yâ Resûlâllah (1)

— 155 —

— *Rehâvî ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

Kılalım aşk-ı İlâhîde safâ
 Gel cenâb-ı Hak'kı tevhîd idelim
 Olâ dil âyîne-i nûr-i Hudâ
 Gel cenâb-ı Hak'kı tevhîd idelim
 Mahz-ı fazlından Hudâ âşıklara
 Enbiyâ vü evliyâ zevkîn vire
 Zâhir ü bâtında maksûda ire
 Gel cenâb-ı Hak'kı tevhîd idelim
 Enbiyânın bak dil-i âgâhına
 Bezl-i makdûr eyle Hak'kın râhına
 Rûz ü şeb yüzler sürüb dergâhına
 Gel cenâb-ı Hak'kı tevhîd idelim
 Gir semâ'a sîneni sad çâk idüb
 Kâlbiniñ âyînesini pâk idüb
Nakşîyâ uşşâkı âteşnâk idüb
 Gel cenâb-ı Hak'kı tevhîd idelim (2)

(1) Mst., Mc., Alm. Mc. No: 637, Os. Mc, Sd. Mc.

(2) Os. Mc.

— 156 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Yunus* —

İniler dün ü günü derdli olanlar iniler
 Düşmüşem aşkın oduna oda yanan iniler
 Gösterir kendüzünü pinhan çekmiş özünü
 Gören ol dost yüzünü gözleri ağlar iniler
 Ben nidem ömrüm geçürdüm eyledim bi had günah
 Hak katında suçlu oldum suçu olan iniler
 Çün biçâre *Dervîş Yunus* yaralıdır Hak bilir
 Her seher yâresini şeyhine söyler iniler (1)

— 157 —

— *Rehâvî ilâhî, Devrihindî, G. Mısrî Niyâzî* —

Dervîş o... kişinin sözleri umrân olur
 Sâlik-i Hak olanın râhına burhân olur
 İlm.i ledün dersini ârif olan kişiler
 Haste dil olanların derdine dermân olur
 Her seher efgan idüb bülbülü hayrân eder
 Dîdeyi giryân idüb sînesi biryân olur
 Beyt-i dili pâk olur zikr-i Hak'ı işiden
 Sabr ü karârı gider işleri devrân olur
 Sanma *Niyâzî* özün dervîş olubdur senin
 Dervîş olan kişiler şöylece sultân olur (2)

— 158 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Hüdayî* —

Ey nefis yeter sehv ü zelev
 İnsâfa gel insâfa gel
 Terk eyleyüb tûl-i emel
 İnsâfa gel insâfa gel
 Etme *Hüdayî*'ye inâd
 Fermâna eyle inkıyâd
 Etmez isen ukbâyı yâd
 İnsâfa gel insâfa gel (3)

(1) Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 594, 637,

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 159 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek, G. Adlî* —

Açıldı şevk ile meydan kani merdâneler gelsin
 Kızıştı âteş-i tevhid yanan pervâneler gelsin
 Girelden ravza-i aşka sürelden meclis-i tevhid
 Hak'ın aşkı şerâbindan dolu peymâneler gelsin
 Elest'den nûş idüb câm-ı mey-i aşkı bu gün bunda
 Cihandan göz yumub hâlâ geçen mestâneler gelsin
 Bu bîmarhâne-i aşka girenler oldu hep âkil
 Ne var birr ü beyâbanda gezen divâneler gelsin
 Diyâr-ı nefesine *Adlî* gazâyâ hâzır olmuştur
 Adû küşler dilâverler yarar merdâneler gelsin (1)

— 160 —

— *Sabâ ilâhî, G. Yunus* —

Ol Allah'ımın sevdiği
 Muhammed cânım Muhammed
 Dâim Kur'an'da öğdüğü
 Muhammed cânım Muhammed
 Ümmetim demişdir bize
 Bakmadı oğula kıza
 Yarın şefî' olur bize
 Muhammed cânım Muhammed
Yunus Emrem sen tek otur
 Sürün eksigini bitür
 Şevk ile salavat getür
 Muhammed cânım Muhammed (2)

— 161 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

Derviş olan âşık gerek
 Yolunda hem sâdik gerek
 Bağı dahi yanık gerek
 Can gözleri açık gerek

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Os. Mc.

Alçakdan alçak yürüye
 Toprak içinde çürüye
 Aşk ateşinde eriye
 Altun gibi sızmak gerek
 Zikr-i Hak'ka meşgul ola
 Tâ yana yana kül ola
 Her kim diler makbûl ola
 Tevhîde boyanmak gerek
 İven kişi yol alamaz
 Maksûdunu tez bulamaz
 Yoğ olmayan var olamaz
 Varını dağıtmak gerek
 Dervişlerin en alçağı
 Buğday içinde burçağı
 Bu *Mısrî* gibi balçığı
 Her bir ayak basmak gerek (1)

— 162 —

— *Sabâ ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Düşeli aşkın bu cânım eline
 Beni bıraktı bu halkın diline
 Gözlerimden yaş ile kan akıdır
 İllâ yaşım dilemezem siline
 Zira akdıkça gözümden kanlı yaş
 Hoş teselliler gelür ben kuluna
 Hoş yaruşur âşık gözü yaşı
 Kim ki âşıkça gözünden biline
 Ben bu aşkdan bir nefes ayrılmazam
 Ger yüreğim şerha şerha deline
 İsmi resmi *Eşrefoğlu Rûmî*'nin
 Kül olub savruldu aşkın yeline (2)

— 163 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Sâlikin mürşidine hizmeti şâhâne gerek
 Eşiğine koya başın diye şâhâ ne gerek

(1) Alm. Mc. 637, 650, Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, Mst. Mc. Bu ilâhînin "Ümmî Sinan Hafız-ı^{na} na
 isnad edildiğini de görüyoruz: Al. Mc. No: 650.

Geçe dünyâ ile ukbâyı dahî itmeye âr
 Bu yolun mihnetine ol kati merdâne gerek
 Nâmurâd olmağa tâlib ola kim menzil ala
 Dahî halk içre adı âkil ü divâne gerek
 Ey *Niyâzi* bu yola kim gire kurbân ide can
 İd-i ekberdir ana vuslat-ı cânâne gerek (1)

— 164 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısrî Niyâzi* —

Kandedir cehl ile zulmet nefsi su'bânındadır
 Kandedir ilm ile hikmet bil anı cânındadır
 Zulmet-i ceqli bırak sen iste nûr-i hikmeti
 Cennetin zevkını dilersen cümle irfânındadır
 Al ele çevgân-ı zikri hem süvâr ol nefesine
 Kapagör tevhid topunu çünkü meydânındadır
 Saykal ur mir'ât-ı kalbe taşraya bakmayı ko
 Sen sana bak cümle âlem halkı divânındadır
 Küntü kenzin remzini buldunsa sende *Mısrıyâ*
 Külli yevmin Hû'yu anla kim senin şânındandır (2)

— 165 —

— *Sabâ ilâhî, G. Himmet* —

Gel ey bâd-i sabâ lûtf et haber ver bana yârimdan
 Firâkı cânıma yetti usandım cümle varımdan
 Beni ferdâlara salma kerem kıl merhamet eyle
 Tutuşur korkarım çarh-ı felek âh ile zârımdan
 Garibim gurbete düşdüm kimesne anlamaz hâlîm
 Firâkı nârına yandım cüdâ düşdüm diyârımdan
 Bana pîrim nazar kıldı sabâdan al haber dedi
 Benim nefsim hicâb oldu alıkodu şikârımdan
 Sabâ ider reh-i aşkda bulam dîrsen o dildârı
 Bihamdillâh idüb *Himmet* haber aldım o yârimdan (3)

(1) Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637. Bu ilâhî, Bursalı Tâlib namına da mukayyed-
 dir: Mst. Mc.

(3) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

— 166 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek, G. Adlî* —

Gülşen-i vahdette dâim rûz ü şeb dil bülbülü
İrgörür eflâke feryâd ü figanım gulgülü
Himmatim bu cân ü dilden açıla vahdet gülü
Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülî
Sünbülî Ya'kub u Merkez hem dahi şeyhim Hasen
Adliyâ boynuma takdılar benim bir hoş resen
Silsilen kime irer deyu sorarsan bana sen
Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülîyem Sünbülî (1)

— 167 —

— *Sabâ ilâhî, G. Sivash Şemsi* —

Cemâlin nûruna nisbet cihan şemsi değil zerre
Denizler bahr-i cûdundan sayılmaz kemterin katre
Der ü dîvârının taşın edinse bir gedâ mesned
Bulur kalbinde istiğnâ baş eğmez âr idüb dehre
Habîbâ âsitânın seklerinden kim olur ma'dûd
İrişür kadr-i vâlâya müebbed şâh olur asra
Keremler eyle sultânım kapun kıtmîridir *Şemsi*
Anı redd etme bâbindan rübûde olmasın gayre (2)

— 168 —

— *Sabâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi
İlm-i sırda bahr-i bîpâyân olan anlar bizi
Bu fenâ gülzârına bülbül olanlar anlamaz
Vech-i bâkî hüsnüne hayrân olan anlar bizi
Dünye vü ukbâyı ta'mîr eylemekden geçmişiz
Her taraftan yıkılıb virân olan anlar bizi
Biz şol abdâlız bıraktık eğnimizden şâlımız
Varlığından soyunub üryân olan anlar bizi
Kahr ü lütfu şey'-i vâhid bilmeyen çekdi azâb
Ol azabdan kurtulub sultân olan anlar bizi
Ey *Niyazî* katremiz deryâyaya saldık biz bugün
Mısrıyâ şol canlara cânân olan anlar bizi (3)

(1) Tpk. Bg. K. Mc. No: 403.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 169 —

— *Sabâ ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Merd-i meydân-ı Hudâ'nın kârı zikrullah olur
 Tâlib-i didâr-ı Hak'kın yârı zikrullah olur
 Vuslat-ı Mevlâ dilersen iki âlem terkin ur
 Sâlik-i râh-ı Hudâ'nın varı zikrullah olur
 Ehl-i derd ol söyleme bîderde derdin sen sen ol
 Dilde pinhan âşıkın esrârı zikrullah olur
 Gel avâm ile kelimât etme kalbin mesh olur
 Ehl-i tevhîdin müdam güftârı zikrullah olur
 Gitmesün *Seyyid Nizamoğlu* dilinden zikr-i Hak
 Zulmet-i dil şehrinin envârı zikrullah olur (1)

— 170 —

— *Sâbâ ilâhî, G. Hüdayî* —

Can terkinî urmadan	Cânân eline girmez
Zünnârını kırmadan	Îmân eline girmez
Ey lâf urucu nâmerd	Âhen dögülür mü serd
Olmadan esîr-i derd	Dermân eline girmez
Su gibi arınmazsan	Yerlere sürünmezsen
Taşlarla arunmazsan	Ummân eline girmez
Her demde <i>Hüdayî</i> 'den	İlm oku maâniden
Sevdikçe sivâyı sen	İrfân eline girmez (2)

— 171 —

— *Segâh ilâhî* —

صلى الله رسا على النور المبين
 احمد المصطفى سيد المرسلين
 وعلى آله وصحبه اجمعين
 (3) يا الله يا رحمن ارحم الراحمين

— 172 —

— *Segâh ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Bâğ-ı dilde menzil almış aşk-ı Hak
 Mekteb-i irfan kapusun eyle dak

- (1) Alm. Mc. No: 650.
 (2) Os. Mc.
 (3) Mst. Mc.

İster isen ilm-î vahdetten sebak
 Nâr-ı aşka mâsivâyı cümle yak
 Perde-i imkânı kaldır Hak'ka bak
 Tâat üzre geldi cümle kâmilân
 Verdi varın işbu yolda âşıkân
 Bulmak istersen hayât-ı câvidân
 Nâr-ı aşka mâsivâyı cümle yak
 Perde-i imkânı kaldır Hak'ka bak
 Câm-ı aşkı nûş idenler tâ ezel
 Mülk-i lâyefnâyı buldu bî bedel
 Tâlib isen şevk ile meydâna gel
 Nâr-ı aşka mâsivâyı cümle yak
 Perde-i imkânı kaldır Hak'ka bak
 Menzilindir *Mahviyâ* şehr-i fenâ
 Geç fenâdan bul baka ender baka
 Matlabınsa hâsılı nûr-î lika
 Nâr-ı aşka mâsivâyı cümle yak
 Perde-i imkânı kaldır Hak'ka bak (1)

— 173 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. Swash Şemsi* —

Ey gafil uyan rihlet-i nâgâhı unutma
 Yol korkuludur korkusu çok râhı unutma
 Mağrûr oluben devlet-i dünyâya dayanma
 Sakın yitürüb dînini Allah'ı unutma
 Hâlik'den utan rızkını kuldân sakın umma
 Bil Rabbinî Errızku alâllahı unutma
 Bu dâr-ı fenâ içre hevâ yolları çokdur
 Şemsi yürü sen Hak'ka giden râhı unutma (2)

— 174 —

— *Segâh Durak, G. Mısrî Niyâzî* —

Ey gönül gel Hak'ka giden râhı bul
 Ehl-i derd olub derûnî âhı bul

(1) Os. Mc., Alm. Mc, No: 696.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650. Mst. Mc.

Cânın elindeki şems ü mâhı bul
 Âdem isen Semme vechullâhı bul
 Kande baksan ol güzel Allah'ı bul
 Ârife eşyâda esmâ görünür
 Cümle esmâda müsem mâ görünür
 Bu *Niyâzî*'den de Mevlâ görünür
 Âdem isen Semme vechullah'ı bul
 Kande baksan ol güzel Allah'ı bul (1)

— 175 —

— *Segâh ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ey gönül gel gayrıdan geç aşka eyle iktidâ
 Zümre-i ehl-i hakikat aşka eyler muktedâ
 Cümle mevcûdât ü ma'lûmâta aşk akdem dürür
 Zîra aşkın evveline bulmadılar ibtidâ
 Hem dahi cümle fenâ buldukda aşk bâkî kalur
 Bu sebebden didiler kim aşka yokdur intihâ
 Dilerim senden Hudâyâ eyle tevfikin refik
 Bir nefes gönlüm senin aşkından etme gel cüdâ
 Ey *Niyâzî* mürşid istersen bu yolda aşka uy
 Enbiyâ vü evliyâyâ aşk olubdur rehnümâ (2)

— 176 —

— *Segâh ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Ey Allah'ım seni sevmek ne güzeldir ne güzeldir
 Yolunda baş ü can vermek ne güzeldir ne güzeldir
 Şol ism-i zâtını sürmek visâlin gülünü dermek
 Cemâl-i pâkini görmek ne güzeldir ne güzeldir
 Sürüb dergâhına yüzler döküb yaşı yere gözler
 Bir olsa gece gündüzler ne güzeldir ne güzeldir
 Visâlin derdine düşmek yanub aşk odına pişmek
 Sonunda sana erişmek ne güzeldir ne güzeldir
Niyâzî yârini bulmak yanında eğlenüb kalmak
 Varub bir ile bir olmak ne güzeldir ne güzeldir (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650. Bir mecmuada "Kuşçuzade" serlevhasıyla kayıtlıdır: Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Os. Mc.

— 177 —

— *Segâh ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Cünbiş eden gerçi tendir rûh-i insan gizlidir
 Hep kuvâ leşker gibi ammâ ki sultan gizlidir
 Ârife peydâdır ammâ bilmedi nâdân olan
 Hep hüveydâdır sanurlar ki nümâyan gizlidir
 Âşık ağlarsa gözümün yaşına dahl eyleme
 Göz yaşının katresinde bahr-ı umman gizlidir
 Dûdu olmuşdur nefes anlar bunu ârif olan
Derviş Abdullah gönülde nâr-ı sûzan gizlidir (1)

— 178 —

— *Sultânî Irak ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Ol menem kim vâkıf-ı esrâr-ı ilm-i âdemim
 Kâşif-i genc-i hakikat hem hayât-ı âlemim
 Bende mahfî oldu gayb-ül-gaybın esrârı hemin
 Bendedir sırr-ı emânet ana kenz-i mübhemim
 Ben cemâl-i Hak'kî cümle şeyde zâhir görmüşem
 Bu merâyaya anınçün bakdığımca hurremim
 Her sözüm miftâh-ı kufl-i küntükenz olmuşdürür
 Hemdem-i İsâ ile her bir nefesde mahremim
 Ben o *Mısrî'yem* vücûdum mısırına şâh olmuşam
 Hâdisim gerçi velî ma'nîde sırr-ı akdemim (2)

— 179 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Himmet* —

Genc-i aşkı ister isen dil-i vîranda ara
 Hızr veş âb-ı hayâtı zulmet-i tende ara (3)

— 180 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Bilenler vech-i cânânı bu cism ü cânı neylerler
 Görünse şemsin envârı meh-i tâbânı neylerler (4)

(1) Üsk. Hş. K. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc.

(3) Üsk. Hş. Mc. No: 15, Güfte için bakınız: S. 230. "123" numaralı beste ile bu beste aynı olsa gerektir.

(4) Alm. Mc. No: 637. Manzume için bakınız: S. 96

— 181 —

— *Sünbüle ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyâzî* —

Gül müdür bülbül müdür şol zâr ü efgan eyleyen
 Ten midir yâ can mıdır hem arşı seyrân eyleyen
 Nâr ü bâd ü âb ü hâkin gel haber ver aslımı
 Kim buların her birini emre fermân eyleyen
 Âteşin germiyyetinin sırrını duyur bize
 Geh hilâf üzre anı kimdir gülistân eyleyen
 Yelde kimdir ki neşim ü geh sabâ zevkını veren
 Gâhi hışm ile nice büldânı vîrân eyleyen
 Ey *Niyâzî* kim vücûdun terk ederse oldürür
 Cümle yüzler içre ol bir yüzü seyrân eyleyen (1)

— 182 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Şermsâr etme Hudâyâ rûz-i mahşerde beni
 Hürmetine Hâtemin yandırma dûzahta beni
 Mu'terifim ben günâhıma mukırrım cürmüme
 Enbiyâ vü mürselîn içre hacil etme beni
 Şimdilik *İkbâliyyâ* daldım amikı hayrete
 Lûtf ile tut destimi yâ Rab düşürme kürbete
 Diler isen ko cahîme diler isen cennete
 Enbiyâ vü mürselîn içre hacil etme beni (2)

— 183 —

— *Şehnaz na't, G. Sultan Mustafa II.* —

Elmeded ey Fahr-i âlem ey şefî'al-müznibîn
 Nâzil oldu hakkına hem Rahmeten lil'âlemîn
 İşidelden vafını budur lisânımda hemîn
 Essalâtü vesselâm yâ sâdık-al-va'd-ül-emîn
 Çağlayub her dem akar bu çeşm-i giryânım benim
 Fikr edüb nâr-ı cahîmi havf eder cânım benim
 Umarım rûz-i cezâda ola hemrâhım benim
 Essalâtü vesselâm yâ sâdık-al-va'dülemîn

(1) Os. Mc. Bir mecmuada "Pençgâh" olarak da Dede namına mukayyedir: Alm. Mc. No: 594. Fakat bu makamdaki ilâhî bestesi, Çalâkzade'nindir.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Dalmışam bahr-i şekavet içre kârım seyyiât
 Yâ İlâhî sen hidâyet eyle bir dem ver necât
 Sen şefâat kıl garibe ey Resûl-i kâinât
 Essalâtü vesselâm yâ Sâdık-al-va'dülemîn
 Ümmetinden en hakîri bî kesim ben yâ Resûl
 Âcizim *Meftûnî*'yi cennât-ı adne et vusûl
 Hazretine ettiğim vird-i salâtı kıl kabûl
 Essalâtü vesselâm yâ sâdık-al-va'dülemîn (1)

— 184 —

— *Şehnaz Durak, G. Mısrî Niyazî* —

Âşinâ-yi aşk olandan âh ü zâr eksik değil
 Keşti-i bahre demâdem rûzgâr eksik değil
 Ol cemâl-i mutlakın aşkında arttıkca niyâz
 Ol kadar nâz artırır bir gül'izâr eksik değil
 Yeri cennet bakdığı didâr olursa âşkın
 Vechi nûrundan anı yakmağa nâr eksik değil
 Bu nişânı âşkın râhat olur gam dirilür
 Hayret ender hayreti leyl ü nehâr eksik değil
 Şem'-i aşka *Mısrıyâ* yandır özün yağ ol müdâm
 Aşıka her yokluğun üstünde var eksik değil (2)

— 185 —

— *Şehnaz ilâhî G. İbrahim Nakşî* —

Anub Fahr-i cihânı dilden âh-ı ateşin ettim
 Gönül gülzârını güyâ ki firdevs-i berîn ettim
 O sultân-ı cihâna tâ ezelden rûhum âşkıdır
 Anın aşkıyle cezb ü vecd ü hâli hemnişin ettim
 Salât ile selâm ihdâ ederken şân-ı zâtına
 İrüb feyz-i İlâhî menzirim ayn-i yakîn ettim
 Gelüb lûtf-i Hudâ-yi Lemyezeli ey *Nakşî*-i âşık
 Gıdâ-yi rûhu dâim zevk-ı Fahr-ül-mürselin ettim (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 696, bir mecmuada Çalâkzâde Mustafa namına kayıtlıdır: Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 186 —

— *Şehnaz ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Cemâli nûrunu Mevlâ kamuya eylemiş ızhâr
 Velâkin çeşm-i imkânda irişmez zâtına enzâr
 Sivâyı kim ki görmezse görür anlar cemâlullah
 Şolar kim kaldı kesretde görünmez anlara didâr .
 Bu devlet kimseden gelmez yine Hak'dan olur ancak
 Riyâzat râhına girsen olurdu vâsıl-ı esrâr
 Vücut-i mümkün ü vâcib muhaldir müttehid olmak
 Kamu mümkündeki varlık Hudâ'dan olması muhtâr
 Sülûkünde olan sâlik vücudun eylese hâlik
 İrişse vahdet-i zâta görünmez gözüne âgyâr
 Bu mümkün katresi *Mahvî* hakikat bahrine erse
 Tekessür muzmahil olur sana zâhir olur Settâr (1)

— 187 —

— *Uşşak Tevşik, G. İsa Mahvî* —

Bıraktım aşkın ile nâm ü ârım yâ Resûlâllah
 Unuttum şevkin ile cümle kârım yâ Resûlâllah
 Bu gönlüm bülbülü asla cihânın bâğına bakmaz
 Yüzün görmek gülistanda ararım yâ Resûlâllah
 Enin ü âh ü vâh ile tih-i firkatde Mecnûn'um
 Yitirdim Leyli vü leyl ü nehârım yâ Resûlâllah
 Gönül pervâne veş devvar visâlin şem'ine dâim
 Tükendi kalmadı sabr ü karârım yâ Resûlâllah
 Bu *Mahvî* (2) bendene rahm et firâkın nârına düşmüş (3)
 Katî hayli zamân oldu yanarım yâ Resûlâllah (4)

— 188 —

— *Uşşak ilâhî, G. Recâî* —

Bu can teşne visâl-i hazretine
 Efendim hâlikım ma'bûdum Allah

-
- (1) Mst. Mc.
 (2) 1127 (M. 1715) de vefat eden meşhur mutasavvif.
 (3) Yakma: nüsha.
 (4) Alm. Mc. No: 629, 637, 650, 696, Mst. Mc., Os. Mc.

Ne çâre nice irem vuslatine
 Efendim hâlikım ma'bûdum Allah
 Behakk-ı Sûre-i Tâhâ vü Yâsîn
 Recâi'nin kabûl eyle duâsın
 Gider kalbinden olan mâsivâsın
 Efendim hâlikım ma'bûdum Allah (1)

— 189 —

— *Uşşak ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Şermsâr etme Hudâyâ rûz-i mahşerde beni
 Hürmetine Hâtem'in yandırma dûzahta beni (2)

— 190 —

— *Uşşak ilâhî, G. Sivaslı Şemsi* —

Cemâlin nûruna nisbet cihân şemsi değil zerre
 Denizler bahr-i cûdundan sayılmaz kemterin katre (3)

— 191 —

— *Uşşak ilâhî, G. Yunus Emre* —

Çıkdım erik dalına anda yedim üzümü
 Bostan ıssı kakıyub der ne yersin kozumu
 Kerpiç koydum kazana poyraz ile kaynatdım
 Nedir deyüb sorana bandım verdim özümü
 İplik verdim çulhaya sarub yumak etmemiş
 Becid becid ısmarlar gelsün alsun bezini
 Bir serçenin kanadın kırk kanlıya yükletdim
 Kırk çift dahi çekmedi kaldı şöyle yazılı
 Bir sinek bir kartalı kaldırdı urdu yere
 Yalan değil gerçektir ben de gördüm tozunu
 Bir kötüyle güreştim elsiz ayağım aldı
 Anı da basamadım göyindirdi özümü
 Kaf dağından bir taşı şöyle atdılar bana
 Öylelik yola düşdü yüze yazdı yüzümü

(1) Cv. K. Mc. No: 183.

(2) Alm. Mc. No: 637. Güfte için bakınız: S. 252.

(3) Os. Mc. Güfte için bakınız S. 247.

Balık kavağa çıkmış zift turşusun yemeğe
 Leğlek koduk doğurmuş baka şunun sözünü
 Yunus bir söz söylemiş hiç bir söze benzemez
 Câhillerin içinde örter ma'nâ yüzünü (1)

— 192 —

— Uşşak ilâhî, G. Sûzî —

Nüş edelden câm-ı aşkı tâ ezel mestâneyim
 Sîretâ beyt-i Hudâ'yım sûretâ büthâneyim
 Genc-i esrâr-ı İlâhî bendedir tâlib isen
 Tılsım-ı tevhîd ile gel gör beni vîrâneyim
 Bahr-i ummandır vücûdum dürr ü gevherler çıkar
 İlm-i sırr-ı Hızır u Mûsâ'dan bugün bir dâneyim
 Eylerim Hak'la tek llüm eyleyüb mahv-i vücûd
 Tûr-i aşkda şem'-i envâra döner pervâneyim
 Çok mudur Mecnûn'a aşk Leylâ'yı gördü Sûziyâ
 Görmeden yârin cemâlin ben deli dîvâneyim (2)

— 193 —

— Uşşak ilâhî, G. Fenâyî —

Âşıkları handân eden
 Sinânîler derler bize
 Seherlerde efgan eden
 Sinânîler derler bize
 Giyeriz köhne palası
 Sileriz gönülden yası
 Altun ider dil nuhâsı
 Sinânîler derler bize
 Fark içinde bulduk farkı
 Gâhî cem' eyleriz aşkı
 Hem bulan bâtinî zevkî
 Sinânîler derler bize
 Tarfkat bir yerden gelür
 Cümlesî bir yere varır

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Âyîn-i Sinânî budur
 Sinânîler derler bize
 Bulduk fenâ ender fenâ
 Baka içindedir lika
Fenâyi Halvetî ednâ
 Sinânîler derler bize (1)

— 194 —

— *Uşşak Duruk G. Mısri Niyazi* —

Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi
 İlm-i sırda bahr-i bî pâyân olan anlar bizi (2)

— 195 —

— *Uzzal ilâhî, G. Mısri Niyazi* —

Kim ki candan geçmez ise den bize yâr olmasın
 Âr ü ırz ile gelüb âşıklara yâr olmasın
 Gam yükün âşık olan dâim çekegelmişdürür
 Doymayan dost derdine aşka giriftâr olmasın
 Derd uyutmaz râhat itmez gice gündüz âşığı
 Şol ki bülbüldür güle karşı nice zâr olmasın
 Zerrece aşk odu kimde olsa yakar âlemi
 Aşk odu ister ki Hak'dan gayri hiç var olmasın
 Ey *Niyâzi* hâli aşkı her kese fâş eyleme
 Sırr-ı Hak'dır ana bigâne haberdâr olmasın (3)

— 196 —

— *Uzzal ilâhî, Evsat, G. Hüdayî* —

Müsehhar emrine hep cümle eşyâ
 Senindir kul senindir hükm efendi
 Elin altındadır dünyâ vü ukbâ
 Senindir kul senindir hükm efendi
 Ne istersen idersin kudretin var
 Her işde nice nice hikmetin var

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 650, 696. Güfte için bakınız: S. 247

(3) Os. Mc.

Esirgersin usâti rahmetin var
 Senindir kul senindir hükm efendi
 Kiminin derdine timâr idersin
 Kimine âteşi gülzâr idersin
 Kimini Mustafâ Muhtâr idersin
 Senindir kul senindir hükm efendi
 Usâta rahmet ü gufrân eden sen
 Gönüller derdine dermân eden sen
 Hüdâyî'ye atâ ihsân eden sen
 Senindir kul senindir hükm efendi (1)

— 197 —

— *Uzzal ilâhî, Düyek, G. Mısri Niyazî* —

Ey garib bülbül diyârın kandedir
 Bir haber ver gül'izârın kandedir
 Sen bu ilde kimseye yâr olmadın
 Var senin elbette yârın kandedir
 Artdı günden güne feryâdın senin
 Âh ü efgan oldu mu'tâdın senin
 Aşk içinde kimdir üstâdın senin
 Bu senin sabr ü karârın kandedir
 Gökde uçarken seni indirdiler
 Çâr unsur bendlerine urdular
 Nûr iken adın *Niyâzî* verdiler
 Şol ezelki i'tibârın kandedir (2)

— 198 —

— *Uzzal (Hicaz yüzünden) ilâhî, G. Mısri Niyazî* —

İnile ey derdli gönül inile
 Ehl-i derdin inleyecek çağıdır
 Gel timar et yârene sen aşk ile
 Yârelerin unulacak çağıdır

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637

Ey *Niyâzî* dünyede etmez huzûr
 Şol kişi kim olmaya ehl-i gurûr
 Hak'kı anla etmeden bundan ubûr
 Mevtin elçisi gelecek çağıdır (1)

— 199 —

— *Vech-i Hüseyînî Tevşih, G. Nazmî* —

Ey Habîb-i hazret-i Hallâk-ı âlem Mustafâ
 Eşref-i peygamberân ü Fahr-i âlem Mustafâ
 Âlem ü Âdem seninle buldular cümle vücûd
 İllet-i gaiyyesin sen ey mükerrem Mustafâ
 Sensin iden cism ile mi'râc beyn-el-enbiyâ
 Ey nedîm-i bezm-i vuslat Hak'ka hemdem Mustafâ
 Sad salât ile selâm olsun revân-i pâkine
 Âline ashâbına evlâdına hem Mustafâ
 Dâimâ meddâhın olan *Nazmî*'ye ol destgîr
 Derdlere derman gönüller zahmına em Mustafâ (2)

— 200 —

— *Vech-i Hüseyînî G. Enis* —

Câmı sûzân eyledi fikr-i celâlin külhani
 Aklı hayrân eyledi seyr-i cemâlin gülşeni
 Aşkına ol zat-ı pâkin kıl müyesser ibtidâ
 Külhani gülşende koyma kıl visâlin rûşeni
 Nûr-i vahdetle münevver eyle ey Mevlâ beni
 Sevdiğin nûr-i Muhammed hakkiçün Bârî Hudâ
 Bana hazretle Enis-ül-âşîkîn ola nidâ
 Nûr-i vahdetle münevver eyle ey Mevlâ beni (3)

— 201 —

— *Zâvî ilâhî, G. Abdülhay* —

Ey gönül sabr et belâyâ bulasın râhat tamâm
 Âdet-i Mevlâ budur sabr ile bulur kul merâm

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No. 637, 650.

Hamd ü şükrü koma elden pes rızâ-yi Hak budur
 İzdiyâd-ı ni'mete olur sebab bil ey hümâm
 Dünya vü ukbâda Hak'dan gayriden yok fâide
 Bî abes sa'y eyleyüb kendini yorma ey gulâm
 İzzet-i dünyâya tâlib olana rif'at verir
 Ni'met-i ukbâya râgıb olana âli makam
 Eyle *Abdülhay* kelâmın muhtasar matlûbdur
 Tâ olasın ehl-i irfan meclisinde sen imâm (1)

— 202 —

— *Zîrefkend ilâhî, G. Mısri Niyâzî* —

Âriflere esrâr-ı Hudâ'dan haberim var
 Âşıklara dildâr-ı bakadan haberim var
 Ey firkat odına yanuben bağı göyünen
 Gel kim yarana dürlü devâdan haberim var
 Gel ulu isen sözlerime tut kulağın kim
 Can bahş edici nefh-i nidâdan haberim var
 Âdem yüzü ol yâre mukabil dedi Ahmed
 Bu sözde olan remz ü imâdan haberim var
 Âdemde bulub vasf-ı İlâhiyi *Niyâzî*
 Ol mecma'ı evsâf-ı amâdan haberim var (2)

Akbaba İmamı Mehmed

— 1 —

— *Acem ilâhî, Devrîrevan, G. Hamdî* —

Halâs eyle dili kayd-ı sivâdan
 Kerem eyle inâyet ıssı Allah
 Berî eyle bizi gayri hevâdan
 Kerem eyle hidâyet ıssı Allah
 Kulun *Hamdî*'ye (3) aşkın rehnümâ kıl
 Cemâlin nûruna anı sezâ kıl
 Fakîrindir ana lûtf et atâ kıl
 Kerem eyle hidâyet ıssı Allah (4)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc.

(3) Bursa'da Eşrefoğlu tekkesi şeyhi, vefatı: 1069 (M. 1658).

(4) Üsküdar Selimağa - Kemankeş K. Mc. No: 515, Os. Mc.

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G. Nazmî* —

Şikâyet nefis elinden dâdhâhım Rabbim Allahım
 Halâs et nefis elinden sen İlâhım Rabbim Allah'ım
 Muînim hem zahîrim hem penâhım Rabbim Allahım
 Efendim destgîrim pâdişahım Rabbim Allah'ım
 Bu *Nazmî* bendeni dâim visâle mazhar et yâ Rab
 Ledünnî ilmîne vîrâne gönlüm masdar et yâ Rab
 Hemîşe feyz-i akdesle derûnum enver et yâ Rab
 Efendim destgîrim pâdişâhım Rabbim Allahım (1)

— 3 —

— *Dügâh ilâhî, G. Abdülâhad Nuri* —

Eser aşkın yeli eshâra karşı
 Öter bülbülleri gülzâre karşı (2)

— 4 —

— *Eviç ilâhî, G. Hüdâyî* —

Âşkın maksûdı ol mahbûb-i bî hemtâ imiş
 Himmeti gayet bülend ü matlabı bâlâ imiş
 Kâf ü Nun iklimi ankasın şikâr etse nola
 Rûh-i ârif şâhbâz.ı kaf-ı istiğnâ imiş
 Nûr-i pâk-i Hak'kı hakkıyla şühûd it ey gönül
 Bunda yârin görmeyen yarın dahi a'mâ imiş
 Gayrê bakmaz dâimâ sırr-ı serâyin pâk ider
 Sâdıkın zîrâ murâdı Hazret-i Mevlâ imiş
 Kabekavseyn'i geçüb iriş serây-i vahdete
 Sırr-ı Evednâ *Hüdâyî* cümleden a'lâ imiş (3)

— 5 —

— *Eviç ilâhî, G. Hüdâyî* —

Bir aşk-ı pâk ihsân ede
 Ol Kadir ü hayy ü Vedûd

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, Bir mecmuada "Saba" makamında "Diyarba-
 kırılı Emir Çelebi" namına kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 650, Güfte için bakınız:
 S. 73.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650

Hubb-i sivâ dilden gide
 Cânım ide Hak'kı şühûd
 Mevlâ tecellî eyleye
 Diller tesellî eyleye
 İhsân-ı küllî eyleye
 Zâhir ola envâr-ı cûd
 Gel enfüs ü âfâka bak
 Hak'kı bulan uşşâka bak
 Bu âlem-i ıtlâka bak
 Gitsün izafât-ı kuyûd
 Koyub *Hüdâyi* cân ü ten
 Vahdet diyârına giden
 Fânî vücûdu terk iden
 Bulmaz mı Hakkânî vücûd (1)

— 6 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Hüdâyi* —

Arz-i didâr eyledikçe şâhid-i gülzâr-ı Hû
 Şevk ile bülbüller eyler nağme-i gülzâr-ı Hû
 Sâki-i bezm-i ezelden nûş idüb câm-ı safâ
 Mest ider âşıkları ol cür'a-i âsâr-ı Hû
 Zevk-ı dâim neş'e-i külliyyeden verir nişan
 Kimde kim zâhir ola keyfiyyet-i esrâr-ı Hû
 Levh-i dilden zulmet-i şirk ü hevâyı mahv ider
 Pâk ider mir'ât-ı kalbi saykal-i envâr-ı Hû
 Refrefidir râh-ı Hak'ka ol *Hüdâyi* âşıkın
 Kal' eder ebvâb-ı gaybı lâcerem tekrâr-ı Hû (2)

— *Irak Durak, G. Gafûrî* —

Sürüb dergâhına rûy-i siyâhım
 Umarım afv ola cürm ü günâhım
 Penâhım Hâlikım Rabbim İlahım
 Hudâvendim efendim pâdişâhım

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Eğer sen eylemezsen derde derman
 Ne etsün neylesün biçâre insan
 Yine senden olur her derde derman
 Hudâvendim efendim pâdişâhım
Gafûrî'nin idüb derdine tîmâr
 Cemâlin nûruna eyle sezâvâr
 Keremler eyleyüb lûtf eyle her bâr
 Hudâvendim efendim pâdişâhım (1)

— 8 —

— *Irak ilâhî, G. Tekirdağlı Mustî* —

Âlem-i ârâmı buldum âlem-i ârâ benem
 Mâlik-i kevn ü mekânım tâc ile Dârâ benem
 Çün serîr-i izzete basdım kadem irfân ile
 Bil Süleymân-ı zamânım kaf ile anka benem
 On sekiz bin âlemi seyr eyledim seyyâre vâr
 Kabe kavseyn'e iriştim sırr-ı Evednâ benem
 Bu rûmûzun nüktesin ancak yine ârif bilür
 Vâdi-i iklimde gûyâ Tûr ile Sînâ benem
 Ger bu gün İsâ dem ü nutk-ı cihân-ı âlemim
 Mürdeler zinde eder ol cân ile cânâ benem (2)

— 9 —

— *İsfahan ilâhî, G. Fenâyî* —

Ey tarîkat erenleri
 Esrâr-ı Hak hirmenleri
 İlm-i ledün mahzenleri
 Dostdan haber verin bana
 Miskin *Fenâyî* Halveti
 Çok çekti yolda zahmeti
 Sizinle bulur kurbeti
 Dostdan haber verin bana (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650, Bir kısım menbalarda "*Bestenigâr*" olarak kayıtlıdır.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637.

— 10 —

— *Mâhur ilâhî, G. Hüdâyi* —

Sevdâ-yi sivâdan geç
 Gel Hû diyelim Hû
 Bir meşreb-i sâfî iç
 Gel Hû diyelim Hû
 Ko keşf ü kerâmâtı
 Geç cümle makamâtı
 Kasd et bulagör zâtı
 Gel Hû diyelim Hû
 Iskat.ı kuyûd eyle
 İfnâ-yi vücûd eyle
 Hakkanî şühûd eyle
 Gel Hû diyelim Hû
 Sırrına *Hüdâyi* yâr
 Esrârın ede ızhâr
 Ey derde uman tîmar
 Gel Hû diyelim Hû (1)

— 11 —

— *Mâhur ilâhî, G. Hüdâyi* —

Hak'kı koyub bâtıla meyl ü mahabbet neden
 Tâbi'-i şeytân olub fitne vü şirret neden
 Râh-ı salâha gidüb sulh ü sülûk ehli ol
 Nefse uyub her kese hiddet ü şiddet neden
 Fâni cihânın kişi mâlini cem'eylese
 Bir gün olur kor gider buhl ile hisset neden
 Devlet.i dünyâ-yi dun bir kuru sevdâ iken
 Fâniye mağrûr olub ziyet ü şöhet neden
 Aklını der başına dinle *Hüdâyi*'yi gel
 Hak sözü gûş idegör böyle sefâhet neden (2)

— 12 —

— *Mâhur ilâhî, G. İsa Mahvi* —

Cemâlin şem'ine Mevlâ
 Gönül pervânelik ister

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Eriyüb kalmaya asla
 Gönül süzânelik ister
 Cenâh-ı aşk ile uçub
 Bu *Mahvî* cümleden geçüb
 Şerâb-ı vahdeti içüb
 Gönül mestânelik ister (1)

— 13 —

— *Mâhur ilâhî, G. Yahya* —

Serâ-yi aşka gir sôfi temâşâ-yi cemâl eyle
 Keder gitsün derûnundan temennâ-yi visâl eyle
 Per-i şer'i küşâd eyle tarîkat râhına azm et
 Hakikat ehline kul ol anınla kıl ü kal eyle
 Reh-i aşk-ı İlâhîden haberdâr olmak istersen
 Tarîk-ı Hak'da gûşişle bu fânî kaddi dâl eyle
 Gider teşvîşi sen senden ki kalmaya eser tenden
 İçüb câm-ı mahabbetden vücûdun pâymâl eyle
 Derûnun zikre me'lûf et serâser mazhar-ı nûr ol
 İdüb cânân ile sohbet demâdem arz-ı hâl eyle (2)

— 14 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Şeyhülislâm Ebüssuud* —

يا زاحم الاخلاق اصليح امورنا
 يا زينا بنضاك تم قصورنا

Kaldı miyân-ı zulmet-i gafletde kalbimiz

من ضوء نور ذكرك نور صدورنا

Şol dem ki hâke sala bizi sarsar-ı ecel

اجعل من الجنان رياضاً قبورنا

Bir köhne köprüdür bu cihan kim gelür geçer

بالامن واللامة اجعل عبورنا (3)

— 15 —

— *Nevâ ilâhî, G. Gafurî* —

Ey saâdet mülkünün sultânı Fahr-ül-mürselîn
 Pişüvâ-yi enbiyâ mahbûb-i Rabb-il-âlemîn

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650. Bu ilâhî "Irak" olarak ta tesbit edilmiştir.

Sensin ol serv-i hirâm-ı büstân-ı feyz kim
 Sâye-i lütfunda râhat buldu ashâb-ı Yakîn
 Zerre-i mihr-i cemâlin pertevendâz olmasa
 Şâhrâh-ı vuslatı görmezdi çeşm-i sâlikin
 Tarfa-tül-ayn içre arş ü kürsi seyr etmez idi
 Himmetin bâliyle pervâz etmese Rûhülemîn
 Zâhir ü bâtın umar senden nigâh-ı lütfunu
 Kıl *Gafûr*'ye şefâat yâ şefî'al-müzribîn (1)

— 16 —

— *Nevâ ilâhî G. Üftâde* —

Gel beru ey gönlümün sahnında seyrân eyleyen
 Zerreyi bir katre-i aşk ile ummân eyleyen
 On sekiz bin âleme sığmaz iken bu aşk ile
 Bir haber birle ana dünyâyı zindân eyleyen
 Varlığımıdır zerre zerre sed olan yolda bana
 Al elim kurtar bu sedden lûtf u ihsân eyleyen
 Ehl-i irfan dediler sen çıkmayınca aradan
 Bilemezsün kimdürür kendüyi pinhân eyleyen
 Bilmek istersen nazar kıl sırrına *Üftâde*'nin
 Tâ bilesün kimdürür sırrını seyrân eyleyen (2)

— 17 —

— *Nevâ ilâhî* —

Bilür var mı yolu	Kandedir dost eli
Söyle can bülbülü	Kandedir dost eli
Âşıklar sâdiklar	Derd ile yanıklar
Dün gün uyanıklar	Kandedir dost eli
Bunda iken biliniz	Sonra irmez eliniz
Arayuben bulunuz	Kandedir dost eli (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) Alm. Mc. No: 650.

— 18 —

— *Nikriz na't, G. Abdülhay* —

Ey saâdet nûru ey sultân-ı hayr-ül-mürselin
Umarım senden şefâat yâ Resûlâllah meded (1)

— 19 —

— *Rast ilâhî, Sofiyan, G. Fazlî* —

Derdime derman eyle ey Rahman
Olmuşum sûzân kıl vaslın ihsan
Aşk ile bu can olubdur giryan
Derdime bir an bulmadım derman
Cümle âşikan derdinle giryan
Vazî kul heman vaslına hayran (2)

— 20 —

— *Rast ilâhî, devrîrevan, G. Hüdâyî* —

İki cihan sultânının
Doğduğu ay geldi yine
İlm ü maârif kânının
Doğduğu ay geldi yine
Anı *Hüdâyî* kim sever
Matlûba bulmuştur zafer
Fahr-ı cihan hayr-ül-beşer
Doğduğu ay geldi yine (3)

— 21 —

— *Rast ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Aşk câminı Mevlâ'dan Nüşeylelim evvel çün
Bu âlem-i insâna mestâne olub geldim
Vahdet elini kodum kesrette şikâr içün
Pes âlem-i ebdâne hayrâne olub geldim

(1) Tpk. Bg. K. Mc. No: 402.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637.

Âlemleri seyrettim bir yerde karâr ettim
 Ben menzil-i irfâne şâhâne olub geldim
 Arzû-yi vatan almış aklımı bu *Mahvi*'nin
 Kodum serî meydâna divâne olub geldim (1)

— 22 —

— *Rehavî ilâhî* —

Cemâlin şem'-i bezm-i enbiyâdır yâ Resûlâllah
 Cenâbın mahz-ı feyz-i Kibriyâ'dır yâ Resûlâllah
 Erenler zât-ı Mevlây'ya senin zâtınla erdiler
 Ki zâtın mazhar-ı feyz-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 Nikab-ı vechini ref'et bize arz-ı cemâl eyle
 Gönül pervâne-i şem'-i hüdâdır yâ Resûlâllah
 Şefî'-i rûz-i mahşersin inâyet et şefâat kıl
 Cenâbın menba'-i lûtf u atâdır yâ Resûlâllah
 Erenler zât-ı Mevlâ'ya senin zâtınla erdiler
 Ki zâtın mazhar-ı feyz-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah (2)

— 23 —

— *Rehavî ilâhî, G. Aşkî* —

Tecellide dolu âlem
 Basiretle bak ey âdem
 Akıt gözden demâdem dem
 Açılson can gözü her dem
 Gel ey biçâre *Aşkî* sen
 Koma zikr-i Hak'ı dilden
 Temennâ eyle Mevlâ'dan
 Açılson can gözü her dem (3)

— 24 —

— *Rehavî ilâhî, Evsat, G. Mısrî Niyazî* —

Habs için geldi gelüb ıtlak ile ferman bana
 Evveli kahr âhırî ihsân ider sultan bana

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637.

Erbainim çün tamâm oldu dahi on gün geçer
 Hatm olur menzil merâtib cân olur cânan bana
 Kabekavseyn-i Evednâ üçyüz ellidir bilin
 Doğdu gün mağribden açdı zulmeti Sübhan bana
 Geldi Hak bâtil firâr itdi dolaşdı mağribe
 Zâhir oldu gizli sırlar verdi Hak burhan bana
 Ol dem İsmail gibi teslim-i Hak itdi hemin
 İki yüz bin dahi yetmiş beşde bir kurban bana
 Anladım zebh-i azîme bir işâretidir bu koç
 Hem beşâretidir gele Yahyâ ile mihman bana
 Halk-ı âlem dediler İsâ'ya *Mısri* bir zaman
 Dahı bundan özge Mâ evhâ dedi Kurban bana (1)

— 25 —

— *Segâh ve Hisar ilâhî, G. Himmet* —

Gelmişüz işbu cihâna tâciriz biz kâr için
 Yüklenüb aşkın metâm dost ile bâzâr için
 Yokluğu verdik mezâda bey'imiz oldu sahîh
 Alacağım vereceğim kalmadı ağıyar için
 Düşmüşüm gurbet diyâra kimse bilmez hâlimi
 Bülbül-i şeydâ gibi feryâd edem gülzâr için
Himmet'in hüsnü metâ'ın nakd-i ömrüm yerine
 Varlığım ol dosta virüb bey' idem didâr için (2)

— 26 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. İsa Mahvi* —

Sivâ efkârının cümdi gönül milkin harâb etti
 Elim al düşmüşem kaldır meded Mevlâ-yi Rahmân'ım
 Emel arzusunun odi yakub bağrım kebâb etti
 Elim al düşmüşem kaldır meded Mevlâ-yi Rahmân'ım
 İlâhî cümlelerin kasdı rızâna olalar nâil
 İnâyet senden olmazsa ya kimdir matlaba vâsıl
 Recâ-yi afv ile *Mahvi* der-i lûtfunda bir sâil
 Elim al düşmüşem kaldır meded Mevlâ-yi Rahmân'ır (3)

(1) Os. Mc., Alm. Mc. No: 594.

(2) Os. Mc., Alm. Mc. No: 650. Akbaba imamı bu manzumeyi iki makamda bestelemiştir.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650, 696.

— 27 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Gafûrî* —

Câm-ı aşkı nûş edüp sermest ü hayrân ol yürü
 Zerre-i nâçiz iken mihr-i dirahşân ol yürü
 Katreni mahv eyleyüp deryâ-yi irfân ol yürü
 Geç bu fâniden baka mülkünde sultân ol yürü
 Gayret et olma sakın mağlûb-i nefsi-pür hiyel
 Gaflet ile sana rehzen olmasun tûl-i emel
 Ey *Gafûrî* fikr edüp a'mâlini insâfa gel
 Geç bu fâniden baka mülkünde sultân ol yürü (1)

— 28 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Bursalı İsmail Hakkî* —

Vücûdun devlet-i cân ü cihandır yâ Habîballah
 Zuhûrun izzet-i kevn ü mekândır yâ Habîballah
 Seni Hak cümleden efdal yarattı kâinât içre
 Anınçün ümmetin de âlişandır yâ Habîbâllâh
 Kelâmın câmi'-i esrâr-ı vahy-i âsmânîdir
 Dehânın dâimâ gevher feşandır yâ Habîbâllah
 Vücûdun hak cemâl-i vech-i mutlakdır hakikatte
 Ülül-ahyâra bu ma'nâ ayandır yâ Habîbâllah
 Yanubdur âteş-i cürm ü günâha elmeded *Hakkî*
 Şefâat câmina lûtf eyle kandır yâ Habîballah (2)

— 29 —

— *Uşşak ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Cemâlin nûrunun âşıklarına
 Kerem eyle kerem sultânım Allah
 Firâkın nârının yanıklarına
 Kerem eyle kerem sultânım Allah
 Yoğ oldu *Nûri'nin* külli vücûdı
 Ne aynı kaldı anın ne şühûdı

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Efendim ana eyle lûtf-ı cûdı
Kerem eyle kerem sultânım Allah (1)

— 30 —

— Uşşak ilâhî, G. Üftadezade Sâdık —

Aç gözün gafletten uyan felâh bulmaz nefse uyan
Sırr-ı tevhid olsun ayan gel tevhid edelim tevhid
İsr-i evliyâyı izle Âdâb-ı tarîkı gözle
Tecellî-i zâtı özle gel tevhid edelim tevhid
Geç bu fânî alâikden İz'ân et bil hakayıkden
Gûş et hak sözü Sâdık'dan Gel tevhid edelim tevhid (2)

— 31 —

— Uşşak ilâhî G. İsmail Hakkî —

Ey gönül câm-ı fenâfillâha ten tâbût olur
Hayy iken âlemde na't-i mevt ile men'ût olur
Bir nefes eğlenmez işbu âlem-i nâsûtda
Her dilin kim cilvegâhı âlem-i lâhût olur
Niçeler Yûsuf yüzün gördükde hayrân oldular
Ey niçe âşık cemâli Hak görüb mebhût olur
Bulmağa yarın hayât-ı câvidânı âşıkân
Cümlelerin evvel gıdâsı cennet içre hût olur
Hakkıyâ sırr-ı Hak'a remz ile eyle iktifâ
Eyleme nâ ehle keşf ol râzı kim meskût olur (3)

— 32 —

— Uşşak ilâhî, G. Sa'dî —

Şehinşâh-ı makamât-ı risâlet
İmâm-ı enbiyâ hâdî-i ümmet
Nübüvvet gülşeninini andelîbi
Gül-i sad berg-i gülzâr-ı saâdet

(1) Alm. Mc. No: 637, 650. Bir mecmuada Ali Şirûgani namına kayıd-ıdır: Alm. Mc. No: 696.

(2) Alm. Mc. No: 637.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650.

Tılısm-ı Küntü kenzen oldu zâtın
 Zuhûrun mümkinâta oldu illet
 Beşer aezin okur na'tinde zîrâ
 Laamrük şânına inmiştir âyet
 Bu Sa'dî-i günehkâr-ı fakîre
 Şefâat yâ Resûlâllah şefâat (1)

— 33 —

— Uşşak ilâhî, G. Kaygusuz Vizeli Alâeddin —

Evliyâyâ eğri bakma
 Kevn ü mekân elindedir
 Mülke hükmün süren oldur
 İki cihan elindedir
 Hak anı bunda gönderdi
 Kullarını irşad için
 Kime diler îman verir
 Kahr ü ihsan elindedir
 Sen anı şöyle sanursun
 Sencileyin bir âdemdir
 Evliyânın sırrı vardır
 Gizli ayan elindedir
 Hak zâtiyle sıfâtıyla
 Tecellî eyledi ana
 Varlığı Hak varlığıdır
 Emr-i Sübhan elindedir
 Kaygusuz eder bu ilmi
 Okudum anladım bildim
 Bütün âlemlerin hükmü
 Kâmil insan elindedir (2)

Niznam Yusuf Çelebi

— 1 —

— Baba Tâhir ilâhî, G. Musrî Nüyâzî —

Zehî ken-z-i hafâ kândan gelür her var olur peydâ
 Gehî zulmet zuhûr eder gehî envâr olur peydâ

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

Zehî deryâ-yi vahdet kim kesilmez hergiz envâcî
 Bu kesret âlemi andan doğub nâcâr olur peydâ
 Görür ol kenz-i mahfiden nice zâhir olur eşyâ
 Bilür her nakş ü sûretten niçe esrâr olur peydâ
 İçi ummân-ı vahdetdir yüzü sahrâ-yi kesrettir
 Yüzün gören görür ağıâr içinde yâr olur peydâ
 Alan lezzâtı birlikten halâs olur ikilikten
 Niyâzi kande baksa ol heman didâr olur peydâ (1)

— 2 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Enverî* —

Ey şehinşâh-ı serîr-i enbiyâ vü evliyâ
 Vey sipehsâlâr-ı hayl-i atkıyâ vü asfiyâ
 Ey vücûd-i pâk ey nûr-i musavver pür ziyâ
 Mevlid-i Sultân-ı kevneyn-i Muhammed Mustafâ
 Sen şefî'-al-müznibinsin eyle şefkat ey lâtif
 Makdeminle çün saâdet buldu ümmet ey nazîf
Enverî (2) miskinine eyle şefâat ey şerif
 Mevlid-i sultân-ı kevneyn-i Muhammed Mustafâ (3)

— 3 —

— *Dügâh ilâhî, G. Himmetzâde Abdullah* —

Nice bir ağlayam ağıâre karşı
 Bana lûtf et meded anlara karşı
 Umûmen feyzi var kullara Hak'kın
 Nesim-i lûtf eser eshâra karşı
 İder hemdemliği uşşâka bülbül
 Anıncün zâr ider gülzâre karşı
 Vücûdun mahv idüb tâ gide varlık
 Döner pervâneler hep nâre karşı
 Nol *Abdullah* itse cünbiş izhâr
 Görünür zerreler envâre karşı (4)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Enverî mahlesiyle şiirler yazan hattat ve musikîşinas Karakız Mehmed'dir. Vefatı: 1106 (M. 1694).

(3) Mst. Mc.

(4) Üsk. Hs. Mc. No: 15.

— 4 —

— *Eviç ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Zât-ı Bâri'den haberdâr olduğum mudur suçum
 Cümle âlem bilmediğin bildiğim midir suçum
 Mâsivâdan âlem-i kalbim musaffâ eyleyüb
 Şol mahabbet nûru ile dolduğum mudur suçum
 Küfrü verdim kâfire dindâra verdim dîni de
 Ben cemâl-i yâre hayrân olduğum mudur suçum
 Niçeler gencîne-i Hak'dan haberdâr olmadı
 Ben bu vîran gönlüm içre bulduğum mudur suçum
 Zâhidâ kendin görüb dahl etme *Seyyid Seyfi'*ye
 Varlığım terk eyleyüb yoğ olduğum mudur suçum (1)

— 5 —

— *Eviç ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Nicesi fâriğ olam ben nâle-i hergâhtan
 Böyle gördüm râh-ı Hak'kı bir dil-i âgâhtan
 Neş'eyâb oldu gönül çün nûr-i zikrullâhdan
 Zâhir ü bâtın murâdım isterim Allah'dan
 Emr-i Üd'ünî ve Felyebkû'ya idüb imtisâl
 Benden *Abdullah* eder yâ Rabbi sana arzihâl
 Kâmcüyâne bu yoldan gayriye yoktur mecâl
 Zâhir ü bâtın murâdım isterim Allah'tan (2)

— 6 —

— *Eviç ilâhî, G. İbrahim Nakşi* —

Kâkül-i Fahr-i cihan nahl-i gülistandır bana
 Hatt-ı anber bûleri hem sünbülistandır bana
 Bâis-i nûr-i cilâ olan gubâr-ı makdemi
 Tûtyâ-yi dide-i kühl-i Sfâhan'dır bana
 Zikr ü fikri hemdemidir bezmgâh-ı rûhumun
 Kalbimin âyînesi câm-ı fûrûzandır bana
 Neyleyim bâğ-ı cihâmı gülşen-i dünyâyı ben
 Âlemin gülzârı sensiz künc-i vîrandır bana

(1) Mst. Mc., Şfk. Mc.

(2) Mst. Mc., Üsk. Hş. Mc. No: 15., Şfk. Mc.

Nakşiyâ na't-i şerîfin okusam bin cân ile
Âsman encüm ile gûyâ zerefşandır bana (1)

— 7 —

— *Eviç Durak, G. Gafûri* —

Tahtgâh etti vücûdum şehrini sultân-ı aşk
Dil serâyında kuruldu bir aceb divân-ı aşk
Mübtelâ-yi derd-i aşk olmuş serâser bu cihan
Söylenen dillerde bu hem denilen destân-ı aşk
Rütbe-i erbâb-ı aşkı zâhidâ sen bilmedin
Şâh-ı mülk-i ma'nevîdir hâdim-i rindân-ı aşk
Bu vücûdum mülketinde koymadım taş üzre taş
İşbu yolda böyle istermiş dilâ virân-ı aşk
Ey *Gafûri* ermek istersen eğer cânânına
Terk-i cân eyle tecellî eylesün sultân-ı aşk (2)

— 8 —

— *Gerdaniye ilâhî, G. Mahvî* —

Cemâli nûrunu Mevlâ kamuya eylemiş ızhâr
Velâkin çeşm-i imkândan erişmez zâtına enzâr
Sivâyı kim ki görmezse görür anlar cemâl-i Hak
Şolar kim kaldı kesrette görünmez anlara didâr
Bu devlet kimseden gelmez yine Hak'dan olur ancak
Riyâzat râhına girsen olurdun vâsıl-ı didâr
Sülûkünde olan sâdik vücûdun eylemez hâlik
İrişse vahdet-i zâta görünmez gözüne ağıyâr
Bu Mümkîn katresi *Mahvî* hakikat bahrine erse
Tekessür muzmahil olur sana zâhir olur Settâr (3)

— 9 —

— *Hisar Tevşih, Devr-i revan, G. Nakşî* —

Nûr-i Fahr-i âleme bir zerre olmaz âfitâb
Lâ'l-i nâbindan nümûne gevher-i yektâda tâb

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 650.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650.

Pâyine yüz sürmeğe müştâk ola arş-ı berîn
 Var kıyâs et kimdir ol peygamber-i âlicenâb
 Nûrdan bir tâze sünbûldür siyeh kâkülleri
 Gamze-i şemşîrine vermiş dilâ âteşden âb
 Mazhar-ı nûr-i tecellî ey Hudâvend-i azîm
 Şâhid-i didâr-ı Hak sâhib hitâb-ı müstetâb
 Hamdülillâh ravza-i pâkin ziyâret ideli
 Oldu ey *Nakşî* derûnum mülküne çok feth-i bâb (1)

— 10 —

— *Irak ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Düşeli bu aşkın cânım eline
 Beni düşürdü bu halkın diline. (2)

— 11 —

— *Irak ilâhî, G. Lûtfî* —

Merhabâ ey ma'den-i sıdk u safâ
 Merhabâ ey gevher-i kân-ı vefâ
 Sana ümmetden olan çekmez cefâ
 Merhabâ ey Fahr-i âlem Mustafâ
 Ey gül-i bâğ-ı behişt-i câvidan
 Andelibindir senin halk-ı cihan
 Olmasan olmazdı bu kevn ü mekân
 Merhabâ ey Fahr-i âlem Mustafâ
 Merhamet idüb eyâ nûr-i Hudâ
Lûtfî-i bîmârına eyle devâ
 Kıl şefâat cümleye rûz-i cezâ
 Merhabâ ey Fahr-i âlem Mustafâ (3)

— 12 —

— *Pençgâh Tevşih, G. İzzî* —

Şeriat büstânının gülüsün yâ Resûlallah
 Tarikat gülşenininin bülbülüsün Yâ Resûlallah

- (1) Alm. Mc. No: 637.
 (2) Sd. Mc. Aynı mecmuada "Hüzzam" ı da Yusuf Çelebi namına kayıtlıdır.
 (3) Alm. Mc. No: 637, 650.

Hakikatde seninle ma'rifet kesb etdi hep mürsel
 Hudâ'nın böyle abd-i mukbilisin yâ Resûlâllah
 Sana gördü sezâ Hak tahtgâh-ı Lîmaallah'ı
 Hak'ın bu rütbesinin nâilisin yâ Resûlâllah
 Kerem kıl İzzi-i biçârenin cürmün dile Hak'dan
 Ki Hak'ın çünkü abd-i mukbilisin yâ Resûlâllah (1)

— 13 —

— *Rast Durak, G. Nazîm* —

Âftâb-ı subh-i mâ evhâ habîb-i Kibriyâ
 Mâhtâb-ı şâm-ı Ev ednâ Habîb-i Kibriyâ
 Cevher-i kül tâb-i sûz-i mihrinin pervânesi
 Şem'i bezm-i Leyle-tül-isrâ Habîb-i Kibriyâ
 Akl-ı evvel sayd-ı bend-i aşkının divânesi
 Nâzenîn-i Hazret-i Mevlâ Habîb-i Kibriyâ
 Mest-i sergerm-i maâsîdir bugün şeydâ Nazîm
 Eyleye şefkat meğer ferdâ Habîb-i Kibriyâ
 Umarım ma'zûr ola evzâ'-ı güstâhânesi
 Bakma noksân-ı *Nazîm*'e yâ Habîb-i Kibriyâ (2)

— 14 —

— *Rast Tevşih, Sofiyan, G. Nakşî* —

Merhabâ ey şu'le-i âyîne-i sırr-ı Hudâ
 Merhabâ ey şahid-i didâr-ı maksûd-ül-verâ
 Merhabâ ey mazhar-ı feyz-i cenâb-ı Kibriyâ
 Merhabâ ey nâm ü şânıdır Muhammed Mustafâ
 Âh *Nakşî* bendeni serdefter-i uşşâk kıl
 Âstânında cemâlin şem'ine müştâk kıl
 Sırrımı göster visâlin bezmine ilhâk kıl
 Merhabâ ey âlim-i esrâr-ı gayb-ı mâverâ (3)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Kn. Mc., Sd. Mc., Notası için bakınız: Dr. Subhî:
 Türkmusikisi II, 56-57.

(3) Notası için bakınız: İlâhiler I, 92. Konservatuvar neşri. 1115 (M.
 1703) de vefat eden Sultan Mustafa II. nin hayatında yazılan kıymetli bir
 mecmuada, Yusuf Çelebi namına "Rehavi" olarak kayıtlıdır: Alm. Mc.
 No: 637.

— 15 —

— *Rast ilâhî, Sofiyan, G. Sünbül Sinan* —

Ezelden aşk oduna yana geldim
 Anınçün tâ ebed mestâne geldim
 Eğer nûş itmez isen sen bu meyden
 Dime zâhid ki ben îmâna geldim
 İçe bir cür'a ger râhib bu meyden
 Koyub küfrü diye îmâna geldim
 Olan meyhâne-i vahdetde mey nûş
 Çağırır küfr ile îmâna geldim
 Serây-i vahdet olmuşken makamım
 Bu kesret âlemin seyrâna geldim
 Bu dehr içre görüb itme taaccüb
 Çü gizli genc idim virâne geldim
 Var idi ilm ü ayne kabiliyyet
 Görüben kendimi irfâna geldim
 Çü birdir *Sünbülü* (1) ma'ruf ü ârif
 İdüb da'vâ dime irfâna geldim (2)

— 16 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Bursalı Selim* —

Ey cemâlin matla'ı hurşid-i ikbâl ü kerem
 Vey cebînin âftâbı hâdi-i huld-i İrem
 Öyle mecnûn-i visâl olmuş ki divâne gönül
 Va'd-i vashı anlamaz fark eylemez lâ vü naam
 Bir gubârı kemter âsâ hâkipâyin olmağa
 Kan döker hasretle çeşm-i intizârım dembedem
 Anın için kadri âlî oldu arşı a'zamın
 Leyle-i İsrâ'da anı eyledin zîr-i kadem
 Cân ü başım dahi kurbânın *Selîm* âsâ benim
 Hep fedâ olsun yolunda cümle varım biş ü kem (3)

(1) Halvetiliğin Sünbülilik şubesi müessisi maruf Sünbül Sinan, Vefatı: 936 (M. 1529).

(2) Sd. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 17 —

— *Segâh ilâhî, G. Sultan Ahmed III.* —

Ey Nebiler serveri mahbûb-i ins ü hâs ü âm
 Kıl şefâat bendene cürm ile kalmayım melâm
 Ey kamu âsilerin derdine merhem eyleyen
 Bir unalmaz derde düşdüm eyle hâlîme kirâm
 Sen şefâat kânısın ey menba'-i ilm-i Hudâ
 Gel terahhum eyle bana ola noksânım tamâm
 Rahmeten lil'aleminsin ey nur-i bedr-i münîr
 Ben zaîfe merhamet kıl pür kusûrum ey hümâm
Ahmedâ gel olmak istersen eğer gamdan halâs
 Uy Resûl'ün sünnetine olasin sâhib makam (1)

— 18 —

— *Uzzal ilâhî, G. Gafurî* —

Hak'ka teslim etmeyen cân ü dilin
 Can gözüyle görmedi cânân elin
 Sıdk ile bir kâmilin var tut elin
 Bulmak istersen eğer Mevlâ yolun
 Gülbün-i zikri diküb bâğ-ı dile
 Gonca - i maksûdu var Hak'dan dile
 Kalb ü rûha ver safâ tevhîd ile
 Dermek istersen eğer irfan gülün
 Ko hevâyi ey gönül insâfa gel
 Tâ bekey bu gaflet ü sehv ü zelev
Ey Gafurî oldur esrâra mahal
 İrgören vuslat eline menzilin (2)

Kazzaz Hasan

— 1 —

— *Mâhur tevşih, G. Hubbî* —

Kudûmun bâis-i ayn-i saâdet yâ Resûlâllah
 Zuhûrun pertevendâz-ı hidâyet yâ Resûlâllah

(1) Mst. Mc.

(2) Alm. Mc. No. 637, 650.

Reh-i Hak'da fenâ fillâh olan erbâb-ı himmetler
 Senin feyzinle buldular kerâmet yâ Resûlâllah
 Garîhim bî nevâyım sâyê-i lütfunda sultânım
 Bu müflis bendeni eyle himâyet yâ Resûlâllah
 Ki yokdur bende bir haslet ola şâyeste-i hazret
 Meğer senden ola bana inâyet yâ Resûlâllah
 Nigâh-ı merhamet kıl *Hubbî-i* biçâreye lütf it
 Ola hemvâre şâyân-ı şefâat yâ Resûlallah (1)

— 2 —

— *Muhayyer Püselik üâhî, G. Hüdâyî* —

Tecellî-i cemâl ister
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Tesellî-i visâl ister
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Sivâ savmını kim tutdu
 Visâlin îdine yetdi
 Cemâlin vasfn işitdi
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Cihânı gezse sertâser
 Görünmez ana bahr ü ber
 Meğer yâ Rab seni ister
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Şu can kim buldu cânâni
 Nider milk-i Süleymân'ı
 Kodu hayretde aşk anı
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Ne dünyâda ne ukbâda
 Gönül bir özge sevdâda
 Demâdem fikr-i Mevlâ'da
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Ne halvetde ne celvetde
 Ne kesretde ne vahdetde
 Ne tûbâde ne cennetde
 Gönül eğlenmez eğlenmez

(1) Alm. Mc. No: 650, 637.

Cemâlin nûrunu gözler
 Ana kâr eylemez sözler
 Meğer yâ Rab seni özler
 Gönül eğlenmez eğlenmez
 Eğer dünyâ eğer ukbâ
 Visâlınsiz kuru sevdâ
Hüdayî nitsün ey Mevlâ
 Gönül eğlenmez eğlenmez (1)

— 3 —

— *Pûselik ilâhî, G. Sünbül Sinan* —

Ezelden aşk oduna yana geldim
 Anınçün tâ ebed mestâne geldim (2)

Kudumî Derviş Ali

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Ey garib bülbül diyârın kadedir
 Bir haber ver gül'izârın kadedir (3)

— 2 —

— *Nikriz Tevşih, G. Vâlî* —

Ey Hudâ'dan lûtf u ihsân isteyen
 Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel
 Cennet içre hûr u gilmân isteyen
 Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel
 Meclis-i mevlidde ey *Vâlî* (4) müdâm
 Ol Resûl'e ver salât ile selâm
 Cennet-i a'lâda istersen makam
 Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel (5)

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637.

(2) Mst. Mc., Güfte için bakınız: S. 278.

(3) Alm. Mc. No: 650. Güfte için bakınız: S. 258.

(4) 1107 (M. 1695) de vefat eden kadıasker Abdürrahman Vâlî.

(5) Alm. Mc. No: 650, Mst., Mc.

— 3 —

— *Uşşak ilâhî, G. Sezâyi* —

Derûnum âteş-i aşkınla yandır yâ Resûlâllah
 Dil-i teşnem mey-i vashınla kandır yâ Resûlâllah
 Firâkın âteşi bağrım yakub eşğim revân itti
 Dü çeşm-i intizârım dolu kandır yâ Resûlâllah
 Sen ol şems-i hakikatsin ki âlem cümle zerrâtın
 Vücûdun bâis-i kevn ü mekândır yâ Resûlâllah
 İğenler câm-ı aşkın âb-ı Hızr'a iltifât itmez
 Senin aşkın hayât-ı câvidandır yâ Resûlâllah
Sezâyi derdmendin bâb-ı lûtfun ilticâ eyler
 Bilür kim dergehın dâr-ül-emandır yâ Resûlâllah (1)

Fındıklılı Memiş Ağa

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G. Vehhab Ümmî* —

Evliyâdan sır sorana dokuz dürlü nişan gerek
 Evvel kapu şerîattir güneş gibi ayan gerek
 Âyet ile Hadîs ile anlayana verdim cevab
 Andan öte içeruye levvameye seyran gerek
 Şerîatden tarikatden içerusu sır iledir
 Âkil ana ârif olmaz mülhimeye vicdan gerek
 Dördüncüsü mütmainne Mansur bilür bu menzili
 Pir yüzüne ulaşmağa ikrar eder bir can gerek
 İhtiyârım elde değil lâzım geldi söylemesi
 Beşincisi kerâmetdir ayan değil nihan gerek
 Yol erinin tevhîdini ârif gerek anlamağa
 Altıncısı Mardıyyedir bunda burhan Kur'an gerek
 Yedincisi Sâfiyyedir halka ayân etmek olmaz
 Andan geçüb ulaşmağa can hazrete kurban gerek
 Sekizinci budur makam aynelyakin hakkalyakin
 Kim âşiksa bu meydanda gayrullahdan üryan gerek

(1) Mst. Mc., Oş. Mc., Bir mecmuada aynı bestekâr namına "Nevruz-i Arab" makamında kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 650.

Dokuz sıfatdan içeru bir sır diyem anlar isen
 İnsan adın bunda koyub mahv ü garkda nihan gerek
Vehhâb Ümmî'nin (1) tevhîdi hâtırına güç gelmesün
 Bu ma'nâyı fehm etmeğe sâfi nurdan insan gerek (2)

Eyuplu Memiş efendi

— 1 —

— *Püselik ilâhî, G. Yunus* —

Sen canından geçmeden cânan arzû kılarısın
 Belden zünnar kesmeden iman arzu kılarısın
 Men aref nefse dersin kendi nefsin bilmezsin
 Melâikden yukarı seyran arzû kılarısın
 Tıfl-ı nevreste gibi eteğin at edinüb
 Meydan ele girmeden cevân arzû kılarısın
 Bildin mi ki sen seni sıdkile ne gevhersin
 Mısır'a sultân olmadan Ken'an arzû kılarısın
Derviş Yunus her derde Eyyub'leyin sabr eyle
 Derde katlanamazsın derman arzû kılarısın (3)

Edirneli Musli

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Sezâyi* —

Cemâlin nûruna nisbet güneş bir nûr-i biferdir
 Güneş sensin ki zerrâtın nebîlerle velîlerdir
 Sen ol sultân-ı iklim-i risâletsin eyâ Ahmed
 Kamu şehirler kapunda bir gedâdan dahi kemterdir
 Kadın bâğ-ı hüviyyet her dü haddin bir gül-i ra'nâ
 Yüzün şems-i münevverdir cebînin mâh-ı enverdir
 Yeter uşşâka müjde Men reânî kim buyurmuşdun
 Seni görmeklik ile Hak'kı görmeklik berâberdir

(1) Meşhur Halvetî Yiğitbaşı Ahmed halifelerinden Elmalı Abdülvehhab .

(2) Mst., Mc., Os. Mc.

(3) Şfk. Mc. Bir mecmuada "Eyuplu Tanburî Mehmed" başlığıyla kayıdır: Mst. Mc.

İşin altun eder hâk-i derinde eyleyen hizmet
Nigâh-ı iltifâtın âşika kibrî-i ahmerdir
Eyâ şâh-ı rusül rahm et *Sezâyi* derdmendindir
Kapun bekler kadîmî hizmetinde pîr ü perverdir (1)

Eyup müezzini Siyahî Mehmed

— 1 —

— *Aşîran ilâhî, G. Abdülhay* —

Bu vücûdum şehrinin yaktı firâkın âteşi
Kapladi cümle derûnum iştiyâkın âteşi
Ârzû-yi va'de-i vuslatla âşık eğlenür
Korkarım yakar vücûdum o firâkın âteşi
Şerbet-i aşkı içelden mest ü hayrandır gönül
Serserî etti beni cânâ firâkın âteşi
Nefs ü rûhum sırrım ile hüsünü medh etmede
Düşdü bu dil şehrine ol ittifâkın âteşi
Dermend *Abdülhay*'ın ümmîdi her dem vasl-ı yâr
Yaktı kalbin bes o mefhûm-i siyâhın âteşi (2)

— 2 —

— *Baba tâhir tevşih G. Sâlim* —

Efendim bende yok lûtfa liyâkat
Şefâat yâ Resûlallah şefâat
Meğer senden ola lûtf u inâyet
Şefâat yâ Resûlallah şefâat
Eyâ peygamberân-ı pâk ü sertâc
Derine geldi *Sâlim* (3) zâr ü muhtâc
Behak-kı leyle-i mümtâz-ı mi'râc
Şefâat yâ Resûlallah şefâat (4)

— 3 —

— *Bayatî tevşih, G. Nâli* —

Sana ey şâh-ı rusül uymayanın bitmez işi
Bûleheb gibi anın Tebbet olur serzenişi

(1) Mst. Mc., Şfk. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 637, 650.

(3) 1152 (M. 1739) da vefat eden meşhur tezkire sahibi Sâlim.

(4) Alm. Mc. No: 637.

Ayağın toprağına yüz sürenin kutlu başı
 "Çün doğub tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi"
 "Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâh veşi"

Eşğ kim yoluna âkmaz yere geçsin dür ise
 Uymayan şer'ine nefsin kuludur ger hür ise
 İrişür sana kimin aşk ile kalbi pür ise
 "Sen emîre kul olan her ne kadar müdbir ise"
 "Bende-i mukbil olur misl-i Bilâl-i Habeşi"

Kametin bükdü kadin sidrenin ey gonca dehen
 Şübhesiz bedr-i ruhın şems ü kamerden rûşen
 Hub idi Yûsuf-i Ken'ân sen andan ahsen
 "Türkü Kürdü Acemi Hindî bilir bunu ki sen"
 "Hâşimîsin Arabîsin Medenîsin Kuraşı"

Makdeminle nola şâd olsa şehâ kevn ü mekân
 K-oldu âfâka vücûdun sebeb-i emn ü aman
 Berk-ı şemşîrin ile yandı salib ü evsan
 "Parmağından akıdub âb-ı revan bahş-ı revan"
 "Niçe yüz bin kişiden ref' edisersin ataşı"

Zir-i pâyinde kodu nüh feleği Rabb-i felak
 Vechi var sürse yüzün pâyine hurşid-i şafak
 Halk-ı eşyâya sebeb oldu vücûdun mutlak
 "Dik-i hikmetde pişürdü çü seni sevgili Hak"
 "Cebreil olsa nola matbahının çillekeşi"

Korkudub nâr ile halkı gehi firdevsi öge
 Ümmete havf ü recâdan garazı hisse dege
 Şer'i icrâda o şeh bakmadı pâşâyâ bege
 "Yerdeki da'veti fevt ola gidem deyu göge"
 "Beline bağladı ol nûr bilâ sâye taşı"

Yüz süren hâk-ı der-i devletine server olur
 Nazarı seng-i siyâha dokuna gevher olur
 Cündüne vakt-i gazâ cünne der-i Hayber olur
 "Üzülür ırk-ı Ebû cehl gibi ebter olur"
 "Sen Ebülkasım ile her kim ederse güreşi"

Kef-i mu'ciz eserin nutka getürdü haceri
İki şakk eyledi engüşt-i şerifin kameri
Mu'cizen mürdeyi hayy etti yürüttü şeceri
"Sensin ol püşt ü penâh-ı melek ü ins ü perî"
"Enbiyânın güzeli sevgilisi hûb u haşi"

Andelîb etti çü Hak rûh-i emîni gülüne
Cenneti nola fedâ etse safî bülbülüne
Bezî eder *Nâli* (1) kabûl eyle revânin yoluna
"Vedduhâ verdine Velleyl okuram sünbülüne"
"*Rûşeni* virdi budur külle gadâtin ve aşî (2)"

— 4 —

— *Mâhur ilâhî, G. Vahyî* —

Gönül yüz sürmek ister hâkipâyê yâ Resûlâllah
İre tâ rütbeşi fevkal-ulâyê yâ Reşûlâllah
Hayâl-i ravza-i pâkin velî reş-g-i cinân etti
Mahal olsa nola zevk u safâyê yâ Resûlâllah
Garîbim derdmendim bîkesim dergâha yüz tutdum
Meded sad elmeded eyle himâyê yâ Resûlâllah
Kodu ihlâs ile dergâhına yüz *Vahyî*-i sâil
Atâlar eyle lûtf et ol gedâyê yâ Resûlâllah (3)

— 5 —

— *Mâhur ilâhî, G. Nazîf* —

Okunsun dergehinde arzihâlim yâ Resûlâllah
Bilinsün derd-i tab'ı pür melâlim yâ Resûlâllah
Nice rûmâl idem dergâh-ı âlicâhına ferdâ
Beni şermende etti nefsi-zâlim yâ Resûlâllah
Müzeyyen etmedi kâlâ-yî tâatle hezâr efsûs
Güzâr etti bürehne mâh ü sâlim yâ Resûlâllah

(1) Esasen Konyalı olduğu halde Üsküdar'da oturduğu için Üsküdarlı Nâli deye şöhret kazanan Selânik kadısı Mehmed efendi. Vefatı 1086 (M. 1675). Bu şiir, Ruşeni'nin meşhur manzumesini tahmistir.

(2) Mst. Mc.

(3) Os. Mc.

Benem ol andelib-i şu'lezâr-ı bâğ-ı hazret kim
Şîrâr-ı aşka yandı perr ü bâlim yâ Resûlâllah
Ziyâret eyledim çün ravza-i pâkin *Nazîf* âsâ
Cemâlerinden şefâatdir suâlim yâ Resûlâllah (1)

— 6 —

— *Şehnaz ilâhî, G. Emîrzâde Sâlim* —

Çekemye ekdâr-ı dünyâdan netice ıztırâb
Dergeh-i pâk-i Resûl'e eyleyenler intisâb
Yâ Resûlâllah garibim çâre eyle derdime
Gamla ahvâlim perîşan hecr ile hâlim harâb
Âsitânın kuble-i hâcât-ı ümmetdir senin
Yüz sürenler lâbüd ol câya olurlar feyziyâb
Merhamet kıl sedd-i râh-ı maksad etme cürmümü
Mücrimim eyle şefâat bana sen yevm-i hisâb
Yâ Resûlâllah garibin *Sâlim*-i biçâreyî
Eyle hân-ı lûtf-i pâkinden kerem kıl behreyâb (2)

Manisalı Hasan

— 1 —

— *Bayatî Na't, G. Kenzî Hasan* —

Düşelden derdine yoktur kararım yâ Resûlâllah
Değıştim aşkına dâr ü diyârım yâ Resûlâllah
Geçirdim ömrümü sevdây-ı hüsnün nâr-i firkatle
Benim âh ü enindir bergüzârım yâ Resûlâllah
Görünmez gözüme dâr-i fenânın bâğ ü büstânı
Senin vechini görmek gül'izârım yâ Resûlâllah
Sevelden zâr ü sergerdân olub akşınla ey Leylâ
Seni cism içre cânımda ararım yâ Resûlâllah
Sana meftûn olan uşşâk ile hemrâh olur *Kenzî*
Fedâ olsun yolunda cümle varım yâ Resûlâllah (3)

(3) Os. Mc.

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637.

Muhammediyeci Mustafa

— 1 —

— Irak ilâhî, Devrihindî, G. Nazmî —

Mahbûb-i Hudâ zât.ı şerefbâr-ı Muhammed
 Makbûl-i İlâhîhdürür etvâr-ı Muhammed
 Hep âdem ü âlem anın için yaradıldı
 Pes illet-i gaiyyedir ızhâr-ı Muhammed
 Âlemlere rahmet olıcak zât.ı şerîfi
 Bu ümmete hod mahz-ı kerem kâr-ı Muhammed
 Ol göz ki o şem-üş-şerefi görmeye efsûs
 Parlatmış iken âlemi envâr-ı Muhammed
 Bir bende-i makbûl-i Hudâ'sın sana müjde
 Girse ele serrişte-i âsâr-ı Muhammed
 Amâlini ahvâlini düstûr-i amel kıl
 Tâ keşf ola *Nazmî* sana esrâr-ı Muhammed (1)

— 2 —

— Muhayyer ilâhî, G. Hüdâyî —

Yeter oldun fenâ bâğında nâlân
 Yürü bülbül yürü dost ellerine (2)
 İdüb tâvûs-i kudsilerle cevlân
 Yürü bülbül yürü dost ellerine
 Fenâ bâğında eğlenme uça gör
 Gülün rengine aldanma geçe gör
 Varub vahdet şerâbından içe gör
 Yürü bülbül yürü dost ellerine
 Gönül verme *Hüdâyî* kâinâta
 Geçüb fânîden ir bâkî hayâta
 Safâ bul gark olub envâr-ı zâta
 Yürü bülbül yürü dost ellerine (3)

(1) Alm. Mc. No: 637, 650. Muahhar devirlerde yazılan bazı mecmualarda güfte sahibi Nazmî namına kayıtlıdır.

(2) Matbu divanda "dost elleri" yerine "Kadîmî âşiyâna" yazılıdır. Manzumenin diğer kısımları da epeyce değişiktir. Bakınız: Divan, Gülşen Bey tab'ı S. 128-129.

(3) Mst. Mc., Os. Mc. Bu ilâhinin "Hüzzam" makamında da bestesi vardır.

— 3 —

— *Şehnaz ilâhî, G. Yunus* —

Rûm'da Acem'de âşık olduğum
Yemen ellerinde Veyselkarânî
Allah'ın habibi dostum dediği
Yemen ellerinde Veyselkarranî

Asâsı var idi hurma dalından
Hırkası var idi deve yününden
Gözünü ayırmaz Kâ'be yolundan
Yemen ellerinde Veyselkarânî

Seher vakitlerde kalkar giderdi
Dâimâ Allah'ı tevhîd ederdi
Âdeti bu idi deve güderdi
Yemen ellerinde Veyselkarânî

Yunus bunda idi kendisi anda
Arzum kaldı yine benim ol yerde
Aslını sorarsan Karen köyünde
Yemen ellerinde Veyselkarânî (1)

— 4 —

— *Uşşak ilâhî, G. Sünbûlî Fahrî* —

Habîbisin Cenâb-ı Kibriyâ'nın yâ Resûlâllah
Şefî'isin cemî'-i âsiyânın yâ Resûlâllah
Gürûh-i mürselinin şâhısın sen iki âlemde
Îmâmısın cemî'-i enbiyânın yâ Resûlâllah
Mubârek makdemın arşa erişdi ân.ı vâhidde
Anırçün berter oldu hâl ü şânın yâ Resûlâllah
Hudâ medh eyleyüb zâtın dedi Levlâk şânında
Sen oldun illeti kevn ü mekânın yâ Resûlâllah
Bu *Fahrî*.i (2) günehkâra şefâat eyle mahşerde
Ki reddolmaz kelâm-ı dürfeşânın yâ Resûlâllah (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc., Bu ilâhinin bestekârı meçhul "Hicaz" makamında ve "Evsat" ikamında bir bestesi daha vardır.

(2) Koruklu şeyhi Sünbûlî Mehmed Fahrî, vefatı: 1148 (M. 1735).

(3) Mst. Mc.

Yuva Ahmed

— 1 —

— Irak ilâhî —

Yâ Resûlâllah kamer alnın yüzündür âftâb
 Kim görürse gül cemâlin oldu ol âli cenâb
 Vasf idüb didi Hudâ çün rahmeten lilâlemîn
 Na'ti pâkinle dolubdur nâzil olan dört kitâb (1)

— 2 —

— Sultanî Irak tesbih —

فترنا بالليل الوطر وبانام والظفر
 لسأبدت من مطهر انوار - ير البشر (2)

Cılız Ali Dede

— 1 —

— Hüseyinî ilâhî, G. Abdülahad Nuri —

Ey dil zen-i dünyânın çün âline aldandın
 Pervâne gibi her dem şem'-i ruhine yandın
 Kardeş o yalancının ahdine mi inandın
 Rengine mi boyandın va'dine mi inandın
 Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalır sandın
 Bu meclis-i fânide sâkî mi kalır sandın

Ey Nûri uyar cânı sakın ki geçer fırsat
 Sel gibi akar ömrün Nil gibi eder sür'at
 Bin yıl yaşasan âhır gelmez sana bir sâat
 Ey göz niçe bir uyku ey dil niçe bir gaflet
 Bilmem sana bu dünyâ bâkî mi kalur sandın
 Bu meclis-i fânide sâkî mi kalır sandın (3)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) Alm. Mc. No: 637, Mst. Mc.

Bir mecmuada "Nola tacım" deye başlayan Pençgah tevşih te Yuva Ahmed namına kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 637. Manzume için bakınız: S. 65.

(3) Alm. Mc. No: 637, 650.

Sünbülî Şeyhi Kenzî Hasan

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. B. Kendisinin* —

Demedim mi demedim mi
 Behey kardeş demedim mi
 Bu can kuşu kafesinden
 Uçar bir gün demedim mi
Kenzîyâ okur destanın
 Açıldı bâğ u bostanın
 Ömründe bahâristânın
 Solar bir gün demedim mi (1)

— 2 —

— *Bestenigâr ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Göreliden yüzünü akl u şuûrum târümâr oldu
 Beni mecnûn eden zülfü telindir yâ Resûlâllah
 Sen ol sun'-i Îlâhîsin ki vashın bâğ-ı cennettir
 Bahâr-ı ma'nevî rûy-i gülündür yâ Resûlâllah
 Saâdet mülkünün şâhı Habîbâ zât-ı pâkindir
 Ziyâretgâh olan dâim ilindir yâ Resûlâllah
 Bu *Kenzî* gerçi mücrimdir yüzün sürer eşiğine
 Kabûl eyle kusûruyla kulundur yâ Resûlâllah (2)

— 3 —

— *Dügâh ilâhî, G. Yunus* —

Ben dost ile dost olmuşam
 Kimseler dost olmaz bana
 Münkirler bakub gülüşür
 Selâm dahi vermez bana
Âşık Yunus bir niçe dem
 Fânî cihâmı terk idem
 Yana yana dosta gidem
 Selâm dahi vermez bana (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 4 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G. Sivaslı Şemsi* —

Cânân elinin güllerinin bâğı göründü
 Dost ikliminin lâlesinin dâğı göründü
 Envâr-ı Muhammed doğuben tuttu cihânı
 Şak-kul-kamer'in mu'cize parmağı göründü
 Ya'kub'a bugün Yûsuf'unun kokusu geldi
 Eyyüb'a dahi sıhhatinin çağı göründü
 Kaygu gecesi geçti kamu kalmadı korku
 Vuslât dününün gündüzünün ağı göründü
 Dil hastesinin derdine tîmâr erişti
 Şemsi'ye dahi dostunun otağı göründü (1)

— 5 —

— *İsfahan ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Aldın mı safâ ile musaffâ haberin sen
 Ol nûr-i Hudâ vech-i mücellâ haberin sen
 Her müddeiye sorma ki aşkdan haberi yok
 Mecnûn'a suâl eyle o Leylâ haberin sen
 Sevdâya düşüb yârini sahrâda arama
 Cân ehline sor matlab-ı a'lâ haberin sen
 Mahv eyledi hep varını esrâr-ı Enelhak
 Mansûr'a suâl eyle o Mevlâ haberin sen
 Ey *Kenzi* eğüb boynunu pâyine yüzün sür
 Sor şeyhin Alâeddin'e Mevlâ haberin sen (2)

— 6 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Yunus* —

Ben dost ile dost olmuşam kimseler dost olmaz bana
 Münkirler bakub gülüşür selâm dahî vermez bana
 Ben dost ile dost olayım canımı kurban vereyim
 Ölmezden evvel öleyim dünyâ bâkî kalmaz bana
 Ben bir âşık-ı biçâreyim başdan ayağa yareyim
 Bir akılsız divâneyim aklım da yâr olmaz bana

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Os. Mc.

Sanmanız beni deliyim Dost bağçesi bülbülüyüm
Tanrı'nın ednâ kuluuyum kimse bahâ saymaz bana
Aşık Yunus ben nice idem Fânî cihânı terk idem
Yana yana dosta gidem perde hicâb olmaz bana (1)

— 7 —

— *Segâh ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Düşelden derdine yokdur karârım yâ Resûlâllah
Değiştım aşkına dâr ü diyârım yâ Resûlâllah
Geçirdi ömrümü sevdâ-yi hüsnün nâr-ı firkatle
Benim âh ü enindir bergüzârım yâ Resûlâllah
Görünmez gözüme dâr-ı fenânın bâğ ü büstânı
Senin vechini görmek gül'izârım yâ Resûlâllah
Sevelden zâr ü sergerdân olub aşkınla ey Mevlâ
Seni cism içre cânımda ararım yâ Resûlâllah
Sana meftûn olan uşşâk ile hemrâh olub *Kenzî*
Fedâ olsun yolunda cümle varım yâ Resûlallah (2)

Tosunzade Abdullah

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Sultan Ahmed III.* —

Ey gönül sen matlab-ı a'lâyı tahsil etmedin
Var ise zâd-ı reh-i ukbâyı tekmlîl etmedin
Ey gönül gaflettesin insâf kıl âyâ niçün
Sırr-ı Mütû'ya vukufa hiç ta'cil etmedin
Ey gönül hiç kenz-i mahfiden haberdâr olmadın
Kaldı serbeste bu mücmel anı tafsil etmedin
Ey gönül nefesine ta'zîm eyledin kani cihâd
Gafil oldun hayf ol nâmerdi tezlîl etmedin
Ey gönül bir dem leb-i ikbâl ile misli *Necîb* (3)
Güşe-i seccâde-i irfânı takbil etmedin (4)

(1) Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) 1149 (M. 1736) da vfat eden Osmanlı Hükümdarı Sultan Ahmed III., Necîb ve Ahmedî mahlâslarıyla şiirler yazmıştır.

(4) Müstakimzade: Tuhfe-i hattâtın S. 79, Os. Mc.

— 2 —

— *Acem ilâhî, G. Zâkirzade Abdullah* —

Yâ İlâhî düşdügüm yerde koma kaldır beni
Niçe demdir ağlarım bir demde de güldür beni
Vaslının sevdâsına verdim cemî'i varımı
Müflis ü biçâreyim nûrun ile doldur beni
Pâdişâhım şol zaman kim da'vet edersin beni
Zâtın ile kıl tecellî ba'dehu öldür beni
Bir kerem kâını Hudâ'sın yâ Kerîm ü yâ Rahîm
Rahmet ü gufrânının deryâsına daldır beni
Bahr-i hayretde gezer *Biçâre'*yim (1) yâ Rabbenâ
Rûzgârın kıl muvâfık vuslata irgür beni (2)

— 3 —

— *Aşîran ilâhî* —

Hasret-i dergâh-ı fahr-ı âlem ile dembedem
Dilde dâğ-ı iştiyâk u dîde-i giryanda nem
Tâ bekey bihûde geşt-i deşt-i mihnet eyleyem

کی بود یارب که عزم یثرب و بطحا کنم
که بنگه منزل و که در مدینه جا کنم (3)

— 4 —

— *Baba Tahir ilâhî, G. Derviş Ahmed* —

Bahâ-yi reşh-i lâ'lin can değil mi
Bu nakde ol matâ' erzan değil mi
Nola bin cân ile îman getürsek
Ecell-i mu'cizat Kur'an değil mi
Burâk u Refref ü Cibril ü Mi'râc
Müşerref olduğun cânan değil mi
Kadem basınca ol arş-i berîne
Cemâl-ı hazrete mihman değil mi

(1) Biçare mahlâsiyle şiirler yazan Zâkirzade Abdullah. Vefatı 1068 (M. 1657).

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) Os Mc. Manzume, Molla Câmî'nin meşhur na'tinin tahmisidir.

Yüzün suyuna halk olundu cümle
Semâvât ü zemin burhan değil mi
Şefâat yâ Resûlâllah senindir
Kulun *Ahmed* ana şâyan değil mi (1)

— 5 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Yunus* —

Ey hocam seni seveli gözüme cihan görünmez
Ben sana gönül vereli ne cihan bu can görünmez
Yandırdı beni celâlin can müştak ister cemâlin
Gitmez gözümden hayâlin hûri vü gilman görünmez
Âşıkın bağı baş olur gözleri kanlu yaş olur
Cümleden eli boş olur assı vü ziyan görünmez
Yunus istedi meydana başı top elde çevgânı
Arş üstündedir seyrânı gözüne seyran görünmez (2)

— 6 —

— *Bağatî ilâhî, G. Fâizî* —

Kaçan kim makdem-i pâkinle âlem muhterem oldu
Ne şübhe serteser rûy-i zemin bâğ-ı İrem oldu
Varınca Kabekavseyn-i Evednâ'ya saâdetle
Sana peyk-i emin ey sâhib-i mi'rac hadem oldu
Aceb mi rütbe-i izz ü alâ bulsa dü âlemde
O kim mahv-i vücûd idüb sana hâk-i kadem oldu
Behiştin kıt'asıdır hâbgâh-ı hikmet amîzin
Şerefbağşâ-yi Arş ü kürsi hem levh ü kalem oldu
Kerem bâbın küşâd it *Fâizî* (3) nâçâra lûtf eyle
Ki zirâ cürm ü taksîr ile gayet pür elem oldu (4)

— 7 —

— *Dügâh ilâhî, G. Vahyî* —

Buldu teşrifinle diller incilâ
Merhabâ ey mâh-i rûze merhabâ

(1) Alm. Mc. No: 650, Aynı mecmuadaki kayda göre, bu manzumeyi, Ali Şirüganî de "Baba Tahir" makamında bestelemiştir.

(2) Şfk. Mc.

(3) 1130 (M. 1717) da vefat eden Edirneli Börekçizâde Mustafa Fâiz.

(4) Mst. Mc., Os. Mc., Şfk. Mc.

Oldu envârınla âlem pür ziyâ
 Merhabâ ey mâh-i rûze merhabâ
 Makdemin dünyâyı pür nûr eyledi
 Kalb-i ehl-i dîni ma'mûr eyledi
Vahyi-i gamhârı mesrûr eyledi
 Merhabâ ey mâh-ı rûze merhabâ (1)

— 8 —

— *Hüseyinî ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Behey kardeş Hak'kı bulam mı dersin
 Hak'ka yarar amel işlemeyince
 Bu sırrın ötesin duyam mı dersin
 Mürşid-i kâmile söylemeyince
 Behey kardeş gel bu tevhîde boyan
 Tevhiddir nefisin kal'esin bozan
 Hiç keñdi kendine kaynar mı kazan
 Çevre yanın âteş eylemeyince
 Değme kimse gönül evin düzemez
 Hak'kın takdîrini kimse bozamaz
 Ummanlara dalub çıkub yüzemez
 Aşkın deryâsını boylamayınca
 Aşkım galib oldu yüreğim sızlar
 Aşkı olan âr ü nâmûsu neyler
 Behey *Yunus* sana söyleme derler
 Ya ben öleyim mi söylemeyince (2)

— 9 —

— *Hüseyinî ilâhî, G. Yunus* —

Ben bu aşka düşeli	Aşk ile bilişeli
Eli yeşil asâlı	Bize dervişler geldi
Yeşil asâ elinde	Tesbihi var belinde
Hak'kın zikri dilinde	Bize dervişler geldi
Bölük bölük dervişler	Hak'kın buyruğun işler
<i>Yunus</i> eder kardeşler	Bize dervişler geldi (3)

- (1) Mst. Mc.
 (2) Mst. Mc., Os. Mc.
 (3) Os. Mc.

— 10 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Yunus* —

Ey hocam seni görelî
Gözüme cihan görünmez (1)

— 11 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Yunus* —

Milk-i bakadan gelmişem
Fânî cihânı neylerem (2)

— 12 —

— *Kürdî ilâhî, G. Yunus* —

Ol çalabımın aşkı
Bağrımı baş eyledi
Aldı benim gönlümü
Sırrımı fâş eyledi
Derviş Yunus öğünür
Dostu görür sevinür
Erenler meclisinde
Aşkî cümbüş eyledi (3)

— 13 —

— *Mâhur ilâhî, G. Sultan Ahmed III.* —

Zikrin ile olmuşum ratbüllisan
Yâ Gıyâs-el-müstagîsîn el'aman
Aşkın ile eylerim âh ü figan
Yâ Gıyâs-el-müstagîsîn el'aman
Bulmadım yol âşiyân-ı vahdete
Hayret elverdi bakub bu kesrete
İrmedim ben bezm-i hâs-ı hazrete
Yâ Gıyâs-el-müstagîsîn el'aman
Düşdü vahşetgâh-ı dünyâyâ bu dil
Cürmümü afv eyleyüb sen rahm kıl
Sâye-i lütfunda eyle mustazil
Yâ Gıyâs-el-müstagîsîn el'aman

(1) Mst. Mc., Güfte için bakınız: S. 295.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

İki âlemde eyâ Hayy-i Mücib
 Her kesin maksûdunu eyle nasib
 Zerre-i aşkın niyâz eyler *Necîb*
 Yâ Giyâs-el-müstagîsîn el'aman (1)

— 14 —

— *Nevruz ilâhî, G. Hilmi* —

Kalmışız deryâ-yi gaflet içre bî tâb ü tüvan
 Yâ İlâhî kıl nesîm-i feyz ü ihsânın vezan
 Olmuşuz üftâde-i girdâb-ı isyan el'aman
 Yâ İlâhî kıl nesîm-i feyz-i ihsânın vezan
 Mâni' ü mu'tî çü sensin gayrıdan yokdur recam
 Genc-i bâd âverd-i lûtfunla bizi kıl şâdgâm
 Müstemendin *Hilmi*-i nâşâda lûtfundur merâm
 Yâ İlâhî kıl nesîm-i feyz ü ihsânın vezan (2)

Küçük Müezzin

— 1 —

— *Baba Tahir ilâhî, G. Köseç Ahmed* —

Geçeyim cân ile tenden beni aşkınla şeydâ kıl
 Haberdâr olayım sırdan beni aşkınla şeydâ kıl
 Geçir varlık hicâbından ki zevk alam visâlinden
 İçir vahdet şerâbından beni aşkınla şeydâ kıl
 Kodum meydân-ı aşk içre ne kim var gayr-i ma'sukdur
 Bu bâzâr-ı mahabbetde beni aşkınla şeydâ kıl
 Siyeh rû bendeler yâ Rab senin lûtfun dilerler hep
 Senindir kuvvet ü kudret beni aşkınla şeydâ kıl
 Revâdır âşkın cânı fedâ olmak reh-i Hak'da
 Gürûh-i sâlikân içre beni aşkınla şeydâ kıl
 Semâ'u vecd ü hâletle bu *Derviş Ahmed*'e yâ Rab
 Girince halka-i zikre beni aşkınla şeydâ kıl (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 2 —

— *Eviç ilâhî, G. Köseç Ahmed* —

Aşk ile dâim edersem âh ü vâh
 Ben Resûl-i Müctebâ'ya âşıkım
 Râh-ı aşk içre tenim etsem tebâh
 Ben Resûl-i Müctebâyâ âşıkım
 Bülbül âsâ eyleyüb âh ü figan
 Eylesem hâk-i rehinde terk-i can
Derviş Ahmed virdin olsun her zaman
 Ben Resûl-i Müctebâ'ya âşıkım (1)

— 3 —

— *Mâhur ilâhî, G. Köseç Ahmed* —

Eyâ rehber olan râh-i visâle
 Muhammed Mustafâ sultân-ı kevneyn
 Seninle erdiler nûr-i cemâle
 Muhammed Mustafâ sultân-ı kevneyn
 Ki ol taht-ı risâlet şâhı sensin
 Günehkârın şefâathâhı sensin
 Gönüller burcunun çün mâhı sensin
 Muhammed Mustafâ sultân-ı kevneyn
 Habîb-i Hazret-i Yezdan Muhammed
 Yolunda sâlikin bu *Derviş Ahmed*
 Nolur afv et kusûrun eyleme red
 Muhammed Mustafâ sultân-ı kevneyn (2)

— 4 —

— *Nevâ ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Elmeded ey Fahr-i âlem hem şefî.al-müznibin
 Nâzil oldu hakkına hem rahmeten lilâlemîn (3)

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 696, Şfk. Mc.

(2) Os. Mc., Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 650, Güfte için bakınız: S. 252.

— 5 —

— *Püselik Durak, G. Vahyi* —

Gönül olsun nevâlinle mutayyeb
 Bizi lütfunla mesrûr eyle yâ Rab
 İki âlemde lütfundur çü matlab
 Bizi lütfunla mesrûr eyle yâ Rab
 Serâser cürm ü isyân ü hatâyız
 Esîr-i nefis ü mağlûb-i hevâyız
 Velî senden inâyet mültecâyız
 Bizi lütfunla mesrûr eyle yâ Rab
 Dil-i *Vahyi* giriftâr-ı hevâdır
 Velî dâim talebkâr-ı rehâdır
 Kulun kârı temennâ-vü recâdır
 Bizi lütfunla mesrûr eyle yâ Rab (1)

Müezzin başı Mustafa (Karaoğlan)

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Nideyim sabr edebilsem dil ü can oda yanar
 Veli âh eyler isem kevn ü mekân oda yanar
 Boyadı yer yüzünü âh ile zârım tütünü
 Bu inildim işiden cümle cihan oda yanar
 Firkatin oduna yâ Rabbi yanar yedi tamu
 Yine hecrin oduna kevn ü mekân oda yanar
Eşrefoğlu yanagör küyi kenârında anın
 Ko disünler Rumi'ye ibn-i fülân oda yanar (2)

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, G. Kemter* —

Bu gönlüm şehrinî seyrân ederken
 Dedi sırrım bana seyrân içinde
 Derde düşdün niçün dermân ararsın
 Âşıklar derd arar dermân içinde

(1) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 637, 650., Sd. Mc.

(2) Mst. Mc.

İçüb aşkın meyin şöyle mest ol kim
 Divâne desinler yârân içinde
 Râhati terk eyle râhat arama
 Râhat mi bulunur zindân içinde
 Aç gözünü *Kemter* (1) Hak'kı zikr eyle
 Fezkürûnî dedi Kur'ân içinde (2)

Kırımli Molla Mehmed

— 1 —

— *Çârgâh ilâhî, Evsat, G. Osman Fazlî* —

Ey cemâlin pertevendaz -ı semâvât-ı ulâ
 Vey ruhın mir'ât-ı vech-i enbiyâ vü evliyâ
 Âlem-i ma'nâda iken hazret-i Âdem nebî
 Sen şehin nûrunu halk etmiş idi ol zül-atâ
 Enbiyânın hâtemi olduğuna şâhid senin
 Cebhe-i pâkinde olan nûrdur biri şehâ
 Birisi mühr-i nübüvvet zahr-ı pâkinde senin
 Defter-i peygamberan imzâsın etmiştir Hudâ
 Ümmetinden âciz ü ahkar bu *Fazlî* bendeni
 Hem harîm et zümre-i ebrâr ile taht-el-livâ (3)

Nazîm

— 1 —

— *Hüseynî Na't, G., B. kendisinin* —

Ey ledün mektebinin hâce-i ümmî lâkâbı
 Enbiyâ vü rusülün zîver-i tesbîh-i lebi

(1) 1098 (M. 1686) de vefat eden Bursalı Şeyh Nasuhî efendi'nin oğlu olan *Kemter* Ali efendi. Vefatı 1137 (M. 1724).

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Bir mecmuada yanlış olarak beste de güfte sahibi namına kayıtlıdır: Alm. Mc. No: 650.

(3) Mst. Mc. Bu ilâhî muahharen yazılan bazı menbalarda yanlış olarak Hafız Post namına kayıtlıdır: Rş. Mc. Konservatuvar neşriyatı arasında notası bastırılmış, fakat bestesi de yanlış olarak Fazlî'ye isnad edilmiştir (Mevlûd tevşihleri I, 4). Güfte sahibi Şeyh Osman Fazlî, Şumnuludur. 1102 (M. 1690) da Kıbrıs'ta vefat etti. Atpazarı şeyhi namıyla maruf olan bu mutasavvıfın musiki ile iştigaline dair hiç bir kayıt yoktur.

Nûru anın kalbini pür nûr eder
 Zikri gönül milkini ma'mûr eder
 Çok salevat âdemi mesrûr eder
 Allahümme Salli alâ Muhammed
 Nâil olam dersin eğer devlete
 Eyle ibâdet cenâb-ı Hazrete
 Ver salevat rûh-ı pâk-i emcede
 Allahümme Salli alâ Muhammed
 Vird idinüb anı müdam söyleyen
 Yohsul olub baylığını dileyen
 Gınâ bulur çok salavât eyleyen
 Allahümme Salli alâ Muhammed
 Derviş Mûsâ hâlis eyle niyyetin
 Emrine imtisâl eyle hazretin
 İşte budur doğru yolu cennetin
 Allahümme Salli alâ Muhammed (1)

Sahaf Hâfız

— 1 —

— *Eviç ilâhî, G. Sezâyî* —

İlm-i Hak'kın metni Âdem şerhidir bu kâinât
 Zâtıdır ma'nî anınla buldu her biri sıfât
 Bunca kesret kim zuhûr etti eder bir noktadır
 Devr idüb ol nokta âhır buldu âdemde sebât
 Bülaceb deryâyı gör kim mevcine yok inkitâ'
 Ash bir deryâ hevâdan oldu emvâc-ı sıfât
 Ârif isen Küntükenz'in sırrını kendinde bul
 Gayre bakma girü sendin sana irişür necât
 Rûşen eyler Gülşeni'nin nûr-i feyzi kalbini
 Andan irişür *Sezâyî* sana bes bâkî hayât (2)

— 2 —

— *Rast İlâhî, Evsat, G. Fenayî Cennet* —

Cân ü dil şehrin ezelden eyledi yağmâ-yi aşk
 Ol vecihden düşdü bu âlemlere gavga-yi aşk

(1) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc., Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, Mevlûd tevşihleri S. 9.

(2) Os. Mc. No: 616.

Derde düşendir bilenler ehli derdin hâlini
 Gör niçe âkilleri Mecnûn eder Leylâ-yi aşk
 Gel gülistan seyirin eyle çık kafesden ey hezâr
 Cennet-i kudse urûc et bulasın me'vâ-yi aşk
 Zâhir olub sırrımız âlemlere fâş eyledi
 Hemdem olanlar bu sırra nokta-i sevdâ-yi aşk
 Çünkü mevcut nutk imiş âlemde aşk âli makam
 Bize bildirdi *Fenâyi* dehri çün Mevlâ-yi aşk (1)

Hacı Ramazan

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ayırma beni senden Yaradan
 Düşüb ölürem ben bu yaradan
 Ağlama derim şol gözlerime
 Kan yaş akıdır akdan karadan
 Öldüğüm için gam mı çekerim
 Alur cânımı bir gün Yaradan
 Varam yüz sürem şeyh eşiğine
 Bir hırka giyem yüz bin pâreden
Âşık Yunus'un budur maksûdu
 Alub başımı çıkam aradan (2)

Enfi Hasan Ağa

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, G. Yunus* —

İlhâm ile dün gece
 Seyr ettim Muhammed'i
 Âyine-i kalbimde
 Seyr ettim Muhammed'i
 Amâmesi başında
 Yeşil hulle eğninde
 Dört yâriyle yanında
 Seyr ettim Muhammed'i

(1) Mst. Mc., Bir mecmuada "Rehavî" makamında aynı musikişinas namına kayıtlıdır., Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Sd. Mc., Os. Mc.

Pervâneyim şem'ine
Şeyhim azîzim bile
Cümle âşıklar ile
Seyr ettim Muhammed'i

Katreyim umman buldum
Derdime derman buldum
Dün gece kadre erdim
Seyr ettim Muhammed'i

Yunus murâda erdi
Zevk ile safâ sürdü
Âşık ma'şûkun buldu
Seyr ettim Muhammed'i (1)

— 2 —

— *Arazbar ilâhî, G. Akkirmanlı Nakşî* —

Eyâ sen sanma kim senden bu güftârı dehan söyler
Veyâ terkîb olan unsur yahud lâhm-i zeban söyler
Seni ol sana bildirmek murâdın kasd edüb Mevlâ
Anâsırdan giyib bir don yüzünden terceman söyler
Hayâl-i zıl yeter ibret görünen hayme-i tende
Değildir nutk eden sûret derûnunda duran söyler
Şolar kim bilmedi nefsin Aref'den almamış dersin
Değildir Hak'ka ârifler özün bilmez yalan söyler
Sekahüm rabbühüm hamrin içen âşıklar ey *Nakşî*
Erer ma'şûkuna anlar mekândan Lâmekân söyler (2)

— 3 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Cemî'-i derdlere derman Muhammed
Cihan ten gibi ana can Muhammed
Zemîn ü âsmañ olmazdı peydâ
Seningün oldu bu ekvan Muhammed
Vücûdun mazhar-ı nûr-i İlâhî
Yüzündür sûre-i Rahman Muhemmed

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Mst. Mc.

Günahkâr ümmetine kıl şefâat
 Nevâl ettiği dem gufran Muhammed
 Senin *Seyyid Nizâm* oğlu kulundur
 Hiç âzâd eyleme Sultan Muhammed (1)

— 4 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Gözünden ehl-i inkârın nihân ender nihansın sen
 Müvahhid kande kim baksa ayân ender ayansın sen
 Çü sensin evvel ü âhır dahi hem bâtın u zâhir
 Mekânın lâmekân bişek kamu kevn ü mekânsın sen
 Gözümdeki gören sensin dilimde söyleyen sensin
 Semî'imsin semâ'ımsın benim cânımda cansın sen
 Bu yanmakdan yakılmakdan murâdın Hak ise sôfi
 Vücûdun aradan mahv et nazar kıl gör ne kânsın sen
 Vücûdu varlığın *Seyyid Nizâm oğlu'nun* al gitsün
 Ulaşır aslına anı hayât-ı câvidansın sen (2)

— 5 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Yunus* —

Canım kurbân olsun senin yoluna
 Adı güzel kendi güzel Muhammed
 Şefâat eyle bu kemter kuluna
 Adı güzel kendi güzel Muhammed
 Mü'min olanların çokdur cefâsı
 Âhiretde olur zevk u safâsı
 On sekiz bin âlemin Mustafâsı
 Adı güzel kendi güzel Muhammed
Derviş Yunus neyler cihânı sensiz
 Sen hak peygambersin şeksiz gümansız
 Sana uymayanlar gider imansız
 Adı güzel kendi güzel Muhammed (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Şfk. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 6 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Hilmî* —

A'lem-i cem'ül-verâ Seyyidinâ Mustafâ
 Şâfi'-i rûz-i cezâ Seyyidinâ Mustafâ
 Bende-i *Hilmî* fakîr hâhed ez tû meded
 Ey ki merâ rehnümâ Seyyidinâ Mustafâ (1)

— 7 —

— *Çârgâh Durak, G. Sezâyî* —

Serây-i lîmaallâhî gönüldür
 Tecellî hâne vallâhî gönüldür
 Yürü gezme yabanda zâr ü giryan
 Hudâ'nın ulu dergâhı gönüldür
 Ne istersen yürü var andan iste
 Muhakkak sırrın âgâhı gönüldür
 Ayandır ana esrâr-ı guyûbât
 Ki zîrâ sırrın âgâhı gönüldür
 Ziyâ güster olur kevn-i vücûde
 Semâ.yi sadrının mâhı gönüldür
 Raiyyetdir kamu a'zâ *Sezâyî*
 Vücûd ikliminin şâhı gönüldür (2)

— 8 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Sezâyî* —

Ey bülbül-i nâlende
 Gül vaslını hâhende
 Gül vaslı mukarrerdir
 Sa'y eyle bu gülşende
 Gül ismini evrâd et
 Var derd ile feryâd et
 Feryâd ile mu'tâd et
 Vuslat bulasın sen de

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 696., Rs. Mc.

Gül vaslı *Sezâyi'*de
 Bulmuşdu *Fenâyi'*de
 Sen dahî bulam dersin
 Gel cân ile ol bende (1)

— 9 —

— *Sabâ ilâhî, Devrihindî, G. Sinan Ümmî* —

Aceb hayrân oldum aşka uyaldan
 Yanub büryân oldum aşka uyaldan
 Ne assı fark idem ne hod ziyânı
 Derde dükkân oldum aşka uyaldan
 Kimi eder deli kimi der uslu
 Halka seyrân oldum aşka uyaldan
 Uçub râhat kuşu mihnet uyandı
 Söyler ozan oldum aşka uyaldan
Sinan Ümmî eder kalmadı hiç gam
 Özge sultân oldum aşka uyaldan (2)

Nâyî Osman Dede

— 1 —

— *Mî'râciye G., B. Kendisinin (3)* —

— I —

— *Segâh Tevşih* —

بِذَا بِالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ
 عَلَى الْمَهَادَى شَفِيعِ الْإِنَامِ
 صَلُوا بِاحْضَارِ عَلِيِّ الْمُبْتَدِئِ
 سَيِّدِ الْإِبْرَارِ صَاحِبِ الْأَنْوَارِ
 الْقَمْرِ لِجَلِّهِ أَنْصَفِ
 عَفَى اللَّهُ عَمَّا لَفِ

(1) Os. Mc., Sd. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 650, Bir mcmuada "Derviş Çavuş başı" başlığıyla kayıtlıdır: Mst. Mc.

(3) Tevşihler, Mevlâna ile Nasuhi'nindir, Mesnevî tarzında yazılan bütün manzume, Nayî Osman Dede'nindir.

— *Fasl-ul-evvel Der makam-ı Segâh* —

Evvel Allah adını yâd eyleriz
 Dil dil olmuş kalbi dilşâd eyleriz
 Zikr-i Hak'la nutk-ı irşâd eyleriz .
 Her harâbâbâdı âbâd eyleriz
 Hazret-i Ahmed sıfâtın söyleriz
 Mustafâ'nın mu'cizâtın söyleriz
 Her kim eyleirse Muhammed vasfını
 Âkıbet Mahmûd ider Hak ismini

— *Bestenigâr* —

Kim anın zât-ı şerifin âşikâr
 Bâis-i mevcûd itdi Girdigâr
 Anın içün cümleden efdaldır ol
 Anın içün berter ü ekmeldir ol
 Anın içün yaradıldı şeş cihât
 Arş ü fers ü heft deryâ hem nebât
 Ana viridi Hak hakayık sırrını
 Ana bildirdi dekayık sırrını
 Her ne kim ikrâm kıldı zâtına
 Hazm idüb ikrâm bildi zâtına
 Aşk-ı hubbi kıldı zâtına salât
 Essalât ey mazhar-ı zât essalât

— *Müsteâr* —

Ey hakayık âşıkı gûş it beni
 Kim Muhammed'den habîr idem seni
 Zât-ı pâkin bilmeğe gel gûş ol
 Aklını der başına pür hûş ol

— *Mâye* —

Bil ne kudret viridi mahbûbuna Hak
 Bil ne hikmetden verilmişdir sebak
 Çün habîb oldu İlâhına Resûl
 Mu'cizât-ı vâfire buldu vusûl
 Sana nakl idem biriki mu'cizât
 Dilde illet var ise virsün hayât

— Bayatî —

Eylerem lâkin niyâz her emcede
Fâtiha'yla yâd ola *Osman Dede*

— II —

— Dügâh Tevşih —

يا بى الحسن بين الناس يا نور الله
انت شمس الحق تبدو بين شعاع الضحى
كادرب العرش يخفى حسنه من نفسه
تبره منه على ذاك الكمال المنسى

Essalâtü vesselâm ey nûr-i zât-ı Kibriyâ
Essalâtü vesselm ey Hak Muhammed Mustafâ

— Fasl-ı sâni der makam-ı dügâh —

Çün irâde kıldı ol Rab-bül-enâm
Kim Muhammed bula ikrâmı tamâm
Biline peygamber-i âlicenâb
Kavl ü fi'li nicedir ayn-ı kitâb

— Sabâ —

Yâd olunsun mu'cizât-ı Ahmedî
Hoş bilinsün zât-ı pâk-i emcedi
Mu'cizâtından biri mi'râcdır
Hazret-i Peygamber'i i'râcdır

— Çârgâh —

Bir şeb idi kim dü şenbihdi o şeb
Bir şeb idi gicelerden müntehab
Şebde mi'râc itdiğin kıla aceb
Âb-ı hayvânı kodu zulmetde Rab

— Kûçek —

Ümmühânî hânesindeydi Resûl
Kim Ali'nin hâheriydi ol Betûl
Kıldı mahbûbunu da'vet ol celil
Da'vet için geldi ana Cebreil

Emr idüb Cibril'e ol Rabb.i cemil
Eyledi emrini ısga Cebreil

— *Hüseynî* —

Bir burâk al cennet-i a'lâmdan
Eyle âgâh hazreti ikrâmdan
Da'vet it mahbûbumu gelsün bana
Gösterem dîdrımı ben de ana

— *Vech-i Hüseynî* —

Niçe lûtf u niçe ihsân eyleyem
Bana varan yolu âsân eyleyem
Kullarımdan eyledim mümtâz anı
Bilürem ben ârzû eyler beni

— *Hüseynî* —

Bir burâk aldı cinandan ol melek
Geldi ol sultâna tesbih iderek

— *Kürdî* —

Hâb ü bîdârî miyânında hemin
Yâ Muhammed Kum dedi Cibril Emîn
Güş idüb Cebrâil'i durdu heman
Oldu Cebrâil ü Mikâil ayan
İtdiler mi'râcı tebşîr ol zaman
Doldu nûr ile zemîn ü âsmân

— *Arazbar* —

Dedi Cibril ey Muhammed Mustafâ
Çok selâm eyler sana Rab-bil.ulâ

— *Acem* —

Da'vet eyler zât-ı pâkin hazrete
Tâ ki hazret irişe ol devlete
Cân ile oldu mutî'-i emr.i yâr
Geldi çâh-ı zemzeme ol bahtiyâr

Anda dahi şakk-ı sadr itdi zuhûr
Zemzem ile hoş vuzû kıldı o nûr
Aşk-ı hubbi zâtına kıldı salât
Essalât ey mazhar-ı zât essalât

— III —

— Nevâ Tevşih —

ياساق المداومة حتى على الصلاة
املا زجانا بحيا فقد خلا
جسى زجانا بحمياك قهوتى
يا كامل الملاحة بالاطف والعطا
صلى الله صل على سيد الابرار
صلى الله صل على احمد الخنار

— Fasl-ı sâlis der makam-ı nevâ —

Didi Cibrîl ey habîb ey nûr-i Hak
Virdi Hak sana cinandan bir burak
Gel süvâr ol idelim azm-i Hudâ
Hep melâik muntazırlardır sana
Çün burâkı çekdi vü tutdu rikâb
Kim süvâr ola burâka ol cenâb
Hikmet ile itdi serkeşlik burâk
Koymadı binsün o şâh-ı iştiyâk
Didi Cibrîl ana ey serkeş burâk
Binmeyiser sana bundan yüzü ak
Nice serkeşlik idersin Ahmed'e
Kim erisersin hayât-ı sermede
Binmeyiser bundan efdal sana nûr
Râzı ol olsun süvâr itsün ubûr
Çün burâkın gûşuna irdi kelâm
Oldu bin cân ile ol sultâna râm
Didi kim olsun saâdetle süvâr
Lîk ben bîçârenin ümmîdi var
Çün sabâh-ı mahşer olunca o nûr
Gün gibi şevkinden idince zuhûr
Bir burâka bindirirler izz ile
Yine Cebrâil ü Mikâil bile

Ol zaman dahî bana olsun süvâr
 Böyle va'd itsün o şâh-ı kâmkâr
 Böyle diyüb oldu hâmûş ol burâk
 Ya'ni kim ol demde olmaya firâk

— Nişâbur —

Hazret-i sultan çü gûş itdi anı
 Kim lisa nverdi burâka ol Ganî
 Va'd ider ol dem ana ol nûr-i ayn
 Oldu Mikâil ü Cibril şâhideyn
 Aşk-ı hubbi kıldı zâtına salât
 Essalât ey mazhar-ı zât essalât

— IV —

— Sabâ Tevşih —

آنک عید وصال فلا تذق حزنا
 ونلت حیر ریاض فتم ما سکتنا
 وهز غص صعودو کل جی شجر
 وقرعینک منه و نهداک جنا
 صلوا صلوا باحضار لرسول الله
 صلوا صلوا باعباد لطیب الله

— Fasl-ı râbi' der makam-ı sabâ —

Pes hemân oldu süvâr ol pâk zât
 Na're-i şâbâş ile doldu cihât
 Bir rikâbında yürür Cibrîl emîn
 Biri Mikâil ile oldu berîn
 Niçe kez yüz bin melâik geldiler
 Emr-i Hak'la ana peyrev oldular
 Kuds'e doğru azm idüb üç yârlar
 Oldular ağyardan bizârlar
 Gûşuna kar' itdi üç gûne sadâ
 Yâ Muhammed dur deyu kıldı nidâ
 Hiç mukayyed oladını gitdi heman
 Vardı Kuds'e izzet ile şâdman

— Hüseyinî —

Geldiler ervâh-ı hayl-i enbiyâ
 Oldu tekrâr anlar ile pür safâ
 Emr-i Hak'la didi Cibrîl ey hümâm
 İki rek'at kıl namâzı ol imâm

— Pûselik —

Geçdi mihrâba İmâm-ı mürselîn
 Kıldı iki rek'ati ol dem hemîn
 Nûrda mi'râcı hâzır kıldılar
 İzzet ile ol araya geldiler
 Bir tabakla geldi üç kâse ana
 Biri hamr ü biri süd birisi mâ
 Didi Cibrîl eyle birin ihtiyâr
 Böyledir emr-i Hudâ ey bahtiyâr
 Hikmeten ol sûret ü ma'nâ hüner
 Nûş idüb süd kılmadı hamre nazar
 Hamd idüb Cibrîl didi ey azîz
 Hamlülillâh eyledin kârın temîz
 Hamri nûş itseydin ey hikmet güzîn
 Cümle fâsik olur idi mü'minîn
 Aşk-ı hubbi zâtına kıldı salât
 Essalât ey mazhar-ı zât essalât

— V —

— Hüseyinî Tevşih —

زهی لواء علم لاله الا الله
 که زد بر او بی قدم لاله الا الله
 بر آید ازدل و جان لمت حق شنود
 هزار بانگ نم لاله الا الله
 صل علی محمد المختار صل علی احمد الابرار
 صل علی الله صل علی الصادق الاخبار

— Fasl-ı hâmis Der makam-ı Hüseyinî —

Çünkü eflâke urûc itdi Resûl
 Âsmanda buldu ervâha vusûl

Âdem ü İsâ vü Yahyâ Yûsuf'u
Gördü İdrîs ile Hârûn'u dahi

— *Gerdaniye* —

Sâdise vardı görüb Mûsâ'yı ü
Merhabâ kıldı anınla rû be-rû
İdicek teşrif-i heftün âsman

— *Necid Hüseyini* —

Pîr İbrâhîm ile tutdu mekân
Rûh-i İbrâhîm idüb ikbâl ana
Didi gel gel Sâlih oğul Mustafâ

— *Pûselik* —

Sidreyi seyr itdi andan ol cenan
Kaldı Cibrîl oldu Sidre âşyan
Didi hazret ey refik-i hoş şefik
İtme misin bile tekmîl-i tarîk
Pes didi Cibrîl sen ey şâhbâz
Olasın izzet ile rif'at tırâz
Sebkat itsem Sidreden ben yek benan
Hark ider perrim benim heybet heman

— *Acem* —

Zâhir oldu refref ol dem hazrete
Kim süvâr ola irince hazrete
Anda da nice hicâb oldu adem
Gördü hazret hazreti bî keyf ü kem
Çünki hazret hazrete buldu vusûl
Ettahiyyât okudu anda Resûl

— *Uzzal* —

İrdi ayn-ı zâtdan bir hoş nidâ
Yâ Habîbî yâ Muhammed Msutafâ
Yâ selâm ü rahmet ü tiyb ü safâ
Sana virdim ey imâm-ı enbiyâ

Ayn-ı ayn ile nazar kıl aynı gör
 Çünkü gayre terk kıldın aynı gör
 Her ne kim maksûddur mahsûldür
 Hazretimde hâcetin makbûldür
 Hazret ol dem ümmetin kıldı niyâz
 Anı da bahş eyledi ol bî niyâz
 Cebreile keşş olub ol va'dler
 Pes sürüş ile şehâdet itdiler
 Anda doksan bin kelâm oldu kelâm
 Niçe bin esrâr ile sohbet tamâm
 Hak taâlâ lûtf u fazl ile salât
 Hedye kıldı kıla mü'min mü'minât
 Hem buyurdu beş vakit olsa edâ
 Elli vaktin ecrin idem ben ana
 Oldu düstûr ol habibin zatına
 Geldi yine Ümmühânî katına
 Emr-i Hak'kı halka tebliğ eyledi
 Muhibir-i sâdik hakikat söyledi
 Ol ki mü'min idi tasdik eyledi
 Evvelâ îmânı Sıddik eyledi
 Cümle ashâb oldular rif'at şikâr
 Mu'cizey Mi'râc oldu âşikâr
 Aşk-ı kubbi zâtına kıldı salât
 Essalât ey mazhar-ı zât essalât

— Nevâ Nişâbûr Münâcât —

Yâ Rab ol sultân-ı cânın hürmeti
 Nûr-i zât-ı müsteânın hürmeti
 Ol Muhammed rûhuna ta'zim için
 Mustafâ'nın cismine tekrîm için

— Hüz zam —

Nûr-i zât-ı Mustafâ'nın hakkıçün
 Sırr-ı arş-ı Kibriyâ'nın hakkıçün
 Rûyine müştâk olanlar hakkıçün
 Aşkına uşşâk olanlar hakkıçün
 Yüzü suyu hakkıçün Peygamber'in
 Sırr-ı bûyi hakkıçün ol serverin

Va'dini ihsân kıl âşıklara
 Din yolunda sa'y eden sâdıklara
 Cümle îmân ile hatm olsun ümem
 Cennet ü didâr ile kıl muğtenem

— *Kûçek* —

Bâ hak-ı Ahmed Muhammed Mustafâ
 Derviş Osmân'a dahi eyle atâ
 Ey kemâl ü kudret ıssı pâdişâh
 Sen kabûl eyle recâmız yâ İlâh
 Fâtiha'yla bed'olundu bu kelâm
 Hâtihayla hatm olunsun vesselâm

— *İsfahan* —

Ahmed ü ashâb ü cümle mü'minîn

رحمة الله عليهم اجمعين

— 2 —

— *Cârgâh âyin* —

آتش نزد دردل مالاهو
 وَتَه نكند منزل مالاهو
 كرمایان جمله طیبیان باشند
 حلی نكند مشكل مالاهو ... الخ

— 3 —

— *Hicaz âyin* —

يامن لاء عشقك لازال عالیا
 قدخاب من يكون من العشق حالیا
 نادا نسيم عشقك في انفس الوری
 احبا كوا جلالیه جل جلالیا ... الخ

— 4 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Mevlâna* —

Mâhestü nemîdânem hurşid-i ruhat yane
 Bu ayrılık oduna cânım nice bir yane

Mürdem zi firâk-ı tü mürdem ki heme dânenđ
 Aşk odı nihân olmaz yanar düşicek cânâ
 Sevdâ-yi ruh-i Leylî şüd hâsıl-ı mâhaylî
 Mecnun gibi vâveylî oldum gene dîvâne
 Sad tîr zened ber dil an Türk-i kemân ebru
 Fitnelü elâ gözler çün uyhudan uyane
 Ey Şâh Şücâaddîn *Şems-ül-hak-ı Tebrizi*
 Rahmetden eğer nola bir katrê bize tame (1)

— 5 —

— *Rast âyin* —

این خانه که پیوسته درون چذک و چغا نه است
 از خواجه برسد که این خانه چه خانه است
 چون روز قیامت که کسی را سر کس نیست
 از ذوق ندانست و فلانست و فلانست ... الخ

— *Uşşak âyin* —

آتش نژد دردل مالاهو
 کونه نکند منزل مالاهو ... الخ (2)

İbrahim Ağa

— 1 —

— *Hümayun ilâhî, G. Nasuhî* —

Senin hüsnün tecellîsi eder âşıkları nâlân
 Yakub cân ü dili aşkın bu aklım eyledim tâlân
 Gönül levhinde nakş olmuş visâlin va'desi ah ah
 Anınçün andelîb oldu kamu hâlinde sergerdan
Nasuhî hâk ile yeksan idüb cânın sana kurban
 Terahhum kıl ana her an be-hakk-ı sûre-i Fûrkan (1)

(1) Mst. Mc.

(2) Âyin Notaları için bakınız: İstanbul Konservatuvar neşriyatı: *Mevlevî âyinleri III*: Uşşak S. 378-398, Çargâh 400-416, Hicaz 421-432, *Rast*. 351-368.

(3) Sd. Mc.

— 2 —

— *Segâh ilâhî, Devr-i Hindî, G. Nasuhî* —

Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed Mustafâ
 Gön­lümün sultânı sensin yâ Muhammed Mustafâ
 Ben kim olam medhine cür'et edem ey şâh-ı dil
 Nûr-i Yâsin mâhı sensin yâ Muhammed Mustafâ
 Sırr-ı Evednâ'ya mâlik sensin ey mir'ât-ı Hak
 Taht-ı Levlân şâhı sensin yâ Muhammed Mustafâ
 Eyledi bâr-ı güneş kadd-i *Nasûhî*'yi dü­tä
 Hey meded hey çâre sensin yâ Muhammed Mustafâ (1)

— 3 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Sıvaslı Şemsi* —

Göster cemâlin şem'ini yansun oda pervâneler
 Devlet değil mi âşıkâ şem'ine karşı yaneler
 Ol hâli çok a'lâ güzel yağmaladı gön­lüm evin
 Pek bağla aşkın zencirin boşanmasun divâneler
 Mescid ile medreseyi ismarladık zâhidlere
 Hak'ka münâcât etmeğe yeter bize vîrâneler
 Ben meye tevbe etmezem ağyâr elinden içmezem
 Kudret eliyle sun bize dolu dolu peymâneler
 Cevr ü cefâ etmek ile *Şemsi* seni terk eylemez
 Sen sanma kim seni seven senden şehâ usaneler (2)

Bursalı Şeyh İzzeddin

— 1 —

— *Hısr Tevşih, G., B. Kendisinin* —

Ey saâdet menbâi sultân-i cümle enbiyâ
 El'aman yandı vücûdüm fir­katinle el'aman

(1) Sd. Mc., Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı C. 3, S. 102. Bu eserde, bu ilâhî için "Bestesi kimin olduğu malûm değildir" denildiği gibi güf­tenin de yanlış olarak "Kenzi" ye isnad edildiği görülmektedir. Bu ilâhî bir mecmuada yanlış olarak Akbaba imâmı namına kayıtlıdır: Alm. Mc. 650.

(2) Rş. Mc., Mvh. Mc., Mevhib Aydın mecmuasında "Uşşakıyeden zâkir İbrahim der Üsküdar" kaydı da vardır.

Taht-ı Levlâk pâdişâhı kân-ı eltâf ü ata
 El'aman yandı vücûdum firkatinle el'aman
 Hayli demdir eşg-i çeşmim iştiyakdan oldu kan
 Âteşe düşdü bu cismim iftirakdan bî güman
 Derd-i hecrinden garibin İzzi ider terk-i can
 El'aman yandı vücûdum firkatinle el'aman (1)

— 2 —

— *İsfahan ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Şolar kim dost elinden içti câmı
 Olar bilmedi hergiz hâs u âmı
 Olar esrükdürür dâim ayılmaz
 Olar fehm eylemezler subh u şâmı
 Olara korku yok iki cihanda
 Olar görmeyiser dâr-ı melâmı
 Olar bilmez yecûzü lâyecûzü
 Ki Lâ havfün aleyhim Hak kelâmı
 Oları *Eşrefoğlu Rûmî*'ye sor
 Oları göstere size müdâmî (2)

— 3 —

— *İsfahan ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Râzıyım derdine yârin ben şikâyet etmezem
 Kendi hâlim söylerim gayri hikâyet etmezem
 Derd ü mihnet yoldaşımdır bu yola azm edeli
 Dost belâsından başım bir dem selâmet etmezem
 Dost yüzün göstermeyen bildim ki benlikmiş bana
 Benlik evin yıktım u yaktım imâret etmezem
 İderem âşıklara aşkdan haber şimdengeru
 Âşikâre gün gibi gizli işâret etmezem
 Söyle *Eşrefoğlu Rûmî* derdini âşıklara
 Deme kim ben gizlerim aşkı melâmet etmezem (3)

(1) Mst. Mc., Şfk. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Os. Mc.

Medhî

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, G., B. kendisinin* —

Cebinin âyet-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah
 İzâr-ı tâbnâkin Vedduhâ'dır yâ Resûlâllah
 Vücûdun bir mücessem nûr-i mahz.ı Kibriyâ'dır kim
 Şuânla dü âlem pür ziyâdır yâ Resûlâllah
 Sen ol taht-ı risâlet şâhısın kim cümle mevcûdât
 Der-i devlet meâbında gedâdır yâ Resûlâllah
 Kemâl üze seni vasf eylemek mümkün mi sultânım
 Kî meddâhın cenâb-ı Kibriyâ'dır yâ Resûlâllah
 Senin na't-i şerifin dilde tekrâr etmeden ancak
 Murâdım intisâb-ı hâkipâdır yâ Resûlâllah
 Ne denlü mücrim ise de yine kendi garîbindir
 Kulun *Medhî* (1) şefâat müddeâdır yâ Resûlâllah

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Eyâ Gaffâr olan Mevlâ-yi biçûn
 Esirge kullarını etme mahzun
 Recâ-yi afvin etdim eyleme red
 Esirge kullarını etme mahzun
 Koma ayakda kaldır müstemendi
 Ki sensin erham ü eşfak efendi
 Sevindir lûtfun ile derdmendi
 Esirge kullarını etme mahzun

(1) Medhî'ye âid olan iki İlâhî güftesini, Mülga Kadiriâne dergâhındaki bir mecmuadan Bay Gavsî istinsah ederek göndermek lütfunda bulunmuştur. Medhî, XVIII nci asır şair ve musikişinaslarındandır. Vefat tarihini bilmiyoruz. Salim tezkiresinde şu kavimler vardır:

“Medhî: Zümre-i dervişandan Bağdâdiy-yül-asıl bir dervîş-i dilrîş olub medine-i Kostantiniyye muzâfâtından Tophâne nâm mahalde vâki' hânkah-ı Kadiriyyede uzletnişin bir merd-i sâhib temkîn olub şuarâ-yi asırdan olmağla bu mecele-i celile-i zurafâya tastir ve âsârından bu beyti tahfîr olundu:

Aynı on dördü gibi dün gece meclisde idin
 Kande ahşamladın ey mâh-ı dirahşan bu gece”

Medhî'nin Kadiri tarikatine mensub bir musikişinas olduğu anlaşılmaktadır.

Niçe bir hasret ile idelim âh
 Keremlerle atâlar eyle Allah
 Açılsun bâb-ı rahmet her sehergâh
 Esirge kullarımı etme mahzun
 Eğerci *Medhî*'nin kârı hatâdır
 Veli senden inâyet mültecâdır
 Sana lâyük olan çünki atâdır
 Esirge kullarımı etme mahzun

Abdi Şah

— 1 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Gafurî* —

Eden râh-ı mahabbetde tekâpû
 Gül-i gülzâr-ı vuslattân alır bû
 Gönül olsun o gülşende akar su
 Diyelim şevk ile Allah yâ hû
 İde câm-ı visâl-i yârı kim nûş
 O dem eyler sivâyı hep ferâmûş
Gafurî eylesün bahr-ı safâ cûş
 Diyelim şevk ile Allah yâ Hû (1)

Üsküdarlı Kadı Hâfız Süleyman Rifat

— 1 —

— *Evic ilâhî, G. Eşref-i sâni* —

Karârım yokdur ey dilber görelden sen dilârâyı
 Cemâlin görmek için ben açarım canda yarayı
 Şerâb-ı lâyezâliden sunub sâkî mey-i bâkî
 Safâsından olub esrük niderem câm-ı hamrâyı
 Yecûz ü lâyecûzûden geçürdü ilm-i Rabbânî
 Hayâl-i hüsnüne düşdüm niderem ağ u karayı
 Sabâ yeli ki zülfünden kokular getürür câna
 Verirem yoluna yârin Semerkand ü Buhârâ'yı
 Habîbin hakkıçün yâ Rab bu *Sâni Eşref'e* rahm et
 Şühûdun aynına dâim göre ol bedr olan ayı (2)

(1) Cv. K. Mc. No: 183. Bu ilâhî Derviş Receb namına da kayıtlıdır,
 Bakınız: S. 86.

(2) Mst. Mc.,

— 2 —

— *Râhatülervah Durak G. Nasuhî* —

Visalinle edüb i'zâz ü ikram
 Tecellî et meded yâ Hayy ü gufran
 Nikabım ref'ile et bize in'am
 Tecellî et meded yâ Hayy ü Gufran
Nasûhî derdin ile yandı yâ Rab
 Gözü giryan özü biryân oldu hep
 Tesellî et meded yâ Rab bilâ reyb
 Tesellî et meded yâ Hayy ü Gufran (1)

Ahmed Râşid

— 1 —

— *Segâh maa Müstear ilâhî, G. Necib* —

Subh u mesâ sizler ile sâhib-i ezkâr olalım
 Sad cân ile şimdengeru câhid-i derkâr olalım
 Bu aşk u şevk-ı Hak ile hem içelim bâde-i sâf
 Şimdengeru nefsimize bizler de ağyâr olalım
 Böyle zen-i dehre zebûn olmak nedir sen merd iken
 Bakmayalım hiç semtine fâriğ-i efkâr olalım
 Bu mekkâreye uymayan râh-ı Hak'ka yüzün tutar
 Şimdengeru gel *Necibâ* (2) hâdim-i Gaffâr olalım (3)

Nâlîzade İbrahim

— 1 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Mısırî Niyazî* —

Rümûz-i evliyâyı vâkıf-ı esrâr olandan sor
 Enelhak sırrını candan geçüb berdâr olandan sor
 Yürü var ehl-i tecridi alâik ehline sorma
 Anı cân ü cihâmı terk idüb deyyâr olandan sor

(1) Os. Mc., Mst. Mc.

(2) Necib mahlesiyle şiirler yazan Osmanlı hükümdarı Ahmed III. dir. Vefatı 1149 (M. 1736). Bu güfte de belki onundur.

(3) Alm. Mc. No: 632.

Gehî kahr u gehî lûtfun kemâlin bilmek istersen
 Fenâ ender fenâda yoğ olub hem var olandan sor
 Dilâ bu mantık-ut-tayrı fesâhat ehli anlamaz
 Anı ancak ya Attâr ü yahud tayyâr olandan sor
 Anadan doğma gözsüzler kemâhî görmez eşyâyı
 Niyâzî vech-i dildâri ülülebsâr olandan sor (1)

— 1 —

— *Bayatî Durak, G. Derviş Osman* —

Bülbül-i şûrîdeyim gülden nasîbim var benim
 Sanmanız bihüdeyim gülden nasîbim var benim
 Derd-i hâre katlananlar buldu bu kez sohbetin
 Gülsitân-ı Hû'dayım gülden nasîbim var benim
 Açılır âşıklara çün kim visâli gülleri
 Dembedem kapudayım gülden nasîbim var benim
 Bûy-i Hak'tan lezzet aldı *Derviş Osman* (2) sıdk ile
 Her dem ol kokudayım gülden nasîbim var benim (3)

Gebzeli Şeyh Cemal

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Tâ ezelden sen benimle ahd ü peymân eyledin
 Gösterüb ol hub cemâlin yâ ne pinhân eyledin
 Demedin mi sev beni derdine dermân olayım
 Sevdiğim çün arttı derdim yâ ne dermân eyledin
 Bir kuluna vermedin dünyâda bir gömlek giye
 Bir kuluna mülkü verdin hem Süleymân eyledin
 Bir kulunu Kerbelâ'da eyledin susuz şehîd
 Bir kulunu kul iken Mısır'ına sultân eyledin
 Hem kulundur hem resûlün Şâh-ı kevneyn Mustafâ
 İki cihân arasında anı sultân eyledin
 Şeyh Cemâlî ağlamakdan gözlerinden kan döker
 Yer ü gökü arş ü kürşî dostu seyrân eyledin (4)

(1) Os. Mc., Bir mecmuada "Nâli" başlığıyla kayıdır: Şfk. Mc.

(2) Halvetî şeyhlerinden İstanbullu Hakîkizade Osman efendi. Vefatı
 1037 (M. 1627).

(3) Mst. Mc.,

(4) Mst. Mc., Os. Mc.

Zâkir Halil

— 1 —

— *Nevâ ilâhî, G. Adlî* —

İşimiz subh u mesâ cürm ü hatâ
 Mülket-i cân ü dile verdi fenâ
 Gark-ı isyân olmuşam iğfir lenâ
 Rabbenâ yâ Rabbenâ fağfirlenâ
 Adlî-i gamhârı nâçâr eyleme
 Sana yâr et nefsine yâr eyleme
 Cennet eyle yerini nâr eyleme
 Rabbenâ yâ Rabbenâ fağfir lenâ (1)

Salihzade

— 1 —

— *Irak ilâhî, G. Sezâyî* —

Zülfün içre vechini cânâ çü pinhân eyledin
 Ehl-i îmânı o vech ile perîşân eyledin
 Eyledin envâr-ı hüsnün târ-ı zülfünden ayan
 Beste-i zünnâra ya'nî arz-ı îmân eyledin
 Pertev-i aşkın hidâyet oldu inkâr ehline
 Kâfir-i hüsnün olanları müsülmân eyledin
 Çekdin erbâb-ı dilî zencîr-i zülfün kaydına
 Pâdişehsin mülket-i hüsnünde divân eyledin
 Genc-i aşkın kangı dillerde ezel kıldın nihan
 Âkıbet ol dilleri âlemde vîrân eyledin
 Mushaf-ı rûyinde hüsnün hattını kim okudu
 Vâkıf ettin anı esrârına hayrân eyledin
 Hattın ile gösterüb cânâ *Sezâyî'*ye ruhın
 Hızr-ı cânâ zulmet içre âb-ı hayvân eyledin (2)

— 2 —

— *Nişâbûr Mersiye, Düyek, G. Sezâyî* —

Ey şehîd-i Kerbelâ'ya ağlayan
 Ağla matemdir muharremdir bu gün

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

Âteş-i hasretle sine dağlayan
 Ağla mâtemdir muharremdir bugün
 Sinede serde gerekdir dâğ ola
 Kanlu yaşın dîdeden ırmağ ola
 Ger dilersen menzilin uçmağ ola
 Ağla mâtemdir muharremdir bu gün
 Gice gündüz ey Muhammed ümmeti
 İdelim cân-ı Yezîd'e lâneti
 Dersen ire sana Hak'kın rahmeti
 Ağla mâtemdir muharremdir bu gün
 Kimdir ol şâh-ı şehîd-i Kerbelâ
 Nûr-i çeşm-i Murtezâ Âl-i Abâ
 Eb ü ceddîdir Ali hem Mustafâ
 Ağla mâtemdir muharremdir bu gün
 Her seher sanma şafakla şebnemi
 Andı kan ağlar felekler ol demi
 Âlemi tuttu Hüseyin'in mâtemi
 Ağla mâtemdir muharremdir bugün
 Çaryâr ile Muhammed ey saîd
 Oldular tesmîm-i zehr ile şehîd
 Kıydılar rahm itmeyüb bunca anîd
 Ağla mâtemdir muharremdir bugün
 Ey *Sezâyî* bilmiş ol şâh-ı Hüseyin
 Cümleye sevmekdir anı farz-ı ayn
 Şeksiz ehlûllaha oldu nûr-i ayn
 Ağla mâtemdir muharremdir bugün (1)

Üsküdarlı Ali (Zâkirbaşı)

— 1 —

— *Dügâh ilâhî. G. Nasûhî* —

Mazharısın Kübriyâ'nın ey cemâl-i Hû Ahad
 Kıl şefâat ben hazîne yâ Resûlâllah meded
 Oldu zâhir bu kemâlin tâ ezelden tâ ebed
 Kıl şefâat ben hazîne yâ Resûlâllah meded
 Bâğ-ı vahdet bülbülüsün hem inâyet sünbülü
 Menba'-i rûh-i reyâhin sensin ol Hak'kın gülü

(1) Mst. Mc., Şfk. Mc.

Kıl *Nasûhî* bendeni vâsfinda gûyâ bülbülü
Kıl şefâat ben hazîne yâ Resûlâllah meded (1)

— 2 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Dervîş Himmet* —

Uyan behey gafil hâb-i gafletden
Ömrün geldi geçdi haberin var mı
Bir haber aldın mı sırr-ı vahdetden
Ömrün geldi geçdi haberin var mı
Eu dâr-ı rihletdir bunda kalınmaz
Hem sonu fenâdır murâd alınmaz
Kafile kalkınca geri dönülmez
Kervan başı göçdü haberin var mı
Dervîş Himmet senden evvel gelenler
Kimi kul kimisi sultân olanlar
Dünyâ benim mülküm deyüb bilenler
Ecel hamrin içdi haberin var mı (2)

— 3 —

— *Irak ilâhî, G. Rûşenî* —

Der idim gül yüzüne olsa gülün gözü kaşı
Ya benefşe kokulu haddi kad-i serv veşi
Hâşe lillâh ki diyem ben de senin gül yüzüne
Vey nice benzedeyim pâdişehî câr keşi
Ne aceb kâfir-i bed gevher ü sengin dil imiş
Gelmeyüb rahme senin gevherine attı taş
Pâk ü sâf olubên evsâf-ı beşerden arınur
Nûş iden lâ'l-i lebinden mey-i bî gıllı ü gışı
Rûşenî zülf ü ruhin yâdına tan mı okusa
Sûre-i Nûr u Duhan Külle gadâtin ve aşî (3)

— 4 —

— *Uşşak ilâhî, Devrinhindî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —
Tecellî şevk-ı didârın benî mest eyledi hayran
Enelhak sırrımı candan anınçün kılmazam pinhan

(1) Şfk. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Os. Mc.

Bu ay ü gün bu yıldızlar bu giceler bu gündüzler
 Bu yazlar kışlar u güzler benim emrimdedir yeksan
 Çürümüş tenlere bir kez eğer dersem biiznî kum
 Yahn ayak u baş açık duralar kamusu üryan
 Benim ilm-i ledünnümde hezâran Hızr olur âciz
 Benim her bir tecellimde niçe bin Mûsiler hayran
 Sanursın *Eşrefoğlu'yam* ne Rûmî'yem ne İznîkî
 Benem ol dâim ü bâkî göründüm sûretâ insan (1)

Şeyh Mehmed (Kadirî)

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Zihî bahtlu şu canlar kim bulur anın visâlini
 Zihî devletlü gözler kim görür anın cemâlini
 Zihî tûtî vü kumriler ki vashî sükkerin yerler
 Didâre karşı dururlar içüb kevser şerâbını
 Zihî bülbüller öterler anın didârına karşı
 Zihî âşıklar okurlar anın hüsnü kitâbını
 İlâhî sen müyesser kıl bu *Eşrefoğlu Rûmî'ye*
 Kî ol meclis-i âlîde dura kavşura elini (2)

— 2 —

— *İsfahan ilâhî, G. Mısrî Niyâzî* —

Oldum çü mahv-i mahz-i zat buldum vücüdünden necât
 Ben içmişem âb-ı hayât irmez bana hergiz memât
 Ben dost yolunda varımı terk eyledim önden sona
 Küfr ile imandan geçüb a'yanda bulmuşam sebât
 Her kande baksam görünür gözlerime sırr-ı ezel
 Her şey ulaşub hakkına çıkdı aradan kâinât
 Dost ile ben dost olalı zevk ile işret bulalı
 Dayf-ı mükerremdir bu can hep yediğim kand ü nebât
 Halvetden itdim rihleti kesretde buldum vahdeti
 Bâzarda düzdüm halveti rûz ü şebim îd ü berât

(1) Mst. Mc. Mecmuada şi'r'in baş tarafına şu kayıt ilâve edilmiştir:
 "Ali Üsküdari, Dergâhda beste eylemiş."

(2) Os. Mc.

Gördüm bu âlemler kamu benim vücûdumla dolu
 Bir olmuş uçmağ u tamu cümle bana oldu sıfât
 Her ne yana kim eğilem ol yana her şey eğilür
 Olmuş *Niyâzî* hep senin sâyelerin sitte cihât (1)

— 3 —

— *İsfahan ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Hak'ın kullarını bazı kul eyler
 Anı kul eylemez yine ol eyler
 Alan veren odur pazar içinde
 Kimi bâ y ü kimini yohsul eyler
 Kiminin bakırını eder altun
 Kiminin altunun kara pul eyler
 Kimini güldürür dâim cihanda
 Kiminin âh ü figanın bol eyler
 Bu sözün Yunusî *Mısrî* degildir
 Luğâz bunda muammâsın ol eyler (2)

— 4 —

— *Nevâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Kim ki aşkın dârına berdâr olur
 Cümle uşşâk içre ol serdâr olur
 Bunda uşşâkı yakan od âkibet
 Nâr-ı İbrâhim gibi gülzâr olur
 Korkma tamudan eğer âşık isen
 Bülbül olanın yeri gülzâr olur
 Cennet-i irfâna dâhil olanın
 Kande baksa gördüğü didâr olur
 Gözsüz olanlar o yüzü göremez
 Anı gören hep ülülebsâr olur
Mısrî tâc ü tahta olmaz vasl-ı yâr
 Âdet oldur ana can isâr olur (3)

(1) Os. Mc. No: 616.

(2) Os. Mc. No: 616.

(3) Os. Mc. No: 616.

— 5 —

— *Nevâ ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Yâ Rab bize ihsân it vuslat yolunu göster
 Sûretde koma cân it uzlet yolunu göster
 Nefsimi hevâdan kes kalbimi riyâdan kes
 Meylimi sivâdan kes halvet yolunu göster
 Candan sana tâlib kıl her tâata râgıb kıl
 Bir pire musâhib kıl hizmet yolunu göster
 Hâr içre biter gülzâr zâr içre doğar envâr
 Her şeyda tecellin var rü'yet yolunu göster
 Şol kim ola vuslatte halvet bula celvette
 Bu Mısrî'ye kesrette vahdet yolunu göster (1)

— 6 —

— *Rast ilâhî G. Mısrî Niyazî* —

Ârifin mutlak kelâmın tutmağa irfan gerek
 Sırr-ı muğlakdır gönülde zevk ile vicdan gerek
 Bir hazînedir tasavvuf mâlik olmaz her hasis
 Bulmağa anı dü âlemde beğim sultan gerek
 Ârif oldur halkı başına üşürmek istemez
 Gönlü cümle halk içinde hâk ile yeksan gerek
 Çünkü ârîdir izâfatdan vücûdu dilberin
 Zevk-ı küllî isteyen âşık dahi üryan gerek
Mısrıyâ terk-i izâfât etmeğe lâıyk olan
 Kümmel-i insân içinde binde bir insan gerek (2)

— 7 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Atûfî* —

Mazhar-ı sırr-ı Hudâ'dır Şeyh Abdülkadirî
 Menba'-i feyz ü atâdır Şeyh Abdülkadirî
 Kutb-i âlem gavs.i a'zâm mazhar-ı hulk-i azîm
 Sâhib-i sadr-ı safâdır Şeyh Abdülkadirî
 Oldürür sultân-ı cümle evliyâ vü atkıyâ
 Nesl-i pâk-i Mustafâ'dır Şeyh Abdülkadirî

(1) Os. Mc. No: 616.

(2) Os. Mc. No: 616.

Âstânın bekleyen maksûda olur âşinâ
Fâiz-i feyz ü vefâdır Şeyh Abdülkadîrî
Ey Atûfî (1) bende ol bin cân ile ol hazrete
Rûy-i maksûdu nümâdır Şeyh Abdülkadîrî (2)

— 8 —

— Şehnaz ilâhî, G. Vahdetî —

Söyle bülbül tâze güller asrıdır
Meclise gel Kadirîler devridir
Râzı keşf et ehl-i diller vaktidir
Meclise gel Kadirîler devridir
Hokka-i müşgîn-ı hân-ı rahmeti
Halka-i zerrîn-i bâb-ı hazreti
Görmek istersen eğer ey Vahdetî
Meclise gel Kadirîler devridir (3)

— 9 —

— Şehnaz ilâhî, G. Vahdetî —

Maârif burcunun şâhâ hümâsı Kadirîlerdir
Hakikat cem'inin bir mehlikası Kadirîlerdir
Ne yerde akd olursa aşk u şevkin meclisi cânâ
O bezmîn bâis-i zevk u safâsı Kadirîlerdir
Sebîl oldukda uşşâka şerâb-ı kevser-i tevhîd
O havzın, sâki-i câm-ı atâsı Kadirîlerdir
Dilersen açla gözün gel al el Kadirîlerden
Ki cân ü dil gözünün tûtyâsı Kadirîlerdir
Ne denlü medh olursa Kadirîler Vahdetî hakdır
Ki her yüzden semanın pek sezâsı Kadirîlerdir (4)

— 10 —

— Uzzal ilâhî, G. Yunus —

Aşkın dürür hayâtım Cismimde cân gerekmez
Nişânın bulsa gönül gayri nişân gerekmez

-
- (1) Sofîzade Abdullah Atûfî efendi- Vefatı 1122 (M. 1710).
(2) Os. Mc. No: 616.
(3) Sd. Mc.
(4) Sd. Mc.

Mevlâ zikridir sözüm Yoluna kurban özüm
 Cemâlin görse gözüm Gayri seyran gerekmez
 Dünyâ çıkdı gözümden Ukbâ da hem özümden
 Maksûdum sensin ey dost iki cihan gerekmez
 Terk eyledim hevâyı yakdım hep mâsivâyı
 Nûr-i zâta irişdim Hûr ü gilman gerekmez
 Münkirler okun atar Temreni cana batar
 Yunus'a didar yeter gayri ihsan gerekmez (1)

Simkeş Mustafa Çelebi

— 1 —

— *Hüseynî aşîran ilâhî, G. Şeyh Vâhidî* —

Dahl eyleme devrâna
 Anda çok işler vardır
 Kadem basan irfâna
 Hezar dervişler vardır
 Ehl-i riyâ sanma sen
 Eyle terk-i sû-i zan
 Cümleden el yuyuben
 İşi bitmişler vardır
 Hiç devr etmez şey mi var
 İbretle kılsan nazar
 Pak değil kalbin meğer
 Gönlünde gışler vardır
 Gir devrâna *Vâhidî*
 Tevhid eyle Vâhid'i
 Niçe münkir zâhidî
 İrsâd etmişler vardır (2)

— 2 —

— *Uşşak ilâhî, G. Şeyh Vâhidî* —

İlâhî matlabım ancak senin seyr-i cemâlindir
 Cihanda maksadım ancak senin seyr-i cemâlindir
 Muhakkak anladım dilde senindir varlık eşyâde
 Beni eyleyen üftâde senin seyr-i cemâlindir

(1) Os. Mc. No: 616.

(2) Os. Mc. No: 616.

Gönül mürgi ider feryad firakıyla olur berbad
 O düşmüşe eden imdad senin seyr-i cemâlidir
 Olubdur *Vâhidî* kemter cihanda cümleden ahkar
 Alimsin ol seni ister senin seyr-i cemâlidir (1)

Dırağman zâkiri Şeyh Ahmed

— 1 —

— *Acem Tevşih, G. Vahyî* —

Gönüller ârzû mend-i visâlin yâ Resûlâllah
 Nola uşşâka arz etsen cemâlin yâ Resûlâllah
 Nola hemvâre mağşûş-i nukuş-i mâsivâ olsa
 O dil kim olmaya fikr-i hayâlin yâ Resûlâllah
 Helâk eylerdi erbâb-ı hatâyı derdi uşşâkın
 Şifâsâz olmasa fikr-i nevâlin yâ Resûlâllah
 Sen ol sultân-ı taht-ı baht-ı şâh-ı istifâsın kim
 Eder Cibrîl'i dem beste kemâlin yâ Resûlâllah
 Yüz urdu dergeh-i vâlâna *Vahyî*-i atâ cûyin
 Yeter devlet olursa pâymâlin yâ Resûlâllah (2)

— 2 —

— *Acem ilâhî, G. Abdülâhad Nûri* —

Çü kânım lâmekândır bî mekândır bu mekân içre
 Zamândır bu gün sâhib zamânım bu zamân içre
 Bulur bu âlem-i kesrette vahdet sırrını elhak
 Bakub mir'ât-ı a'yâna gören aynım ayân içre
 Serâser gayb-ı ağvebdır şüûn-ı sırr-ı pinhânım
 Çü şânım bî nişanlıktır nişânım bî nişân içre
 Vücûdum hâteminde nakş olunmuş ism-i a'zam çün
 Süleymân-ı zamân olsam revâdır ârifân içre
 Mesih'e uğradı rûh-i revânım çerh-i çârümde
 Bir etti rûhî Rûhullah ile ey *Nûri* cân içre (3)

(1) Os. Mc. No: 616.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

— 3 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek, G. Şems-i Tebrizî* —

Bihamdillah direm Allah alub aklımı fikrullah
 Dilimde zâtın esmâsı bana üns oldu zikrullah
 Bu tevhidden murâd olan cemâl-i zâta ırmektir
 Görünen kendi zâtıdır değildir sanma gayrullah
 Gönül âyinesin sôfi eğer ider isen sâfi
 Açılur sana bir kapu ayân olur cemâlullah
 Ben ol pervâneyim geldim düşüb aşkın ile yandım
 Yanuben külli kül oldum beni mahv etti aşkullah
 Şems Tebriz bunu bilür ahad kalmaz fenâ bulur
 Bu âlem külli mahv olur heman bâkî kalur Allah (1)

— 4 —

— *Arazbar ilâhî, G. İzzî* —

Dest-i aşk ile demâdem yakalar çâk eyleriz
 Hasret-i şevk ile dâim çeşmi nemnâk eyleriz
 İRmeğe ol dosta sular gibi durmaz çağlarız
 Döğünüb taşlarla yüzümüzü biz hâk eyleriz
 Âşık-ı şeydâlarız biz dost cemâlin görmeğe
 Mâsivâdan gönlümüz âyinesin pâk eyleriz
 Âteş-i aşk ile biz süz ü güdâz olmağdayız
 Bağrımız ney gibi dağlar ile derdnâk eyleriz
 Mazhar-ı Hak olduğumuz İzziyâ zâhir bizim
 Pes ne hâcettir Enelhak'dan dem imsâk eyleriz (2)

— 5 —

— *Baba Tahir ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Gönlüm ilâhî derdini arzu eder dermân için
 İster derûnum aşkını aşyârı hep tâlân için
 Dâim idem ahde vefâ cân ü dilim bulsun safâ
 Olsun şeffîm Mustafâ Yevm-ül-cezâ gufrân için

(1) Mst. Mc., Cs. Mc. Bu ş'rin Şems-i Tebrizî'ye yahud Şems mahlä-siyle sürlür yazan Mevlâna'ya âid olmadığı mahakkaktır. Kitabımızda görülen diğcr bazı Türkçe sürlcrin de Mevlâna'nın sanılarak bestelendikleri şübhesizdir.

(2) Alm. Mc. No: 696.

Senden gele yâ Rabbi hâl gitsün kamu benden makal
 Sırrım bula zevk-ı visâl maksûdumu vicdân için
 Cezben beni cezb eylesün varlıklarım yok eylesün
 Yoklukda hem var eylesün vîranlığım imrân için
 Nâil olayım izzete vâsıl olayım devlete
 Mahvî'yi irgür vuslate dîdârını seyrân için (1)

— 6 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Rıza* —

Şeh-i halvetserây-i Lîmaallâhî Muhammed'dir
 Harîm-i Kabekavseyn'in şehinşâhı Muhammed'dir
 Leamrûk tâcını giymiş oturmuş taht-ı Levlâk'e
 Hakikat burcunun mâh-ı felekcâhı Muhammed'dir
 Cemâlûllaha gülruhsârı mir'ât-ı tecellidir
 Cenâb-ı Hazret-i Hak'kın nazargâhı Muhammed'dir
 Gel ey dil gezme sahrâ-yi beyâbân-ı taallûkda
 Tarîkat ehlinin hemrâz ü hemrâhı Muhammed'dir
 Der-i vâlâ cenâbı mültecâ-yi ehl-i isyandır
 Gürûh-i derdmendânın mededhâhı Muhammed'dir
 Muhakkak bende-i efgendesî sultân-ı zîşandır
 Rızâyâ on sekiz bin âlemin şâhı Muhammed'dir (2)

— 7 —

— *Bayatî ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Hudâyâ keşti-i cürm içre kaldım
 Nedâmetle müdâm estağfirullah
 Hevâ ile bihâr-ı zenbe daldım
 Nedâmetle müdâm estağfirullah
 Begayet bende çoktur cürm ü isyan
 Velâkin fazlına yok hadd ü pâyan
 Cenâbından umarız afv ü gufran
 Nedâmetle müdâm estağfirullah
 Serâpâ mü be-mû hep pür günâhım
 Gîce gündüz müdâmî âh ü vâhım

(1) Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 696.

Fakirim *Mahvî*'yim bir rû sıyâmım
Nedâmetle müdâm estağfirullah (1)

— 8 —

— *Bayatî ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Yâ Rabbi kerem eyle
Bu şehr-i sıyâm içre
Kullarına rahm eyle
Bu şehr-i sıyâm içre
Biz derdliye dermân et
Âsilere gufrân et
İhsân-ı firâvân et
Bu şehr-i sıyâm içre
Şunlar ki olur sâim
Tâatde olur kaim
İster keremin dâim
Bu şehr-i sıyâm içre
Âbidler olur ma'mûr
Ârifler olur pür nûr
Mahvî olagör mağfûr
Bu şehr-i sıyâm içre (2)

— 9 —

— *Dilkeş ilâhî, G. Sahvî* —

Hemîşe bülbülün gülşende feryâdı mahabbetdir
Lisân-ı hâl ile her zıkr ü evrâdı mahabbetdir
Bahâristân-ı âlemde gönül mürgu dem urmaz hiç
Meğer bend-i anâsır içre nâşâd-ı mahabbetdir
Be sôfî hûy ü hây ile bu kil ü kal ile olmaz
Sülûk erbâbının ma'nâda irşâdı mahabbetdir
Mahabbet nârı cismim şehrini yakdı remâd itti
Sivâ ceyşi ne nehb itsün o berbâd-ı mahabbetdir
Gönül levhinde tasvîr eyleyen nakş-ı hayâlini
O şâh-ı milk-i hüsnün *Sahvî* Behzâd-ı mahabbetdir (3)

(1) Os. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 696.

— 10 —

— *Dügâh ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Recâ-yi lûtfuna geldik kapuna
 Şefâat et meded Sultân-ı kevneyn
 Yüzümüz sürüyü geldik tapuna
 Şefâat et meded Sultân-ı kevneyn
 Efendim gel şefâat bâbını aç
 Hudâ'nın dürr-i lûtfun âleme saç
 Kerem et etme bizi gayre muhtac
 Şefâat et meded Sultân-ı kevneyn
 Beküllî âleme rahmet vücûdun
 Anıncündür semâvâta suûdun
 Kamu mahlûk umar ihsân ü cûdun
 Şefâat et meded Sultân-ı kevneyn
 Bu *Mahvî* derdmende eyle ihsan
 Karîni lûtfun idüb eyle hândan
 Günâhın afv ide o Rabb-i Rahman
 Şefâat et meded Sultân-ı kevneyn (1)

— 11 —

— *Eviç ilâhî, G. Muhyiddîn-i Arabî* —

لا من اسمه روح وجسم
 لا من جوهر الاشياء ظلم
 لنا في مجمع الاسماء اسم
 فوهذا من جنون العشق قسم
 تعلمنا بلا حرف وصوت
 قرأنا بلا سهو وفوت (2)

— 12 —

— *Eviç ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Aşk ile dâim edersen ah ü vâh
 Ben Resûl-i müctebâyâ âşıkım

(1) Os. Mc.

(2) Mst. Mc. Bir mecmuada "Irak" deye tashih edilmiştir: Alm. Mc. No: 637., Bir mecmuada da "Irak" olarak "Nefes anbarı Müs-tafa" namına kayıtlıdır (Alm. Mc. No: 650). İhtimal ki iki makamda, iki bestesi vardır.

Râh-ı aşk içre tenim etsem tebâh
 Ben safiy-yül-asfiyâya âşıkım
 Bülbül âsâ eyleyüb âh ü figan
 Eylesem hâk-i rehinde terk-i can
Derviş Ahmed virdin olsun her zaman
 Ben Habîb-i Mustafâ'ya âşıkım (1)

— 13 —

— *Eviç ilâhî, G., B. Kendisinin* —

Ey gürûh-i enbiyâ vü evliyânın ekremi
 Hazret-i Hak'kın habibi mürselinin a'lemi
 Zâtını Hallâk-ı âlem bâis-i kevn etmese
 Halk eder miydi aceb ol cedd-i pâkin Âdem'i
 Derdimin dermânı sensin cânımın cânânı hem
 Zahmımın ey derdlerin dermânı sensin merhemi
 Hadd-i zâtında Ahad'den Ahmed'i fark eyleyen
 Mîm-i zâtındır senin fark etti ism-i a'zami
 Her ne denlü mücrim ise kendi abdindir *Hulûs* (2)
 Kıl şefâat ana ey esrâr-ı Hak'kın mahremi (3)

— 14 —

— *Eviç gerdaniye ilâhî, G. Sahvî* —

Cemâlin âleme mihr-i münevver yâ Resûlâllah
 Vücûdun cümleye nûr-i musavver yâ Resûlâllah
 Makamın Kabekavseyn-i şühûd oldu şeb-i mi'râc
 O dem Levlâk ile oldun muvakkar yâ Resûlâllah
 Fürûzân-ı firâk-ı nâr-ı hasret haste-i aşka
 Zülâl-i vaslının câmı muanber yâ Resûlâllah
 Yapışdım dâmen-i afve siyehrû müznibim senden
 Şefâat yevm-i mahşerde mukarrer yâ Resûlâllah
 Olaldan gülşen-i na'tinde *Sahvî* bülbül-i güyâ
 Meşâmı bûy-i medhinle muattar yâ Resûlâllah (4)

(1) Alm. Mc. No: 637.

(2) 1141 (M. 1728) de vefat eden meşhur musikişinas Hasan Hulûs

(3) Os. Mc.

(4) Os. Mc., Alm. Mc. No: 637, 696.

— 15 —

— *Gerdâniye ilâhî, G. Vesîm* —

Cemî'i enbiyânın efdalisin yâ Resûlâllah
 Nola âhırda gelsen evvelisin yâ Resûlâllah
 Nedîm-i bezm-i hâs-ül-hâs.ı halvethâne.i izzet
 Hudâ'nın sen habîb.i ecmelisin yâ Resûlâllah
 Ulûm.i enbiyâ nisbet olunmaz ilmîne zîrâ
 Muhakkak mürselinin ekmelisin yâ Resûlâllah
 Aceb mi emrine râm olsa ins ü cin melâikle
 Dü kevnin pâdişâh.ı a'delisin yâ Resûlâllah
Vesîm-i mücrime lûtf eyle sultânım şefâat kıl
 Günehkârın şefî'-i ekfelisin yâ Resûlâllah (1)

— 16 —

— *Hüseynî Tevşih, G. Vahyî* —

Ruhin gülzâr-ı firdevs.i ezeldir yâ Resûlâllah
 Kelâmın gûşuma hacc-ül-bedeldir yâ Resûlâllah
 Kadîn mahsûd.i tûbâdır hirâmın gayret-i sidre
 Gubârın arşa kühl olsa mahaldir yâ Resûlâllah
 Gumûm.ı ma'siyet medhûş-i ye'setmez dil-i zârî
 Çü lûtfun zîver.i levh-i emeldir yâ Resûlâllah
 Ne mümkün hall olunmak ukde-i vaslın murâd üzre
 Zaîfim dest-i endişem eşeldir yâ Resûlâllah
 Bu *Vahyî* bendeni kıl neşveyâb.ı cür'a.i lûtfun
 Humâr âlûd.i gamdır pür keseldir yâ Resûlâllah (2)

— 17 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Sahvî* —

Mir'ât-ı dilin jeng.i sivâ etse mugattâ
 Pertev vere mi aksi ile şems.i muallâ
 Zikr eyle gel Allah'ı musaykal ola kalbîn
 Tâ kim görüne sende olan sûret ü ma'nâ
 Vuslat dem.i cem'inde kalam deyu duruşma
 Fark ola heme matlabın ey ârif ü dânâ

(1) Os. Mc.

(2) Os. Mc.

Sa'y eyle makalâtını *Sahvî* idegör hâl
Erbâb-ı sülûka budürür matlab-ı a'lâ (1)

— 18 —

— *Irak ilâhî, G. Sahvî* —

Düşüb itlâka terk iden kuyûdu
Görür ol lem'a-i nûr-i vücûdu
Olur âsâr-ı esmâ cümle fânî
Baka ender bakadır pes şühûdu
Cemâlullah hakikat Kâ'besidir
Bu çâr erkânadır şer'in sücûdu
Tarikat sırrına mahrem olaldan
Dil oldu vech-i Bâkî'nin rübûdu
Aref sırrında *Sahvî* ma'rifet bul
Ola kalbe füyûzâtın vürûdu (2)

— 19 —

— *Irak ilâhî, G. Said* —

Cemâlin gösterüb güldür dil-i mahzunları şâd et
Keremkârâ meded âşıkları bir gülle gel yâd et
Harâb oldum gam-ı hecrinle sultânım meded senden
Visâlinle kerem kıl bendeni ma'mûr ü âbâd et
Ne denlu rû siyehsem yüz sürüb dergâhına geldim
Beni de bëndelerden yâ Resûlallah ta'dâd et
Mücerred aşk u şevkîn bî ser ü pâ kıldı uşşâkı
Tehî pûyân-ı râh-ı vasla hân-ı lûtfunu zâd et
Karâr etme *Saidâ* (3) Gülşeni bülbüllerindensin
Demâdem na't-i pâk-i Mustafâ'da durma feryâd et (4)

— 20 —

— *İsfahan tevşih, G. Vahyî* —

O kim aşkınla pür derd ü elemdir yâ Resûlallah
Usâta âsitânın mütemestir yâ Resûlallah

(1) Alm. Mc. No: 696.

(2) Os. Mc.

(3) Kâtibzade Hattat Mehmed Refi'

(4) Mst. Mc., Os. Mc., Alm. Mc. No: 650.

Nola gülzâr-ı rûy-i vuslat olsa iltifâtınla
 Gaminla niçe demdir dîde nemdir yâ Resûlâllah
 Garaz arz eylemekdir hâlîmi dergâh-ı vâlâna
 Ki kaddim bâr-ı isyân ile hamdir yâ Resûlâllah
 Elim tut bana imdâd eyle ihsân eyle lûtf eyle
 Çü kârın müstemendâna keremdir yâ Resûlâllah
 Gubâr-ı dergehin *Vahyî*-i nâçize şefâat kıl
 Giriftâr-ı hevâ gark-ı töhemdir yâ Resûlâllah (1)

— 21 —

— *Kürdî ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Derûnumda olan hâlet ne hâlettir anı bilmem
 Ezel cânımdan içilmiş ne şerbettir anı bilmem
 Bu gönlüm gâhî külhandır vücûdum cümle büryandır
 Akar gözlerimin yaşı ne hikmetdir anı bilmem
 Muhassal mâsivâ varın vücûd-ı mutlaka saldım
 Nümâyân oldu çün vahdet ne vahdettir anı bilmem
 Garîbim bes bu âlemde misâlimdir benim Mecnun
 Cüdâ düşdüm o Leylâ'dan ne gurbettir anı bilmem
 Garîkım bahr-i hayrette fakîrin *Mahvî*'yem yâ Rab
 Baîd oldum cenâbandan ne firkattir anı bilmem (2)

— 22 —

— *Mâhûr ilâhî, G. Sultan Mustafa II* —

Elmeded ey Fahr-i âlem hem Şefî'-al-müznibin
 Nâzil oldu hakkına hem rahmeten lilâlemîn (3)

— 23 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Gönül senden peyâm-ı yârı özler
 Haber ver ey sabâ dost ellerinden
 Uyumaz her seher yolları gözler
 Haber ver ey sabâ dost ellerinden

(1) Os. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Alm. Mc. No: 650, Güfte için bakınız: S. 252.

Nazar et Nûrî'ye ehli nazarsın
Anın derd-i derûnun fehm edersin
Fîrâkın âteşin dilden gidersin
Haber ver ey sabâ dost ellerinden (1)

— 24 —

— *Muhayyer ilâhî, G. Vahyîzade Feyzullah* —

Katre-i aşk-ı Hudâ bir bahr-i bi pâyândır
Burc-i dilde zerresi hurşid-i tâb efşândır
Yâ nice kâlâ-yi vasl-ı Hak'ka nâil olmaya
Âşıkın hemyân-ı tenden bezli nakd-i cândır
Cünbişi bihûde sanma zâkirin meydânda
Cür'anûş-i câm-ı aşk-ı Hazret-i Rahmân'dır
Şem'-i şevk-ı rüyetin dilde fûrûzân olah
Mürg-i cânım ana bir pervâne-i sûzândır
Halk olundu ins ü cin çün ma'rifet billâh için
Matlab-ı a'lâ cihanda cümleye irfândır
İştigal-i zikr ile me'mûrdur *Feyzi* ibâd
Bu kelâmım nass-ı Kur'an-ı azîm-üş-şândır (2)

— 25 —

— *Nevâ ilâhî, G. Adlî* —

Yandı gönülden mâsivâ çün nâr-ı zikrullah ile
Oldu münevver cân ü dil envâr-ı zikrullah ile (3)

— 26 —

— *Nevâ ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Gaflette olan gönlüm
Gel Hak'ka niyâz eyle
Hayrette kalan gönlüm
Gel Hak'ka niyâz eyle

(1) Alm. Mc. No: 637. Önce "Osman efendi" namına kaydedilmiş, sonra yukarıki şekilde tashih edilmiştir.

(2) Mst. Mc.

(3) Os. Mc. Güftenin tamamı için bakınız S. 105.

Bul sendeki ma'nâyı
 Gör âlem-i ra'nâyı
 Ko ziynet-i dünyâyı
 Gel Hak'ka niyâz eyle
 Gel kulluğa bel bağla
 Aşk oduna can dağla
 Sen leyl ü nehâr ağla
 Gel Hak'ka niyâz eyle
 Cisminde iken kudret
 Râm olmuş iken kuvvet
 Elvermişiken fırsat
 Gel Hak'ka niyâz eyle
 Sen tûli emelden geç
 Bu sehv ü zeleden geç
 Var *Mahvi* cedelden geç
 Gel Hak'ka niyâz eyle (1)

— 27 —

— *Nevâ ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Elhamdülillâh ol mâh-ı rahmet
 Sâyesin saldı ol şehri ni'met
 Şâd oldu kullar buldular devlet
 Sen eyle yâ Rab anlara izzet
 Gufrân ü lütfun ister bu ümmet
 Matlûbu senden anların cennet
 Savm ü sıyâmı yâ Rab kabûl et
 Âhır nefesde imanla hatm et
 Mâh-ı rahmetdir cürmümüz afv et
 İrgür cinâna arz-ı cemâl et
 Elhamdülillâh oldu inâyet
 Mü'min olanlar buldu kerâmet
 Şehr-i mubârek ider şefâat
 Ehl-i sıyâma yevm-i kıyâmet
 Kim erdi kadre buldu selâmet
 İster bu *Mahvî* dâim saâdet
 Savm ü sıyâmı yâ Rab kabûl et
 Âhır nefesde imanla hatm et (2)

(1) Os. Mc.

(2) Alm. Mc. No: 650.

— 28 —

— *Pençgâh Tevşih, G. Mısrî Niyazî* —

Doğdu ol sadr-ı risâlet basdı arş üzre kadem
 Saldı ol nür-i nübüvvet pertevin fevkal-ümem
 Çalınur tabl-ı beşâret geldi şâh-ı enbiyâ
 Gulgüle doldu cihâna konu ol sâhib alem
 Nür-i vechinden alındı encüm ü şems ü kamer
 Bahr-i ilminden bilindi hikmet-i levh ü kalem
 Gelmeyeydin âleme sen halk olunmazdı cihan
 Dostluğuna yaradıldı ey Nebiy-yi muhterem
 Yâ Resûlâllah şefâat kıl *Niyâzî* mücrime
 Ol zaman kim baş açık yahn ayak ben ağlayam (1)

— 29 —

— *Rast teşvih, G. Mehmed Refî* —

Bu şeb hurşid- evreng-i risâlet geldi dünyâye
 Muhammed Mustafâ'nın nûru saldı âleme sâye
 Donandı âlem-i bâlâ serâser nûr ile ol şeb
 Kadem basdı vücûd iklimine ol âsman pâye
 Aceb mi andelib-i nağme pîrâ olsa na'tinle
 Meded ey server-i Yesrib kerem kıl bu *Refîâ*'ye (2)

— 30 —

— *Sabâ ilâhî, G. Sahvî* —

Şu dil kesret ile büthâne oldu
 Anın vahdet sözü efsâne oldu

(1) Os. Mc.

(2) Sd. Mc. Bu manzume, 1183 (M. 1769) de vefat eden Kâtübzade Mehmed Refî'indir. İstanbul Konservatuvarı neşriyatı arasında "Dirağman zâkirbaşısı Ahmed efendi" namına, fakat güftesi yanlış olarak "Yavaşca Mehmed Ağa zaviyesi şeyhi Abdürrahman Refîâ efendi" ye isnad edilerek neşredilmiştir (Mevlûd tevşihleri I. 26). Dr. Bay Subhi ise tamamiyle yanlış olarak güfteyi Ömer Rüşeni'ye, besteyi de İtrî'ye isnad ederek notasiyle birlikte eserine dercetmiştir (Türk musikisi III, 78). Şair için bakınız: Tuhfe-i hattatin S. 717-718.

Diraman zâkiri Ahmed, "Said" ve "Kefî" mahlâslarıyla şiirler yazan bu değerli şahsiyetin diğer bazı manzumelerini de bestelemiştir.

Sivâ âlâyişin terk idüb âşık
 Bu ziyetgâh ana gamhâne oldu
 Mey-i aşkı ezel bezminde sundu
 O sâkiden içüb mestâne oldu
 Olub itlak içinde âşinâ ol
 Bu kayd içre düşüb bigâne oldu
 Per ü bâlin yakanlar nâr-ı aşka
 Cemâli şem'ine pervâne oldu
 Bürehne pâ vü ser aşkınla yâ Rab
 Gezer *Sahvi* acib divâne oldu (1)

— 31 —

— *Segâh ülâhî, G. İsa Mahvi* —

Aşk câmım Mevlâ'dan nûş eyledim evvel çün
 Bu âlem-i insâna mestâne olub geldim
 Vahdet elini kodum kesrette şikâr için
 Pes' âlem-i ebdâne mirâne olub geldim
 Dört yâr ile bir oldum ülfette karâr ettim
 Ben menzil-i ırfâna şâhâne olub geldim
 Dünyâdaki cem'iyet elbet sonu firkattir
 Verdim anı yârâne rindâne olub geldim
 Arzû-yi vatan almış aklını bu *Mahvi*'nin
 Koydum seri meydâne divâne olub geldim (2)

— 32 —

— *Uşşak Tevşih, G. Sahvi* —

Makdem-i zât-ı şerîfin Rahmeten lil'âlemîn
 İns ü cin buldu selâmet Cebreil oldu emîn
 Yazdılar sernâme-i ünvanına şâh-ı rusûl
 Nâzil oldu şânına çün sûre-i Feth-i mübîn
 Ümmeti olmakla fahr etsek acib mi akdeme
 Doğıcak fahr etti zâtıyla semâvât ü zemin
 Yevm-i mahser yâ Resûlâllah *Sahvi* mücrime
 Kıl şefâat re'fetinle yâ Şefî'-al-müznibîn (3)

(1) Os. Mc., Alm. Mc. No: 696.

(2) Mst. Mc., Alm. Mc. No: 696.

(3) Os. Mc., Alm. Mc. No: 696.

— 33 —

— *Uşşak ilâhî, G. İsa Mahvî* —

Budur derdim cüdâ düştüm elimden
 Garibim âcizim lûtf eyle Mevlâ
 Devâ olmaz bana gayrın elinden
 Garibim âcizim lûtf eyle Mevlâ
 Anâsır muktezâsından necat ver
 Hulûs üzre ibâdetle sebat ver
 Zelil etme dil ü câna hayat ver
 Garibim âcizim lûtf eyle Mevlâ (1)

Tulûî Şeyh Mehmed

— 1 —

— *Segâh Durak. G. Yunus* —

Ben bende buldum çün Hak'ı şekk ü güman nemdir benim
 Ben dost yüzün görmez isem bu gözlerim nemdir benim
 Gelsün münâcât eyleyen doksan bin hâcât eyleyen
 Taşra ibâdât eyleyen görsün o dost nemdir benim
 Ol dost bana ümmî demiş hem adımı ümmî komuş
 Dilim şeker gövdem kemiş bu söyleyen nemdir benim
 Yunus benem ümmî benem dokuz atam dördttür anam
 Aşk odına düşüb yanam sük u bazar nemdir benim (2)

Çâlâkzâde Şeyh Mustafa

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Hîmnet* —

Geçelim bu hevâ ile hevesden
 Diyelim sıdk ile estağfirullah
 Bu can mürgun uçurmadan kafesden
 Diyelim sıdk ile estağfirullah
 Nice bir uyalım nefsi leîme
 Bizi oldur koyan nâr-ı cahîme

(1) Alm. Mc. No: 698.

(2) Mst. Mc.

Niyâz idüb o lütfu çok Kerim'e
 Diyelim sıdk ile estağfirullah
 Yarım kim dergeh-i Hak'ka varırız
 Cü defter açıla cümle görürüz
 Nedir bu derse ne cevab veririz
 Diyelim sıdk ile estağfirullah
 Bu *Derviş Hîmmet*'e lütf ide Allah
 Ana âsân olur seyr-i maallah
 Uyanub nevm-i gafletden sehergâh
 Diyelim sıdk ile estağfirullah (1)

— 2 —

— *Acem aşîrân ilâhî, Düyek, G. Sünbülî Fahrî* —

Tâ dil verelden Sünbül'e	Sünbülîler derler bize
Meyl etmeyiz gayri güle	Sünbülîler derler bize
Bu gülşenin kimi gülün	Sever kimisi bülbülün
Aldık heman biz sünbülün	Sünbülîler derler bize
İrişdi sem'a bir sadâ	İns ü melek eyler nidâ
Mümkün midir şükrün edâ	Sünbülîler derler bize
Ol Sünbül'e ermezse e!	<i>Fahrî</i> ana çekme emel
Besdir dile nakş-ı ezel	Sünbülîler derler bize (2)

— 3 —

— *Arazbar ilâhî, G. Hîmmezâde Abdullah* —

Ernek istersen eğer ünsiyete
 Hânîkah-ı Hîmmet'e gel Hîmmet'e
 Vahdet et bakma nukuş-i kesrete
 Hânîkah-ı Hîmmet'e gel Hîmmet'e
Derviş Abdullah kamunun kemteri
 Dinle pendin olma sakın serserî
 Ehl-i aşkın budur evvelden yeri
 Hânîkah-ı Hîmmet'e gel Hîmmet'e (3)

(1) Üsk. Hş. Mc., No: 15.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc. Bazı mecmualarda "Sünbüle" makamında kayıtlıdır.

(3) Üsk. Hş. Mc. No: 15 .

— 4 —

— *Arazbar ilâhî, G. Yunus* —

Evliyânın kelâmı söylenmesin kalsın mı
 Bahri üzme bilmeyen ummanlara dalsın mı
 Bahr-i ummâna daldı daldı bir gevher aldı
 İsteyen Hak'kı buldu istemeyen bulsun mu
 Tarikat mektebinde elif bâyı bilmeyen
 Dört kitâbı okusa ma'nâsını bilsin mi
 İlm okumak bilmekdir bilmek Hak'kı bulmaktır
 Tekebbürlük eyleyen ya Allah'ı bulsun mu
 Dediler *Kul Yunus*'a artık eksik söyleme
 Ya niçün söylenmesün tutuşuben yansın mı (1)

— 5 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Himmet* —

Çünkü yandı aşk odu
 Kül olmaktır murâdım
 Düşüb ayak altına
 Yol olmaktır murâdım
 Sa'y ile duruşunca
 Yâr ile görüşünce
 Ummâna irişince
 Göl olmaktır murâdım
 Bakmam nefsin âline
 Aldanmam akvâline
 Gülzâr-ı aşk dalına
 Gül olmaktır murâdım
*Himmeti'*ye sorana
 Dost yoluna varana
 Hak'dan haber verene
 Kul olmaktır murâdım (2)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

— 6 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Emr-i Hak ile cihâna geldik
 Biz o ma'nayı beyâna geldik
 Bildik unuttuk bunda gelince
 Yeniden anı irfâna geldik
 Merkad-i pâk-i Himmet-i pîre
 Yüz sürüb dâim nâlâna geldik
 Bihûde sanma *Dervîş Abdullah*
 Bunda biz ilm ü irfâna geldik (1)

— 7 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Sezâyî* —

Pîr önünde okuyan bî harf aşkın nâmesin
 Bî zeban lâl eyledi cümle cihan allâmesin
 Şâhid-i gaybî tecellî eyledikçe bihicâb
 Çâk ider âşık o şevk ile vücûdu câmesin
 Mekteb-i irfanda ders-i vahdeti ezber iden
 Anladı bildi nedir bu kesretin hengâmesin
 Mümkînâtı defter-i imkâna vâcib kayd idüb
 Nâm-ı insân ile yazdı ibtidâ sernâmesin
 Bu *Sezâyî* bâz edüb şevk ile bâl-i himmetin
 Âşiyân-ı kudse kondurdu gönül hammâmesin (2)

— 8 —

— *Baba Tâhîr ilâhî, G. Abdüssamed* —

Aşk ile nûş eyleyen bezm-i ezel peymânesin
 Kayd-ı farka düşmez asla dost ile bigânesin
 Bir birinden ayrı görmez ârif-i billâh olan
 Sâlikân-ı râh-ı Hak'kın âkil ü divânesin
 Hüsn-i zanneyle ibâdullaha iy bil cümleyi
 Sû-i zanla eyleme tahrîb kalbin hânesin

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

Zâhir ü bâtın periyle uçmağa eyle heves
 Bir kanad ile uçan mürgan bulmaz lânesin
 Aç kulağın dinle pendin Seyyid *Abdüssamed*'in
 Dinleme her zâhid.i huşkin kuru efsânesin (1)

— 9 —

— *Bayatî ilâhî, G. Yunus* —

Ance zâr eyler kim şol bülbül eyler
 Anı da ol eylemez illâ gül eyler
 Ne gördü Leylâ'nın yüzünden Mecnun
 Akıdub göz yaşın gölü sel eyler
 Ne göründü şol Ferhad'ın gözüne
 Kayalar kesüben yâre yol eyler
 Ne göründü Şah İbrâhim Edhem'e
 Tahtını terk edüb kendin kul eyler
 Bîçâre *Yunus*'un altun sözünü
 Söyleme nâdâna kızıl pul eyler (2)

— 10 —

— *Bayatî ilâhî, G. Yunus* —

Rum'da Acem'de âşık olduğum
 Yemen ellerinde Veyselkarânî (3)

— 11 —

— *Bayatî ilâhî, G. Mevlânâ* —

Olursa devletim hemdem kılursa tâli'im yâri
 Visâle değşürem hecri bana Hak irgüre yâri
 Hezâran dürlü şehvetden tama' kes yâri istersen
 Özünden ürküdür yâri nazar kim olmaya âri
 Sana ol dost için düşmen cefâ itse tahammül kıl
 Gülün didârına âşık gerek hoş göre her hâri
 Budur hâlim görür isen eğer zâhir eğer bâtın
 Bizimle çün harif oldun gider hâtırdan inkârı

(1) Mst. Mc., Os. Mc., Şfk. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Os. Mc. Güfte için bakınız: S. 289.

Mahabbet sūzu cān içre ki candan dahi nâzîkdir
 Bulunmaz dünyede mahrem sakın fâş itme esrârı
 Aceb haddince *Mevlânâ* (1) sözü türkîce nazm eyler
 Kelâmından olur ma'lûm kişinin kendi mikdârı (2)

— 12 —

— *Bayatî ilâhî, Evsat, G. Yunus* —

İdelim cevân	Kılâhın seyran
Mest olub hayran	Şeyh eşîğinde
Aldım himmeti	Geçtim zulmeti
İçtim hayâtı	Şeyh eşîğinde
İstedim yârı	Bırakdım ârı
Kesdim zünnârı	Şeyh eşîğinde
Niçe bir ülfet	Edelim uzlet
Çekelim halvet	Şeyh eşîğinde
<i>Yunus</i> 'em elhak	Didâre müştak
Âşıkam uşşak	Şeyh eşîğinde (3)

— 13 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Sünbülî. Fahrî* —

Ez cān ü dil peygambere âşık isen Sallû aleyh
 Sâhib çıkar rûz-i cezâ şekk etme gel Sallû aleyh
 Sünnetini Peygamber'in icrâ ider isen eğer
 Nâil olursun lütfuna Peygamberin sallû aleyh
 Her kim şeriat üzredir kurbîyyete basar kadem
 Mazhar olur lütf-i Hak'a hiç şübhe yok sallû aleyh
 Cümle nebîler efdali âhır zaman peygamberi
 Mazhar olur Hak lütfuna hiç şübhe yok sallû aleyh
 Ta'zîm ile tekrîm ile Leylû nehar hem şevk ile
 Ey *Fahrîyâ* her hâl ile ez cān ü dil Sallû aleyh (4)

(1) Bu şi'r'in XVII nci asır içinde Mevlâna'ya isnad edildiği tahmîn olunabilir.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Şfk. Mc.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

(4) Mst. Mc., Os. Mc., Şfk. Mc.

— 14 —

— *Bayatî ilâhî, G. Hüdayî* —

Hudâyâ cümle-i âlem sana âşık seni özler
 Melek cinn ü benî âdem sana âşık seni özler
 Seherde açılır güller öter şûrîde bülbüller
 Seni zikr eyleyen diller sana âşık seni özler
 Eğer gaib eğer hâzır eğer bâtın eğer zâhir
 Eğer mü'min eğer kâfir sana âşık seni özler
Hüdâyî'ye irüb hâlât visâlınden ire lezzât
 Efendim cümle mevcûdât sana âşık seni özler (1)

— 15 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Hasibî* —

Yâ İlâhî kıl bize lûtf u atâ
 Cezb idüb döndür bizi senden yana
 Ver tarîk-ı müstakîm üzre sebât
 Sana ırgür koma yolda ihdinâ
 Dest-i fazlınla bize olub mugîs
 Sun şerâb-ı aşkın ey dost dâimâ
 Vâr mıdır lûtfuna mâni' ey lâtif
 Çün senindir arş ü ferş arz u semâ
 Bu *Hasibî* derdmendî kıl kabûl
 Rahmetin hânında ola bir gedâ (2)

— 16 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Himmet* —

Bugün meydân-ı aşk içre ki yâre âşinâyız biz
 Fedâdır cümümüz Hak'ka anıncün rûşenâyız biz
 Sivânın terkin urmuşlar kamu maksûda ermişler
 Visâl-i yârı bulmuşlar tufayl-i evliyâyız biz
 Bırakub in ile ânı komuşlar kevn ü mekânı
 Unudub ad ile sanı o kavme hâkipâyız biz
 Vücûdu eyleyüb ürryan derûnu eyleyüb biryan
 Cemâline olub hayran enis-i âh ü vâyız biz

(1) Şfk. Me.

(2) Mst. Me.

Cihâna itmeziz rağbet budur âyininiz *Himmet*
Yeter uşşâka bu izzet mürîd-i Mustafâ'yız biz (1)

— 17 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Himmet* —

Kapuna geldiler muhtac gadâlar
Atâlar eyle sultânım atâlar
Eğerci küldilar cürm ü hatâlar
Atâlar eyle sultânım atâlar
Bu *Derviş Himmet*'i ırgür safâye
Ulaşdır sırr-ı pâk-i Mustafâ'ya
Eğer lâyık değil lûtf u atâye
Atâlar eyle sultânım atâlar (2)

— 18 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Mısrî Nihâzî* —

Aç gözün dildâre bak ref' oldu yüzünden nikab
Zulmeti sürdü çıkardı ara yerden âftâb
Şol Sekahüm Rabbühüm hamrin lebinden içegör
Katresin nûş eyleyen uşşâk ebed görmez azâb
Otuz iki harfî bildin dört kitabın aslıdır
Safha-i vechinde yazılmış kamu bi irtiyâb
Her ne söz kim söylenür âlemde Türki yâ Arab
Tut kulağın kim sanadır cümle dillerden hitâb
Her ne kim görür gözün andan cernâl-i yâre bak
Çünkü gitti ey *Nihâzî* kalmadı asla hicâb (3)

— 19 —

— *Çargâh ilâhî, G. Hüdayî* —

Aşk-ı ma'suku edelden ihtiyâr
Aşk ile hoş zindedir şeydâ gönül
Yerde gökte eviemez oldu karâr
Bir kapuya bendedir şeydâ gönül

(1) Mst. Mc., Üsk. Hg. Mc. No: 15.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

Cânib-i matlûba perr ü bâl açar
 Tâir-i kudsi gibi dün gün uçar
 Dil *Hüdâyi* arş ü kürsiden geçer
 Sanmagıl ki bundadır şeydâ gönül (1)

— 20 —

— *Eviç ilâhî, G. Ümmî Sinan* —

Erenlerin sohbeti ele giresi değil
 İkrâr ile gelenler mahrum kalası değil
 İkrar gerek bir ere göz açub didar göre
 Sarraf gerek gevhere nâdan bilesi değil
 Bir pınarın başına bir destiyi koysalar
 Kırk yıl anda durursa kendi dolası değil
 Değme kişi er olmaz bu yolda ihtiyâr olmaz
 Amelsiz didâr olmaz Hak'kın rızâsı değil
Ümmî Sinan yol ayan olubdur bellu beyan
 Dervişlik yolu heman tâc ü hırkası değil (2)

— 21 —

— *Eviç ilâhî, G. Himmet* —

Mest olduğum etmen aceb
 Humhâneye uğramışam
 Âşıkları mest eyleyen
 Kâşâneye uğramışam
 Bir sâki gördüm anda ben
 Sâgar ile şerbet sunar
 Peymâne sundu destime
 Meyhâneye uğramışam
 Dil milkini ettim tebah
 Kılsam aceb mi âh ü vah
 Ma'mûr ide kalbim İlâh
 Virâneye uğramışam
 Aşk ehlinin germiyyeti
 Artırdı dilde hâleti

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

Ben dahi bilmem *Himmeti*
Âyâ neye uğramışam (1)

— 22 —

— *Hicaz tevşih, Ersat, G. Abdüssamed* —

Tende cânım canda cânânım Muhammed Mustafâ
Milk-i dil tahtında sultânım Muhammed Mustafâ
Muntazırdır mah cemâlin görmeğe âşıkların
Gel tulû' et mâh-i tâbânım Muhammed Mustafâ
Cilvegerdir dâimâ nakş-ı cemâlin sînedâ
Hâne.i kalbimde mihmânım Muhammed Mustafâ
Yâ Resûlâllah garîbindir senin *Abdüssamed* (2)
Kıl şefâat ey kerem kânım Muhammed Mustafâ (3)

— 23 —

— *Hicaz ilâhî, G. Yunus* —

Yâ Rabbi cennet evine
Girenlerden eyle bizi
Yarın anda cemâlini
Görenlerden eyle bizi
Mahşerde halk ola mîzan
Çok ciğerler oldu biryan
Arşın gölgesinde seyran
İdenlerden eyle bizi
Bakma dünyânın mâline
Sarf it varın Hak yoluna
Berâtını sağ eline
Alanlardan eyle bizi
Bu dünyânın bakası yok
Ya aç olmuş ya olmuş tok
Terâzûda sevâbı çok
Gelenlerden eyle bizi
Yâ Vâhid ü ferd ü Ahad
Âsilere eyle meded

(1) Mst. Mc., Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Himmetzade Abdullah'ın oğludur. Vefatı: 1156-1743.

(3) Notası için bakınız- Konservatuvar neşri, ilâhiler I, 17.

Cennet içinde tâ ebed
 Kalanlardan eyle bizi
 Mü'minlere rahmet ola
 Munâfıklar mahrum kala
 Yunus ider doğru yola
 Gidenlerden eyle bizi (1)

— 24 —

— *Hisar ilâhî, G. Himmet* —

Eğer dostdan bellü haber sorarsan
 Sana haber versün seher yelleri
 Dost elleri kande deyu ararsan
 Sana haber versün seher yelleri
 Baharı açıldı mı güllerinin
 Feryâdı var mıdır bülbüllerinin
 Doğru yolun bilir dost ellerinin
 Sana haber versin seher yelleri
 Aşkımın ateşi tutuşub yandı
 Dûd-i âhım feleklere boyandı
 Kandedir der işen güzel efendi
 Sana haber versün seher yelleri (2)

— 25 —

— *Hisar uâhî, G. Himmetzâde Abdullah* —

Sıdk ile âşık olursan sana yâr eksik değil
 Pîre kıl mihr ü vefâyı gamgüsâr eksik değil
 Bâğ-ı kesretten cüdâ ol meyve-i irfânı bul
 Gir riyâz-ı vahdet içre berg ü bâr eksik değil
 Dergeh-i merdâne arz it iktidârın dâimâ
 Halka-i erbâb-ı dilde zî nisâr eksik değil
Derviş Abdullah niyâz et nâil ol matlûbuna
 Himmet-i merd-i Hudâ elbette var eksik değil (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(3) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

— 26 —

— *Hisar ilâhî, G. Himmət* —

Düşdüm yine bir derde
 Gönlüm niçün eğlenmez
 Karârım yok bir yerde
 Gönlüm niçün eğlenmez
 Mü'minim şükr ederim
 Dâimâ zikr ederim
 Her zaman fikr ederim
 Gönlüm niçün eğlenmez
 Şehvet gavgas değil
 Ziyet sevdâsı değil
 İzzet da'vâsı değil
 Gönlüm niçün eğlenmez
Himmət bir âşık kuldur
 Bu yol bir aceb yoldur
 Hâlimi bilen oldur
 Gönlüm niçün eğlenmez (1)

— 27 —

— *Hisar ilâhî, G. Mısri Niyazi* —

Can bu elden göçmeden cânânı bulmazsa ne güç
 Yârını terk etmeden yârânı bulmazsa ne güç
 Sûreti insan içi hayvân olursa kişinin
 Taşlar ile döğünüb insânı bulmazsa ne güç
 Âdemin gönlü evinde bahr-i umman gizlidir
 Dâimâ susuz gezüb ummânı bulmazsa ne güç
 Şol fakîr olub gezenlerde hazîne dobdolu
 Sa'y edüb ol kenz-i bipâyânı bulmazsa ne güç
 Bunda gelmekten murad çünkim Hak'ın irfânıdır
 Ey *Niyâzi* kişi ol irfânı bulmazsa ne güç. (2)

— 28 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Yunus* —

Hâlet ile bana bir aşk yöneldi
 Allah derler bir meclise uğradım

(1) Üsk. Hs. Mc. No: 15.

(2) Mst. Mc.

Tutun kulak nakleyeyeyim size
 Allah derler bir meclise uğradım
 Münadiler nidâ idüb zâra başlar
 Halli hâlince tesbîh ider kuşlar
 Secde ider dağlar taşlar ağaçlar
 Allah derler bir meclise uğradım
 Münâdî sözüne kulak tutarlar
 Arşın etrâfında saf saf melekler
 Ol meclisde kabûl olur dilekler
 Allah derler bir meclise uğradım
 Derviş Yunus çok şükür Hak'ka erdim
 Muhammed'in nûru berk urur gördüm
 Ebû Berk ü Ömer Osman Ali hem
 Allah derler bir meclise uğradım (1)

— 29 —

— Hüseyinî ilâhî G. Yunus —

Sensin bize bizden yakın
 Görünmezsin hicab nedir
 Çün aybı yok gökler yüzün
 Özünde bî nikab nedir
 Yunus bu göz anı görmez
 Görenler hod haber vermez
 Bu menzile akıl ermez
 Bu kuduğun serab nedir (2)

— 30 —

— Hüseyinî ilâhî G. Sünbülî Fahri —

Hak lûtfuna mazhar olan
 Sünbülîler derler bize
 Aşıklara rehber olan
 Sünbülîler derler bize
 Bu lûtf-ı Hak'kı subh u şâm
 Şükrün edâdayız müdâm

(1) Os. Mc.

(2) Mst. Mc.

Kim *Fahriyâ* hâs ile âm
Sünbüliler derler bize (1)

— 31 —

— *Hüseynî Aşîran ilâhî, G. Abdüssamed* —

Tende cânım canda cânânım Muhammed Mustafâ
Milk-i dil tahtında sultânım Muhammed Mustafâ (2)

— 32 —

— *Irak ilhî, G. Hamdî* —

Evliyânın nazarında yanmayınca durulur mu
Aşk âşıkı esrük eder doymayınca durulur mu
Aşk yakar kuruyu yaşı inedir dağ ile taş
Hak âşıkı olan kişi ya usanur yorulur mu
Gurab gibi ötmek ile el hakkını yutmak ile
Hayvan gibi yatmak ile hûrî dîdar görülür mü
Zikr ile esilür yeller zikr ile keşf olur haller
Tevhîd ile varan kullar dergâhından sürülür mü
Emir Hak'kın verilürse çâre nedir sorulursa
Hamdî (3) 'bu yolda ölürse soru hisab sorulur mu (4)

— 33 —

— *Irak ilâhî, Evsat, G. Lâmekânî* —

Pâk eyle gönül çeşmesini tâ durulunca
Dik tut gözünü gönlüne gönlün göz olunca
Efkârı ko dil destisin ol çeşmeye tut dur
Ol âb-ı safâ bahş ile ol desti dolunca
Ver âşık evin sâhibine sen çık aradan
Bi şek gelür âvâzı eve sen savulunca
Evvel koma ki sonra çıkarması güç olur
Şeytan çerisi hâne-i kalbe koyulunca

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Güfte için bakınız: S. 355.

(3) Meşhur Emir Osman Haşimi'nin damadı.

(4) Mst. Mc., Bir mecmuada babası Çalâk Şeyh Ahmed namına kayıtlıdır: Os. Mc.

Ey *Lâyimekân*'ım seni pek çok aradım çok
Sinemde mukim olducağın tâ duyulunca (1)

— 34 —

— *Irak ilâhî, G. Hîmmezâde Abdullah* —

İnâyet eyle kıl nazar
Kerîm Allah Rahîm Allah
Kalmasun gönlümde keder
Kerîm Allah Rahîm Allah
Gör benim za'f.ı hâlimi
Teftiş etme ahvâlimi
Ben bilürem ef'âlimi
Kerîm Allah Rahîm Allah
Ben kulum sensin dâverim
Kapunda kemter çâkerim
Lûtfunla ol' gıl yâverim
Kerîm Allah Rahîm Allah
Abdullah halkın kemteri
Kaldı cihanda serseri
Sen eyle lûtfun mazharı
Kerîm Allah Rahîm Allah (2)

— 35 —

— *İsfahan ilâhî, G. İbrahim Nakşî* —

İçmeyen lâ'lin şerâbın merd-i meydân olmadı
Düşmeyen zencir-i aşka mest ü hayrân olmadı
Geçmeyüb benlik hicâbın görmedin mi zâhidi
Kaldı şirkét içre âhır gitti insân olmadı
Derd-i aşkın câresin gel sorma andan kim dilâ
Defter-i uşşâk içre şâhı Lokmân olmadı
Mülk-i Ken'ân içre cânâ bulmayan dil Yûsuf'un
Çâh.ı zulmet içre kaldı Mısır'a sultân olmadı
İçmeyen cânân'elinden *Nakşî* kudret câmını
Gelmeyüb bu bezme âhır kaldı ol cân olmadı (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc. Müstakimzade mecmuasının kenarında bu ilâhî için "Sultanî Irak budur" kaydı ilâve edilmiştir. Rauf Yekta merhum tarafından alınan notası için bakınız: Abdülbakî: Melâmîlik ve Melâmîler.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(3) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc.

— 36 —

— *İsfahan ilâhi, G. Himmet* —

Ey can gözün açabilsem deyenler
 Leyl ü nehar zikrullahâ meşgul ol
 Bu varlıktan geçebilsem deyenler
 Leyl ü nehar zikrullahâ meşgul ol
 Enbiyâ nübüvvet bulduğu yoldur
 Evliyâ velâyet bulduğu yoldur
 Dil ü cânımı envâr ile doldur
 Leyl ü nehar zikrullahâ meşgul ol
 Men aref sırrımı duyub bulursun
 Eksiklerin gidüb kâmil olursun
 Hak'kın tecellî-i zâtın görürsün
 Leyl ü nehar zikrullahâ meşgul ol
 Gel bu *Dervîş Himmet*'den al bu demi
 Bilegör sen de ma'nâ-yi âdemi
 Seyr edersin on sekiz bin âlemi
 Leyl ü nehar zikrullahâ meşgul ol (1)

— 37 —

— *Kürdî ilâhi, G. Mevlânâ* —

Hurşîd-i ruhınle dil benzer gibi biryâne
 Bu ayrılık oduña cânım nice bir yane
 Âlem ki bilür cânâ öldürdü beni firkat
 Aşk odu nihân olmaz yandıkça irer cânâ
 Yüz tîr urur her dem ol yâ-yı kemân ebrû
 Fîtnelü elâ gözler çün uyhudan uyane
 Tâ ki düşeli *Molla* vuslatdan ırağ elbet
 Hakka ki döker çeşmim yâkut ile dürdâne (2)

— 38 —

— *Mâhur ilâhi, G. Himmetzâde Abdullah* —

Cünbiş iden gerçi tendir rûhı insan gizlidir
 Bu kuvâ leşker gibi ammâ ki sultan gizlidir

(1) Sd. Mc.

(2) Os. Mc.

Ârife peydâdır ammâ bilmedi nâdân olan
 Hep hüveydâdır sanurlar ki nümâyan gizlidir
 Âşık ağlarsa gözünün yaşına dahl eyleme
 Göz yaşının katresinde bahr-i umman gizlidir
 Dûdu olmuşdur nefes anlar bunu ârif olan
Dervîş Abdullah gönülde nâr-ı sûzan gizlidir (1)

— 39 —

— *Mâye ilâhî, G. Adlî* —

Mevt haberin işidicek
 Yansun benim dervîşlerim
 Pervâneler gibi her dem
 Dönsün benim dervîşlerim
 Gaflet ile yanmasunlar
 Eğri yola gitmesünler
Adlî'yi unutmasunlar
 Ansun benim dervîşlerim (2)

— 40 —

— *Nevâ ilâhî, G. Seyyid Kerîm* —

Âşıkın oldu dili mesvâ-yi Hû
 Mest ider dâim anı sahbâ-yi Hû
 Sad hezâr esrârı eyler âşikâr
 Kalbe girse şâhid-i ma'nâ-yi Hû
 Münkîrin kalbinde kılmadı karâr
 Ömr içinde bir nefes anka-yi Hû
 Tâlib-i Hak olanın kalbinde dil
 Oldu ancak maksad-ı aksâ-yi Hû
 Gark eder *Seyyid Kerîm*'in cismini
 Her zaman envâr-ı Hû deryâ-yi Hû (3)

— 41 —

— *Nevâ Uşşak ilâhî, G. Sîmbülî Fahrî* —

Semâ'dan sırr-ı tevhîd oldu ızhâr
 O sırra vâkîf oldu cümle ebrâr

- (1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.
 (2) Mst. Mc.
 (3) Mst. Mc., Os. Mc.

Kim etse hısn-ı tevhîde tehassun
 Necâta vâsıl olur budur ihbâr
 Bir âşık olsa tevhîde mülâzım
 Zuhûr eder anın vechinde envâr
 Kaçan cehr ile tevhîd etse âşık
 Ana hemdem olur ahcâr ü eşcâr
 Yeter keşf ettin ey *Fahrî* bu râzı
 Sülûk ehline keşf olur bu esrâr (1)

— 42 —

— *Nikriz ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Cânâne görünür bana cânâ neye baksam
 Kâşâne görünür heme virâneye baksam
 Mest olub ayağım nere basdığımı bilmem
 Her bâr ol iki gözleri mestâneye baksam
 Cümle bu cihan ol sanemin vechidir elhak
 Ger meşcid ü yâ deyre ya büthâneye baksam
 Her zerre *Niyazî* heme hurşîd-i münevver
 Her katre hemin lücce-i deryâ neye baksam (2)

— 43 —

— *Nühüft ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Hak'kı seven âşıkların eğlencesi tevhîd olur
 Aşk oduna yanıkların eğlencesi tevhîd olur
 İzinden ırmaz gözünü cân ile tutar sözünü
 Görmeğe iver yüzünü eğlencesi tevhîd olur
 Mâl ü menâlin terk ider ehl ü ayâlin terk eder
 Hâl ile kalın terk eder eğlencesi tevhîd olur
 Dünyâ vü ukbâ perdesin ardına atar cümlesin
 Kor mâsivâ eğlencesin eğlencesi tevhîd olur
Mısrî'ye uyan kişinin gider çürüğü işinin
 İçindeki can kuşunun eğlencesi tevhîd olur (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Şfk. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 44 —

— *Pençgâh ilâhî, G. Mısıri Niyazi* —

Gül müdür bülbül müdür şol zâr ü efgan eyleyen
Ten midir yâ can midir hem arşı seyrân eyleyen (1)

— 45 —

— *Pûselik ilâhî, G. Himmet* —

Zâhidâ dem urma aşkdan kapuyu kaktın mı hiç
Sinen üzre âteş-i aşkı aceb yakdın mı hiç
Cezbe-i aşka düşüb geyüb melâmet hırkasın
Hayret içre adını dîvâneye takdın mı hiç
Açılıb mir'ât-ı kalbin nefsinin bed sûreti
Sen temâşâ eyleyüb âyîneye bakdın mı hiç
Himmet.i merd-i Hudâ'dan bir nasîhattir sana
Kavcağazın kurudub çakmakçığın çaktın mı hiç (2)

— 46 —

— *Râhatülervah ilâhî, G. Sivaslı Şemsî* —

Andım yine ol bezmi mestânelik el verdi
Yağmâya verüb aklı dîvânelik el verdi
Çün ziyet-i zâhirle olmadı gönül ma'mûr
Pes tâlib-i genc oldum virânelik el verdi
Çeşmimden akan yaşa sordum ki neden pürsün
Der ke's-i dilârâdan peymânelik el verdi
Olmadı gönül kani' vardıkça olur tâmi'
Şem'-i ruh-î yâr ister pervânelik el verdi
Beydağ-ı hevâ başın kesmek dilerim bir bir
Bu nat'-ı cihân içre ferzânelik el verdi
Sa'y eyle duruş *Şemsî* Hak ile enis ol kim
Şimdengeru hâlk ile bigânelik elverdi (3)

(1) Alm. Mc. No: 594, Os. Mc., Sd. Mc. Bir mecmuada Rehavî olarak aynı bestekâr namına kayıtlıdır: Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 252.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

— 47 —

— *Rast Durak, G. Mısri Niyâzi* —

Ben sanırdım âlem içre hiç bana yar kalmadı
 Ben beni terk eyledim gördüm ki ağyar kalmadı
 Cümle eşyâda görürdüm hâr var gülzâr yok
 Hep gülistân oldu âlem şimdi hiç har kalmadı
 Gice gündüz zâr ü efgan eyleyüb inlerdi dil
 Bilmezem noldu kesildi âh ile zar kalmadı
 Gitti kesret geldi vahdet oldu halvet dost ile
 Hep Hak oldu cümle âlem şehr ü bâzar kalmadı
 Din diyânet âdet ü şöhret kamu vardı yele
 Ey *Niyâzi* noldu sende kayd.ı dindar kalmadı (1)

— 48 —

— *Rast Tevşih, Evsat, G. Yunus* —

Âlemler nûra gark oldu
 Muhammed doğduğu gece
 Mü'min munâfık fark oldu
 Muhammed doğduğu gece
 Arşın nûru yere indi
 Suyun rengi nura döndü
 Hep susuzlar suya kandı
 Muhammed doğduğu gece
 Hûri kızları geldiler
 Kundağın bile sardılar
 Muhammed'e yüz sürdüler
 Muhammed doğduğu gece
Derviş Yunus ey kardeşler
 Akar gözden kanlı yaşlar
 Secde kıldı dağlar taşlar
 Muhammed doğduğu gece (2)

(1) Mst. Mc., Os. Mc., Mvh. Mc., Sdk. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Mvh. Mc., Notası için bakınız: Konservatuar neşri, ilâhiler I, 24.

— 49 —

— *Rehâvî ilâhî, G. Şeyh Mehmed* —

Benim bu özge hâlim cümle halka yâdigâr oldu
 Göründü her yana baksam yedi deryâ kenâr oldu
 İki âyine içre hep cemâl-i yâre düşdü dil
 Ki aşk-ı avn-i Hak ile kamu şehr ü diyâr oldu
 O şehrin cümle bâzârında vardır âlem-i itlâk
 Ki nakd-i eşk ile aldım metâ'ı baht-i yâr oldu
 O bâzâr-ı mahabbetde nidâ itdi münâdiler
 Metâ'-ı râzî tebdîl itdiler hep âşikâr oldu
 O şehrin halkı itlâkı kuyûda eyledi tebdîl
 Ki nakd-i şer'-i pâk ile serâser hep şikâr oldu
 Bu sırr-ı mübhemi ehl-i sülûke itdiler teslîm
 Safâlandı derûnu ehl-i hâlin tâbdâr oldu
 Tarikat ehli anlar *Şeyh Mehmed* münkiran bilmez
 Senin de hâlin ancak ehl-i hâle i'tizâr oldu (1)

— 50 —

— *Sabâ ilâhî, G. Yunus* —

Gaflet ile bana bir hal yöneldi
 Bir yeşil alemlî sultan göründü
 Gözümün gördüğün söylerim size
 Bir yeşil alemlî sultan göründü
 Sancağı ak idi döndü yeşile
 Uyandım kendimi döğdüm taşile
 İlâhî bir dahi göster düş ile
 Bir yeşil alemlî sultan göründü
 Sancağın kaldırdı düzüldü yola
 Sancağımı aldı yürüdü şöyle
 Gele ey günehkâr günâhın dile
 Bir yeşil alemlî sultan göründü
 Sancağımı aldı şöyle yürüdü
 Yüreğim içinde yağım eridi
 Muhammed'in nuru arşı bürüdü
 Bir yeşil sancaklı şultan göründü

(1) Mst. Mc., Cs. Mc.

Derviş Yunus sana sıdk ile tapar
 Tapmayanlar doğru yolundan sapar
 Ey Allah'ım bizi anlarla kopar
 Bir yeşil alemlî sultan göründü (1)

— 51 —

— *Sabâ ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Cân ü dilden aşkı mihmân eyleyen
 Aşk senindir dil senindir can senin
 Kabza.i kudrettedir cümle nüfûs
 Bu merâyâda zuhûr iden ukûs
 Dâver.i aşk eylese dilde cülûs
 Aşk senindir dil senindir can senin
 Gelse aşkın kalbini şâd eylese
Derviş Abdullah'ı handân eylese
 Âlem-i ma'nâda sultân eylese
 Aşk senindir dil senindir can senin (2)

— 52 —

— *Segâh ilâhî, G. Himmî* —

Hamdülillâh bir makam-ı âlide kıldım karâr
 Açılıb mir'ât-ı kalbim oldu çok şey âşikâr
 Baş açub zâr eyler idim bir seherde nâgehan
 Eyledi Hâdi hidâyet gitti elden ihtiyâr
 Yüzümü yere sürüb zârî kılub âh eyledim
 El açub dergâh-ı Hak'ka didim ey Perverdigâr
 Ref' idüb gönlüm hicâbın eylegil arz-ı cemâl
 Dâm-ı aşkına tutulub olmuşam çünkim şikâr (3)

— 53 —

— *Segâh ilâhî, G. Himmetzade Abdullah* —

Tire kalurdu gönül nûr-i cenâbı olmasa
 Rûsen olmazdı bu günler âfitâbı olmasa

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(3) Mst. Mc., Üsk. Hş. Mc. No: 15.

Anlamazdı dersini ilm.i ledün tâlibleri
 Mekteb-i cisminde levh-i dil kitâbı olmasa
 Can gözüyle hep görürlerdi cemâlin nûrunu
 Zâtına fart.ı celâlınden nikabı olmasa
 Cevher-i rûhun nice pertev salardı âleme
 Aşk ile bu tılsım-ı cismin harâbı olmasa
 İnlemezdi *Derviş Abdullah* gözü yaşın döküb
 Ehl-i aşkın ayağ altında türâbı olmasa (1)

— 54 —

— *Segâh ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Ey şeh zen-i dünyânın gel âline aldanma
 Şem'-i ruh-i nârına pervâne gibi yanma
 Fânidir anın hüsnü var rengine boyanma
 Ahdine vü va'dine gönül virüb aldanma
 Hakdır bu sözüm hakla inkârına dayanma
 Gerçeklere teslim ol her sözü yalan sanma

Mısrî sanadır bu söz cehd it alagör ibret
 Fakr ile idüb fahri itme ana sen nisbet
 Emrâz-ı sehilden sen buldunsa eğer sıhhat
 Tutma sakın asla hiç bir kimseye var kedret
 Hakdır bu sözüm hakla inkârına dayanma
 Gerçeklere teslim ol her sözü yalan sanma (2)

— 55 —

— *Segâh ilâhî, G. Yunus* —

Yazıklar bu benim geçen ömrüme
 Dervişlik ne güzel sultanlık imiş
 Hû dedikçe safâ verir canıma
 Dervişlik ne güzel sultanlık imiş
 Bakmaz mısın şu dünyânın hâline
 Pâdişahlar çâre bulmaz ölüme
 Var *Yunus* sen de şükr eyle hâline
 Dervişlik ne güzel sultanlık imiş (3)

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 56 —

— *Şehnaz ilâhî, G. Himmət* —

Bugün aşk oduna yanmış cemâlüllaha âşıklar
 Şerâb-ı aşk ile kanmış cemâlüllâha âşıklar
 Bu uşşâkın semâ'ına anıncün levn eder zâhid
 Ki bilmez mest-i aşk olmuş cemâlüllâha âşıklar
 Fenâfillâha ermişler baka billâhı bulmuşlar
 Tecellî zâtı görmüşler cemâlüllaha âşıklar
 Karârı yok cihân içre bu aşk durmaz nihân içre
 Görür Hak'kı ayân içre cemâlüllaha âşıklar
 Gelenler terk-i ser etsün reh-i aşkı güzer etsün
 Bize *Himmət* nazar etsün cemâlüllaha âşıklar (1)

— 57 —

— *Uşşak ilâhî, G. Himmət* —

Bilmezem yâ Rab benim gönlümdeki sevdâ nedir
 Râh-ı aşkında benim başımdaki gavga nedir
 Evvel ü âhır nihân ü âşikâr oldur kamu
 Nefy kıl cümle sivâyı fehm kıl illâ nedir
 Bülaceddir bu ki ebdân içre ervah müttehid
 Kimisi illâya mazhar kimisinde lâ nedir
 Men aref sırrına vâsıl olmayanlar *Himmeti*
 Zulmet-i nefis içre kaldı bilmedi Mevlâ nedir (2)

— 58 —

— *Uşşak ilâhî, G. Himmət* —

Yâ İlâhî ara yerde kalmışam noksân ile
 Kim cüdâ düşdüm kapundan cürm ile isyân ile
 Yine kapunu bırakmam gayri kapum yok benim
 Umaram irem kemâle lûtf ile ihsân ile
 Sen Fefirrû didin ammâ can kulağın açmadım
 Fırsatı fevt eyledim hayfâ nidem nisyân ile
 Rahmetin deryâsına had yokdürür yâ Rabbenâ
 Redd olunmayam kapundan afv ile gufrân ile

(1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

(2) Üsk. Hş. Mc. No: 15.

Kulluğunda *Himmeti* midir heman ancak hakîr
Cümle âlem variserdir dergehe noksân ile (1)

— 59 —

— *Uşşak ilâhî, G. Yunus* —

Toprakta yatacak teni
Tenim var deyüb neylersin
Mekânın bulmayan canı
Canım var deyüb neylersin
Yunus bunu söyler heman
Âhir oldu devr-i zaman
Yoldaş olmayınca iman
Ölüm var deyüb neylersin (2)

— 60 —

— *Uşşak ilâhî, G. Yunus* —

Hâlet ile bana bir aşk yöneldi
Allah derler bir meclise uğradım (3)

— 61 —

— *Uşşak ilâhî, G. Köseç Şeyh Ahmed Sâlik* —

Bahr-i tevhidde bulan dürr-i yetim
Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen
Hem olan hulki hasen tab'ı kerim
Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen
Şeyh Hasen mürsid idi bil bigüman
Bende olmuşdu ana halkı cihan
Mazhar olan cezbe-i Hak'ka her an
Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen
Zîkr ü fikr etmiş idi ol pişesin
Zîkr-i Hak etmiş idi endişesin

- (1) Üsk. Hş. Mc. No: 15.
(2) Sd. Mc. Bir mecmuada Nevâ-yi uşşak olarak kayıtlıdır: Os. Mc.
(3) Os. Mc. Bir mecmuada Neva olarak kayıtlıdır: Sd. Mc. Güfte için bakınız: S. 357.

Hem kıran âr ile nâmus şîşesin
 Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen
 Hazret-i Ümmî Sinan'dır ceddî bil
 Dervîş Ahmed bende ol ez cân ü dil
 Mürşidin kimdir deyene söylegil
 Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen (1)

— 62 —

— Uşşak ilâhî, G. Mürid oğlu —

Bugün bize vefâlarla safâ-yi Mustafâ geldi
 Zehî zevk u safâdır ki cefâ-yi Mustafâ geldi
 İrişdik yâre id oldu sivâdan dil baîd oldu
 Bugün yevm-ül-mezîd oldu safâ-yi Mustafâ geldi
 Esen bâd-i sabâ ile kudüm-i pür safâ ile
 Muhammed Mustafâ ile hezâran merhabâ geldi
 Mürîdoğlu ne hâlettir niçün gönlün melâlettir
 Gelen hatm-i risâlettir safâ-yi Mustafâ geldi (2)

— 63 —

— Uzzal ilâhî, G. Yunus —

Bülbül niçün âh ü feryâd idersin
 Ötme bülbül ötme bağrım delindi
 Varub yad ellerde mekân tutarsın
 Ötme bülbül ötme bağrım delindi
 Öte öte üstümüzden geçersin
 Eski yeni yarelerim açarsın
 Senin de kanadın vardır uçarsın
 Ötme bülbül ötme bağrım delindi
 Dervîş Yunus kanadın vardır uçdun
 Acı deryâları öte mi geçdin
 Ayrılık şerbetin sen de mi içdin
 Ötme bülbül ötme bağrım delindi (3)

(1) Mst. Mc., Os.-Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc.

(3) Os. Mc.

— 64 —

— *Uzzal ilâhî, G. Yunus* —

Derdli derdli ne gezersin şu yerde
 Ağladırsa Mevlâ yine güldürür
 Niçeleri kondu göçdü bu yurda
 Ağladırsa Mevlâ yine güldürür
Derviş Yunus sözlerinde çok hal var
 Önünden uğrayub geçecek yol var
 Dün ü gün seni ağladana yalvar
 Ağladırsa Mevlâ yine güldürür (1)

— 65 —

— *Uzzal ilâhî, G. Sünbülî Fahrî* —

Sûretâ emsâl ü akrân arasında ahkarım
 Hamdülillâh Hak katında gayet ile ekremim
 Men nedânem dersin aldım mekteb-i irfanda çün
 Anın için Hak'kın esmâsına hâlâ a'lemim
 Allemelesmâ rümûzun fehm eden gelsün beri
 Vâkıf oldum Men aref sırrına hâlâ a'lemim
 Himmet-i pîr ile her dem lûtf-i Hak'ka mazharım
 Hızr-ı tevfik-i İlâhî ile hâlâ hemdemim
 Lûtf-i Hak'ka hamd ü şükr et ey gönül *Fahrî* ile
 Küntükenz'e vâsıl oldum ben tılsım-ı a'zamım (2)

— 66 —

— *Zemzeme ilâhî G. Mevlâna* —

Hurşid-i ruhınle dil benzer gibi biryâne
 Bu ayrılık odına cânım nice bir yane
 Yüz tîr urur her dem ol yâr-ı kemân ebrû
 Fitnelü elâ gözler çün uyhudan uyane
 Sevdâ-yi ruh-i Leylî hâsıl olalı haylî
 Mecnun gibi vâveyli oldum deli divâne

- (1) Sd. Mc., Bir mecmuada Bayatî olarak ta kayıtlıdır: Os. Mc.
 (2) Mst. Mc.

Vuslatta olan kadrin bilmez benim ammâ kim
Her gice yanar bağrım döner yüreğim kane
Tâ ki düşeli *Moila* lâ'linden ırağ elbet
Hakka ki gözüm döker yâkut ile dürdâne (1)

— 67 —

— *Zirgüle ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Bâğ-ı cemâle çün irem
Vuslat gülün anda direm (2)

Ahmed Münir (Koyun Halife)

— 1 —

— *Sabâ ilâhî, G. Yunus* —

Benem ol aşk bahresi denizler hayran bana
Deryâ benim katremdir aşk oldu seyran bana (3)

Halifezâde Tâhir

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Abdülahad Nuri* —

Gönlümüz her an
Sendedir yâ Rab
Derdime derman
Sendedir yâ Rab
Nuri biçâre
Oldu pür yâre
Derdime çâre
Sendedir yâ Rab (4)

(1) Mst. Mc.

(2) Şfk. Mc., Bir mecmuada "Çârgâh" ı, bir mecmuada da "Uzzal" i gene Çâlâkzade namına kayıtlıdır: Os. Mc., Mst. Mc. Güfte için bakınız: S. 193.

(3) Alm. Mc. No: 629.

(4) Mst. Mc., Güfte için bakınız: S. 57.

— 2 —

— *Hüseynî Aşîran ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Geldi saâdetle yine
 Şehr-i sıyam mâh-ı kıyam
 Envâ'-ı ni'metle yine
 Şehr-i sıyam mâh-ı kıyam
 Âşıkları mesrûr eden
 Cân ü dili ma'mûr eden
 Bu *Nûrî*'yi pür nûr eden
 Şehr-i sıyam mâh-ı kıyam (1)

— 3 —

— *Kürdî ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Atâna lâıyk olmak kul ne mümkün
 A sultânım heman ihsan senindir
 Neye kadir ola bu abd-i miskin
 A sultânım heman ihsan senindir
 Esirge *Nûrî*'yi ey Rabb-i Gaffâr
 Fakîrindir yolunda kaldı nâçâr
 O miskînin sana lâıyk nesi var
 A sultânım heman ihsan senindir (2)

Buhurîzade Abdülkerim

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Abdülahad Nûrî* —

Sende doğmuştur Muhammed Mustafâ
 Merhabâ ey mâh-i mevlid merhabâ
 Sende olmuştur bu âlem pür safâ
 Merhabâ ey mâh-i Mevlid merhabâ
 Ol Habîbi kim Hudâsı medh ede
 Kim bilür kadrin anın bu dünyede
 Anı vassâf olmada *Nûrî* nide
 Merhabâ ey mâh-i Mevlid merhabâ (3)

(1) Alm. Mc. No: 629.

(2) Alm. Mc. No: 629.

(3) Mst. Mc.

— 2 —

— *Acem ilâhî, G. Cemâl-i Halvetî* —

Pertev-i cânan kime erdiyse hayrân eyledi
 Katre iken bî nihâyet bahr-i ummân eyledi
 Vaslı envârı tecellî eylese kalmışlara
 Yûsuf-ı Mısri gibi kevneyne sultân eyledi
 Tâc-ı devlet her kimin başına ger irdi ise
 Hükmüne hâkim kılub anı Süleymân eyledi
 Bu *Cemâl-i Halvetî* Hak'dan göründü çok atâ
 Emrini yetirmeyüb hamdinde noksân eyledi (1)

— 3 —

— *Arazbar ilâhî, G. Sünbül Sinan* —

Aşk ile iki cihanda şâh olan gelsün beri
 Râh-ı Hak'ka bende-i dergâh olan gelsün beri
 Devlet-i dünyâ ile mağrûr olanlar gelmesün
 Ârif-i fânî fenâfillâh olan gelsün beri
 Hancer-i tevhîdi çek bu asker-i şeytâneye
 Dâimâ kalbinde zikrullah olan gelsün beri
 Küntükenz'in kibriyâsından gören sırr-ı Hak'ı
 On sekiz bin âleme âgâh olan gelsün beri
Sünbülî incedürür kıldan sırat-ı müstakîm
 Destgiri dâimâ Allah olan gelsün beri (2)

— 4 —

— *Hisar ilâhî, G. Adlî* —

Feyz-i mahz-ı Kibriyâ'dır aşk-ı pâk
 Rehber-i râh-ı Hudâ'dır aşk-ı pâk
 Nûra gark etse nola her zerresi
 Âleme nûr-i Hudâ'dır aşk-ı pâk
 Küntükenz esrârının miftâhıdır
 Hak budur kim kimyâdır aşk-ı pâk
 Değme bir kalbe tenezzül eylemez
Adliyâ özge hümâdır aşk-ı pâk (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

— 5 —

— *Rehavî ilâhî, G. Kenzî* —

Mefâtiḥ-ül-hüdâ oldu hilâlin yâ Resûlâllah
 Mesâbih-ül-dücâ nûr-i cemâlin yâ Resûlâllah
 Yazaldan kalbime hüsnün kitâbın Hazret-i Mevlâ
 Beni mest eyledi fikr ü hayâlin yâ Resûlâllah
 Aceb mi her seher nâle ederse andelîb-i dil
 Nevâsâz-ı gülistandır makalın yâ Resûlâllah
 Habîbâ nâr-i firkatle kulun *Kenzî* harâb oldu
 İmâret eyledi id-i visâlin yâ Resûlâllah (1)

— 6 —

— *Rast ilâhî, G. Yunus* —

Hak'tan gayri sevgili küllî yalandır yalan
 Hak'dan gayrısı fânî bâkî deġlidir kalan
 Hak âşıkı olanın bell nişânı vardır
 Dün uyhusu uyumaz didâra müştâk olan
Dervîş Yunus bu sözü kâmillere söyledi
 Câhillerin sohbeti akla ziyandır ziyân (2)

— 7 —

— *Uşşak ilâhî, G. Cemâl-i Halvetî* —

Bana cânan gerek şol can gerekmez
 Kusûr ü cennet ü Rıdvan gerekmez
 Bana ma'suk tecellisinden özge
 Gerekmez hûri vü gılman gerekmez
Cemâl-i Halvetî miskin fakîrin
 Canından özge hiç ferman gerekmez (3)

— 8 —

— *Zâvil ilâhî, G. Yunus* —

Aceb bu benim cânım âzâd ola mı yâ Rab
 Yoksa yedi tamuda yanub kala mı yâ Rab

- (1) Mst. Mc., Os. Mc.
 (2) Mst. Mc.
 (3) Os. Mc., Sd. Mc.

Aceb bu benim hâlim yer altında ahvâlim
 Varub yatacak yerim akreb dola mı yâ Rab
 Allah olıcak kadı bizden ola mı râzı
 Görüb Habîb'i bizi şefî' ola mı yâ Rab
 Can hulkuma geldikde Azrâil'i gördükde
 Ya canımı aldıkda âsân ala mı yâ Rab
 Yunus kabre vardıkta Münker Nekir geldikte
 Rabbin kimdir dedikte dili mdöne mı yâ Rab (1)

Feyzî Dede

— 1 —

— *Baba Tâhir ilâhî, G. Zühri* —

Gel ey aşık haber al dost elinden
 Nedir aşkı işit ârif dilinden
 Ezelden sen anınla hemdem idin
 Cüdâ düşüb ırak oldun sen andan
 Sen anı bilmedin kim kande idi
 Yakîn idi sana ol yine senden
 Hakikatle nazar kıl kâinâta
 Ayan olsun Cemâli cümlesinden
 Şerâb-ı vahdet ile mest oluben
 Tekellüm eyleyen *Zühri* dilinden (2)

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G. Hilmî* —

Derd-i aşka düşmeyince	O dermâna nice irer
Bahr-i aşka girmeyince	O ummâna nice irer
Âşık olan bu meydanda	Gayri sevdâ komaz cânda
Anlamayan Hak'kı bunda	O cânâna nice irer
Pervâne veş dönmeyince	Şem'-i aşka yanmayınca
Yoğ olub var olmayınca	O ihsâna nice irer
<i>Hilmî</i> bu yolda varından	Geçmeyen âr ü nâmından
Haber almayan pîrinden,	O irfâna nice irer (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Şfk. Mc.

(3) Şfk. Mc.

— 3 —

— *Dilkeş ilâhî, G. Ümmî Sinan* —

Sır elinde sevdiğim yâ Rab hayâlidir senin
 İlm-i sırdan erdiğim yâ Rab visâlidir senin
 Nesl-i Âzer yaptığı büthânedeyler güzer
 Secdegâhı cânımın yâ Rab cemâlidir senin
 Zikr-i zâtın feyzidir can milkine âb-ı revan
 Kalbimi tâhir kılan yâ Rab zülâlidir senin
 Cümle mahlûkun içinde gizli yer yok gözlüye
 Kande baksan gördüğüm yâ Rab kemâlidir senin
 Der sana *Ümmî Sinan* her kim ki vahdet buldise
 Aşk elinden sunduğun yâ Rab nevâlidir senin (1)

— 4 —

— *Hümayun ilâhî, G. Ümmî Sinan* —

Gelberu seyr-i kerâmet isteyen hâl üstüne
 Bize Allah'dan ne izzet açılır kal üstüne
 Gelmişiz Kalûbelâ'dan zâtını zikr etmeğe
 Meylimiz yokdur bizim hiç gayri a'mâl üstüne
 Biz şeriatle hakikat bahrinin gavvâsıyız
 Gitmedik hakdır yolumuz gayri akvâl üstüne
 Kim ki bânın âleminde giydi aşkın hil'atın
 İstemez gayri libas âlemde bir şâl üstüne
 Ey Hudâ lûtf eyle sen *Ümmî Sinân*'ın yolunu
 Bağla aşkın zenciriyle gitmesün dâl üstüne (2)

— 5 —

— *Püselik aşîran ilâhî, G. Hâşimî* —

Sâfiyem sôfi ezelden Hak'ka mir'ât olmuşam
 İbtidâsız gevherim hem bî nihâyât olmuşam
 Cümle eşyanın dilinde nâtikiyem nutkiyem
 Hem Zebûr İncil ü Furkan ile Tevrât olmuşam
 Küntü kenzin sırrına vâkîf olaldan zâhidâ
 Lâşerîkin birliğine mutlak âyât olmuşam

(1) Şfk. Mc.

(2) Şfk. Mc.

Seni sana perde kılma sensin ol sırr-ı İlâh
Varlığım mahv eyleyelden mazhar-ı zât olmuşam
Bu dil-i virânımı mehcûr edelden *Hâşimî*
Hem Kelîm ü hem ana tûr-i münâcât olmuşam (1)

Urfalı Şeyhoğlu

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Hüdayî* —

Ey nefsi şûm insâf idüb dimedin yâ Hû
Kalbin günehden pâk idüb dimedin yâ Hû (2)

Bursalı Sâdık

— 1 —

— *Bestenigâr Âyîn* —

اقبل الساقى علينا حاملاً كأس المدام
فاشربوا من كأس خلد حاملاً كل الطعام
ياندى سلبلاً نحن عين السليل
قم لنا ففتح جناحاً من جناح باغلام... الخ. (3)

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Hulûs ile dil ü cânım Resûlüllaha âşıkdır
Geçer şevk ile her ânım ana Allah tanıkdır
Anın ruhsârı çün güldür benim cânım çü bülbüldür
Derûnum lâle veş dağ-ı ciğer vallahi yanıkdır
Gözü âhûsuna âhır şikâr oldum bu deşt içre
Ruhinde hâlini gördüm katı müşğine fâikdir
Kusûru yokdürür gerçi kapusunda bu *Hakkî*'nin
O şâh-ı âlemin ammâ yolunda abd-i sâdikdir (4)

(1) Şfk. Mc.

(2) Şfk.Mc. Bu manzumenin bestesi de bazı mecmualarda Hüdayî namına kayıtlıdır, Bakınız: S. 61.

(3) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı, Mevlevî âyinleri, Cild 14.

(4) Kn. Mc.

— 3 —

— *Dilkeş tevşih, G. İsmail Hakkî* —

Yüzünden okunur Seb'ulmesânî yâ Resûlâllah
 Gözünden hall olur akd.i maânî yâ Resûlâllah
 Sadev vâ'r oldu âlem anda şen dürr-i yetîm oldun
 Bulunmaz âlem içre sana sâni yâ Resûlâllah
 Vücûdun zât ü esmâ vü sıfâta mazhar olmakda
 Cihanda kimsenin yokdur gümânı yâ Resûlâllah
 İrişdir rûz-i mahşer *Hakkî*'yi firdevs-i a'lâya
 Ayaklarda koma lûtf eyle anı yâ Resûlâllah (1)

— 4 —

— *Sabâ zemzeme Durak, G. İsmail Hakkî* —

Melekler hâzır olmuşdur niçün tevhîde gelmezsin
 Kamu ervâh dolmuşdur niçün tevhîde gelmezsin
 Hızır bunda erenler bunda erbâb-ı safâ bunda
 Gelenler cümle gelmişdir niçün tevhîde gelmezsin
 Çıkar erbâb-ı tevhîdin makam-ı arşa enfâsı
 Nefes tutan yol almışdır niçün tevhîde gelmezsin
 Bulanlar *Hakkıyâ* Hak'kı bulur tevhîd ile şol ki
 Anı bulmaz ne bulmuşdur niçün tevhîde gelmezsin (2)

— 5 —

— *Uzzal ilâhî, G. Müderris* —

Ehl-i derdin derdine dermân iken tekrâr-ı Hû
 Sır nedir kim inledir âşıkları ezkâr-ı Hû
 Bâğ-ı Hû'da bülbül isen rûberû efgana gel
 Kim bahâr-ı Hû irüb zeyn oldu hoş gülzâr-ı Hû
 Kılma bihûde kelâmı Hû'ya sarf et vaktini
 İrgüre tâ sırr-ı lâhûta seni efkâr-ı Hû
 Katıdır taşdan meğer kalbin *Müderris* Hû deyu
 İnlemezsin gayretin yok inledir dağları Hû (3)

(1) Kn. Mc.

(2) Os. Mc. Bir mecmuada Bursalı Kalburcuzade Mehmed Emin namına kayıtlıdır: Rş. Mc.

(3) Os. Mc.

— 6 —

—Nişâbûr ilâhî, G. İsmail Hakkî —

Tozar serv-i sehî âsâ vücûdum
 Dönerse dil döner ben Celvetîyim
 Çü zât-ı Hak'ka ermişdir şühûdum
 Beni Hak zabt eder ben Celvetîyim
 Şu kim esb-i dili Mevlâ'ya sürmez
 Ebed menzil yüzün bu yolda görmez
 Eğerci devr ider eflâki durmaz
 Bana Hak'dır mefer ben Celvetîyim
 Tutarsan ger kulak bu *Hakkı* kula
 Tarikatde yürü bir doğru yola
 Ayağım atmazam ben sağa sola
 Sana doğru haber ben Celvetîyim (1)

Vardakosta Ahmed Ağa

— 1 —

— *Hicaz âyin* —

من شاهباز قدم از لامکان رسیده
 بهر شکار صیدی در قالب آرمیده
 سیرغ قاف قریم از دام کون حبسته
 ملاوس باغ عرشم از آشیان پریده ... الخ . (2)

— *Nihavend âyin* —

— 2 —

دوش بر درگاه عزت کوس سلطانی زدم
 خیمه بر بالای دارالملک ربانی زدم
 برفراز عرش عمت از کف معشوق دم
 بادۀ وحدت زرطل جام سبحانی زدم ... الخ . (2)

(1) Alm. Mc. No: 650.

(2) Bu iki âyinin güfte ve notaları için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı, Mevlevî âyinleri, Cild: 9.

Hafız Şeyda Dede

— 1 —

— Irak âyîn —

Mâhest nemidânem hurşîd-i ruhat yâne
 Bu ayrılık oduna cânım nice bir yâne
 Sevdâ-yi ruh-i Leylâ şüd hâsılı mâhaylî
 Mecnun gibi vâveylî oldum delî dîvâne.. ilh. (1)

Kalburcuzade Zâkir Hacı Mehmed

— 1 —

— Arazbar ilâhî, G. Hakkî —

İlâhî abd-i âsiyem
 Kerem eyle kerem eyle
 Aceb bir kalbi kasiyem
 Kerem eyle kerem eyle
 Çü isyan bahrine daldım
 Vücûdum zenb olub doldum
 Mededsiz çâresiz kaldım
 Kerem eyle kerem eyle
 Niçe dem intizârım var
 Çü bülbül âh ü zârım var
 Begayet ıztırârım var
 Kerem eyle kerem eyle
 Bu *Hakkî* kuluna yâ Rab
 Nigâh-ı rahmetinle bak
 Bûdürür şânına elyak
 Kerem eyle kerem eyle (2)

— 2 —

— *Hicaz Durak, G. Hakkî* —

Düşdü cânâ âkıbet sevdâ-yi aşk
 Eyledi şeydâ beni Leylâ-yi aşk

(1) Güftesi ve notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı, Mevlevî âyinleri, Cild: 9.

(2) Kn. Mc.

Mest olub ayılmaya tâ haşredek
 Yâr elinden nûş iden sahbâ-yi aşk
 Gül yanağın soldurur âşıkların
 Süreti tebdil ider ma'nâ-yi aşk
 Gözlerin yaşı ko aksun *Hakkıjâ*
 Böyle olur lü'lü-yi lâlâ-yi aşk (1)

— 3 —

—*Hüseynî (Tiz), G. Hakkî*—

Hil'at-i vaslın giyür yâ Rab bu müştâk üstüne
 Katre saç deryâ-yi feyzinden bu toprak üstüne
 Her ne gelse lûtf u kahr anı kabûl itmek gerek
 Hiç olur mu hükm ide mahbûb Hallâk üstüne
 Yaz kalemler levh-i mahfûz-i derûna vâridât
 Hatt-ı nûrânî gibi gûyâ ki evrâk üstüne
 Bir siyeh rû hâdimidir Mustafâ'nın *Hakkı* kul
 İşlesün her ne dilerse ol yüzü ak üstüne (2)

— 4 —

—*Muhâlif-i Irak ilâhî, G. Hakkî*—

Ey kerem kâmi Muhammed Mustafâ
 Mazhar-ı lûtf u vefâ sıdk u safâ
 Zâtının pîrâyesidir hüsn-i hulk
 Sırrının sermâyesi sırr-i Hudâ
 Leblerin feyz-i ilâhî menba'ı
 Meşrebin ayn-ı ulûm-i enbiyâ
 Kıl şefâat *Hakkî*-i biçâreye
 Yâ şefî'-al-halk yâ hayr-el-verâ (3)

— 5 —

—*Muhayyer ilâhî, G. Hikmetî*—

Katre aşkın ummân oldu
 Dalan gelsün bu meydâna

(1) Os. Mc., Kn. Mc., Mst. Mc.

(2) Kn. Mc., Kş. Mc.

(3) Kn. Mc.

Dürr ü cevher ile doldu
 Alan gelsün bu meydâna
 Her işin evveli Allah
 Okuruz hasbetenillâh
 Cihanda ârif-i billâh
 Olan gelsün bu meydâna
 Ledünnî ilmin okuyub
 Hudâ'nın emrine uyub
 Men aref sırrımı duyub
 Bilen gelsün bu meydâna
Hikmeti bir ednâ candır
 Dü cihanda lâmekândır
 Sırr-ı Mevlâ'da pinhandır
 Bulan gelsün bu meydâna (1)

— 6 —

— *Müstear ilâhî, G. Hakkî* —

Ey imâm-ı enbiyâ vü evliyâ
 Sâlik-i râh-ı Hudâ'nın rehberi
 Olduğuyçün na'thânın Cebreil
 Kurdu Hak arş üzre âli minberi
 Sen Habîbullahsın kim hazretin
 Senden özge gelmedi hiç dilberi
 Yâ safiy-yez-zât memdühas-sıfât
 Ola *Hakkî* âsitânın kanberi (2)

— 7 —

— *Müstear ilâhî, G. İbrahim Gülşeni* —

Bî vücûdum aşk odu bilsem benim nem yandırır
 Yanuben küllî kül oldum pes dahi nem yandırır
 Yandırır gerçi cihanda aşk odı âşıkları
 Lîk ben âciz kulunu kati muhkem yandırır
 Âh edersem bir nefes dünyâyı oda yakuben
 Yedi çerhi âhım odu cümle bir dem yandırır

(1) Kn. Mc.

(2) Kn. Mc.

Rüşeni'nin aşkına düşmüş çeker derd *Gülşenî*
Aşk odı pervâne misli beni her dem yandırır (1)

— 8 —

— *Nühüft ilâhî, G. Hakkî* —

Genc-i esrâr-ı Hudâ'dır yâ Resûlâllah dilin
Zât-ı pâkin hatmidir cümle nebî vü mürselin
Bitmedi zâtın gibi büstân-ı âlemde diraht
Açılır dâim gülistân-ı cemâlinde gülün
Vedduhâ'dır şol iki dibâce-i vechin senin
Sûre-i Velleyl'dir gûyâ bakılsa sünbülün
Rûz-i mahşerde şefâat ister isen *Hakkıyâ*
Şer'-i pâk-i Ahmed'e sarf eyle ömr-i hâsılın (2)

— 9 —

— *Rast Tevşih, Evsat, G. Hakkî* —

Merhabâ ey mevlid-i peygamberî
Gel beru ey rûh perver gel beri
Meclis-i Mevlidedir zevk u neşât
Dil o meclisde olur gamden beri
Şerbeti sükker verir kabz-ı dile
Can dimağı bulur üd ü anberi
Salli yâ Rabbî alâ hayr-il-verâ
Oldu *Hakkî*'nin bu vird ü ezberi (3)

— 10 —

— *Segâh ilâhî, G. Hakkî* —

Mahall-i feyz-i rahmet oldu ravzan yâ Resûlâllâh
Makam-ı sırr-ı hazret oldu ravzan yâ Resûlâllâh
Nüzûl eyler melekler dâimâ dergâhına saf saf
Ki zirâ beyt-i izzet oldu ravzan yâ Resûlâllâh

(1) Rş. Mc.

(2) Kn. Mc.

(3) Sd. Mc. Notası için bakınız .Konservatuvar neşriyatı, tevşihler C.

Anınçün ol makamın bülbül-i şûrîdesi çokdur
 Gülistân-ı saâdet oldu ravzan yâ Resûlâllah
 Yüzünü hâkipâyeye sürmeği *Hakkî*'ye ihsân it
 Ki iksir-i inâyet oldu ravzan yâ Resûlâllah (1)

— 11 —

— *Segâh ilâhî, G. Hakkî* —

Dilim firkat gamına mübtelâdır yâ Resûlâllah
 Gözüm hasret nemine âşinâdır yâ Resûlâllah
 Cihan bâğında efgan etmesün mü bülbül-i dil kim
 Senin gibi gül-i terden cüdâdır yâ Resûlâllah
 Dirîga âh bağrım pâresi kan oldu derdinle
 Ölürsen yoluna cânım fedâdır yâ Resûlâllah
 Ümid-i *Hakkî* budur kalmaya dembeste son demde
 Velî na'tinle zîrâ pâk edâdır yâ Resûlâllah (2)

— 12 —

— *Sünbüle ilâhî, G. Hakkî* —

Ey pâdişâh-ı Zülkerem
 Lûtf eyle bu biçâreye
 Cûdun yanında katre yem
 Feyz eyle bu âvâreye
 Açdın inâyetden kapu
 Didin bize Lâtaknatû
 Senden ümid eyler kamu
 Hiç kimse girmez areye
 Âciz menem kudret senin
 Âsî menem rahmet senin
 Haste menem şerbet senin
 Sen merhem ur bu yareye
 Yâ Rab be-dermân-ı Habîb
 Aşkın dile eyle tabîb
 Der *Hakkî* takvâ kıl nasîb
 Bu nefsimiz emmâreye (3)

(1) Kn. Mc.

(2) Kn. Mc.

(3) Kn. Mc.

Yahya Çelebi

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. Hakimoğlu Ali Paşa* —

Dildâde-i zülfün şehâ	Mahlûka bahş etmib Hudâ
Her târına bin can fedâ	Ey Fahr-i âlem Mustafâ
Dü şebçerâğ-ı çeşm ü can	Kurban yolunda baş ü can
Bende sana ins ile can	Ey Fahr-i âlem Mustafâ
Her bir kelâmın dür bana	Âlî recâ eyler sana
Her halde ol şefî' ana	Ey Fahr-i âlem Mustafâ (1)

Müezzinzade Mehmed

— 1 —

— *Cârgâh ilâhî, G. Himmet* —

Ne var derde düşdüm ise
 Gönül senden dermân ister
 Merkezimden şaştım ise
 Gönül senden dermân ister
 Fânî dünyâ kesretinden
 Kurtuluş yok mihnetinden
 Cenâb-ı Hak hazretinden
 Gönül senden dermân ister
Derviş Himmet der her bâri
 Dil milkinin şehriyârı
 Gönül senden dermân ister (2)

Döşekçizade

— 1 —

— *Eviç Durak, G. Seyyid Seyfullah* —

Mecnûn-i Hudâ olanı zencire çekerler
 Şol tâlib-i Hak âşıkı bir pîre çekerler
 Dil derde düşüb istese dîdâr-ı Hudâ'yı
 Pîrân-ı hakikat anı tedbîre çekerler

(1) Mst. Mc.

(2) Üsk. Hş. K. Mc. No: 15.

Fer' ile bilinür yine ol âlemin aslı
 Ma'nâ bileni lâfz ile takrire çekerler
 Bu kâne yekünü ile ey hâce bu olmaz
 Bu dersi gören âşıkı tefsîre çekerler
 Seyfi bilürin dime sakın ilm-i ledünnü
 Erbâb-ı tarikat seni ta'zîre çekerler (1)

— 2 —

— Uşşak Durak, G. Nakşî —

Bu gün ol id-i ekberdir gelür kurbâna âşıklar
 Giyerler câme-i gülgün kıyarlar câna âşıklar
 Karâr etmez düşer ol dem görüb ol şem' nûrundan
 Yakar kandil-i aşk içre olur pervâne âşıklar
 Geçer şekl-i bahâyimden hümâ pervâz olur bunlar
 Tenezzül eylemezler sûret-i insâna âşıklar
 Şerâb-ı aşk-ı dildârı içüb meyhâne-i dilde
 Tamâmen aldırub aklın gezer mestâne âşıklar
 Başın top eyledi Nakşî girüb meydân-ı aşk içre
 Salâdır cem'olub gelsün bugün erkâna âşıklar (2)

Teberdar Musa

— 1 —

— Zîrefkend ilâhî, G. Sezayî —

Nedir bu katrelerde bahr-i ummân olduğun cânâ
 Nedir bu zerrelerde şems-i tâbân olduğun cânâ
 Çü sensin zâhir ü bâtın hakikatde olan mevcud
 Nedir bu nakş-ı gûnâgûnda pinhân olduğun cânâ
 Demişsin görmedi kimse beni bu âlem içinde
 Nedir yâ bunca yüzden yine seyrân olduğun cânâ
 Esîr-i derd-i mihnet eyledim dersin ebed çün kim
 Nedir yine gönül derdine dermân olduğun cânâ
 Mekânlardan münezzehdir senin zât-ı şerîfin çün
 Nedir bu kalb-i virânımda mihmân olduğun cânâ

(1) Alm. Mc. No: 696, Rş. Mc., Sd. Mc. Bir mecmuada Çâlâkzade namına kayıtlıdır: Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Sd. Mc., Alm. Mc. No: 696.

Seni dersin *Sezâyî* nâr-ı hecr ile edem sûzan
Nedir yine benimle bende her ân olduğun cânâ (1)

Çolak İmamzâde Ahmed

— 1 —

— *Kürdî ilâhî, G. Muhyî* —

Arzet cemâlin göreyim ey mâh-ı tâban Mustafâ
Ref'et nikab-ı rûyini şems-i dirahşan Mustafâ
İren sana irdi Hâk'a aşk zencirin boyna taka
Tâ Hak cemâline baka ey nûr-i cânan Mustafâ
Seninle doğdu âfitâb gönderdi Hak sana kitâb
Âşıklara feth oldu bâb ey derde derman Mustafâ
Medh eylemek seni muhâl meddâhın oldu Zülcelâl
Muhyî kuluna kıl visâl ey derde derman Mustafâ (2)

Deniz uğrusu Bahrî Hüseyin

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Sultan Mustafa II.* —

Şermsâr etme Hudâyâ rûz-i mahşerde beni
Hürmetine Hâtem'in yandırma dûzahda beni (3)

Murad Paşa müezzini Hüseyin

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Yunus* —

Milk-i bakadan gelmişem fânî cihânı neylerim
Ben dost cemâlin görmüşem hür ü cinânı neylerim (4)

— 2 —

— *Dügâh Durak, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Gâh gâh kendüme gelürem
Gâhi yavi kılunuram

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Sd. Mc.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

(4) Mst. Mc., Oş. Mc. Güfte için bakınız: S. 72.

Gâh yok ile yok oluram
 Gâh varlıkta bulunuram
 Gâh mutî'ü gâh âsiyem
 Gâh âlim ü gâh âmiyem
 Gâh *Eşrefoğlu Rûmî*'yem
 Bu dillerde söylenürem (1)

— 3 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G. Kenzî* —

Aldın mı safâ ile musaffâ haberin sen
 Ol nûr-i Hudâ vech-i mücellâ haberin sen (2)

— 4 —

— *Irak ilâhî, G. Kenzî* —

Göreliden yüzünü akl u şuûrum târ ü mâr oldu
 Beni Mecnûn eden zülf-i telindir yâ Resûlâllah
 Sen ol sun'-i İlâhîsin ki vashın bâğ-ı cennettir
 Bahâr-ı ma'nevî rûy-i gülündür yâ Resûlâllah
 Saâdet mülkünün şâhı habîbâ zât-ı pâkindir
 Ziyâretgâh olan dâim elindir yâ Resûlâllah
 Bu *Kenzî* gerçi mücrimdir yüzün sürür eşîğine
 Kabûl eyle kusuruyla kulundu yâ Resûlâllah (3)

— 5 —

— *Muhayyer Püselik, ilâhî, G. Nahîfî* —

Bülbül-i nâlân olub çağırırım dost dost
 Ol güle hayrân olub çağırırım dost dost
 Râz-ı dilimden eğer ister isen bir haber
 Aşk ile şâm ü seher çağırırım dost dost
 Zikr-i Hudâ bana bes gayriye etmem heves
 Sıdk ile ben her nefes çağırırım dost dost
 Zikr-i Hudâ derdile bendeyim ihlâs ile
 Kabrim içinde bile çağırırım dost dost

(1) Mst. Mc.

(2) Os. Mc., Güfte için bakınız: S. 292.

(3) Os. Mc.

Cezbe-i zevk-ı visâl buldu *Nahîfî* kemâl
Yunus u Mısırî misâl çağırırım dost dost (1)

— 6 —

— *Segâh ilâhî, G. Yunus* —

Rûm'da Acem'de âşık olduğum
Yemen ellerinde Veyselkarânî (2)

Kaymakzade Şeyh Ahmed

— 1 —

— *Sabâ ilâhî, G. Azîzî* —

Ey cemâl-i Hak'ka tâlib
Teveccüh eyle Mevlâ'ya
Ey visâl-i Hak'ka râgıb
Teveccüh eyle Mevlâ'ya
Bu deryâda olan havâs
Olur elbette hâs-ül-hâs
Azîzî sen de ayak bas
Teveccüh eyle Mevlâ'ya (3)

Etyemez imamı

— 1 —

— *Nevâ Uşşak ilâhî, G. Seyyid Kerîmüddin* —

Gel meclis-i uşşâka tâ ref' ola ahzânın
Cür'a-i mahabbet iç mest ola dil ü cânın
Bu meclise gam gelmez erbâbı elem görmez
Sünbülleri hiç solmaz bu bâğ ü gülistânın
Her demde rızâ gözle ma'nâ elini özle
Dâim arayub izle tâ arş ola seyrânın
Çeşmin yaşını her bâr hûn-ı ciger ile kar
Ayyûka ulaştır var âh-ı dil ü efganın

(1) Mst. Mc., Sd. Mc. Bir mecmuada Muhayyer Sünbüle olarak kayıtlıdır: Os. Mc.

(2) Mst. Mc., Güfte için bakınız: S. 289.

(3) Mst. Mc., Os. Mc.

Bu bende *Kerîmüddin* her kim ki eder âyin
Zâtını edüb tezyin tâcı ola devrânın (1)

İğnecizade

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. Sünbül Sinan* —

Yine dostdan haber geldi
Gel hey gönül şimdengeru
Yine içdin nefis agusun
Kan hey gönül şimden geru
Anmaz mısın öleceğin
Kâra sine gireceğin
Başına ne geleceğin
Bil hey gönül şimden geru
Bunca demdir yedin içtin
İnsâf eyle hadden aştin
Sünbül eder yeter uçtun
Kon hey gönül şimden geru (2)

Şirret Hâfız

— *Puselik ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Zâhid bize ta'n eyleme
Devrâniyüz devrâniyüz
Biz ehl-i aşkız söyleme
Devrâniyüz devrâniyüz
Seyyid Nizamoğlu yine
Mecnûn olmuş döne döne
Girdik çün aşk meydanına
Devrâniyüz devrâniyüz (3)

(1) Mst. Mc., Os. Mc. Müstakimzade mecmuasında bu ilâhî, "Nevrûz-i uşşak" olarak ta kayıtlıdır.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc.

Nefes anbarı Mustafa

— 1 —

— *Segâh ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Aşk ile ol âşıkı
 Sıdk ile ol sâdıkı
 Mahbûbudur hâlikı
 Sultan Abdülkadirî
 Eşrefoğlu Rûmî
 Dervişlerin mahremi
 Evliyâlar hemdemi
 Sultan Abdülkadirî (1)

Sayyadî Mustafa

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, G. Gülşenîzade Hayalî* —

Durman yanalım	Âteş-i aşka
Şu'le verelim	Âteş-i aşka
Evvel aldandım	Key kolay sandım
Kat be-kat yandım	Âteş-i aşka
Aşk ile geldim	Meydana girdim
Bağrımı köydüm	Âteş-i aşka
Aşk eri ölmez	Sırdır anlanmaz
Yanmayan bilmez	Âteş-i aşka
Bî ser ü bîpâ	Derd-i dil ara
Yana gör cânâ	Âteş-i aşka
Terk ide kali	Anla <i>Hayâlî</i> (2)
Yak per ü bâli	Âteş-i aşka (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Meşhur mutasavvif İbrahim Gülşenî'nin oğlu Ahmed Hayalî Vefatı: 977 (M. 1569) .

(3) Mst. Mc. Bu manzume yalnız olarak Yunus Emre'ye, ekseriyetle de Nesimî'ye isnad edilmiştir.

Bursalı Hasan

— 1 —

— *İsfahan îlâhî, G. İzzî* —

Şâh-ı iklim-i velâyetdir gürûh-i Kadirî
 Râh-ı Hak'da zülkerâmetdir gürûh-i Kadirî
 Cümle erbâb-ı tarikat bülbül-i şûrîdedir
 Anlara bâğ-ı letâfetdir gürûh-i Kadirî
 Dâmenin tutmuş bular Sultân Abdülkadir'in
 Mefhar-i ehl-i sâadetdir gürûh-i Kadirî
 Zîr-i mühr-i pâk-i şeyhde bir Süleyman her biri
 Nâil-i avn ü inâyetdir gürûh-i Kadirî
 Âstân-ı Kadirî'ye sür yüzün anlardan ol
 İzzîyâ sâhib selâmetdir gürûh-i Kadirî (1)

Abdullah Ağa

— 1 —

— *Muhayyer Püselik îlâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Mevlâm ver aşkını bana hayrânın olayım senin
 Bülbül gibi cemâline nâlânın olayım senin
 Yandır beni yandır beni aşk meyine kandır beni
 Sarhoş idüb döndür beni mestânın olayım senin
 Al bende benlik kalmasın kimseler hâlim bilmesün
 Nâm ü nişânım kalmasun pinhânın olayım senin
 Bu can kuşun sana uçur aşk meyinden bana içür
 Bu tâc ü hırkadan geçür üryânın olayım senin
Seyyid Nizam oğlu hocam ayırma kendüden yücem
 Eğer gündüz eğer gecem mihmânın olayım senin (2)

Câmi'i cedid hatîbi

— 1 —

— *Uşşak îlâhî, G. Eşrefzâde Şerefeddin* —

Tulû' etti dile şems-i hakikat
 Şereflendik bu gün elhamdülillâh

(1) Mst. Mc., Os. Mc.

(2) Şfk. Mc.

Musaffâ oldu meclis kalkdı zulmet
 Şereflendik bu gün elhamdülillâh
 İdüb âzürde hâl-i yâri her dem
 Akıttırdı gözümden âb ile nem
 Olub *Seyyid Şeref* yâr ile hemdem
 Şereflendik bu gün elhamdülillâh (1)

Emir Abdullah (Müezzin-i şehriyârî)

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek, G. Sezâyî* —

Ey âşık-ı dildâde gel nûş edelim bâde
 Bir bâde gerek ammâ kim içile me'vâde
 Sâkisi ola Mevlâ akdâhı anın *esmâ*
 Bir kerre içen kat'â gam görmeye dünyâde
 Ol câna olan tâlib cân ile ola râgıb
 Nefsine ola galib dil bağlaya üstâde
 Nûş eyleyen ol camdan subhu ne bile şamdan
 Ta'lim-i cünûn eyler Mecnûn ile Ferhâd'e
 İşit bu *Sezâyî*'den ne gördü *Fenâyî*'den
 Dost vechini gösterdi mir'ât-ı mücellâde (2)

— «O» —

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Kn. Mc.

BİRİNCİ CİLDİN FİHRİSTİ

	Sahife		Sahife
Başlangıç	5— 6	Bursalı Muhzırzade Salih Çelebi	36
17 nci asra kadar dinî Türk musikisi	7— 19	Neyzen Yusuf Dede (Çengi)	36— 38
Hacı Bayram Veli	14— 15	Küçük İmam Mehmed	38— 39
Eşrefoğlu Rûmî	15	Ümmî Sinanzade Hasan	39— 40
Abdürrahim Tîrsî	15	Divitçizade Şeyh Mehmed	40
Şeyh Vefa	16	Nefesanbarı Osman	40— 41
Üsküblü Niyazi	16	Mustafa Anber Ağa	41
Trabzonlu Tabî	16— 17	Köçek Derîviş Mustafa (Mevlevî)	41— 43
Sinaneddin Yusuf	17	Eşrefzade Lütfullah	43
Mahmud Çelebi	18	Nane Ahmed Çelebi	43
İstanbulu Recayî	18	Sütçüzade Hafız	43— 44
17 nci asırdan evvelki metinler	20— 22	Edirneli İmam İbrahim	44—45
Hacı Bayram Veli	20	Amasyalı Keresteci Abdullah	45
Eşrefoğlu Rûmî	20— 22	Hafız Post	45— 50
Abdürrahim Tîrsî	22	Sepetçizade Mehmed	50
17 nci asırda dinî Türk musikisi	25— 55	Hocazade Mehmed (Enverî)	50— 51
Kumkapılı Şaban	25	Kefeli Derîviş Abdi	51
Bezcizade Muhyeddin	27	Fethullah Çelebi	51
Koğacızade Şeyh Mehmed	27	Şeyh Nazmî	51— 52
Zâkirî Hasan (Hatib)	27— 29	İstanbulu Âhenî	52
Derîviş Ali (Esved)	29— 30	Bahçevanzade Ali Şehdi	53
Aziz Mahmud Hüdayî	30	Bursalı Havyarzade Hüseyin	53
Hafız Kumral	30	Tablizade Akli	53— 54
Şaban Değe	30— 31	Selim Giray	54
Sütçüzade İsa	31	Bursalı Talib	54
Abdülkerim (Şeyhülharemzade)	31— 32	Abdülhay (Şeyh)	54
İmam Yusuf	32	17 nci asra âid metinler	56—115
Vehbî Osman	32— 33	Bezcizade Muhyeddin	56— 57
Bedrî Mehmed	33	Koğacızade Mehmed	57— 58
Nasuh Paşazade Ömer	33	Zâkirî Hasan (Hatib)	58— 59
Sadayî (Gülşeni)	34	Sütçüzade İsa	60
Bursalı Hafız Ubeyd	34— 35	Aziz Mahmud Hüdayî	61— 62
Yakubzade Şeyh Mehmed	35	Hafız Kumral	63— 67
Bursalı Ebubekir	35— 36	Şaban Dede (Zâkirî Şaban)	78
		İmam Yusuf	68— 69
		Vehbî Osman	69— 71

	<u>Sahife</u>		<u>Sahife</u>
Bedrî Mehmed	71	Şiveî Ahmed Çelebi	127
Derviş Sadayı (Gülşeni)	71—72	Şeyh Çâlâk Ahmed	127—128
Nasuh Paşazade Ömer	72	Buhurizade İtrî	128—136
Bursalı Yakubzade Mehmed	72—73	Neyzen Mustafa	136
Küçük İmam Mehmed	74	Derviş Ali Şirügâni (Dede)	136—142
Ümmi Sinanzade Hasan	75	Akbaba İmamı Mehmed	
Divitçizade Şeyh Mehmed	76	Zaifi	142—143
Nefesambarı Osman	76—77	Kenzi Hasan (Şeyh)	143
Anber Mustafa Ağa	77—78	Tosunzade Abdullah	143—144
Köçek Derviş Mustafa	78—80	Küçük Müezzîn	144—145
Nane Ahmed Çelebi	80—81	Karaoğlan Mustafa	146
Sütçüzade Hafız	81—84	Hafız Şühudî Mehmed	146—147
Edirneli İmam İbrahim	84—85	Şeyh Rıza	147
Derviş Receb	85—87	Zegrek Müezzini Hüseyin	
Eşrefzade Lütfullah	88	Dede	147
Sepetçizade Mehmed	88	Sultan İmamı Hacı Mustafa	147
Hattat Karakız Enveri (Hocazade)	88	Edirneli Şaban Dede	147—148
Kefeli Derviş Abdi	89—90	İsmail Hakkî (Celveti)	148
Şeyh Mehmed Nazmi	90—91	Neyzen Ahmed Dede	148
Hafız Post	91—97	Neyzen Derviş Musa	148
Âhenî Mehmed Çelebi	97—98	Enfi Hasan Ağa	148—151
İbrahim Nakşi	99	Navi Osman Dede	151—156
Selim Giray	99	İbrahim Ağa	156
Bursalı Tâlib	100—101	Molla Mustafa	156
Na'li	101—103	Hüsnî Dede	156—157
Neyzen Derviş Mehmed	103—104	Bursalı Nizameddin	157
Merdek Dede (Kara Ali)	104—105	Eşrefzade İzzeddin	157
Sağır Kapıcı	105—106	Zâkir Hâtem Mehmed	157—158
Bursalı Bakkal Mehmed	106—107	Bursalı Kabakzade Mustafa	158
Ebrû	107	Bursalı Hastazade Abdullah	158
Zâkir Ahmed Çelebi	107—108	Dıraman Zâkiri Ahmed	158—159
Âmâ Derviş Mehmed	108	Zâkir Kadiri Mahmud	159
Kazzaz Emir	108	Neyzen Derviş Ahmed	159—160
Musullu Hammad	109	Neyzen Derviş Süleyman	160
Attar Ahmed	109	Kapankâtibizade Mustafa	160
Şehlâ Hasan	110	Seyh Mehmed Tulûî	160
Nikabi Ömer	110—112	İmanzade	161
Cihangirli Ahmed	112—113	Cuma Beyzade Mehmed	161
Goncazade	113—115	Çâlâkzade Mustafa	161—162
18 inci asırda dinî Türk muşikisi	119—170	Çavuşzade Mehmed	162
Şeyh Müstakim	125	Neyzen Derviş Mustafa	162
Bursalı Sarızade İbrahim	126	Koyun Halife	163
Himmetzade Abdullah	126—127	Hacı Salih	163
		Halifezade Tâhir	163—164
		Buhurizade Abdülkerim	164

	Sahife		Sahife
Siyahî Ahmed	164	Üsküdarlı Süleyman Rifat	322—323
Kocagözzade Mustafa	164	Ahmed Râşid	323
A'ma Sâdık	164—166	Nâlizâde İbrâhim	323—324
Vardakosta Ahmed Ağa	166—167	Gebzeli Şeyh Cemal	324
Hafız Şeyda	167—169	Zâkir Halil	325
18 inci asra âid metinler	171—395	Sâlihzâde	325—326
Himmetzade Abdullah	171—172	Üsküdarlı Ali	326—328
Çalâk Şeyh Ahmed	172—174	Şeyh Mehmed (Kadiri)	328—332
Buhurizade İtri	174—179	Simkeş Mustafa	332—333
Hafız Kömür	179—181	Dıraman Zâkiri Şeyh Ahmed	333—346
Hasanefendizade Âhi	181	Tulû Şeyh Mehmed	346
Zihni	181	Çalâkzade Şeyh Mustafa	346—373
Diyarbakırlı Emir	182—183	Ahmed Münir (Koyun Halife)	373
Derviş Ali Şirügâni (Dede)	183—260	Halifezâde Tâhir	373—374
Akbaba İmamı Mehmed	260—272	Buhurizade Abdülkerim	374—377
Niznam Yusuf Çelebi	272—279	Feyzi Dede	377—379
Kazzaz Hasan	279—281	Urfalı Şeyhoğlu	379
Kudumî Derviş Ali	281—282	Bursalı Sadık	379—381
Fındıklılı Memiş Ağa	282—283	Vardakosta Ahmed Ağa	381
Eyuplu Memiş Efendi	283	Hafız Şeyda Dede	382
Edirneli Musli	283—284	Kalburcuzade Hacı Mehmed	382—386
Siyahî Mehmed	284—287	Yahya Çelebi	387
Manisalı Hasan	287	Müezzinzade Mehmed	387
Muhammed'yeçi Mustafa	288—289	Döşekçizade	387—388
Yuva Ahmed	290	Teberdar Musa	388
Çıhz Ali Dede	290	Çolak İmamzade Ahmed	389
Kenzi Hasan	291—295	Deniz Uğrusu Bahri Hüseyin	389
Tosunzade Abdullah	295—298	Murad Paşa Müezzini Hüseyin	389—391
Küçük Müezzın	298—300	Kaymakzade Şeyh Ahmed	391
Karaoğlan Mustafa	300—301	Etyemez İmanı	391—392
Kırmımlı Molla Mehmed	301	İğnecizade	392
Nazım	301—302	Şirret Hafız	392
Neyzen Musa Dede	302—303	Nefesanbarı Mustafa	392
Sahaf Hafız	303—304	Sayyadı Mustafa	393
Hacı Ramazan	304	Bursalı Hasan	394
Enfi Hasan Ağa	304—308	Abdullah Ağa	394
Nâyî Osman Dede	308—318	Câmi'-i Cedid Hatibi	394
İbrahim Ağa	318—319	Emir Abdullah	395
Bursalı Şeyh İzzeddin	319—320		
Medhî	321—322		
Abdi Şah	322		

KISALTIMA CEDVELİ

Türk Musikisi Antolojisi, 3 kısımdan mürekkebe olacaktır. Birinci kısım, dinî eserlerdir. Ve iki cildten ibarettir. İkinci kısım, Lâdinî besteleri, yarı bestekâri belli olan Kâr, Murabba, Nakış, Semâi, Şarki ve Türkülerle bunları ibda edenlerin tercümeihallerini ihtiva edecektir. Üçüncü kısım, lûgatçedir. Birinci ve ikinci kısımların sonunda endeks, bibliyografyadan başka şiir ve şairlerle, beste ve bestekârları gösteren müteaddid fihristler bulunacaktır.

Alm. Mc.	Ali Emiri Kütübhanesine aid mecmua.	Sly. Nfz.	Süleymaniye - Nafiz Paşa Kütübhanesi.
B.	Beste.	Ş.	Millet Kütübhanesi, Şer'iye kitapları.
Cv. K.	Muallim Cevdet merhumun İnkulâb Müzesine vakfettiği kütübhane.	Şfk. Mc.	Zâkirbaşı Şefik Efendi mecmuası.
G.	Güfte.	T.	Türkçe.
K.	Kütübhane.	Tph. Bg. K.	Topkapı sarayı - Bağdad Köşkü Kütübhanesi.
Kn. Mc.	Hafız Kenan'a aid mecmua	Tr.	Millet Kütübhanesi Tarih eserleri.
M.	Millâdi.	Ts.	Millet Kütübhanesi Tasavvuf eserleri.
Mc.	Mecmua.	Ünv. K.	Üniversite Kütübhanesi.
Mlt.	Millet Kütübhanesi.	Ünv. Yl. K.	Üniversite Kütübhanesine mülhak Yıldız Kütübhanesi.
Mrd. Ll.	Murad Molla - Lâla Kütübhanesi.	Üsk. Hd. K.	Üsküdar'da Selim Ağa Kütübhanesine mülhak Hüdayî Kütübhanesi.
Mst. Mc.	Müstakimzade mecmuası.	Üsk. Hş.	Üsküdar'da Selim Ağa Kütübhanesine mülhak Haşim Paşa Kütübhanesi.
Mvh. Mc.	Mevhib Aydın'a aid mecmua.	Üsk. Slm.	Üsküdar'da Selim Ağa Kütübhanesi.
No.	Numara.		
Oz. Mc.	Bay Osman Ergin'e aid mecmua.		
Rş. Mc.	Hüdayî şeyhi Ruşen Efendi mecmuası.		
Sd. Mc.	Sadeddin Nüzhet'e aid mecmua.		
Sly. Esd. K.	Süleymaniye - Esad Efendi Kütübhanesi.		

XIX ncu Asır
Dini Türk Musikisi

Istanbul Üniversitesi Yayınlarından: No.

Edebiyat Fakültesi

SADEDDİN NÜZHET ERGUN

TÜRK MUSİKİSİ

ANTOLOJİSİ

İKİNCİ CİLD

DİNİ ESERLER

İSTANBUL

RIZA KOŞKUN MATBAASI

1943

Türk Musikisi Antolojisi

XIX ncu Asır Dinî Türk Musikisi

XIX uncu asrın ilk yarısında Türk musikisi tabii seyrini takib ederek en yüksek derecesini buldu. Kudretli bir bestekâr ilan ve *Sûzidilârâ*, *Nevâ Pûselik*, *Arazbar Pûselik*, *Nevâ Kürdi*, *Gerdâniye Kürdi*, *İsfahânek-i cedîd*, *Hicâzeyn*, *Şevk-ı dil* gibi terkipler ihtira eden Osmanlı hükümdarı *Selîm III.* in musikişinaslara karşı büyük bir teveccüh göstermesi ve onları himaye etmesi, bu güzel san'atın ülke dahilinde yükselmesinde mühim bir âmil olmuştur. Büyük musikişinas *İsmail Dede'nin* yetişmesinde de en büyük müessir bu hükümdardır. Lâdinî musikide olduğu kadar, dinî musikide de vukuf sahibi olan ve Na't, âyin, durak, ilâhî gibi muvaffakiyetli parçalar besteleyen bu padişah, hiç şübhe yok ki musiki tarihimizin büyük bir şahsiyeti olarak daima hürmetle anılacaktır.

Mahmud II. u da musikişinaslara karşı daima mütemâyil görüyoruz. Musikiden anlayan ve lâdinî mahiyette bazı ezgiler vücude getiren bu hükümdar da dinî ve lâdinî bestelerden derin bir hazz duyardı. Bazan Sarayında teşekkül eden küme fasıllarını dikkatle takib eder, bazan da maruf şeyhleri davet ederek huzurunda tarikat âyinleri yaptırır, o arada okunan Na't, durak ve ilâhîler dinlerdi.

"Letâif-i vakayi'-i Enderun" da 1228 (M. 1813) senesi vak'aları arasında Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi *Yusuf Dede'nin* (Vefatı 1232-1816) saraya daveti münasabetiyle şunlar kaydedilmektedir. (S. 55):

"... Müezzîn başı Emin Ağa şeyh-i müşarünileyhin makamı tayyün ve âdâb ü erkânını telkîn ettirerek postu ferş olunacak mahalli mahsûsayı tezyîn ettiği ile âyin-i şerif kırâat ve hürmet ü riâyet nihâyet bulcâk mutrûbda olan nezzen ve kudümzenler *Sultan Veled* devrine âgaz ve *Kutb-i Nâvî* gibi mümtâz oldukları halde Mevlevîler ellerin yere urub devrâna kıyâm ve şeyhin makamına boyun kesdikleri hâsılı kelâm olmağla dedeler devrânı tamâm ve ta'zîm ü tekrîmi itmâmından sonra tennûre giyenlere semâ'a ibtidâ ve âdeti kadar semâ' ile safâ" etmişlerdi.

Aynı eserinde 1230 (M. 1814) vak'aları arasında şu kayıtlar mevcuttur (S. 87):

"... İşbu şehri Rebülevvelin on ikinci gecesine tesadüf etmiş olan pazar gecesi Meviid-i şerif-i mağfiret redif kandili münâsebetiyle ağalar dâiresindeki mescid-i şerif ve ma'bed-i lâtime teqrîi ve kaide-i kadimesi üzere kirâat olunan menkıbe-i velâdet-i bâ saâdeti istimâ' ile bendegân-ı enderûn-i hümâyûnu taltif ve her sınıfın gönülünü bir günâ telif buyurub ba'dehu Mevlid-i şerif hitâmında kutbülârifin gavsülvâsılın hazret-i *Hüdâyî Esşeyh Aziz Mahmud efendi* hazretlerinin âsitânesinde postnişin reşâdetlu Şeyh *Şehâbeddin* efendi hazretlerinin hânkahında mevcûd olan söfileri ile huzûr-i fâiz-ün-nûr-i mülûkânelerinde âyin-i tariklerin icrâ ve tevhid-i şerif arasında a'lâ sadâ ile ilâhî okuyan *Suyolcuzâde Sâlih efendi* senâ olunduğundan hadd-i zâtında sesi mücressir ve husûsiyle okuduğu nutk-i şerif evliyâullah nutku olmasıyla kime olsa tesir etmeğın nutk-ı mezbûr teberrûken dâhil-i dâire-i silk-i sutûr oldu:

Hazret-i Hak'ım habibi sevgili bir dânesi
Olduğyçün oldu âlem mührinin pervânesi
Kenz-i aşkın mahzeni olmuş Sezâyî galibâ
İstemez asla imâret bu dil-i vîrânesi

Nutk-ı canbahçını dinleyenler mest ve bîhûş ve bâ husûs aşkı olanlar mehâbet-i meclisî ferâmûş idüb ekserisi bilâ irâdetin medd-i âh ve kimisi lisân-ı hâl ile eyvallah dedikleri âşıkânı âşıkâre şâhrâh olunca sağır ü kebîr izhâr-ı mâfizzâmîr ederek ah şu çocuğu sarây-ı hümâyûna alaydılar dediklerine hazret-i padişâh-ı muhalled-ül-ikbâl intikal ve mahdûm-i mevsûm-i pesendide rûsûmu saraya alub seferli odasına irsâl buyurdıkları".

Gene aynı eserde 1235 (M. 1819) senesi vak'aları arasında şu malûmat münderiçtir:

"Ramazân-ı şerifin onuncu gecesi terâvîh kılındıktan sonra ilâhî ısmarlanup mâbeyin müezzinleri müezzin başı *Şâkir ağa* ile tunç kapunun hizâsına dizildikleri manzûr-i pâdişâh-ı bendeperver olıcak şeh-i devran kôşkten Şâkir Ağ'a'ya hitâben

Şermsâr etme Hudâyâ rûz-ı mahşerde beni

ilâhîsini okumağı ferman ve sermüezzin-i mûmâileyh dahi tiz perde ile ol nutk-ı pâki okumağa bezl-i tâb-ı tûvân idüp zemîn ü zamânında envâ'ı şu'beler peydâ ve dürlü nağmeler icrâ ederek okuduktan sonra temenni idicek sâirleri "segâh" ve kararları "dügâh" olan düz-

ce ilâhilerden bir kaç ilâhî tül ü dirâz okumağa cümleten âgaz edüb takım takım cümhur ilâhîlerini dinlettirdikleri misillu biraz da "Hicaz" da okunan

Âsman bisütun muallâ geşt
Kudret-i Lâilâheillallah

İlâhisine varınca okunduğu rabt-ı kalbe sebep ve müezzinân-ı hoş elhânın ihsân almalarına müsebbeb oldu."

İşte *Selîm III.* in ve daha sonra *Mahmud II.* un bestekârları, müezzinleri, hanendeleri, sazandeleri himaye etmeleri ve onlara ih-sanlarda bulunmaları XIX uncu asrın ilk yarısında dinî ve lâdinî Türk musikisinin inkişafında azamî müessir oldu.

Asrın ikinci yarısında bu rağbetin yavaş yavaş azaldığını ve Türk musikisinde bir inhitat devrinin başladığını görüyoruz. Gerek klasik musikide, gerek cami ve tekke musikilerinde bariz bir durgunluk ve tedennî görülür. Olgun eserler ibda eden bestekârlar azalmış, evvelce vücade getirilen san'atkârane mahsuller unutulmağa başlamıştır. Cami ve tekke musikilerinin en mükemmel eserlerini teşkil eden Na't ve durakların ve bir takım musanna' salâtların, savtların, Gülşenî savtlarının yavaş yavaş kayb olduklarını görüyor, Miraciye ve bilhassa Mevlid bestelerinin de mahdud kimselerin hafızasında kaldığına şahid oluyoruz.

Bu asır sonunda tekkelerde bilhassa "Şuuller" revaçtadır. Kıvrak oldukları için dinî rakıslara müsaid, fakat san'at eendişesi ile vücade getirilmeyen bu şuullerin ekseriyetle Mısır, Trablus, Şam ağzı mahsuller olduğunu da görmekteyiz. Fakat bu besteleri de gene Türk musikisi tekniği ile ekseriyetle Türklerin bestelediklerini, ancak mahallî bir takım nağmelerden istifade ettiklerini unutmamak lâzımdır. Netekim asrın sonunda *Zekâî Dede*'nin vücade getirdiği Mısır ağzı parçalar, bu cereyanın tabii bir neticesi olarak gösterilebilir. Mamafî başta *İsmail Dede* olmak üzere mahdud bir kısım musikişinaslar "Taşra ağzı" denilen Anadolu ve Rumeli nağmelerine de rağbet etmişler ve o yolda küçük bir takım eserler de vücade getirmişlerdir. *Hacı Ârif Bey*, *Hacı Faik Bey* gibi bu asırda yetişen bir kısım musikişinasların dinî eserlerinde ise az çok "şarkı tavrı" hâkimdir.

Cami Musikisi:

XIX uncu asrın ilk yarısında cami musikişi de daha müttekâmil bir hal almıştır. Bilhassa *Selîm III.* zamanında bir takım

camii na'tlerinin ve camilerde okunmağa mahsus ramazan ilâhîlerinin vücude getirildiğini biliyoruz.

Saray muhitinde de güzel sesli müezzinlere karşı büyük bir teveccüh mevcuddu. İstidatlı bir takım gençler Enderuna alınıyor, kendilerine dinî ve lâdinî musikî öğretiliyordu. Bu sahada yıllarca mülâzım olarak çalışan bu gençler, yavaş yavaş terakki ederek rütbe sahibi oluyorlardı. *Şakir Ağa, İsmail Dede, Haşim Bey...* gibi değerli meşhur bir takım musikişinasların Enderun'da yetişerek nihayet musahib oldukları ve müezzinbaşılık ettikleri malumdur. *Atâ Bey* tarihinde "Ser mahfillik hizmeti" başlığı altında şu kayıtlar vardır (I, 169) :

"Müezzinlik tarikinde kesb-i i'tibâr ve imtiyâz ederek çavuş ve müezzin ağalardan müezzinbaşuya ikinci i'tibâr olunan baş müezzine ser mahfil itlak olunur. Bu zatın hizmeti koğuş ağalarının sadâsı güzel olanlarından lüzumu halinde müezzinlere mülâzım olmak üzere intihâb olunan zevâtı ezan ve kamet kırâatı usûlünü ta'lîm ederek bunlardan silki müezzinine idhâle şâyân olmak derecesini ihrâz edenleri müezzin başuya ifâde ve o dahi silâhdar ağaya arz ve beyân ile mülâzım kayd ettirmek ve müezzinlerden nevbet ve hareketlerini ta'yîn ve tefhîm eylemek hususlarından ibârettir. Müezzinlerden noksan vukuunda mülâzimlerin en eskisi gediğe geçirilir. Ve gedikliler yoluyla ihrâz-ı rütbe-i kâdem ederek ser mahfil olur. Zât-ı hümâyûn-i hazret-i pâdişâhî sarây-i hümâyûn câmi'-i şerifinde mahfil-i mahsuslarında edâ-yi salât ettikleri halde imam efendilerin nöbetçisine iktidâ ile salât-ı subh edâ olunur. Evkat-ı sâirede ekseri Bağdad köşkü ve Revan ve sünnet odaları ve Mustafa Paşa kasrı ve Çadır köşkü ve sonraları İncili kâh-ı hümâyûnu ve Topkapu mâbeyn-i hümâyûnu ve Gülhâne ve Sinan Paşa ve İshakiye kasrı şâhânelerinde buldukları zaman nöbetçi imam efendi ile iki nefer müezziñ zât-ı hümâyûn-i hazret-i hilâfetpenâhînin ârâmsâz oldukları mahalle giderek salât-ı mefrûzenin edâsı esnâsında ifâ-yi hizmet ederler. Ve ser mahfiller dahi nöbet tutarlar".

"Hünkâr imamlığı" na tayin edilenlerin de güzel sesli olmakla beraber, ekseriyetle musikiye ve kıraat ilmine vâkıf şahsiyetlerden seçildiği de malumdur. *Kadıasker Mustafa İzzet, Tanburî Ali, Medenî Aziz, Nakîbüleşraf Rıza* efendiler gibi maruf simaları bu arada zikredebiliriz.

Büyük camilerin imamlık, hatiblik ve müezzinliklerine de gü-

zel sesli ve musikiye oldukça vâkîf şahsiyetlerin tayin edildiklerini görüyoruz. Mevki sahibi bazı şahsiyetler de hususî imamlarını değerli musikişinaslar arasından seçmişlerdir. Meselâ sadrazam Âli Paşa'nın imamı, *Mutafzade Ahmed* efendidir.

Kur'an musikisinin de bu asırda kemal devresine eriştiği muhakkaktır. Bir taraftan *Yusuף efendizade mesleki* de denilen "İs. tanbui edası" okuyuş revaçta iken, bir taraftan da *Sofizade mesleki* denilen "Mısır ağzı" kıraât taammüm etmişti. Bu asırda tecvid ve kıraât ilimlerine hakkıyla vâkîf olan ve fevkalâde mükemmel Kur'an okuyan pek çok "hâfız" yetiştiğini görüyoruz. Sultan Selim imamı *İsmail efendi*, Humbarahane baş imamı *Süleyman*, Tabak Yunus imamı *Hacı Kalfa* namıyla maruf *Hacı Hasan*, Selimiye imamı *İspartalı Hacı Sabri*, Hafızpaşa mektebi muallimi *Yemişçizade İsmail*, Üç mihrablı camii imamı *İbrahim*, Rüstempaşa camii imamı *Çamaşvızcade Hüsnü*, *Tikveşli Yusuf*, *Duhanizade Mehmed*, *Hacı Kâmil*, *Esircizade İsmail* efendilerle *Yamalı Ahmed Bey* gibi kıraat mütebassısı Hafızları bu arada zikretmek icab eder.

Tekke Musikisi:

XIX uncu asır Tekke musikisi XVIII inci asra nazaran terakki etmiş bir vaziyette gösterilemez. Bu asırda tertib edilen mecmualarda daha ziyade XVII ve XVIII inci asırlarda bestelenen dini mahsullere tesadüf edilmektedir. Bu da gösteriyor ki, tekkelerde ekseriyetle XIX uncu asırdan evvel vücade getirilen mahsuller okunmaktadır. Bu asırda bestelenen bir kısım eserlerin pek o kadar revaç bulmadığını ve mahdud bir zümre arasında az bir zaman yaşadıktan sonra unutulduğunu da görüyoruz.

Bu asrın en meşhur ilâhî bestekârı Sünbülüleden *Şikârizade Ahmed*'dir. Daha çok şarkılarıyla tanındığı için kendisinden lâdînî musiki sahasında bahsedeceğimiz *Kadıasker Mustafa İzzet efendi* de Nait ve duraklarında büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Kadiri tarikatine mensub olan bu değerli şahsiyetin bu nevi besteleri, ciddiden emsalsiz birer san'at eseri olarak gösterilebilir.

Bu devrin nait, durak ve ilâhî besteleyen kıymetli şahsiyetleri arasında başta *Selîm III.* olmak üzere *Duhanî Şerif*, *Dellâlzade İsmail efendi*, *Hacı Faik Bey*, *Ruşen efendi*, *Müezzinbaşı Rifat* gibi şahsiyetleri de burada zikretmek icab eder.

Meşhur *İsmail Dede*'nin ve bilhassa *Zekâi Dede*'nin de bir hayli ilâhî bestelediklerini görüyoruz. Zâkir ve zâkirbaşılar arasında da bazı ilâhiler vücade getirenler mevcuttur.

XIX uncu asırda en ziyade *Seyyid Seyfullah, Mısrî Niyazî, Bursalı İsmail Hakkî* gibi daha evvelki asırlarda yaşayan maruf mutasavvıfların eserlerine besteler vücade getirilmiştir.

XIX uncu asrın ortalarında ve sonlarında bilhassa "Şuul" bestelemek cereyanının inkişaf ettiğini, hattâ zâkirbaşular arasında bu hususta rekabet hissini uyandırdığını görüyoruz. Meselâ *Hopçuzade Şâkir efendî*'nin bir kaç şuul vücade getirmesi, bu vadede de eserler ibda edebileceğini göstermek maksadıyledir.

San'at endişesiyle bestelenmeyen bu kıvrak nağmeli basit parçaların taammümü dinî rakısların inkişafında âmil olmakla beraber musiki zevkinin azaldığını da gösterir. Esasen yukarıda da söylediğimiz gibi, dinî Türk musikisinin şaheserlerini teşkil eden *Miraçîye, Mevlid, Durak, Mersiye*, ve tevşihlere rağbet gittikçe azalmış, bunların yerine ögenilmesi kolay parçalar yayılmıştır. Mamafî güfteleri Arapça olmakla beraber, tamamiyle klasik ilâhiler tarzında bestelenmiş bir takım kıymetli san'at eserlerine de bu asrın mahsulleri arasında tesadüf edilmektedir. Bilhassa "Rifaî, Sâdî, Bedevî" tarikatlerinin müşterek "Kelime-i tevhid" zikirlerini teşkil eden muayyen bir tarz, harikulâde san'atkârane tertib edilmiştir. Önce yalnız zâkirbaşı tarafından okunan ve "Yâ Mevlânâ yâ Hannân..." deye başlayan Rast münacatı ve müteakıben zâkirlerin de iştirakiyle okunan gene Rast makamında ve ağır düyek ikâmdaki,

ياساق الندما اولا و-مينا
من صاف العدمان حينا باجان
خمرأ في العكوس تجلا كالعروس
وتحبي النفوس و تبه الظمان
اشرب يانديم من خمرالقديم
ياالله يا كريم عفوك ياغفران

ilâhîsi, hiç şübhe yok ki birer şah eserdir.

Tekke musikisinde güftelerin de yavaş yavaş değersiz parçalardan intihab edilmeğe başladığını görüyoruz. Kültür sahibi bir kısım musikişinaslar, ezgileri için XVII ve XVIII nci asırlarda yetişen maruf mutasavvıf şairlerin eserlerini seçmekle, bu asırdaki edebî inhitatı kavradıklarını isbat etmişler, fakat bir kısımları edebî veya tasavvufî hiç bir kıymeti bulunmayan basit bazı parçaları bestelemekten kendilerini alamamışlardır. Bu güfte intihabındaki zevksizliğe bilhassa asrın sonunda fazlasıyla rastlıyoruz. Bununla

beraber tekkelerde okunan bu güfteler, bedî kıymeti bulunsun bulunmasın dinî mahsullerdir. Hepsinde esas "ubudiyet" tir.

Tekke musikisi, tekke edebiyatına muvazidir. Şer'îdir, Ruhî ifadesi ibadet, takva, vecid, hâl, istigrak ve "Vahdet-i vücud" dur. Her tekke şairi gibi her tekke musikîsinası müteşerridir. Bestelenmiş güftelerinde şeriat ahkâmına muhalif hiç bir cihet yoktur.

Hepsi "Ehl-i Beyt" muhibbidir. İçlerinde Ali'yi daha çok sevenler mevcuddur. Hattâ aralarında *Mufaddile*'den olanlar, yani *Ebûbekir*, *Ömer*, *Osman*'dan fazla Ali'yi sevenler de vardır. Fakat bunlardan hiç birine sebbetmezler. *Hazret-i Muhammed*'e olan hürmet ve muhabbetleri ise cümlesinin fevkindedir. Esasen Ashabın kıymetleri onların nazarında Muhammed'e olan mensubiyetleri dolayısıyledir. Onun içindir ki tekkelerinde okudukları ilâhîlerin çoğunu Peygamberin medhine tahsis etmişlerdir. Hepsinin sâlik olduğu en büyük düstur "*Aşkullah, Mahabbetullah, Mahabbet-i Resûlillâh, Mahabbet-i Ashâb-ı Resûlillâh, Mahabbet-i Ehl-i Beyt-i Resûlillâh, Mahabbet-i evliyâullah*" dır.

Mevlevî Musikisi:

Dinî musiki sahasında XIX uncu asırda bilhessa Mevlevî musikisinin büyük bir inkişaf gösterdiğini görüyoruz. Bu asırdan evvelki devirlerde Mevlevî âyinlerinin mikdarı mahduddu. XVII nci asırdan evvelki devirlerde 3 âyin mevcuddu. XVII nci asırda ancak iki âyin bestelendi. XVIII nci asrın ilk yarısında yalnız *Nâyî Osman Dede*'nin vücudı getirdiği dört âyin vardır. Asrın sonunda da 5 âyin bestelenmiş ve bütün âyinlerin mikdarı 14 ü bulmuştu. Halbuki XIX uncu asırda tam 32 âyin bestelenmiş ve bu tarz dinî bestelerin adedi 46 ya çıkarılmıştır. Bununla beraber bu âyinler arasında taammüm etmeyenler de vardır. Meselâ *Haşim Bey*'in vücade getirdiği "Suznak âyini" ancak bir defa Beşiktaş Mevlevîhanesinde okunabilmiştir. *Ahmed Celâleddin Dede*'nin rivayetine göre, *Haşim Bey*, bestelediği bu âyin güftesini *Yenişehirli Nazif Dede*'nin şiirlerinden intihab ederek vücade getirmişti. Halbuki ötedenberi *Mevlâna*'nın veya *Sultan Veled*'in eş'arından seçilen manzumelerin bestelenmesi âdetti. Bu an'aneye mugayir hareket eden ve tekkesinde böyle bir âyin okunmasına müsaade eden Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi *Nazif Dede*'ye Konya çelebisi tarafından bir tekdirname gönderilmiş, Mevlevîhanelerde mezkûr âyin okunması da menedilmişti. Hattâ *Nazif Dede*'nin muarızları, "Mesnevî-i şerif

ve Dîvân-ı kebir'de şiir mi kaldı ki kendi güftelerinden âyin vü-cûde getirtiyor" diye muâhezeye de uğradı. Mamafî bu asırda beste-lenen âyin selâmları arasına muhtelif kimselere âid Türkçe küçük küçük manzumeler ilâve edildiğini de görmekteyiz.

Derviş Abdülkerim ve *Kâmil efendi'nin* besteledikleri "yegâh" makamındaki iki âyin ile *Beğlikçizade Ali Aşki Bey'in* vücade getirdiği "Hüseynî aşiran" âyini de şayi olamamış ve bugün tamamiyle unutulmuştur. *Hacı Faik Bey'in* "Dügâh âyini" ise, ancak bir iki defa Üsküdar Mevlevîhanesinde okunabilmiştir. Fakat *Selim III, İsmail Dede, Nakşi Dede, Eyuplu Hüseyin Dede, Zekâî Dede, Müezzin başı Rifat Bey, Ahmed Hüsameddin Dede, Celâleddin Dede, Bolahenk Nuri Bey, Hüseyin Fahreddin Dede* gibi şahsiyetlerin vücade getirdikleri âyinler Mevlevîhanelerde kabule mazhar olmuş ve bir çok defalar okunmuştur.

Mevlevî musikisinin bu asırda bu derece inkişafında Osmanlı hükümdarı değerli musikîşinas *Selim III.* ile musikîye vâkıf olan *Mahmud II.* un da büyük tesirleri olmuştur.

İhtira' ettiği *Sûzîdîlârâ* terkibiyle bir Mevlevî âyini besteleyen *Selim III.* Mevlevîliğe karşı derin bir rabıtası olduğu içindir ki *Ali Nutki Dede, Nâsır Abdülbaki Dede* gibi maruf Mevlevî musikîşinas-larına daima teveccühkâr davranmıştır. *Nâsır Abdülbaki Dede'nin* vücade getirdiği iki musikî eserini bu hükümdara ithaf etmesinin de başlıca sebebi, ondan gördüğü muhabbet ve iltifattır. Gerek *Selim III.* in, gerek *Mahmud II.* un İstanbul'daki Mevlevîhanelere ek-seriyetle devam etmeleri, bu müesseselerdeki musikî faaliyetinin artmasında mühim bir âmil olmuş, değerli bestekârların, kudüm-zenlerin ve neyzenlerin ystışmelerini temin etmiştir.

Lâdinî Türk musikisinin de XIX uncu asırda en ziyade Mevlevîler elinde inkişaf ettiğini görüyoruz. *Nâsır Abdülbaki Dede* gibi mümtaz bir şahsiyet amelfî musikide yüksek bir kabiliyet göstermiş, bir takım terkîbler bulmuş, bir nota icad etmiş ve "Tedkîk ü tahkîk" adlı musikî nazariyatından bahs eder bir eser vücade getirmiştir. Dinî ve Lâdinî musikimizin - eser ibdadında ve bilgide - iki mühim siması olan büyük bestekâr *İsmail Dede* ile, asrın sonunda yetişen *Zekâî Dede'nin* de Mevlevî olduklarını unutmamak lâzımdır.

Gerek tekke musikisinde, gerek Mevlevî musikisinde hâkim olan ruh, tamamiyle "İslâmî" bir mahiyettir. Mevlevîlikte - akîde bakımından - diğer tarikatlere uymayan hiç bir cihet mevcut değildir. Tekke ve Mevlevî musikileri arasında ancak "san'at" farkı var-

dır. Tekke musikisi, yukarıda da söylediğimiz veçhile tekke edebiyatına müvazi bir tarzda inkişaf etmiş; Mevlevî musikisi ise, Mevlevî edebiyatında olduğu gibi "Klasik" bir mahiyet arz etmiştir.

Sadece san'at bakımından değil, akide bakımından da diğer tarikatlerden ayrılmış olan ve tamamiyle başka bir edebiyat ve başka bir musiki tarzına malik bulunan tarikat ise "Bektaşılık" tır. Fakat evvelce de söylediğimiz gibi Bektaşılığın *Hacı Bektaş-ı Veli* ile hiçbir münasebeti olmadığını ve bu Türk mutasavvifinin diğer tarikat erbabı gibi müteşerri' ve mütteki bir şahsiyet olduğunu da unutmamak lâzımdır.

Evvelki asırlarda olduğu gibi XIX nci asırda **Bektaşî musikisi:** de "Bektaşî nefesleri" vücade getiren musikîşinaslar hakkında sarîh vukufumuz yoktur.

XV nci asırdan başlayarak son asra kadar dinî lâdîni mahiyeti haiz bir çok "Münacat, tesbih, na't, âyin, durak, ilâhî, şual, kâr, murabba, nakış, semaî, şarkı, türkû gibi muhtelif şekillerle vücade getirilen eserlerin bestekârları hakkında oldukça etraflı malûmata sahib bulunuyoruz. Fakat kütübhanelerde ve hususî ellerde mevcut olan yüzlerce Bektaşî cöngünü bu maksadla taradığım halde tesbit edilmiş bir nefes bestekârına rastlamadım.

Bu asırda bestelenen nefeslerin çoğu hiç şübhe yok ki sazşairlerinin eserleridir. Ezgileriyle beraber bir kısım güftelerin de gene bu asır mahsulü oldukları muhakkaktır.

XIX uncu asırda yetişen *Derdli, Seyranî, Mir'âtî...* gibi bir takım sazşairlerinin Bektaşî tarikatine müntesib oldukları malûmdur. Bu adamlardan bir kısmı her halde kendi eserlerine besteler de vücade getirmişlerdir. Fakat sazşairi oldukları halde Bektaşî olmayan ve Kadîrîlik, Rifâîlik, Sadîlik, Nakşbendîlik... gibi tarikatlere intisab edenler de vardır. Bunların "koşma" veya "semaî" tarzında yazdıkları şiirleri Bektaşılığın ifadesi olmadığı için "Nefes" addetmek doğru olmaz. Mamafî içlerinde Bektaşî olmadıkları halde Bektaşîler tarafından benimsenmiş olanlar da vardır. Çünkü Bektaşılığın esaslarından biri de "Davet" tır. Mâruf şahsiyetleri daima kendi tarikatlerinde tanıtmak ve bu suretle halkı bu zümreye ısındırmak isterler. *Erzurumlu Emrah* (1), *Tokatlı Nuri* gibi sazşairleri

(1) Emrah'a Bektaşılık isnad edildiğini Bay Vâhid Lûtfî'nin bir makalesinden öğreniyoruz. (Âşık Emrah ve san'ati: Yeni Türk, Sayı 41, 1936). Fakat bu meşhur sazşairinin Bektaşî olmasına katıyen imkân mevcut değildir. Bay Vâhid Lûtfî'nin neşrettiği, Bektaşılığı ferennüm eden Emrah mahlâslı şiir,

şöyle dursun, *Fuzulî* gibi, *Şeyh Galib* gibi pek meşhur bir takım divan şairlerini de bu tarikat mensubu gösterirler. Bu hususta istinad ettikleri en mühim delil “Ehl-i Beyt muhabbeti” dir. Bir şair eğer Ehl-i Beyt muhibbi ise, onların nazarında mutlaka Bektaşîdir. Halbuki “Ehl-i Beyt muhabbeti” islâmiyetin esaslarından biridir. Ve “Farz” hükmündedir. *بُتُونِ مُسْلِمَانِ* *أَلَيْهِمْ صَلَّى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ* bütün müslümanların, hattâ namazda okumakla şer'an memur oldukları salâtlarından biridir. Şu halde bu muhabbeti, yazdığı şiirlerde terennüm eden şairin Bektaşî olması icab etmez. *سَلَامًا مَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ ، كُلِّ مُؤْمِنٍ نَقِي فُؤَادِي* gibi hadîslerin mevcudiyetine göre, mütteki olanlar da “Ehl-i Beyt” den addedilmiştir. Mutasavvifeye göre “Ehl-i Beyt” muhibbi olanlar onların izinde yürüyenlerdir. Bu zümre arasında “Ali” ve “Evlâd-ı Ali” ye karşı muhabbetlerini izar eden bir çok şairler vardır. Aralarında, pek mahdud olmakla beraber, “Şîa” mezhebine mütemayil olanlara bile tesadüf edilmektedir. Fakat Bektaşılık “Şîilik” te değildir. “Gulât-ı şîa” müstesna Şîiler de müteşerri' insanlardır.

Bektaşîların tarikatlerini yaymak hususunda müracaat ettikleri diğer bir vâsita da, her hangi bir şaire Bektaşî akidelerini terennüm eden bir şiir isnad etmek ve bu suretle onun Bektaşîliğini ilân etmektir. Bu cihettendir ki Bektaşî nefeslerini ihtiva eden mecmuaları dâima büyük bir dikkat ve ihtiyatla tedkik etmek icab eder. Onlar bu hareketleriyle kendilerini katiyen mes'ul de addetmezler. “Ehl-i sünnet” tarikatlerinin başlıca düsturları “ya olduğu gibi görünmek veya görüldüğü gibi olmak” tır. Bektaşîlikte ise “görüldüğü gibi olmamak ve olduğu gibi görünmemek” esastır. Hakikî itikadını

mutlak surette başkasına âiddir. Emrah'ın talebesi, Tokatlı Nuri tarafından toplanan mükemmel bir divanı, sabık Erzurum meb'usu Bay Salih'in hususî kütüphanesinde. Tedkik ettiğim bu divan sarahatle gösteriyor ki Emrah, tamamiyle “Ehl-i sünnet” akidelerine sâhib ve Nakşbendiliğin Hâlidilik koluna mensub bir şahsiyettir. Onun şiirlerini ihtiva eden bu kıymetli eserde Bektaşîliğe hattâ uzaktan teması olan bir manzume bile yoktur. Na'tler, Hulefâ-yi râşidîn hakkında hürmetkârane beyitler vücade getiren, Şah Nakşbend ve Mevlânâ Hâlid'i medheden Erzurumlu Emrah, mutasavvifane ve âşkane manzumeler kaleme almıştır. Gene bu makalede Erzurumlu Emrah'ın musikiye âid bir kitab yazdığı ve Türk musikisinde bir takım yenilikler yaptığı rivayet edilmektedir. Muharririn, kitabdan naklettiği bazı parçalar sarahatle gösteriyor ki bu ifade XIX uncu asırda yaşayan bir sazşairine âid olamaz. Bu eser, muahhar zamanlarda yetişen ve muasır Garb musikisine az çok vukufu olan biri tarafından yazılmıştır. Türk musikisinde iki veya daha ziyade sesli eserler, ileride göreceğimiz veçhile, daha sonraki zamanların mahsulüdür.

saklamak demek olan "Takiyye", bu tarikatın en mühim hususiyetlerinden biridir. Bu itibar iledir ki diğer tarikat kisvelerine bürünmek ve kendilerini müteşerri' tarikatlerin mensubu gibi göstermekten de çekinmemişlerdir.

Gerçi bir tarikat ehlinin diğer bir tarikate girdiği ekseriyetle vâki'dir. Bilhassa "teberrüken" intisablar pek çoktur. Meselâ XIX ncu asrın ilk yarısında yaşayan meşhur şair *Hoca Neş'et* önce Mevlevî olmuş, sonra Nakşbendiliğe de intisab etmiştir. Ve bu hareketiyle Mevlevîlerin hiddetini celbetmemiştir. Zira bütün bu tarikatler arasında manevî bir râbita mevcuttur. Bunlar, aynı yoldan yürüyen ve nihayet teslik tarzlarında, neş'ede ve bir takım merasimde ayrılan tarikatlardır. Muahhar zamanlardaki Bektaşılık ise İbâhîliktir. Bu tarikatın öteki tarikatlarla hiç bir münasebeti yoktur. Bir Rifâinî, bir Mevlevînin aynı zamanda Bektaşî olması bu itibar ile imkânsızdır. Böyle bir kimsenin artık "Ehl-i sünnet" tarikatleriyle hiç bir alâkası kalmamış demektir. Bu adam ya esasen Bektaşîdir; bir takım maddî sebeplerle tarikatlerden birinde görünmek ihtiyacını duymuştur; yahud da esas mensub olduğu tarikat ile, ancak lâfzî bir alâkası kalarak, Bektaşî olmuştur.

Tarikati yaymak maksadiyle yapılan bu hulûllerin eski devirlerde pek mahdud olduğunu görüyoruz. Meseîâ XVIII nci asrın son nisfında yetişen *Mustafa Haşim Baba*, Kırşehir'deki Hacı Bektaş Tekkesi babasının İstanbul'daki vekili idi. Üsküdar'da Celvetiye'den Bandırma dergâhı şeyhi olmakla beraber Mısır'daki Kasrûlayn tekkesi şeyhi *Hasan Baba*'ya (1) intisab ederek Bektaşî olmuştur. Bu yük mutasavvıf *Muhyeddini Arabî*'nin *Anka-yi muğrib* adlı eserindeki "Muğrib" kelimesini "Mağrib" okuyarak bu eseri *Anka-yi Meşrik* adlı bir eserle tanzir etmek isteyen ve *Mevlâna*'yı meczub telâkki eden bu zat 1197 (M. 1782) de vefat etmiş ve cenazesi Celvetî âsitanesi olan *Hüdâyî* dergâhına getirildiği zaman, tekkenin şeyhi *Büyük Ruşen efendi* (Vefatı 1209-1794) içeriye kabul etmemiş, zarurî olarak namazı, tekke haricindeki türbe önünde kılınmıştı. Buna sebep de hiç şübhe yok ki Celvetî iken sonradan Celvetîliğe tamamen aykırı bir tarikate girmiş olmasıdır.

Bektaşılığın diğer tarikatler arasına daha fazla sokulması XIX uncu asrın ortalarına doğrudur. Ve bu hulûl bu sıralarda bir zaruret haline gelmiştir. *Sultan Mahmud II*. 1241 (M. 1825) de Yeni-

(1) 1170 (M. 1756) de vefat eden bu zat, Üsküdar'da Haşim Baba kabristanında medfundur.

çariliği ilga ettiği zaman Bektaşılığı da ortadan kaldırmış, bir takım bektaşları öldürmüş, tekkelerine de Nakşebendî şeyhlerini tayin etmişti. İşte bu tarikat mensublarının diğer bazı tarikatler arasına dağılımları bu tarihe tesadüf eder.

Abdülmeccid'in cülûsundan sonra Bektaşılar tekrar ortaya çıkmışlar, tekkelerine de gene "Baba" lar tayin edilmişti. Fakat diğer tarikatler arasına evvelce sokulan Bektaşılar cahil bazı drevişlerin itikadları üzerinde müessir oldular ve bir takım Bektaşî akîdelerinin - tabii dinin ve tarikatın esaslarına vâkıf olmayanlar arasına - yayılmasında mühim birer âmil oldular. Müridlerini namazdan, niyazdan affeden, şer'î tekliflerden kurtaran bir takım şeyhlerin türemesi en ziyade bu tarihten sonradır. XIX uncu asrın sonlarına doğru muhtelif tarikat kisveleri altında bir takım Bektaşılara tesadüf edilmesi de bundandır. *Nazenin-i Uşşakî* deye ayrıca bir tarikatın teessüs ettiğine de gene bu asırda tesadüf edilir. Fakat bu zümrenin Uşşakîlikle hiç bir münasebeti olmadığı da muhakkaktır. Çünkü Halvetîliğin bir kolu olan bu tarikatın müessisi *Hüsameddin-i Uşşakî* tam manasiyle müteşerri ve müttaki bir mutasavvıftır.

Gene bu asrın sonlarında Üsküdar'da Rifai âsitanesi şeyhi *Ziya efendi*'nin, başında "Bektaşî fahrî" ile sokaklarda gezmeğe başladığı malûmdur.

Hangi kisveye bürünürse bürünsün, Bektaşîların en mühim vazifeleri, halkı ve diğer tarikat mensublarını Bektaşılığa meylettirmektir. Bunlar; "Fez ancak Bektaşılıktadır, diğer tarikatler bundan mahrumdur. İnsan Bektaşî olmadıkça "Ehl-i beyt" muhibbi olamaz. Bektaşılığın ibtidası diğer tarikatlerin intihasıdır" gibi muayyen tabirlerle, bir takım insanları kendi tarikatlerine celbetmeğe çalışmışlardır.

Bektaşî şiirleri; nutuklar ve nefeslerden ibarettir. Bunlar ekseriyetle hece vezniyle, kısmen de ibtidai bir aruzla vücade getirilmiş mahsullerdir. Ve ekserisini sazşairleri vücade getirmiştir. Aralarında esaslı bir tahsil görmüş ve dinî mevzular üzerinde uğraşmış hiç bir şahıs mevcut değildir. Telâkkileri, dinî ve tarihî bir menbaa da istinad etmemektedir, kendi karîhaları mahsulüdür. Tarihî hakikatlere ve dinî mevzulara aykırı olan akîdelerinin istinad ettiği hiç bir hucet te ellerinde mevcut değildir. Ancak bir takım hurafelere inanmışlar, onların mahiyetlerini araştırmaya da lüzum görmemişlerdir.

Bektaşî şiirinin ruhunda zühüd, ibadet ve ubudiyet mefhumları

da mündemiç değildir. Bu manzumelerde şeriate karşı bir istihza şemmesi bile mevcuttur.

Bütün tarikat mensublarının ilâhîlerinde dine karşı dârin bir hürmet mevcuttur. Mutasavvıf her şair, en ziyade *Hazreti Peygamber'e* olan aşk ve muhabbetinden bahsetmektedir. Bektaşî nefeslerinde ise "Na't" mahiyetini haiz bir manzumeye bile tesadüf edilemez. Buna mukabil *Hazreti Ali* hakkında sayısız medhiyeler vücude getirmişlerdir. Esasen İslâmda zuhur eden bütün "ehl-i sünnet" tarikatlerinin şiir muhassalasını *Muhammed* teşkil ettiği halde, Bektaşî şiirinin muhassalasını *Ali* teşkil etmektedir. Bir nefesteki:

Rehberim Muhammed, mürşidim Ali

mısraı, Bektaşılığın bu akîde hususiyetini bâriz olarak göstermektedir.

Şamanlık, Musevilik, İsevîlik, İslâmiyet, İmamîlik, Şîlik, Tasavvuf, Bâtînilik, Ali-Allahîlik, İbâhîlik, Hurufîlik, Hulûl, İttihad, Tenasuh... gibi muhtelif akîdelerin birleşmesinden doğan Bektaşılıkta münhasıran şâf bir "islâm akîdesi" bulmak mümkün değildir. Bektaşî şiirinde de bütün bu akîdelere halita halinde daima tesadüf edilir (1). Fakat akîde bakımından bütün bu ibtidâîliğine rağmen Bektaşî şiirlerinde câzib taraflar vardır. Bu şiirler; Arab ve Acem lisan ve edebiyatlarının tesirlerinden uzak kalmış millî eserlerdir. "Bektaşî şi'ri" dediğimiz "zümre edebiyatı" mahsulleri içinde cidden ince, zarif ve çok güzel manzumeler mevcuttur. Bu şiirlerin ezgileri de muhakkak ki sade, tasannusuz ve o nisbette güzeldir. Anadolu ve Rumeli'nin mahallî halk nağmelerini ihtiya eden bu besteler, son asra kadar hususiyetlerini muhafaza etmiştir. Ve bu şiirler, Anadolu ve Rumeli'nin bilhassa bazı köylerinde yaşayan Bektaşîler tarafından tâkdis edildiği içindir ki aşırlardan beri ağızdan ağıza intikal etmiş ve "aynı cemler" âdâ daima okunmak suretiyle unutulmamıştır. XIX uncu asır içinde de epeyce Bektaşî nefesinin vücude getirildiği muhakkaktır. Bu asrın ortalarında ve bilhassa sonlarında bir takım klasik musikîşinasların da bu tarza temayül gösterdikleri ve bir takım nefesler besteledikleri söylenmektedir. Meşhur musikîşinas *Haşîm Bey* (Doğumu 1230-1814, Vefatı 1285-1868) in de bazı Bektaşî nefesleri vücude getirdiği rivayet edilmektedir. Gerçi hangi, nefeslerin ona âid olduğu henüz bence malûm de-

(1) Bu şiirler için bilhassa şu kitaba bakınız: Sadeddin Nûzhet: Bektaşî Şairleri.

ğildir. Fakat Bektaşî tarikatine intisab ettiği muhakkak olan, mezar taşında da "Tarîk-ı nâzenin" müntesiblerinden bulunduğu kaydedilmiş bulunan bu maruf şahsiyetin bazı Bektaşî nefesleri bestelemiş olmasını pek tabii görmelidir.

Merdivenköyü Bektaşî tekkesi şeyhi *Mehmed Ali Hülmî Dede Baba* mensublarından Divan-ı hümayun kalâmî hulefasından *Neyzen Mehmed Kâmi*'nin de bir takım şarkılardan başka bazı Bektaşî nefesleri vücuda getirdiği mervidir. Fakat bütün bu eserlerde asıl Bektaşî nefeslerindeki tarz, kaybolmuş gibidir. Bunlar kısmen ilâhîlere, kısmen de şarkılara benzeyen mahsullerdir. Asıl Bektaşî nefesleri ise, âşık eserleri tavrındadır.

Bektaşî musikisinde klasik musiki tesiri bilhassa İstanbul muhitindeki Bektaşî tekkelerinde okunan parçalarda mevcuttur. Rumeli, Anadolu erkânlarında, süreklilerde ve tahtacılar da şâyi' olan nefesler tamamıyla mahallî nağmelerden mürekkebirdir. Ve bu ezgiler, aynı zamanda daha sade ve daha samîmidir.

Bektaşî tekkelerinde saz çalan epeyce şahsiyet tanıyoruz. Bunlar arasında bilhassa *Ceyhunî* ile *Çinari* en meşhurlarıdır. Yüz yaşına kadar yaşayan Erzurumlu *Ceyhunî*, Yedikuleli *Hacı Hasan Baba*'nın müridlerindendi. İrticalen şiirler de söyleyen ve saz çalmak hususunda muvaffak olan bu değerli sazşairi, 1304 (M. 1886) de vefat etti. Bir çok şakird yetiştiren *Ceyhunî*'nin en maruf talebesi *Çinari*'dir. Bulgaristan'da, Çırpan kazasında doğdu. On telli saz çalardı. Sütlüce Bektaşî tekkesi şeyhi *Münir Baba*'ya mensubdu. 1317 (M. 1899) de yetmiş beş yaşında iken vefat etti.

Çamlıca Bektaşî tekkesi mensublarından *İnebolulu Âşık Ahmed*, de bu devrin en iyi saz çalanlarındandır.

Bektaşî tekkelerinde taammüm eden bir "rakıs" ta mevcuddu. Dansa benzeyen ve biri kadın, diğeri erkek ikişer ikişer yapılan bu rakıs, sazlar çalınırken ve hususî bir îka' ile bestelenmiş nefesler okunurken yapılırdı.

XIX uncu asırda - başta *İsmail Dede* olmak üzere - değerli bir çok bestekârlar yetişti. Bunlar arasında dinî eserleriyle iştihar edenler de vardır. Biz kitabımızın bu kısmında bilhassa âyin ve ilâhîleriyle şöret kazananların hayatları hakkında malûmat verdik. Âyin, durak veya ilâhî de vücuda getirmiş olmakla beraber, daha ziyade lâdinî besteleriyle şöret kazanan *Selim III.*, *Sadık Ağa*, *Haşim Bey*, *Delâlâzade İsmail efendi*, *Kadıasker Mustafa İzzet efendi*, *Hacı Ârif*

Bey, Hacı Faik Bey, Müezzınbaşı Rifat Bey, Bolâhenk Nuri Bey.. gibi kıymetli şahsiyetleri ise eserimizin ikinci kısmında mevzubahs-edeceğiz.

Bu asrın ilk yarısında dinî musiki sahasındaki vukufiyle tanınmış olan ve elimizde mükemmel bir "âyin" i bulunan değerli şahsiyet, *Ali Nutki Dede*'dir. 1176 (M. 1762) muharreminin beşinci gününü Yenikapı Mevlevîhanesi civarındaki bir evde doğdu. Babası Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi Kütahyalı Ebû Bekir efendi'dir. Onun babası Halvetî şeyhlerinden Ahmed efendi'dir. Onun babası Seyyid Hüseyin efendi, onun babası Halvetî Şeyhi Seyyid Nureddin efendi'dir. Annesi Saide Hamm, "Miraciye" sahibi *Nâyî Osman Dede*'nin kızıdır. Ali Nutki'nin tahsil ve terbiyesinde bilhassa "Ettevarihül Mevleviye" sahibi Sahih Ahmed Dede'nin büyük tesirleri vardır. On dört yaşında iken babası ölmüş, 1189 (M. 1775) de Yenikapı Mevlevîhanesine şeyh tayin edilmişti. Otuz sene meşihatte bulduktan sonra 1219 (M. 1804) cemaziyelevveli içinde kırk üç yaşında iken vefat etmiştir. Yenikapı mevlevîhanesinde babası yakınında medfundur.

Nâsır Abdülbaki Dede, kendi elyazısı ile yazdığı "Defter-i derişan" adlı mecmuada şöyle diyor (*Nâfiz Ps. K. No. 1194*):

"Merhûm bir hafta mikdârı hasta olub ve hastalığında hânesinden dergâha gelüp iki üç gün dergâhta oturub dergâhta hücrelerinde vefât eylemiştir. Marazı ishal idi. Lâkin ishal dahi üç günden sonra münkati' olmuş idi. Dergâh-ı şerîfde türbe-i şerîfde Çelebi Ebû Bekir efendi hazretlerinin ve Kemal Ahmed Dede efendi hazretlerinin ve pederimiz Ebû Bekir Dede efendi hazretlerinin ayakları ucunda defn olunmuştur".

Müverrih Sürurî şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Devrin tamâm kıldı meded şeyh-i hânkah
Kim Mevlevîlerin bu idi ekmeli Dede
Târih-i fevtini diye Rıdvan dâam odur

وتر صفای ایلدی سید علی دده

— 1219 —

Esrar Dede, "Evsâf-ı aliyyelerinin mâlûm-i hakâyik âşinâyân-ı ihvân ü hillân" olduğunu söylüyor. *Mehmed Zıya* "Yenikapı Mevlevîhanesi adlı eserinde diyor ki (S. 144):

"Ali Nutki Efendi, çocukluk âlem'inden kurtulub sinn-i rüşd ve kemâle erişince bütün evkat-ı zindegânîsini tahsil-i maâlî ve fezâile

hasretmiş ve fitratinde merkûz olan feyz-i amîk,ı edeb pirâ kendisine sâik ve pişvâ olarak arsa,î cüşâcûş-i şî'r ü inşâda dahi isbât-ı nâm ü nişân eylemiştir".

Babası tarafından kendisine *Memiş* mahlâsının verildiğini de yine bu eserden öğreniyoruz. Filhakika onun Memiş mahlâslı bir şî'rine bazı mecmualarda tesadüf ediliyor. *Esrar Dede* tezkiresinde *Nutkî* mahlâslı bir gazeli, *Fatin* tezkiresinde de bir kıt'ası kayıtlıdır. *Veled Çelebi*'nin "Simât-ı âşîkan" adlı mecmuasında da bir kaç şî'ri görülmektedir. *Fatin* onun hakkında "Mûmâileyhin nutk,ı şerifleri tahsinkerde-i ashâb-ı maârifdir" hükmünde bulunuyorsa da nihayet bir kaç parça manzume yazan Ali Nutkî'yi şair olarak göstermemize imkân yoktur. Onda başka meziyetler aramalıdır. Di- vanlarla meşgul olduğunu ve epeyce güzel bir yazıya mâlik bulunduğunu 1204 (M. 1789) da istinsah ettiği "Neşatî divanı" ndan öğrenmekteyiz (*Süleymaniye - Nafiz Paşa Kütüphanesi No: 942*). Yenikapı Mevlevîhanesindeki "Esrar Dede tezkiresi" nin kenarlarına da faydalı bazı haşiyeler ilâve etmiştir. Ali Nutkî Dede'nin "Defter-i dervîşan" adlı mühim bir mecmuası da mevcuttur (*Süleymaniye - Nafiz Paşa K. No: 1194*). Bu eserde kendisine intisab edenler, meşihatî zamanında çilesini bitirenler kayıtlıdır. Bunlar arasında meselâ şair *Şeyh Galib*, musikişinas *İsmail Dede* gibi pek maruf şahsiyetlerin isimlerine de rastlıyoruz.

Şeyh Galib, Ali Nutkî Dede'ye çok hürmetkârdır. "Cezîre-i Mesnevî şerhi" adlı eserinin mukaddimesinde bu zat için şu sitayiş-kâr cümleleri kaydediyor:

"Hülâsa-tül-evliyâ-îl-Mevleviyye ve nekave-tül-asfiyâ-il-evleviyye şeyh'im azîzim mürşidim eşşeyh Ali Dede Efendi metteanallahü bitülü hayâtihî" Divanda ise:

Dedem kim hazret-i Seyyid Ali'dir
Kerâmet vech-i pâkinde celîdir
Odur seccâde-i ma'nâda el'an
Sezâdır rütbe-i irşâda el'an

beyitlerine rastlıyoruz. Sakal bırakması münasebetiyle şöyle bir tarih de kaleme almıştır:

Sâkin-i Hânkah-ı Bâb-ı cedid
Mevlevî Şeyh Ali-yi dil âgâh
Ya'nî Bû Bekr efendi'nin veledi
Vâris-i sırrı ana peyrev-i râh

Etti isbât hatt ile nesebin
 Şecere oldu sanki hatt-ı siyâh
 Nevcivan merd-i pîr meşrebdir
 Pirdendir ana bu lûtf-ı nigâh
 Çıkdı târîh deyu nezr ettim
 Geldi bu iki mısra' işte güvâh

صفحة روى آل بكره
 نور سبز على ولي الله

Ali Nutkî Dede'nin musikişinas olduğuna dair tarihi menbalar-
 da hiç bir kayda tesadüf edemedim. Şifâhî rivayetlere göre devrinin
 musiki üstadlarından biri imiş. Meşhur Dede'nin kendisinden musiki
 öğrendiği de yine şifâhî rivayetlere istinad ediyor (*Rauf Yekta De-
 de efendi S. 127*). Yenikapı Mevievihanesindeki Âyin mecmuasında
 görülen bir kayıt, bu şifâhî rivayetleri teyid eder mahiyettedir. Ra-
 uf Yekta merhum diyor ki (*Aynı eser S. 131*):

“Dede'nin hem mürşidi, hem de fenn-i musikîde üstadı olan
 Şeyh Ali Nutkî Dede merhum vefatından pek az mukaddem “Şevk
 u tarab” makamında bir âyin-i şerif bestelemiş ve bu şâh eser-i san-
 at ilk defa olarak 19 Rebülâhır 1219 (M. 1804) târihinde Yeni-
 kapı dergâhında esnâ-i mukabelede okunmuştu. Maahazâ Nutkî De-
 de bu âyini şâkirdi güzînine ithâf etmiş olduğundan âyinin dergâh
 mecmuasındaki kaydının üzerine Derviş İsmail nâmını yazmıştı.
 Şevku tarab âyini okunalı henüz bir ay kadar zaman geçmiş idi ki
 1219 senesi cemaziyelevvelinde Nutkî Dede irtihâl etmesiyle Dede
 efendi mecmuadaki âyin güftesinin nihayetine aynen şu sözleri ya-
 zarak hakikat-i hâli i'tirâfa lüzum görmüştür:

“Şeyhim azîm Yenikapı şeyhi Esseyyid Şeyh Ali Efendî haz-
 retlerinin re'y ü tedbiri ve her bir nağmede ta'rîfi munzam oldu-
 ğundan hâlâ okunan bestede medhalim yoktur. Hâl-i hayatlarında
 tenbihleri mucibince kendi isimlerini ihfâ ve bâlâsına bu fakîrin
 ismimi tahrîr buyurub fakîre alâ tarîk-il-hediye ihsan buyurdular.

Elfakîr

Derviş İsmail

Bu ma'ûnâtı ayzen kabul etmemiz, biraz mübalâğalı olur. Mu-
 sikî bilgisi kuvvetli olan Ali Nutkî Dede'nin bestelediği bu âyin
 üzerinde san'atkâr İsmail Dede muhakkak ki çalışmıştır. Esasen
 Dede'ye hâs olan tavır, bu bediada kendini göstermektedir.

XIX uncu asrın cidden kıymetli musiki üstadlarından ve beste-
 kârlarından biri de *Nâsır Abdülbâkî Dede*'dir. Ali Nutkî

Dede'nin Küçük kardeşi olan bu değerli san'atkâr 1179 (M. 1765) de Yenikapı Mevlevihanesi civarındaki bir evde doğdu. Milâs müftüsü zade Halil efendi'den okudu. Arapça, Acemce öğrendi. 1209 (M. 1794) Recebinin haftasında evlendi. Tekkenin bir dairesinde eser telifi ile vakit geçirdi. Bir taraftan da musikinın nazariyat ve amelîyatı ile etraflı bir surette meşgul oldu. Epey bir müddet *dergâhın* neyzen başlılığını ifa etti. Meşhur musikişinas *Dede efendi*'ye ney öğrettiği hakkında bir rivayet te mevcuddur. Sesinin güzel olduğu da söylenmektedir. Ali Nutki Dede vefat edince Abdülbâki Dede 1219 (M. 1804) senesi Cemaziyelevvelinde Yenikapı Mevlevihanesine şeyh tayin edildi. On yedi yıl bu vazifede bulundu. 1236 (M. 1820) Cemaziyelevvelinin yirminci cuma gecesi saat beşte vefat etti. Kitabesindeki tarih mısraı şudur:

عالم لاهوته جا آندی بو دم باقی دده

Keçecizade İzzet Molla şu ölüm tarihini söylemiştir:

On sekiz yıl şeyh olub Bâki Dede azm eyledi
Vâlidî Bû Bekr efendi'den yana Allah diyüb
Etdi İzzet dâne-i sübhayla târihin hisâb

شیخ باقی بولدی فائدہ رحالہ دیوب

— 1236 —

Mevlevî Safâyî de şu tarihi kaleme almıştır:

Seyyid Abdülbâki merdân-i Hudâ'nın aslahi
Per açub gülzâr-ı kudsü rûhu kıldı âşîyan
Heft deh sâl şeyh olub bu hânkah içre bu zât
Şeyh ibn-iş-şeyh Ebû Bekr idi meşhûr-i cihan
Eyledi zîkr u salâh u zühd ile ömrü güzâr
Vâlidî Hak a'lâ-yi illiyîni rûhuna mekân
Milket-i tecrîde yol bulmuşdu andan sâlikân
Bâyezîd âsâ demişdi Leyse fi delki sivâh
Türbe-i Hazret Kemâl'e eyledi cismîn nihan
Gördü kim esrâr-ı Mevlânâ kemâliyle ayan
Güş edince sırr-ı Mevlânâ'ya mazhar olduğun
Âlem-i süflîye lâyük görmedi Kerrûbiyan
İde Hak mahdûmunun ömrün mezid bahtın saîd
Hüsn-i himmetle ola postunda kaim çok zaman
Dîdiler târihini söyle Safâyî Nâsır'ın
Fevtini itsün edâ cevherle yek mısra' heman
Sâlîke terk-i fenâ etmekliği ta'lim için

شیخ عبدالقادر عطاره اولدی روان

— 1236 —

Abdülbakî Dede, nâzım seviyesinde kalan bir şairdir. *Nâsır* mahlâsiyle vücade getirdiği şiirlerde hiç bir fevkalâdelik görmiyorum. 3000 kadar beyti ihtiva eden yazma divanı bugün Süleymaniye kütüphanesi yazmaları arasındadır (*Nafiz Paşa K. No: 941*).

Mevlevî şeyhlerinden Musa Safi Dede'nin "Ta'rîb-i Şâhidî" sine bir şerh vücade getirmiş, "Eflâkî" menakibini de tercüme etmiştir. Fakat onun asıl ehemmiyeti bilhassa musiki bakımındandır. *Fatin* tezkiresinde diyor ki (S. 389):

"Fenn-i musikîde olan mehâret ve malûmatı icâb ve iktizâsı üzere makamât-ı musikîden Isfahan ve Hicaz ve Evc ve Nihâvend ve bunların emsâli on bir aded terkîb ihtirâ' ve edvâr-ı musikîye zeyl ve ilâve ile bir nota dahi icâd ve ibdâ eylemiştir. Acem Pûselik ve Isfahan makamlarında iki aded âyîn-i tavîle bir nevi' beste-i berceste terkîb ve tertîb etmiştir ki her mukabele günleri mezkûr âyinler hânkah-ı Mevleviyye'de kırâat ve icrâ olunmaktadır. Hülâsa mûmâileyh ilmî ve amelî fenn-i musikînin müşarûn-bilbenân ve ol ilmin üstâd-ı bî misil ve akrâmı olub hakkında Fârâbî-i sâni demek elyak ve erzânîdir".

Fatin'in Isfahan, hicaz, evci, nihavend makamlarını Abdülbâkî Dede'nin ihtirâi gibi göstermesi vukufsuzluktan ileri geliyor. Onun bulduğu terkiblerin on bir olarak tesbiti de yanlış olsa gerekir. Abdülbâkî Dede'nin ibdâ' ettiği terkibler, bizim bildiğimize ve bizzat muhterîin ifadesine göre, şunlardır (*Tedkik ü tahkîk'ten naklen*):

I — *Dilâvîz*: Acem perdesini evc perdesine tahsîs ile nişâbûr âgaze edüb aşîran karâr eder. Bu terkîb bu fakîr-i hakîrin ihtirâ'ıdır.

II — *Rûhefezâ*: Nâzenin âgaze edüb aşîran karâr eder. Bu dahi fakîr-i âcizin ihtirâ'ıdır.

III — *Gülruh*: Isfahan âgaze edüb karârgâhı olan dügâh perdesine geldikte suûden ve hûbûten bir rast âgaze edüb karâr eder. Bu dahi hakîrin ihtirâ'ıdır.

IV — *Dildâr*: Nevâ âgaze edüb kaide-i sâbık üzere bir rast âgaze edüb karâr eder. Bu dahi fakîrin ihtirâ'ıdır.

V — *Hisar Kürdî*: Dügâh ve segâh perdesi göstermeksizin Hisar âgaze eyleyüb çârgâh perdesi gösterdikten sonra bir nevâ perdesi gösterüb Kürdî karâr eder. Bu terkîb bu fakîrin ihtirâ-ı âcîzânemdir."

Abdülbâkî Dede'nin *Şirin* adlı bir de İka' meydana getirdiğini yine *Tedkik ü tahkik*'den öğreniyoruz. Bizzat kendisi bu hususta şu izahatta bulunuyor:

"Şirin: Hafif-i sâni ile yirmi iki darbdır:

"Düm teke teke düm tek tek tekke tekke düm teke
2 1 1 1 1 2 2 2 1 1

düm düm tek tekke tekke. Bu usûl fakîrin ihtirâ'ımdır."

1 1 2 2 2

Onun vücade getirdiği bu terkiplerden ve İkâ'dan bir takım besteler telif ettiği muhakkaktır. Hattâ bunları bizzat kendisi, ihtirâ' ettiği nota ile tesbit etmiş olmalıdır. Fakat henüz böyle bir yazmaya tesadüf edilmiş değildir. Bu terkipler ve bu İka' ile başka biri tarafından yapılmış bir bestenin mevcudiyetinden de haberdar değiliz.

1211 (M. 1796) da ölen *Esrar Dede*, tezkiresinde "İsfahan ve Acem püselik makamında el'an mukabelât-ı Mevleviyyede iki âyîn-i bestekerdeleri okunur" diyor. *Fatin* de vücade getirdiği tezkirede aynı âyinlerin okunmakta devâm ettiğini bildirmektedir. Fakat bu gün İsfahan âyini tamamiyle unutulmuştur. Onun tesbit edilen yegâne eseri Acem Püselik âyini dir.

Merhum *Mehmed Ziya*, "Yenikapı Mevlevîhanesi", *Bursalı Tahir* merhum da "Osmanlı müellifleri" adlı eserlerinde Şevk u tarab âyini ni de Abdülbâkî Dede'ye isnad ediyorlarsa da katiyetle yanlıştır.

Tedkik ü tahkik adlı telif eseri, musiki nazariyatına hakkiyle vâkıf olduğunu ve bu sâhada epeyce araştırmalar yaptığını isbat etmektedir. 1209 (M. 1794) de yazılarak *Salim III.* e takdim olunan bu esere müellif 1212 (M. 1797) de yine hükümdarın emriyle bazı ilâveler yapmıştır. Kitab şu bahisleri muhtevîdir.

Mukaddime:

Bâb-1 evvel: Çardeh makam

(Teshîl) Eczâ-i elhân olan perdeler

(Tavzîh) Müzeyyinât

(Tekmîl) Nağmât-ı müzeyyine, derece-i suûd, makamlar beyninde mülâyemet, makamların insanda hâssaları.

Bâb-1 sâni: Terkiât.

(Tenbih) Seyr-i makamât, mevziinin gayride makamât, perde ismiyle müsemma makamlar, âgaz ve âgaze.

(Tetimme) Gayr-i meşhûr terâkibin bu risâlede sebebi zikri.

Bâb-ı sâlis: Usûlât.

(Hâtıme) Mebde-i makamât, güfteli âsârın kırâati, bes-tehanlıkta mahalle münasebet, lâhn ile güftenin münâsebeti.”

Bu eserde 136 makam ve terkib ile 21 îka' tesbît edilmiştir. Müellifin makamlar hakkında verdiği izahlar arasında “Kudemâ, kudemâ-i selef, kudemâ-i müteahhirîn, müteahhirîn-i selef, selef, müteahhirîn” gibi ta'birler görülmektedir. Fakat Abdülbâkî Dede bu tâbirlerle hangi devirleri kasdettiğini tasrih etmemiştir. Esasen bu devir tâyini hususunda onun kat'î hükümler veremediğini, hattâ bazan “Müteahhirîn ihtirâ'ı olması câizdir” tarzında ve ihtiyatlı bir ifâde kullandığını da görmekteyiz.

Kendi devrinde vücade getirildiğini söylediği eviç Pûselik, Acem Pûselik, Hisar Pûselik, Hicaz Zemzeme, Arazbar Zemzeme, Sabâ Uşşak, Sünbüle Nihavend, Nihâvend-i cedîd... gibi bir kısım terkiblerin müciclerini de nedense kaydetmemiştir. Meselâ “Nâz” ve “Niyâz” gibi esasen eskiden mevcut terkib isimlerini de işittiği bir nağmeye yeni bir ad olarak vermekte beis görmemiştir.

Abdülbâkî Dede'nin kitabındaki diğer bir eksiklik te me haz zikretmeyerek “Birinin edvârında görüldü” gibi kayıtların bulunmuşdur. Onun bütün terkibleri tesbit edemediğini de görüyoruz. Meselâ daha evvelki devirlerde ihtirâ' edildikleri muhakkak olan Kar-cıgar, Rekb, Bahr-i nâzik, Devâ-yi Nişâbûr... gibi terkibleri bu eserde bulamadık. Mamafî bütün bunlara rağmen “Tedkik ü tahkik” musiki bakımından ciddî ve faydalı bir eserdir. Başta *Hâşim Bey mecmuası* olmak üzere bir çok teliflere de me haz vazifesi görmüş-tür.

Abdülbâkî Dede'nin ikinci mühim eseri *Tahrîriye*'sidir. 1209 (M. 1794) de yazılmış ve *Selîm III.* e takdim olunmuştur. Bu kitabı bizzat müellifin ihtirâ'ı olan bir notanın izâhını ve bu nota ile yazılmış dört örneği muhtevîdir. Kitabda bahisler şu suretle sıralanmıştır:

Şürû': Notanın ta'rifi.

Sûz-i dilârâ âyim-i şerifi: Sultan Selîm-i sâlisin.

Sûz-i dilârâ peşrevi: Sultan Selîm-i sâlisin.

Sûz-i dilârâ sazsemâisi: Sultan Selîm-i sâlisin.

Sûz-i dilârâ peşrevi: Musahib Ahmed Ağa'nın.

Nota hakkında malûmât-ı mütemmîme, notanın lüzûmu, notada mahâretin derecât-ı selâsesi”.

“Tedkik ü tahkik” ile “Tahririye” nin yazma bir nüshası bugün Süleymaniye kütübhânesindedir (*Nafiz Paşa K. No: 1242*).

Hâşim Bey de “Musikîde yed-i tûlâsı olan merhûm Şeyh Abdülbâkî Dede efendi hazretlerinin bir taksim tarzı ihtirâ' ettiğini söylemekte ve bu taksîmin seyrini eserine kaydetmektedir (*Hâşim Bey mecmuası, ikinci tabı, S. 53-54*). Fakat bu taksim, Kandemiroğlu'nun (Vefatı 1136-1723) edvarında mevcuttur. Şu halde Abdülbâkî Dede'ye âid olamayacağı meydandadır.

XIX uncu asrın ilk yarısında yetişen maruf musikîşinaslardan biri de *Abdürrahîm Künhî Dede*'dir. Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi *Ebu Bekir Dede*'nin oğludur. 1183 (M. 1769) de doğdu. Genç yaşında musikiye heves etti. Müessir ve güzel bir sese malikti. Az zaman zarfında terakkî ederek dergâhın kudümzen başılığına yükseldi. Bir aralık istiğrak içinde yaşadı. Meczub denebilecek bir vaziyete girmişti. Sonra bu hal kendisinden zail oldu. Ağabeyisi Nâsır Abdülbâkî Dede'nin oğlu *Receb Hüsnî Dede*'nin 1245 (M. 1829) de vefatı üzerine Yenikapı Mevlevîhanesine şeyh tayin edildi. İki yıl şeyhlik ettikten sonra 1247 (M. 1831) de vefat etti.

عز اولدی عشق حقدن عبدالرحیم افندی
عبدالرحیم افندی پیرانه همدم اولدی

mısraları ölüm yılını gösterir. Yenikapı mevlevîhânesindeki sandukası üzerinde de şu kitabe kayıdlıdır:

Yek sâzkâra düşmüş âgaze-i usûli
Vaktinde Fâryâbî acz ile ebkem olmuş
Bir pîşrev çalmış gûşuna İrcî'den
Peyrevlik ol nevâya hakkında elzem olmuş

Abdürrahîm Dede, *Künhî* mahlâsiyle mahdud bazı şiiirler de kaleme almıştır. Fakat onun asıl kıymeti musiki sahasındadır. “Hi-
caz” makamında bestelediği âyin klasik Türk musikisinin en güzel eserleri arasında gösterilebilir. Tarihi menbalar da ona bilhassa musiki bakımından büyük bir kıymet vermişlerdir.

Kühî Abdürrahim'in gençliğinde yazılan *Esrar Dede* tezkiresinde deniliyor ki:

"El'an hânkah-ı merkumda kudümzenbaşı olub enfâs-ı azîzesi hayât bahş-ı kulüb-i âşîkan ve âvâz-ı lâtifî rûh efzây-ı sâdîkan ve ârifandır. Düş-i kemâlî hil'at-ı ilm ü edeble ârâste ve çâr etrâf-ı hisâli ziver-i hüsn-i refât ile pîrâstedir".

Esrar Dede tezkiresinin kenarına *Ahhar* mahlâsıyla şiirler yazan *Zühdü Bey* şunları yazmıştır (*Yenikapı Mevlevîhanesindeki nüsha*):

"Selîm-i sâlis hazretleri sâbık-ul-menkıbe Kühî Abdürrahim Dede Yenikapı mevlevîhanesinde kudümzen başı iken fenn-i müşîkideki mehâret-i fevkalâdesine mebnî Çengî *Yusuf Dede* merhûma kıyâsen enderûn-i hümâyûna almağı murâd etmiş ve Abdürrahim Dede dahi kalben meyl eylemiş olduğu halde bir sahrâ ayn-ül-çem'inde birâder ve mürebîleri Nutkî Ali Dede hazretlerinin bir nazar-ı gavsâne atfiyle kendisini deryâ-yi istiğrâk ve hayrete ilka buyurarak müşârün ileyhî o vartadan kurtardıkları ve mürebîlerinin vefâtından hayli zaman sonraya kadar o halde kalub muahharen sahv ü temkine gelerek hânkah-ı mezkûre şeyh oldukları o zamânı idrâk eden sikat-ı ihvandandan mesmû'-i fakîr olmuştur."

Mehmed Ziya "Yenikapı Mevlevîhanesi" adlı eserinde diyor ki (S. 154-156):

"Abdürrahim efendi'nin şi're olan isti'dâd-ı fevkalâde-i fitrîsi dolayısıyla az zaman zarfında fenn-i musikîde de iktisâb-ı behre ve malûmat etmiş ve sanâyi'-i nefîsenin en rakîk aksâmından olan bu iki şu'be-i rûhefzâda, hele müşîkîde üstâd-ı kül mertebesini ihrâz ederek asrının Fârâbî-i sânisî olmuştur."

Rauf Yekta merhum, baştan sona kadar aynı makamı muhafaza eden "âyin" lerden bahsederken diyor ki (*Esâtîz-i elhan: Dede efendi S. 142*):

"Yenikapı mevlevîhânesi meşâyihinden Abdürrahim efendi merhumun âyini bu sınıfın parlak bir misâlidir ki, serâpâ Hicaz makamından bestelendiği halde yeknesaklık (Monotonie) şâibesinden müberrâdır".

Bütün bu izahlar gösteriyor ki, Abdürrahim Dede, musiki sahasında kudretli bir şahsiyettir. Onun "Anberefşan" adlı bir terkiib ihtira ettiğini de *Nâsır Abdülbâkî Dede*'nin "Tetkik ü tahkik" adlı eserinden öğreniyoruz. Müellif diyor ki:

"Nihâvend âgaze idüb karargâhı olan rast perdesine geldikde

Acemaşiran ve Irak ve ba'dehu yine Acemaşiran perdesi ve yegâh perdesi gösterüb yegâh perdesinde karâr eder. Bu terkîb birader-i müellif-i fakîr Seyyid Abdürrahim Dede'nin ihtirâ'dır. «سليم الله»

Abdürrahim Dede, bulduğu bu terkib ile muhakkak ki bir takım eserler de bestelemiştir. Fakat ne yazık ki bunlar elimizde mevcut değildir. Onun bugün Hicaz âyîninden başka hiç bir eserine sahib değiliz.

Bay Nail'in elyazısıyla gördüğüm *Safayî* tezkiresinin sonunda şu kayıtlar vardır:

"Bu âyin-i şerîfi 1205 (M. 1790) târihinde Bâb-ı cedîd'de (1) Kudümzen başı olan Abdürrahim efendi tasnif ve besteleyip ibtidâ-i kirâati dergâh-i mezbûrda olmuştur".

XIX uncu asrın değerli bestekârlarından biri de *Şikârizade Ahmed*'dir. Doğum tarihini bilmiyoruz. Fakat 1206 (M. 1791) dan evvel Koca Mustafa Paşa hanikahı zâkirbaşısı olduğu malûmdur. Böyle büyük bir tekkede zâkirbaşılık edebilmek için, hiç olmazsa kırk yaşını bulmak şarttır. Bu cihetle onun 1160-1170 (M. 1747-1756) yılları arasında dünyaya geldiğini kabul etmek icap etmektedir.

1199 (M. 1784) de vefat eden Koca Mustafa Paşa şeyhi *Mehmed Haşim efendi*'nin halifesi olduğunu silsilenamelerden öğreniyoruz.

Şikârizade, 1206 (M. 1791) de Hacca gitmiş ve döndükten sonra "Der beyân-ı ahvâl-i Medîne" adlı bir eser kaleme almıştır. Kitabının mukaddimesinde şunları söylemektedir (*Millet K. Tarih. No: 305, Şer'îye: 722*):

"Bu abd-i fakîr serzâkirân-ı Koca Mustafa Derviş Ahmed Be. Şikârizâde sâye-i evliyâullâhda bi-inâyetillâh-i taâlâ 1206 senesi merhûm ve mağfûr ilâ rahmeti Rabbihilgafûr Mollacıkzâde İshak efendi'nin oğlu faziletlu Mehmed Atâullah efendi hazretleri Medîne-i münevvere kadısı olub maiyyeten bir sene kâmilen mücâvir olmağla her bir şey hakikatine vâsıl olduğum için naklen ve rû'yeten vâkif-i esrârı olduğum ahvali kaleme getirüb tâhrîr ettim ki kı râat eden kardeşlerime aşk-ı Muhammedî galib olub ziyâret-i şerîfine sa'y edüb muvaffak olalar..."

Hacı Evhad tekkesi şeyhi olan ve hayatının sonuna kadar Sünbül efendi hanikahındaki zâkirbaşılık vazifesini terk etmeyen Şikâ-

(1) Yanî Yenikapı Mevlevîhanesinde.

rîzade Hacı Ahmed efendi 1247 muharreminin 16 sında (M. 1831) vefat etmiş ve Koca Mustafa Paşa dergâhının hatiresine defnedilmiştir.

Aynıtable Aynî şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

O şehbâz-ı hakikat Şeyh Evhad tekyesi şeyhi
Bu fânî âşiyandan uçmağa cân atdı bî pervâ
Uçunca mürğ-i rûhu cennete Aynî didim târih

شکری زادہ بی بازجل صد ایتدی بی . وا

— 1247 —

Şu tarih te Aynî'nindir:

کوچدی ذا کرباشی قرب حقہ یاہو حوالبہ

Şikârizade, devrinin kudretli bir zâkirbaşısı ve kudretli bir bestekâridir. Münhasıran dinî eserler bestelemiş ve bu sahada büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Onun "Bayatî" makamındaki durağı, bu nevi eserlerin en güzellerinden biri olarak gösterilebilir. "Estağfirullah..." deye başlayan "rast" ilâhisi ise hem kıvrak, hem san'atkârane bir parçadır.

Ben Şikârizade'nin 15 bestesini güfte halinde tesbit etmiş bulunuyorum. Fakat onun bestelediği daha bir hayli ilâhînin mevcut olduğu muhakkaktır. Bestesi unutulmayan bir kısım ilâhîlerin de bu değerli zate âid olması kuvvetle memuldür.

XIX üncü asır bestekârlarından biri de *Şeyh Abdürrahman Nesib*'dir. Üsküdar'da doğdu. Babası Hüdayî tekkesi şeyhi *Mehmed Şehabeddin* efendi'dir. Onun babası 1209 (M. 1794) da vefat eden aynı tekkenin şeyhi *Büyük Ruşen efendi*'dir. Bu zatden *Cevdet Paşa*, "*Bursalı İsmail Hakkî* hulefâsından olub Çorlu'da sâkin olan *Per-tevî efendi* hulefâsından ve tekke şeyhlerinin dânişmendânından Üsküdar'da Hüdayî âsitânesi şeyhi *Mehmed Rûşen efendi*..." deye bahsetmektedir (*Tarih-i Devlet-i aliyye VI, 147*).

Mehmed Rûşen'in babası da Müdanyalı *Şeyh Abdürrahman* efendi'dir ki, 1149 (M. 1736) da İstanbul'a gelerek Kapu ağası tekkesine şeyh tayin edilmişti.

Abdürrahman Nesib 1234 (M. 1818) de Hüdayî tekkesine şeyh oldu. 1258 (M. 1842) de vefat etti. Aynı dergâhın türbesinde medfundur. *Bursalı Zâik* şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

Bu şehbâz-ı himem dergâh-ı vâlâ-yi Hüdâyi'den
Cenâh-ı zâhir ü bâtınla bezm-i vahdete uçtu
Bu târih eyledi hem nâm-ı Câmî Zâika riblet

هدایى پوست نشینی سید عالی نسب کوچدی

— 1258 —

Bursalı Tahir diyor ki (Osmanlı müellifleri I, 77):

“Abdürrahman Nesib efendi erbâb-ı dânişden bir zât olub Seyyid mahlâslı dîvançesiyle sülûk-i Celvetiyyeye dâir risâlesi vardır”.

Abdürrahman Nesib'in bestekârlığını mecmualardan öğreniyoruz. Bendeki bir mecmuada bazı ilâhileri kayıtlıdır. Oğlu Ruşen efendi de vücude getirdiği mecmuaya “Şeyh efendimiz” kaydıyla onun bazı ilâhilerini yazmıştır. Bu besteler arasında bilhassa “Bayatî” makamındaki “Gönül hayrân olubdür aşk elinden” ilâhisini cidden san'atkârâne bir eser olarak gösterebiliriz.

Kendi elyazısıyla vücude getirdiği divanı Üsküdar'da Selimağa Kütübhanesinde (Hüdâyi K. No: 34). Onun bir takım ilâhiler, mutasavvifane manzumelerden başka lâdinî mahiyette bazı gazeller ve şarkılar da yazdığını görüyoruz.

XIX uncu asrın çok değerli musiki üstadlarından biri de Mevlî *Mustafa Nakşî Dede*'dir. Hayatı hakkında etraflı bilgimiz bulunmayan bu kıymetli şahsiyetten önce bahseden *Fatin*'dir. 1243 (M. 1827) de Mısır'a giden ve sekiz sené orada kalan bu zat 1269 (M. 1852) tarihine kadar yetişen şairlerden bahsettiği tezkiresinde aynen şunları söylüyor (S. 418):

Şairânın cem' edüb âsârını bil-imtihan
Yapdı bir mecmûa-i ra'nâ Nazif-i hoş nûvis
Bir birine nakl ile âhâd ü aşrât ü miât
Heşt târih oldu Nakşî işte bu beyt-i selis
Ne nefis oldu Nazif Ahmed Beğ'in mecmûası
Oldu nev mecmûası Ahmed Nazif'in pek nefis

Nâzım-ı mûmâileyh Şeyh Nâkşî efendi mahrûse-i Edirne'de Nakşebend-i âlem-i vücûd olup tarikat-i aliyye-i Mevleviyyeye intisâb ile 1240 (M. 1824) târihlerinde Mısır-ı Kahire'ye azîmet ve bir müddet ikametle 1254 (M. 1838) senesi hilâlinde Kahire-i mezbûre Mevlevihânesi meşihatine revnaksâz-ı irşâd olmuştur”.

Sicill-i Osmanî'de ise şu kayıtlar vardır (IV, 577):

"Nakşî Dede: Konya'da Mevlevî olub 1240 da Mısır'a azîmet eylemiştir. 1254 de Mısır Mevlevihânesi şeyhi oldu. Evâsıt-ı asr-ı Sultan Abdülaziz Hânî'de irtihâl eyledi. Şâir ve hattat idi".

Mehmed Süreyya'nın onu Abdülaziz zamanında ölmüş olarak göstermesi yanlıştır. Nakşî Dede, Abdülmecid devrinde vefat etmiştir.

Diğer bazı menbalarda tesadüf edilen bir takım kayıtlar da esassızdır. Meselâ "Mevlevî âyinleri" adlı eserde *Tahir Olgun*'un neşrolunan mektubundaki bazı malûmat bu kabildendir (*Cüld 14, Son yaprak*).

Sadece "Sicil" deki kayıtları esas tutarak ve hiç bir araştırma yapmaya lüzum görmeyerek yazılan bu mektubda; Nakşî Dede'nin Mısır Mevlevihânesinde kudümzen başılık ettiği, 1280 (M. 1863) de öldüğü, şimdiye kadar hiç bir şiirine, ve hiç bir yazısına tesadüf edilmediği yazılıdır. Fakat bütün bu haberler asılsızdır.

Son yıllar zarfında neşredilen "Edirne Tarihi" nde ise "Bir çok tekke âyinleri bestelemiş ve ölmez eserler bırakmıştır" tarzında yanlış bir cümle mevcuttur (S. 310). Nakşî Dede'nin bir çok âyinleri değil, bir âyini mevcuttur.

Bu kıymetli musikişinas hakkında oldukça etraflı malûmata sahib olan mülga Galata mevlevihanesinin son şeyhi *Ahmed Celâleddin Dede*'dir. Bugün 91 yaşında olan bu değerli âlim Nakşî Dede'nin talebesi *Subhi Bey*'den ney meşk etmiştir. Binaenaleyh Nakşî Dede, hocasının hocasıdır.

İleride hayatından bahsedeceğimiz bu musikişinasın verdiği malûmata nazaran Nakşî Dede, Edirnelidir. Genç yaşında Tasavvuf, edebiyat, yazı ve musiki ile meşgul olmuş ve bütün bu sahalarda muvaffakiyet göstermiştir.

Nakşî, arkadaşı *Şemsi Dede* ile Mevlevî tarikatine intisab etmek ve çileye soyunmak üzere Edirne'den Konya'ya müteveccihen hareket ettiler. Önce Afyonkarahisarı Mevlevihânesinde misafir oldular. Şemsi Afyon'da kalmayı tercih etti. Nakşî ise Konya'ya gitti ve çilesini Mevlevî âsitanesinde ikmal etti.

Arabca ve Farsçaya hakkıyla vâkıf olan Nakşî Dede, *Hemdem Çelebi*'ye epey müddet ders okuttu. Sonra Mısır'a gitti. Mısır Mevlevihânesi şeyhi *Fikri Dede*'nin vefatı üzerine 1254 (M. 1838) de Hemdem Çelebi tarafından mezkûr dergâhın şeyhliğine tayin edildi. 1270 (M. 1853) de vefat etti. Mısır Mevlevihanesinin türbesinde medfundur.

الله! دینو کتدایک و حراته نشی دند

— 1270 —

mısraı . Mücevher olarak . ölüm tarihini bildirir. Rivayete göre, bu mısraı vefatından bir hayli evvel bizzat kendisi söylemiştir. Yerine *İbrahim Rüşdî Dede* şeyh oldu. Bu zat de on yedi sene şeyhlik etikten sonra 1287 (M. 1870) de vefat etti. Onun yerine, bu malûmatı kendisinden tesbit ettiğimiz *Ahmed Celâleddin Dede*'nin babası *Azmî Dede* şeyh oldu.

Nakşî Dede, devrinin cidden kudretli bir şairidir. Bilhassa rubaî vücade getirmek hususunda büyük bir iktidar göstermiştir.

1260 (M. 1844) tarihlerinde Nakşî Dede, Edirne'ye sılaya gitmiş ve bu seyahati esnasında bir müddet te Gelibolu mevlevîhanesinde misafir kalmıştı. Tekkenin o zamanki şeyhi Ahmed *Celâleddin Dede*'nin babası *Azmî Dede* idi. Dergâha âid eski bir âyin mecmuasının kenarlarına kendi rubailerinden 74 ünü yazmıştır. Bu şiirlerin istinsah edilmiş suretleri bugün Ahmed Celâleddin Dede de mevcuttur. Tedkik etmek imkânını bulduğum bu rubailer, cidden nefis parçalardır. Bu şiirler, onun divan edebiyatı tekniğine hakıyla sahip, kudretli bir şair olduğunu göstermektedir. Gerek Türkçelerinde, gerek Farsçalarında cidden muvaffak olmuştur. Gelişi güzel yazdığımız şu mahdud rubailer bile onun bu sahadaki kudretini göstermeğe kâfidir:

Âkil mi ya dîvânemiyim bilmem hiç
Mahrem mi ya bigâne miyim bilmem hiç
Bu kesret ü vahdetle mübhem kaldım
Bir dâne mi bin dâne miyim bilmem hiç

Ben ben değilim ben dediğim sensia hep
Rûhum dediğim ten dediğim sensin hep
Mânend-i kudüm sineküpân oldum
Tennâ tenenâ ten dediğim sensin hep

Mescidde vü büthânede ferrâs oldum
Tâ derd-i sanemlerle sarardım soldum
Kütüb içre arar idim anı ben âhır
Evrâk-ı perîşân-ı dilimde buldum

Sen ben mi ya ben sen mi ya sen sen ben ben
Ger ben sen isem sen ben isen nola bu ten
Ben ben değilim anladığım bu ki heman
Hem ben ben ü hem sen sen ü sen ben ben sen

Evlâd-ı Ali bendesiyiz gam yemeyiz
 Mevlâ-yi velî bendesiyiz gam yemeyiz
 Nakşî gibi sad hezâr Mevlânâ'nın
 Tâ rûz-i belî bendesiyiz gam yemeyiz

ای مذهب مازمذهبان بیرونست
 وی مطلب مازمطلبان بیرونست
 نه از خوف و طمع بود همین طاعت ما
 پس طاعت ما از دو جهان بیرونست

اقوال بی شریعتست ای درویش
 و افعال بی طریقتست ای درویش
 ر شرع و طریقت چو ترا متیود
 پس حال بی حقیقتت ای درویش

در خدمت ولوی بدرکاه شدم
 تا بنده اولیا شدم شاه شدم
 از جان و جیان بی خبرستم دیروز
 امروز جهان و جان آگاه شدم

“Şetaraban âyini” Mısır’dan sonra Gelibolu’da taammüm etmiştir. Nakşî Dede, evvelce bestelediği bu eseri, Gelibolu mevlevîhanesinde misafir iken bu dergâhtaki müridlere geçmiş, o arada tekkenin şeyhi *Azmî Dede* de öğrenmiştir.

Âyinin İstanbul’da intişarını temin eden Ahmed Celâleddin Dede’dir. Babasından meşk ettiği bu âyini, bir gün *Zekâi Dede* dinlemiş ve oğlu *Bay Ahmed*’e bu eseri öğrenmesini tenbih etmiş, o da Ahmed Celâleddin Dede’den meşk etmiştir. Ahmed Celâleddin Dede, bu âyini daha bir çoklarına meşk ettiğini de söylemektedir.

Nakşî Dede’nin musıkî eseri olarak bugün elimizde sadece bu âyin mevcuttur. Kıvrak ve o nisbette üstadane olan bu eser, Mısırda bestelenmiştir. Ve 1260 (M. 1844) dan birâz evvel ilk defa olarak Mısır Mevlevîhanesinde okunmuştur. Sonra yukarıda da söylediğimiz vech ile Gelibolu’da ve müteakiben İstanbul’da intişar etmiştir.

Nakşî Dede, ney üflemek hususunda asrının en ileri gelenlerinden biridir. Ve bir çoklarına ney meşk etmiştir. Onun kudretli bir hattat olduğu da anlaşılmaktadır. Mısır Mevlevîhanesinin kütüb-

hanesindeki bir çok eserlerde kendi elyazısıyla talikatı vardır. Bunları Ahmed Celâleddin Dede, Mısır'da bulunduğu zaman tedkik etmiştir. Ve kudretli bir hattat olduğunu söylemektedir.

Mecmualarda, lâdinî mahiyette bir takım bestelerine tesadüf edilen hattat ve musikişinas *Mustafa Nakşî (Vefatı 1178 M. 1764)* ile Mustafa Nakşî Dede'yi bir birine karıştırmamalıdır.

XIX uncu asrın en mühim şahsiyeti hiç şübhe yok ki, *İsmail Dede'dir. Derviş İsmail, Dede, Hamamizade* gibi ünvanlarla istihâr etmiş olan bu değerli musikişinas hakkında maalesef etraflı malûmata sahib değiliz. Ona dair bugün elimizde mevcut olan yegâne menba, *Rauf Yekta* merhumun 52 sahifelik bir broşürüdür (*Esâ-tîz-i elhan: aded 3: Dede efendi 1340-1924*).

Dârülelhan mecmuasında tefrika suretile neşredildikten sonra kitab şeklinde çıkan bu eser, tamamıyla şifâhî rivayetlere istinaden yazılmıştır. Rauf Yekta merhum işittiklerinin tarihî hadiselere uygun olup olmadığını tedkike lüzum görmediğinden dolayı bu kitabında bir çok yanlışlar yapmıştır. Konservatuvar'ın neşrettiği *Mevlevî âyinleri'nde Zekâizade Bay Ahmed* de, İsmail Dede'ye dair yazdığı tercümeihali sadece Rauf Yekta'nın eserinden telhis suretiyle kaleme almıştır (S. 672-674).

Rauf Yekta merhumun eserinde tarihî denilebilecek pek az malûmat vardır. Mamafî menkibevî bir mahiyette yazdığı bahisler arasında faydalı bir takım şifâhî malûmat ta mevcuttur.

Rauf Yekta'nın verdiği izahata göre İsmail Dede, 1191 (M. 1777) senesi zilhiccesinin onuncu günü Şehzadebaşı civarında bir evde doğdu. Babası Süleyman Ağa, Manastır'a tabi Görice sancağının Kesriye kasabasında dünyaya gelmiştir. Süleyman Ağa Sayda valisî Bosnalı Cezzar Ahmed Paşa'nın bir müddet mühürdarlığında bulunmuş, fakat bu vezirin halka gösterdiği gaddarlığa tahammül edemeyerek vazifesinden istifa etmiş ve İstanbul'a gelmiştir. Şehzadebaşındaki Acemoğlu hamamını satın almış ve hamamcılığa başlamıştır. Bir müddet sonra Rukiye isminde bir hanımla evlenmiş ve bu kadından Dede efendi dünyaya gelmiştir. Doğumu kurban bayramının birinci gününe rastladığı için kendisine İsmail adı verilmiştir. İsmail henüz üç dört yaşlarında iken babası Acemoğlu hamamını satmış ve Altımermer'de kuru sebil mahallesinde Çavuş hamamını ve civarındaki bir evi alarak oraya nakletmiştir. İsmail sekiz yaşına gelince Hakimoğlu Ali Paşa camii bitişiğindeki Çamaşırçı mektebine devama başlamış ve ilk tahsilini orada bitirmiştir.

Bu mektebe devamı esnasında sesinin güzelliği ve kabiliyeti yüzünden "ilâhîci başlık" etmiştir. Mekteb civarında oturan Anadolu kesedarı *Uncuzade Mehmed Emin* efendi, bir çocuğunu Çamaşırçı mektebine başlatmıştı. Musikiye vâkîf olan ve meraklılara meşk eden bu zat, o gün İsmail'in ilâhî okuyuşunu dinlemiş ve kendisinde büyük bir istidad sezdiği için talebeliğine kabul etmiştir. İsmail'in işte ilk musiki hocası mahdud bazı ilâhî ve şarkılar da bestelemiş olan bu şahsiyettir. Onu baş muhasebe kalemine yazdıran da bu zattır. İsmail, yedi yıl kadar hem bu kaleme, hem de Uncuzade'nin musiki derslerine devam etmiştir. Bu arada pazartesi ve perşembe günleri de Yenikapı Mevlevîhanesine gitmiş ve dergâhın şeyhi *Ali Nutkî Dede*'nin derslerinden istifadeye başlamıştır.

Ali Nutkî Dede'nin kendi elyazısı ile mevcut olan "Defter-i Dervişan" adlı mecmuada "Bu fakîrin zamân-ı meşhatinde dergâha gelen hücrenişin canların tarihleridir" başlığı altında İsmail Dede'nin de "18 Zilhicce 1212 (M. 1797) tarihine musadif Cumartesi günü 21 yaşında olduğu halde Matbah-ı Mevlânâ'ya dâhil" olduğu yazılıdır. Gene aynı mecmuadaki kayıddan öğreniyoruz ki İsmail Dede 15 Safer 1213 (M. 1798) de semâ' meşkını bitirmiştir. "Çilesini tamamlayanlar" başlığı altındaki kısımda ise "Derviş İsmail Hamamcızâde Şehrî 20 Şevval 1213 Yevm-ül-hamîs" kaydı görülmektedir.

Rauf Yekta merhumun "1215 (M. 1800) senesi Ramazân-ı şerîfine musâdifdir ki Derviş İsmail bin bir günden ibaret olan çile müddetini ikmâl etmesiyle Dede ünvanını almış ve dergâhın kendisine tahsis edilen bir hücre sine çekilmiş idi" demesi katiiyetle yanlıştır. Anlaşıyor ki Rauf Yekta merhum, Dede'nin Mevlevî olduğu tarihi göz önünde bulundurmuş ve 1001 günden ibaret olan Mevlevî çilesi müddetini de bu tarihe ilâve ederek onun 1215 ramazânında çilesini ikmal ettiğini yazmıştır. Halbuki Mevlevîler arasında muayyen olan bu 1001 günü bitirmeden hücreye çıkanlar da vardır. Dede'nin kısa bir zaman zarfında çilesini tamamlamasındaki en mühim sebep *Selim III.* in onu saraya aldırmasıdır, zannındayım. Netekim 1213 (M. 1798) senesinde hükümdarın onu huzuruna kabul ettiğine dair bir takım rivayetler mevcuttur. *Rauf Yekta* merhum da bu hususta şunları söylemektedir (*Dede efendi S. 128 - 131*):

"Derviş İsmail'in çileye girmesinden bir müddet sonra pederi Süleyman Ağa'nın irtihâli vuku' bulur. İsmail, pederinden kendisine

intikal eden hamamı hemen satmak ister; validesi Rukiye Hanım, buna mümanaata kıyam ederse de kadıncağız küçüklüğünden beri pek sevdiği ve ziyadece yüz verdiği oğluna söz geçiremediğinden nihayet hamam satılarak parasıyla dergâhda müteaddid “âyin-i cem” ler, ziyâfetler yapılır, hâmamın parası da suyunu çeker!.. Derviş İsmail, çileye girdiğinin ikinci senesinde en nefis âsârından biri olan:

Zülfündedir benim baht-ı siyâhım

güfteli meşhur puselik şarkısını bestelemiş idi. Bu şarkı sur’atle mahâfil-i musikiyeye aksederek herkes tarafından pek ziyade beğenilir ve müessirinin Yenikapı mevlevîhanesi çilekeşlerinden olduğu anlaşılınca bu derece üstadane bir şarkıyı besteleyen dervişi görmek için bir çok musiki meraklıları dergâha gelüb:

— Burada bir Derviş İsmail var imiş, görmek isteriz...

Demeğe başladılar. Dergâhtakiler bittabi halkın bu tehacümünden memnûn olmazlar. Mamafi şarkının şöhreti gittikçe artmaktadır olduğundan hanendegân-ı şehriyârî tarafından temeşşuk edilerek *Selîm-i sâlis*’in huzûrunda okunur; şarkı, pâdişâhın cidden hoşuna gittiğinden bestekârının saraya celbi hakkında irâde sâdir olur. Bunun üzerine musahiblerden *Vardakosta Ahmed Ağa* dergâha gelüb irade-i seniyyeyi tebliğ ve müsaade taleb edince şeyh efendi:

— Emr-i şâhâneleri baş üstüne, ancak kendisi çilededir, çilesi de iki seneye bâliğ oldu, tarîkımızın usûlî icâbınca gece hâricde kalamaz; recâ ederim her halde akşam ezanından evvel dergâha avdet etsin...

Deyerek Derviş İsmail’i Musahibe terfikan Topkapı sarayına gönderir. Selîm-i sâlis İsmail’i derhal huzuruna kabûl ile bir çok iltifatlardan sonra puselik şarkısını okutur; Şarkı padişahın o derece mahzûziyetini mücib olur ki bir defa daha okumasını ister. Bunun üzerine Selîm-i sâlis İsmail’i atiyeye seniyye ile taltif ve dergâha iade eder. Derviş İsmail saraydan çıktığı vakit akşam ezanına ancak bir saat kaldığından koşmağa başlayıp yol üzerinde bulunan validesinin hânesine uğrar, kapu açılınca:

— Anneciğim! hamamı sattın da parasını tekkede dervişlere yerdirdin deye bana darılmış idin; bak işte pîrim bana neler ihsan etti. deyerek atiyeyi hâvî keseyi içeri atar ve alalacele kapuyu kapayup vaktü zamaniyle dergâha yetişir.

İsmail Dede’nin çilesini ikmal edüb Yenikapı mevlevîhânesi hücrenişinleri zümresine dâhil olduktan sonra bilhassa mukabele günleri, odası, müşârünileyhden istifade için gelen musiki heveskâr-

ları ile dolmaya başlamış idi. Bu esnada Dede efendi, bir çok bedî eserler vücûde getirmekte ve bu eserler dergâha devam eden tilmizleri vâsıtasiyle İstanbul'un o tarihlerde pek revnekdâr olan musiki mahfillerine intişâr ettikçe İsmail Dede namının büyük bir şöhret kazanmasına sebep olmakta idi. Dede'nin eserleri birbirinden parlak düşüyor idi; alelhusûs Hıcaz makamından meşhur:

Ey çeşm-i âhû hecr ile tenhâlara soldın beni
 Cün nâfe bağrım hûn idüb sahrâlara soldın beni
 Ey kameti serv-i semen salınmada ellerle sen
 Haşr olalım dedikçe ben ferdâlara soldın beni

nakşını bestelemesi İstanbul musiki âlemince fevkalâde bir hâdisе olarak telâkki edilmiş idi; o derecede ki her musiki meraklısı bu yeni san'at eserini edinmeğe büyük bir tehâlük gösteriyor idi. Dede'nin cidden nefis eserlerinden biri olan bu "nakış" müessiri hakkında Selim-i sâlis'in tekrar nazar-ı iltifâtını celbe vesîle olmuştur. Hâkan-ı müşarûnileyh, "zulfündedir benim baht-ı siyâhım" şarkısıyla musiki-deki iktidârının âli derecelerini anladığı Dede'yi bu nakış bestelemesi üzerine tekrar huzûruna kabûl ile yeni eserini dinlemiş ve yine atıyye-i seniyye ile taltif ettiği Dede'nin haftada iki defa sarayda icrâ olunan huzur fasıllarına devâmını irâde etmiştir. Bir müddet sonra Dede efendi'ye müşahib-i şehriyârî ünvanı verilmiş ve arası çok geçmeden "ser müezzinlik" hizmeti de uhdesine tevcih olunmuş idi. Hakkında şâhâne iltifatların bu sûretle tevâlîsi Dede'yi pek mütehassis ettiğinden bu tesîr altında yazdığı:

Müştâk-ı cemâlin gece gündüz dil-i şeydâ
 Etti nîgeh-i âtifetin bendeni ihyâ
 Mesrûr ede Hak kalb-i hümâyûnunu dâim
 Ed'iyye-i hayrın dil ü cânında hüveydâ

nazmını "suznak" makamında ve "darbeyn" ikânda besteleyerek rufekasiyle berâber Selim-i sâlis'in huzûrunda okumuş ve Dede'nin bu sûretle teşekkürâtını ızhâr etmesi pâdişâhın pek ziyâde mahzûziyetini mücib olmuştur. Ser müezzin olduktan sonra 1216 (M. 1801) senesi evâhîrinde Dede efendi teehhül etmiştir. Zevcesinin saraylı bir hanım olduğu mervî ise de ismi tahkik olunamadı. Dede, teehhül edince bittabi dergâhdaki hücreğini terk ile Akbiyık mahallesinde isticâr ettiği bir hânede oturur ve yalnız mukabele günleri dergâhına gidüb kendine mahsûs hücrede şâkirdlerine musiki ta'lîmiyle iştigal eder idi."

Bu malûmatın doğru kısımları olmakla beraber, hakikate uymayan tarafları da vardır. İsmail Dede, saraya alındıktan sonra tekrar çilesini ikmal etmek üzere tekkeye dönmemiş, yalnız, âyin günleri izin alabilmiştir. Musahiblerden *Vardakosta Ahmed Ağa*'nın 1213 (M. 1798) de iradeyi tebliğ etmesine de tarihen imkân yoktur; çünkü bu zat 1209 (M. 1794) da vefat etmiştir.

Dede'nin *Selim III.* zamanında Musahib-i şehriyari ve ser müezzin olması hakkındaki rivayet te tamamiyle yanlıştır. İsmail Dede saraya alındığı 1213 (M. 1798) tarihinde henüz yirmi iki yaşında bir gençtir. Bu yıldan biraz sonra musahib olması ve sermüezzinlik makamını işgal etmesi kabil değildir. Enderun'a ondan evvel intisab eden değerli ve yaşlı musikişinaslar dururken sanatta müstaîd, fakat henüz mübtedi sayılan Dede'nin "Sermüezzin" seçilmesine imkân mevcut değildir. 1220 (M. 1805) de ölen oğlunun kitabesinde "Musâhib-i Şehriyari" kaydının bulunması da taşın daha sonra diktirildiğini veya bu tabirin "saray mensubu" manasına kullanıldığını gösterir.

İsmail Dede 1227 (M. 1812) tarihinde yani *Mahmud II.* devrinde musahiblik ünvanını kazanmıştır. *Letaif-i Enderun*'da bu yıla tesadüf eden vak'alar arasında şu kayıtlar görülüyor (S. 3):

"Ziyâdesiyle makam âşinâ ve bu cihetle dideleri rûşenâ olan *Derviş İsmail efendi* ile erbâb-ı hevâ-yi binevâdan hânende *Ârif Ağa*'nın musikide mehâretleri zâhir ve sadâlarının nazîri nâdir olduğundan bu aralık musikinin râyic-i revâyic-i i'tibâr-ı müsteârî izdiyad bulduğuna bazı makam karînesiyle intikal ve pesendide-i tab'-ı hümayun buyurulması ihtimâl olan beste ve semâî ... de iktidarları derkâr olduğundan ... Fîlhâl ol iki Fârâbî-i zamân musâhib lik ünvânı ile..." taltif edilmişlerdir.

Dede'nin müezzinbaşılığı ise daha sonraki zamanlardadır. 1228 (M. 1813) de Müezzinbaşı olan *Emin Ağa*'dır (*Letaif-i Enderun* S. 55). Daha sonra da bu vazifeye *Şâkir Ağa* getirilmiştir.

Selim III. in şehadeti dolayısıyla saraydan uzaklaştığı ve 1241 (M. 1825) tarihinde, tekrar "musahib-i şehriyari" olduğu hakkında *Rauf Yekta* merhumun naklettiği rivayetler de tamamiyle asılsızdır (Dede efendi S. 133).

"Letaif-i Enderun" da 1239 (M. 1823) senesi vak'aları arasında hükümdarın bir gezintisinden bahsedilirken deniliyor ki (S. 278):

"Hazîneli Kemânî Mustafa Ağa, Hânende Rifat Bey, Mukallid Aziz Bey, Kilerci Keçi Ârif Ağa ve acemisi Tanburî Necib ağa ve

Neyzen Mustafa efendi, Suyolcuzade Sâlih efendi ve musâhiblerden Kömürcü z de H fız efendi ve *Derviş İsmail efendi* ve Tanburî Nu'man Ağa ve Abdî Bey ve Kem n  Ali Ağa ince sazlar ile ken r-ı hayızda fasla  gaz" eylediler.

Gene "Letaif-i Enderun" da 1241 (M. 1825) senesi vakayii arasında Şu kayıtlar vardır (S. 357):

"Mus hib-i Őehriy ri H nende Derviş İsmail efendi'nin y r-ı garı meŐ hir-i es tiz-i ilm-i musikiden *Dell lz de  avuş İsmail Ağa*, Dede'nin du sıyla otuz t rihinden beri Ender n-i h m yunda her dürlü sıyt u sad  peyd " etmişti.

Bu misaller de gösteriyor ki, *Sel m III.* devrinde yani 1213 (M. 1798) de saraya intisab eden ve yavaş yavaş yükselerek *Mahmud II.* zamanında musahib olan Derviş İsmail, 1241 (M. 1825) tarihinde de ondan epeyce evvel de esasen sarayda bulunmakta idi.

Dede'nin *Sultan Mecid* zamanında sarayda neş'esiz bir hayat ge irmege başladığı hakkında rivayetler mevcuttur. *Ahmed Cel leddin Dede* ile *EŞref Ede*'nin verdikleri Őifah  mal mata göre, Abdülmeccid, san'atlı saz ve söz eserlerine raĒbet etmez, bedii hiç bir g zelliĒi olmayan alel de bir takım Şarkı ve türküler istemiş. İsmail Dede, bir gün *Dell lzade*'ye bu halden Őik yet etmiş, s z arasında da "Bu oyunun tadı ka tı" tabirini kullanmıŐtı. İŞte hacca gitmesinde  mil olan madd  sebeblerden en m himmi budur. O günden sonra hükümdar'a müracaat etmişler ve müsaade alarak Hac maksadıyla İstanbul'dan uzaklaŐmıŐlardır. Hac yolunda kendisine *Dell lzade İsmail* ve *Mutafzade Ahmed* efendiler refakat ediyorlardı.

Rauf Yekta merhum Şunları söyliyor (*Dede efendi* S. 168):

"Dede'nin hacca gittiĒi sene Hicaz'da Şiddetli kolera hastalığı zuh r etmiş idi. Biçare Dede farıza-i haccı if dan sonra 1262 (M. 1845) senesi zilhiccesinin onuncu günü akşam ezani vaktinde bu müdhiŐ hastalığa tutulmuŐ ve o gece sabaha karşı Mina'da irtih li d r-ı baka eylemiştir. Cenazesinin cem at-i k br  ile kaldırılarak Hazret-i Hadicet lk br 'nın merkad-i Şeriflerinin ayak ucuna defn edildiğini *Mutafzade Ahmed efendi* merhum hik ye ederdi:"

Şair *K zım Paşa* Şu  l m tarihini vücude getirmiştir:

Hazret-i F r bi-i s ni müezzin başı kim
Z tına olmuştu ilm-i musiki ihs n-ı Hak
AŐin -yi her makam etmişti kalb-i  gehin
Ő ye-i Molla'da l tf u himmet-i merd n-ı Hak

Pertev-i şems-i hakikatten kılub kesbi kemâl
 Zerri-i nâçiz iken oldu meh-i tâbân-ı Hak
 Fehm olur bundan makam-ı kurba âheng ettiği
 Hac idüb Minâda oldu vâsıl-ı Gufrân-ı Hak
 Çâr tekbirin çeküb Kâzım dedi tarihini

کیش جان قیادی اسایل دده قربان حق

1262

Dr. Subhi, Dede'nin üç defa hacca gittiğini söylüyorsa da bu rivayetin menbaini kaydetmiyor (*Türk Musikisi I, 80*).

Gelibolu ve Mısır Mevlevîhanelerinde şeyhlik etmiş olan *Azmâ Dede*'den naklen oğlu *Ahmed Celâleddin Dede*, İsmail Dede'nin *Sultan Mahmud II.* ile birlikte iki defa Geliboluya gittiklerini ve Mevlevî âyininde bulduklarını bildiriyor.

Mısır valisi *Mehmed Ali Paşa*'nın Dede'ye fevkalâde hürmet ettiği ve gezintilerde onu arabasının sağ tarafına oturttuğu hakkında Muallim *Kâzım Uz*'un, *İbnülemin Mahmud Kemal*'den naklen verdiği malûmat ise asılsızdır (*Yücel mecmuası No: 43, 1938*). Mısır'a giden ve Mısır valisinin iltifat ve teveccühlerine mazhar olan İsmail Dede değil, *Neyzen Deli İsmail Dede*'dir.

İsmail Dede, XIX uncu asır Türk klasik musikisinin en kudretli bestekâridir. Halk musikisi nağmelerine, hatta bazı eserlerinde biraz da garb musikisine temayül gösteren Dede, bütün Türk musikisi şekillerinde eserler ibda edebilmiş büyük bir san'atkârdır. Onun âyin, durak; ilâhî gibi dinî; kâr, murabba, semaî, şarkı ve türkü gibi lâdinî eserleri epey bir yekûn tutmaktadır.

Rauf Yekta merhum Dede hakkında şu sitayişlerde bulunuyor (*Dede efendi S. 169*):

"Dede efendi'nin âsâri "üslûb" itibariyle gayet asîl ve kibârânedir. Büyük bestekârimızın hüviyyet-i üstâdânesinde her şeyden evvel göze çarpan hususiyet Türk musikisinde *İtrî*'lerin ve emsâlî esâtize-i sâlifenin himmetleriyle asırlardanberi teessüs eden an'anevî tarz ve tavrın gayet riâyetkâr muhâfızı olmasıdır. Bununla beraber Dede efendi'nin bu riâyetkârlığı eserlerini eslâfının gösteremediği yenilikleriyle tezyin ve ibdâna mâni' olmamıştır. Bilâ tereddüd denilebilir ki son asırda yetişen Türk bestekârları içinde Dede efendi derecesinde hem klasik üslûba tamamiyle sâdik kalmış, hem de bu üslûbun kuyûd ve şurûtundan dışarı çıkmamak şartıyla nağmekârlıkta müteceddidane ve te-

rakkı perverane eserler vücade getirmeğe muvaffak olmuş bir bestekâr daha gösterilemez. Bir de şurası şâyânı dikkattir ki Dede efendi bazı bestekârlarımız gibi en ziyade yalnız bir nevi eserlerin tanziminde ihtisâs sâhibi olan esâtizeden değildir: Meselâ *Hacı Ârif Bey* merhum yalnız “şarkı” vâdisinde asrının tefferüd etmiş bî nazîr bir üstâdı idi. Başka vâdilerde her nasılsa aynı iktidarı gösterememiştir; netekim bir aralık “Nihavend” makamından bir “Murabba” bestelemek arzusuna düşmüş ise de anda dahi muvaffak olamamış ve bu eserinden sonra bir daha kâr, murabba, semaî gibi parçalar bestelemekten büsbütün vazgeçmiştir. Bu noktayı nazardan bakılınca Dede efendi'nin her nevi âsârı musikiye tanziminde gösterdiği hârikulâde muvaffakiyeti lisân-ı takdirle yâd etmemek mümkün olamaz. “Musiki-i ruhanî” deki “âyin” leri, “ilâhî” leri, “dürak” ları ile Dede efendi namı târîh-ı musikimizde âdeta eslâfına gıpta bahşâ bir mevki ihraz etmiştir. Kılâsik musikimiz vâdisinde Dede'nin vücade getirdiği: “kâr” lar, “murabba” lar, “nakış” lar, “semaî” ler kıymet ve san'at itibâriyle eslâfının âsârından aşağı olmadıktan başka bazı noktalarda eslâfını bile geçmiştir. Şarkılarına gelince, o asırda berhayat olan musikişinaslar arasında Dede efendi'nin şarkılarından daha parlak ve daha üstadâne şarkı yapan bir bestekâra tesadüf edilemediğini hakkalinsaf teslîme mecburuz. Ehlâhâsıl Dede efendi berhayat olduğu müddetçe Türk musiki âleminin hiç bir rakibi olmayan bir kutbu idi. Dede'nin âsârı o kadar çoktur ki bunların cümlesini birer birer burada ta'dâd ve bu eserlerin hâiz oldukları kıymet ve meziyetleri tedkik ve tahlîle imkân yoktur”.

Dr. Subhi Ezgi ise şunları söylüyor (*Türk musikisi I, 80*):

“Kâr, nakış, semaî, beste, şarkı, köçekçe, peşrev, durak, âyin-i şerif, ilâhî olmak üzere yüz altmış mütecâviz eseri mevcud ve malumdur ki her birisi bestekârlar için birer musiki hazînesidir”.

Dede'nin dinî eserleri altı âyin ile ilâhilerden ibarettir. Bu ilâhilerden biz mahdud bir kısmını tesbit etmiş bulunuyoruz. Her haldé göremediğimiz mecmualarda daha bazı parçaları kayıtlı olsa gerektir.

Yukarıda *Ali Nutki Dede* namına tesbit ettiğimiz “Şevku tarab” âyininin de Dede'ye âid olması ve bu eseri şeyhine bağışlamış bulunması ihtimal dahilindedir. Netekim “Bestenigâr” âyininin bahsederken bizzat kendisi yedi âyin vücade getirdiğini söylemektedir.

Vücade getirdiği eserlerin en mükemmellerini teşkil eden âyinlerini - bestelendikleri tarih sırasına göre - tesbit ediyorum:

I — *Sabâ âyin*: Dede'nin ilk vücade getirdiği âyindir. *Bay Naûl'e* aid Safayî tezkiresinin sonunda şu kayıtlar görülmektedir:

"Bu âyin-i şerîfi 17 cümâdelâhır 1239 (M. 1823) tarihinde Bâb-ı cedid dergâhı dedelerinden sermüezzîn-i Hazret-i şehriyârî umde-i musikîşinâsân ve zübde-i ehl-i irfân olan üstâd-ı ekrem merhum *Derviş İsmail* efendi hazretleri tasnîf ve besteleyüb ibtidâ-i kırâati dergâh-ı mezbûrda vâki' olmuştur".

II — *Nevâ âyin*: Dede'nin ikinci dinî eseridir. Aynı menbada şu kayıtlar görülmektedir:

"Bu âyini 17 Şâban 1239 (M. 1823) târihinde *Derviş İsmail Dede* tasnîf ve besteleyüb ibtidâ-yi kırâati leyle-i kadirde olmuştur."

III — *Bestenigâr âyin*: Dede'nin üçüncü olarak bestelediği Mevlevî eseridir. Bu âyin hakkında aynı menbada şu malûmat mün-deriçtir:

"Bu âyini 1248 (M. 1832) târihinde *Derviş İsmail Dede* selâm-ı evvel ve selâm-ı sâlisini ile "Hezâr âferîn" e kadar tasnîf ve besteleyip ve "Ey ki hezâr âferîn" den nihâyetine kadar Sabâ âyin-i şerîfinin selâm-ı sânisini ve "Ey ki hezâr" dan aşağısını izâfe etmiştir. Ve selâm-ı sâlisin usûlü aksak olarak bir düm ve bir tekten ibâret olduğundan darb deyu işâret olundu."

Bizzat Dede bu âyin hakkında şunları söylüyor (*Rauf Yekta: Dede efendi S. 143*):

"1248 (M. 1832) târihinde tekmîl olub ibtidâ-i kırâatı Dergâh-ı Bâb-ı cedid'de vâki' olmuştur. "Men bî ser ü sâmanem" rubâisi ve "Ey maksad-ı âşîkîn..." rubâisi sâhib beste *Derviş İsmail*'indir. Min gayr-i haddin kabûlünü müş'ir niyâzmen-dâne vaz' eylemiştir. Cümle dervîşan karındaşlara ma'lûm ola ki bu abd-i ahkara gerçi yedi aded âyin-i şerîf tasnîfi nasîb oldu; lâkin her beyt-i şerîfinin hîn-i tasnîfinde gûyâ bu abd-i zelîlin zebânından hazret-i pîr efendimiz inşâd buyururlardı, hattâ bu biçâre mânende-i müflis pesman-de lâl ve hâmûş bî mecâl olub inşâd olunan âyin-i şerîflerin beste-lerinde ve her bir perdelerinde zerre misâl medhalim olmayup cümlesi destgîrim âlem-i âlemiyan hazret-i Mevlânâ efendimizindir."

IV — *Sabâ Pûselik âyini*: hakkında *Bay Naûl*'in yazmasında şu kayıtlar vardır:

"Bu âyin-i şerîf gurre-i Receb 1249 (M. 1833) târihinde *Derviş İsmail* efendi bir selâm tasnîf ve besteleyip selâm-ı sânisinden nihâyetine kadar Nevâ âyin-i şerîfinin selâm-ı sâni ve selâm-ı sâlis ve selâm-ı râbi'ini izâfe etmiştir."

V — *Hüzzam âyîn* hakkında bizzat Dede, şunları söylüyor (*Rauf Yekta: Dede efendi: S. 160*):

“Bu âyîn-i şerif evvelâ bir selâm tasnif olunub Sabâ âyîn-i şerîfiyle tekml olunurdu. İhvân-ı safâ bu fakîre niyâzmen oldular ve tekmlini niyâz ettiklerinde fakîr dahi Mesnevî-i şerîfden âyîn-i şerîfin tekmlî için tefe’ül edüb “Devletet pâyende bâdâ” beyt-i şerîfi geldiği için âyîn-i şerîf tekml ve teberrüken devletet beyt-i şerîfini selâm-ı sâlise vaz’ettim. 1249 (M. 1833) senesi tasnif ve tekml olub ibtidâ-yi kırâati Dergâh-ı Bâb-ı cedîd’de vâki’ oldu”.

Rauf Yekta merhum diyor ki (*Dede efendi S. 158*):

“Hüzzam âyîninin bilhassa birinci bendi can kulağıyla dinlirse hiss olunur ki Dede bu muallâ eserinde, derd-i iştiyâk ile nâlân ve giryân olan hassâs ve rakîk bir kalbin teellümât ve tahassürâtını pek belîğ bir lisân-ı elhân ile terennüm etmiştir. Bu âyîn-i şerîf, büyük bestekârimızın serâpâ feryâd ve efgan şeklinde tecesüm etmiş bir âbide-i dehâsıdır. Kuvvetli bir kaleme mâlik olub da Dede’nin bu gibi eserlerinde mündemiç mezâyâyı biletrâf tasvîre muktedir olamadığıma çok müteessifim. Maahaza bu kadarcık olsun yazmakla teessüfümü ta’dil ediyorum.... Bestekârlık fenninin bütün gavâmızına vâkıf olan Dede, hüzzam âyînini yeknesaklıktan kurtarmak mühimmesini ihmâl etmemiş ve

نو ماسی عجیبی که مثل نداری
بهر - لوه جازرا در آتش سپاری

matlaiyle başlayan beyitlerde “tebdil-i makam” san’at-ı dakîkaşını emsâline nâdir tesâdüf olunur bir mehâretle icrâ etmiştir. Erbâbinâ ma’lûmdur ki makam değıştirme san’atı, ne derece gayrı muntazır bir anda yapılırsa tesîri de o nisbette artar; bununla berâber beste-kâr, evvelden buna zemin hazırlamağı bilmeli ve bu hazırlık sâmi’lerce asla fark edilmemelidir. Dinleyenler ne yapılacağını evvelden hissederler ise tesîr-i matlûb hâsıl olmayacağı gibi hazırlıksız yapılan makam tebeddülâtı da hiç bir işe yaramayarak heder olur gider. İşte Dede efendi, bâlâdaki beytin birinci mısraında bu deka-yika tamâmiyle riâyet etmiş ve ikinci mısraında birden bire “Hüzzam” dan “Şetaraban” makamına öyle gayr-i mahsûs ve mâhirâne bir sûrette geçivermiştir ki bu tebeddül-i ânî karşısında furûk-ı elhânı idrâke muktedir zevâtın hem mütehayyir, hem müteleziz olmaması kabil değildir.”

VI — *İsfahan âyîn* hakkında Bay Nail'in tesbit ettiği malûmat şudur:

"25 Ramazan 1252 (M. 1836) târihinde merhum İsmail Dede bir selâm tasnîf ve besteleyüb selâm-ı sâniiden nihâyetine kadar dügâh âyîn-i şerifinin selâm-ı sânisinden nihâyetine kadar olan bestenin aynıdır ve bazan Sabâ âyîn-i şerifinin selâm-ı sânisinden nihâyetine kadar kırâat olunduğu vardır."

Dede'nin ilâhileri de cidden parlak eserlerdir. Talebesi *Vâhib efendi*'den naklen *Said Özok* şunları söylüyor:

"İsmail Dede, bestelediği bir şarkıyı *Sultan Mahmud II.* a okumuş, Hükümdar takdir etmekle beraber, ilâhî tavrında olduğunu söylemiş, Dede de hemen o gece, süzidil makamında bestelediği bu eseri şu ilâhî güftesine giydirmiş:

Ey gönül güş eyle gel âşıkların güftârını
Nicedir gör dost ile yanıkların bazarını

Dede'nin son eseri, hac ziyareti esnasında şehnaz makamında bestelediği şu cumhur ilâhidir:

Yürük değirmeler gibi dönerler
El ele vermişler Hak'ka giderler"

Dede, yalnız kudretli bir bestekâr olarak değil, Türk musikisi tarihinin hakikî bir üstadı vâsiyle de tanınmıştır. Devrinde onun kadar mahfuzatı çok olan ve eslâfin eserlerini mükemmel surette onun kadar öğrenmiş bulunan şahsiyet pek nadirdir denilebilir.

İsmail Dede'nin bu kadar eseri kimlerden meşk ettiğini kat'i olarak bilmiyoruz. Yenikapı Mevlevîhanesinde *Ali Nutki* ve *Nâsır Abdülbâki* dedelerden bilhassa dinî musiki sahasında istifade ettiği muhakkaktır. Abdülbâki Dede'den ney öğrendiği hakkındaki rivayet te esassız olmasa gerektir. Fakat onun asıl kıymeti bu saha, da değildir. Bu devrin değerli neyzeni *Delî İsmail Dede*'dir.

Rauf Yekta diyor ki (*Dede efendi S. 133*):

"Pazarertesî ve perşembe günleri muntazaman dergâha devam eder ve nutribhânedede "âyîn-i şerif" okur idi. Rivâyete nazaran "Na'thanlık" vazifesini de ekşeriya Dede efendi ifâ eder imiş; hattâ her mukabelede okunacak âyîn-i şerif hangi makamdan ise Dede efendi dahi İtrî'nin rast makamındaki meşhur na'tini âyînin beste-lenmiş olduğu makama bit-tahvil irticâlen bir na't okumuş ki bun-daki müşkilâtı ikthâm için ilm-i elhanda ne derecelere kadar mele-ke sâhibi olmak lâzım geldiğini erbâbı takdîr eder".

Ahmed Celâleddin Dede, babası *Azmi Dede*'den naklen diyor ki:

“Dede efendi'ye mutrıbdaki canlar bu gün hangi makamdan âyin okuyacağız deye sormaktan çekinirlermiş o, “na'tı şerif” i hangi makamdan okursa onlar da o makamdan âyine başlanacağını anlarlarmış”.

Bu misaller de sarıh olarak gösteriyor ki, Dede, Türk musiki-sinin bütün inceliklerine vâkıf olan ve o nisbette musiki kabiliyetine şahib bulunan mümtaz bir şahsiyettir .

Kendi zamanına kadar bestelenmiş olan Mevlevî âyinlerini, na'tleri, bir çok durakları, ilâhileri ve Miraciye'yi öğrenmiş olan Dede, lâdini mahiyetteki Kâr, murabba, semaî, şarkı ve türküleri de en çok bilenlerden biridir. Emsalsiz bir okuyuşu olduğunu ve çok güzel bir sese malik bulunduğunu da “Letâif-i Enderun” daki kayıtlardan öğrenmekteyiz.

Dr. Subhi şöyle diyor (*Türk musikisi I, 83*):

“Ondan üç fasıl eser meşk etmiş olan üstadım *Zekâî efendi*'nin bana söylediğine göre Dede'nin sesi ince ve cılız imiş, hattâ meşk es-nâsında kalbî terennüm edermiş.”

Bu sözler doğru olabilir. Fakat *Zekâî Dede*, İsmail Dede'nin son talebelerindendir. Binaenaleyh bu büyük üstadın yetmiş yaşlarındaki halini bilir. Halbuki onun ateşli devirlerinde “Sadâsının nazîri nâdir” olduğu tarihen sabittir (*Letâif-i Enderun S. 3*):

Dede'nin mahfuzatına ve eserlerine tevarüs eden en değerli talebeleri *Eyuplu Mehmed Bey*, *Mutafzade Hacı Ahmed efendi*, *Yağlıkçızade Bursalı Ahmed efendi* ve *Vâhib efendi*'dir. Bu değerli adamlar, Dede'nin bestelediği parçaları da öğrenmiş ve yaymışlardır.

Dede'nin diğer bir talebesi de Gelibolu Mevlevîhanesi şeyhi *Azmi Dede*'dir. Ahmed Celâleddin Dede'nin babası olan bu zat, Dede'den bilhassa Na't, Miraciye ve âyinlerle bazı kârlar meşketmiştir.

Dellâlzade İsmail efendi, *Çilingirzade Ahmed Ağa* ve *Hâşim Bey* de Dede'nin mümtaz talebelerindendir.

Şarkı bestekârı kıymetli musikişinas *Nikogos Ağa* da Dede'den pek çok müstefid olmuştur. Bestekâr *Lem'i Bey*'in eski musikişinaslardan naklen verdiği malûmata göre, *Nikogos Ağa* meşk etmek üzere ilk müracaat ettiği zaman Dede kendisine “Evvelâ Türkçe öğren, ondan sonra gel” demiş Musikiye cidden meraklı olan bu adam, geceli

gündüzlü çalışmış ve şivesini düzelterek tekrar Dede'ye müracaatında bir Türk gibi okuyabiliyormuş.

Dinî ve lâdinî yüzlerce eser besteleyen ve bestelerinde büyük bir muvaffakiyet gösteren İsmail Dede, *Nev eser* adlı bir terkinin demucidir. *Hâşim Bey*, bu hususta şunları söylüyor (*Matbu mecmua, ikinci tabı, S. 24*):

"Nev eser: İbtidâ Hicaz nevâ şûrî eviç gerdâniye muhayyer ile Sünbüle basub yine bu minvâl perde perde inüb ba'dehu Hicaz Kürdi dügâh açarak dönüb yegâhdan irak ile rast perdesinde karar eder. İşbu makam üstâdım sermüezzîn-i şehriyârî Derviş İsmail efendi merhûmun ihtirâ'kerdesidir."

İsmail Dede, basit bir takım şiirler de kaleme almıştır. Fakat onun bu sahada muvaffak olduğu söylenemez.

Dede'nin âilesi ve çocukları hakkında *Rauf Yekta* merhum şunları kaydediyor (*Dede efend S. 132*):

"Dede efendi şeyhinin vefâtından çok müteessir olmuş idi. Bu teessürü henüz zâil olmadan üç yaşında oğlu *Salih* de rahmet-i Rahmân'a kavuşarak dergâh civarındaki dedegân ve muhibbâna mahsûs kabristana defn olundu. Elyevm mevcut olan seng-i mezârının üzerinde "Musâhib-i şehriyârî Hamamizâde İsmail Dede'nin oğlu merhûm ve mağfûr Mehmed Salih Dede'nin rûhiyçün..." ibâresi ve altında 220 (M. 1805) târihi muharrerdir. Pek ziyade sevdiği *Salih*'ini ebediyyen gaib eden Dede'yi bu elîm ziyâ' çok dilhûn etmiş idi. "Bayatî" makamında ve "Hafif" îkandaki:

Bir gonca femin yâresi vardır çiğeriimde...

Murabbainı işte bu sırada kalbini coşturan bî nihâye teessürden mülhem olarak yazmış ve bestelemiştir ki hakikaten sûzişli ve pek hazîn bir eserdir."

"Üç sene sonra biçâre Dede'nin vâlidesi *Rukiye Hanım* da vefat ederek hafîdi *Salih*'in ön tarafına defn edilmiştir. Mezar taşında "Yenikapu Mevlevîhanesi dedegânından sermüezzînân-ı şehriyârî İsmail Dede'nin vâlidesi *Rukiye Hâtun*..." sözleri ve zîrinde 1223 (M. 1808) târihi mahkûktur. Artık felâketler bir birini tâkibe başlamış idi. 1225 (M. 1810) senesinde Dede, ikinci oğlu altı yaşında *Mustafa*'nın da nâgehânî ufûliyle musâb olmuş ve anı da sevgili *Salih*'inin yanına defnetmiştir. Dede efendi'nin bunlardan sonra muhtelif tarihlerde üç kızı dünyâyâ gelmiştir. Büyük kızı *Hatice Hanım* tanbûrî-i şehîr *Keçi Ârif Ağa* ile izdivac etmiş ve bu izdivaçtan es-

bak sermüezzin maruf bestekârlarımızdan *Rifat Bey* doğmuştur. Ortanca kızı olan *Fatıma Hanım*, *Dürri Bey* namında bir zâte varmıştır; Mülga musika-i hümayun serçavuşlarından hânende *Şevket Bey* bu zâtin oğludur. Dede efendi'nin üçüncü kerimesi *Ayşe Hanım* tezevvüc etmeden on üç yaşında iken irtihâl etmiştir."

Dede'nin büyük kızı *Fatıma Hanım*, doksan yaşında vefat etmiştir. Musikiye vâkıf olan bu hânende ile *Abdülkadâr Töre*, bir defa Vefa'daki evinde görüşmüş ve kendisinde mevcut olan mükemmel bir şarkı mecmuasını da gözden geçirmiştir.

Hatice Hanım'ın kızı *Ferdane Hanım*, Musikişinas *Bay Mustafa Nezih*'in teyzesidir. Ahmed *Dürri Bey*'in kız kardeşi *Şefika Âdile Hanım*, *Safvet Beyzade Tanburî Dürri Turan*'ın baba annesidir.

Dede'nin mahfuzatına ve bestelediği bütün eserlere vâris olan en değerli şahsiyet, *Mutafzade Ahmed efendi*'dir. Medrese tahsili gördü. Bir takım nâibliklerle dolıştı. Bir müddet Gelibolu'da bulundu. Mısır Mollası oldu. 1262 (M. 1845) de *İsmail Dede* ile hacca gitti. Oldukça servete malikti. Üsküdar'da Bulgurlu'da kârgir büyük bir köşk yaptırmıştı. Yazları orada otururdu. Sünbül efendi dergâhı mensublarından. Bu dergâhta zâkirlik eder, bilhassa durak ve mersiye okurdu. Musiki hocası *İsmail Dede*'dir. Muasırları arasında Dede'den en çok istifade eden şahsiyet olarak tanınmıştı. Filhakika Miraciye, Mevlid gibi muazzam parçalarla durak, kâr, nakış... gibi muhtelif şekillerde bestelenmiş binlerce mahfuzatı vardı. Bir çok talebe de yetiştirdi. *Dr. Subhi Ezgi* diyor ki:

"Mutafzade Miraciye'nin Neva bahri ile Mevlid besteleri kaybolmak üzeredir. Arzu edenlere memnuniyetle öğretmek isterim dediği halde kimse iltifat etmedi ve bu besteler, onun ölümüyle unutuldu gitti."

Mutafzade, *Hacı Nafiz Bey*'in hatırat defterine kendi elyazısı ile tesbit ettiği vech ile 12 Safer 1301 (M. 1883) tarihine tesadüf eden cuma günü vefat etti. Dinî ve lâdinî mahdud bazı parçalar da bestelemiş olan bu değerli musikişinasın asıl kıymeti, mahfuzatının çokluğunda ve pek çok talebe yetiştirmiş bulunmasındadır.

XIX uncu asrın son yarısında büyük bir şöret kazanan *Şeyh Mehmed Ruşen* efendi de değerli bir musikişinastır. Yukarıda bahsettiğimiz *Şeyh Abdürrahman Nesib* efendi'nin oğludur.

Mehmed Ruşen Tefikî efendi babasının ölümü üzerine 1258 (M. 1842) de Hüdayî tekkesi şeyhliğine tayin edildi. Vefatı tarihi olan 22 Rebiulahir 1309 (M. 1891) a kadar geçen 51 yıl zarfında

bu vazifede bulundu. Uzun zaman "Meclis-i meşayih" reisliğini de ifa etmiştir. Hüdayî dergâhında meşahiye mahsus türbede medfun-
dur.

Sicil'de, "Sinni sekseni mütecâviz halim ve mütevâzı' bir zât idi" denilmektedir (II, 422).

Bursalı Tahir "Osmanlı müellifleri" nde şunları söylüyor:

"Urafâ ve erbâb-ı dânişden bir zât idi. İlm-i musikide de behre-i küllî sâhibi olduğundan pek çok ilâhiyyât bestelemiştir. *Fezâil-i ramazan*, *fezâil-i muhârrem* risâleleriyle kırk meclisten mürekkeb mevâize müteallik bir meclisi Vâkıât-ı Hüdâyî'den iltikat etmek şartıyla meydana gelen *Sülûk-i Celvetiyye risâlesi* ve *mecmua-i ilâhiyyâtı* vardır. Âsarı gayr-ı matbu'dur".

Bursalı Tahir merhumun pek çok ilâhiyyat bestelediğini söylemesi mübalâğahdır. Onun ilâhileri mahduddur. Vücade getirdiği "Mecmua-i İlâhiyyat" da kendi şiirleri değil, bestelenmiş ilâhîlere âid mühim bir mecmuadır (*Üsk. Selimağa Hüdayî K. No: 15*).

Mehmed Ruşen efendi, bu mecmuada epeyce ilâhî tesbit etmiş, bir kısmının bestekârlarını da göstermiştir. Mamafi - ihtimal ki işittiklerini de yazdığı için - bazan yanlışlığı da görülmektedir. Fakat bizzat kendisinin ve bazı muasırlarının bestelerini tesbit etmesi itibarıyla bu mecmuanın ehemmiyeti vardır. Musiki hocasının *Bursalı Duhanî Şerif* olduğunu da bu mecmua sayesinde öğrenmiş bulunuyoruz.

Bay Saîd Özok diyor ki:

"Ruşen efendi'nin hafızasında pek çok musiki eseri vardı. Bir çok nâdir besteler ve bilhassa "kâr" lar, onun ölümüyle kayıp olup gitmiştir. Miraciye'nin bütün bahirleri ile Mevlîd bestesine de tamamiyle vâkıftı."

Ahmed Celâleddin Dede diyor ki:

"Ruşen efendi; sözü, sohbeti gayet tatlı olan muhterem bir adamdı. Nadir bir takım musiki eserlerine vâkıftı. Mükemmel bir "Kâr-i nâtik" ı ondan başka bilen yoktu."

Bu kârı nâतिक *Ali Baba*'nın Ruşen efendi'den geçtiğini Bay Hayrullah söylemektedir.

XIX uncu asrın son yarısında iştihar eden değerli musikîşinaslardan biri de *Behlül efendi*'dir. Sarıgüzel'de Hasan halife camiinin havlısındaki evde doğdu. Babası Üsküdar'da Selimiye civarında çatma yapılan tezgâh sahiblerinden Rifat efendidir. Mahalle mektebinde ve rüşdiyede okuduktan sonra memuriyet hayatına atıldı. Son vaz-

fesi Mahzeni evrak kalemi mümeyyizliğidir. Vefatı, 1313 (M. 1895) tarihindedir. Esmer, kısa boylu, çiçek bozuğu kibar bir adamdı. Musikîşinas *İhsan İyisan* ve Değerli muharrir *Refik Halid*, bu kıymetli şahsiyetin yakın akrabasındandır.

Behlül efendi genç yaşında Mevleviliğe intisab etmişti. Şeyhi, Yenikapı Mevlevîhanesi postnişini Osman Salâhaddin efendi'dir. Musikî tahsiline de bu dergâhta başladı. Pek genç iken kısa bir müddet *İsmail Dede*'den istifade etmişti. Fakat onun asıl hocası mezkûr dergâhın neyzenlerinden, *Musa Dede*'dir. Eyuplu Mehmed Bey'den de epey istifade etti.

Behlül efendi, kudretli bir musikîşinas idi. Çok güzel taksim eder, gayet mükemmel durak okurdu. Hemşirezadesi *Bay İhsan İyisan* diyor ki:

"Behlül efendi'nin mahfuzatı çoktu. Bildiği N'at ve durakların adedi de ziyade idi. Esasen bilhassa durakçılıkla iştihar etmişti. Yenikapı Mevlevîhanesinde na't ve âyin, Üsküdar'da Nasûhî ve Nalçacı tekkelerinde de durak okur, taksim ederdi.

Sesî fevkalâde değildi, fakat gayet tavrılı okurdu. Bütün usulleri daire ile çalmak kudretini de haizdi. En iyi görüştüğü musikîşinas *Yeniköylü Hasan efendi* idi. Ekseriyetle beraber gezeler ve beraber okurlardı."

"Behlül efendi, Yeniköylü Hasan efendi ve *Tanburî Buhur*, bir cülûs gecesî Hıdiv İsmail Paşa'nın Emîrgân'daki yalısında yapılan eğlentide bulunmuşlardı. O gece Mısır'dan gelen hanende ve sazandeler de vardı. Ayrı ayrı fasıllar yapıyordu. Hıdiv, o gece Yeniköylü Hasan efendi ile Behlül efendi'ye biner Mısır lirası ile birer top şal hediye etmişti. Fakat Behlül efendi de Hasan efendi de bu paranın hiç hayrını görmedik derlerdi."

Zekâizade Bay Ahmed diyor ki:

"Behlül efendi'nin okuyuşu gayet tatlı idi. Katiyen soğuk bir nağme yapmazdı. Yenikapı Mevlevîhanesinde mukabeleden sonra şeyh dairesinde bazan fasıl yapılırdı. Taksimi mutlaka Behlül efendi'ye bırakırlardı. Çok iyi durak okurdu. Ben "Bülbül-i şûrîdeyim" durağını ondan geçmiştim."

Muallim Kâzım Uz diyor ki:

"Ben Behlül efendi'ye Sahib Molla'nın İncir köyündeki yalısında mülâki oldum. Sahib Molla, yalısının bahçesindeki köşkü Behlül efendi'ye tahsis etmişti. Orada uzun yıllar oturdu. Haftada bir gece *Yeniköylü Hasan efendi*, *Tanburî Buhur* oraya giderler ve

musiki fasılları yaparlardı. Behlül efend daima baş hanende olurdu. Bir takım kimselere gene orada nadide fasıllar meşk ederdi.”

Behlül efendi lâdini mahiyette bir takım eserler bestelemiş, bazı ilâhiler de vücade getirmiştir.

XIX uncu asrın sonlarında iştihar eden değerli musikişinaslardan biri de *Yeniköylü Hasan efendi*'dir. 1238 (M. 1822) de Boğaziçinde Yeniköy'de dünya'ya geldi. Babası Emin efendi, onun babası Yeniçeri orta ocak ağası Hüseyin Ağa'dır. Emirgân rüşdiyesinden mezun olduktan sonra memuriyet hayatına atıldı. “Meclis-i vâlâ-yi ahkâm-ı adliye” kalemine çırağ edildi. Tedricen mümeyyiz, başkâtib oldu. 1308 (M. 1890) de “Mahkeme-i ticaret icra memurluğu”na tayin edildi. Hastalandı. Vazifesine devam edemez oldu. Memuriyeti henüz uhdesinde iken 1323 (M. 1905) şabanının 25 inci perşembe günü vefat etti. Rumelihisarı'na âile kabristanına defn edildi. 1328 (M. 1910) de oğlunun Yenikapı Mevlevîhanesinde yaptırdığı lâhde nakledildi.

Hasan efendi'nin yazıda ilk hocası Yeniköy Raufî tekkesi şeyhi Tevfik efendi'dir. Sonra *Kadıasker Mustafa İzzet efendi*'ye intisab etti. Ondan hem yazı, hem musiki meşk eyledi. Yazıda mahlâsı *Sırrı*'dir. Meşhur *Hamamzade İsmail Dede, Külhanbeyi Hüseyin Dede* gibi şahsiyetlerden epay parçalar geçti. Bir çok fasıl elde etti. İlâhiyat öğrendi. Öğrendiklerini de öğretmekten çekinmedi. Şahsan ve ahlakın güzel bir adamdı. *Hacı Faiz Bey, kardeşi Hadi Bey, Kasımpaşalı Cemal efendi, Şeyh Nida ve Nuri Şeyda* merhumlarla *İbrahim Erkal* gibi şahsiyetler, musiki sahasında ondan azamî istifadeler temin etmişlerdir.

Abdülmedid'in kızı Seniha Sultan'ın Kuruçeşme'deki sarayında 30 ramazan müezzinbaşılık etti. Mehmed Ali Paşazade İlhami Paşanın düğününde riyaset ettiği saz heyetiyle Mısır'a gitti. Hazin bir sese malik olan Hasan efendi, saz meclislerinde ekseriya *Behlül efendi, Tanburî Buhur, Kemanî Aleksan Ağa* ile birlikte bulunurdu. Sümbül efendi hanıkahında ve diğer bazı dergâhlarda da zâkirlik eder ve duraklar okurdu. Mevlevî tarikatine mensub idi. Önce Eskişehir Mevlevîhanesi şeyhi Hüseyin efendi'ye, sonra da Yenikapı şeyhi Osman Salâhaddin efendi'ye intisab etmişti. Konya'da Mevlâna Celâleddin'in sandukası üzerindeki pûsideyi, bir ücret mukabili olmayarak, Hasan efendi vücade getirmiştir. Onun bazı şarkı ve ilâhiler bestelediğini de görüyoruz. Oğlu Mehmed Nuri Urunay da kıymetli bir hattat ve nakkaştır.

XIX uncu asrın son yarısında iştihar eden musikişinaslardan biri de *Hafız Hacı Nafiz Bey*'dir. İstanbul'da Aksaray civarında Kazancı Sadi mahallesinde Sülüklü caddesinde on dört numaralı evde 3 Muharrem 1266 (M. 1849) da doğdu. Babası İshak efendi, onun babası Mehmed Emin efendi, onun da babası ulemadan Erzurumlu İshak efendi'dir. Vücade getirdiği hatırat defterinde bizzat kendisi şunları yazmıştır:

"Babam Erzurumlu İshak efendi'nin mahdumu olub Yunan vak'asında yirmi yaşında ve kitabet meslekinde iken ol sırada henüz teşekkül eden silk-i celil-i askeride tabur kitâbetini bilih râz mevki'-i harbe azîmet ve esnâ-yi muhârebede 1242 (M. 1826) târihinde hâiz-i nisâb-ı mertebe-i şehâdet olan Âsitaneli Mehmed Emin efendi'nin veled-i sulbü Mehmed İshak efendi'dir. Bu zat 1238 (M. 1822) sene-i hicriyyesinde Derseâdet'te tevellüd ederek hazîne-i celile-i mâliye ketebesini silkinde bulunduğ u halde 1294 (M. 1877) senesi muharreminin on altıncı ve 1292 senesi kânunusânîsinin on dokuzuncu günü irtihâl-i dâr-ı naîm etmiştir."

Hacı Nafiz Bey, mahalle mektebinde okuduktan sonra Hıfza başladı. Harikulâde bir sese malikti. Bir gün evinde, yüksek sesle Kur'an okurken oradan geçen bir harem ağası dinlemiş ve hünkâra arz etmişti. *Sultan Aziz*, küçük Nafiz'i huzuruna celb etti, bir aşır okuttu. Çok beğenmiş ve onu 12 Receb 1279 (M. 1862) tarihinde "Enderûn-i hümâyûn hademeliği silkine" dahil etmişti. İki ay sonra "Mâbeyn-i hümâyûn hademeliği silkine" alındı. Aynı sene içinde hükümdar, maiyyeti ile birlikte Mısır'a gitti. Bunlar arasında *Neyzen Yusuf Paşa* gibi değerli musikişinaslar da vardı. Nafiz Bey'i ise bilhassa ezan okutmak ve Türklerin bu sahadaki meharetlerini Mıslırlılara göstermek maksadıyla götürmüştü.

1283 (M. 1866) ramazanı içinde bir takım kıskançlar ona güvercin tersi yedirerek sesinin kısılmasına sebep oldular. Sultan Aziz bunu haber alınca çok üzölmüş ve "ona da mı kıydınız!" diye ağlamıştı. 8 Ramazan 1283 (M. 1866) de "Bâ irâde-i seniyye Enderûn-i hümâyuna iâde" olundu. Bundan müteessir olan Nafiz Bey istifa etti. 26 Muharrem 1285 (M. 1868) de "Maliye hazinesinde masarifat muhasebesine kitabetle" devama başladı. 28 Zilkade 1296 (M. 1878) da Dahiliye muhasebesine nakledildi. 23 Şevval 1297 (M. 1879) de Hacca gitti. 20 Şevval 1299 (M. 1881) da evlendi. 21 Zilhicce 1311 (M. 1893) de mümeyyiz oldu. 22 Rebiulâhır 1312 (M. 1894) de saniye rütbesine terfi edildi. 1315 (M. 1897) senesi Şa-

banında hastalandı. Üç beş gün yattıktan sonra bir pazar gecesi vefat etti. Seyyid Nizam dergâhı civarına defnedildi. Mezar taşı yoktur.

Evvelce kısılmış olan Nafiz Bey'in sesi on on beş yıl sonra açılmış, eskisi gibi olmamakla beraber yeni bir çeşni hasıl etmişti. 7 Receb 1288 (M. 1871) de Şabanî tarikatine intisab etti. Şeyhi, Üsküdar'da Nalçacı tekkesi postnişini *Mustafa Enver* (Vefatı 19 Receb 1289, M. 1872) dir. Safer 1288 (M. 1871) de bir cuma günü Sünbül efendi dergâhında ilk olarak bir durak okudu. Bu hal temadî etti. Sünbül efendi, Ramazan efendi, Seyyid Nizam, Hüdayî, Nasuhî ve Nalçacı dergâhlarına muntazaman gider, zâkirlik ederdi. 1306 (M. 1888) senesi Ramazanında Zekiye Sultanın dairesine müezzin tayin edildi.

Gayet tiz ve güzel bir sese malik olan Hacı Nafiz Bey, binlerce dinî esere vâkıftı. Yüzden fazla durak bilirdi. Esasen bilhassa durak okumakla iştihar etmişti. Onun bir hayli talebesi de vardır. Çok mütedeyyin olan ve maaşının yarısını her ay tanıdığı bazı fakirlere dağıtmak suretiyle büyüklük gösteren bu değerli şahsiyet bir takım ilâhiler de bestelemiştir.

Onun vücade getirdiği bir "Hatırat defteri" de vardır. Mahdumu İstanbul Asliye mahkeme başkâtibliğinden mütekaid Ahmed Macid Berker'in nezdinde mahfuz olan bu mecmuada bir çok hadise-lerle, doğum ve ölüm vak'alarının tarihleri tesbit edilmiştir.

XIX uncu asrın sonlarında büyük bir şöhret temin eden üstad musikişinas ise, *Hafız Hoca Mehmed Zekâî Dede*'dir. 1240 (M. 1824) da Eyup'ta "Cedid Ali Paşa" mahallesinde dünyaya geldi. Babası mezkûr mahallenin imamı *Hafız Süleyman Hikmetî* efendi'dir. Zekâî, yedi sekiz yaşlarında iken evinin civarındaki "Lâlizade Abdülkadir efendi mektebi" ne devama başladı. "Pepe hoca" namıyla tanınmış olan amucası Hafız İbrahim Zühdi efendi, bu ibtidai mektebinin hocası idi. Babası Süleyman efendi de, aynı mektepte yazı muallimliği ediyordu. Mektebi bitirdikten sonra bir taraftan amucasından hıfza çalışmaya, bir taraftan da babasından yazı meşkine başlamıştı. 1259 recebinde (M. 1843) hıfzını bitirdi. Aynı tarihte babasından yazı icazetnamesi de aldı. *Rauf Yekta* merhum diyor ki (*Esatiz-i elhan, aded 1, Hoca Zekâî Dede efendi S. 11*):

'-Esnâ-yi mezûniyette yazdığı iki kit'a levha-i nefise necl-i mükerremlerinde mahfûz imiş; geçende teberrüken ziyâret ettim. Henüz on dokuz yaşında iken yazdığı satırların metânet ve letâfetine

hayran kalmamak mümkün değildir. Levhaların zîrine asrın meşâhîr-i hattâtîninden Mustafa-Râkım (1), *Elhac Mustafa İzzet* hatîb-i câmi'-i Hazret-i Hâlid, Esseyid Mehmed Râşid min tilâmiz-i elhâc Mehmed Emîn-ül-Vasfî elmeşhur Be-kebecizâde, Mustafa Hilmiyyün - Nakşbendî, Esseyid Mehemed Emîn-üz-Zihnî gibi esâtize-i muktedire tarafından yazılan birer fıkra-i mahsûsa ile nevreside hattâtın iktidâr ve mehâreti lisân-ı sitâyîşle takdîr ve tahsîn edilmiştir".

Hafız Zekâî, daha sonra Eyup iskelesi civarındaki bir yalıda oturan Balıklı Hoca Ali efendi'ye devama başlamış ve ondan tasavvurat ve Tasdikat'a kadar medrese dersleri görmüştür. Musiki'ye de bu târihlerde heves etmiş, meşhur *Eyuplu Mehmed Bey*'den istifadeye başlamış, fakat yazıyı da ileriletmeyi ihmal etmeyerek meşhur musikişinas ve hattat *Mustafa İzzet efendi*'den sülûs ve nesih öğrenmiştir. *Rauf Yekta* diyor ki (*Aynı eser S. 12*):

"Mustafa İzzet efendi merhuma bir sene kadar devam ederek sülûs ve nesih hutûtunun de kayıkını müşârünileyhten taallüm etmiştir. Hattâ İzzet efendi Hüsni hat şâkirdinin az vakitte musikice kazandığı şöhret-i şâyiayı evvelce işmiş olduğundan ilk yazı göstermeğe geldiği zaman bir şey okumasını emir etmesiyle Zekâî efendi'nin emri üstâda imtisâlen terennüm eylediği bir ilâhîyi sâmia-i takdîr ile dinlemiş ve san'at-ı dakîka-i tegannideki mahâretini sûret-i mahsûsada takdîr ve tahsîn eylemiştir. Hâce merhum andan sonra ne vakit temesşuk için gitse efendi-i müşârünileyh şâkirdinden evvelâ bir kaç ilâhî istimâ etmedikçe yazısını çıkartmaz imiş."

Zekâî efendi *Mehmed Bey*'den bir yıl zrafında beş on fasıl öğrenebilecek kadar istidada malik olduğunu göstermiş ve ufak tefek ilâhîler, şarkılar bile bestelemeğe başlamıştır. *Rauf Yekta* şunları söyliyor (*Aynı eser S. 13-15*):

"*Dede efendi*, ol tarihte Ahırkapu civarında kendisine ihsan buyurulmuş olan bir konakta sâkin bulunduğundan Mehmed Bey haftada bir kaç gün oraya devam ile meşk refikleri olan sadâret müsteşâr-i esbakı *Ali Şefkatî efendi*, *Dellâlzade* İsmail efendi merhumlar gibi tilâmize-i sâire ile musiki taallümüne sarf-ı ihtimâm ediyor idi. Zekâî efendi'nin musikideki terakkiyâtı nasılsa Dede efendi'nin vâsıl-ı sem'-i ittılâi olmasıyla müşârünileyh bir gün Mehmed Bey'e der ki:

(1) Bu zat, meşhur hattat Rakım değildir.

— Yeni çırakların varmış, pek medhediyorlar, gelecek hafta beraber alıp getirsen de dinlesek...

Bunun üzerine Mehmed Bey şâkird-i güzîni Hâfız zekâî ve müsteid tilâmizesinden *Hâfız Hamdi* efendileri yanına alup ikamet-gâh-ı üstâd-ı büzürgvâra götürüp, Dede efendi'ye takdîm eder. Biraz musahabetten sonra geçtikleri âsâr-ı musikiyyeden birisini okumaları Dede efendi tarafından emr olunur; iki şâkird-i nevniyâz kemâl-i hicâb ve ihtirâz ile meşk etitkleri murabba'lardan birini terennüm ederler. Dede efendi, her ikisini de takdîrât-ı mahsûsasıyle bilhassa Hafız Zekâî'de müşahede ettiği isti'dâd-ı musikiye hayrân olmaktan kendini alamayarak yalnızca bir şey okumasını talep eder; Koca üstâdın bu defa nazar-ı dikkati büsbütün açılır ve henüz mirkat-ı terakkiyât-ı musikiyyenin evvelin pâyesinde bulunduğu halde bu derece âsâr-ı iktidâr göstermekte olan *Zekâî*'nin ileride ne yaman bir dâhiye-i musiki kesileceğini tahmîn etmiş olmalı ki Zekâî efendi'nin o sırada ibrâz ettiği âsâr-ı liyâkati bir sûret-i fevkalâdede alkışlamaktan kendini alamaz. Cümleten biraz meşk edilmesini müteakib namaz vakti hulûl ederek abdeste kalkılınca odada Hafız Zekâî'nin yalnız kaldığı bir sırada Dede efendi merhum der ki:

— Oğlum! artık bundan böyle hocan ile her vakit birlikte bu raya meşke devam edebilirsin. Ancak haftada bir gün de ayrıca gelmeğe vaktin müsâid ise her halde istifâde edeceğini ümid ederim; çünkü Mehmed Bey daha musikinin orostopolluluk yollarını öğrenemedi... Cihan değen bu tebşîrât-ı teveccüh gayâtı telâkkî ile müşerref olan Hafız Zekâî, sevincinden ve söyleyeceğini şaşırarak da'vet-i üstâda icâbeti akdem-i vazâif ve meşâgil addedeceğini muktedir olabildiği derecede minnetdârâne ve müteşekkirâne bir lisân ile söyler. İşte 1260 (M. 1844) senesi evâsıtına müsâdif olan bugünden i'tibâren 1261 (M. 1845) cümâdilûlâsında Mısırlı Mustafa Fâzıl Bey'in (Paşa) dâiresine bilintisâb yine o sene cümâdilâhiresinin birinci gününü mir-i müşârünileyh ile beraber cânib-i Mısır'a azîmet ettiği târihe kadar güzerân olan bir seneye yakın bir müddetde Zekâî efendi haftada iki gün üstâdi Mehmed Bey'le ayrıca bir gün de münferiden Dede efendi'ye devâm ederek gavâmız-ı fenn-i musikiyi müşârünileyh gibi bu fennin cidden vâkıf-ı esrârı olan bir zâtden ttaallûm ve iktisâb eylemiştir. Dede merhum, Zekâî efendi'ye ibtidâ meşhur *Zaharya*'nın "segâh" makamında ve usûl-i "çenber" de:

Çeşm-i meygûnun ki bezm-i meyde cânan dönderir

güfteli murabbainı, ve andan sonra kendi âsâr-ı muhalledesinden olup o senâda bestelediği,

Ey çeşm-i âhû hecr ile tenhâlara saldın beni

“Hicaz” nakşu ile “Nühüf” makamından:

Bend oldu dil bir şüh-i cihâna

şarkısını meşk etmiştir ki şu üç parça eser, Zekâî efendi'nin Dede-den ahz ettiği âsâr-ı nefîseye bir mukaddime olduğu için Hoca merhum mezkûr eserleri meşk etmesini münâsebet düştükçe en lâtif hâtîrât-ı musikiyyesinden olarak hikâye eder idi. O sırada Mehmed Bey “Suzidil” faslından “Darb-ı fetih” ve “Hafiz” usulleriyle te'lif ettiği mükemmel iki murabba'ı henüz ikmâl ederek tilâmizinin en güzîdeleri olan Hafız Zekâî ve Hafız Hamdi efendilere ta'lim etmiş idi. Bir gün yine ber mu'tâd meşk için Dede efendi'nin konağına gidildiği zaman Mehmed Bey, yeni eserleri hakkında Dede'nin fikir ve mutâlâsını anlamak maksad-ı istifâde cüyânesiyle murabba'larının huzûr-i üstâdda okunmasına müsâade talep eder; Dede efendi maalmemnûniye irâe-i rûy-i ruhsat etmekle Hafız efendiler tarafından murabba'lar terennüm olunur. Cidden âsâr-ı nefîseden olan şu iki eserdeki insicâm-ı nağmât ile alelhusûs Hafiz murabbain meyanında mündemiç olup süzidil makamında esâtize-i eslâfdan hiç birinin hâtîr u hayâline gelememiş olan bir san'at-i dakîkayı Dede efendi tekrar alet-tekrâr takdîr ettiği gibi eserleri sezâvâr-ı tahsîn bir edâ-yi dilnişin ile tegannî eden Hafız efendilerin muvaffakiyetlerini de bilhassa tebrik ettikten sonra bir iltifât-ı mahsûs olarak der ki:

— Mehmed Bey! eserlerin hakikaten güzel olmuş. Lâkin fasıl tekmil olmak için bunlara iki semaî ilâve etmeli. Artık bu himmet te Hafız efendilere kalıyor; Zekâî efendi'den bir süzidil ağır semaî, Hamdi efendi'den de bir süz-i dil yürük semaî bestelemelerini recâ edelim. İnşâallah gelecek haftaki meşkte semaîleri dinleriz. Bu teklifin hüsn-i ifâsındaki müşkilâtın derecesini ta'rife hâcet var mıdır? Evvelâ isr-i üstâda iktifâ ederek bu hususta hakkıyla muvaffak olabilmek. Sâniyen yapılan eseri Dede efendi gibi bir müşkilpeşdin huzurunda okuyup ona beğendirmek icâb ediyordu!... Zekâî efendi o anda zihninden geçen daha bu yolda bir çok mutâlâatın te'siriyle Dede'nin bu teklif-i teveccüh nisârına karşı ne cevap vere-

ceğini ta'yinden âciz kalmış. Hamdi efendi ise âdetâ şaşalamış idi ki Mehmed Bey imdadlarına yetişerek:

— Mâdem ki ârzû-yi âlileri bu merkezdedir; emir buyurulan semâileri alâ kader.il-istitâa tanzîme sarf-i makderet ederek nazar-ı tashîh-i âlînize arz eylesinler. Himmet-i ma'neviyye-i üstâdâneleri muvaffak olacaklarına berâat-i istihlâldir.. kelimât-i cesâret bah-şâsiyle şâkirdlerini buldukları mevki'i müşkilden tahlise müsâ-raat eder. Mehmed Bey, Zekâî efendi'nin - kendisince mücerreb ve müsellemlen olan iktidâr ve kifâyetine binâen - matlûb semâiyi hüsn-i tanzîme muvaffak olacağını bildiği için o cihetten hiç endişe etmemekte ise de Hafız Hamdi efendi'nin san'at-ı telîfte o derece hâiz-i behre olmadığını takdîr ettiğinden mucib-i mahcûbiyeti olmamak maksadıyla alelacele:

Uşşâk ile dolsun der isen kûy-i mahabbet
Gösterme rakîbin olana rûy-i mahabbet
Kana boyadı kûyini seylâb-ı sirişkim
Hûn-i dil ile taşı meğer cûy-i mahabbet

Beitlerini "Süzidil" makamından "Yürük semâî" usûliyle besteleyip Hafız Hamdi efendi'ye meşk etmeğe başlar. Zekâî efendi, böyle muavenetlere arz-ı iftikardan esâsen müstağnî bulunan o hârîka-ı musiki, hissesine düşen parçanın "Ağır semâî", binâenaleyh bestelenmesi "Yürük semâî" ye nisbetle daha güç olmasına da ehemmiyet vermeyerek hüsn-i niyyet ve muhâlesetine i'timaden:

Dil hasret-i vaslın ile nâlân gel efendim
Cevrinle beni eyleme giryan gel efendim
Etmekte felek süzidilin dembedem efzun
Bir kat ta sen etme beni süzan gel efendim

Ağır semâisîni hemen o gece İtrîpesendâne bir tavr-ı rengin ile keşide-i silk-i negam etmiştir ki - evvelce bestelediği bazı âsâr-ı müteferrika istisnâ edilir ise - kâr, nakış, murabba', semâî gibi ümmuhât-ı müsikiyyeden ma'dûd olub bestelenmesi mertebe-i üstâdiyyeti ihrâz edenlere hâs olan parçalardan Hoca merhûmun ilk eseri olmak üzere işte bu "Süzidil ağır semâî" si gösterilebilir. Meşk için Dede efendi'ye gidilecek gün gelince Zekâî efendi hem bir kerre eserini Mehmed Bey'e okumak, hem de birleşilip beraberce azîmet olunmak üzere mûmâileyhin hânesine uğrar. Bir de ne baksın? Mehmed Bey, Hafız Hamdi efendi'yi karşısına almış, hediyekeydesi olan semâinin - bir haftadan beri meşkettiği halde - yine lâyık vech ile çıkamayan.

yerlerini Hamdi efendi'ye ta'lim ile meşgul! Tabîi iş anlaşılıyor.. Mehmed Bey bir defa da Zekâî efendi'nin semaîsini dinlemek ister, Zekâî efendi beyn-el-havfi verrecâ eserini okuyub üstâdından tas-hihini istirhâm eder ise de mîr-i muhterem, semâiyi ümîd ve intizâ-rının kat kat fevkinde bularak der ki:

— Zekâî! böyle eserlerini gördükçe cidden medâr-ı iftihârım oluyorsun, eserin tashih ihtiyâcından müstağnî olduktan başka doğ-rusunu ister isen benimkinden bile a'lâ, Cenâb-ı Hak berhordâr eyle-sün.... Nihâyet Mehmed Bey ile şâkirdleri, o asırda "Râzdân-ı ilm-i edvâr" nâmını bihakkın kazanmış olan Dede efendi'nin konağına giderler. Müşarunileyh derhal semâileri sorar. Elemrû fevkaledib mantûkunca emr-i üstâd-ı ekreme imtisâlen âcizâne öyle bir şeyler yapıldığı cevâbı verilerek semâiler okunur. Hafız Hamdi efendi'nin okuduğu semaî - arz olunduğu üzere - Esâsen üstad malı. Mehmed Bey'in eser-i te'lifi olduğu halde Dede efendi gibi bir hurdesinâs-ı musiki Zekâî efendi'nin semaîsini daha ziyade takdîr etme-sin mi? Artık o günden i'tibâren Dede efendi'nin nazar-ı teveccühü büsbütün Zekâî efendi'ye mün'atîf olmuş ve haf-tada üç dört gün akşamlara kadar huzûr-i üstâd-ı ekremde zânûzede-i mevki'-i taallüm bulunarak o deryâ-yi bikerân-ı musikîden gavtahor-i istifâde olmak Zekâî efendi için akdem-i me-şâgil hükmüne geçmiş idi. Zekâî efendi bu sâyede "Şehnaz" ve "Gül-izar" fasıllarıyla esâmîsi mazbût-i âcizi olmayan diğer bir kaç faslı daha hâfıza-i metnîne nakş etmeğe muvaffak olmuştur. Çifâide ki bu istifâdesine uzun müddet devâm edebilmek Hoca merhuma na-sib olamamıştır. Sebebinj arz edelim: Civâr-ı Hazret-i Hâlid'da Ba-hâriye nâmı verilen sâhil minel-kadîm ekâbir ve aĝniyânın sayfiyye ittihâzına râĝbet ettikleri mevâki'den biri idi, bahs ettiğimiz tarih-lerde ise bu râĝbet - şimdiki gibi - büsbütün munkatî olmayarak o-raları oldukça mükellef sâhilhânelerle müzeyyen bulunuyor idi ki bunların birisi de Hıdiv-i esbak *Said Paşazade Mustafa Fâzıl Bey* merhumun uhdesinde idi. Mîr-i müşârünileyh her sene mevsim-ı sayfı bu sâhilhânede imrâr ettiği gibi o yaz dahi ber mu'tad ya-lısına nakl etmiş idi. Mustafa Bey bir gece dâiresinde menkıbe-i ve-lâdet-i hazret-i Nebevî kırâat ettirmek isteyerek esnâ-yi kırâatte tevşihât ve ilâhiyyât ile teşnif-i âzân-ı ta'zîmât etmek üzere hoş elhân huffâz-ı muktedire taharrî ettirir. Zekâî efendi'nin siyt-ı ce-mil ve edâ-yi bî adil-i elhan şînâsânesi tam o sıralarda mahâfil-i mû-sikiyyece ma'lûm olmağa başladığından erbâb-ı hüner ve ma'rifetin

kadr ü kıymetini bilen bir zât tarafından Zekâî efendi mîr-i irfan semîre tavsiye olunur. Bu tavsiye üzerine Mustafa Fâzıl Bey, Hoca merhum ile rüfekasını bir pazarertesı gecesi sâhilhânesine da'vetle menkıbe-i celîle-i Nebeviyye, kırâat ettirir. Hafız Zekâî'nin o gece nümâyân olan etvâr-ı edibânesi, terbiye ve dirâyeti ve bilhassa iktidâr-ı musikisi mîr-i ehliyyet perverin nazar-ı dikkatini celb ettiği gibi ayrıca icrâ eylediği tahkikat neticesi de hissiyyâtında aldanmadığını gösterdiğinden Hoca merhûmu dâiresinin musiki muallimliği hizmetiyle maiyyetine alır. Arası çok geçmeden Mustafa Fâzıl Bey Mısır'a azîmet etmiş ve Zekâî efendi'yi dahî beraber götürmüştür. Hazret-i üstâd, âstâne-i aliyyeden mufârakat ve İskenderiyye'ye sûret-i muvâsalatı ile esnâ-yî râhtaki sergüzeştini İskenderiyye'den 6 Cümâdelâhire 1261 (M. 1845) târihiyle Dersâadet'de bulunan pederi Süleyman Hikmetî efendi'ye yazdığı mektubunda beyân etmiştir ki bu mektub elyevm mahdûm-i mükerrerleri Hafız Ahmed efendi birâderimizde bir yâdgâr-ı kıymetdâr olarak mahfûz bulunmaktadır. Mısır'a muvâsalâtlarıyla berâber Zekâî efendi'nin her hususta âsârı görülen iffet ve istikametî Mustafa Fâzıl Bey'in mazhar-ı takdîri olduğundan musiki muallimliği kemâkân uhdesinde kalmak üzere dâiresi müdirliğini de uhde-i dirâyet-i üstâda tevdi' eylemiştir. Zekâî efendi'nin işte bu sûretle Dersâadet'ten mufârakate mecbûriyeti, bir taraftan Dede efendi'den, diğer cihetten Mehmed Bey'den olan istifâza-i musikiyesinden mahrumiyetine sebep olmuş idi. Hoca merhum vedâ' için Dede efendi'nin huzuruna gittiği zaman üstâd ile şâkird arasındaki sûret-i iftirâk cidden süznâk bir levha-i hüzn intimâ teşkil ediyor idi. O pîr-i muhterem, lihye-i nûrânisi hazin hazin akıttığı dümû'-i teessürle nemnâk olduğu hâlde Zekâî'nin dâreynde mes'ûd ve bahtiyâr olması da'vâtını tekrâr ediyor, şâkird-i irfânî da her nerede bulunur ise bulunsun yegâne medâr-i muvaffakiyet, sermâye-i mübâhât ve mefharet bildiği teveccühât-ı kalbiyye ve mahâsin-i enzâr-ı üstâdânesinden dür ve mehcûr kalması temenniyâtında bulunuyor idi. Meğerse sâik-i kader şu vedâ'-i cîgersûzun bu iki dâhiye-i musiki arasında ebedî bir mufârakat olmasını takdîr etmiş imiş!... Fîlvâki' Zekâî efendi'nin İstanbul'dan mufârakatinden dört beş ay sonra - ki 1261 (M. 1845) senesi şevval-ül-mükerrimine müsadiftir - Dede efendi dahî ifâ-yi farîza-i hac niyyet-i mukaddesesiyle cânib-i Hicâz-ı mağfîret tîrâza azîmet etmiş ve - ma'lûm olduğu üzere hacc-ı şerîfi edâ ve ihrâz-ı ecr ü mesûbât-ı bî intihâ eyledikten sonra nağme-i celîl-i İrcîî sımâh-ı

dil ü cânına aksendâz olarak râhil-î gülşenserâ-yi cennât-ı âliyyât olmuştur رحمة الله تعالى رحمة واسعة Zekâî efendi, bir kaç sene Mısır'da ikamet ettikten sonra bir aralık li-ecl-il-maslaha yalnızca Derseâdet'e avdet etmiş idi; 1268 (M. 1851) cümadilâhiresinde tekrar Mısır'a azîmetle kemâfis-sâbık Mustafa Fâzıl Bey'in dâiresindeki vezâifiyle meşgul olmuştur. Mir-i müşârünileyh 1274 (M. 1857) senesi ramazanı evâilinde rütbe-i sâmiye-i vezâretle mazhar-ı taltîf-i âlî buyurularak *Mustafa Fâzıl Paşa* ünvan-ı şeref iktirânını ihrâz ve muahharen Derseadet'e gelüb vükelâ-yi fihâm-ı devlet-i aliyye zümre-i celilesine iltihâk etmiş olmağla gerek Derseâdet'te ve gerek Mısır'da ikameti müddetince Zekâî efendi'yi maiyyetinde bulundurmuş ve 1292 (M. 1875) tarihine müsâdif olan irtihâline kadar yanından ayırmamıştır. Paşa-yı müşârünileyh âfakgîr-i iştihâr olan cûd ü sehâsı, ehil nüvâzlıktaki fart-ı himmet ve i'tinâsı icâbınca üstâd-ı şehîri pek çok in'âm ve ihsânına müstağrak kalmıştır. Paşadan gördüğü eltâf ve inâyât, nâm ü ni'met kadrini bilen Hoca'nın kalb-i minnet perverinde o kadar müellim bir hâtıra bırakmış idi ki o demlerdeki saâdet-i hâlini bir lisân-ı telehhüf beyân ile hikâye ettiği zamanlar - müsellemler olan meslek-i kanâat perverânesiyle beraber - yine son derece müteessir olmaktan kendini alamaz idi..”

Rauf Yekta merhumun verdiği bu malûmat arasındaki ufak tefek kayıtlara itiraz edenler vardır. Muallim *Kâzım Uz*, şunları söylüyor (*Yücel mecmuası No: 43, Yıl 1938*):

“Dede'nin İstanbul'dan Hicaz'a gittiği zaman üstâdım Zekâî'nin Mısırlı Fâzıl Paşa nezdinde Mısır'da bulunduğu dâir Esâtîz-i el-han'da yazılan haberin, üstâdımın kendi ağzından işitilen sözlerine külliyyen tetâbuk etmediği gibi üstâdımın Dede'den ilk meşk ettiği hafif şarkılar arasında *Zaharya*'nın Segâh bestesinin bulunduğu dair aynı eserde görülen malûmatın doğru olmadığını Zekâîzade *Bay Ahmed İlhamî*'nin şehâdetleri ile de sâbittir”.

Zekâî Dede'nin talebesinden *Dr. Subhi Ezgi* de “Dede efendi hacca gittiği zaman Zekâî Dede İstanbul'da idi. Hattâ ona gel seni de götürüyüm demişti” diyor.

1318 (M. 1900) de yani Zekâî Dede'nin vefatından üç sene sonra bu değerli musikişinas hakkında bir eser yazan *Rauf Yekta* merhumun rivayetleri esassız olmasa gerektir. Çünkü 6 cemâziyelâhır 1261 (M. 1845) de İskenderiye'den İstanbul'daki babasına mektub yazan Zekâî efendi'nin İsmail Dede'den evvel İstanbul'dan çıkması icab eder. Şu halde epeyce zaman geçtiği için hadiseyi unut-

muş olanlar ve bu yüzden yanılanlar Rauf Yekta'nın verdiği haberi tenkid veya tashihe çalışanlardır. Netekim Zekâî Dede'nin oğlu Bay Ahmed de bu hususta şunları söylüyor (*Mevlevî âyinleri Cild 16, S. 815*):

"...Dede efendi'den ilk öğrendiği eser, Dede'nin "Ey çeşm-i âhû" hicaz nakşî ile nühüft makamında "Bend oldu dil bir şüh-i cihâna" şarkısı idi. Dede efendi'ye devam ettiği sırada Dede merhum Hafız Zekâî Efendiye "Suzidil" makamında "Dil hasret-i vaslın ile nâlân gel efendim" ağır semâisini bestelemiştir. Bundan sonra Zekâî efendi Dede'den "gül'izar" ve sâir fasıllar geçmiştir. Lâkin bu sırada Zekâî efendi'nin Mısır'a azîmeti bu meşklerin devâmına mâni oldu. O sene nihâyetine doğru Dede efendi de Hicaz'a giderek orada vefât etti. Dede'den edilen istifâde de bu kadar kaldı."

Dede'nin Zekâî Dede'ye ilk meşk ettiği parçaların "köçekçeler" yani oyun havaları olduğunu, "Orostopolluk" tabirinden de bu nevi kıvrak şarkıları kasd ettiğini *Zekâîzade Ahmed ve Kâzım Uz'un* makalelerinden öğreniyoruz.

Zekâî Dede, Mısır'da bulunduğu zaman *Şeyh Şehab* isminde bir musikişinastan da epeyce şeyler öğrendi. Onun bilâhare "Mısır ağzı" bazı "şuuller" vücade getirmesi bundandır. 1247 (M. 1831) de *Mustafa Fâzıl Paşa* vezir olarak İstanbul'a gelirken Zekâî efendi'yi de beraber getirdi. *Mehmed Bey*'in musiki derslerine yeniden devamı başladı. 1285 (M. 1868) de Mevlevî oldu. Yenikapı şeyhi *Osman Salâhaddin efendi*'ye intisab etti. Her hafta pazartesi ve perşembe günleri mezkûr Mevlevîhaneye gider, âyin okurdu. 1300 (M. 1882) da Dârüşşafaka musiki muallimliğine tayin edildi. 1302 (M. 1884) de Bahariye Mevlevîhânesi kudümzenbaşılığına getirilerek kendisine Dede ünvanı verildi. Hayatının sonuna kadar bu iki vazifeyi ifa etti. 1315 (M. 1897) de hastalandı. Fevkalâde zaif düşmesine rağmen vazifelerine muntazaman devam etti. 1315 (1897) cemâziyelahirinin yirmi dokuzuncu çarşamba gecesi 75 yaşında iken vefat etti. Çarşamba günü Eyup camiinde öğleyin cenaze namazı kılındıktan sonra, pek çok kalabalık ile Kâşgarî dergâhı civarına defnedildi. Şair *İsmet Bey* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Cenâb-ı Hâce Zekâî-i ma'rifet âyin
Semâ' hâne-i lâhûta kıldı azm ü güzâr
Nevâ-yi râhatülervâh-ı İrcii'yi duyub
Revân-ı pâkin o sırr-ı nühüfte etti nisâr

Ederdi kârını beste usûl-i uşşâka
 Çıkardı evc-i semâya figanı hemçü hezâr
 Fenâda peyrevi hep sâzkâr-ı Mevlânâ
 Bakada pişrevi olsun İlâhi ol Hünkâr
 İrişdi gûşuma İsmet nidâ-yi târihi

تمام وصله ويردى زكائى دورى قرار

— 1315 —

Tophâne Muhasebe kalemi müdürü *Edhem* de şu tarihi kaleme almıştır:

Dirîga nağmesencân eylesün feryâd nây âsâ
 Zekâi gitti pür şevk u tarab dergâh-ı Mevlâ'ya
 Anm tutmuş idi sıytı Hicâz ile Nihâvend'i
 Aceb mi râhatülervâh olsa zâtına mâye
 Hakikat râstgü tûti-i şehnâz-ı tabiat kim
 Nevâ-yi şöhreti çıkmış idi tâ evc-i a'lâye
 Ferahnâk eylesün Mevlâ makam-ı huld-i akdesde
 Karargâhın edüb rûh-i Resûlûllah'a hemsâye
 Çıkub bir Mevlevî döndü dedi târih-i menkutun

زكائى سوز دلدر فرتك قلب اخلايه

— 1315 —

Yenişehirli şair *Hüseyin Haşim* de, merhum hakkında şu mer-siyeyi kaleme aldı (*Resimli gazete nüsha-i fevkalâdesi 1315, S. 161-163*):

Döksün zaman kederle dümû'-i melâleti
 Kopdu cihân-ı fazl u kemâlin kıyâmeti
 Düşdü zemine nüsha-i meşhûre-i zekâ
 Etti üfûl mihr-i dirahşende-i dehâ
 Hâk-i siyâha girdi bedâyi' hazinesi
 Etti vedâ' halka maâli definesi
 Üstâd! ey zıyâ-yi fuâd ey zekâpenâh
 Gittin cihânı gözlerime eyledin siyâh
 Kudsi terennümünle verirdin bana hayât
 Raksân olurdu savtını duydukça kâinât
 Olmuşdu dillere sebep-i şevk-ı câvidan
 Âheng-i rûh bahşına hayrân idi cihan
 Bed'-i sürûd eylese ol tab'-ı bî bedel
 Gûyâ gelirdi gûş-i dile nağme-i ezel
 Bir hiss-i i'tilâ uruyordu dilinde berk
 İ'lân-ı iftihâr eder idi seninle şark
 Verdin karâr vardı sükûta o tab'-ı pâk
 Hecrinle oldu nağme-i dil lâhn-ı süznâk

Cûş eyledikçe şevk ile ol âşık-ı Hudâ
 Elhân-ı dilpezîrine olmazdı intihâ
 Rûha verirdi rûh-i diğeri ol terennümât
 Gûyâ feminde titrer idi pertev-i hayât
 Vicdan nûvâz idi nigeh-i ârifânesi
 Ehl-i garâmı gaşy ediyordu terânesi
 Uşşâk görse vech-i İlahî şinâsını
 Dinlerdi gûş-i cân ile kudsi nevâsını
 Gittikçe etti tab'-ı safâdarı ittisâ'
 Dâim lâtif nağmeler eylerdi ihtirâ'
 Oldu vücûdu kâlbûd-i mûsikiye rûh
 Verdi o âlemin niçe esrârına fûtûh
 Mümtâz idi tabiat-i bâlârevi, o merd
 Olmuşdu mûsiki cihetince sahîh ferd
 Vech-i müniri muktebes-i nûr-i Ahmedî
 Kalb-i fesihî şulegeh-i şevk-ı sermedi
 Eylerdi cilve cebhe-i pâkinde feyz-i pîr
 Oldu o nûrdan dil-i hassâsı müstenir
 Rûyinde münçeli idi envâr-ı ibtisâm
 Nağmeydi hep çıkan deheninden değil kelâm
 Yâ Rab nedir bu lûtf-i kabâ-yi sefid fâm
 Ettikçe seyr-i saff-ı melâik eder hirâm
 Hurşid vâri çehresi pür iltimâ'dır
 Rîş-i sefidî sanki hutût-üs-şuâ'dır
 Seyr eyliyordu cemm-i gafir üzre bir hayâl
 Hâtırdadır o gulgule-i lâfza-i celâl
 Karşımdaydı o levha-i kübrâ-yi sinesüz
 Âvâz-ı Hû simâh-ı teessürdedir henüz
 İster mi hüzn-i kalbine bundan büyük güvâh
 Dilden sudûr etmededir perde perde âh
 Giryân gözümde kalmadı dünyâ saâdeti
 Billâh yok gönüldeki hüznün nihâyeti
 Bir ben miyim tahassür ile etmeyen karâr
 Oldu kulûb-i halk umûmen cerihadâr
 Enmûzec-i mahâsin-i ahlâk idi, İlah
 Kulsın o nûra sadr-ı behiştî terâneğâh

Talebesi *Ahmed Avni Konuk* ta şu mersiyeyi nazmederek "Sû-
 zidil" makamında ve "Hafif" ikâında "Kâr" olarak bestelemiştir
 (*Hânende S. 693*):

Ey bülbül-i hoş nevâ hamûş ol
 Vey kalb-i hazîn zehr nûş ol
 Üstâd-ı hüner Zekâi gitti
 Ey bang-i adem sürûd gûş ol
 Avni dil-i zâra tesliyet yok
 Ey esg-i dü dide pür hurûş ol

Zekâî Dede, Türk musikisi tarihinde "Hoca" ünvanını kazanmış değerli bir şahsiyettir.

Mehmed Süreyya diyor ki (*Sicil IV, 855*):

"Musikide üstâd-ı kül olmuş ve Hâce nâmını almış ve niçe nakış ve semaî yapmış ve Mevlevî dedegânından bulunmuş bir merd-i kârşinâs idi."

Bestekârlıkta da onun velûd bir şahsiyet olduğunu görüyoruz. Türk musikişinasları arasında *Ali Şirûgani*'den sonra en çok dinî eser vücade getiren de muhakkak Zekâî Dede'dir. Onun "Şevk u tarab" tevşihî, *Abdülkadir Geylani*'nin medhini ihtiva eden rast ilâhisi ve Sûzidil ilâhisi gibi mühim bir kısım eserleri ise yalnız musikişinaslarla cami ve tekke muhitlerinde değil, bir zamanlar halk arasında da büyük bir zevkle okunmuştur. Onun bazı mektep ilâhileri vücade getirdiğini de görüyoruz. Kıvrak ve şûhane olmaktan ziyade üstadane ve ağırbaşlı, fakat vicdanlar üzerinde müessir mahsuller ibdâ eden Zekâî Dede, hiç şübhe yok ki Türk musikisinin en değerli şahsiyetlerinden biridir. *Rauf Yekta* merhum bu hususta şunları söylüyor (*Hoca Zekâî Dede efendi S. 43*):

"Asr-ı ahîrde yetişen esâtize-i mûsikiyeye içinde - kesret-i âsâr i'tibâriyle - *Dede efendi* merhumdan sonra Zekâî efendi hemen birinci dereceyi ihrâz etmiştir denilse mubâlâgaya mahmûl olamaz. Filvâki' aksâm-ı amelîyye-i musikînin âyîn-i şerîf, Na't, İlâhî, durak, kâr, nakış, murâbba', semaî, şarkı... gibi hiç biri yoktur ki Hoca merhum o kısımlardan müteaddid âsâr-ı muhallede vücade getirmiş olmasın. Müşârünileyhin âsâr-ı bu kadar kesir olmakla berâber âsâr-ı mezkûre içinde, en parlaklarının hangisi olduğunu ta'yîn etmek hakikaten güçtür. Vâkiâ o eserlerin her biri kendisine mahsûs bir le-tâfeti hâiz, yekdiğerine nisbet kabûl etmez bir takım sanâyi'-i müm-tâzeyi câmi'dir. Zekâî efendi'nin üslûb-i musikîsi esâsen "Dede efendi tavrı" denilen üslûbun hemen aynı ise de merhum bu tavra bazı etvâr-ı hususîyesini de ilâve ettiğinden âsâr-ı Zekâî elyevm başka bir renk, başka bir kîsve ile nazar-ı takdîre arz-ı ihtîşâm etmektedir. Dede efendi tavrında güfte taksimleri garîb bir kaideye tâbî'dir; bâzı hurdesinâsânın câlib-i intikadâtı olan bu kaideye sâhib terceme dahi - o tavr ile kesret-i i'tilâfından nâşi - tebaiyyet etmekte meslûb-ül-ih'tiyâr kalmıştır. Meselâ Zekâî efendi'nin *Karcıgar* faslında cidden enâfis-i âsârından biri olan:

Feryâd ederim zülfi siyehkârın elinden

murabbanın mısra'-ı evvelindeki "feryâd" lâfzı tavr-ı mebhûsün anh iktizâsınca "fer-ri-yâd" okunacak sûrette taksim edilmiş ve yine Tâhir yürük semaîsinde çeşmim lâfzına tesâdüf eden nağmâtın tarz-ı telifi insanı "çeş-şi-mim" demeğe mecbûr edecek bir şive-i garîbi muhtevî bulunmuştur ki zamanımızda bu yolda güfte taksimâtını hoş görmeyenler pek çoktur. Mamafî bazı zevâtın zannettikleri gibi Zekâî efendi'nin üslûb-i musikisine "İlâhî tavrı" itlakı muvâfık-ı hakikat olamaz. Çünkü müşârünileyh - yazdığımız vech ile - musikiyi Dede efendî'nin şâkird-i hâs-ül-hâsı Eyyübî Mehmed Beyden ahz etmiş ve bu sâyede ilâhiyyât ile murabba'lar, semâiler, şarkılar arasında tavrın nasıl bir fark gözetmek lâzım geleceğine mükemmelen vâkıf olduktan başka bu vukufunu müteaddid eserleriyle de isbât eylemiş bir üstâd-ı dekayıkdân bulunduğundan âsâr-ı makbûlesini her birine hâs olan tavr ile bestelemek husûsunda zerre kadar tecvîz-i müsâmaha etmemiştir. Binâenaleyh son elli sene zarfında meydana konulan mahsûlât-ı musikiyenin - asâlet-i tavr ü ref-târ itibâriyle - en ziyâde taklîd olunmağa şâyan bir nümûne-i kemâlini görmek isteyenler âsâr-ı Zekâî'yi nazar-ı istifâdeden geçirmelidirler. Üstâd-ı muhteremin eserlerine "İlâhî tavrını hâizdir" yolunda bir isnâdda bulunulmasına tilâmîzinden bazı kimseler sebeb olmuştur denilebilir. Filhakîka tilmîz cihetinden Zekâî efendi pek bedbaht olmuştur; Zirâ kendisinden uzun uzadı meşk edenlerin ekserisi ya hüsn-i savt, veyahud tabîat-i musikiye nâmına pek az nasîbi olan zevâtın olub bu iki lâzime-i musikiyi cem'edenleri ise nâdir hükmünde idi. İşte bu guruhdan olan kimselerin ötede beride - tab'-ı selîm ashabına nefret âver olacak bir sûret-i müzebzebede - okudukları âsâr-ı nefiseyi Zekâî efendi'den meşk ettiklerini söylemeleri ve müşârünileyhin sâika-i pîri ile icrâsına mecbûr kaldığı bazı etvârı taklîde yeltenerek bu "gay gay" ların musikîden ma'dud olamayacağını söyleyenlere de: "Hoca efendi böyle okur idi.." yollu idâre-i kelâm eylemeleri Zekâî efendi'nin tavr-ı musikîsî hakkında ekser-i zevâtın sû-i fikir hâsıl etmesini mûcib olmuştur. Halbuki Hoca'nın ecille-i tilâmîzinden *Şeyh Hüseyin* efendi hazretleri, *Şevki Bey* efendi gibi bir çok zevât-ı kirâmın tavr ü edâlarında meşhûd olan rikkat ve nezâketi, elhân-ı musannaa-i nefâis pesendâneyi istimâ' ve takdîre muvaffak olanlar müşârünileyhe azv ü isnâd edilen etvâr-ı gayr-ı müstahsenenin ne derecelere kadar meşreb-i üstâda muhâlif olduğunu idrâk için güçlük çekmeseler gerektir."

Zekâîzade Bay Ahmed de şunları söylüyor:

“Üslûb-i musikisi Dede efendi ve Mehmed Bey üslûbunun aynı ise de merhum Zekâî efendi bazı hususî tavırlar ilâve ettiğinden eserleri başka bir renk, başka bir kisve altındadır. Müşârünileyh Dede efendi mektebinin yetiştirdiği musikişinasların hâtimesidir. Bestelediği beş âyinden başka ilâhiler ve şarkılar ve şulât dört yüzden ziyâdedir. Yüz kadar da murabba, kâr, nakış semaî gibi büyük ruhnüvâz eserleri vardır ki yüksek kıymetleri itibâriyle birinin diğerine tercihi müşkildir. Merhûmun dinî musikîye hizmeti çok büyük olmuştur. Eserleri klasik hâlis Türk musikisinin birer bedîasıdır. Her cümlesinde ayrı bir halâvet duyulmaktadır”.

Zekâî Dede'nin dinî eserleri arasında en büyüklerini teşkil edenler, Mevlevî âyinleridir. Onun beş âyin vücude getirdiğini görüyoruz. İlk olarak bestelediği “Süzidil âyini” dir. *Rauf Yekta* diyor ki (*Aynı eser S. 27*):

“Zekâî efendi, bir gün *Mustafa Fâzıl Paşa*'nın huzûrunda - müşârünileyhin istima'ından pek ziyâde telezzüz ettiği - “Şevk u tarab” âyin-i şerîfini okumuş idi; Paşa merhum üstâdı sûret-i mahsûsada takdîr ve taltîf buyurduktan sonra demiş ki:

— Zekâî! “Süzidil” makamını ne kadar seydiğimi bilirsin. Geçen gün esnâ-yi musâhabette bir zât: “Süzidil makamının seyr ü refâtârı âyin bestelemeye pek te müsâid değildir” dedi. Sebebini sordum, müddeâsını isbât edecek muknî' bir delil bulamadı; yalnız “olamaz” demekle iktifâ etti. Süzidilden bir âyin-i şerîf besteleyecek olsan ne kadar makbûle geçer idi? Zaten o makamdan başka âyin-i şerîf de yok.. Paşa'nın bu teşvîkat ve temenniyatı Zekâî efendi'de te'sîr-i matlûbu hâsıl etmiş idi. Koca üstâd üç dört gün içinde “Süzidil” den mükemmel bir âyin-i şerîf besteleyip *Mustafa Paşa*'ya okudu. Kadirşinaslıkla iştihâr eden Paşa, âyin-i şerîfi kemâl-i hürmetle dinledikten sonra fevkalâde takdîr etmiş ve üstâd-ı mâhire bir çok in'âm ve ihsanda bulunmuş idi. İşte Zekâî efendi'nin ibtidâ bestelediği âyin-i şerîf budur ki tanzîmi 1287 (M. 1870) târihlerine tesadûf ettiği halde nasılsa o esnâda dergâh-ı şeriflerin birinde kırâati müyesser olamayub 1309 (M. 1891) senesinde Bahariye Mevlîhânesinde okunabilmiştir.”

Zekâî Dede bilâhara sırasıyle “Mâye, İsfahan, Sûznak, Saba Zemzeme” âyinlerini bestelemiştir. Bu âyinler hakkında da *Rauf Yekta* şunları söylüyor (S. 35):

“1302 (M. 1884) sene-i hicriyesi üstâd-ı kudret nisâbın en ziyâde fa'âliyyet-i müsîkiyye ibrâz ettiği bir sene olmuştur. Bahariye

kudümzen başlığına ta'yini, müşârünileyhte bir takım yeni emeller husûle getirmiş idi. Esnâ-yi mukabele-i şerifede kırâat olunmak üzere esâtize-i eslâf ve ezan cümle Dede efendi tarafından müteaddid "âyîn-i şerif" ler bestelenmiş ise de üstâd-ı tekemmül i'tiyâd bunların mikdârını istisgar ediyor, daha bir çok makamlar olduğundan anlardan da birer "âyîn" tanzîm ederek musiki-i rûhânînin bu kısmında gördüğü nevâkısı ikmâle hizmet etmek istiyor idi. Lâkin Dede efendi gibi bir dâhî-i musikînin bile, bestelediği o parlak âyîn-i şeriflerden dolayı zamânında ne yolda ta'rîzât ve muâhezâta hedef olduğunu görmüş, işitmiş olduğundan - ikinci bir "Dede efendi" olmaktadır ehliyyet-i müsellemesiyle berâber - aynı i'tirâzâta uğraması fart-ı mahviyyet ve tevâzu'u iktizasınca ârzû etmiyor, yalnız pe-restişkâr-ı ezeli olduğu o hizmet-i müteberrikeyi hüsn-i ifâya muvaffakiyyetini kalben hazret-i pîr-i destgîr efendimizden niyâz etmekle iktifâ ediyor idi. Nihâyet bir gün geldi ki ârzû-yi hizmetin şiddet-i muhâcemâtına karşı mukavemette meslûb-ül-ihiyâr kaldığını anladı. Heman rûhâniyyet-i hazret-i Pîr'den istimdâd, hüsn-i niyyet ve hulûs-i kalbine istinâd ederek "Mâye" makamından bestelediği bir âyîn-i şerifi mürşid-i kemâlât perverine kemâl-i hicâb ve ihtirâz ile kırâat etti. Müşârünileyh hazretleri eser-i himmet-i üstâdî bilhassa takdîr ve bir gülbang-i mahsûs ile rehîm-i mevkî'i tevkrîr ettikten başka esnâ-yi mukabele-i şerifede kırâati hakkında dahi beyân-ı ârzû ile sâhibini bir kat daha taltîf ve tesrîr buyurmaları üzerine mezkûr âyîn-i şerif, 1302 (M. 1884) senesi rebîulevvelinin on ikinci perşembe günü birinci defa olarak Yenikapu Mevlevîhânesinde ve bir hafta sonra dahi Bahariye Mevlevîhânesinde kırâat olunmuştur. "Mâye" âyîn-i şerifinin mazhar olduğu hüsn-i kabûl, bu yolda arz-ı hizmete devâm için Zekâî efendi'yi teşvîk etmiş idi. Maahaza Dede efendi'ye edilen ta'rîzâtın aynıyle kendi eseri hakkında dahi tekrâr edildiğini ve:

— Artık eski âyinler beğenilmez oldu, yenileri yapılıyor, bâri eskilerden güzel bir şey olsa?!... gibi hasûdâne sözlerin meydan aldığı işittiği cihetle bir dereceye kadar hevesi kırılıyor idi. Yenikapu dergâhı postnişini efendi hazretleri bu türrehâtın ne derece şâyân-ı nazar-ı ehemmiyet olmadığını isbat buyurmak maksad-ı ehl-perverânesiyle bir gün Zekâî efendi'yi huzûruna çağırıp yeniden bir âyîn-i şerif daha bestelemesini iltimâs buyurmuşlardır. Üstad, âmâl-i hâlisasına şiddet-i tevâfuku muhtâc-ı izâh olmayan bu emr-i vâcib-ül-infâzı telâkkîden mütehassıl meserreti arasında hazret-i

şeyhten âyîn-i şerîf için bir güfte ve makam intihab buyurub buyurmadıklarını istifsâr etmeği tahattur etmiş idi ki müşârünileyh hazretleri: — Orasını Hazret-i Pîr efendimizden soralım..” nutk.ı tevekkül âmûzu ile dîvân-ı şerîften tefe’ülû işâret buyurmalarıyla derhâl dîvân-ı maâlî beyân-ı cenâb-ı pîr-i destgîr açılmış ve zuhurât.ı ma’neviyyeden olarak matla’ı:

ای جنک بردہای - پادشاه آرزوست

mısra’ı ile ibtidâ eden gazel-i bîbedel çıkmıştır. Bunun üzerine âyîn-i şerîfin İsfahan makamından bestelenmesi ve teyemmünen bu mısra’ın dahi ibtidâ-yi âyîn-i şerîfe vaz’ı taraf-ı müşârünileyhten emir buyurulmuştur. Zekâî efendi hemen o gün âyînün bir kıt’asını bestelediği gibi reşâdetli *Celâleddîn efendi* hazretleri dahi mâbâ’dinin güftelerini peyderpey tertîb buyurarak âyîn-i şerîfin az müddet zarfında ikmâl müyesser olmasıyla 1302 (M. 1884) rebîulâhırının dokuzuncu pazartesi günü Yenikapu Mevlevihânesinde kırâat edilmiştir. Mâye gibi bütün kadirşinâsânın mazhar.ı takdîr ve tahsîni olan İsfahan âyîninden sonra Hoca merhum, Sûznâk ve Sabâ Zemzeme makamlarından iki âyîn-i şerîf daha tanzîm etmiştir ki birincisi yine sene-i merkume zilhiccesinin dördüncü pazartesi günü birinci defa olarak Yenikapu, ikincisi de 1303 (M. 1885) senesi rebîulevvelinin on altıncı çarşamba günü Bahariye Mevlevihânelerinde kırâat olunmuştur.”

Saba Zemzeme âyîni hakkında da *Zekâîzade Bay Ahmed* şunları söylemektedir (*Mevlevî âyinleri Cild: 16, S. 814*):

“Dördüncüsü “Sabâ zemzeme âyîn-i şerîfidir. Bir gün Bahariye Mevlevihânesi şeyhi *Hüseyn efendi* kışın semâ’ edenlerin üşümesi ve âyinhanların yorulmaması için, kısa bir âyîn-i şerîf olsa temennisinde bulunmuş ve bu arzu üzerine Zekâî Dede efendi Saba Zemzeme âyîn-i şerîfini bestelemiştir ki bunda âyin okuyanların yorulmaması için Acem perdesinden yukarı çıkılmamış, âyin de kısa kesilmiştir. 1303 (M. 1885) senesi rebîulevvelinin 16 ncı çarşamba günü ilk okunuşu Bahariye Mevlevihânesinde vâki’ olmuştur.”

Zekâî Dede’nin fevkalâde sür’atle besteler vücude getirdiği riayet edilmektedir. Oğlu *Bay Ahmed* şunları söylüyor (Aynı eser):

“Zekâî efendi’nin bir eser bestelemesi o kadar çabuk olurdu ki besteleyeceği eserin güftesine bir kere göz gezdirir gezdirmes he-

men karşısında mevcut bulunan zatlara meşk etmeğe başladığı. Bu hal kendisine mahsus meziyyetlerden idi.”

Bazıları Zekâî Dede'nin nota bildiğini, bazıları da bilmediğini rivayet ediyorlar. *Dr. Subhi Ezgi* ise “Ben Hamparsum notasını Rauf Yekta merhum'dan öğrendikten sonra Hocam Zekâî Dede'ye öğrettim. Ondan evvel hiç nota bilmezdi” diyor. *Zekâîzade Bay Ahmed* ve *Muallim Kâzım Uz* işe Alafıranga notayı da bildiğini söylüyorlar. Anlaşıyor ki Zekâî Dede notayı öğrenmiş ve hâfızasına güvenerek bu bilgisini ilerletmemiştir. Binzenaleyh bilmediği her hangi bir eseri, derhal okuyabilmek melekesini kazanmamıştır. *Rauf Yekta* de bu hususa dair şunları söylemektedir (*Zekâî efendi S. 28*):

“Hoca merhum asvât-ı musikiyenin vâsita-i zabt ü tahrîri olan “İşâretnâme - Nota” ile ol kadar iştigal etmez idi. Bu sözümüzden “Nota bilmezdi” mânası çıkarılmamalıdır. Notanın ne demek olduğunu, nasıl yazıldığını, her dürlü kavâid ve esrârını pek a'lâ bilir idi; lâkin kendisine mevhibe-i mahsûsa-i cenab-ı Kibriyâ olan şidet-i zekâ ve metânet-i hâfıza sâyesinde notaya hemen de ihtiyacı yok gibi idi. Zîrâ lâakal seksen fasla karîb olan mahfûzât-ı musikiyyesine her fasıldan müteaddid ilâhîler, duraklar, şarkılar ve saire ile beraber her birisi bir fasla bedel olan otuzu mütecâviz âyîn-i şerîf. ler zammedilerek şöyle bir hisâb-ı icmâlî yapılacak olsa iki bine bâliğ olan âsâr-ı mütenevviayı zabt edecek bir hâfızaya mâlik ve eline aldığı bir güfteyi istediği makamdan hemen o dakikada bestelemek derecesinde cem'iyet-i hâtıra, vüs'at-i karîhaya sâhib olan bir dâhînin notaya arz-ı iftikara lüzum, görmemesi - fikr-i âcizânemizce - pek te şâyân-ı muâhaze bir istîgnâ pesendliğe mahmûl olmamak lâzım gelir. Mamafi okunan bir musiki parçasının perdelerini o kadar mâhirâne tahlîl eder idi ki bu melekenin değme notacılar da bile bulunamayacağını i'tirâfa mecbûruz. Hiç hâtırmıdan çıkmaz: Bir gün Bahariye Mevlevîhânesinde Zekâî efendi'nin odasında bulunuyordum. Üstâd-ı ekrem Dârüşşafaka mektebine mahsûs olarak esniye ve mahâmid-i seniyye-i hazret-i hilâfetpenâhîyi mütezammin beslediği bir mânzûme-i duâiyyeyi notaya almaklığımı iltimâs etmiş idi. Derhal ceb defterimi çıkararak Hoca merhumun okuduğunu zabt etmeğe başlamış idim; Manzumenin nihâyetlerinde bulunan gayet güç bir nağmeyi iki üç defa tekrâr ettikleri halde nasılsa anlayamadığımdan bir kerre daha okumalarımı recâ edince Hoca merhûm “Mi, do...” diye o nağmeyi teşkil eden notaların esâmîsini söyleyivermesin mi? Bu tilmîz-i âciz ise o zamâna kadar hocanın fevkalâde

perde âşinâ olduğunu bidef'at müşâhede etmekle berâber nota bildiğini ve perdelerin eşâmisini bu suretle Solfier edebileceğini hâtır u hayâlîme bile getirmemiş idim. İşte nota ile iştigal etmediği halde esvât-ı mûsikıyyeyi yegân yegân tanımaktaki melekesinin derecesi, arz ettiğim şu vak'a ile anlaşılmuş olan Zekâî efendi, Dârüşşafaka-da meşk ettiği talebesine dahi - kendisine mahsûs bir usûl ile - notasız, işâretsiz bütün perdeleri sırasıyla anlamak ve indelhâce tahlîl etmek meleke-i amelıyyesini tederîcen iktisâb ettirmiş idi ki talebe-i mûmâileyhimin bu iktidârını re'y-el-ayn müşâhede ve bizzât dahi tecrube ettiğim vakit ulüvv-i himmet-i üstâdi âcizâne takdır ve tebcîle mecbûr olmuş idim”.

Zekâî Dede'nin pek çok talebesi vardır. Bunlar arasında kendisinden en çok istifade edenler, başta oğlu *Ahmed Irsoy* olmak üzere, *Beğlikçizade Ali Aşkî Bey*, *Hüseyn Fahreddin Dede*, *Şevki Bey*, *Ahmed Avni Konuk*, *Dr. Subhi Ezgi*, *Muallim Kâzım Uz*, *Dr. Ârif Atâ* gibi şahsiyetlerdir. *Rauf Yekta* merhum ise ancak üç ay kadar kendisinden istifade edebilmiş ve bu değerli hocası hakkında, ölümünden üç yıl sonra 53 sahifelik bir eser neşretmiştir (*Esâtiz-i el-han, Hoca Zekâî Dede efendî 1318*).

Dr. Subhi Ezgi de üstâdi hakkında şunları söylemektedir (*Türk musikisi II, 184*):

“Yetmiş iki yaşında mülâkî olduğum Zekâî efendi'nin sesi güzel değil idi. Velâkin dişlerinin yokluğuna rağmen okuyuşu gayet metîn idi. Sesleri ve çarpmaları tam sıhhatle ve çok âşikâr bir sûrette terennüm ederdi. Gayetle zühd ü takvâ sâhibi idi. Çok temiz giyinir ve çok cömerd idi. Bir çok musiki talebesi yetiştirdi. Bâdihevâ idi. Yalnız Dârüşşafaka'da musiki muallimliğinden az bir para ahyordu. Bu hayırhah musikiciye hicrî 307 (M. 1889) senesinde şakirt olmuşum. Her pazar günü öğleden sonra Eyup'ta Şah Sultan tekkesinin hünkâr mahfilinde beş altı arkadaşım ile kendisinden musiki dersleri aldık. Her derste bizimle dört beş saat uğraşıyordu. Benim söz musikisindeki ma'lûmâtım bu zâtin himmetiyle hâsıl olmuştur. İki buçuk sene kendisinden söz musikisini öğrendim.”

Bu şan'atkâr hakkında bir takım ihtifaller de yapılmıştır.

Darülelhan mecmuasının 1 nisan 1340 tarihli ve 2 numaralı nüshasında şu kayıtlar vardır (*S. 96*):

“Zekâî Dede ihtifali: Büyük Türk bestekârı Eyyubî Zekâî Dede'nin vefâtından beri yirmi yedi sene geçmesi münasebetiyle “Eyup mahfili” tarafından merhûmun hatırasını tebcî için bir ihtifal yapı-

lacağını 1 numaralı nüshamızda yazmış idik. Şubatın altıncı çarşamba günü irca edilen bu ihtifal pek parlak olmuş ve ihtifal merâsiminde üstâdın şâkirdleri, takdirkârları, en güzîde musikişinaslarımız ve musikiye az çok alâkası ve muhabbeti olan bir çok münevverlerimiz hâzir bulunmuşlardır. Evvelâ Eyup mahfilinde kıraatine başlanan Hatm-i şerif, üstâdın Kâşgarî dergâhı civârındaki makberine gidilerek orada ikmâl ve hazretin pâk rûhuna ithâf edildikten sonra mahîile avdet olunmuştur. Mahfilde Zekâi Dede'nin sanat hayatı hakkında Darülelhan Türk musikisi nazariyyat ve tarihi muallimi Rauf Yektâ Bey tarafından bir konferans verilmiştir. Müteâkiben Şark musiki cemiyeti tarafından büyük bestekârımızın eserlerinden müntehab bazı parçalar çalınmış ve muhterem misafirler çaylar ve pastalar ikrâmiyle i'zâz edilmiştir."

Son zamanlarda Radyo neşriyatı arasında da merhumun bazı parçaları takdirle terennüm edilmektedir.

XIX uncu asrın son nisfında yetişen kıymetli bestekârlardan biri de *Ali Aşki Bey*dir. İstanbul'da doğdu Beğlikçi Hacı Salih Ağanın oğludur. Bu cihetle *Beğlikçizade*'likle şöhret kazanmıştı. Babasından intikal eden ehemmiyetli bir servete malikti. Memuriyet ve ticaretle işigal etmemiş, hayatını edebiyat ve musiki tahsiline sarf etmişti. Mükemmel bir surette Arabca ve Farsca öğrendi. Türk ve Arab edebiyatları ile uğraştı. Türkçe, Arabca bazı şiirler kaleme aldı. Musiki sahasında bilhassa *Zekâi Dede*'den istifade etti. *Bay Ahmed Irsoy*'un ifadesine göre, Hoça'nın en değerli talebelerinden biriydi. Dinî ve lâdinî pek çok parçalar elde etti. Bestekârlıkta da muvaffak oluyordu. Vücade getirdiği dinî eserler, cidden güzel parçalardır. "Hüseynî aşîran" makamında bir de âyin vücade getirdi. "Nikriz" makamında bestelemeğe başladığı âyini ise ikmale muvaffak olamadı. Kırk yaşlarında iken tahminen 1295-1300 (M. 1878-1882) yılları arasında Lüleburgaz'da vefat etti.

XIX uncu asrın son yarısında yetişen musiki üstadlarından biri de *Mehmed Celâleddin Dede*'dir. 1265 (M. 1848) senesi Rebiül-evvelinin sekizinci günü doğdu. Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Osman Salâhaddin Dede'nin oğludur. Onun babası *Nâsır Abdülbakî Dede*'dir. İlk tahsilini Davudpaşa rüşdiyesinde bitirdikten sonra, muhtelif şahsiyetlerden medrese dersleri, tasavvuf, edebiyat, Mesnevî, Fusuşühkem, Farsça ve musiki tahsil etti. 1304 (M. 1886) de babasının vefatı üzerine Yenikapı Melevîhânesi şeyhliğine tayin edildi. 1326 (M. 1908) rebiülâhırının otuzuncu pazar gecesini saat bir rad-

delerinde vefat etti. Yenikapı Mevlevîhanesinde babasının sol yanına defnedildi. *İsmet Bey* şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

Cenâb-ı Şeyh Osman-ı Velî'nin necl-i mes'ûdu
Yiğirmi iki yıl hüsn-i idâre etti dergâhı
Dedi Dervîş İsmet hîn-i fevtinde bu târihi

جلال دولوی عشق ایله بولدی وصلت الہی

— 1326 —

Celâleddin Dede, dinî mevzularda, edebiyatta ve bilhassa tasavvuf ile musikide ihtisas sahibî idi.

Rauf Yekta merhum Celâleddin Dede'nin musiki sahasındaki kıymetinden şu yolda bahsediyor (*Yenikapı Mevlevîhanesi S. 237*):

"... Celâleddin efendi hazretleri ilm-i celil-i tasavvufta tebahhur derecesine varan vukuf-i küllisinden mâadâ fenn-i nefis-i musikideki iktidâr-ı ilmî ve emelisi i'tbâriyle de eslâf-ı izâmına tekaddüm etmiştir. Tanburnüvazlıkta asrının cidden ferîdi olduğu gibi nazariyye-i musikide dahi bu fakîrin hâce-i sânisidir. Musikimize müteallik olarak şimdîye kadar mübhem ve meşkûk kalmış olan bir çok mesâil-i nazariyye müşârunileyhin âbyârî-i himmetiyle münkeşif olmuştur. "Dügâh" âyin-i şerifleri ise kemâlât-ı musikiyelerinin bir enmüzec-i bî adildir. Bu âyin-i şerif nâm-ı pâk-ı hazret-i Celâlî ilâ yevm-il-kıyâme lisân-ı ta'zîm ve takdîrde dâir kılacak ve isticlâb-ı rahmet-i Sübhâniyyeye bir vesîle-i hasene teşkil edecektir. İhvân-ı kirâmca ma'lûmdur ki "Dügâh" âyini için ayrıca bir güfte intihab buyurmayarak *Nâyî Osman Dede* merhûmun "Hicaz" âyin-i şeriflerinin güftesini "Dügâh" makamında bestelemişler idi. Bundaki maksad-ı dakîk-i san'at perverilerini idrâk edemeyen bazı zevât tarafından zemîn-i i'tirâzda bir takım mutalâât irâd edildiği mesmû'-i âcizî olmuş idi. Bir gün huzûrlarında bil-iltizâm mutalâât-ı mezkûreyi mevzû'-i bahsettim. Fakîre hitâben makam-ı iltifât da. "Bundaki nükteyi yalnız sana anlatabilirim" buyurdular. Filhâkika muahharen bu tilmîz-i irfanlarına izah buyurdıkları vechile "Hicaz" ve "Dügâh" makamları arasında seyr ü refât i'tibâriyle hiç bir münâsebet-i lâhniyye olmadığı halde "Dügâh" ayininin bir çok yerlerinde Nâyî Osman Dede'nin "Hicaz" âyininde kullandığı eşkâl-i nağmâtı tağyîr etmemek şartıyla tarz-ı "Dügâh" a nakle muvaffak olmuşlardır ki, eslâftan hemen hiç kimseye nasîb olmayan şu muvaffakiyyet-i üstâdâneleri cidden şâyân-ı takdîrdir. Bu san'at-ı musikiiye ise âyin-i şerifin en ziyâde:

Şevk-i hayâl-i dost ten ü cânı cân eder
 Sûd ü ziyân ü zevk u gamı bînişân eder
 Gâhî tebessüm ile selâm ü tamâm-ı nâz
 Aşk âşinâyâ secdeye âyet beyân eder
 Bir tâb var ki şu'le-i ruhsâr-ı yârda
 Cibrîl-i aşkı dîdesine dîdebân eder

Beyitlerinin bestesinden tecelli etmiştir; bu beyitlerin beste-i kadîm ve cedîdleri arasında yürütülecek bir mukayese bu hususta ne demek istediğimizi erbâbına daha sarîh sûrette tefhîm eder. Maahâzâ esâsen hâiz olduğu üslûb-i lâtif-i âşıkane ile berâber ihtîşâm ve ulviyyet-i ifâde gibi mezâyâ-yi musikiyyeyi de bir sûret-i fevkalâdede câmi' bulunan "Dügâh" âyîn-i şerîfi, böyle muhtasar bir tahlîl ile mâhiyyet-i hakikiyyesi hakkında bir fikir istihsâl mümkün olan âşardan değildir. Binaenaleyh bu kadar bir işâretle iktifâyı zarûri görüyorum".

Mehmed Ziya da şunları söylüyor (*Yenikapı Mevlevîhanesi S. 235-236*):

"Şeyh Celâleddin efendi; musikiyi ve tanburu esâtize-i musikişinasandan *İsmet Ağa*'dan, *Büyük* ve *Küçük Osman Beylerle Nîkogos*'tan taallüm etmiştir. Tanbur çalmaktaki mehâret-i fevkalâdesi şâyân-ı hayret hassâsiyyet-i musikiyyesi elsine-i kadirşinâsân-ı musikide hürmetle yâd edilmektedir. Hele mızrab urmaktaki vaz' ve tavr-ı mahsûs-ı âşıkane, insanı âdetâ teshîr ederdi. Hastalığı hengâmında, Gedikpaşa'daki konaklarında bir gece sûret-i mahsûsada dâvet ettiği *Kemanî Memduh* efendi'nin kemaniyle hem âheng olarak çaldığı tanbur fenn-i musikinin gavâmız-ı kavâid ve esrârına derece-i vukufunu Memduh efendi'ye "ben şimdiye kadar böyle tanbur dinlememiştin" deye teslim ve takdîr etirdi. İlm-i bedî-i musikinin nazaraiyyâtındaki kemâlâtı sırf kendi sa'y ü tettebbuu semeresidir. 1322 (M. 1904) senesi içinde *Nûşî Osman Dede*'nin "Hicaz" âyînini "Dügâh" makam ve usûlünde besteleyerek darbhâne-i irfâna yâdigâr bırakmıştır."

Zekâîzade Bay Ahmed Irsoy ise şunları söylüyor (*Mevlevî âyînleri Cild: 17. S. 868*):

"Celâleddin efendi, mehere-i musikişinâsandan *Büyük Osman Bey*'den "tanbur" öğrenmiştir. Tarz-ı mahsûs ile tanbur çalmakta mâhir idi. İlm-i musikideki vukufu derin olmakla beraber bilhassa nazârî kısmını pek iyi bilirdi. "Dügâh-ı cedid" makamında üstâdâne büyük ruhnevaz bir âyîn-i şerif bestelemiştir..."

Celâl Dede, *Şeyhî* mahlâsiyle bazı şiirler de kaleme almıştır (1).

XIX uncu asrın son yarısında yetişen değerli musikişinaslardan biri de *Hacı Kîramî efendi*'dir. Mevlevîhane kapısında Kılıççı dergâhında doğdu. Genç yaşında musikiye heves etti. Önce *Hacı Faik Bey*'den, sonra da *Bolahenk Nuri Bey*'den bir çok eserler meşk etti. Bir taraftan saza merak etti. Devrinin iyi bir tanburisi oldu. Mülga Bâbıseraskeri'de birinci sınıf ketebeden idi. Mehmed Reşad'ın veliahdlığı zamanında da müezzinbaşılığını ifa ediyordu. Ramazanlarda, korka korka teravih kıldırmağa giderdi. Âsaf Paşa sürre emi-ni olunca, Sadiyeden Abdüsselâm dergâhı şeyhi Yahya efendi ile Kîramî efendi'yi de yanında Hacca götürdü. Sultan Reşad padişah olduğu vakit, saraya baş müezzin olarak alınacağını tahmin etmişti. Hattâ bu tayin keyfiyeti şayi olmuş ve dostlarından tebriknameler almıştı. Umduğu gibi çıkmayınca, teessüründen kendisini evinin bahçesinde dud ağacına astı. Vefatı 1327 (M. 1909) dedir. Mevlevîhane kapusunda Kadiriye'den Rağdadlı namiyle maruf dergâhın hatiresine defnedildi. Mezar taşı yoktur. *Bay Fehim Tandıç* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Ye's ile etti cihân-ı san'ate arz-ı vedâ'
 Râst sözlü pâk özlü muhterem bir bestekâr
 Ya'ni üstâd-ı Kîrâmî mekrûmet kim zâtidir
 Fenn ü ilm-i mûsikide hâce-i şöhretşâr
 Bestesi dilbeste eyler bestekâr-ı sâiri
 Nağmesinden vâlih ü dembestedir her nağmekâr
 Sofiyan uşşâk ile yekreng ü yek âheng olur
 Başlayınca nağmeye ol bülbül-i bezm-i kibâr
 İnedirdi nâle-i âşık gibi her târını
 Eyledikçe aşk ile tanbûri demsâz-ı kenâr
 Neşr olunmuş bestesi çokdur fakat kaldı yine
 Ekser-i âsârı leff-i rahne-i teng-i cidâr
 Neşvemend-i lûtf u takdir olmadı devrânda
 Zâtına asla değildi sâz-ı âlem sâzkâr
 Her sene şehri sıyâm-ı mağfîret encâmda
 Ser müezzindi veliyyiahd için biliztirâr
 Râsîdân-ı pâdişâhın korkusuyla her gece
 Katlanup zahmetlere devr ü terâvihe koşar
 Öyle bir devr-i terassudda bu korkunç hizmete
 Cansüpârâne çalışmışken be-fevk-al-iktidâr
 Tahta geçdikde Mehemmed Hân-ı hâmis, çerh-i dun
 Etti üstâd-ı güzini tîre baht ü dilfigâr

(1) Bu şiirler için bakınız: Sadeddin Nüzhet, Türk Şairleri II, 942-943.

Bunca yıllık hizmeti şâyân-ı takdir olmadı
 Böyledir zirâ serencâm-ı vefâ-yi rûzgâr
 Devr-i âdemden beri böyle gelüb böyle gider
 Ehl-i ilmin kadrini takdir eder ancak mezâr
 İşte bu üstâd-ı fennin son meâl-i hâlidir
 Eyleyen her kalb-i pâki süznâk ü dâğdâr
 Dâr-ı dünyâ dar geldi kendini berdâr edüb
 Eyledi Mansûr veş terk-i hayât-ı müsteâr
 Bir Hüseyinî âh çekdi perde-i Mansûr'dan
 Bâğ-ı illiyyin içinde bir peri-i gül'izâr
 Nâr-ı firkatle yanan sûz-i dili teskin için
 Beyt-i âtiyi terennüm eyledi bi ihtiyâr
 Nakş olunsun şeşder-i devrâna târihin Fehîm (1)

ایلدی حاجی کرامی اوچ جنتده قرار

— 1327 —

Hacı Kırâmî efendi, musiki bilgisiyle ve bilhassa okuyuşunun düzgünlüğüyle temayüz etmişti. Bazı tekkelerde müezzinlik ve zâkirlik eder, durak okur ve taksim ederdi. Lâdinî bir takım eserler de bestelemiştir. Onun mahdud bazı ilâhileri de vardır.

Taşkasaptaki kahvehanede meraklılara muntazaman musiki meşk ederdi. *Ahmed Arni Konuk, Âmâ Hafız Hasan, Mevlidci Hafız Kemal...* gibi bir çok şahsiyetler ondan istifade etmişlerdir.

Na'thanlar: Camilerde, bazı hankahlarda ve bütün Mevlevî tekkelerinde Hazret-i Peygamber'in medh ü senasına dair yazılan manzumeleri, muayyen ezgilerle okuyanlara Na'than derler. Bilhassa câmilere XVII nci asırdanberi değerli bir takım şahsiyetlerin Na'than olarak tayin edildiklerini de biliyoruz. XVII nci asrın kıymetli musikişinası *Küçük İmam, Valide camii'nin Na'thânı* idi. XVIII nci asrın ilk yarısında büyük bir şöhret kazanan *Nizâm Yusuf Çelebi* de Sultan Selim camiinde bu vazifeyi ifa etmekte idi. Türk musikisi tarihinde Na't yazmak ve bestelemekle iştihar eden *Nazîm* ve okumakla temayüz eden *Na'than Abdî* gibi şahsiyetleri de burada zikretmek icab eder.

Büyük camilerde üç cihet vardı. Bu vazifeler, cuma namazından evvel yapılırdı. Önce güzel sesli "Devirhanlar" Kur'an okurlardı. Sonra "Ta'rifhan" ayağa kalkar, Hazret-i Peygâmbere salât u selâm getirdikten sonra camiye yaptıranın hayırlarını sayar ve dua eder-

(1) Tarih mısraına "şeşder" karinesiyle "6" adedi ilâve olunacaktır.

âi. Bunu müteakib "Na'than" olan zat, hususî bir edâ ile ve muayyen makamla na't okurdu.

Mevlevî tekkelerinde de na'thanlığın büyük bir kıymeti vardı. Bazan kudümzenbaşı na'ti bizzat kendisi okur, bazan da sesi ve edası mükemmel bir zate bırakırdı. XIX uncu asrın en değerli na'thânı *Dede* ünvanıyla maruf olan *Hamamîzade İsmail efendî*'dir. Yenikapı Mevlevîhanesinde irticalen okuduğu na'tlerle iştihar etmişti. Fakat Mevlevî tekkelerinde bilhassa *Itrî* tarafından bestelenmiş olan "Rast" makamındaki na't şâyi olmuştu. Bu na't; bazan bir, bazan da meşkleri aynı olan iki kişi tarafından okunurdu. Bu beste için muayyen bir "güfte" yoktu. *Mevlâna*'nın "Divan-ı kebîr" inden seçilen ve vezni ezgiye uygun gelen her hangi bir manzume bu beste-ye giydirilerek okunabilirdi.

Cami na'tleri ise müteaddiddir. Ve bunların ekserisini değerli musikişinaslar tarafından vücade getirilmiş kıymetli mahsuller teşkil etmektedir. Ayrı bir edaya ve ayrı bir hususiyete malik olan bu na'tler, XIX uncu asrın sonlarına doğru unutulmağa başlamış ve nihayet ancak bir kaç kişinin hafızasında kalmıştır.

Maliye âşar mümeyyizi Beylerbeyili merhum *Hakkı Bey* ve Sultanselimli *Hafız Mehmed* XIX uncu asrın son yarısında iştihar eden en muktedir na'thanlardandır.

Mevlidhanlar: Diğer asırlarda olduğu gibi XIX uncu asırda da Mevlid okumanın ayrı bir san'at telâkki edildiğini görüyoruz. XV nci asırda bestelenen bu esere müteakib asırlarda yeni yeni besteler vücade getirildiğini yukarıda söylemiştik (S. 17, 26). Bu bestelerden birinin XVI nci asır sonunda yaşayan *Sinaneddin Yusuf Çelebi*'ye âid olduğunu tahmin etmekteyim. Diğer bir beste de XVII nci asrın ilk yarısında yaşayan *Bursalı Sekban*'ındır. Tercümeihaline vâkıf olamadığımız bu musikişinasın eseri, daha devrinde büyük bir şöhet kazanmış ve bu besteyi bir çokları, bizzat bestekârından meşk ederek mümkün mer-tebe yaymağa çalışmışlardır.

XIX uncu asır musikişinaslarının ve Mevlidcilerinin hafızalarında yaşayan Mevlid bestelerinden ikisinin kimlere âid olduğunu kat'i olarak söyleyemeyiz. Fakat bunlardan birinin *Sekban*'ın olması memüldür. *Hopçu Şâkir efendî*, *Külhan beyi Hüseyin Dede*, *Mutafzade Ahmed efendî*, *Hüdâyi şeyhi Ruşen efendî*, *Mesud efendî*, *Paşa Mehmed*, *Balat şeyhi Kemal*, *Bedevî şeyhi Ali Baba*, *Şeyh Muhtar efendî*, *Arab Salih* gibi şahsiyetlerin besteli Mevlid'e vâkıf ol-

duklarını ve müteaddid yerlerde okuduklarını da biliyoruz. Bugün hayatta ve 90 yaşında bulunan *Said Özok* da vaktiyle ağabeysi Mesud efendi'den, kendi tâbiriyle - fevkalâde musanna olan - bu besteyi geçmiş, fakat uzun zamanlar okumadığı için tamamiyle unutmuştur. *Bay Hayrullah Taceddin*, Ali Baba'dan; Kadirihane'nin son şeyhi *Bay Gavsî* de Hopçuzade'den işittikleri mahdud bazı mısraların ezgilerini terennüm edebilmektedirler.

Hüdayî tekkesi zâkirbaşısı *Hayrullah Zekâi* efendi merhum tarafından Hüdayî kütübhanesine vakfedilen bir Miraciye mecmuasının sonunda besteli Mevlid bahirleri de kayıtlıdır (*Üskiüdar, Selim-ağa K. Hüdayî Fihristi No. 1286*): Hüdayî tekkesinde okunan Mevlid bestesini gösteren bu yazmada her beytin yanında o beytin makamı da tasrih edilmiştir.

Abdülkadir Töre ise musiki nazariyatına dair yazdığı gayri matbu eserinde şunları söylüyor:

"... Bir de Koca Mustafa Paşa'daki Sünbül efendi dergâhına mahsûs olmak üzere bestelenmiş bir Mevlid-i şerif vardır ki her satırdan sonra zâkir kürsisinin dibinde hay hay derler idi. Zamanımızda bu Mevlid'i bilen Koca Mustafapaşa'da sâkin mütekaidlerden yetmiş sekiz yaşında *Mehmed Sami efendi* vardır".

Bütün bu muhtelif rivayetlerin mevcudiyetine rağmen Mevlid bestelerinin umumî bir rağbete mazhar olduğu iddia oluunamaz. Bu eserler Miraciye gibi mahdud kimseler tarafından öğrenilerek, gene mahdud bir takım yerlerde okunmuştur. Netekim *Bay Hayrullah Taceddin*, bir zamanlar Hüdayî hankahında mutlaka besteli Mevlid'in okunduğunu söylemektedir. Said Özok'un öğrendiği halde okumaya okumaya tamamiyle unutması ve bugün bilen kimsenin kalmaması da bu eserin taammüm etmediğini gösterir. Bu cihetle gerek XIX uncu asırda, gerek ondan evvelki asırlarda memleketin her tarafında yayılarak okunan Mevlid'in ekseriyetle besteli Mevlid olmadığı muhakkaktır. Dört bahirden ibaret olan ve bahirleri, sırasıyla "Dügâh, Hüseyinî, Rast, Irak" makamlarından teşekkül eden Mevlid, bazı taksimler gibi kısmen muayyen ezgilerle, kısmen de irticâli bir mahiyette usulsüz, fakat kendine mahsus bir tavırla okunmakta devam etmiştir.

XIX uncu asırda bilhassa Mevlidcilikle iştihar eden bir takım şahsiyetler mevcuddur. Osmanlı hükümdarları tarafından merasimle okutturulan Mevlidleri de bu sahada muvaffak olan en değerli veya en kıdemli kimselere kiraat ettirildiği malûmdur.

1228 (M. 1813) yılında en ihtiyar Mevlidci, Beğlerbeyi hatibi *Hünkârbeğendi Rifat efendî*'dir. Gençliğinde mükemmel Mevlid okuyan bu zat, bu tarihte ancak ihtiyarlığına hürmeten hünkâr Mevlidlerinde ilk bahri "Kâr-ı kadîm negamât ile ve perde-i makamâtı tezyîn" ederek okumakta idi (*Letâif-i vakayi-i Enderun S. 48*).

Şemsi efendi de bu devrin ihtiyar Mevlidcilerindedir. Bu asrın ilk yarısında tiz sesli mevlidcilerden biri de *Zâkirbaşı Hacı İb rahîm*'dir. Fakat bu sıralarda en muvaffakiyetli Mevlid okuyan değerli sima, Selimiye hatibi *Şeyh Ömer efendî*'dir (*Aynı eser: S. 48*).

XIX uncu asrın ortalarında gerek sesinin güzelliğiyle, gerek san'attaki meharetiyle büyük ve devamlı bir şöhrat temin eden kudretli şahsiyet ise *Said Paşa imamı* namıyla tanınmış olan *Hasan Rıza efendî*'dir. Manisa'da doğdu. Babası Eğirdirli Hoca Abdullah efendîdir. Tahsilini Manisa'da yaptı. Hıfza çalıştı. Yazı meşk etti. Musiki öğrendi. Rifaî tarikatine intisab eyledi. Şeyh Ahmed Vehbi'den "Marûfiye" icazetnamesi aldı. İstanbul'a geldiği zaman musikide epeyce ihtisas sahibi idi. Burada *Mutafzade Ahmed efendî*'den de pek çok istifadeleri oldu. Bir takım ilâhiler, duraklar, mersiye ve bilhassa Mevlid'i bu zatten meşk etti. Epeyce fasıl da elde etti. Sesi gayet parlak, okuyuşu da fevkalâde tavrılı ve müessir olduğu için memlekette büyük bir şöhrat kazandı. Fakat kendisinde bir cezbe halî vardı. Canı isterse okur, cemiyetlere davetle gitmez; gitse bile teklif ve ricalarla değil, içinden gelen bir arzu ile okurdu. Yalnız fakirlerin, âcizlerin riyasız yalvarmalarına tahammül edemez, onların isteklerini derhal yerine getirirdi. Şair *Mehmed Âkif*'in yazdığı şu güzel şi'r'in meali tamamiyle bir hakîkatin ifadesidir (*Said Paşa imamı: Safahat, yedinci kitab, Mısır 1933, S. 75*):

Başlanır Mevlid'e mu'tâd olan âdâbiyle;
 Önce tevhîd okunur, gaşy ile dinler her kes
 O, güzel, sonra müessir, sekiz on parlak ses,
 Kimi yerlerde ilâhî, kimi yerlerde durak;
 Kimi yerlerde cemâatle beraber çoşarak,
 Kalan üç bahri terennümler, çekerken "Âmîn!"
 Tâ uzaklarda çakar zulmet içinden bir enîn.
 Gecenin kalbi' durur; ürperir inler, cinler;
 Açılan pençereler, göz kulak olmuş, dinler.
 O enin karşığı sâhilden açılmaz mı biraz,
 Sûr-ı mahşer gibi sesler çıkarır, şimdi, Boğaz!
 Tutuşur, cebhe-i Sinâya döner, sine-i cev:
 Sanki yüzlerce yanık ney savurur, yer yer alev!
 Kayalardan, kıyılarından bir ateştir çağlar.

Lâhn-i dâvûd ile inler yine güyâ dağlar!
 Âh o kudsi nefes eşbâha ederken sereyan,
 — Karalar vâcd ile pür cûş, sular pür galeyân —
 Dem çekip dem tutarak etmeye başlar feryâd,
 Boğazın her tarafından bir İlahî inşâd:

“Sultân-ı rusûl, şâh-ı mümeccedsin efendim!

Kesilir, git gide, tedric ile sesler artık,
 Aktarır sâhile Mevlideciyi bir köhne kayık.
 Koşarak, doğruca mâbeyne alır karşı çıkan;
 “Nerde kaldın, hoca? der, Vâlîde sultan o zaman,
 Sen de kallâşlık edersen, bize eyvahlar ola!,,

— Henüz akşamdı ki, gelsem diye, düştüm de yola,
 Yürüdüm haylice derken hele sen kısmte bak!
 Öteden karşıma bir yaşlıca hâton çıkarak,
 “Azıcık dursana, oğlum” dedi. durdum, nâçâr.
 — Göğsün îmanlıya benzer sana bir hizmet var,
 Ama redd etme ki, zâten beni mahv etmiş ölüm!
 Bir perişân anayım, dağ gibi evlâd gömdüm!
 Kızımın cânı için ,bâri bu kırkinci gece,
 Şöyle bir Mevlid okutsam, diyorum, kendimce
 Nasıl etsem? okuyan çok ya, benim yufka elim...
 Hocasın, elbet okursun; hadi oğlum, gidelim.
 Ne olur bir yorulursan, hadî, bekleyme, günah!
 Sen benim yavrumu şâd et ki, rızâenlillâh,
 İki dünyâda aziz eylesin Allah da seni.

Hâtonun sözleri divâneye döndürdü beni;
 Né saray kaldı hayâlimde, ne sultan, ne filân;
 “Çile dolsun, yürü öyleyse, dedim, oldu olan!,,
 Size yüzlerce adam Mevlid okur benden iyi.
 Ama biçâre kızın, bağı yanık, anneciği,
 Yoklasın merdini, nâmerdini, insan deyerek,
 Eli yüzlerce heyûlâya değip boş dönecek!
 Fukarânın seneler, belki, siler göz yaşını,
 Hangi taş pekse, heman urmaya baksın başını,
 Elin evlâdına yanmaz parasız bir kimse!
 Çâresizdim sizi bekletmede, beklettimse.
 — Hoca! der Vâlîde sultan, beni ağlatma, yeter!
 Yeniden Mevlid okursun bize, dâvâ da biter.

Said Paşa imamının buna benzer daha bir çok menkıbeleri söylenmektedir.

Hasan Rıza efendi, bir cuma günü Bayazıd camiine gitmişti. Tesadüfen selâmlık ta o gün o camide yapıliyordu. Hatib minbere

çıkarken Hasan Rıza, yerinden fırlamış, iç ezanını okumağa başlamıştı. Tabiatıyla kimse susturmaya cesaret edemedi. Sesi harikulâde güzel olduğu için *Sultan Mecid* ve cemaat hayret ve neşeyle dinlemişlerdi.

Onun bu hareketinden Padişah hoşlanmış ve kametin de, Âyetelkürsî'nin de, Büyük Âmin'in de Hasan Rıza efendi'ye bırakılmasını irade etmişti. Abdülmecid o gün, Rıza efendi'yi kendisine imam tayin etmek istedi. Fakat *Damat Said Paşa* (Vefatı 1285-1868), "efendimizin güzel sesli bir çok bendegânınız var, Bu zatı de kuluza bırakınız" dedi. Hükümdar da kabul etti. Hasan Rıza efendi'nin "Said Paşa imamı" deye şöhret kazanmasının sebebi budur. Ve bu mütedeyyin Paşa, Hasan Rıza efendi'yi uzun müddet himaye etmiştir.

Sultan Aziz de Hasan Rıza efendi'nin okuyuşuna hayran olmuş ve onu hünkâr imamlığına tayin etmişti. Fakat ilk cuma selâmlığında, kendisine, bugün filân hutbeyi okumanızı hükümdar irade buyurdular denilince, "Benim canım hangi hutbeyi isterse onu okurum, öyle irade mirade tanımam" deyerek camiden uzaklaştı. Hükümdar, onun bu hususiyetlerini öğrenince kendisine bir miktar atıyye gönderdi ve vazifesinden afvetti.

Üsküdar'da Dürbalı mahallesinde Toygar tepesinde Orta sokakta 12 numaralı evde otururdu. Kendisinin olan bu evde müteaddid defalar evlenmişti.

Hasan Rıza efendi, büyüklerin taazzumuna katiyen tahammül edemez, böyle bir hal karşısında kalırsa bulunduğu meclisi derhal terk ederdi. Devam ettiği tekkelerde de şeyh odasında oturmaz, kahve ocasının bir kenarına ilişirdi. Ekseriyetle müdavim bulunduğu Üsküdar'da Sandıkçı dergâhında pazar geceleri gülsuyu eksik edilmezdi; çünkü Hasan Rıza efendi neşelenirse derhal Mevlid'e başlayıverirdi.

Her bulunduğu yerde mütemadiyen çorap, şemle ve takke gibi şeyler örerdi. Koynunda yumak yumak yün bulundururdu. Hattâ tekkelerde, Mevlid okurken bile makasla postekilerin yünlerini keser, sonra onları gene orada iplik yapardı. Yanında daima kutu ile kahve taşır, bu kahveyi bazan avucuyla ağzına atar, bazan da enfiye gibi burnuna çekerdi.

Bay Hayrullah Yahm diyor ki:

"Hacı Dede isminde bir zat Rıza efendi'ye hoca efendi, bütün vaktinizi örgü örmekle geçiriyorsunuz, gözünüze yazık değil mi de-

ye sormuş, o da “Evlâd! nazarımı masivadan vikaye ediyorum” cevabını vermiş”.

Hasan Rıza efendi bilgili bir adamdı. Hattatlığı ve şairliği de vardı. Şiirleri ufak bir risale halinde matbudur. Hattat Bay Necmeddin Okyay’da da bir kaç yazısı mevcuttur. Rifailiğin Ma’rûfilik koluna âid, kendi elyazısıyla yazarak Tabaklar’da Rifai dergâhı şeyhi *Tevfik efendi*’ye verdiği bir icazetname de *Bay Hayrullah Taceddin*’dedir. 1286 (M. 1869) da kaleme alınan bu icazetnamede şu kayıtlar vardır:

«... واذته اذنا تماماً واجازة وخلافة تامة من الطريقة الرفاعية كما اذنى شيخى الشيخ احمد الوهبي قدس الله سره وانا الفقير تراب اقدام العارفين العاشقين الضعفاء لساكين الشيخ السيد حسن رضا الرفاعي المنياوى جاء من بلده الهنا صار من المقيمين فى الاسكدار ابن الحواجه عبد الله الاكردبرى رحمة الله تعالى ...»

Said Paşa imamı Devrinin Mevlidcileri arasında en mümtaz bir şahsiyet olarak tanınmıştır.

Zekâizade Ahmed diyor ki:

“Bir gün babamla Oluklubayır dergâhına gitmiştik. Said Paşa imamı Mevlid okuyordu. Kendisini ilk defa orada dinlemiştim. Güftelerin arasını kesmiyor ve nağmeleri mısra’ sonlarında yapıyordu. Bu yüzden sözler de tamamiyle anlaşılıyordu. Tekkeden çıktıktan sonra babam dedi ki: Hafız! işte asıl Mevlid böyle okunur.”

Musahibzade Celâl diyor ki:

“1293 muharebesinde Mevkib alayı teşekkül ettiği sıralarda Sultantepesinde Hasan efendi bir Mevlid okur, duayı da kendisi yapar. Üsküdar’da okunan bu Mevlid’i Beşiktaş’tan dinlerler. Hasan efendi’nin sesi gür ve çok tiz olduğu halde kulağı tahriş etmez, bilâkis ne kadar yüksek sesle okursa o kadar çok hoşta giderdi.”

Said Paşa imamının lâdini musikiye de vukufu vardı. Gene Musahibzade şunları söylüyor:

“Salacak taraflarında bir evde kına gecesi yapılıyormuş. Te-sadüfen oradan geçen Hasan Rıza efendi, âhengi işidince dayanamamış ve derhal evden içeri girmiş. Hane sahibi kendisini tanı-mıyormuş, sarıklı ve cübbeli bir zatın uluorta böyle bir eğlence yerine girmesi hayretini mucib olmuş, fakat bir şey de söylemeyerek, bu-yurun demiş. Hasan Rıza efendi, doğruca saz heyetinin bulunduğu yere gitmiş ve bir fırsat düşürerek “Taksim” e başlamış, sonra tefi-eline almış ve sabaha kadar faslı idare etmiş.”

Hasan Rıza efendi, hiç şüphe yok ki yalnız güzel Mevlid okuyabilmek hususunda teferrüd etmekle kalmamış, iyi taksimleriyle, ilâhî ve şarkılarıyla ve mersiyeleleriyle de büyük bir şöhret ve muvafakiyet kazanmıştır. Devrinin en güzel Kur'an okuyanlarından biri de odur.

Said Paşa imamı, 1307 (M. 1889) de Toygar tepesindeki evinde 85 yaşlarında iken vefat etti. Ve Üsküdar'da Toptaşı caddesinde Rifaiye'den Sandıkçı dergâhı bahçesine defnedildi. Mezar taşında şu kitabe kayıtlıdır:

"Meczûb-ı İlâhî bende-i İmam Rifâi Said Paşa imamı Hasan Rıza efendi'nin rûhuna fâtiha fi 19 Şevval 1307 Cumartesi".

Hasan Rıza efendi'nin muasırlarından ve talebesinden *Hacı Hakkı efendi* de bu devrin kudretli bir mevlidcisidir.

Bay Eşref Ede diyor ki:

"Hacı Hakkı merhum Said Paşa imamı ile müşterek ezan okurlardı. İkisinin de sesi fevkalâde güzeldi. Hacı Hakkı, seksen yaşını geçkin olduğu halde, dik perdelere bastığı zaman müezzinler yetişemezlerdi."

Mevlidcilerin piri addedilen *Bedevî şeyhi Ali Baba* da *Rıza efendi'nin* en değerli talebelerindedir.

XVIII ncı asrın son ve bilhassa XIX uncu asrın ilk yarılarında Mersiyehanlıkla iştihar eden bazı şahsiyetler yetiştiğini de biliyoruz. Muharrem esnasında ve daha çok bu ayın onuncu gününde okunan Mersiyeler, epeyce bir yekûn tutar. Evvelki asırlarda Mersiyehanlıkla iştihar eden şahsiyetlere dair sarîh malûmatımız yoktur. Bununla beraber *Ehl-i Beyt* ve bilhassa *İmam Hüseyin* hakkında bir çok medhiyelerin yazıldığı ve öteden beri bir çok tekkelerde okunduğu muhakkaktır.

Muhtelif dinlerde mukaddes addedilen muharremin İslâmiyette de bir hususiyeti vardır. Bu ayda oruç tutmanın ve "Nevafil" namazı kılmanın faziletlerine dair hadisler de mervîdir. Eski devirlerde muharrem münasebetiyle Mersiyeden başka Mevlid de okutulduğunu biliyoruz. *Hâşimî'nin* 987 (M. 1579) de yazdığı "Şeb-i âşûrada Mevlid okunub tevhid olduğunadır" başlıklı şu tarih manzumesi, bu hususta vâzıh bir delildir (*Hâşimî divanı: Ünü. K. No: 256*):

Gurre-i mâh-ı muharrem sîneler çâk etmeğe
 Nâgehan bir kanlu hancer eyledi peydâ yine
 Yâ şafak âteş olubdur meh fitil-i dâğ olub
 Tâzelendi derd ile dâğ-ı dil-i şeydâ yine
 Tekye içre ol gice bir hûb tevhid ettiler
 Kıldı ehl-i derd olanlar âh ü vâveylâ yine
 Anda eşg-i dide-i gamdidesi âşıkların
 Oldular şâh-ı şehidân aşkına sakka yine
 Cümle uşşâk ol makam içre Hüsey'nî yâd edüb
 Râstî oldu nevâda bülbül-i şeydâ yine
 Hep görenler didiler bu Hâşimî târihdir

ایلدی عیسیٰ نعلی بر عجب احیانه

— 987 —

Son zamanlara kadar bazı Anadolu şehirlerinde bu an'anın devam ettiğini ve Mevlid okutturularak aşure pişirildiğini muhtelif şahıslar söylemektedir (1).

Sünbül efendi tekkesinde muharremin onu, hangi güne tesadüf ederse etsin, o gün orada öğleden sonra on iki rekât Husamâ namazı kılındığı ve *Yazıcızade* mersiyesi okunduğu, gecesi de yüz rekât namaz kılınarak yetmiş bin “Kelime-i tevhid” çekildiği tarihen sabittir.

Bazı dergâhlarda ve evlerde on gece sırayla *Fuzulî*'nin “Hadîkatüssuada” sı okunduğu da malûmdur. *Câmi Bey*, *Tamışvarlı Naim*... gibi şahsiyetlerin “Ravzatüşşühedâ” tarzında eserler kaleme almaları da bu mevzuların Anadolu ve Rumeli türkleri arasında büyük bir rağbet kazandığına kuvvetli birer delildir.

Mersiye okunmak ve aşure pişirilmek âdetinin bilhassa kıyamî ve devranî tekkelerinde yer bulduğunu görüyoruz. Muharremin onundan otuzuna kadar geçen müddet zarfında tekkenin âyin günü veya gecesi aşure dağıtılır, kurbanlar kesilir, yemekler yedirilir ve maruf Mersiyehanlara mersiye okutulurdu. Bu mersiye, başta Bayramî *Yazıcızade* (Vefatı 855-1451) olmak üzere Sinanî *Seyyid Seyfullah* (Vefatı 1010-1601), Mevlevî *Fasih Dede* (Vefatı 1111-1699), Gülşenî *Sezayî* (Vefatı 1151-1738), Halvetî *Zekâî* (Vefatı 1227-1812), Nakşbendî *Selâmî* (Vefatı 1228-1813), Bedevî *Kâzım Paşa* (Vefatı 1307-1889), Kadiri *Osman Şems efendî* (Vefatı 1311-1893), *Muallim Feyzi* (Vefatı 1328-1910) gibi şahsiyetlerin eserlerinden seçilirdi. Bektaşî tekkelerinde de *Mebnî Baba*, *Mehmed*

(1) Aşure pişirmek âdeti, yalnız “Sünnî” lerde vardır. Şiiler, safer ayı zarfında zerde pişirirler.

Ali Hilmi Dede Baba gibi maruf zatlerin mersiyeleri okunurdu. Bunlar arasında en meşhur olanı *Sâfi'nin*;

Ey nûr-i çeşm-i Ahmed-i Muhtâr yâ Hüseyin
 Vey yâdigâr-ı Hayder-i Kerrâr yâ Hüseyin
 Her kim seni vü âlini can gibi sevmeye
 İtten beterdir ol nice insân yâ Hüseyin
 Kandır şerâb-ı kevsere Sâfi kulunu sen
 Giydir libâs-ı hulle-i Rıdvân yâ Hüseyin

mısralarını ihtiva eden manzumesi idi. Bu ve buna mümasil diğer bazı mersiyelerde *Yezid* ve tabileri bir takım tabirlerle tahkir olunmaktadır. Mutasavvıfların bu nevi manzumelerinde ise, en ziyade Ehli Beyt hakkında hürmet ve muhabbet ızhâr edilmiştir. "Vahdetperest" olan bir kısım tarikat mensubları bu vak'aları Hakkın takdiri addetmişler ve "Kazâ-yi İlâhî" ye itiraz olacağı için müsebbiblerini söğüp saymak teşebbüsünde bulunmamışlardır. Bu itibar ile ki XIX uncu asrın son yarısında "Meclis-i meşayih", *Sâfi'nin* mersiyesi ile buna benzeyen mersiyelerin tekkelerde okunmasını men'etmiş, cemiyet günlerinde ise yalnız *Yazırcızade* mersiyesinin okunmasına müsaade etmiştir. Bununla beraber tekkelerde muharrem ayı zarfında okunmağa mahsus olan ve ilâhiler gibi muayyen ezgi ve ikalarla bestelenmiş bulunan bazı mersiyeler de mevcuttur. Bunların en meşhuru *Yunus Emre* namına şayi olan şu manzumedir (*Rş. Mc., Sd. Mc.*):

Şehidlerin serçeşmesi	Enbiyânın bağı başı
Evliyânın gözü yaşı	Hasan ile Hüseyin'dir
Hazret Ali babaları	Muhammed'dir dedeleri
Arşın iki küpeleri	Hasan ile Hüseyin'dir
Kerbelâ'dır yazıları	Şehid olmuş gazileri
Fatma ana kuzuları	Hasan ile Hüseyin'dir
Kerbelâ'nın tâ içinde	Nur balkır siyah saçında
Yatar al kanlar içinde	Hasan ile Hüseyin'dir
Kerbelâ'da bile taşlar	Okur Kur'an kesik başlar
Şehid olan o kardaşlar	Hasan ile Hüseyin'dir
Dedesiyle bile varan	Kevser ırmağında duran
Susuz ümmete su veren	Hasan ile Hüseyin'dir
Derviş Yunus dünyâ fânî	Bizden evvel gelen kani
İki cihânın sultânı	Hasan ile Hüseyin'dir

Hicaz, Sabâ, Hüseyinî, Arazbar gibi muhtelif makamlarda ayrı ayrı bestelenmiş bulunan bu ilâhiden başka 1046 (H. 1636) da vefat eden Şabaniye tarikatine mensub *Ömer Fuadî'nin* şu manzumesi de "Hüseyinî" makamındaki bestesiyle pek meşhur olmuştur:

Şah Hüsey'nin firka tiyle ağlayan gelsün beri
 Âh ü vâh idüb demâdem inleyen gelsün beri
 Kerbelâ'da çağrışurlar yâ Muhammed yâ Ali
 Sinesine şerhalarla dâğ uran gelsün beri
 Kerbelâ-yı aşk içinde cân ile olub şehid
 Sinesin üryân idüb kanlar saçan gelsün beri
 Ol Yezid'e cân ü dilden lâ'net idenlerdeniz
 Ol Pelid'e sebb ü lâ'nı eyleyen gelsün beri
 Hem Muhammed meclisinde Çâryar gelsün beri
 Ey Fuâdi hâl ile irşâd olan gelsün beri
 Kutb-i âlem Şeyh Şa'bân'ın aziz erkânını
 Leyl-i âşûrada ihyâ eyleyen gelsün beri

Şikârizade'nin bestelediği Hicaz mersiye de bilhassa Halveti tekkelerinde çok okunmuştur.

İslâmiyet, herhangi bir ölü için nevha ve matemi emretmemiş, fakat muhabbetin tabii bir neticesi olan ve ruhun galeyanından husule gelen ağlamayı da bir "nas" ile men'eylememişti. Hattâ *İmam Hüsey'n* hakkında "Bükâ" yı emr eden hadisler de vardır. Doğuş mahsulü olan ve "Ehl-i Beyt" sevgisini telkin eden dinî mahiyeti haiz mersiyeler, bu itibar ile dir ki, mühim bir kısım tekkelerde şayi olmuş, bu râğbet dolayısıyla de bu asırda bir hayli mersiyehaneler yetişmiştir. *Vak'anüvis Pertev* divanında 1206 (M. 1791) yılına âit bir hâdiseyi tasvir eden ve "Sa'diyye fukarasından Revanici Derviş Mustafa aşr-ı muharremde Halvayî tekkesinde mersiye-i İmam Hüsey'n Radiyallahü anh kırâatı esnâsında kemâl-i cûş-i lüce-i aşk birle müstağrak-ı bahr-i gufrân oldukça söylenen mersiyedir" başlığını ihtiva eden şöyle bir manzume kayıtlıdır:

Derviş Mustafâ-yi Revânî fûrûş kim
 Rûh-i revânî şâd ola ehl-i vefâ imiş
 Aşr-ı muharreminde ikiyüz altı sâlinin
 Tevhîd içinde göçdü nasıl can fedâ imiş
 O gerçi müsteid idi aşk ile yanmağa
 Mersiyyehân-ı tekkede âteş nevâ imiş
 Bir kerre yâ Hüsey'n deyu sayha eyleyüb
 Can vermek ise ancak olur bi riyâ imiş
 Defn oldu gitti gözlerinin kanı dinmedi
 Elhak muhibb-i Âl-i Resûl-i Hudâ imiş
 Ben Pertev öyle bir kuru da'vâyı dinlemem
 Âşık demek te işte bu zâte sezâ imiş

Mersiye'nin kendine mahsus bir tavrı, yanık bir edası mevcuttur. Gerek bestelenmiş olan, gerek irticalen söylenmiş bulunan mersiyelerde bu hususiyet bâriz olarak kendisini gösterir.

XIX uncu asrın bilhassa ortalarında ve son yarısında mersiye-hanlıkla iştihar eden bazı şahsiyetler tanıyoruz. Meşhur zâkirlerden Kastamonili *Turşucuzade Hafız Mehmet efendi*, *Bedevî şeyhi Ali Baba*, *Beylerbeyli Hakkı Bey*, Üsküdar'da Valide tekkesi şeyhi *Hafız Şerefeddin efendi* ve kardeşi *Âgâh Bey* gibi şahsiyetler bu arada gösterilebilir.

Boynunu bükerek okuduğu mersiyeyle dinleyenleri mutlak surette ağlatmakla iştihar eden *Beylerbeyi imama Hafız Hamdi efendi* de bu asrın ortalarında temayüz etmiş çok kıymetli mersiyehanlardandır.

Asrın son yarısında, bu sahada büyük bir muvaffakiyet gösteren ve İstanbul'un en meşhur mersiyehanı olarak tanınmış olan şahsiyet ise, *Hafız Hüseyin Tevfik efendi*'dir. 1266 (M. 1849) da Üsküdar'da doğdu. Babası *Açıktürbe* yokuşunda Gizlice evliya zaviyesi şeyhi *Mehmet Muhtlis efendi*'dir. Babasının vefatı üzerine mezkûr zaviyenin şeyhliğine ve Üsküdar Yenicamii müezzin başlığına tayin edildi. Meşhur Hafız *Hacı Sabri efendi*, Fıstıklı mektebinin "muallim-i evveli" iken o da "muallim-i sâni" si oldu. Musikiyi *Hacı Faik Bey*'den *Şeyh Muhtar efendi*'den, *Mutafzade Ahmet efendi*'den ve *Paşa Mehmed*'den meşketti. Boğuk fakat gayet muhrık bir sesi vardı. Güzel taksim eder, Cami ve tekke naitleriyle durak okumakta muvaffak olurdu. Fakat bilhassa mersiye de emsali yoktu. En ziyade Bandırma tekkesinde okurdu. Mersiye okurken düşüp bayılanlar, feryad edenler pek çok olurdu. Vefatı 1324 (M. 1906) ramazanındadır. İnadiye'de Selim Baba civarında medfundur.

Zâkirler

Zâkirbaşılar:

XIX uncu asırda pek çok zâkir ve zâkirbaşı yettiğini görüyoruz. Bunlardan bir kısmı "kıyamî" zâkirleridir. Ayakta zikreden Rifaî, Sadî, Bedevî gibi tarikatlerin tekkelerinde zâkirlik veya zâkirbaşılık edenler arasında cidden muktedir ve maruf şahsiyetlere tesadüf edilmektedir. Esasen "kıyam zikri" nin bu asırda büsbütün bedî bir tavır aldığı ve kıyamî tekkelerinin müşterek bir zikir tarzı ancak bu asrın ilk yarısında teşekkül ettiğini tahmin etmekteyiz. Daha evvelki asırlarda "kıyam zikri" diye bir tarzın mevcut olduğu da muhakkaktır. Fakat "Rast" dan başlayarak perde perde yükselen ve sonra gene perde perde pestleşen, musiki ve dinî rakıs bakımından çok mükemmel bir "Kelime-i tevhid" zikrinin bu asır ibtidalarında tertib edildiğine muhakkak nazariyle bakabiliriz.

Devran zikirlerinin de gene bu asırda yeni yeni tavırlara girdiğin görüyoruz. Gerçi XVIII nci asırda ve ondan evvelki devirlerde tarikat mensublarının ayakta, oturdukları yerde zikrettikleri, devran yaptıkları ve semâ'a kalktıkları malûmdur. Fakat XIX uncu asırda bütün bu zikir tarzlarının yeni yeni tavırlarla bir takım hususiyetler gösterdiklerine de şahid olmaktadır. *Tavaf tevhîdi, Dalga tevhîdi, Yan tevhîdi, Beyyumî, Bedevi topu, Demdeme...* gibi zikir tarzları ekseriyetle bu asırda taammüm etmiştir.

XIX uncu asırda yetişen zâkir ve zâkirbaşlıları arasında Türk musikisine hakkiyle vâkıf olanlar ve bir sazla istigal edenler de vardır. Meselâ bu asırda yetişen zâkirbaşlılardan *Hopçuzade Şâkir efendi* iyi tanbur çalan değerli bir musikişinastır. Ondan evvel Kâdirihane'de zâkirbaşılık eden bestekâr *Mehmed efendi*'nin de iyi ney üflediği rivayet edilmektedir.

Dinî ve lâdinî musikiye hakkiyle vâkıf bir takım şahsiyetlerin de tekkelere ve bilhassa hanikahlara devam ederek zâkirlik ettiklerine şahid oluyoruz. Meselâ fevkalâde bir sese mâlik olan *Suyolcuzade Salih efendi*'nin bir kısım tekkelerde "durak" okuduğu mervîdir. *Mutafzade Ahmed efendi*'nin de Sünbül efendi dergâhına muntazaman devam ederek durak ve mersiye okuduğunu biliyoruz. Asrın sonunda bilhassa güzel okuyuşlarıyla şöhrat kazanan *Behlül efendi, Yeniköylü Hasan efendi, Hacı Nafiz Bey, Hacı Kiramî efendi* gibi maruf musikişinasların da muhtelif tekkelere devam ederek ilâhî ve durak okudukları malûmdur.

XIX uncu asır içinde zâkirbaşılıkla iştihar eden şahsiyetler arasında bilhassa *Şikârizade Hacı Ahmed, Hacı Kadın imama Hopla, Sofizade Hacı Şâkir, Saraç Osman, Şeyh Mesud, Paşa Mehmed, Kastamonulu Turşucuzade Hafız Mehmed, Üsküdarlı Ârif, Şeyh Muhtar, Dellâl Osman, Şeyh Hulûsi, Arab Salih* gibi simaları ön safta zikretmek icab eder. Miraciye'ye besteli Mevlid'e ve pek çok durak ve ilâhiye hattâ Mevlevî âyinlerine vâkıf olan bu değerli adamlardan bir kısmı bazı besteler de vücade getirmişlerdir. Fakat bunların asıl kıymetleri cemiyet ve idare bakımındandır. En bilgili musikişinaslar dahi bunların vazifelerini deruhde edememişlerdir. Bu işi yapabilmek için çok mahfuzatı olmak kâfi değildir. Ayrı bir ihtisas ve mümareseye ihtiyaç vardır. İşte zâkirbaşılığın asıl ehemmiyeti bu noktadadır.

Bu sahada muvaffakiyet gösteren en değerli şahsiyetlere İs-

tanbul'da rastlıyoruz. Bursa, Edirne, İzmir gibi bu kültür merke-
zine yakın olan yerlerde de epeyce zâkir ve zâkirbaşı yetişmiştir.

İstanbul'a uzak muhitlerde ve bilhassa Şark vilâyetlerimizdeki
tekkelerde ise, en ziyade dinî mahiyeti haiz "Âşık musikisi" mahsul-
leri revaç bulmuştur. Bu ilâhileri, kendilerine mahsus tavırla okuyan
bir takım kimseler İstanbul'a gelmişler ve bu eserleri bu muhitler-
de de yaymışlardır.

Pervâneyim şem'-i yâre
Yâ ben nice dönmeyeyim (Uşşak)

Aceb lütfun sehidir
Seher vaktinde zikrullah (Segâh)

Ey rahmeti bol pâdişah
Cürmüm ile geldim sana (Rast)

Dört kitabdan haber verir mollalar
Dört kitabda hezar dürlü mânâ var (Hüseynî)

Seni ben severim candan içeru
Yolum vardır bu erkândan içeru (Kürdî)

Cân ü dilde hâne kıldın âkıbet
Gönlümü virâne kıldın âkıbet (Kürdî)

Matlalı ilâhiler, bunlar arasında gösterilebilir. Fakat bu ezgi-
lerin bestekârları hakkında hiç bir vukufumuz yoktur. Anadolu
veya Rumeli'de yetişen bu zâkirlerden bazılarının "Mazhar" çaldık-
larını da görüyoruz.

Bedîî zikir tarzları İstanbul'da bilhassa kıyamî ve devranî
tekkelerinde yer bulmuştur. Şazeli ve Nakşibendî tekkelerinde de
ayrı ayrı tarzlarda ve daha basit şekillerde zikirler yapılmakta idi.
İstanbul'da mevcut üç Özbek tekkesinde ise "zikr-i erre" denilen ve
Bedîî olmaktan ziyade yorucu ve coşturucu bir mahiyeti haiz bir
zikir, basit nağmeli *Ahmet Yesevî* güfteleri okunarak yapılırdı.

XIX uncu asırda yetişen zâkir ve zâkirbaşılardan mühim bir
kısımını kısaca mevzubahs etmeyi faydalı buluyorum:

XIX uncu asrın ilk yarısında şöhret kazanan zâkirbaşılardan
Şeyh Hasan efendi, 1219 (M. 1804) da vefat etti. Edirnekapu'da
Zülâlî çeşmesi civarında medfundur. Nureddin hanıkahı zâkirbaşısı
idi. Bu zatın irtihalî üzerine *Şeyh Mehmed Necib Dede* bu vazifeye
geçti.

Gülşenî zâkirlerinden *Mustafa Dede* 27 Muharrem 1227 (M. 1812) de vefat etti. Çapa'da Gülşenî tekkesi hazîresinde medfundur.

Hüdâyî hankahı zâkirbaşısı Ömer efendi 1228 (M. 1813) de vefat etti. Mezkûr dergâhta medfundur .

Nureddin hanikahı zâkirbaşısı *Şeyh Mehmed Necib Dede*, 1235 (M. 1819) de vefat etmiştir. Edirnekapu'da Şehidlik'te medfundur-yerine *Pepeyi Şeyh Hasan efendi* tayin olundu. 1238 (M. 1822) de vefat etti. Otakçılar'da Sertarikzade tekkesinde medfundur. Onun yerine *Şeyh Mustafa efendi* zâkirbaşı oldu. Vefatı 1243 (M. 1827) tarihindedir. Kasımpaşa'da İdris-i Muhtefî civarında medfundur. Bu zatten sonra *Kanbur Şeyh Hafız İsmail efendi* zâkirbaşılığa getirdi. 1255 (M. 1839) de vefatı üzerine *Şeyh Salih efendi* zâkirbaşı oldu. 1269 (M. 1852) de vefat etti.

Koca Mustafa Paşa hankahı zâkirbaşısı *Hacıkadınlı Nuri efendi*, 1264 (M. 1847) de vefat etti.

XIX uncu asrın maruf zâkirlerinden biri de *Hatib Aziz efendi*'dir. Üsküdar'da Hüdâyî dergâhı zâkirbaşısı idi. 1272 (M. 1855) de vefat etti. *Senih* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Nesl-i âli-i Hüdâyî'den bu zât-ı bî misâl
 Bir aziz-ül-kadr efendi idi kıldı irtihâl
 Ol edibi genc iken ilm ü salâh u hilm ile
 Mazhar-ı hulk-i Muhammed eylemişi Zülcelâl
 Hem hatib ü hem imâm-ı âstân-ı pîr idi
 Minber ü mihrâbı zeyn eylerdi eyyâm ü leyâl
 Mevlid ü Mersiyeye vü âyin ü Mi'râciyye'de
 Nâdir ü bî misl idi ol zâkir-i şûrin makal
 İrtihâl ü defnine târih-i tâm oldu *Senih*

ترب محمودی مقام ابتدای عزیرہ حسن حال

— 1272 —

Bu devrin değerli zâkirlerinden biri de *Arab Şeyh* namıyla şöret kazanan *İsmail efendi*'dir. 1273 (M. 1856) de vefat etti. *Senih*, şu ölüm tarihini yazdı:

Bendegân-ı Gavs-i Geylânî'den *Şate* nâgehan
 Oldu bir şeyh-i zamandide reh-i Hak'ka revan
 Zâkir-i Hak idi mâhirdi ilâhiyyâtda
 Tekkegâh-ı âlemi pür şevk iderdi her zaman

Allah Allah olmiyor mahrum emekdâr-ı tarik
Nutk-i ehlullah kırâat eyleyüb bak verdi can
Mağfiretcüy oldu bu târih-i mu'cemle **Senih**

شیخ اسماعیل افندی به مکان اولسون - نان

— 1273 —

XIX uncu asrın cidden değerli zâkirbaşı ve bestekârlarından biri de *Hopçuzade Hacı Mehmed Şakir efendî*'dir. Tophane'de Kadiriyyeden Karabaş tekkesi şeyhi idi. Bazı dergâhlarda ve bilhassa Kadiriyyane'de uzun müddet zâkirbaşılık etmiştir. Musiki hocası maruf bestekâr *Şikârîzade Hacı Ahmed efendî*'dir. *Ruşen efendî* mecmuasıyla, *Senih*'in vücade getirdiği ölüm tarihinden öğreniyoruz ki, hocası gibi o da hacca gitmiş ve "Hacı Şâkir efendî" namıyla şöhret kazanmıştır. Dinî musikiye hakkıyla vâkıf olan bu değerli musikişinas, muvaffakiyetli bir takım ilâhiler de bestelemiştir. Vefatı 1276 (M. 1859) tarihindedir. *Bay Cemaleddin Server*'in "İstanbul tekkeleri" adlı gayri matbu eserinde, Karabaş tekkesi hazîresinde mihrab önünde medfun olduğu ve Kadiri taclı mezar taşında *Senih*'in şu vefat tarihi yazılı bulunduğu tasrih edilmektedir:

Hazret-i kutb-i İrâki Pir Abdülkadir'in
Bendegânından Karabaş şeyhi bu zât-ı benâm
Göçtü pek mâhirdi asvât ü ilâhiyyâtda
Tab'na tavr ü usûl-i musiki olmuşdu râm
İtti savt-ı Gülşeni ol andelib elhân ile
Hizmet eylerken makam-ı Sünbül'e bâ şevk-i tâm
Râst atvâr ü pesendide edâ bir zât idi
Halka-i uşşâka şevk efzâ olurdu subh u şâm
Anda âb-ı zemzeme kanmış idi bir vakt olub
Âzim-i beyt-i Hicâz u zâir-i Fahr-ül-enâm
Süznâk oldu firâki işte nâr-ı hecrine
Yandı ahbâbı *Senih*-i bi nevâ gibi tamâm
Savt-ı hâme çârgâh olsun dem-i târihde (1)

ابلدی شاکر افندی او - فردوسی مقام

— 1276 —

Üstad bir musikişinas olan, tanbur çalmakta da meharet gösteren bu değerli zâkirbaşı'nın bugün elimizde bazı ilâhî besteleri de mevcuttur. Ve bu güzel eserler, onun san'attaki kudretini gösterecek mahiyette cidden olgun mahsullerdir.

(1) 1272 tutan tarih mısraına "çârgâh" yani dört rakamı ilâve edilecektir.

Hopçuzade Şâkir efendi'nin büyük oğlu *Ahmed Cavsi* efendi (vefatı: 26 Ramazan 1326-1908) ile, küçük oğlu *Ali Rıza efendi* (vefatı: 1342, 1 temmuz 1924) de zâkirbaşılıktaki kudretleriyle tanınmışlardır. *Hâtıratı Ömer Vasfi*'de şu kayıtlar vardır:

“Karabaş şeyhi merhum Ahmed ve birâderi Rızâ efendiler, Kadirihâne zâkirbaşısı Şâkir efendi'nin mahdumlarıdır. Şâkir efendi âlet-i musiki çalar ve eser besteler muktedir bir zât imiş, Mi'râciye'nin zâyi' olan “Nevâ bahri” kendisinde varmış. Ahmed ve Rızâ efendiler durak ve ilâhleri kendilerinde cem' eylemişler ise de perde ve musiki ülfetleri yoktur. Maahazâ beyn-ez-zâkirin zamânımızda yegâne üstâd Şeyh Rızâ efendi'dir. Mi'râciye de kendisinde mahfuzdur. Hüseyinî bahri andan yazılmıştır. Şen ve şâtır ve lâtifeye mâil iken hâl-i pîri neş'e-i Rızâ'yı tağyîr eylemiştir.”

Değerli zâkirlerden biri de *Şeyh Hamdullah*'tır. Hakimoğlu Ali Paşa tekkesi şeyhi Sadeddin efendi merhumun babası, son şeyh Müfid efendi'nin büyük babasıdır. Sünbül efendi türbedarı iken 1281 (M. 1864) de vefat etti. Koca Mustafa Paşa camii hazîresinde medfundur.

Nureddin dergâhi zâkirbaşısı Yağlıklar kâhyası *Şeyh Salih efendi*, 1286 (M. 1869) da vefat etti. Yerine *Yorgancı Şeyh Ömer efendi* tayin edildi. 1289 (M. 1872) da vefat etti. Topkapu'da Pazar tekkesinde medfundur.

Sesinin güzelliği ve okuyuşunun düzgünlüğü ile iştihar eden değerli zâkirlerden biri de *Aşkî efendi*'dir. Bilhassa Yazıcızade mersiyesini okumakla tanınmıştı. Ağaçkakan Bedevi tekkesi şeyhi ve hânisi Ahmed Baba'nın oğlu ve aynı dergâhın şeyhi Ârif efendi'nin babası olan bu zat, Sadriazam Kâmil Paşa'nın imamı idi. Hidiv İsmail Paşa kızını evlendirdiği zaman bir çokları gibi o da Mısır'a gitmişti. Orada hastalandı ve 1290 (M. 1873) da Mevlevihanede vefat etti. Mısır'da Kadiriyyeden Talibi dergâhındaki makbureye defnedildi. Manâstırlı *Hoca Nailî* şu tarihi vücade getirdi:

İd-i adhâda dedim târih-i fevtin Nailî

حزق قربان ابدی عشق ابدی کندنی

— 1290 —

Sünbül efendi türbedarı Osman Dede kardeşi meşhur *Şeyh Mustafa* da değerli bir zâkirdi. 1290 (M. 1873) da vefat etti. Silivrikapı dışarısında Çeşmebaşı karşısındaki mezarlıkta medfundur.

Sünbül efendi türbedarı Osman Dede kardeşi *Attar Hacı Ahmed* de iyi bir zâkir idi. 1291 (M. 1874) de vefat etmiş, kardeşi yanına defnedilmiştir.

Meşhur hanendelerden *Kanbur Şevki* de muvaffakiyetli bir zâkirbaşdır. Sesi gayet tesirli ve tatlı olan bu zat *Dellal Şeyh Osman efendi*'den mesketmiştir. Bir çok ilâhî ve Şuulden başka Miraciye'yi de tamamiyle öğrenmişti. Vefatı 1291 (M. 1874) dedir. Silivrikapı mezarlığında medfundur.

Nureddin dergâhı zâkirbaşısı *Kutucu Şeyh Ali efendi*, 1293 (M. 1876) de vefat etti.

Yukarıda ismi geçen *Attar Hacı Ahmed efendi*'nin kardeşi *Kısık Mustafa efendi* de bu devrin değerli zâkirlerinden. Sünbül-yeden Fındıklı dergâhı şeyhi Yunus Hilmi efendi'nin halifelerinden idi. Şeyhinin tekkesinde ve diğer bazı devranî tekkelerinde zâkirbaşılık etmekte idi. 23 Receb 1293 (M. 1876) de vefat etti. *Bay Cemaleddin Server*'in "İstanbul tekkeleri tarihi" nde tesbit ettiğine göre, Silivri kapısı haricinde Hacı Bayram çeşmesi karşısında Bostan kulübesi önünde medfundur. Mezar taşında Türbedar Osman Dede'nin biraderi olduğu ve meşhur zâkirlerden bulunduğu kayıdır.

Eyyuplu Şâkir efendi de iyi bir kıyamî zâkiri idi. 1294 (M. 1877) de vefat etti. Eyup Sultan'da medfundur.

Nureddin dergâhı şeyhi *Şeyh Hafız Mahmud efendi*, 1295 (M. 1878) de vefat etti. Topkapu'da medfundur.

XIX uncu asrın ortalarında dinî musiki sahasındaki vukufuyla istihar eden şahsiyetlerden biri de *Şeyh Mes'ud efendi*'dir. Üsküdar'da doğdu. Babası Doğançılarda Safveti efendi dergâhı şeyhi Abdürrahim Şükrî efendi, onun babası Hacı Mes'ud efendi'dir. Büyük caddi, meşhur mutasavvıf Nasuhî efendi'dir. Babasının irtihali üzerine şeyhliğe tayin edildi. 1295 (M. 1878) de vefat etti. Doğançılarda Nasuhî tekkesinde medfundur. Okuyuşu gayet edalı ve mükemmeldi. Küçük kardeşi *Bay Said Özok*'un verdiği malûmata göre, Bu zatın ölümüyle yüzlerce na't, durak ve ilâhî bestesi kaybolmuştur. Mahfuzatı pek çoktu. Musiki hocası, İstanbul'un meşhur zâkirlerinden ve meşâyihinden *Hopçuzâde Hacı Şâkir efendi*'dir. Devrinin diğer maruf şahsiyetlerinden de istifade etmiştir. *Bay İhsan İyisan* diyor ki: "Mes'ud efendi, Üsküdar'dan her sabah kalkar, ateş kayığı ile İstanbul'a geçer, Nuruosmani camiine gider, *Hacı Nafiz Bey* de Hakimoğlu Ali Paşa sâmtinden oraya gelir; Mes'ud efendi

di, Nâfiz Beğ'e ilâhî, Nâfiz Bey de Mes'ud efendi'ye durak geçermiş".

XIX uncu asrın ortalarında büyük bir şöhret temin eden çok değerli zâkirbaşılardan biri de *Üsküdarlı Dellâl Şeyh Osman efendi'* dir. Bazı besteler de vücade getiren bu zat hakkında *Bay Ali Gerçek*, bana verdiği bir varakada diyor ki:

"Altmış yetmiş seneden beri İstanbul'da yetişmiş olan kıyamî zâkirlerinin kıdemlisi ve birincisidir. İdaresi mükemmel olduğu için kıyamî tekkeleriyle Mevlevihânelerde yapılan Mevlid ve Miraciye cemiyetlerinde zâkirbaşılık etmek üzere bu zatı davet ederlerdi. Âyin, Şuul, ve ilâhîlerden maadâ Miraciye'nin teknil bahîrlerini bilir ve okurdu. Yetmiş yaşını mütecaviz olduğu halde perşembe günleri Ortaköy'de bir tekkede vazifesini yapıp kayık ile Üsküdar'a geçerek Menzilhane yokuşundaki tekkeye yetiştiği, mukabeleden sonra Beğlerbeyinde cuma geceleri açılmakta olan diğer bir tekkeye yaya olarak gittiği ve içeceği menba suyu ile bir kat çamaşırı gittiği tekkelere beraber götürdüğü meşhurdur. Bir tekkede dikçe başladığı bir ilâhînin meyanını arkadaşlarının okuyamamaları üzerine yalnız olarak okuduğu esnada boğazından rahatsız olmuş, bir kaç ay sonra bu yüzden vefat etmiştir. Ölüm tarihi 1296 (M. 1878) dir. Karacaahmed'de medfundur."

Hattat *Bay Nuri* diyor ki:

"Dellâl Osman efendi, orta boylu, nur gibi bir adamdı. Kış yazı çorap giymez, ter temiz gezerdi. *Fındık Hafız* ve Hacı Kadın mahallesi imamı *Hopla* merhumlardan meşk etmişti."

Baruthane yokuşunda Nazmî efendi tekkesi şeyhi *Sırrı efendi* de ilâhî, durak ve Miraciye okurdu. 1296 (M. 1878); senesinde vefat etmiş, tekkesine defn olunmuştur.

XIX uncu asrın değerli zâkirbaşılardan biri de Kadiri şeyhlerinden *Abdülaziz efendi'* dir. Eyup'ta Otakçılar'da doğdu: Bilhas- sa Küçükhamam, Körükçü, Çenezade, Kabakulak, Şeyh Muhyî efendi, Ali Paşa gibi Kadiri tekkelerinde zâkirbaşılık ederdi. 21 Receb- 1298 (M. 1880) de vefat etti. Merkezefendi hazîresine defnedilmiştir.

Koca Mustafa Paşa hankahı zâkirbaşısı *Mehmed Nuri efendi*, 3 Rebiulevvel 1301 (M. 1883) de vefat etti.

Kıyamî zâkiri Mücellid *Tevfik efendi* 1302 (M. 1884) de vefat etti.

Kıyamî zâkiri *Topkapulu Hafız Hüsnü*, Âdile Sultan sarayında bir kaç sene imamlık etmiştir. 1302 (M. 1884) de vefat etti. Yüksekaldırım'da Fındıkzade tekkesinde medfundur.

Hopçuzade Şâkir efendi çıraklarından zâkir *Rifat efendi*, nadide duraklar okurdu. 1303 (M. 1885) de vefat etti, Silivrikapu mezarlığına defn edildi.

Kıyamî zâkirbaşı *Salih efendi* 1305 (M. 1887) senesinde vefat etmiş, Silivrikapu mezarlığına defnedilmiştir. Devrinin değerli zâkirlerindendi.

Koca Mustafa Paşa hankahı zâkirbaşı Hatib *Hafız Mahmud efendi*, 1305 (M. 1887) de vefat etti. Mahfuzatiyle ve okuyuşunun güzelliğiyle tanınmıştır.

Eyuplu Hacı Hamdi, bilhassa Bektaşî nefeslerini çok bilen güzel sesli bir zâkirdi. 1305 (M. 1887) de vefat etti. Eyup'ta medfundur.

Kıyamî zâkiri Hacı Mehmed 1305 (M. 1887) de vefat etmiştir. Mevlevihane kapusu mezarlığında medfundur.

Şeyh Vefa türbedarı üstad *Osman efendi* de bilhassa çok şual bilen bir zâkirbaşı idi. İsteyenlere meşk ederdi. Meşhur *Kırmırlı Hacı Hafız*, *Yalelci Hafız Mustafa* bu zatten meşk etmişlerdir. Vefatı 1307 (M. 1889) tarihindedir. Şeyh Vefa camii haziresine defnedilmiştir.

Silivrikapu civarında Bağdadlı tekkesi zâkiri *Ârif efendi* 1307 (M. 1889) de vefat etmiştir. Silivrikapusu mezarlığında medfundur.

Şehremini Saray meydanında Şeyh Sâfi efendi tekkesi zâkirbaşı *Şeyh Hâfız Halid efendi*. 1307 (M. 1889) de vefat etmiş, Merkez efendi mezarlığına defnedilmiştir.

Edirneli Şeyh Ali Bey de bu devrin değerli zâkirbaşlarından-
dır. 1307 (M. 1889) de Edirne'de vefat etti.

Devranî zâkiri *Edirnekapulu Nalband Mehmed efendi* 1308 (M. 1890) de vefat etmiştir. Edirnekapusu mezarlığında medfundur.

Kıyamî zâkirlerinden Şehreminli *Kanbur Raşid efendi* 1308 (M. 1890) de² Guraba hastahanesinde vefat etmiştir. Topkapu'da

medfundur. Oğlu *Sıddık efendi* de zâkirlik ederci. (Vefatı 1312-1894).

Mevlid ve Mersiye okumakla iştihar eden güzel sesli zâkirlerden biri de *Mollagüranîli Mümin*'dir. 1308 (M. 1890) de vefat etti. Seyyid. Nizam türbesi karşısındaki mezarlıkta medfundur.

Kıyamî zâkiri *Şemseddin Bey*, 1309 (M. 1891) da vefat etmiştir. Merkezefendi mezarlığında medfundur.

Kıyamî zâkiri *Esad efendi* çok şul bilirdi. Lâdini musikiye de vukufu vardı. 1312 (M. 1894) de vefat etti. Maçka mezarlığına defnedilmiştir.

Koca Mustafa Paşa zâkirbaşısı *Hüseyin Hüsnü efendi* 20 Şeval 1312 (M. 1894) de vefat etti. Silivrikapu mezarlığında medfundur.

Bulgurluda Yalnızservi camii müezzini *Mevlevihanekapulu Zâkir Hafız Hasan efendi*, 1312 (M. 1894) senesinde vefat etmiştir. Yalnızservi mezarlığında medfundur.

Gazi Mahmud da bu devrin meşhur zâkirbaşılardanıdır. 1313 (M. 1895) de vefat etti. *Ahmed Celâleddin Dede* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Dergâh-ı Selimiyye'de zâkir başı idi
Müstahlef iken kendi tarik-ı Bedevî'den
Hoş meşreb ü hoş sohbet ü hoş kal idi hoş hâl
Hazz eyler idi her kes o merd-i Alevî'den
Mahmûd idi ismi lâkab u şöhreti Gazi
Kurtuldu gazâ eyleyerek nefsi gaviden
Gazi'nin ilâhî ola Mahmûd makamı
Cennette İlâhî okusun hem reheviden
Göçdü maraz u za'f ile bin üçyüz on üçde
Ukbâda ire rûhuna imdâd Kaviden

— 1313 —

Edirnekapusu civarında Sarmaşık'ta Ayşe Hâtun tekkesi şeyhi *Şemseddin efendi* de çok ilâhî ve şul bilen ve okuyan bir zattı. 1314 (M. 1896) de vefat etti, tekkesinde medfundur.

XIX uncu asrın son yarısında iştihar eden değerli Kıyamî zâkirbaşılardan biri de Nuri Osmanî camii müezzini *Şeyh Hulâsi*'dir. 1265 (M. 1848) de doğdu. Kıyamî zâkirlerinden *Osman efendi*'nin oğlu olan bu zat hakkında *Bay Ali Gerçek* şunları söylüyor:

"İlk hocası *Kanbur Şevki efendi*'den epey şul ve ilâhî meşk ederek Miraciye'nin meşkinde başlayacakları sıralarda Şevki efendi vefat ettiğinden müteveffânın hocası *Dellâl Şeyh Osman efendi*'den

meşke başlamış, Şevki efendi'den öğrenmeğe muvaffak olamadığı ilâhî ve şuullerle Miraciye'nin tekmilini öğrenmiştir. Kaideden olduğu üzere bir gün dergâhların birinde hocası yerini şâkirdine terk ederek kendisini zâkirbaşılık etmeğe mezûn etmiş, bundan sonra Hulûsî efendi Cumartesi, Cerrahpaşa'da Bekâr Bey, Pazar Hasköyde Erdi Baba, akşamı Sultanahmed'de Kaygusuz Baba, Pazarertesi Koska'da Sadiyeden Abdüsselâm, akşamı Hakimoğlu Ali Paşa civarında Saatçı Hafız Ahmed efendi, Salı Etyemez'de Kadem, akşamı Aksaray'da Ekrem Bey, Çarşamba Odabaşında Şeyh Abdullah efendi, Perşembe Mevlâne kapusu civarında Alyanak, akşamı Beylerbeyinde Bedevi, Cuma günü akşamı Haseki'de Bayram Paşa nâmı diğer Baba efendi tekkeleri ile cemiyetlerinde dâvet olduğu diğer tekkelerde zâkirbaşılık etmiştir. Bir salı günü Kademî tekkesinde hizmetini ifâ ettikten ve ikinci namazını kılıp yeniden abdest aldıktan sonra küçük Lânga'daki evine giderken 22 Cemazilâhîr 1315 (M. 1897) de kalb sektesinden vefat etmiştir. İdâresi pek mükemmeldi. Gayet dik bir sadâya mâlikti. Silivri kapu hâricinde Çeşmebaşına giderken sağ taraftaki kabristanda medfundur."

Bu kıymetli zâkirbaşının bazı ilâhîler bestelediğini de görmekteyiz.

Bay Fehim Tandıç şu ölüm tarihini vücude getirmiştir:

Bu zâkirbaşı mabbûb-ül-kulûb olmuştu dünyâda
Anı ukbâda da ehl-i baka şâyestedir sevse
Fehim îhâm-ı kalbidir güher târihi merhûmun

-لوص باك ايله كو-دى -لوصى دار فردوسه-

— 1315 —

Bay *Cemaleddin Server* "İstanbul tekkeleri tarihi" adlı gayri matbu eserinde diyor ki:

"Salât. Kemâliye şârihi Üsküdarlı Şeyh Mehemed Nuri efendi hulefâsından ve tarikat-i aliyeye-i Rifaiyyeden Odabaşı tekkesi bânisi Ankaralı Şeyh Hacı Abdullah Vehbî Bin Yunus efendi'nin oğlu ve Odabaşı şeyhi Muhtar efendi nâmiyle anılan Şeyh Hafız Ahmed Muhtar efendi'nin halifesidir. İstanbul'un ma'ruf zâkirlerinden olup hemen bütün kıyamî tekkelerinde zâkirbaşılığı vardır".

Husrev Paşa tekkesine mensub *Hakkâk Hasan efendi*; kıyamî zâkirlerindendi. 1315 (M. 1897) senesinde vefat etmiş, Edirnekapu kabristanına defnolunmuştur.

Küçükhamamlı Zâkir *Hacı Şefik efendi* 1315 (M. 1897) de Mısır'da vefat etmiştir.

Kıyamî zâkiri *Hakkâk Hasan efendi*'nin kardeşi *Hakkâk Mehmed efendi* de iyi zâkirlik eden ve bazı ilâhiler besteleyen bir şahsiyettir. *Bolahenk Nuri Bey*'den şarkı ve saire de meşk etmiştir. Ussullere hakkıyla vâkıf olan bu zat meşhur *Hakkâk Yümni efendi*'nin yanında kalfalık ederdi. 1317 (M. 1899) de vefat etti, ağabeyi yanına defnedildi.

Devranî zâkirlerinden biri de Merkez efendi türbedarı *Siyahî Seyh Salih*'tir. 19 Zilhicce 1317 (M. 1899) cuma gecesi vefat etti. Merkez efendi camii hatîresinde medfundur.

Bu asrın çok değerli zâkirbaşlarından biri de Üsküdarlı Paşa *Mehmed*'dir. *Bay Eşref Ede* diyor ki:

“Üsküdar'da Celvetiyeden Bandırma tekkesi şeyhi *Fahreddin efendi*'nin ilk dervişi ve daha sonra halifesi olan *Paşa Mehmed*, emsalsiz bir kabiliyete sâhibdi. Mahfuzatı pek çoktu. Besteli Mevlid'i ve Miraciye'nin tamamını bilirdi. Regaib, Mirac ve Berat gecelerinde tekkelerde okunan 'fevkalâde musanna' *Salâtlar*; onun ölümüyle kaybolup gitti. Nadide duraklar, salâtlar, ilâhilerden başka bugün besteleri unutulmuş bir hayli "Kâr" da mahfuzu idi. 1318 (M. 1900) tarihlerinde vefat etti.”

Koca Mustafa Paşa zâkirbaşısı ve Cihangir tekkesi şeyhi *Hafız Resmî* efendi 19 Ramazan 1319 (M. 1901) da vefat etti. Şeyhi bulunduğu dergâhta medfundur.

Şehremini civarında Himmetzade tekkesi şeyhi *Hüsameddin efendi* de çok ilâhî ve durak bilir, gittiği tekkelerde okurdu. Bazı ilâhiler de bestelemiştir. 1329 (M. 1911) da İzmir'de vefat etti.

Son devrin üstad zâkirbaşlarından biri de *Balat İmamı* namıyla şöhret kazanan *Hafız Hasan efendi*'dir. Balat'ta Meydancık imamı idi. *Bay Ali Gerçek* diyor ki:

“Hasan efendi, çok zâkire ilâhî ve şual meşk etmiştir. Ezcümle meşhur *Yaşar Baba*, *Remli şeyhi Hüseyin Hâlis efendi*, *Zekâizâde Şefik Dede*. Yenicami müezzini *Hafız Ali efendi*; Eğrikapulu *Hafız Fahri efendi*, *Şehreminli Hafız Bekir efendi*, *Balatlı Emin efendi*, *Kabakulak tekkesi dervişlerinden Mustafa Dede*, *Meydancıklı Ârif Bey* merhumlarla *Zâkir Râşid*, *Gümrüklü Mehmed*, *Hacı Şeref* ve *Celâl* efendiler mumaileyh *Hafız Hasan efendi*'nin yetiştirdiği zâkirlerdendir.”

Bu değerli zâkirbaşı 1 Birincikânun 1328 (M. 1911) de vefat etti. Edirnekapu'da Halebî kabri civarında medfundur.

Nureddin dergâhı zâkirbaşısı, Koca Mustafa Paşa *Şeyh Hafız*

Hüseyin efendi, 1319 (M. 1901) da vefat etti, Karacaahmed'de medfundur.

Odabaşılı zâkir *Asım efendi*, Kasımpaşa Mevlevihanesi kudümenbaşısı *Hakkâk Nazif* (Hakkâk mahlâsı Zeki'dir) efendi'nin küçük kardeşidir. İlahilerden başka ağabeysinden âyin de meşk etmişti. 1320 (M. 1902) de vefat etmiş, Mevlevihane kapusu mezarlığına defnedilmiştir.

Son devrin değerli zâkirlerinden biri de *Hakkâk Hafız Abdî*'dir. Cemiyeti çok ve idaresi mükemmel bir devranı idi. Koca Mustafa Paşa hanikahnının ihtiyar zâkir başısı zikir esnasında ilk ilâhiye başlar, üst tarafını bu zat idare ederdi. Tekkenin bir odasında münevî bir hayat geçirirdi. Hakkâklikte de mehareti vardı. Mahlâsı "Mecdi" idi. Bazı ilâhiler de bestelemiştir. Vefatı 1320 (M. 1902) dedir. Koca Mustafa Paşa'da medfundur.

Merkezefendi türbedarı zâkir *Hakkı Dede* 9 Zilkade 1321 (M. 1903) de Hicaz'da vefat etmiştir.

Mirahor tekkesi zâkirlerinden Fındıklı *Ârif efendi*, 1322 (M. 1904)de vefat etmiştir. Maçka kabristanında medfundur.

XIX uncu asrın son yarısında dinî musiki sahasındaki vukufuyla tanınmış olan şahsiyetlerden biri de Rifaiyeden Tahtaminare tekkesi şeyhi *Rıza efendi*'dir. Aynı tekkenin şeyhi Sağlı Salih efendi'nin oğludur. Rûsumat başkâtipliğinden mütekaiddi. Kubbe tekkesi şeyhi Molla efendi'nin halifesi ve zâkirbaşısı idi. Musikiyi *Zekâî Dede*'den öğrenmiş, diğer bazı zâkirlerden de epeyce ilâhî, meşk etmiştir. Mahfuzatı çok ve idaresi mükemmeldi. Bazı ilâhiler de bestelemiştir. Vefatı 1322 (M. 1904) tarihlerindedir. Şeyhi bulunduğu dergâhta medfundur.

Değerli zâkirbaşılardan biri de İstanbullu *Malak Hafız*'dır. Akarayı Bekir efendi namında bir tacirin oğludur. Asıl adı Hüseyin olan bu zat, Üsküdar'da Tabaklar mahallesi imamlığına tayin edilmişti. Musiki hocası Behlül efendi'dir. İstanbul'da Nureddin-i Cerrahi, Üsküdar'da da Bandırma ve İskender Baba tekkelerinde zâkirbaşılık ederdi. Davudî ve fevkalâde güzel bir sesi vardı. Kur'an okuyuşu da mükemmeldi. 1322 (M. 1904) de vefat etti. Karacaahmed'de medfundur.

Çengelköyü Bedevî tekkesi şeyhi *Edhem efendi* de kıymetli bir zâkirbaşı idi. 1322 (M. 1904) de vefat etmiş, tekkesine defnedilmiştir.

Kıyamî zâkirbaşısı *Yalelci Hafız Mustafa*, Kasımpaşa mezarlığında Husrevçelebi türbedarı idi. 1324 (M. 1906) te vefat etti. Mezkûr türbe civarında medfundur.

Kıztaşında Şeyh Sırrî efendi tekkesi şeyhi *Esrar efendi* de ilâhî şουλ, durak, Mevlid ve mersiye okurdu. 1324 (M. 1906) muharreminde vefat etmiştir. Tekkesinde medfundur.

Kocâ Mustafapaşa camii ikinci imamı zâkir *Hafız Azmi* efendi de son devir zâkirlerindendir. 2 Rebiulevvel 1325 (M. 1907) de vefat etti, Koca Mustafa Paşa camii hatiresine defnedilmiştir.

XIX uncu asrın son yarısında yetişen değerli zâkirlerden biri de *Hüseyin Şefik Dede*'dir. Bahriye hastahanesi baş hekimî Mustafa Hilmi Paşa'nın oğludur. Ana tarafından silsilesi meşhur şeyh Zekâî Mustafa efendi (Vefatı 1227-1812) ye müntehidir. *Bay Ali Gerçek* diyor ki:

"Zekâîzade Şefik Dede efendi'nin meşkinde çok ilâhî yar idi. Kendisinde olmayan bir ilâhiyi duyunca ne yapıp yapıp erbâbindan öğrenir idi."

Vefatı 1326 (M. 1908) dadır. Merkezefendi dergâhı hazîresinde medfundur.

Hasköyde Humbarahane camii müezzini *Hasköylü Âmâ Osman* efendi de kıyamî ve devranî zâkirbaşısı idi. 1326 (M. 1908) da vefat etti. Hasköy mezarlığında medfundur. Güzel ney de üflerdi.

Kudümzenbaşılar Âyinhanlar:

Mevlevî âyinlerinde en mühim vazifeyi deruhde edenler hiç şübhe yok ki kudümzenbaşılardır. Mevlevî musiksine ve bu musikide kullanılan usullere vâkıf olduktan başka kudüm usullerini de hakkıyla vuran bu adamları muhakkak ki Türk musikisinin kıymetli simaları arasında göstermek icab eder.

XIX uncu asırda kudümzenbaşılıkla iştihar eden bir hayli şahsiyet mevcuddur.

Bu asrın ilk yarısında şöhret kazanan değerli kudümzenlerden biri Mevlevî *Seyid Hafız Efendi*'dir. Beşiktaş Mevlevîhanesinin kudümzenbaşısı idi. 1224 (M. 1809) de vefat etti.

Mehmed Dede de bu asrın değerli kudümzenbaşilerindendir. Galata Mevlevîhanesinde yetişti. Sonra kudümzenbaşı oldu. Bilâhare Gelibolu, oradan da Mısır Mevlevîhanesine nakletti. Mısır'da evlendi. Büyük kızı Münîre Hanım, değerli muharrir *Ömer Rıza*'nın annesidir.

Ahmed Celâleddin Dede, onun çok kıymetli bir kudümzenbaşı olduğunu ve mükemmel bir idare kabiliyetine sahip bulunduğunu söylemektedir.

Bu devrin değerli kudümzen başlarından *Ârif Dede*'yi de burada zikretmek lâzımdır. Kasımpaşa Mevlevîhanesi şeyhi *Ali Dede*, nin amcasıdır. Bahariye ve Kasımpaşa mevlevîhanelerinde kudümzenbaşılık etmekte idi. 1302 (M. 1884) de vefat etti. Şu mısra' ölüm yılını gösterir:

عارف دده افندی ایله دی رحمت بوسان

— 1302 —

Bahariye Mevlevîhanesinde onun yerine meşhur musikişinas *Zekâî Dede* tayin edildi.

XIX uncu asrın son yarısında şöhret kazanan kudümzenlerden biri de *Hüsameddin Dede*'dir. 1233 (M. 1817) de Gelibolu'da doğdu. Babası Gelibolu Mevlevîhanesi şeyhi *Ali İzzet Dede*'dir. Bu dergâhta uzun zaman kudümzenbaşılık etti. 1287 (M. 1870) de şeyh oldu. 1302 (M. 1884) de vefat etti. *Biraderzadesi Ahmed Celâleddin Dede* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Şeyh-i dergâh-ı Ağazâde Hüsâmüddin kim
 Vermiş idi hânkaha revnak ü hüsn-i nizâm
 Öyle bir Hâtem şiyem sâhib kerem âli himem
 Cûd ü in'âmiyle âlemde kazandı nik nâm
 Eyledi âsâr-ı hayre Hak muvaffak zâtını
 İstikametle meşihat etti on beş yıl tamâm
 Matbah-ı pür feyzi dilsir eyleyüb çok canları
 Sâye-i terbiyyetinde puhte oldu niçe hâm
 Rişte-i ömrün hüsâm-ı mevt kesdi âkıbet
 Eyledi kat'-i alâyk etdi ukbâya hirâm
 Sâbî-i mâh-ı muharrem idi isneyn gicesi
 Fârik-üd-dünyâ vü râhat rûhuna dâr-üs-selâm
 Ağladı bârân veş yâran ciğerler dağlayub
 Oldu ihvân-ı tarikat mâtemiyle telhgâm
 İde Hak mülhak şehidâna be-hakkil-Mustafâ
 Rahmet ile rûhunu şâd eyleye Rab-bülenâm
 Bî teemmül gaybdan ihlâm ile yazdım Celâl
 Lâfzen ü ma'nen dü mısra'da iki târih-i tâm
 Kurb-i Hak'ka eyledi rihlet bin üçyüz ikide

جنت عدن اوله یارب روحه جای مقام

— 1302 —

XIX uncu asrın son nisfında iştihar eden musikişinaslardan biri de *Vâhib efendi*'dir. Üsküdar'da doğdu. Babası Dökmeci Mehmed Usta'dır. İbtidai ve rüşdi tahsilini ikmal ettikten sonra memuriyete intisab etti. Son vazifesi Maliye nezareti evrak kalemi mümeyyizliğidir. Tekaid olduktan sonra Mevlevî sikkesi ile gezmeğe başlamış ve Üsküdar Mevlevîhanesi kudümzenbaşılığına tayin edilmişti. *Ahmed Celâleddin Dede*'nin verdiği malûmata göre "hoş sohbet, zuraftan bir adamdı. Bulunduğu mecliste ağzına baktırır, her kesi dinletirdi. Sesi güzel değildi. Fakat mahfuzatı çoktu. Meşhür *Hamamîzade İsmail Dede*'nin çıraklarındandı." Muasırları arasında "Düm tek Vâhib efendi" diye tanınmıştı.

Hacı Nafiz Bey'in "Hatırat defteri" nde tesbit ettiğine göre 18 Receb 1314 (M. 1896) de Üsküdar'da vefat etti. Karacaahmed'de medfundur. Eniştesi *Said Özok*'un rivayetine göre, mezar taşı yoktur. Oğlu *Muzikalı Mahmud Bey* de musiki ile iştigal eden bir zat idi.

Bu asrın sonunda yetişen maruf kudümzenlerden biri de *Ahmed Hüsumeddin Dede*'dir. 1255 (M. 1839) de İstanbul'da Yenikapu Mevlevîhanesinde doğdu. Mezkûr Mevlevîhanenin aşçıbaşısı Hacı Ârif Dede'nin oğlu, *Nâsır Abdülbakî Dede*'nin de kerimezadesidir. Hacı Ârif Dede, 1244 (M. 1828) de Nâsır Abdülbakî Dede'nin kızı Şerife Ayşe Sıdika Hanımla evlenmiştir.

Ahmed Hüsumeddin Dede, genç yaşında musikiye, heves etti. Bu sahadaki bilgisini Yenikapu Mevlevîhanesinde yetişen musikişinaslardan elde etti. Nihayet bu dergâhın kudümzenbaşısı tayin edildi. 1318 (M. 1900) de vefat etti. Musikişinas Musullu *Âma Hafız Osman* şu ölüm tarihini yazmıştır:

Kudümiyle cinân ehli semâ'zen oldu bâ târîh

جان خلد ایردی مجد ایله اجر حرام الدین

— 1318 —

İsmet Bey de şu vefat tarihini vücude getirmiştir:

Serkudümi dedemiz göçdü meded

Garka-i rahmet ide Rabb-i ahad

Dedi *İsmet* dahi târîh-i tamân

یوزیدی عشق ایله درویش احمد

— 1318 —

Ahmed Celâleddin Dede diyor ki:

"Hüsameddin Dede'nin mutrib idaresi fevkalâde idi. Yenikapu Mevlevîhanesindeki hücrâsında müteaddid defalar ziyaretine gittim. Bir aralık Mısır'a geldi. Hidiv'in cariyelerine meşk edecekti. Lâdini musiki sahasında behresi olmadığı için sıkıldı, tekrar İstanbul'a döndü. Fakat Dinî musikide cidden üstad idi."

Zekâüzade Bay Ahmed diyor ki (*Mevlevî âyinleri*, 16 ncı cild, S. 824):

"Hüsnihâl ve irfan ve kemâlî kendisini tanıyanlarca takdir edilirdi. Mutrib idâresi kendisine hâs meziyetlerden olduğu gibi âyin ve na't-i şerif okuyuşu gayetle dürüst ve âşıkane idi. Nâyî Osman Dede merhumun bestelediği Miraciye'nin tekmîli mahfûzu idi. Pek güzel rûbab çalardı."

Küçük oğlu Bay Şehab Akıncı diyor ki:

"Pederim, rûbab, keman, sinekemanı ve çığırtmayı dinleyenleri mest edecek derecede iyi çalardı. Bundan başka diğer sazlardan her hangi birini de eline alınca çalabilirdi. Sadası gayet gür ve muhrikdi."

Ahmed Hüsameddin Dede, "Râhatülervah" makamında bir âyin ile bir kaç ilâhî de bestelemiştir. Âyin, ilk defa 1302 (M. 1884) rebulâhırının on ikinci perşembe günü Yenikapu Mevlevîhanesinde okunmuştur.

XIX uncu asrın son yarısında kudümzenbaşılıkla iştihar eden değerli şahsiyetlerden biri de *Raif Dede*'dir. Ceddi, Osman efendi, onun babası Halvetî şeyhlerinden *Ahmed* efendi'dir. Ahmed efendi'nin diğer büyük iki oğlu *Ebu Bekir* ve *Ömer* efendilerdir. Ebû Bekir efendi'nin üç oğlu yukarıda tercümei hallerini tesbit ettiğimiz, Yenikapu Mevlevîhanesi şeyhleri *Ali Nutkî*, *Nâsır Abdülbakî* ve *Künhî Abdürrahîm* Dedelerdir. *Ömer efendi*'nin oğlu *Sahih Ahmed Dede*'dir. Bu zatin oğlu Galata mevlevîhanesi şeyhi *Kudretullah efendi*, onun da oğlu ileride tercümeihalini yazacağımız *Ataullah efendi*'dir. Görülüyor ki Ahmed efendi'nin üç oğlundan gelen üç kol Mevlevîlik tarihinde mühim şahsiyetler yetiştirmiştir.

Raif Dede, Galata Mevlevîhanesi kudümzenbaşısı *Zıya Dede*'den musiki meşk etti. *Mehmed Dede* Mısır'a gittikten sonra yerine Galata Mevlevîhanesi kudümzenbaşılığına tayin edildi. Bir aralık Üsküdar'da attar dükkânı açmıştı. Bazan da seyyar satıcılık ederdi. Kendisini yakından tanıyan *Bay Tahir Olgun* şifahen verdiği malûmatta diyor ki:

“Galata Mevlevihanesinin kudümzenbaşısı olmakla beraber, aldığı “niyaz” âilesini iâşeye kifayet etmediği için temîn-i mâişet fikriyle bilhassa ramazanlarda Bayazıt camiinin avlusunda sucuk sattı. Önünde zenbili, üstünde terazisi olduğu halde afyon neş’esiyle ekseriya uyuklar, arasıra gözünü açar, “Dede’nin baharlı sucuğu buyurun efendim buyurun” diye müşteri çağırırdı. Bir gün kendisine “Dede, nazarım uyuklıyorsun, müşteri gelince teraziyi eline alıp tartıyorsun, uyku sersemliği ile eksik fazla verdiğin olmuyor mu? diye sordum. “Vallah erenler, bilerek yapmıyorum, eksik verdiğim oluyorsa, fazla verdiğim de oluyor, Allah âhirette fazla verdiğimden alsın, eksik verdiğime versin” demişti.”

Raif Dede, bir aralık Yenikapı Mevlevihanesinde “hücrenişin” oldu. Daha sonra gene Galata Mevlevihanesine nakletti. 1321 (M. 1903) de orada vefat etti, Eyup’ta Bahariye Mevlevihanesi hamu-şanlıhına defnedildi.

Bay Tahir Olgun şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Şehrâh-ı Mevlevinin bir merd-i Hak pesendi
 Tâ sâk-ı arşa attı himmet ile kemendi
 Râif Dede efendi sertâc-ı ârifandı
 Mahviyyeti irâe eylerdi bir bülendi
 Bir nüsha-i kemâl-i zîrûh idi verirdi
 Ehl-i sülûke her dem hâliyle nush u pendî
 Olmuştu serkudûmî dergâh-ı Mevlevîde
 Rûha gidâ olurdu âvâz-ı nağmebendi
 Gülbangi İrciî’nin cezbe fezâ olunca
 Temkîn ü istibârı ol cezbeden tükendi
 Tennûre açtı uçtu tâ ayn-ı cem’-i vasia
 Can verdi buldu elhak cânân-ı ercemendi
 Cevher şinâs olanlar nâmın unutmaz asla
 Gerçî türâb içinde gencine oldu kendi
 Düşdü düyek usûli târih-i intikali

عزم ابدی ہستہ رائف ددہ افندی

— 1321 —

Raif Dede okuyuşuyla ve idaredeki muvaffakiyetiyle tanınmış, muasırları arasında en iyi kudümzenbaşı olarak iştihar etmişti. Âyinleri de en doğru olarak bilenlerdendi. *Nayzen Emin Yazıcı* diyor ki:

“Galata Mevlevihanesi şeyhi Atâ efendi merhum, âyinleri Raif Dede’den geçiniz. Çünkü bazıları tahrif ederler; halbuki o, öğ-

rendiği gibi okur, değiştirmez" derdi. *Ahmed Celâleddin Dede* bu dergâha şeyh olduktan sonra bu değerli şahsiyetten de bütün âyinleri dinledik. Gördük ki Raif Dede'nin okuyuşuyla hiç bir ayrılığı yok. O zaman Ata efendi'ye hak verdik".

Galata Mevlevîhanesi kudümzenbaşısı *Şair Zıya Dede*, Üsküdar Mevlevîhanesi kudümzenbaşısı *Hacı Rıza Dede*, *Şevki Dede*... gibi şahsiyetleri de burada zikretmek icab eder. Kudümzenbaşısıya peyrevlik eden âyinhanlar arasında ise *Kanber Dede*, *Bestekâr Hüsam Dede*, *Bahriye imamı Hafız Mehmed*, *Na'than Hafız Tahsin*, zâkir *Duba Mehmed* gibi simaları da unutmamak lâzımdır.

Mevlevî âyinlerinden bir kısmının İstanbul, Gelibolu, Mısır gibi şehirlerde yayılmasına mühim bir âmil olan değerli âyinhanlardan biri de *Azmi Dede*'dir. 1231 (M. 1815) te Getibolu'da doğdu. Babası Gelibolu Mevlevîhanesi şeyhi Ali İzzet Dede'dir. Bu zatın 1240(M.1824)da vefatı üzerine dokuz yaşında iken şeyh tayin edildi 41 sene bu dergâhın meşihatinde bulundu. Bilâhare Hicaz'a gitti. Oradan Mısır'a döndü. 1287 (M. 1870) te Mısır Mevlevîhanesine şeyh tayin edildi. 1311 (M. 1893) de hava değiştirme maksadiyle Rodos'a gitti. Müteakiben Beyrut'a geçti. O yıl orada vefat etti. Oğlu *Ahmed Celâleddin Dede*, şu tarihi vücade getirmiştir :

Çekti bir hâtif etti böyle nidâ

ایادی شیخ عزیم بقا

— 1311 —

Azmi Dede devrinin âlim bir şahsiyetidir (1). Bazı şiirler ve eserler kaleme almış, gençliğinde ney de üflemiştir. Dinî musikiyi ise hemen her yıl İstanbul'a geldikçe *İsmail Dede*'den meşk etmiştir. Hamâmîzade *İsmail Dede* de birkaç defa *Sultan Mahmud II.* ve *Sultan Mecid* ile birlikte Gelibolu'ya giderek tekkede misafir olmuştur. *Azmi Dede*, devrinin en güzel na't ve âyin okuyanlarından dır. Gerek Gelibolu ve İstanbul'da, gerek Mısır'da bir çok kimselere meşk etmiştir.

Neyzenler XIX uncu asırda bir çok değerli neyzenler yetişti. Daha evvelki asırlarda münhısırın Mevlevî **Giriftzenler:** tekkelerinde veya küme fasıllarında yer bulan bu Türk çalgısının bu asırdan itibaren bazı kıya-

(1) İlmî eserleri ve şiirleri için bakınız: Sadeddin Nüzhet: Türk Şairleri II, 640 - 644.

mî ve devranî tekkelerinde "İsm-i celâl" zikri esnasında üflendiğini de görüyoruz.

Kadıasker, Mustafa İzzet efendi, (Kadiri), Musahib Said efendi, Üsküdarlı Salim Bey (Sadi), Şeyh Halim efendi (Rifai), Hamamizade Üsküdarlı Osman Bey (Kadiri), ve Zakir Göbel Mehmed gibi Mevleviliğe intisabı olmayan bir takım şahsiyetlerin de bu asırda ney veya girift çalmakla iştihar ettiklerini biliyoruz. Fakat Zergerdan, Davud, Şah, Mansur, Müstahsen ve Kız neyi gibi kısımlara ayrılan bu çalgının diğer asırlarda olduğu gibi bu asırda da gene çok Mevleviler arasında yayıldığını görüyoruz.

XIX uncu asrın maruf neyzenlerinden biri *Kütahyalı Mevlevi Mehmed Dede*'dir. Kütahya Mevlevîhanesinin neyzen başısı *Nâsır Abdülbaki Dede*'nin "Defter-i dervişan" da verdiği malûmata göre 1220 (M. 1805) de vefat etti.

Bu asrın değerli neyzenlerinden biri de *Mücellid Derviş Mustafa*'dır. 1219 (M. 1804) da Yenikapu Mevlevîhanesine neyzenbaşı tayin edildi. 1223 (M. 1808) de vefat eyledi. Yerine *Nâsır Abdülbaki Dede*'nin amcazadesi *Derviş Mehmed* geçti.

XIX uncu asrın ilk yarısında iştihar eden değerli neyzenlerden biri de Rumeli eşrafından Mevlevî *İsmail efendi*'dir. 1220 (M. 1805) de vefat etti. *Sürürî* şu iki tarihi kaleme almıştır:

Neyzen İsmâil efendi eyledi habs-i nefes
Firkatiyle geldi nâya nağme etmekten kesel
Eyleyüb nâle Sürürî söyledi târihini

نیزنی دہبستہ ایندی بزم دیادہ اجل

— 1220 —

Bir hünerver var idi Rümeli eşrafından
Ehl-i meclisden ederdî nefesi def'-i kesel
Göçdü biçâre dedim nâle idüb târihin

کادی ایندی دهن نیزنی دہبستہ اجل

— 1220 —

XIX uncu asrın ilk yarısında şöhret kazanan değerli neyzenlerden biri de *Derviş Mehmed Emin*'dir. 1213 (M. 1798) de Galata, Beşiktaş ve Kasımpaşa Mevlevîhanelerine Neyzenbaşı tayin edildi. 1227 (M. 1812) de vefat etti. *Nâsır Abdülbaki Dede* diyor ki (Defter-i Dervişan):

“Merhum Derviş Emin Beşiktaş mevlevîhanesinde esbak neyzenbaşı *دبرق Ali* demekle mâruf *Derviş Ali*'nin küçük oğlu olup ve neyzenbaşı *Çalılı Derviş Mehmed*'in şâkirdlerinden idi ve Galata Mevlevîhanesi matbâhında Şeyh Selim Dede efendi'nin eyyâmında çillegüzin dahi olmuştur. Vâ *Çalılı Dede* vefat eyledikte bu dahi üç dergâha neyzenbaşı olmuştu. Kasımpaşa dergâhında hücrelerinde vefât eyleyüb dört beş günden sonra ma'lûm olup Kasımpaşa dergâhına defn olunmuştur.”

Derviş Mehmed'den münhal kalan neyzenbaşılıklara *Derviş Ali Bey* tayin edildi. Bu zat te Galata, Kasımpaşa ve Beşiktaş tekkelelerinde neyzenbaşılık vazifesini ifa etmekte idi.

Abdülbaki Dede'nin verdiği bu malûmat arasında adı geçen *Çalılı Derviş Mehmed*'in çok muktedir bir neyzen olduğunu, diğer bazı kayıtlardan da anlamak mümkündür:

“Vakayî'li letâif-i Endârun” da *Kadıasker Mustafa İzzet efendi*'nin “Sadâ-yi Dâvûdî edâsı âlâ ve nây-i bâlâsı cümleden bâlâ” olduğu söylendikten sonra gene İzzet efendi hakkında bazı kimselerin hükümdara şöyle dedikleri kayıtlıdır (S. 189):

“Bu kulunuzun çaldığı Nay gibi *Kütüb-i Nâyî* değil, *Çalılı* dahi çalamadığı şübhesiz delil gibidir”.

Nâsır Abdülbâkî Dede de bu devrin değerli neyzenlerindedir.

XIX.uncu asrın ilk yarısında iştihar eden neyzenlerden biri de *Mehmed Nuri efendi*'dir. Uşşakıyeden Savaklar tekkesi şeyhi Cemaleddinzade Seyyid Mehmed efendi'nin oğlu ve aynı dergâhın şeyhi Cemalî efendi'nin kardeşidir. *Sicilli Osmanî*'de şu kayıtlar vardır (II, 85.86):

“Mehmed Nuri efendi giriftzen ve musikişinas olarak Fahri oyununu yapar ve kibâra bu suretle intisab eder idi. Gâhî tıraşlı ve gâhî tıraşsız gezer idi. 1238 (M. 1822) de fevt olmuştur”.

XIX.uncu asrın en maruf neyzeni *Mehmed Said Dede*'dir. “Sil-sile-i turuk-i aliyye” ve “Mecmû'atı tekâyâ” adlı gayri matbu eserlerdeki kayıtlara göre, Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi Mahmud Dede'nin oğludur. Mahmud Dede, aynı Mevlevîhanenin şeyhi hattat Yusuf Zühdi Dede'nin damadıdır. Kayınbabasının 1232 (M. 1816) de vefatı üzerine bu dergâha şeyh tayin edildi. 1234 (M. 1818) de vefat etti. Yerine Ermenak şeyhizade Mehmed Kadri Dede şeyh oldu. 1267 (M. 1850) de vefat edince Mahmud Dede'nin oğlu *Neyzen Mehmed Said Dede* geçti. O da 1270 (M. 1853) de vefat etti. Oğlu

Neyzen Yusuf Paşa ve kardeşi *Neyzen Sâlih Dede*, "Muzika-i hümayun"a mensub oldukları için şeyh olamadılar. Yerine *Yenişehirli Hasan Nazif Dede* postnişin oldu. Bu zat, maruf şair *Yenişehirli Avni Bey*'in kayınbabası ve musikişinas *Hüseyin Fahreddin Dede*'nin babasıdır.

Said Dede devrinin en üstad neyzeni idi. Kardeşi *Neyzen Sâlih Dede*, oğlu *Yusuf Paşa* ve Üsküdarlı meshur *Neyzen Sâlim Bey* hep bu zatın yetiştirdiği değerli şahsiyetlerdir. Gerek, Mehmed Said Dede'nin, gerek bu zikrettiğimiz talebelerinin cidden muvaffakiyetli bir takım saz eserleri de mevcuttur.

"Şetaraban" âyininin ve bazı saz eserlerinin bestekârı *Salih Dede*'nin Beşiktaş, Kasımpaşa ve Bahariye Mevlevihanelerinde neyzenbaşılığı olmakla beraber musiki sahasındaki faaliyeti daha ziyade lâdinî vadidedir. Bu cihetle gerek onu, gerek "Musika-i hümayun ferikâ" *Yusuf Paşa*'yı eserimizin ikinci kısmında mevzubahs edeceğiz.

XIX uncu asrın ortalarında iştihar eden üstad neyzenlerden biri de *İsmail Dede*'dir. *Deli İsmail* namıyla tanınmıştı. Galata Mevlevihanesi şeyhi *Kudretullah Efendi* (Vefatı 1295-1878) ye intisab etti. Bu zatın 63 yıl süren şeyhliği esnasında büyük bir şöhret kazandı ve dergâhın neyzenbaşılığına tayin edildi. *Hemdem Çelebi* (Vefatı 1275-1858), İstanbul'a geldiği zaman, onun neyzenlikteki iktidarını görmüş ve hangi Mevlevî tekkesine giderse gitsin, neyzenbaşılığın mutlaka ona terkedilmesi hakkında bir imtiyaz vermişti. *Deli İsmail*, çok serbest bir adamdı. Hiç kimseden çekinmez, aklına geleni pervesizca söyleyiverirdi. Vükelâ nazlısı bir adamdı. 1265 (M. 1843) de Mısır valisi olan *Abbas Paşa* (Vefatı 1270-1853), onu Mısır'a götürmüş, kendisine müstevfa maaş bağlamış ve bir çiftlik hediye etmişti. Hattâ bazan araba ile beraber gezerlerken Paşa onu sağ tarafına oturtur, hürmet gösterirdi.

Nakşî Dede'nin meşihati esnasında bir aralık Mısır Mevlevihanesinin neyzenbaşılığını da ifa etmiş olan *İsmail Dede*, bütün bu iltifat ve teveccühlere rağmen orada duramadı, çiftliği ve maaşı bırakarak İstanbul'a döndü. Tahminen 1275-1280 (M. 1858-1863) yılları arasında İstanbul'da vefat etti. Bir takım saz eserleri de vücude getiren *Deli İsmail Dede*'nin bilhassa, "Hayyan" namını verdiği peşrev, bir vakitler bazı Mevlevihanelerde çokça çalınan eserlerdendi. Hiç kimseden korkmayan *İsmail Dede* yalnız Mısır Mevlevihanesi şeyhi *Nakşî Dede*'den çekinir, bu değerli musikişinasın tenkidlerine maruz kalmamak isterdi.

Dervrinin en mümtaz ney üstadı olarak tanınmış olan Deli İsmail Dede, bir çok neyzenler de yetiştirmiştir. Kozyatağı Rifai tekkesi şeyhi *Halim efendi* ise onun en değerli talebesidir.

İsim iltibası dolayısıyla, muahhar zamanlarda Deli İsmail Dede ile *Hamamizade İsmail Dede*, aynı şahsiyet sanılmış ve bu değerli neyzen bu yüzden unutulmuştur. Halbuki ney üflemek hususunda büyük bir iktidar gösteren İsmail Dede değil, Deli İsmail Dede'dir.

XIX uncu asrın ortalarında şöhret kazanan neyzenlerden biri de *Nizameddin Dede*'dir. Edirne Mevlevihanesi şeyhi Ahmed Dede'nin küçük oğludur. Bir müddet Edirne, Aydın ve Konya Mevlevihanelerinde neyzenbaşılık etmişti. Bazı söz ve saz eserleri de besteleyen Nizameddin Dede cezbe âleminde iken 1286 (M. 1870) da Edirne'de vefat etti. Muradiye camii avlusunda medfundur.

XIX uncu asrın pek değerli ve meşhur neyzenlerinden biri de *Ziya Dede*'dir. Gelibolu Mevlevihanesinde neyzen başı idi. Dağı Baba'nın da türbedarı idi. 1298 (M. 1886) da vefat etti. *Ahmed Celâleddin Dede* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

Zehî şirin nevâ bir neyzen-i dilkeşti şevk ezâ
Dem-i nâyı Mesihâ veş ederdî dilleri ihyâ
Alınca ejder-i nâyî asâ veş dest-i icâze
Yakardı âteşe Fir'avn-i nefis-i şümü çün Mûsâ
Edince nefh-i ney bîhûş olurdu sâmiin evvel
Dönüb zinde ederdi nefha-i diğerle sâr asâ
Nihâvend-ü Sfâhân ü Acem'de Kürd kavminde
Bilâd-ı Rûm'da mânendi yok neyzen idi hakka
Irâk'a azm idi kasdî ziyâret eyleyüb andan
Hicâz'a gitmek isterdi müyesser olmadı ammâ
İdüb dergâh-ı Ağazâde'de çil sâl sernâyî
Reh-i rastdan sapup semt-i hilâfa gitmemiş asla
Niçe yıllar idüp Dağı Baba dergâhını mesken
Kemâl-i sidk ile olmuş idi hizmetde pâ bercâ
Nefes bend-i hamûş oldu dem-i âhrda uzletle
Kaçup uzzâlden dağlar başını eylemiş me'vâ
Olup nây-i revânî İrcîi âvâzma peyrev
Kudûmi eyledi âheng-i azm-i âlem-i bâlâ
Çalup yuf borusun göçdü bu fânî dâr-ı dünyâdan
Karın-i rahmet jde rûh-i pâkin hazret-i Mevlâ
Zemîn-i hâk-i kabre gizlenüb gözden nihân oldu
Miñân-ı mutribandan gitdi ol üstâd sad hayfâ

(1) Neyzen Deli İsmail Dede hakkındaki malûmat, Ahmed Celâleddin Dede'den alınmıştır.

Çıkub uşşak-ı zâmn perde-i âhi Hüseyin'den
İrişdi tâ be evc-i âsmân-i zühre-i zehrâ
چایز قادی میدان سماع
Çerâğ-ı ömrünü bād-ı ecel çün eyledi itfâ

— 1298 —

XIX uncu asrın son yarısında neyzenlikle iştihar eden çok değerli şahsiyetlerden biri de *Üsküdarlı Salim Bey*'dir. Meşhur *Hacı Faik Bey*'in ağabeyi olan bu san'atkâr Ahmediye'de Salı tekkesi şeyhi Fethi efendi'nin kızı Dürriye Hanımla evlenmiş ve Sadiye isminde bir çocuğu dünyaya gelmişti. Devrinin maruf bir şeyhi olan Fethi efendi'ye damad olması dolayısıyla tasavvufa ve tarikate temayül göstermiş, Sadfiliğe intisab etmiş ve kayınbabasından hilâfet almıştı. Kıyamî tekkelerinde "İsm-i celâl" esnasında bilhassa "Mansur" çalardı. Üsküdar Mevlevihanesinde de uzun müddet neyzenlik etti. Ekseriya Üsküdarlı Giriftzen *Rıza Bey* (Vefatı 10 Ramazan 1304 M. 1886) ile birlikte tekkelere devam ederler, biri taksim ederken, öteki dem tutardı.

Bir takım saz eserleri de besteleyen Salim Bey, devrinin çok güzel ney üfleyen üstad bir şahsiyeti olarak tanınmıştır. En meşhur eseri "Hicaz" peşrevidir.

Gayet mütedeyyin olan bu samimî adam Üsküdar'da Rifaiyeden Sandıkçı dergâhında 1302 (M. 1884) yılına tesadüf eden Ramazanın yirmi ikinci pazar gecesi "İsm-i celâl" esnasında neyle taksim ederken vefat etti. O geceki zikir meclisinde bulunan Sepetçi Haydar'ın rivayetine göre, tekkenin şeyhi Âbîd efendi, derhal "illâllah" deyerek zikri tatil etti. Müridlerden bir kısmı cesedi gasl ederek Mihrab önüne getirdiler, üzerine bir şal örttüler. Bütün hazır bulunanların iştirakiyle yetmiş bin "kelime-i tevhid" okundu. Ertesi gün büyük bir kalabalıkla cenazeyi Salı tekkesi türbesine defnettiler. Bu dergâh bugün arsa halindedir.

Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhi Neyzen Said efendi'nin güzide talebesi olan Salim Bey, Orta boylu, ağarmış top sakallı, yakışıklı bir adamdı.

Maruf mutasavvif *Osman Şems* efendi şu tarihi kaleme almıştır :

Ney çalar iken Rifâi dergesinde nâgehan
Göçdü Allah diyerek i'lân kıldı vaslını
Akl-i âşir çıkdı yazdı fevtine târih Şems

چایز نین میرسام عمرینک حوک فصلی

— 1302 —

Üsküdarlı Talât merhum da şu tarihi vücade getirmiştir:

Cenâb-ı neyzen-i meşhûr mîr-i Sâlim olmuşdur
 Hulûs-i kalb ile beste miyân-ı evliyâullah
 Rifâî dergehinde şehîr-i savmın şevk ile nâyî
 Çalarken zikre yığirmi ikinci gicesi nâgâh
 Girift-i pence-i merk oldu bağrın yakdı dünyânın
 Misâl-i nây etdirdi cihâna nâle-i cankâh
 Edenler Hak yolunda böyle itmâm-ı nefes elbet
 Bulurlar azm için kurb-î Hudâ'ya her zaman şehrah
 Olur Mansûr nezd-i hazret-i Şâh-ı Velâyet'de
 Ulûvv-i feyz-i Ehl-i Beyt'den oldukça himmet hâh
 Gelüb دم tutdu târihin okur nây-i kalem Tal'at (1)

دمن تکميل فيلدى آه نيزن ميسالم آه

— 1302 —

Salim Bey, Bay Hayrullah Yalım'ın rivayetine göre bazı şiirler de kaleme almıştır. Fethî efendi dergâhı şeyhi Şemseddin efendi, ablasının zevci olan bu değerli neyzenin şu mısraları ihtiva eden terciibendini "taksim" olarak okurmuş:

Sâlimâ bende-i Sultân-ı Cibâvî olduk
 Sa'diyiz mekremet ü âtîfete şâyânız
 Andelib-i gül ü gülzâr-ı şeh-i Şeybânız

Salim Bey'in memuriyet hayatı hakkında etraflı bilgimiz yoktur. *Hacı Faik Beyzade Said Yurdusever*, onun Ticaret nezaretî müdürlerinden bulunduğunu bildirmektedir.

XIX uncu asrın son yarısında bilhassa Üsküdar muhitinde iştihar eden neyzenlerden biri de *Hamamizade Hacı Osman Bey*'dir. Kadiriyyeden *Osman Şems* efendi'nin dervişlerinden olan bu zatın tatlı bir okuyuşu da vardı. *Hacı Faik Bey*'den meşk etmiş, bir hayli talebe de yetiştirmiştir. Veliahd Mehmed Reşad Efendi'ye mensub olduğu için Haleb'e nefy edilmiş, 1305-1310 (M. 1887-1892) yılları arasında orada vefat etmiştir. Ağahamamının sahibi olan Osman Bey, bazı ilâhiler de bestelemiştir.

XIX uncu asrın çok değerli ney üfleyenlerinden ve tanbur ça-

(1) Tarih mısraı 1258 tutmaktadır. Bu yekûna "dem" kelimesinin tekabül ettiği 44 rakamı ilâve edilince 1302 eder.

lanlarından biri de *Halim efendi*'dir. Asıl adı Abdülhalim olan bu zat Bayazıt'ta Soğanağa mahallesinde doğdu. Babası Tahir efendi'dir. Üsküdar'da Tabaklarda Rıfai dergâhı şeyhi Şeyh Nuri efendi'ye intisab etmiş ve bu zatın halifelerinden İstanbul'da Odabaşı dergâhı banisi ve şeyhi Abdullah Vehbi efendi (Vefatı 1285.1868) den hilâfetname almıştır. Bilâhare Erenköyünde Kozyatağı Rıfai dergâhı ile kendi namına anılan Şeyh Halim efendi camiini yaptırmış ve banisi olduğu bu câmi ve tekkede imamlık, hatiblik ve şeyhlik etmiştir. 73 yaşlarında iken 1314 (M. 1896) Ramazanında vefat etti. Kendi dergâhına defnedildi.

Halim efendi, zengin bir adam değildi. Kozyatağındaki cami ve tekkeyi, talebesinden aldığı hocalık ücretinden arttırarak yaptırmıştı.

Bu değerli zat, devrinin ney üfleyenleri arasında mümtaz bir mevki ihraz etmiş, tanbur çalmakta da emsalsiz bir kudret göstermiştir. Hamparsum notasına da vâkıf olan bu kıymetli sazende, bir çok talebeler de yetiştirmiştir. *Hüseyn Fahreneddin Dede, Cemal Dede, Dr. Subhi Ezgi* gibi değerli musikişinaslar, ondan pek çok istifadeler temin etmişlerdir. Hattâ *Tanburacı Osman Pehlivan* merhumun dahi ilk saz hocası Halim efendi'dir *Dr. Subhi Ezgi* diyor ki:

"Halim efendi gayet metodlu ve pürüzsüz ney çalardı. Merbut, gayri merbut ve noktalı nağmelerin kâffesinde meharek gösterirdi. Ney ustası *Delî İsmail Dede* idi. Tanburu önce piyasa tanburcularından *Nikolî*'den öğrenmişti. Bilâhare meşhur *İsağ*'ın talebelerinden *Oskiyam*'dan iki üç yıl muntazam surette ders alarak üstad bir tanburcu olmuştu. Bizzat kendisi bana şunları anlatmıştı:

"Önce tanburu âdetâ saz çalar gibi çalıyordum. Fakat bu çalış, beni tatmin etmiyordu. *İsağ*'ın meşhur üç şakirdi *Zeki Mehmed Ağa, Mehmed efendi* ve Kuyumcu *Oskiyam*'dan ikisi hayatta idi. *Zeki Mehmed Ağa*, hiç kimseyle görüşmez ve kimseye bir şey öğretmezdi. Hattâ büyük oğlu *Tanburî Osman Bey* de ondan istifade etmiş değildi. Mütemadiyen *Oskiyam*'ı arıyordum. Bir gün Soğanağadan Nişanca'daki kahveye gitmiş, orada yapılması mutad olan musiki faslında tanburla taksim etmiştim. Sonra *İsağ*'ın bir pesrevini çalmaya başladım. Ben çalarken karşımda kısa boylu bir zat elindeki enfiye kutusuna usul vurarak bizi dinliyordu. Bu hal dikkatimi celbetti. İçimden gelen bir his ile, bu adam mutlaka *Oskiyam*'dır hükmünü vermiştim. Fasil bittikten sonra yanına gittim. Siz, *Oskiyam* efendi değil misiniz dedim. Biraz şaşalıdıktan sonra, evet dedi. Epey zamandan beri kendisini aradığımı söyledim. Memnur ol.

du. O günden sonra iki üç yıl kadar ondan tanbur meşk ettim. Bu zat, tanburu âdeta piyano gibi ve fevkalâde metodlu bir tarzda çalıyordu. *Selim III.* huzurunda da bulunmuştu. Oskiyam'dan ders alan Ermeni zenginlerinden *Karabet* hocasının vefatı üzerine benden de bir kaç yıl tanbur meşk etti."

Merhumu yakinden tanıyan *Bay Hayrullah Yalım* yazdığı bir varakada şunları bildiriyor :

"Şeyh Halim efendi'nin iki oğlu vardı. Büyüğü Baytar binbaşılığından mütekaid Tahir Bey'dir. Küçüğü Rıza efendi ise Mahkemei temyiz istida dairesi hulefasından idi. Halim efendi, büyük küçük her kesin hürmetini kazanmıştı. Bağında üzüm yetiştirir ve bazı kibar âilelere saz meşk ederek maişetini temin ederdi. Geçimi mükemmeldi. Yazın Kozyatağı tekkesinin yanındaki köşkünde, kışın da İstanbul'daki evinde otururdu. Tekkesinin hiç tahsisatı olmadığı halde yazın cuma günleri muhtelif yerlerden gelen dervişan ve muhibbana her hafta beş on sofraya yemek yedirirdi. Son derece sahi ve misafirperverdi. Hatâ uzaktan tekkesine gelen fukaraya şimendifer, vapur ve tütün parası yetiştirirdi. Tekkesinin zâkirbaşı meşhur *Şevki Bey*'di. Cemiyet haftaları tekkenin önü ziyaretçi arabalarıyla dolardı. Tekkesinin başlıca müdâvimleri, Erenköyünde Kadıasker camii şerifi bânisi Kasidecizade Süleyman efendi, Nafia nazırı Zihni Paşa, Maarif nazırı Zühdü Paşa, şair Kâzım Paşa, Maliye nazırı Rüşad Paşa, Nafia muhasebecisi Sadi Bey, Refik Halid Beyin pederi Maliye veznedar başısı Halid Bey.. gibi maruf zevat idi. *Neyzen Aziz Dede* bir gün bana, Halim efendi asrımızın en iyi ney üfleyen üstadıdır demişti."

Halim efendi'nin oğlu *Şeyh Rıza efendi* de babasından ney ve tanbur öğrenmiş, muhtelif tekkelerde ney ve hususî meclislerde de tanbur çalmakla istihar etmiştir. Babasının yerine Kozyatağı Rifai tekkesine şeyh olmuş, 22 Nisan 1930 da vefat etmiştir.

XIX uncu asrın son yarısında büyük bir şöhret kazanan neyzenlerden biri de *Aziz Dede*'dir. Üsküdar'da Doğancılar parkından Ahmediye'ye inen yolun sağındaki bir evde doğdu. Genç yaşında Mısır'a gitti. Neyzenliği önce ora Mevlevîhanesindeki dedelerden öğrendi. Sonra Gelibolu'ya gitti. Ağazade Mevlevîhanesi şeyh vekili Ali efendi'nin meşihatı esnasında matbaha soyundu. Hüsameddin Dede'nin şeyhliği zamanında çilesini bitirdi. Bilâhare İstanbul'a geldi. Dev-

rinin muktedir bir neyzeni olan *Salim Bey*'den istifadeye başladı. *Neyzen Emin* yazıcı, *Hattat Sami efendi* merhumdan naklen diyor ki:

“Aziz Dede, neyini ileriletmek maksadıyla Üsküdarlı Salim Bey'e müracaat edince Salim Bey, kendisine biraz üfle bakayım der. Aziz Dede'nin ney sadasını işidir işitmez, “Sen benimle alay etmeğe mi geldin” hitabında bulunur. Fakat heveskâr olduğunu anlayınca takdir eder ve talebeliğine kabul eyler. Salim Bey, bestelediği eserleri, Aziz Dede'ye çaldırır ve mütelezziz olarak dinlermiş.”

Aziz Dede, Galata ve Üsküdar Mevlevihanelerinin neyzenbaşısı idi. Daha sonra Bahariye Mevlevihanesinde de bu vazifeyi ifaya başladı. Ahmed Celâleddin Dede diyor ki:

“Bahariye Mevlevihanesi şeyhi Hüseyin Fahreddin Dede bir gün bana dedi ki: Ben Aziz Dede'yi davet etsem gelmeyecek, fakat sizi çok sever ve kırmaz. Lütfen söyleyin, bizim dergâhın neyzenbaşılığını da deruhde etsin. Bunun üzerine kendisine söyledim. “Şişman bir adamım, Eyub'a gidip dönmek benim için bir hayli zor olur” diye kabul etmek istemedi işe de ısrarım üzerine reddedemedi ve çarşambaları muntazaman devama başladı.”

Aziz Dede, yetmiş yaşlarında iken 29 Zilkade 1323 (M. 1905) de vefat etti. Üsküdar Mevlevihanesinin bahçesine defnedildi. Mezar taşında *İsmet Bey*'in şu tarih manzumesi kayıtlıdır:

Mevlevî dergehleri serneyzeni iken dîrîğ
 Âlem-i lâhûta pervâz etti bu cân-ı Aziz
 Her dem eylerdi dil-i yârâna taksim-i safâ
 Bîşnev ez ney ders-i pür feyzinden olmuştu mücîz
 Firkatiyle şerha şerha oldu şimdi sinemiz
 Çeşm-i cân-ı ehl-i ma'nâ hasretiyle eşgîz
 Menzili ola tarabgâh-ı makam-ı sermedi
 Kimseye cây-i karâr olmuş mu çerh-i pür sitîz
 Kemterin-i Mevlevî İsmet dedi târihini

کوجدی یاہو عشق مولانا ایله درویش عزیز

— 1323 —

Ahmed Celâleddin Dede ise şu ölüm tarihini düşürmüştür:

Kaldı zemîn-i mutrûban nağme-i nâyden tehi
 Gaib olub miyânedn hayr ile nâmı yâd ola
 Perde-i çârgâhdan çıkdı nevâ-yi âhımız

کیتدی عزیزدده مدد حقہ روانی شاد اوله

— 1323 —

Aziz Dede devrinin cidden üstad bir neyzeni idi. Gerek ney üflemek, gerek saz eserleri bestelemek hususunda büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Vücutte getirdiği "Hicaz peşrevi" Mevlevîhanelerinde çokça çalınan eserlerdendi. Bir takım sazsemâileri ve şarkıları da vardır. Bilhassa "yegâh" ve "uşşak" semâileri şöhret bulmuştur.

Neyzen Emin Yazıcı diyor ki:

"Ben öyle neyzen görmedim. Belki eslâfta da gelmemiştir."

Hâtırat-ı Ömer Vasfî'de şu kayıtlar vardır:

"Aziz Dede: Üsküdar'da mukim ve Üsküdar, Beyoğlu ve Bahariye mevlevîhaneleri neyzenbaşısı olup on âdemin üflediği sesi orta boyu ve şişman karniyle bir üfler idi ki sâmiin bir mislini görmüş değildir. Vaktiyle Mısırlılara çok gitmiş gelmiş, mecâlis-i zevk u tarabda demler çekmiş, taksimler eylemiş, altmışlık olmak muhtemel olduğu bir sinde ve bir kaç gün içinde irtihâl etmesiyle Üsküdar Mevlevîhanesine defn olunmuştur. Peşrev ve semâileri mütedâveldir."

XIX uncu asrın son yarısında yetişen değerli neyzenlerden biri de *Hüseyin Fahreddin Dede*'dir. 10 Muharrem 1271 (M. 1854) de Çırağan sarayının bulunduğu Beşiktaş Mevlevîhanesinde doğdu. Babası mezkûr dergâhın şeyhi *Hasan Nazif Dede*'dir.

İhsan Mahvi merhum "Mevlevî şairleri" adlı gayri matbu eserine - kısmen *Mehmed Ziya*'nın "Nevsal-i Osmani" deki makalesinden istifade ederek- yazdığı tercüme-i halde diyor ki:

"Tesâdüfât-ı garibeden olmak üzere sâlif-üz-zikir Hüseyin efendi'nin müjde-i velâdeti, hîn-ı mukabele-i Mevleviyyede, devr-i Veleddi'de pederlerine ihbâr edilmiş olmağla veled-i müşârünileyh mukabele-nin hitâmında keşide eylediği gülbankte tıfl-ı nevzâdını Hüseyin ismiyle yâd ve tevsim eylemiştir. Çünkü o gün mukabele-i şerifede tesâdüfât-ı haseneden olarak okunan "Hüseyinî âyini" Şeyh Hüseyin efendi merhûmun mazhar-ı tecelliyât-ı Hüseyiniye olacağına zamânının urfâsınca berâat-i istihlâl addedilmişti."

Nazif Dede, 1278 (M. 1861) de vefat edince Hüseyin efendi sekiz yaşında olduğu halde Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhliğine tayin edildi. İcazetnamesi babasındandır. *İhsan Mahvi*'nin "Mevlevî şairleri" nde şu kayıtlar vardır:

“Hüseyin efendi henüz sekizinci sâl-i hayâtında iken pederlerinin vuku-ı irtihâline mebnî Konya’da Âstane-i Hazret-i Mevlânâ postnişini Sadreddin Çelebi efendi tarafından kendisine meşihat-i Mevleviyye tevcihiyle Beşiktaş Mevlevihânesi şeyhi oldular. Sekiz yaşında bir tıfl-ı ebced hâna icâzet verilmesi bazılarınca hoş görülmemiş ise de bu gibi icâzetnameler teberrüken verilmekle onların mu-tâlâa ettikleri mahzurdan âzâdedir. Çünkü icâze müncez değil, hakikat-i hâlde iktisâb-ı ehliyete muallâktır. Şu hâlde mücâz olan âtiyen hasâil-i irşâdiyyeyi ihrâz eylediği takdirde hükmü nâfiz ve hilâfî sûrette infâzı gayr-i câizdir. Şeyh Nazif Dede, mahdûmuna vermiş olduğu icâzetnâmenin zahrını sabiye hilâfetin câiz olduğuna dâir olan âyet-i kerîmeyi yazup 1253 (M. 1837) târihiyle ve mühr-i zâtîsiyle tahmîm eylemiştir. İşbu icâzetnâme Karahisar Mevlevihânesi şeyhi *Kemaleddin Çelebi* efendi ve muahhâren Mısır dârülmevlevîsi şeyh-i kâmilî *Azmi Dede* tarafından tecdîd edilmiştir”.

Hüseyin Fahreddin Dede, şeyh olmadan evvel Beşiktaş Rüşdiyesine devam etti. Sonra Hindli İskender efendi’den Farsça ve Fransızca, kayın babası Yenikapı Mevlevihânesi şeyhi Osman Salâhaddin Dede’den Arabça, Sami Paşa’dan da Mesnevî okudu. 1289 (M. 1872) da Osman Salâhaddin Dede’nin kızı Faṭma Aliye Hanım’la evlendi. Fatıma Mü’mine, Fatıma Fasiha, Fatıma Destînâ isimlerinde üç kızı ile Hasan Nazif isminde bir oğlu dünyaya geldi.

Beşiktaş Mevlevihânesi önce Maçka’ya sonra da Bahariye’ye nakledilmişti.

1329 (M. 1911) senesi ramzanının 21 inci günü kendisinde bir rahatsızlık hissetti. Başı dönmeye başlayarak bir hayli terlemişti. Celb edilen Belediye tabibi, kolera ihtimali ile, harem daire-sinin kordon altına alınmasını ihtar eyledi. Hüseyin Dede telâş ederek, ertesi günü vefat etti.

Üsküdar’lı Tâlât merhum, şu mücevher ölüm tarihini söyledi:

Vâsıl ola cemâle vâsıl ola cemâle

کیتدی حین افندی درگاه ذوالجلاله

— 1329 —

İsmet Bey de şu tam tarihi kaleme almıştır:

عشق مولانا ابله کیتدی حین التولی

— 1329 —

Bahariye Mevlevihanesi dervişlerinden Manisalı *İbrahim Zuhârî Dede* şu tarihi vücade getirdi:

Serbekef geldi Zuhârî söyledi târihini

دار جنتہ حسین اولسون علیک ہمدی

— 1329 —

Merhumun mensublarından *Bay Rüşdî* ise şu tarihi vücade getirmiştir:

Vâkıf-ı bahr-i rümûzât-ı kitâb-ı Mesnevî
 Ârif-i kenz-i hakikat Şeyh Hüseyin-i Mevlevî
 Lem'a-i feyziyle tenvir eyler iken âlemi
 Söndü hayfâ bezm-i irfânın çerağı pertevi
 Pişüvâ-yi ârifin dense sezâdır şânına
 Çünkü asrın ehl-i fazl hep olurdu peyrevi
 Vâyedâr-ı feyz olub her vech ile ruhsûdegân
 İştibâh u za'fe düşmüş niçe dil oldu kavî
 Hâsılı bir mürşid-i âlîtebârın bezmine
 Cân atan erbâb-ı dil aldı nisâb-ı ma'nevî
 Aşk-ı Mevlânâ ile sohbetserây-i âlemi
 Âkıbet terk eyleyüb oldu hamûş ü münzevî
 Arz ider Rüşdî kemâl-i hüzn ile târih-i tâm

کیتدی عرفان کوہ، اہاد حسین موی

— 1329 —

Hüseyin Fahreddin Dede, tasavvufta, Mesnevî takririnde, devrinin kıymetli bir şahsiyeti idi. Divan edebiyatı tarzında kaleme aldığı şiirlerde de muvaffak oluyordu. Kendi el yazısıyla vücade getirdiği bir şiir mecmuası bugün Yenikapu Mevlevihanesi son şeyhi *Bakî Dede* merhumun oğlu Bay Rüşdî'dedir. Fakat Hüseyin Fahreddin Dede bilhassa Musiki sahasında emsaline tefevvuk etmişti. Eslâfın eserlerinden bir çoğu mahfuz idi. Neyle yaptığı taksimlerin, taklid edilemeyecek kadar üstadane olduğu söylenmektedir. Kendisinden bir çok eserler meşk etmiş olan *Dr. Subhî Ezgî* de hocasının "kadife gibi ney üflediğini; kırık dökük değil, memduh nağmelerle taksimler" yaptığını tahassürle ifade etmektedir. *Âkif Paşa'nın* "tıfl-ı nâzenînim unutmam seni" mısraıyla başlayan türküsünü besteleyen ve bir kaç şarkı da vücade getiren *Hüseyin Fahreddin*'in en mühim eseri, Acemaşiran âyini'dir.

İhsan Mahvî'nin gayri matbu eserinde şu kayıtlar vardır:

"Şeyh Hüseyin efendi, asr-ı ahirde yetişen zurafâ miyânında, hilm ü tevâzuuyla, meclis ârâhğî ile etvâr-ı asilânesi ile temeyyüz etmiş ricâl-i Mevleviyyemizdendi. Reftârı, tarz-ı telebbüsü, usûl-i maişeti hakikaten şeyhâne ve kibârâne idi. Eyyâm-ı resmîyede Şeyh dâiresinin dereye nâzır ve niçe hâtîrât-ı zevk âverin ma'kes-i lâtifi olan Südlüce'ye karşı bulunan hücre-i iştigalinde ziyâretine şitâb eden zevâtı kendine hâs bir vaz'-ı mahviyetkârî ve tebessüm ile kabûl ve izâz ve dâire-i husûsiyetine dâhil olan yâran ve evid-dâsını da şühâne dervîşâne bir tavr u edâ ile ikrâm ve taltîf ederdi. Hulâsa hazret-i Şeyh ziyyü kıyâfetle bir Mevlevî şeyhinin bütün zarâfetinî câmi' idi. Nâzîkî-i etvârı kendisini bilenlerce meşhûrdur. Peder-i mükerrerlerinin tecelliyât-ı ârifâne ve sünühât-ı fikriyye-i şâirânesinin vâris-i zarâfet şiârı olub eş'ârında *Fahrî* tahallüs ederlerdi. Eş'âr ve manzûmatı rikkat-i hiss ü hayâl ile memlû, tasavvurât ve tahayyülâtı icâbât-ı sofîyâneye muvâfık olarak hakikaten rengin ve revnakdârdır. Hânedân-ı celîl-ül-ünvân-ı Resûlüs-sakaleyn'e olan fart-ı mahabbetî hasebiyle ekser-i eş'ârını o âile-i celîle-i âftâb pâyeye hasr eylediği gibi cihân-ı ma'nevî-i ma'rifetin şems-i tâbânî olan Cenâb-ı Mevlânâ hakkındaki ihtisâsât-ı amîka-i ta'zîmkârîsî kendisini her dem o muhit-i muallâ ve mübâreke sevk ederek mevcûdiyyet-i bâkîyesini anın medh ü senâsına sarf ü isâr eylemiştir. Âile-i mükerreme-i Mustafevî anın nazarında bir âfitâb-ı cihân efrûz ise, Cenâb-ı Celâleddin de o kurs-ı semâpâyeyin hâle-i nûrânurunu teşkil ederdi. Bunun için bu vâdideki eş'ârında ağlar, sirişk-i teessür dökerdi."

"Şeyh-i mağfûrun neyzenlikte behre ve iktidârı zamânında mevcut neyzenlerin taht-ı tasdikında idi. O devirde Hüseyin efendi kadar ney çalan yoktur. Nâyı ibtidâ Musika-i hümâyun memurlarından Beşiktaş Mevlevîhanesi neyzenbaşısı *Salih efendi*'den öğrendi. Musika-i hümâyun ferîkî nâyzen-ı şehîr *Yusuf Paşa* merhumdan da müddet-i medîde temeşşuk etmişlerdir. Fenn-i musikiyi de *Mutaf zade Ahmed* ve *Zekâî Dede* efendilerden öğrenmiştir. Elyevm Yenikapu ve Bahariye Mevlevihâneleri küdümzenbaşısı *Zekâî zade Ahmed efendi* şeyh-i mağfûrdan nây meşk etmiş ve bir çok kâr ve besteler taallüm eylemişlerdir."

Rauf Yekta merhum diyor ki (*Nevsal-i Osmanî 1328*):

"... Hüseyin efendi, pek genç yaşında iken musikiye intisab ederek ibtidâ neyzen-i şehîr *Yusuf Paşa*'dan müddet-i medîde ney

taallüm etmiş ve muahharen *Dede efendi* ahass-ı tilâmizinden *Mutafzade Hacı Ahmed efendi*'den pek çok âsâr-ı nâdire-i musikiye alarak tevsî'i ma'lûmât eylemiştir. Bu âsâr-ı nâdire arasında *Nâ-yî Osman Dede*'nin Miraciyesi bilhassa şâyân ı zikirdir. Mutafzade'nin vefâtından sonra *Zekâî Dede*'den de bir çok fasıllar geçmiş idi. Neyzenlikteki iktidâr-ı fevkalâdesi dinleyenlerin malûmu olup ruhnevaz, hazin ve gayet kıvrak nağmeleriyle sımâh-ı dil ü câna lâhûtî bir te'sîr-i câzibedâr ifâza ederdî. Savt-ı lâtifî müessir olduğundan kendine mahsus bir edâ-yi dilnişin ile nağmeserâ olduğu vakit erbâb-ı vecd ü hâl ruhlarının avâlim-i ulviyyeye doğru yükseldiğini duyarlar idi. *Acemaşîvan* makamında besteledikleri âyin-i şerif, bestekârlık san'ati-i dakikasında ne derecelere kadar ileri gittiğini ifhâma kifâyet eder. Hele bu âyin-i şerifin "Devr-i kebir" usûlündeki parçasını birinci usûlün hitâmiyle negamat münkati' olmayıp ikinci usûl ile berâber hitâma ermesi gibi- cidden "reh-i nârefte" itlâkına şâyân bir tarzda bestelenmesi fikr-i ihtirâ' ve teceddüde mâlik dühât-ı musikiyeden olduğunu gösterir. Müşârünileyhin daha bir çok âsâr-ı mu'tebere-i musikiyesi vardır. Ezan cümle kayın biraderi *Celâleddin efendi*'nin "Dügâh" âyin-i şerifi için tanzîm ettiği peşrev-i kıymetdâr emsâline nâdir tesâdüf olunan bir eser-i bedâyi'güsterdir. Makamat-ı sâire arasında pek sevdiği "Karcıgar" makamından da mükemmel bir "kâr" tasnif etmiş ise de notaya almadığı için bugün ziyâna teessüf etmekten başka bir şey yapılamaz..."

Merhum *Rauf Yekta*, "Esatiz-i elhan" da bir münasebetle şunları da söylüyor (*Zekâî efendi*, S. 30).

"Ulûm-i sâirede müsellemlen olan kemâlât-ı ârifânelerinden başka ameliyye-i musikide dahi hâiz oldukları iktidâr-ı ciddînin derecât-ı mümtâziyesi âsâr-ı bergüzide-i ustâdâneleriyle rehîn-i mertebe-i sübût olan Hüseyin efendi hazretlerinin mükemmel tercümeihâli Esatiz-i elhânın eczâ-yi âtiyesi ile neşredilmek müsammem bulunduğu meziyyât-ı âliye-i fâzilânelerî hakkındaki takdirât-ı âcizânemizi oraya telif ediyoruz."

Fekat *Rauf Yekta* merhum bu arzusunu yerine getirememiştir.

XIX uncu asrın son yarısında yetişen değerli neyzenlerden biri de *Cenal Dede*'dir. Yenikapı Mevlevîhanesi kudümzenbaşısı *Ahmed Hüsameddin Dede*'nin oğludur. 1277 (M. 1860) de İstanbul'da doğdu. Genç yaşında musiki, edebiyat ve tasavvufa çalıştı. Ney-

üstadı, Bahariye Mevlevihanesi şeyhi *Hüseyin Fahreddin Dede*'dir. Halim efendi'den de istifade etti. Farsçayı, meşhur Mesnevihan Selânikli Esad Dede'den öğrendi. Yenikapı Mevlevihanesinde epey müddet neyzenbaşılık etti. 1317 (M. 1899) de vefat ett. *İsmet Bey* merhum şu tarihi vücade getirmiştir:

Şeyh Nâsır Dede ahfâd-ı kirâmından olub
Hizmet eyler idi ihlâs ile bu dergâha
Çekdi gülbang-i niyâzı dedi *İsmet târih*

واردی نایزن باشی درویش جمال الله

— 1317 —

Bay Ahmed Remzi Akyürek te şu ölüm tarihini kaleme almıştır :

سَر نِیْزَن بَابِ جَدِید	نَاکِه مَقَامِش رَارَسِید
این پردهای جان برید	چون ارجی درکوش شد
نَامِش جَانِ الدِّینِ بُوَد	دِیدارِ مَعْنِی رُو تُوَد
وَجِه حَقِیْقَتِ بَر کَشُوَد	بِرِمَا سُوَارُو پُوشِ شُد
چون کرد آن نغمه سرا	آهْذِکِ دَر کَاهِ بَقَا
تَارِخِ جَوْهَرِ رَمْزِیَا	نِیْزَن دَدِه خَامُوشِ شُد

— 1317 —

Cemal efendi'nin *Hüseyin Fahreddin Dede* kıymetinde üstad bir neyzen olduğu söylenmektedir.

Bu asrın maruf neyzenlerinden Edirneli *Nakşi Dede*'nin yetiştirdiği *Subhi Bey* ile *Yusuf Paşa* çıraklarından Üsküdar Mevlevihanesi neyzeni *Osman Dede*, Gelibolu Mevlevihanesi neyzenbaşısı *Çerkes Ahmed Dede*, "Galata kulesine bir başpare yapsalar ney deye üflerim" deyen meşhur *Ruhî Dede*, *Musa Dede*, *Ziya dede...* gibi neyzenleri de burada zikretmek icab eder.

Bu asrın en değerli iki giriftzeni ise, *Üsküdarlı Rıza* ve *Mah. mudpaşalı Hakkı Beylerdir*. Bestekâr *Hacı Faik Bey* de iyi bir neyzen ve giriftzen idi.

Mevlevî tekkelerinde nadir olarak "Rübab, keman, kemençe, kabanun" gibi çalgılar da çalınmıştır. Meselâ *Nâsır Abdülbâkî Dede*'nin "Defter-i dervişan" ında "Rübâi Seyyid Derviş Mehmed-ül-Mevlevî" nin Sefer 1224 (M. 1809) da vefat ettiği kayıtlıdır. XIX uncu asrın son nısfında yetişen kudümzenbaşı *Hüsameddin Dede*'nin de bazı âyin günlerinde "Rübâb" çaldığı malumdur.

XIX uncu asra âid Metinler

Ali Nutkî Dede

— 1 —

— Şevk u tarab âyin —

ای حیرت خوبان جیان روی خوشت
وی قبله زاهدان دوا بروی خوشت
از جمله صفات خویش عربان کشم
تاغریطه خورم برهنه در جوی خوشت ... الح (1)

Abdülhamid Dede

— 1 —

— Şevk u tarab İlâhi, Düyek —

Yuvamdan uçalı eylerem cevân
Bu fenâ bağında anda neylerem
Lâmekân bağçesin eylerem seyran
Seyr-i vâlâ iken anda neylerem (2)

Sultan Selim III.

— 1 —

— Suzidülârâ Âyin —

دلبری و بیدلی اسرار ماست
کار کار ماست بچون اویار ماست
نوبت کینه فروشان در گذشت
نوفروشانیم و این بازار ماست ... الح (3)

(1) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, Mevlevî âyinleri, Cild: 13

(2) Sd. Mc., mecmuada "Sultan Selim-i sâlis'in muallimi Abdülhamid Dede" kaydı vardır.

(3) Güftesi ile bestesinin notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı, "Mevlevî âyinleri".

— 2 —

— *Acem Püselik ilâhî, G. Mısrî Nıyâzî* —

Kalbinî bâğ-i cinân et ravza-i tevhîd ile
 Can dimağın kıl muattar nefhs-i tevhîd ile
 Ka'be-i nûr-i siyâhın bî nihâyet yolların
 Kat'eder erbâb-ı aşk bir lem'a-i tevhîd ile
 Her ne denlû rû siyeh ettiyse isyânın senin
 Ağarır bî şek yüzün bu gurra-i tevhîd ile
 Mâverâ-yî ins ü cinni seyr idüb arşa çıkar
 Kim ki mi'râc eylediyse cezbe-i tevhîd ile
 Ey *Nıyâzî* ârif-i billâh gönülden selb eder
 On sekiz bin perdeyi bir lem'a-i tevhîd ile (1)

— 3 —

— *Arazbar ilâhî, G. Muhibbî* —

Âşıkın gitmez dilinden hiç bu hûy ü hây-i aşk
 Tutsa ger arz u semâyı serteser gavga-yi aşk
 Ka'rına irişmedim mâhî olub kasd eyledim
 Tûl ü arzı yok aceb ummân imiş deryâ-yi aşk
 Bezm-i gamda çeng gibi hem inlemek kanûn olur
 Her kimin gönlünde kala bu sadâ-yî nây-i aşk
 Kendi hâlinde yürürken başıma sultân idim
 Eyledi derd ü belâya mübtelâ sevdâ-yi aşk
 Ey *Muhibbî* (2) âlem içre ana âşıklık harâm
 Bu melâmet küyi içre olmaya rüsvâ-yi aşk (3)

— 4 —

— *Pesendide İlâhî, G. Nazîm* —

Reh-i aşkında bî sabr ü şikîbim yâ Resûlâllah
 Seni her kim severse ben rekîbim yâ Resûlâllah
 Gözüm eşğ ile mâlâmâl gönlüm aşk ile memlû
 Baîdim sûretâ ma'nen karîbim yâ Resûlâllah

(1) Rş. Mc.

(2) *Muhibbî* mahlasıyla şiirler yazan Osmanlı hükümdarı Kanunî Süleyman'dır. Vefatı: 974 (M. 1275).

(3) Os. Mc.

Karîn eyle gül-i gûş-i kabûle nâle-i şevkîm
 Riyâz-ı midhatinde andelibim yâ Resûlâllah
 Nola şerh eyledikce vasfını cezb-i kulûb etsem
 Senin bîmârın olmuşken tabibim yâ Resûlâllah
 Nazîm âsâ olub şîrin mezâk-ı lezzet-i na'tin
 Zebânım mâil-i şehd ü zebîbim yâ Resûlâllah (1)

— 5 —

— Şevk u tarab Durak, G. Nazîm —

Girandır çeşm-i dilde hâb-ı gaflet yâ Resûlâllah
 Meğer bîdâr ide subh-i hidâyet yâ Resûlâllah
 Derûnum şulezâr etti serâser âteş-i isyan
 Meğer itfâ ide eşg-i nedâmet yâ Resûlâllah
 Nola bâr-ı girân-ı ma'siyet kaddim düta itse
 Getürmez hâsılı dağ olsa tâkat yâ Resûlâllah
 Metin-i üstüvâr olsa aceb mi Çaryâr'ındır
 Cihâr erkân-ı eyvân-ı şeriat yâ Resûlâllah
 Kabûl eyle meded derdinle mahrûm etme sultânım
 Senin mahzûnunun sen eyle şefkat yâ Resûlâllah
 Benim de hâlîme rahm eyle hengâm-ı şefâatde
 Usât-ı ümmete rûz-i kıyâmet yâ Resûlâllah
 Günehkârım günehkârım günehkârım Nazîm âsâ
 Şefâat kıl şefâat kıl şefâat yâ Resûlâllah (2)

— 6 —

— Şevk u tarab ilâhî, Düyek, G. Mısri Niyâzî —

Aşkın meyine ben kana geldim
 Şevkin nârına hoş yana geldim
 Şem'i tevhidi gördüm yakılmış
 Gîtdi kararım pervâne geldim
 Halka-i zikrî kurmuş âşıklar
 Ben de sahnında cev'lâna geldim
 Yâremi bildim yârimden imiş
 Bunda Niyâzî Lokmân'a geldim (3)

(1) Os. Mc.

(2) Os. Mc., Sd. Mc.

(3) Sd. Mc.

Nâsır Abdülbâkî Dede

— 1 —

— *Acem Püselik âyin* —

آن کس که ترا دارد از عیش چه کم دارد
 وانکس که ترا بند ای ماه چه غم دارد
 پس عاشق آشفته آسوده و محوش خفته
 در سایه آن زلف تو حلقه خم دارد ... الخ (1)

Künhî Abdürrahim Dede

— 1 —

— *Hicaz âyin* —

من عاشق آن حسم عشقت متاجم
 از صومعه بیروم در کوی حرا بام
 من سده سلطان سلطان جهان بام
 زاندم که رخس دیدم شوریده و حیرانم ... الخ (1)

Uncuzade Emin

— 2 —

— *Arazbar ilâhî, G. İsmâil Hâlis* —

Zülâli lütfun ile kandı gönlüm yâ Resûlallah
 Firâkın âtesiyle yandı gönlüm yâ Resûlallah
 Seni dilde tutarsam havfım olmaz nârdan asla
 Cehennem ismin işitti utandı yâ Resûlallah (2)

(1) Bu iki âyinin notaları için bakınız: İstanbul Konservatuarı neşriyatı, Mevlevî âyinleri.

(2) Bu ilâhî Millet kütüphanesindeki 637 numaralı mecmuaya 15 Receb 1212 (M. 1797) tarihinde ilâve edilmiştir.

“Güfte Uncuzâde İsmâil Hâlis efendi beste birâderi Emin efendi” kaydını havidir.

Adapazarlı Osman Bey

— 1 —

— *Baba tahir ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Dehr-i dûna dil veren âkil değil divânedir
 Mansıb-ı devlet ki dersin bir kuru efsânedir
 Âşinâlık kesb edenler çerh-i sergerdân ile
 Serseri kalmıştır ol Hak'dan bu gûne kânedir
 Gençini mü'minlerin gönlünde pinhân etti Hak
 Ann için dâimâ bu şehri-i dil virânedir
 Çünkü bir câdüya benzer bu cihan gayet sakın
 Tâlib-i dünyâ-yi dünun hidmeti şeytânedir
 Mâsivâdan el çeküb Allah ile dostluk eden
 Dinde *Seyyid Nizâm oğlu Aceb* merdânedir (1)

— 2 —

— *Nevâ ilahî, G. Seyyid Seyfullah* —

Merhabâ ey nesl-i pâk-i nûr-i Yezdan merhabâ
 Merhabâ ey câmi'-i âyât-ı Kur'an merhabâ
 Merhabâ ey zübde-i Âli Muhammed merhabâ
 Merhabâ evlâd-ı Hayder Şâh-ı merdan merhabâ
 Merhabâ ammin Hasen hulk-ir-Rızâ'dır çün senin
 Merhabâ ceddin Hüseyin şâh-ı şehîdan merhabâ
 Merhabâ Zeyn-ül-ibâd ü Bâkır ü Ca'fer Zekî
 Sende zâhir olmuş ol âdâb ü erkân merhabâ
 Merhabâ Mûsî-i Kâzım hem Alî Mus-er-Rızâ
 Sırrımın mâhrem olan sultân-ı irfan merhabâ
 Merhabâ olsun Takî vü bâ Nakî hem Askerî
 Bunların kaim makamı pîr-i pîran merhabâ
 Merhabâ şâhım Muhammed Mehdi'den evvel gelüb
 Mürde diller kıldın ihyâ câna cânan merhabâ
 Merhabâ reddetme *Seyyid Seyfi* bendendir senin
 Yüz sürer dergâhına her gün garîbân merhabâ (2)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

— 3 —

— *Segâk ilâhî, G. Sümbülî Fahrî* —

Essalâ gelsün gelen meydân-ı aşka essalâ
Başını top eyleyüb çavgân-ı aşka esselâ
Bâb-ı Hak'da Fahriyâ her rûz ü şeb nâlân olub:
Âşık-ı sâdik olan sûzân-ı aşka esselâ (1)

Musahib Sadık Ağa

— 1 —

— *Hümâyün ilâhî, G. Yahya* —

Ehl-i derdin derdine dermân iken tekrâr-ı Hû
Sır nedir kim inledir âşıkları ezhâr-ı Hû
Bâğı hûda bülbül isen Hû deyüb efgâna gel
Kim bahâr-ı Hû irüb zeyn oldu hoş gülzâr-ı Hû
Katıdır taştan meğer kalbîn ki *Yahyâ* Hû deyüb
İnlemezsin gayretin yok inledir dağları Hû (2)

Mustafa Dede

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, G. Abdürrahîm Tîrsî* —

A şeyhim senin yoluna kurbân olayım gıdeyim
Her ne kim emr eyler isen fermân olayım gıdeyim
Bir katreyim geldim sana sen ummansın daldım sana
Karışayım senden ana ummân olayım gıdeyim
Allah nûrundan bir nursun kaldır nıkabı kul görsüm
Dost bağçesinde bir gülsün bülbül olayım gıdeyim
Bildigini bildir bana gördüğünü göster bana
Sevdiğini sevdire bana kulluk edeyim gıdeyim
Benim şeyhim mürvet kâni Eşrefzâde hâsülhâsı
Bu *Abdürrahîm-i Tîrsî* benden olsayım gıdeyim (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Mst. Mc.

(3) Mst. Mc.

Şikârîzade Hacı Ahmed

— 1 —

— Arazbar tevşih, G. Nazim —

Fahr-i âlem mahrem-i râz olduğu şebdir bu şeb
 Kâinât envâr-ı rahmetle lebâlebdır bu şeb
 Nâme-i a'mâl-i ümmet ol şefî'i mahşerin
 Ziver-i imzâ-yi afviyle müzehhâbdır bu şeb
 Müjdeler ey mağfîret cûyan Habîb-i Kibriyâ
 Meclis-i hân-ı İlâhîde muhâtabdır bu şeb
 Müstecâb olsa revâdır da'vet-ı ehl-i niyâz
 Kim zemîn ü âsman pür sıyt-ı yâ Rab'dır bu şeb
 Vaktidir mi'râc-ı ümmide urûc eyle *Nazim*
 Vâsıl-ı maksûd olur her kes mücerredır bu şeb (1)

— 2 —

— Arazbar ilâhî, G. Hakikî —

A gönül neylersin sen bu cihânı
 Kalur sanma sana bu mülk-i fânî
 Kanî bu âleme sultân olanlar
 Koyuben gittiler nâm ile şânı
 Bakın şol sinlere ibret gözüyle
 Türâb etmiş niçe sâhibkırânı
Hakikî gafil olma kıl hazer kim
 Ecel gelür bir gün vermez amânı (2)

— 3 —

— Arazbar ilâhî, G. Nasuhî —

Kâ'be et kalbini sen büthâne sansunlar seni
 Beyt-i akla girme kim divâne sansunlar seni
 Mal ü câhın meylini sen terk idüb aşkında ol
 Cûş kıl bir hâl ile ummâne sansunlar seni

(1) Mvh. Mc., Sd. Mc. Bir mecmuada "nühuft" olarak gene Şikârîzade namına kayıtlıdır: Mst. Mc.

(2) Mst. Mc., Os. Mc., Sd. Mc.

Zillet içre bulmak için lezzet-i fakr ü fenâ
 Âşık-ı şûrîde ol mestâne sansunlar seni
 Bu vücûdun haymesin çâk eyleyüb meydâna gir
 Nâr-ı aşka şöyle yan pervâne sansunlar seni
 Kâmilin kalbinde zâhir ayn ü mîmin sırları
 Ey *Nasûhî* sâkit ol bigâne sansunlar seni (1)

— 4 —

— *Bayatî Duruk, G. Yunus* —

Nice bir uyursun uyanmaz mısın
 Göçtü kervan kaldık dağlar başında
 Dellâllar çağrışır inanmaz mısın
 Göçtü kervan kaldık dağlar başında
 Bülbül olub dost bağında ötegör
 Eyu amellerle yükün tuta gör
 Efendimin kervanına yetegör
 Göçtü kervan kaldık dağlar başında
Yunus sen bu dünyâya niçin geldin
 Gece gündüz Hak'kı zikr etsün dilin
 Enbiyâya uğramaz ise yolun
 Göçtü kervan kaldık dağlar başında (2)

— 5 —

— *Hicaz Mersiye, Evsat, G. Seyyid Seyfullah* —

Yâ Resûlâllah bize gör netdi âsi ümmetin
 Görmeye anlar dahi rûz-i kıyâmet şefkatin
 Şah Hüseyin'in ettiler hâke berâber cismîni
 Kılmadılar ol munâfıklar senin hiç hürmetin
 Kerbelâ'da ger göreydin yâ Muhammed hâlimiz
 Tâ kıyâmet sâkin olmazdı bizimçün firkatin
 Kim ki âlem fahrinin evlâdına buğz eyleye
 Yâ İlâhî eyleme ana müyesser cennetin
 Biz muhibb-i hânedân-ı Mustafâ'yız *Seyfiyâ*
 Rûz ü şeb nesl-i Resûlûllah olsun midhatin (3)

(1) Sd. Mc.

(2) Os. Mc., Sd. Mc.

(3) Mst, Mc., Rş. Mc.

— 6 —

— *Hüseynî ilâhî, G. Yunus* —

Mevlâm senin cehennemini oduna
 Birliğin birleyen kullar yanar mı
 Fakîre rahm eyle ihsân eylegel
 Hak yoluna giden mallar yanar mı
 Bir kişi kendin haramdan sakına
 Sofrasında hayır duâ okuna
 Kanâat eyleyen kendî hakkına
 Harama sunmayan eller yanar mı
 Yavuz derler cehennemini odunu
 Nasîb etme lezzetini tadını
 Aşk ile yâd eden bin bir adını
 Seni tevhid eden diller yanar mı
 Yunus der ki pervâne olub yandım
 İki faslım er bağından kurdum
 Ben bu aşkın odunu çokdan yandım
 Yanmaya susayan güller yanar mı (1)

— 7 —

— *Irak ilâhî, Düyek, G. Mevlâna* —

ياحيب الله رسول خالق بكنا توبى
 بر كرمين ذو الجلال ياك وى همنا توبى... الخ (2)

— 8 —

— *Nevrûz ilâhî, Düyek, G. Erzurumlu İbrahim Hakkî* —

Hak şerleri hayr eyler
 Zannetme ki gayr eyler
 Ârif anı seyr eyler
 Mevlâ görelim neyler
 Neylerse güzel eyler
 Kalbin ana berk eyle
 Takdîrini derk eyle

(1) Os Mc.

(2) Os. Mc., Mst. Mc., Mvh. Mc., Güfte için bakınız: S. 176.

Tedbirini terk eyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bir şey'i murâd etme
Olursa inâd etme
Hak'dandır o redd etme
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Hak'kın olacak işler
Boştur gızm ü teşvişler
Ol hikmetini işler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Deme şu niçün şöyle
Yerinedir ol öyle
Bak sonunu seyreyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bil elsine-i halkı
Aklâm-ı Hak ey *Hakkî*
Öğren edeb ü hulkı
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler (1)

— 9 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Estağfirullah-el-azîm mürâyînin işlerine
Gördü sücûd eylemedi dilberimin kaşlarına
Gönül karanlığı gidüb ne hoş mün:vver olmadı
Nazar idüb dilberimin incu gibi dişlerine
Başdan ayağa yârimin nûr idüğün bilmediler
Zâhidler eksik olmasun belâları başlarına
Sâfî bu aşk işin değil derdlere uğradır seni
Yar yüreğim bir nazar et bu bağrımın başlarına

(1) Mst. Mc.

Seyyid Nizamoğlu cihan doldu cemâl-i yâr ile
Görmədiler gözler anı girmedi hiç düşlerine (1)

— 10 —

— *Rast ilâhi, G. Fethi* —

Ey Rabb-i Râhman Eyle gel ihsan
Kalmasun vîran Bu dil-i nâlân
Ad ile sanım Gide sultânım
Yolunda cânım ideyim kurban
Lûtf u ihsân et yolun âsân et
Aşkı mihmân et kalbe ey Sübhan
Feyz-i Sübhânî olsa, erzânî
Kul iken anı eyler âlişan
Bakma sen hâle irgür ahvâle
Bîzm-i visâle muntazır bu cân
Fethi miskîne Gönlü gamgîne
Kalbi derdine eyle gel derman (2)

— 11 —

— *Segâh ilâhi, Düyyek, G. Adli* —

Güneş gibi eğerçi serseriyem
Hele kayd-ı taallûktan beriyem
O câyn bân de bî pâ yü seriyem
Nitekim tendedir cânım diriyem
Tarîk-ı Halvetînin çâkeriyem
Mezâr-ı Sünbülün hâk-i deriyem
Niçe mihnet çeküb dil bahr ü berde
Akıttı kanlı yaşlar rûy-i zerde
Düşüb aşkın ile âteş-i derde
Özün çâk eyledi *Adli* bu yerde
Tarîk-ı Halvetînin çâkeriyem
Mezâr-ı Sünbül'ün hâk-i deriyem (3)

(1) Mst. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Mst. Mc., Rş. Mc.

— 12 —

— *Segâk ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Dervişlik başdadır taçda değildir
 Kızdırmak oddadır saçda değildir
 Ararsan Mevlâ'yı kalbinde ara
 Kudüs'de Mekke'de Hac'da değildir
 Eğer bir mü'minin kalbin kırarsan
 Hak'ka eylediğin secde değildir
 Kabûl et *Yunus*'un erken sözünü
 Başa gelür bir gün geççe değildir (1)

— 13 —

— *Süzidil ilâhî, Evsat, G. Merkez* —

Kanî bizden evvel gelen veliler
 Bunu böyle buyurmuşdur ulular
 Âb-ı kevser ırmağından dolular
 İçer cân ü dilden tevhîd edenler
 Sür tevhîdi gözün gönlün açıla
 Varma Hak'kın dergâhına suç ile
 Sırat köprüsünü âsan vechile
 Geçer cân ü dilden tevhîd edenler
 Hak'kı seven Hak yoluna çalışur
 Dâim Allah dostlariyle görüşür
 Çıkar gökte meleklerle karışur
 Uçar cân ü dilden tevhîd edenler
 Hak'kın nûru gitmez anın yüzünden
 Silinür perdeler anın gözünden
 Zâhir ü bâtını anın yüzünden
 Açar cân ü dilden tevhîd edenler
 Gel ey *Merkez* gelen geçti o canlar
 Sür tevhîdi ele girmez bu demler
 Sekiz cennet kapusunu feth eyler
 Açar cân ü dilden tevhîd edenler (2)

(1) Os. Me., Sd. Me.

(2) Sd. Me.

— 14 —

— *Uşşak ilâhî* —

Gözüm nûru Fahr-i cihân
 Yetiş yâ Muhammed yetiş
 Âleme gün gibi doğan
 Yetiş yâ Muhammed yetiş
 Yeşil sancaklar yalabır
 Anı gören can talabır
 Acab gulûv etti kâfir
 Yetiş yâ Muhammed yetiş
 Hak'ka, ermiş erler ile
 Ak sakallı pirlere ile
 Cümle peygamberler ile
 Yetiş yâ Muhammed yetiş (1)

— 15 —

— *Uzzal ilâhî, G. Derviş Yunus* —

Bir gece yatur iken ben gaflet ile
 Uyuma der bana Sultan Muhammed
 Gaflet uykusundan uyar gözünü
 Uyuma der bana Sultan Muhammed
 Behem Derviş kendin girdâba atma
 Hak'kın buyurmadığı yola gitme
 Derviş Yunus sakın gafletle yatma
 Uyuma der bana Sultan Muhammed (2)

Abdürrahman Nesib

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, G. Gülşenîzade Hayâlî* —

Gönül hayrân (3) olubdur aşk elinden
 Ciğer büryân olubdur aşk elinden

(1) Os. Mc.

(2) Os. Mc.

(3) Divanda "süzân" dır.

Belâ vü derd ü mihnet güşesinden
 Besî hayrân olubdur aşk elinden
 Niceler tâc ü taht ü mâl ü mülkden
 Geçüb üryân olubdur aşk elinden
 Göre bülbülleri kim mest ü hayrân
 İşi efgan olubdur aşk elinden
 Cihânın müşkilâtı ey *Hayâlî*
 Sana âsân olubdur aşk elinden (1)

— 2 —

— *Bayatî ilâhî, G. Mısrî Niyazî* —

Sevdim seni hep varım
 Yağmadır alan alsun
 Gördüm seni efkârım
 Yağmadır alan alsun
 Geldi dile dildârım
 Buldum gül-i gülzârım
 Şimdengeru hep varım
 Yağmadır alan alsun
 Sen gaib ü hâzırsın
 Her hâlîme nâzırsın
 Ahvâl ile etvârım
 Yağmadır alan alsun
Mısrî'ye vücüb imkân
 Bir oldu kamu a'yan
 Tâat ile ezkârım
 Yağmadır alan alsun (2)

— 3 —

— *Çârgâh Savi, G. Yunus* —

Şûrîde vü şeydâ kılan
 Yârin cemâlidir beni
 Âlemlere rüsvâ kılan
 Yârin cemâlidir beni

(1) Sd. Mc.

(2) Rş. Mc.

Kaddim büküb yây eyleyen
 Bağrım delüb nây eyleyen
 İşim gücüm zâr eyleyen
 Yârin cemâlidir beni
 Gözlerimi giryân eden
 Hem ciğerim biryân eden
 Hayrân ü sergerdân eden
 Yârin cemâlidir beni
 Aklımı başımdan alan
 Beni bu sevdaya salan
 Bir mürşide bende kılan
 Yârin cemâlidir beni
 Kulunu mahzun eyleyen
 Bağrımı pür hûn eyleyen
 Yunus'u mecnûn eyleyen
 Yârin cemâlidir beni (1)

— 4 —

— *Dügâh ilâhî, G. İsmâil Hakkî* —

Derünüm âteş-i hicrâna yandı
 Meded senden kerem senden İlâhî
 Yeter bu gözlerim kana boyandı
 Meded senden kerem senden İlâhî
 Bu *İsmâil Hakkî*'ye nazar kıl
 Sirişgim destmâl-i lütfurâ sil
 Yüzüm güldür koma ana güle il
 Meded senden kerem senden ilâhî (2)

— 5 —

— *Hicaz ilâhî, G. İsmâil Hakkî* —

Aşkın ayân oldu bana
 Hayrette kaldım ben garib
 Şevkinle oldum âşinâ
 Mihnette kaldım ben garib
 Cennet iken yerim benim
Hakkî yere düştü benim

(1) Rş. Mc., Aynı mecmuaya göre, Nesib Efendi, bu ilâhiyi "Sabâ savt"
 olarak da bestelemiştir.

(2) Rş. Mc.

Terkettim eski meskenim
Gurbette kaldım ben garîb (1)

— 6 —

— *Rast ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Doğdu nûrun âleme verdi ziyâ
Zâil oldu zulmet-i arz u semâ
Şâd olub ol dem dedi bây ü gedâ
Merhabâ ey Fahr-i âlem merhabâ
Hakkıyâ âvâze-i hûb ile di gel
Merhabâ ey Fahr-i âlem merhabâ (2)

— 7 —

— *Sûznâk ilâhî G. Hakkî* —

Ey cihan ârâ	Hâlim nic-olur
Perverdigârâ	Hâlim nic-olur
Oldu bedenim	Beyt-ül-hazenim
Acabâ benim	Hâlim nic-olur
Tenim mihnetde	Dilim firkatde
Canım hasretde	Hâlim nic-olur
Amelim günah	Defterim siyâh
Allahım Allah	Hâlim nic-olur
Tutmayan usul	Bulur mu vusûl
Der <i>Hakkî</i> kul	Hâlim nic-olur (3)

Hamamîzade İsmail (Dede)

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ben yürürem yane yane
Aşk boyadı beni kane
Ne âkilem ne divâne
Gel gör beni aşk neyledi

-
- (1) Rş. Mc.
(2) Rs. Mc.
(3) Sd. Mc.

Gâh eserim yeller gibi
 Gâh tozarım yollar gibi
 Gâh çağlarım sular gibi
 Gel gör beni aşk neyledi

Ben yürürem ilden ile
 Dost sorarım dilden dile
 Gurbette hâlim kim bile
 Gel gör beni aşk neyledi

Benzim sarı gözlerim yaş
 Bağrım yara ciğerim taş
 Hâlim bilen derdli kardaş
 Gel gör beni aşk neyledi

Ben *Yumca*-ı bîcâreyim
 Aşk elinden âvâreyim
 Başdan ayâğa yâreyim
 Gel gör beni aşk neyledi (1)

— 2 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek, G. Sezâyî* —

Ey aşık-ı dildâde
 Bir bâde gerek ammâ

Sâkisi ola Mevlâ
 Bir kerre için kat'â

Ol câma olan tâlib
 Nefsine ola galib

İşit bu *Sezâyî*'den
 Dost vechini gösterdi

Gel nüş edelim bâde
 Kim içile me'vâde

Akdâhı anı esmâ
 Gam görmeye dünyâde

Cân ile ola râgıb
 El bağlaya üstâde

Ne gördü Fenâyî'den
 Mir'ât-ü mücellâde (2)

— 3 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Seyid Seyfullah* —

Yandıklarım şâm ü seher
 Senden midir benden midir
 Başımdaki aşkdan eser
 Senden midir benden midir

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

Terkettiğim can ü teni
 Yoğ ettiğim hem ben beni
 Her gördüğüm sanmış seni
 Senden midir benden midir
 Bağırdaki başım benim
 Gözümdeki yaşım benim
 Ah oldu yoldaşım benim
 Senden midir benden midir
 Seyyid Nizâmoğlu sana
 Al benliksiz senden yana
 Sen ben sözü bilmem bana
 Senden midir benden midir (1)

— 4 —

— *Bestenigâr âyin* —

ای قیلة اقبال جهان خاک درت
 سرمایه قبلان قبول نظرت
 امروز تویی ساقی بزم توحید
 فرا بکننا رجوز کوثر بدرت ... الخ (2)

— 5 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Yâ İlâhî cümle sensin cümle sen
 Sen dururken diyemezem bana ben
 Zât-i Hak'ka vâsıl olmaz ol kişi
 Geçmeyince cümle kendi kendiden
 Rü'yet-i didâr-ı dost olmaz nasib
 Nâr-ı aşka yanmayınca bu beden
 Ben bana baksam görünmez bana ben
 Görünen didâr-ı Hak'dır cümleden
 Ben de bildim ki bilinmez Yaradan
 Kişi kendi çıkmayınca aradan
 Görünen Hak'dır gören Hak gösteren
 Yâ Nizamoğlu iki görmek neden (3)

(1) Rş. Mc., Mvh. Mc.

(2) Dede'nin âyinlerinin notaları için bakınız: Mevlevî âyinleri, cilt: 11, 12, 13.

(3) Sd. Mc.

— 6 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Hüdayî* —

Olmayıcak senden atâ kul neylesin yâ Rabbenâ
 Dâim işi sehv ü hatâ kul neylesin yâ Rabbenâ
 İster seni can bülbülü lâkin irişmez akl eli
 Ger açırvermezsen yolu kul neylesin yâ Rabbenâ
 Kim gâmda kim râhatdedir âlem buna hayrettedir
 Hep kabza-i kudrettedir kul neylesin yâ Rabbenâ
 Kim ki ezel dedi Belâ andan ırağ oldu belâ
 Allahu yef'al mâ yeşâ kul neylesin yâ Rabbenâ
 Hak anlamak merd işidir sığmaz akla merd işidir
 Çün Sâni'-i ferd işidir kul neylesin yâ Rabbenâ
 Uçsa kafesten andelib koma *Hüdayî*'yi garib
 Et gülşen-i vashın nasib kul neylesin yâ Rabbenâ (1)

— 7 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Yunus* —

A sultânım sen var iken
 Yâ ben kime yalvarayım
 İsmi Ganî Settâr iken
 Yâ ben kime yalvarayım
 Her dem abâ pûş eyleyen
 Dürlü derde duş eyleyen
Yunus'u bihûş eyleyen
 Yâ ben kime yalvarayım (2)

— 8 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Sünbül Sinan* —

Gel ey sâlik diyem bir söz ki hakdır
 İşidir hakkı ol kim hak kulakdır
 Hadis-i hak'dürür hak söz hakikat
 Eğerçi söyleyen dildir dudakdır

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

Şolar kim geçmedi cân ü cihandan
 Ne duydu aşkı vü ne duyacaktır
 Sorarsan hânkâh-ı aşkı zâhid
 Makâm-ı âlidir ulu ocaktır
 Münevver olamaz zühd ile zâhid
 Anun kârânü yeri bir bucaktır
 Kalanlar zühd ü takvâda mukarrer
 Sefer ehli değildir oturaktır
 Şikâr-ı cânı sayd etmek dilersen
 Dil-i virâneme gel kim yatakdir
 Şiâr-ı âşıkı benden sorarsan
 Cünûn ü âh ü vâh hem ağlamaktır
 Gerekmez âşıkâ keşf ü kerâmet
 Ki âşık olana bunlar tuzaktır
 Anın aşkında iken gayre bakma
 Sakın kim âşıkına ö kıyaktır
 Şerâb-ı aşkı içmiş Sümbülî çün
 Velâkin mest eden şol son ayaktır (1)

— 9 —

— *Eviç ilâhî, G. İbrahim Gülşenî* —

Benem Mecnun sıfat Leylâsı aşkın
 Mahabbet Vânuğ-ı Azvâsı aşkın
 Meveddet husrevî Şirin likada
 Olur bencileyin Dârâ'sı aşkın
 Âlâli aklımı aşkın hayâli
 Oluben serbeser sevdâsı aşkın
 Sor âhî *Gülşenî* Şeyh Rüşenî'den
 Ne bendedir olan Mevlâsı aşkın (2)

— 10 —

— *Ferahfezâ âyin* —

بشنواری چون حکایت میکند
 از جدایی‌ها شکایت میکند

(1) Mvh. Me.

(2) Rş. Me.

کز یستاق نامرا بریده اند
و ز شیر مر دوژن نایده اند ... الخ

— 11 —

— *Ferahfezâ ilâhî, Düyek. G. Yunus* —

Şûride vü şeydâ kılan
Yârin cemâlidir beni (1)

— 12 —

— *Ferahnâk Sart, G.* —

Durman yanalım Âteş-i aşka
Şu'le verelim Âteş-i aşka (2)

— 13 —

— *Hüzzam âyin* —

Mâhest nemidânem hurşîd-i ruhat yane
Bu ayrılık oduna cânım nice bir yane
Sevdâ-yi ruh-i Leyli şüd hasılı mâ hayli
Mecnun gibi vâveylî oldum deli dîvâr... ilh.

— 14 —

— *Hüzzam ilâhî, G. Mevlânâ* —

ای صوفی "اهل صفا ازجان بگو الله هو
ای عاشق عشق وفا ازجان بگو الله هو (3)

— 15 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Bağrımdeki biten başlar
Muhammed'in aşkindandır
Bu gözümde akan yaşlar
Muhammed'in aşkindandır
Her şâm ü seher yandıgım
Âlemlerden usandıgım

(1) Sd. Mc. Güfte için bakınız: S. 527.

(2) Rş. Mc. Güfte için bakınız: S. 393.

(3) Rş. Mc., Meh. Mc.

Çerh urup semâ' döndüğüm
 Muhammed'in aşkindandır
 Ciğerim dağladıklarım
 Su gibi çağladıklarım
 Her seher ağladıklarım
 Muhammed'in aşkindandır
 Dahl edenler devrânıma
 İrmediler seyrânıma
 Kıydığım kendi cânıma
 Muhammed'in aşkindandır
 Görün *Seyfullah*'ın kasdın
 Sever ol Allah'ın dostun
 Sorarlarsa niçin mestin
 Muhammed'in aşkindandır (1)

— 16 —

— *Irak ilâhî, Düyek, G. Zekâî* —

Aşkınla yandır sultânım Allah
 Şevkinle döndür sultânım Allah
 Sensin İlâhım püşt ü penâhım
 Afv et günâhım sultânım Allah
 Neslimi bildir aslımı buldur
 Ölmeden öldür sultânım Allah
 Al beni benden kayd-ı bedenden
 Ayırma senden sultânım Allah
 Eyler *Zekâî* hamd ü senâyi
 Dâim duâyı sultânım Allah (2)

— 17 —

— *Muhayyer ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Yâ Rabbi nûrun hakkıçün
 Ayırma aşkindan beni
 Cennât-ı hûrun hakkıçün
 Ayırma aşkindan beni

(1) Mvh. Mc., Sd. Mc.

(2) Rş. Mc., Mvh. Mc. Sd. Mc.

Rûh-i Resûlullah için
 Sırr-ı nebiyyullah için
 Allah için billâh için
 Ayırma aşkından beni
 Âhım göke olsun direk
 Sen ol heman gönlümde tek
 Ne o gerek ne bu gerek
 Ayırma aşkından beni
 Sermest olayım gezeyim
 Gönlümde nakşın yazayım
 Cümle cihandan bezeyim
 Ayırma aşkından beni
 Zâhidlere ver cenneti
 Müştâkıdır anlar katı
 Ben isterim sen hazreti
 Ayırma aşkından beni
 Gözümdeki sensin gören
 Bu gönlümde sensin duran
 Sensin alan sensin veren
 Ayırma aşkından beni
 Seyyid Nizamoğlu'nun
 Meksûdu didardır anın
 Dür etme vashından senin
 Ayırma aşkından beni (1)

— 18 —

— Muhayyer ilâhî, Düysek, G. Seyyid Seyfullah —

Yâ Rabbi aşkın ver bana
 Hû diyeyim döne döne
 Âşık olayım ben sana
 Hû diyeyim döne döne
 Koma hiç benliğim bende
 Varlığım yoğ eyle sende
 Seni görüb her mekânda
 Hû diyeyim döne döne
 Câha düşdüm Yusuf gibi
 Derde düşdüm Eyyub gibi

(1) Mvh. Me.

Ağlayayım Ya'kub gibi
 Hû diyeyim döne döne
 Şevkân ver bana döneyim
 Tâ kül olunca yanayım
 Gördüğüm seni sanayım
 Hû diyeyim döne döne
 Mevlâm koma beni bana
 Al gönlümü senden yana
 Müştâkın oluben sana
 Hû diyeyim döne döne
 Seyyid Nizamoğlu Kuldur
 Gerek dirgör gerek öldür
 Aşkınla gönlümü doldur
 Hû diyeyim döne döne (1)

— 19 —

— Muhayyer ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah —

Deldi bağrım bülbül-i biçâre nâlânın senin
 Yoksa aldırдын mı sen de verd-i handânın senin
 Bana benzersin behey biçâre ârâm etmeyüp
 Subha dek bu halkı râhat etmez efganın senin
 Gülşeni külhâne döndürdü inildin âteşi
 Nâr-ı hicrandan mı halketdi Hudâ cânın senin
 Ey felek bir yâre eçtin sîneme hiç çâre yok
 Tiğ ile âlûde olmuş tiğ-ı bürrânın senin
 Çünkü Seyyid Seyfi dür oldun visâlî yârdan
 Ağlasun kan ağl:sun bu çeşm-i giryânın senin (2)

— 20 —

— Muhayyer ilâhî, G. Mısrî Niyazi —

Ey derde dermân isteyen yetmez mi derd derman bana
 Ey râhat-i cân isteyen kurban olandır can sana
 Yağmâ edersin varlığın gider gönülden darlığın
 Mahv eyle sen ağyârlığın yâr oliser mihman sana

(1) Rş. Mc., Mvh. Mc. Sd. Mc.

(2) Rş. Mc., Mvh. Mc. Os. Mc.

Sermâye bu yolda heman teslim olur buna inan
Sıdk ile Allah'a dayan etmez mi gör ihsan sana
Kulluğa bel bağlar isen şâm ü seher ağlar isen
Sular gibi çağlar isen tiz bulunur umman sana
Yüzün *Niyâzi* eyle hâk üerd ile bağrın eyle çâk
Kalbin serâyın eyle pâk şâyed gele sultan sana (1)

— 21 —

— *Muhayyer ilâhi, Düyek* —

Düşeli bu aşkın cânım evine
Beni düşürdü bu halkın çîline (2)

— 22 —

— *Nevâ âyîn* —

ای تجلیکاه جام روی تو
وی دم را میل کانی سوی
صدر ابران جان و دل آویخته
دیدم ای دهر زیکا سوی ... الخ

— 23 —

— *Nühüft Durak, G. Sünbül Sınan* —

Benem Mânsûr-i aşk hoê dâra geldim
Cemâlin görmeğe didâra geldim
Enelhak sırrın açub aşk eline
Aluben boynuma berdâra geldim
Benem bîçârê aşk olmuş cihanda
Ne câre derdime dermâna geldim
Görübdür *Sünbüli* dostun cemâlin
Benem bülbül gibi gülzâra geldim (3)

(1) Rs. Mc., Sd. Mc., Piyarist Esad Efendi mecmuasında İsmail Değe namına "Muhayyer Sünbüle" olarak kayıtlıdır.

(2) Rs. Mc., Mvh. Mc. Güfte için bakınız: S. 245.

(3) Sd. Mc., Eîr mecmuada "Nişabur" olarak kayıtlıdır.

— 24 —

— *Sabâ âyîn* —

بشنویداز ناله بانک ریاب
 نکتهای عشق در هر کونه باب
 برفغان توحه کویان دانا
 ای خدا وای خدا وای خدا ... الخ

— 25 —

— *Sabâ Püselik âyîn* —

آتش نرند درد لما الاهر
 کوته نکند منزل ما الاهر
 رعالمیان جمله طربیان باشد
 حر نکند شکل ما الاهر ... الخ

— 26 —

— *Süzidül Durak, G. Mısrî Niyazî* —

Ayağı tozını sürme çekelden gözüme cânım
 Görünür oldu her gâhî gözüme vech-i cânânım
 Niçün sevmeye can anı ki anda buldu cânânı
 Yıkıldı kal'e-i fikrim yapıldı dînim imânım
 Çü bildim vech-i cânânı kamuda sezdim Allah'ı
 Fenâyım Hak'da vallahi ne bilim kaldı ne dânim
 Ki bildim cümle Hak imiş erada gayri yok imiş
 Beküllî anda gark imiş ne ben varım ne erkânım
 Bulundu bir ten ü bir can bu mülkü etdiler seyran
 Niyazî'den görünen ol ben ancak ad ile sanım (1)

— 27 —

— *Süzidül ilâhî, Düyek, G. Mısrî Niyazî* —

Ey gönül güş eyle gel âşıkların güftârını
 Nicedir gör dost ile yanıkların bâzârını

(1) Sd. Me.

Dost belâsı sehmine üryân idüb sinelerin
 Sonra ol yârelerin istediler dermânını
 Aşk odu şöyle yakubdur cism ü cânın anların
 Kül edüb savurdular cümle vücud harmanını
 Sâki.i bezm-i Elest peymânesin içenleri
 Gör ki nice keşf ederler sırr-ı Hak estârını
 Bî nişânın menzilin kaf-ı ademden izleyüb
 Ey Niyâzî böyle bulmuş bulan ol cânânını (1)

— 28 —

— Şehnaz ilâhî —

Kerim Allah Rahim Allah
 Vezirin yok müşirin yok
 Alim Allah Azim Allah
 Aman Allah Amen Allah
 Meded senden muin Allah
 Kerem senden Kerim Allah
 Cihan sensin cinan sensin
 Gönüllerde nihan sensin
 Bu kevn ü lâmekân sensin
 Aman Allah Aman Allah
 Meded senden muin Allah
 Kerem senden kerim Allah
 Zevâlin yok misâlin yok
 Vezirin yok müşirin yok
 Şerikin yok nazirin yok
 Aman Allah Aman Allah
 Meded senden muin Allah
 Kerem senden kerim Allah
 Muhammel Mustafâ hakkı
 Aliy-yi Murtezâ hakkı
 Şehîd-i Kerbelâ hakkı
 Amen Allah Aman Allah
 Meded senden muin Allah
 Kerem senden Kerim Allah (2)

(1) Sd. Me.

(2) Rş. Me., Mvh. Me. Sd. Me.

— 29 —

— *Şehnaz ilâhî, Evsat, G. Yunus* —

Yürük değirmenler gibi dönerler
 El ele vermişler Hak'ka giderler
 Gönül Kâ'besini tavâf ederler
 Muhammed'in kösü çalınır bunda
 O serverin demi sürülür bunda

Derviş Yunus gel gör ne oldu bana
 Aşkın mahabbeti dokunur cana
 Akını başına devşir divâne
 Muhammed'in kösü çalınır bunda
 O serverin demi sürülür bunda (1)

— 30 —

— *Şehnaz ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Beni bu nefsim eyledi hayran
 Gam mıdır eylesen nâle vü efgan
 Bağrımı gel gör anda ne var gör
 Derd ü gamınla dopdoludur kan
 Pervâneler var şem'a yanarlar
 Âteşi aşka sen de yürü yan
 Ölmeden ölsem yüzünü görsem
 Canımı versem vashna kurban
Seyyid Seyfi gel mürşid elin el
 Eyleye tâ kim derdine derman (2)

— 31 —

— *Uzzal ilâhî, Düyek, G. Merkez* —

Eyâ âlemlerin şâhı
 Tecelli kıl teselli kıl
 Gönüller burcunun mâhı
 Tecelli kıl teselli kıl

(1) Sd. Mc.

(2) Rş. Mc., Mvh. Mc., Sd. Mc. Bir mecmuada Dede'nin bu manzû-
 meyi ayrıca "Hicaz" makamında bestelediği de kayıtlıdır: Mvh. Mc.

Ciğerden eylerim feryâd
 Bu benlik da'visinden dâd
 İkilikden kılub âzâd
 Tecellî kıl tesellî kıl
 Bu *Merkezi* kulun candan
 Yine ister seni senden
 Açub hüsnün nikabından
 Tecellî kıl tesellî kıl (1)

Nakşî Dede

— *Şetaraban âyin* —

ای رسول حضرت حق وی حبیب کبریا
 ای ضیای عین تالم وی امام انبیا
 یک پیالهی بده ای ساقی بزم آلت
 بر من مسکین نظر کن ای سراج برضیا ... الخ (2)

Eyuplu Hüseyin Dede

— 1 —

— *Nühüft âyin* —

مازازه دیکرست بیرون زجهان
 منزل نکیم هیچ در شهر صفای
 مازاده ذایم و برذات روم
 بر رفتان یارشد نه یاران صلوات ... الخ (3)

Hacı Hâşim Bey

— 1 —

— *Sûznâk âyin, G. Nazif Dede* —

Bülâceb deryâ dili bî keyf ü kemmiyet menem
 Nüh sadefde dürr-i şehvâr-ı giran kıymet menem

(1) Mvh. Mc., Bu ilâhinin Bayatı, Hüzam ve Segâh makamlorında bes-teleri vardır.

(2) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı, Mevlevî âyinleri, cild: 14, S. 685 - 697.

(3) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı: Mevlevî âyinleri, C. 14.

Kâinatın men medâr-ı devre-i irfânıyım
 Merkez-i sırr-ı hakikat nokta-i vahdet menem
 Sûretâ bir zerreyem ma'nide ammâ âftâb
 Cümle zerrât-ı cihâna tâbiş-i sûret menem
 Vâkıf-ı fenn-i tabâyi' anlamaz keyfiyyetim
 Hiyresâz-ı akl-ı âşir münşi-i hikmet menem
 Terk-i da'vâ ketm-i ma'nâ meşrebim a'mâlara
 Ârife bürka' küşâ-yi sırr-ı cem'iyet menem
 Mâverâ-yi akl-ı Eflâtun Aristâlisiyem
 Âşina-yi akl-ı evvel lübb-i mâhiyyet menem
 Hâkipâ-yi Hazret-i Molla-yi Rûmî'yem velî
 Kîmyâdır tıynetim iksir-i hâsiyyet menem
 Zevk-ı vicdâniyye ashâbı bilür hâsiyyetim
 Kim mezâk-ı ehl-i hâle vecd ile hâlet menem
 Şems ü Mevlâna Muhammed'leAli'nin sırrıyım
 Bir mutalsam kenz-i pür dürdâne-i hikmet menem
 Meşrik-i şems-i kemâl-i aşk-i Mevlânâ olub
 İns ü cinne nâşir-i envâr-i ünsiyyet menem

Ey ki bezâr âferin bu nice sultân olur
 Kulu olan kişiler husrev ü hâkan olur.

Gördükde o rûy üstüne ol hâl-i siyâhı
 İfhâm edemem leyl ü nehâr çekdiğim âhı
 Bin cân alıyor nâz ile bir kerre nigâhı
 Allah için Allah diyelim hû diyelim hû

Derd ü elem-i hecr ile nây eyleyüb efgan
 Esrâr-ı Hudâ söylemede âşıka her ân
 Ey dil olayım dersen eğer mazhar-ı irfan
 Allah için Allah diyelim hû diyelim hû

Duydun mu aceb nâydan esrâr-ı Ali'yi
 Bildin mi Nazîf nükte-i feyz-i ezeliyi
 Ârif olayım dersen eğer sırr-ı hafiyi
 Allah için Allah diyelim hû diyelim hû (1)

(1) Ahmed Remzi Akyüreg'e âid Âyin mecmuasından. Natsı, Day
 Abdülkadir Töre'nin koleksiyonunda mevcuttur.

Dellâlzade Hacı İsmail

— 1 —

— *Irak Tevşih, Evsat, G. Şeyh Galib* —

Sultân-ı rusûl şâh-ı mümeccedsin efendim
 Biçârelere devlet-i sermedsin efendim
 Divân-ı İlâhî'de serâmedsin efendim
 Menşûr-i Leamrûk'le müeyyedsin efendim
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammed'sin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Hutben okunur minber-i iklim-i bakada
 Hükmün tutulur mahkeme-i rûz-i cezâda
 Gülbang-i kudûmun çekilür arş-ı Hudâ'da
 Esmâ-i şerîfin anılır arz u semâda
 Sen Ahmed ü Mahmûd ü Muhammed'sin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim

Biçâredir ümmetlerin isyânına bakma
 Dest-i red urub hâsret ile dûzaha yakma
 Rahm eyle aman âteş-i hicrânına yakma
 Ezcümle kulun *Galib*-i pür cürmü bırakma
 Sen Ahmed ü Mahmud ü Muhammed'sin efendim
 Hak'dan bize sultân-ı müeyyedsin efendim (1)

— 2 —

— *Süzidül İlâhî, G. Hüdayî* —

Ey derdlilerin derdine dermân iden Allah
 Müznib kuluna rahmet-i gufran iden Allah
 Âşıklarına vuslatın ihsân iden Allah
 Kullarına yollarını âsân iden Allah

Bî had keremin gördü *Hüdayî* o Kerim'in
 İhsânına gayet mi var oî Hayy ü Kadîm'in
 Çokdur keremi lütfu o rahmân ü Rahîm'in
 Kullarına yollarını âsân iden Allah (2)

(1) Sd. Mc.

(2) Hüdayî Divanı, Gülşen Efendi tab'ı, S. 135.

— 3 —

— *Şehnaz ilâhî, Düyek, G. Hüdâyi* —

Buyruk senin ferman senin
 Derd ehline derman senin
 Müzniblere gufran senin
 Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
 Lûtf u kerem ihsan senin

Ey vâhid ü ferd ü Ahad
 Ey kadir ü Hayy ü Samed
 Eyle *Hüdâyi*'ye meded
 Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
 Lûtf u kerem ihsan senin (1)

Kadıasker Mustafa İzzet

— 1 —

— *Bayatî durak, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ben dost hevâsına düştüm gayri hevâ neme gerek
 Başımda dost sevdâsı var özge sevdâ neme gerek
 Ey zâhid-i dünyâ perest var zühdünü arz eyleme
 Ben âşık-ı şûrideyim zerk u riyâ neme gerek
 Ben uykumu fikretmezem düş görüb ta'bir etmezem
 Ben gitmezem ben gelmezem fenâ beka neme gerek
 Gerçi sûretde insânım sultân-ı ins ü cânım
 Ben fâriğ-i dü cihânım işbu gavga neme gerek
 Ben *Eşrefoğlu Rûmî*'yem ben bâkiyem kadîmiyem
 Ben ol mürğ-i lâhûtiyem arz u semâ neme gerek (2)

— 2 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Hüdâyi* —

Mevlâm senin âşıkların
 Devrân ederler hû ile
 Yolundaki sâdıkların
 Cevlân ederler hû ile

(1) Hüdâyi Divanı, Gülşen Efendi tab'ı, S. 93, Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

Gayre *Hüdayi* meyli kes
 Mevlâ yeter bâkî heves
 Zikrini Hak'dan her nefes
 İ'lân ederler Hû ile (1)

— 3 —

— *Hüzzam Durak, G. B. kendisi'nin* —

Ey Habîb-i Kibriyâ vey matla'-ı nûr-i Hudâ
 Nûr-i çeşm-i enbiyâ vü' rehnümâ-yi evliyâ
 Ümmetinden bir siyeh rû âsiyim geldim sana
 El'aman ey melce-i ümmet Muhammed Mustafâ
 Yâ Muhammed bana imdâd eyle Allah aşkına
 Gönlümü aşkınla âbâd eyle Allah aşkına
 İzzet'i vaslınla dilşâd eyle Allah aşkına
 El'aman ey melce-i ümmet Muhammed Mustafâ (2)

— 4 —

— *Nevâ Durak, G. Dükâkinzade Ahmed* —

Varımı ben dosta verdim hânümânım kalmadı
 Cümlesinden el yudum pes dü cihânım kalmadı
 Çünkü hubbullah irişdi çekdi beni kendiye
 Açdı gönlüm gözünü ayruk gümânım kalmadı
 Ayn-ı tevhid açılıb hakkülyakin gördüm anı
 Şirki sürdüm aradan şekk ü gümânım kalmadı
 Evliyânın himmeti yakdı beni kal' eyledi
 Sâfiyem buldum safâ gayri gümânım kalmadı
Ahmedî ider İlâhî sana şükrüm oldürür
 Harîdü'lillâh aşk-ı Hak'dan gayri varım kalmadı (3)

— 5 —

— *Şehnaz Durak, G. Emîr Osman Hâşimî* —

Aşk-ı yâre düş olaldan yârımı gördüm ayân
 Ref' olub şekk ü gümânım müşkilim kıldı beyan

(1) *Hüdayi Divanı, Gülsen Efendi tab'ı, S. 119.*

(2) *Sd. Mc.*

(3) *Fiyanist Esad efendi Mc., Sd. Mc.*

Bu ne müşkil derd olur kim kendim ister kendimi.
 Kendimi kendim ararken olmuşum ben binişan
 Zâhiren baksan bana bir sûret-i insâniyem
 Ma'nide gel gör beni kim cümleden oldum nihan
 Bu vücûdüm milkini feth edeli şemşir-i aşk
 Saltanat küllî benimdir olmuşam şâh-ı cihan
 Bahr-i aşka gark olaldan varlığım ey *Hâşimî*
 Cümlesin verdim fenâyâ aşk ile kaldım heman (1)

Bursalı Duhanî Şerif

— 1 —

— *Acem Püselik ilâhî, G. Hüdâyi* —

Âşıkın maksûdu ol mahbûb-i bî hetmâ imiş
 Himmeti gayet bülend ü matlabı bâlâ imiş
 Kâf ü Nun iklimi ankasın şikâr etse nola
 Rûh-i ârif şâhbâz-i kaf-ı istiğnâ imiş
 Nûr-i pâk-i Hak'kı hakkıyla şühûd et ey-gönül
 Bunda yârin görmeyen yarın dahi a'mâ imiş
 Gayre bakmaz dâimâ sırr-ı serâyın pâk eder
 Sâdıkın zirâ murâdı Hazret-i Mevlâ imiş
 Kabekavseyn'i geçüb eriş serâ-yi vahdete
 Sırr-ı Ev ednâ *Hüdâyi* cümleden a'lâ imiş (2)

— 2 —

— *Araban ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Perişân eyledim dilden gam-ı dehri ferâgım var
 Sivâ cem'iyyetin şehri dile koymam yasağım var
 Bana hâcet değil gülzâr seyrin eylemek zirâ
 Vücûdümde benim yer yer açılmış tâze dâğım var
 Benim sultân-ı iklim-i fenâ vü fakr ü istiğnâ
 Felekler gibi üstümde kurulmuş hoş otâğım var
 Nola ersem firâz-ı arş-ı maksûda bu gün *Hakkî*
 Hakikatde elim mî'râc-i ma'nâda ayağım var (3)

(1) Sd. Mc.

(2) Rş. Mc.

(3) Kn. Mc.

— 3 —

— *Arazbar Durak, G. Selâmî* —

Ey vücûdu nûr-i mahz-ı mihr-i envâr-ı kadîm
 Vey cemâli mushaf-ı âyât-ı Kur'an-ı kerîm
 Şâh-ı iklim-i risâletsin cihan fermanberin
 Mührdârındır Süleyman bir asâdârın Kelîm
 Hâk-j ravzan tûtyâ-yi kühl-j Mâzâgalbasar
 İktihal iden bulur Allah'a râh-ı müstakîm
 Yâ Resûlallah kapunda bu *Selâmî* derdmend
 Hân-ı lûtfun sâili bir kemter-j ednâ yetîm (1)

— 4 —

— *Arazbar ilâhî, G. Rıza* —

Dilî mir'at-ı bahr-j Kibriyâdır ehl-i tevhîdin
 Şühûdu her nefes zevk-ı likadır ehl-i tevhîdin
 Zer-j hâlis eder kalb-i siyâhî hârik-j âde
 Gubâr-ı hâk-j pâyı kîmyâdır ehl-i tevhîdin
 Dem-j İsâ'dır ahvâli yed-j beyzâdır akvâli
 Kelâm-ı cam fezâ nutku şifâdır ehl-j tevhîdin
 Ya İbrâhîm Edhem'dir yahud Mahdûm-j a'zamdir
 Rızâyâ her biri merd-j Hudâ'dır ehl-i tevhîdin (2)

— 5 —

— *Eviç Durak, G. Şeyh Şehab* —

Ey güzeller güzeli derd ü gamın aldı beni
 Niçe bir yaksun nâr-ı hicrânın beni
 Nefs ü dünyâ vü fenâ aldı benim etrafımı
 Sarf ederler azm-i vasl-ı hazret-j Hak'dan beni
 Gayri çârem kalmadı çârem hidâyettir benim
 Çâresâz ol kurtar ol düşmanlarımndan sen beni
 Gerçi âsîdir *Şehâb*-ammâ mukirdir cürmüne
 Bezmgehle şâd ü handân eyle yâ Rab sen beni (3)

(1) Rş. Mc.

(2) Rş. Mc.

(3) Rş. Mc.

— 6 —

— *Eviç Durak, G. İsmail Hakkı* —

Dergeh-i Hak'dan beni dūr eyledi isyân-ı dil
 Kıl şefâat bendene yâ Rahmeten lil'âlemîn
 Silsilem eyle iki âlemde Hak'ka muttasıl
 Kıl şefâat bendene yâ Rahmeten lil'âlemîn
 Hâsıl olur zemzem-i nutkun ile sadra şifâ
 Vâsıl olur kalbe ihsânınla envâ'ı vefâ
 Der bu *Hakkî* bulmağa mir'âtı cân içre safâ
 Kıl şefâat bendene yâ Rahmeten lil'âlemîn. (1)

— 7 —

— *Eviç Durak, G. Hüdayî* —

Bahâr oldu yine açıldı güller
 Murâda bülbül erdiğin zamandır
 Safâ buldu ferahnâk oldu diller
 Sanasın dağlar bağlar cinandır
Hüdayî lütf-ı Hak'kı fikr ide gör
 Kemâl-i fazlına hem şükr ide gör
Hüdayî cân ü dilden zikr ide gör
 Ki zikr-i Hak hayât-ı câvidandır. (2)

— 8 —

— *Mâhur ilâhî, G. İsmail Hakkı* —

Solmadan bağın	Geçmeden çağın
Yakub çırağın	Yandır ocağın
Gözün aç ey can	Hak'kı gör ayan
Aşk oduna yan	Artırub dağın
Ey can bülbülü	Bula gör anı
Lâmekân ili	Olsun durağın
Nûr olub zâhir	Geldi mezâhir
<i>Hakkıyâ</i> âhır	Hak'dır durağın. (3)

(1) Rş. Mc.

(2) Rş. Mc.

(3) Rş. Mc.

— 9 —

— *Muhayyer ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Yâ ilâhî kasırım şüküründe ben
 Kul senin gufran senin ihsan senin
 Ehli taksirim senin yolunda ben
 Kul senin gufran senin ihsan senin
 Bunca ihsan eyleyüp dönsem sana
 Ol nefes karşı gelür lütfun bana
 Sen bir ulu padişah ben bir gedâ
 Kul senin gufran senin ihsan senin
 Söylenür vafında Rabbül-âlemîn
 Gafir-üz-zünüb ü hayr-ür-râhimîn
 Eyle *Hakkî*'ye keremler yâ muîn
 Kul senin gufran senin ihsan senin (1)

— 10 —

— *Nihavend ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Ey Hak yolunun dervîşi
 Gel yanalım senin ile
 Ey derd ehli olan kişi
 Ge: yanalım senin ile
 Dünyâ bir mâtemhânedir
 Mihnetten gayri yâ nedir
 Kasdı âkıbet cânedir
 Gel yanalım senin ile
 Ya'kub gibi ağlayalım
 Eyyub gibi inleyelim
 Her dem ciğer dağlayalım
 Gel yanalım senin ile
 Ağlayı gitti enbiyâ
 İnleyi geldi evliyâ
 Biz de bu yolda *Hakkıyâ*
 Gel yanalım senin ile (2)

(1) Rş. Mc.

(2) Rş. Mc.

— 11 —

— *Rast ilâhî, Sofeyan, G. Şâkir* —

Nedir derdin senin bu mâtemin ne
 Gönül noldun ne ağlarsın gamın ne
 İlâcın ne aceb kim merhemim ne
 Gönül noldun ne ağlarsın gamın ne
 Vatandan ayrı düştün bildiğim bu
 Ki feryâdında güş ettim senin hû
 Aceb zülf-i dilârâ mı ya giysü
 Gönül noldun ne ağlarsın gamın ne
 Seni aşkın komaz elbet tehi dest
 Değil uşşâk içinde merteben pest
 Meğer hamr-i ezel kılmış seni mest
 Gönül noldun ne ağlarsın gamın ne
 Seni senden alan kimdir bilirsin
 Gam-ı hecre salan kimdir bilirsin
 Bu *Şâkir*'le kalan kimdir bilirsin
 Gönül noldun ne ağlarsın gamın ne (1)

— 12 —

— *Segâh Durak, G. İsmail Hakkî* —

Gülşen-i aşka düşen bülbülü ağlar gördüm
 Derd-i Hak'dan niçe ehl-i dili inler gördüm
 Çün hazân olsa gerek bâğ-ı bahârın ömrü
 Haste olmuş o elemden niçe sağlar gördüm
 Âb-ı vasla kanayım sanma sakın dünyâda
 Derd-i hicrân ile solmuş niçe bağlar gördüm
 Ne kadar dağ gibi olsa metânette gönül
Hakkıyâ çeşme gibi gözleri çağlar gördüm (2)

(1) Rş. Mc., Sd. Mc. Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, *İlâhiler*, II, 53, Bu eserde "Güfte ve bestenin sahipleri malûm değildir" kaydı vardır.

(2) Rş. Mc.

— 13 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Dervişlik başdadır tacda değildir
 Kızdırmak oddadır saçda değildir
 Ararsan Allah'ı kalbinde ara
 Kudüs'de Mekke'de Hec'da değildir
 Eğer bir mü'minin kalbin kırarsan
 Hak'ka eylediğin secde değildir
 Kabül et *Yunus*'un erken sözünü
 Başa gelür bir gün geçce değildir (1)

— 14 —

— *Şehnâz ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

On sekiz bin âlemi tutdu sadâsî âşıkın
 İrişür yerden göke elbet nevâsî âşıkın
 Nicesi üftâde olmaz pâyine her kes anın
 Cân ü baş ü mâl ü mülk olur fedâsî âşıkın
 Şeyh Fazlî vü Hüdâyî vü dahi Üflâde'dir
 Pirlerdir lâcerem *Hakkî* hüdâsî âşıkın (2)

— 15 —

— *Şehnâz Durak, G. İsmail Hakkî* —

Çeşm-i hasret dide.i eşigmi, Ceyhûn eyledin
 Zahm-i aşk ile dilim vallâhî pür hûn eyledin
 Dergehinden dūr idüb sahrâlara saldın beni
 Âşıkın akhn alub Leylâ'ya Mecnûn eyledin (3)

— 16 —

— *Uşşak ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Soydum kabâyı	Aşkın elinden
Geydim abâyı	Aşkın elinden
Elleri bağlu	Oî şâha karşı
Dedim Allâh hû	Aşkın elinden

[1] Rş. Mc., Sd. Mc.

[2] Rş. Mc

[3] Rş. Mc.

TÜRK MUSİKİSİ ANTOLOJİSİ

Sevdim kemâhî	Ol pâdişâhî
Eylerim âhî	Aşkın elinden
<i>Hakkıyâ</i> yandım	Aşka boyandım
Âhır uyandım	Aşkın elinden (1)

— 17 —

— *Uşşak Durak, G. İsmail Hakkî* —

Menba'î ilm-i Hudâ'sın yâ Muhammed Mustafâ
Dembedem feyz âşinâsın yâ Muhammed Mustafâ
Her kelâmın mu'cize her kârın ihsandır bize
Cânib-i Hak'dan atâsın yâ Muhammed Mustafâ
Tâc-ı İskender sana taht-ı Süleyman neylesün
Sen şeh-i milk-i bakasın yâ Muhammed Mustafâ
Şerbet-i vaslınla dermân eyle *Hakkî* hasteye
Sen kabûl eyle recâsın yâ Muhammed Mustafâ (2)

— 18 —

— *Uzzal Durak, G. Hüdâyî* —

Tıynet-i âdemde konmasa eğer sevda-yi aşk
Cenneti bir dâneye satmazdı ol dâna-yi aşk
Kenz-i mahfiden zuhûra geldi eşyâ lâcerem
Bâd-i hubb ile temevvüç etti çün deryâ-yi aşk
Tâlib-i dîdâr olub ayılmaya tâ haşre dek
Kim ki nûş ide ezel bezminde ger sahbâ-yi aşk
Bülbülün hâlin bilenler gûş iderler nâlesin
Bir gül-i bihâr içündür bunca hûy ü hây-i aşk
Ey *Hüdâyî* hâlet-i aşkı ne bilsün her mekes
Kulle-i kaf-ı hakikat mürğudur anka-yi aşk (3)

Kethüda-yi Attar

— 1 —

— *Acem Kürdî Durak, G. Hakkî* —

Cemâlin pertev endâz-ı cihandır yâ Resûlâllâh
Güneş nûru gibi nûrun ayandır yâ Resûlâllâh

- (1) Rş. Mc.
(2) Rş. Mc.
(3) Kn. Mc., Rş. Mc.

Eğerci âyinende cilvegerdir pertev-i vahdet
 Velâkin çeşm-i a'mâdan nihandır yâ Resûlâllah
 Kaşın mihrâb-ı gaybî ruhlerin şem'-i tecellîdir
 Siyeh hâlin imâm-ı kudsiyandır yâ Resûlâllah
 Şefâat şerbetinden: feyziyâb-ı *Hakkî*-i zârı
 Kî muhtâc-ı devâ bir hastâ candır yâ Resûlâllah (1)

Katırcızade

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Kendî hüsnün vech-i dilberden hüveydâ kıldı aşk
 Çeşm-i âşıkdan dönüb ânı temâşâ kıldı aşk
 Gerçi dilber kendidir hem giydi âşık kisvesin
 Pes cemâlî cilvesin kendî temennâ kıldı aşk
 Sığmadı arz u semâya hüsn ü aşkın leşkери
 Bu aceb kim sine-i uşşaktı me'vâ kıldı aşk
 Nâr ü nûr ile eden mahv ism ü resm-i âşıkın
 Seyr kıl *Hakkî* bu hoş resmî kî peydâ kıldı aşk (2)

Hadî

— 1 —

— *Zîrefken ilâhî, G. İsmail Hakkî* —

Nesîmin esdi gülzâr-ı cihâne yâ Resûlâllah
 Şemîmin bûy-i cennet oldu câne yâ Resûlâllah
 Gönül pervâne veş cüyende-i nûrun olub her şeb
 Döner şem'-i cemâle yane yane yâ Resûlâllah
 Biter her dânesinden bir gül-i nesrîn-i firdevsî
 Arakrîz olsa vechin dâne dâne yâ Resûlâllah
 Seni *Hakkî* sıfat hakdır deyen buldu vusûl-i Hak
 İrişdir ilm içinde hoş ayâne yâ Resûlâllah (3)

(1) Rş. Mc.

(2) Rş. Mc.

(3) Rş. Mc.

Mutafzade Hacı Ahmed

— 1 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Hâşim Baba* —

Şebpir ü Şebper	Mürşid ü rehber
Sundular kevser	Elhamdülillâh
Sofra Ali'nin	Himmat Velinin
Şöhreti dinin	Elhamdülillâh
Hek'dır Muhammed	Olmuşuz ümmet
Bülmuşuz rif'at	Elhamdülillâh
Muhammed güldür	Pirim bülbüldür
Cümlemiz kuldur	Elhamdülillâh
Dosta mihmânız	Cümle bir cânız
Ehl-i imânız	Elhamdülillâh
Pire mahabbet	Cânile hizmet
Tâlibe ni'met	Elhamdülillâh
Aşımız nurdur	Vaktimiz hurdur
Sözümüz budur	Elhamdülillâh
<i>Hâşim</i> 'in fikri	Elfakrî fahrî
Bu demîn şükrü	Elhamdülillâh (1)

— 2 —

— *Hüzzam ilâhî, G. Hâşim Baba* —

Şem'-i aşkın zâhidâ pervânesidir gönlümüz
 Mürg-i lâhûtî semender lânesidir gönlümüz
 Nûr-i Mâzâgalbasar'dır feyz-i Hak'kın dâyesi
 Tıfl-ı serdâm-ı tecellî hânesidir gönlümüz
 Mekteb-i Sümme denâ'nın hâcesinden ders alub
 Lîmaallah dersinin dershânesidir gönlümüz
 Bir şirâre ana nisbet şu'le-i şems ü kamer
 Dâimâ envâr-ı hüsnün anesidir gönlümüz
 Ân-ı dâimde kamu eşyâya sırr-ı feyz irer
 Sikke-i şems ü kamer darbhânesidir gönlümüz
 Bahr-i tevhid-i hüviyyetdir anın bir katresi
 Bahr-i zâtin *Hâşimâ* dürdânesidir gönlümüz (2)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc., Bir mecmuada Hopçuzade Şâkir namına kayıtlıdır: Sd.

— 3 —

— *Mâhur ilâhî, Düyek, G. Kenzî* —

Gülşen-i sırda şafâ bahş eyledi sünbül gülî
 Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüli
 Kim gelür ol gülsitâna şâd olur cân ü dilî
 Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüli
 Gel mülâzım ol saâdet ister isen kûyini
 Şemm edesin gülşen-i vahdette sünbül büyini
 Niçe müddet eşîğine sürdü *Kenzî* rûyini
 Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüliyem Sünbüli (1)

— 4 —

— *Mâhur ilâhî, G. Sünbül Sınan* —

Aşk ile iki cihanda şâh olan gelsün beri
 Râh-ı Hak'da bende-i dergâh olan gelsün beri (2)

Dellâl Osman

— 1 —

— *Acem ilâhî, Düyek* —

Geldin ey şeb rûzu güzel Mâh-ı mubârek Ramazan
 Tutmayamlar savmını oldu hâli perîşan
 Geldin id-i meserretle öldü gönlümüz handan
 Senin kadrin bilemedik kadri güzel Ramazan (3)

— 2 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Ahmed Rifai* —

في حالة البعد روي كنت ارسلها
 تقبل الارض عنى وهي نايتي
 وهذه نوبة الاشباح قد حضرت
 فامدد بيديك كي تخطي بهاشفتي (4)

- (1) Piyanist Esad efendi Mc., Sd. Mc.
 (2) Piyanist Esad efendi Mc., Güfte için bakınız: S: 375
 (3) Sd. Mc.
 (4) Bu ilâhiyi aynı makamda Hocçuzade Şâkir Efendi de bestelemiştir.

— 3 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Râşid* —

عبدالقادر ياسيدى يارفاغى يابدوى
آه ياكرام ياكرام آه ياكرام العلوى (1)

Eyup Hatibi Âşık Ahmed

— 1 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Ümmî Sinan* —

Meded Allah sana sundum elimi
Bizi ol dost Muhammed'den ayırma
Gayrı kime arz ideyim hâlimi
Bizi ol dost Muhammed'den ayırma
Sinan Ümmî söyler sözü gümansız
Niderler cesedi içinde cansız
Huri gilman gerekmez bana ansız
Bizi ol dost Muhammed'den ayırma (2)

— 2 —

— *Hisar Püselik ilâhî, Düyek*

Ey gönül yandın yine pervâne veş aşk nârına
Yanmayınca kimse ermez şol Hak'ın esrârına
Ten kafesdir yak vücûdün şehrinî hulsün fenâ
Tâ ki bu can bülbülü vuslat bula gülzârına (3)

Hoşçuzâde Hacı Şâkir

— 1 —

— *Bestenigâr ilâhî, Sofıyan, G. Seyyid Seyfullah* —

İlâhî korma bencilik benide yâ Rab
Vücûdüm bî vücûd et sende yâ Rab
Gönül âyînesinin sil gubârın
Heman sen ol görünen anda yâ Rab
Bana nûrundan ihsân eyle bir göz
Cemâlin seyr idem her anda yâ Rab

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

(3) Sd. Mc.

Cihânı görmeyem baktıkça her giz
 Seni görem bakarsam kande yâ Rab
 Heman sensin senindir cümle varlık
 Fenâdır her görünen bunda yâ Rab
 İrişdir *Seyfî*'yi kurb-i visâle
 Kulundur kalmasun dermande yâ Rab (1)

— 2 —

— *Bestenâgâr ilâhî, G. Ruşenî* —

Cün doğub tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi
 Kim ola sevmeye bu vech ile sen mâh veşi (2)

— 3 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Nideyim sabr idebilsem dil ü can oda yanar
 Velî âh eyler isem kevn ü mekân oda yanar (3)

— 4 —

— *Hicaz ilâhî G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Eyâ gafil aç gözünü bir bak bu dünyâ hâline
 Hiç kimse geldi mi bunda düşmedi ecel eline
 Niçeleri sultân edüb tahta çıkardı bir zaman
 Âhır yere urdu anı, irgürmedî visâline
 Sana yavuz sananlara sen hayır duâlar eyle
 Kim kime ne sanur ise âhır gelîser buluna (4)

— 5 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek* —

على الله في كل الامور توكل
 وبالتمس اصحاب العيا توسل
 محمد المبعوث وابنيه بعده
 وفاطمة الزهراء والبر تضي على (5)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc. Güfte için bakınız: S. 176.

(3) Sd. Mc., Güfte için bakınız: S. 200.

(4) Sd. Mc.

(5) Sd. Mc.

— 6 —

— *Hüseynî ilâhî* —

Yine lûtf eyleyüb müşerref oldum
 Merhabâ dervişlerim safâ geldiniz
 Gussalı gönlümü ele aldınız
 Merhabâ dervişlerim safâ geldiniz
 Güneş gibi şule verir tacları
 Gece gündüz ibâdetdir işleri
Eşrefzâde Rûmî'nin dervişleri
 Merhabâ dervişlerim safâ geldiniz (1)

— 7 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Neccarzade Rızâ* —

Lebin vasfında sultânım dehân âşık zebân âşık
 Sana ey mihr-i tâbânım zemîn âşık zamân âşık
 Vücüd-i âleme bâis vücûdün olduğu zâhir
 Min-el-evvel ile.l.âhır sana kevn ü mekân âşık
 Eğer mahfi eğer peydâ eğer âkil eğer şeydâ
 Senin şevkin ile cânâ nihân âşık ayân âşık
 Usûl-i sofiyân ile budur âyîn-i etvârı
 Döner çerh-i tahayyürde eder devr-i revan âşık
 Gören âşık cemal-i bâ kemâlin görmeyen âşık
 O gülruhsâre billâhî Hudâvend-i cihân âşık
 Eyâ sultân-ı mahbûban buyur erbâb-ı aşk içre
 Desünler *İbn-i Neccâr'e* budur ibn-i fülân âşık (2)

— 8 —

— *Rast ilâhî, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Ey dervişem deyen kişi gayre gönül verme sakın
 Canını aşk odu sanub nefis odına urma sakın
 Aşk denizi derin olur yüz bin yüzgeçler boğulur
 Kenarı yok bu denizin çıkam deyu sorma sakın

(1) Rş. Mc.

(2) Hattat Bay Nuri'nin ifadesine nazaran.

Bu denizin yüzgeçleri cansız olur bahrileri
 Can terkinin urmayınca bu denize girme sakın
 Bahrîsinin bu denizin *Eşrefoğlu Rûmî* sen de
 Az az çıkar aşk gevherin kendüzünü yorma sakın (1)

— 9 —

— *Sabâ İlahî, Sofîyan, G. Neccarzade Rıza* —

Kible-i ehl-i safâ oldu cenâb-ı Muslafâ
 Kâ'be-i küy-i vefâ oldu cenâb-ı Mustafâ
 Leyle-tül-esrâ haremnden eyleyüb, geşt ü güzâr
 Zulmet efrûz-i dücâ oldu cenâb-ı Mustafâ
 Azm-i dergâh-ı İlâh etti burâk-ı himmeti
 Hemreh-i peyk-i hüdâ oldu cenâb-ı Mustafâ
 Verdi mişkât-ı risâlet mescid-i akşâya fer
 Muktedâ-yi enbiyâ oldu cenâb-ı Mustafâ
 Eyledi çeşmin mücellâ kühl-i Mâzâgalbasar
 Lenterânî'den rehâ oldu cenâb-ı Mustafâ
 Kasr-ı Mâevhâ'da gördü zât-ı vahdet güllerin
 Bâlbül-i bâg-i lîka oldu cenâb-ı Mustafâ
 Hâdi-i râh-ı *Rızâ* oldu cenâb-ı Mustafâ
 Mustafâ'ya rehnümâ oldu cenâb-ı Mustafâ (2)

— 10 —

— *Uşşak ilâhî, Dîvâk, G. Eşrefoğlu Rûmî* —

Kim ki dost yolunda terk-i cân eder
 Dost ana didârını ihsân eder
 Kim bu fânî dünyeyi terk eylese
 Dost ebed mülke anı sultân eder
 Dost için nefse murad vermeyene
 Dost sekiz uçmağını erzân eder
 Dost elinden câm-ı aşkı nûş eden
 Sırr-ı ma'sûku nite pinhân eder
Eşrefoğlu Rûmî can terk ideli
 Her nefes dost eline cevlân eder (3)

(1) Sd. Mc.

(2) Hattat Nuri'nin verdiği malûmata göre.

(3) Sd. Mc.

Hacı Ârif Bey

— 1 —

— *Hicaz Durak, G. Âşık Paşa* —

Senin âşıkların kılmaz nazar firdevs-i a'lâyâ.
 Ne hürîden haber söyler ne meyleyler musaffâyâ
 Nukuş-i mâsivallahdan geçürmüş bunları aşkın
 Komuşlar bunca sevdâyı ulaşmışlar bu sevdâyâ
 Enelhak kıblesin bulmuş yüzünü Hak'ka döndürmüş
 Şerâb-ı Lemyezel içmiş bakın Mansûr-i şeydâyâ
 Eğer deryâ-yi aşkından ki katre nûş ede sâlik
 Hemandem cümle kevneyni verir târâc ü yağmâyâ
 Sorarsan *Âşık*'ın hâlini zâhid kendiden sorma
 Fenâ bahrine gark olmuş ulaşmış katre deryâyâ (1)

— 2 —

— *Hüseynî ilâhî, Devr-i kebir, G. Kâhyazade Ârif* —

Kurratür'ayn-i Habîb-i Kibriyâ'sın yâ Hüseyn
 Nûr-i çeşm-i Şâh-ı merdan Murtezâ'sın yâ Hüseyn
 Hem ciğerpâre-i Zehrâ Fâtîme Hayrûnnisâ
 Ehl-i Beyt-i Müctebâ Âl-i Abâ'sın yâ Hüseyn
 Vâlidin şâmında dendi Lâfetâ illâ Ali
 Mazhar-ı sırr-ı etemm-i Lâfetâ'sın yâ Hüseyn
 Sana gülle dokunan ümmid eder mi mağfîret
 Gonca-i gülşenserây-i Mustafâ'sın yâ Hüseyn
 Sadhezâran lâ'net olsun ol Yezîd'in cânına
 Nice kasd etti sana nûr-i Hudâ'sın yâ Hüseyn
 Ehl-i mahşer dest-i Hayder'den içerken kevseri
 Sen susuzlukla şehîd-i Kerbelâ'sın yâ Hüseyn
 Kıl şefâat *Ârif*'e ceddin Muhammed aşkına
 Arsa-i mahşerde makbûl-ür-recâsın yâ Hüseyn (2)

— 3 —

— *Segâh tevşih, G. Hüdayî* —

Sadr-i cem'i mürselin
 Sensin yâ Resûlâllah

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

Bedr-i eflâk-i yakîn
 Sensin yâ Resûlâllah
 Açan râh-ı tevhîdi
 Bulan sırr-ı tefrîdi
 Hüdâyî'nin ümidi
 Sensin yâ Resûlâllah (1)

Neyzen Sâkım Bey

— 1 —

— Şevkefza ilâhî, Düyek, G. Nûri —

Şerâb-ı aşk ile sekran bize Rifâiler derler
 Safâ-yi mey ile cûşan bize Rifâiler derler
 Hakikat sırrına sübhan Hidâyet râhına bürhan
 Tarîk-ı Hâk'da verdik cân Bize Rifâiler derler
 Rûmûz-ı Küntü kenz'in sırrına erdinse Nûriyâ (2)
 Ki Bismillâh bize ferman bize Rifâiler derler (3)

Hacı Faik Bey

— 1 —

— Acem aşîran ilâhî, Evsat —

Lem'a-ı nûr-i velâyet Hazret-i Sünbül Sinan
 Mukbil-i ehl-i tarikat Hazret-i Sünbül Sinan
 Vâsıl-ı dergâh-ı izzet vâkıf-ı esrâr-ı dil
 Mukbil-i ehl-i tarikat Hazret-i Sünbül Sinan (4)

— 2 —

— Bestenigâr ilâhî, Düyek, G. Hüdâyî —

Firkat cehennemden eşed
 Mevlâ meded Mevlâ meded
 Nefs olmasun ortada sêd
 Mevlâ meded Mevlâ meded

(1) Matbu Hüdâyî Divanı, S. 120, Sd. Mc.

(2) Üsküdar'da Rifaiyeden Çarşamba dergâhı şeyhi Şeyh Nûri, vefatı 1273. (M. 1854).

(3) Sd. Mc.

(4) Sd. Mc.

Bulsun gönül cem'iyeti
 Mahv eyle isneyniyeti
 Göster serây-i vahdeti
 Mevlâ meded Mevlâ meded
 Zâhir olub âşâr-ı cüd
 İrsün kemâline şühûd
 Vergel *Hüdâyi'*ye vücud
 Mevlâ meded Mevlâ meded (1)

— 3 —

— *Eviç tevşih, Evsat* —

Mefhar.i cümle cihansın ey şefâat ma'deni
 Mekke'de doğdun Medine içre kıldın meskeni
 Vuslatınla ben fakiri eyle mesrur yâ Ganî
 Düştü gönlüm yâ Muhammed cânım arzûlar seni (2)

— 4 —

— *Dügâh âyin* —

دردمارا درجهان درمان مبادایشما
 مرک بادا بیشا وجان مبادایشما
 سینهای عاشقان جزازشما روشن مباد
 کلبنجان های ماخندان مبادایشما ... الخ (3)

— 5 —

— *Dügâh ilâhü, G. Cemâlî* —

Aşk-ı vahdetde dilâ mihmân olan besbellidir
 Mâye-i cedd-i Muhammed cân olan besbellidir
 Tekye-i vahdetde ilmi kâr eden ey müddei
 Pür kemâl ü sâhib.i burhân olan besbellidir
 Ey *Cemâlî* âlem içre çokdur irfânım deyen
 Söylemez hiç ârif ü sultan olan besbellidir (4)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

(3) Ahmed Remzi Akyüreg'e âid bir âyin mecmuasından.

(4) Sd. Mc.

— 6 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Fâtıma-tüz-zehrâ* —

ماذا على من شتم نربة احمد
ان لا يشم مدى الزمان غوايا
صبت على مصائب لو انها
صبت على الايام صرن ليا ليا (1)

— 7 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Zekâî* —

Hâkipâ-yi Mustafâ'ya yüz süren mesrûr olur
Her ne denlû mücrim ise âkıbet mağfûr olur
Mest-i câm-ı aşk olub düş râh-ı uşşâka heman
Bu harâbât-ı mahabbetde düşen ma'mûr olur
Şevk ile hark-ı hicâb idê aceb mi âşıkan
Sinesin çâk itse Mecnûn-i Hudâ ma'zûr olur
Mu'cizât-ı hazret-i şâh-ı rusûl ider zuhûr
Avn-i Bârî irişüb a'dâ-yi din makhûr olur
Hû ile vakt-i seherde seyr-i lâhût idegôr
Zâkir-i Hak'kın *Zekâî* bätını pür nûr olur (2)

— 8 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Gelin gidelim	Allah yoluna
Kurban olalım	Allah yoluna
Bir yılı bir gün	Gelecek ol gün
Süregel yüzün	Allah yoluna
Derdine bākma	Yolundan kalma
Hiç şerik koşma	Allah yoluna
<i>Yunus</i> 'ün sözü	Kül olmuş özü
Kan ağlar gözü	Allah yoluna (3)

(1) Sd. Mc.

(2) Piyanist Esad efendi mecmuası.

(3) Sd. Mc.

— 9 —

— *Hicaz ilâhî, Evsat, G. Zekâî* —

Söylemem râz-ı derûnum sırr-ı mübhemdir gönül
 Gevher-i aşk ile bir genc-i mutalsamdır gönül
 Keşf olunmuş neyleyim ağyâr ana bigânedir
 Bezm-i vuslatde niçe esrâra mahremdir gönül
 Bülâceb vâdî ki yokdur anda idrâkin yeri
 Semsî sahrâ-yi melâmet başka âlemdir gönül
 Hâkipâ-yi Âl ü Evlâd-ı Habîb-i ekrem'im
 Anın için mâtem efzâ-yi muharremdir gönül
 Nûş eden bir katresin câm-ı dilin bulur hayat
 Hızr u İsâ'ya *Zekâî* şimdi hemdemdir gönül (1)

— 10 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Hüdâyi* —

Ey derdlilerin derdine dermân eden Allah
 Müznib kuluna rahmet ü gufrân eden Allah (2)

— 11 —

— *Hüzzam tevşih, Düyek, G. Âdile Sultan* —

Merhabâ ey Fahr-i âlem merhabâ
 Merhabâ ey mihr-i a'zam merhabâ
 Zât-ı pâkin eylemiş Râat bilulâ
 Bâis-i icâd-i eşyâ mutlak (3)

— 12 —

— *Hüzzam tevşih, Evsat, G. Hakkî* —

Menba'ı ilm-i Hudâ'sın yâ Muhammed Mustafâ
 Dembedem feyz âşinâsın yâ Muhammed Mustafâ (4)

-
- (1) Sd. Mc.
 (2) Matbu Hüdâyi Divani. S. 135, Sd. Mc.
 (3) Sd. Mc.
 (4) Sd. Mc. Güfte için bakınız: S. 552

— 18 —

— *Hüzzam tevşih* —

Hudâ nâmiyle başla mevlid-i Fahr-i cihandır bu
 Tulû'-i hazret-i peygamber-i âhır zamandır bu
 Dil-i uşşâka tâze feyz ile rûh-i revandır bu
 Tulû'-i hazret-i peygamber-i âhır zamandır bu (1)

— 14 —

— *Mâhur ilâhî, Evsat* —

Hâlikin mahbûbusun âlemlerin sultânısın
 Ey Nebiyy-i Müctebâ Hak'kın bize ihsânısın
 Kâinâtın mefhari hem cümlelerin zîşânısın
 Ey Nebiyy-i Müctebâ âlemlerin sultânısın (2)

— 15 —

— *Müsteâr ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Taştı rahmet deryâsı
 Gark oldu cümle âsî
 Dört kitâbın ma'nâsı
 Lâilâheillâllah
 Budur esmânın hası
 Siler kalbinden pası
 İsm-i a'zam duâsı
 Lâilâheillâllah
 Erenlerin kılıcı
 Arşa çıkar bir ucu
 Vay ne güzel kesici
 Lâilâheillâllah
 Gönül burcundan doğar
 Âleme rahmet yağar
 Hak'kın birliğin öger
 Lâilâheillâllah

(1) Berber Hacı Hasan'a âid bir mecmuadan naklen.

(2) Sd. Mc.

Cennetden çıktı Âdem
 Dünyâyı basdı kadem
 Bunu der idi her dem
 Lâilâheillâllah
 Yunus da bunu dedi
 Yanar yürek aşk odu
 Mevlâ'nın güzel adı
 Lâilâheillâllah (1)

— 16 —

— *Müstear ilâhî, Düyek, G. B. Kendisinin* —

Ey dërdimin dermânı
 Âlemlerin sultânı
 Enbiyâlar zîşânı
 Sensin şefâat kânı
 Fâik aşkınla yanar
 Dâim zâtını anar
 Senden şefâat umar
 Sensin şefâat kânı (2)

— 17 —

— *Püselik tevşih. Evsat, G. Sâdik* —

Mahrem-i zât-ı Hudâ'sın yâ Muhammed Mustafâ
 Muktedâ-yi enbiyâsın yâ Muhammed Mustafâ
 Hak yaratdı nûr-i vechinden seni bî iştibâh
 Ol cemâle âşinâsın yâ Muhammed Mustafâ
 Gözlerim yaşına rahm et yâ Resûlâllah meded
 Rehnümâ-yi etkiyâsın yâ Muhammed Mustafâ
 Sâdik'ım bir âşık-ı biçâreyim geldim sana
 Göster ol vechin ziyâsın yâ Muhammed Mustafâ (3)

-
- (1) Sd. Mc.
 (2) Sd. Mc.
 (3) Sd. Mc.

— 18 —

— *Rast tevşih* —

Ol Resûli müctebâ hem rahmeten lil'âlemin
 Bende medfundur deye eflâke fahr'eyler zemin
 Ravzasın idüb ziyâret didi Cibrîl-i emin
 Hazîhi cennatü adnin fedhulûhâ hâlidin (1)

— 19 —

— *Şehnaz ilâhî, Düyek, G. Sezâyî* —

Şâd eder gamgın dili Allah bir yüzden dahi
 Feth eder her müşkili Allah bir yüzden dahi
 Vâdi-i hicrânımı tayy ettirir bir gün bize
 Gösterir ser menzili Allah bir yüzden dahi
 Her kime kim arz-ı matlab eyledim etti dirîğ
 Verdi maksûdum velî Allah bir yüzden dahi
 Çekme gam zulmet görünse sana bir yüzden eğer
 Arz eder nûr-i tecellî Allah bir yüzden dahi
 Nevbenev derkârdır âlem *Sezâyî* sırra bak
 Her işin işler belî Allah bir yüzden dahi (2)

— 20 —

— *Şehnaz ilâhî, Evsat, G. Âdile Sultan* —

Yüzün mir'âtı zâtı Kibriyâ'dır yâ Resûlâllah
 Vücûdun mazhar-ı nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah (3)

— 21 —

— *Şevkefza ilâhî, Düyek* —

Ey dil bu yeter iki cihanda sana iz'an
 Birdir bir iki olmaya yok bilmiş ol imkân
 Hak söyleyecek sende senin ortada nen var
 Âlemde heman ben dediğindir sana noksan (4)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

(3) Sd. Mc.

(4) Sd. Mc.

— 22 —

— *Şevkefza ilâhî, Düyek,* —

Lâ mevcûde illâ hû
 Lâ ilâhe illâ hû
 Zikrim benim dâim bu
 Lâ ilâhe illâ hû (1)

— 23 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Ebû Bekr-i Sıddâk* —

جدي بطقتك يا ابي مكثر زاد قليل
 مفلن بالصدق يأتي عند بابك يا جليل
 ذنبه ذنب عظيم فاغفر الذنب العظيم
 انه شخص غريب مذنب عبد ذليل ... الخ (2)

— 24 —

— *Uşşak ilâhî, Devr-i Hindî, G. Himmet* —

Sivâden kalbini pâk et gönül mir'ât-ı Rahmân'dır
 Safâdan sineni çâk et gönül mir'ât-ı Rahmân'dır (3)

— 25 —

— *Uşşak ilâhî, Evsat, G. Hüdayî* —

Nefse uyub râh-ı Hak'dan taşra çıkmak yol mudur
 Kibr ü ucb ile adın dervîşe takmak yol mudur
 Matlâbın a'lâ iken ednâya akmak yol mudur
 Yâr-ı bâkî var iken ağyâra bakmak yol mudur
 Nice bir emmârelikte eylese nefsin karâr
 İşidüb Firrûilâllah'ı et oi yana firâr
 Ko sivâyı sıdk ile gel Hak'ka eyle i'tizâr
 Her murâdı Hak verir sen gayre bakmak yol mudur (4)

(1) Sd. Mc.

(2) Piyanist Esad efendi Mc., Sd. Mc. Notası için bakınız: Konser-
 vatuvar neşriyatı, İlahiler, III, 114.

(3) Sd. Mc., Manzume için bakınız: S. 224.

(4) Hüdayî Divanı, Gülşen Efendi tab'ı S. 73, Rş. Mc.

Neyzen Salih Dede

— 1 —

— *Şetaraban âyin* —

ای فردی ودانا یارنا ظلمنا
توفیق بخش مارا یارنا ظلمنا
مانا جزوقتیرم سرکشته وحقیرم
در بند تن اسیرم یارنا ظلمنا (1)

Şeyh Ruşen

— 1 —

— *Mâhur Savt, G. Yunus* —

Şüride vü şeydâ kılın
Yârin cemâlidir beñi (2)

— 2 —

— *Rast ilâhî, G. Abdürrahman Nesib* —

Fahr-i âlem Mustafâ'nın doğduğu şebdir bu şeb
Nur-i Ahmed ile dünyâ dolduğu şebdir bu şeb
Defter-i a'mâlî ümmet bir rakamdır afv ile
İsm-i gaffâr ile olduğu şebdir bu şeb
Makdem-i şâh-ı cihânı eyleyüb izhâr Hak
Ol habîb-i Kibriyâ'nın geldiği şebdir bu şeb
On sekiz bin âlemin icâdına bâis olan
Seyyidâ Fahr-i cihânın geldiği şebdir bu şeb (3)

— 3 —

— *Sabâ ilâhî, G. Nesimî* —

Allahu ekber ey sanem hüsnünde hayrân olmuşam
Kavs-i kuzahdır kaşların yâsına kurbân olmuşam

(1) Notası, Bay Abdülkadir Töre'nin koleksiyonunda mevcuddur. Bay Ahmed Remzi Akyürek'teki bir mecmuada "Arabân" makamında kayıtlıdır.

(2) Rş. Mc. Bu manzumeyi Ruşen Efendi, "Müstear savt" olarak da bestelemiştir: Rş. Mc.

(3) Rş. Mc.

Yüzündürür vahdet gülü büyin hakikat servidir
 Aşkında bir bülbül gibi âlemde destân olmuşam
 Kevn ü mekândan geçmişem ma'nî şerâbın içmişem.
 Cânan yüzünü görmüşem baştan başa: cân olmuşam
 Âbid benem zâhid benem âsî benem fâsik benem
 Mü'min benem kâfir benem yâ külli imân olmuşam
 Sâhib kırân-ı vahdetim Ya'kub-î kân-ı kurbetim
 Ben ol *Nesimî*'yim bugün hâk ile yeksân olmuşam (1)

— 4 —

— *Sabâ ilâhî, G. Nev'î* —

Ben bilmez idim gizli ayan hep sen imişsin
 Tenlerde vü canlarda nihan hep sen imişsin
 Senden bu cihan içre nişân ister idim ben
 Âhir bunu bildim ki cihan hep sen imişsin (2)

— 5 —

— *Sabâ Püselik ilâhî, G. Zenbî* —

Şem'-i bezm-i hâsının pervânesi gönlüm benim
 Micmer-i aşka, değil mi yanesi gönlüm benim
 Rûz ü şeb feryâd ider yâ hû Muhammed aşkına
 Ol habîbin bir deli divânesi gönlüm benim
 Mâhasal bu aşk ile Allah Allah diyerek
 Bülbül-i nâlânın olmuş lânesi gönlüm benim
 Külbe-i vaslın tavâfa sa'y eder dil pür ataş
 Zemzem-î ihsânın içüb kanesi gönlüm benim
 Ey şefâat menba'ı *Zenbî* kulun senden umar
 Rûz-i mahşer olmasun gamhânesi gönlüm benim (3)

Müezzınbaşı Rifat Bey

— 1 —

— *Acem ilâhî, Evsat, G. Zekâî* —

Hâkipâ-yi Mustafâ'ya yüz süren mesrûr olur
 Her ne denlû mücrim ise âkıbet mağfûr olur (4)

(1) Rş., Mc.

(2) Rş., Mc. Sultan Veled'in bir şi'rinden tercüme olan bu kıta mah-
 telif şairlere isnad edilmektedir.

(3) Rş., Mc.

(4) Sd. Mc., Güfte için bakınız: S. 563.

— 2 —

— *Segâh tevşih* —

Gubâr-ı pâyine almam cihânı yâ Resûlâllah
Değişmem müyine heft âsmâni yâ Resûlâllah (1)

— 3 —

— *Ferahnâk âyin* —

ما از عشق جانان اسرار دل عیانست
کر چه براهل صورت معنی آن نهانست
کرزان که سردراهی خواهی جمال جانان
از صدق دل طلب کن چه جای امتحانست ... الخ (2)

— 4 —

— *Hüseynî tevşih, Devr-i revân* —

Şâh-ı iklim-i risâlet doğduğı sebdir bu seb
Mebde-i sırr-ı velâyet doğduğı sebdir bu seb (3)

— 5 —

— *Nev eser âyin* —

مادر دو جهان غیر خدا یار نداریم
جز یار خدا هیچ ذکر کار نداریم
مثنای دل و جان تو شمس الملق تبریز
در آینه چیز وایه دیدار نداریم ... الخ (4)

— 6 —

— *Segâh tevşih, G. Şeyh Galib* —

Sultân-ı rusûl şâh-ı mümeccedsin efendim
Bîçârelere devlet-i sermedsin efendim (5)

(1) Sd. Mc.

(2) Güftesi ve notası için Neyzen Emin Yazıcı'nın *Âyin mecmuasına* bakınız:

(3) Bay Muhyiddin'e âid Mc.

(4) Güfte ve notası için bakınız: İstanbul Konservatuarı neşriyatı, *Mevlevî Âyinleri*, cild: 17.

(5) Bay Muhyiddin'e âid Mc.

— 7 —

— *Sabâ ilâhî* —

Ey gönül aşka çevir gel yüzünü
Ârif-i billâha benzet özünü (1)

— 8 —

— *Şevkefzâ ilâhî Devr-i Hindî* —

Mest ü hayrânım	Zâr ü giryânım
Her dem lisânım	Hû demek ister
Geceler kaim	Gündüzün sâim
Ehl-i Hak dâim	Hû demek ister (2)

— 9 —

— *Uşşâc ilâhî* —

Müşâk olub özlediğim
Şehr-i ramazan merhabâ
Bakub yolun gözlediğim
Şehr-i ramazan merhabâ (3)

Râsim Efendi

— 1 —

— *Süzidâl ilâhî, Düyek, G. Zâtî* —

Şehâ bu benliği bâzâr-ı aşkda senden aldım ben
Anınçün bu derûnumda aradım seni buldum ben
Ne sen bensiz bilinirsin ne ben sensiz bulunurum
Seni bende beni sende bulub seninle doldum ben
Ne hikmettir bu âlemde kimi Mecnun kimi Leylâ
Hemen bu cümlesi sensin görüb hayrette kaldım ben
Çü sensin aşık u mâşuk-dahi Şirin ile Ferhâd
Niçün Ferhâd olub bu varlığın dağını deldim ben
Vücüd iklimini bir bir teferrüc eyleyüb âhır
Çü sensin *Zâtîyâ* maksud arınçün sana geldim ben (4)

(1), (2) Sd. Mc.

(3) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuarı neşriyatı, İlahiler III.

(4) Sd. Mc.

Edhem Ağa

— 1 —

— *Acem Püskük ilâhi, Düyek, G. Yunus* —

Aşk bazirgânı	Sermaye canı
Bahâdır gördüm	Câna kıyanı
Vallah bahâdır	Can terkin urânı
Şol Cercisleyin	Câna kıyanı
Tez çıkarırlar	Fevk-al-ulâyê
Şol İsâ gibi	Dünyâ koyanı
Tez indirirler	Taht-es-serâyê
Şol Karun gibi	Dünyâ seveni
Mansûr'u gör kim	Enelhak dedi
Berdâr ettiler	İşitdin anı
İlmim var deyu	Sen mağrur olma
Merdûd ederler	Mağrûr olanı
Âşık olanın	Nişânı vardır
Melâmet olur	Bellü beyânı
Zinhâr ey Yunus	Gördüm deme sen
Oda yakarlar	Gördüm deyenı (1)

Püskülcü Nuri Efendi

— 1 —

— *Bayatî arâban ilâhi, G. Hüdayî* —

Kuldan sana lâyük nola
 Âşık seni kande bula (2)

Hamamizade Neyzen Osman Bey

— 1 —

— *Bayatî ilâhi, G. Osman Şems* —

Gönülde buldum esrâr-ı Üveys'i
 Üveysi'yem Üveysi'yem Üveysi
 Ki oldum aşkınım Leylâ vü Kayst
 Üveysi'yem Üveysi'yem Üveysi

(1) Rş. Mc., Sd. Mc.

(2) Sd. Mc., Güfte için bakınız: S. 65.

Hudâ aşkın ki cân ü tende buldum
 Gül-i tevhîdî ol gülşende buldum
 Ne buldumsa arayub bende buldum
 Üveysî'yem Üveysî'yem Üveysî
 Bulub tecrîd dünyâ-yi denîden
 Geçüb silk-i Nakışbend-i Velî'den
 Göründüm Halvetîden Kadirîden
 Üveysî'yem Üveysî'yem Üveysî
 Melâmetle ayaklarda süründüm
 Ki mir'ât-ı merâyâda göründüm
 Libâs-ı mefhar-i şer'e büründüm
 Üveysî'yem Üveysî'yem Üveysî
 Yolum şer'-i Muhammed'dir delilim
 Ki Şems'im âşık-ı aşk-ı celilim
 Cemâlullah-ı müştâk-ı cemilim
 Üveysî'yem Üveysî'yem Üveysî (1)

— 2 —

— *Bestenigâr ilâhî, Düyek, G. Osman Şems* —

Gel gülşen-i tevhîde şu bülbül gibi yâ hû
 Nâlân olub Allah diyelim hû diyelim hû
 Göz yaşı ile gülbün-i aşka verelim su
 Giryân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Mânend-i sabâ nefha edüb nefha-i Rahman
 Olsun çemen-i dilde maârif güli handan
 Bâğ-ı melekûta per açub etmeğe seyran
 Perrân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Bildik ki baka yok bize bu dâr-ı fenâda
 Ahvâl-i bakayı görelim râh-ı Hudâ'da
 Bildirmeyelim kimseye esrârî kabâda
 Pinhân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Dergâh-ı İlâhî'de olub bende-i ferman
 Meydân-ı mahabbetde idüb zîkr ile cevân
 Cezbeyle semâ' eyleyelim vecd ile devran
 Gerdân olub Allah diyelim hû diyelim hû

(1) Sd. Mc.

Emri tutalım eyleyelim terk-i menâhî
 Çıksun feleğe nefsimizin düde-i âhî
 Tennûr-i gönülde tutuşub aşk-ı ilâhî
 Sûzân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Aşk ile yanub yanmayalım nâr-ı cahîme
 Mevt irmeden evvel girelim dâr-ı naîme
 Beyt-i Hak olan zâviye-i kalb-i selîme
 Mihmân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Dilden çıkarub meşgale-i hubb-i sivâyî
 Can gözlerin açub görelim fevk-ı ulâyî
 Her yüzde temâşâ edelim vech-i Hudâ'yı
 Hayrân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Envâr-ı tecellide olub mahv ü perişan
 Fânî olalım tûr-i tecellî gibi yeksan
 Humhâne-i Veysi'den içüb bâde-i irfan
 Sekrân olub Allah diyelim hû diyelim hû

Bul Şemsi gibi aşk-ı Muhammed'le delîli
 Bil âteş ile sırr-ı gülistân-ı Halil'i
 Mûsâ gibi seyr etmeğe envâr-ı celîli
 Püvân olub Allah diyelim hû diyelim hû (1)

— 3 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Sultan Ahmed I.* —

Dilhânesi pür nûr olur
 Envâr-ı Zikrullah ile
 İklîm-i dil ma'mûr olur
 Mi'mâr-ı Zikrullah ile
 Ahmed seni ikrâr eder
 Hem zikrini tekrâr eder
 İhlâsını iş'âr eder
 Tekrâr-i Zikrullah ile (2)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc.

— 4 —

— *Hüseyinî ilâhî, Evsat, G. Osman Şems* —

Rehber-i kafil-i isr-i Nebiy-yi Medenî
 Şem'i minhâc-ı hüda necl-i süheyl-i Yemenî
 Şems eder feyzi ile nâr-ı dilî meşrik-ı nûr
 Pîr-i pîran-ı Hüdâ perver Üveys-ül-Karenî (1)

— 5 —

— *Hüseyinî ilâhî, G. Hekimoğlu Ali Paşa* —

Dildâde-i zülfün şehâ mahlûka bahşetmiş Hudâ
 Her târına bin can fedâ ey Fahr-i âlem Mustafâ (2)

Esad Cavuş

— 1 —

— *Acem ilâhî, G. Uyuni* —

Sünbülî etvârı sırrın bilmek istersen gönül
 Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî
 Sünbülî âsârı nûrun görmek istersen gönül
 Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî
 Merkez-i devrinde Âdil Kutb olub Yusuf cemâl
 Dide-i Ya'kub-ı dil sâhibleri ehl-i kemâl
 Halka-i uçsak olub nûr-i Sinan encüm misâl
 Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî
 Ekseri Âl-i Muhammed'dir kerîm âl-i neseb
 Gavs-i a'zam Pîr Nüreddin'dir ihyâme sebeb
 Sünbülî feyzi *Uyuni* dilde cârî rûz ü şeb
 Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî ol Sünbülî (3)

— 2 —

— *Hicaz ilâhî, G. Rıza* —

Ey Habîb-i Hazret-i Rahmân Muhammed Mustafâ
 Bâğ-ı Levlâk'e gül-i reyhan Muhammed Mustafâ
 Garka-i bahr-i maâsîdir meded eyle ana
 Ol Rızâ'nın derdine derman Muhammed Mustafâ (4)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc., Güfte için bakınız: S. 387

(3) Mvh. Mc.

(4) Sd. Mc.

Ziver Efendi

— 1 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Hüdayî* —

Vuslat gibi ni'met mi olur yâ Rab nice şükr edelim
 Hizmet gibi devlet mi olur yâ Rab nice şükredelim
 Cûdunla icâd eyledin Matlûba irşâd eyledin
 Cân ü dili şâd eyledin yâ Rab nice şükredelim
 Hâzır da sen nâzır da sen kadir de sen nâsır da sen
 Zâhir de sen şâkir de sen yâ Rab nice şükredelim
 Eyle *Hüdâyî'*ye nazar kalmaya: fâniden eser
 Varlık senindir serteser yâ Rab nice şükredelim (1)

Piyanist Mimar Esad

— 1 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Osman Şems* —

Çün görüb dervîşi oldum Şeyhim Abdülkadirî
 Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî
 Gördüm ol yüzden tecellî.i Hudâ-yi Kadirî
 Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî

Âşık-ı şûrîdeyim ammâ Hanîfî mezhebim
 Bâde-i tevhîd ile mestim Üveysî meşrebim
 Seyr-i lâhût etmede mânend.i Bâz-ı eşhebim
 Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî

Ol velâyet bâğının başlarda açılmış gülü
 Çekdi çok Mansûr'u dâra târ-ı zülf-i sünbülü
 Gülşen-i irfânının şimdi ben oldum bülbülü
 Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî

Etkiyâ idrâki ermez rütbe.i irfânına
 Evliyâ el bağlayub devr ettiler devrânına
 Çâr dest ile sarıldım gûşe-i dâmânına
 Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî'yem Kadirî

Gavs-i a'zamdır tasarrufta dü dest.i kudreti
 Hep velîler düşünâ vaz'etti pâ-yi himmeti

(1) Rş. Mc.

Şems oldum bende-i hâs-i harîm-i hazreti
Kadiri'yem Kadiri'yem Kadiri'yem Kadiri (1)

— 2 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Nesimî* —

Cünkü bildin mü'minin kalbinde Beytullah var
Niçün izzet etmedin ol evde kim Allah var
Her ne var âdemde var âdemden iste Hak'kı sen
Olma İblîs ü şakî âdemde sırrullah var
Kimseyi ta'n etme ey dil sırr-ı Hak'ka vâkıf ol
Nûr-i Hak'dır cümle eşyâ sanma gayrullah var
Yıldâ bir kez Hacc olursa Kâ'be'de ey hâcî ger
Gir gönüller Kâ'besine nice bin haccullah var
Kenz-i mahfidir hakikat ey *Nesimî* epsem ol
Sırrını fâş eyleme bu yolda çok gümrâh var (2)

Turşuczade Hafız Mehmed

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, Evsat, G. Selâmî* —

Şâh-ı iklim-i risâlettir Muhammed Mustafâ
Cânîşîn-i milk-i vahdetdir Muhammed Mustafâ
Ahmed ü Mahmûd ü mahbûb-i cemâl-ı Kibriyâ
Mahrem-i sırr-ı hüviyyetdir Muhammed Mustafâ
Bâb-ı lütfi sâilidir evvelin ü âhurin
Mültecâ-yi ehl-i hâcetdir Muhammed Mustafâ
Zulmet-i küfrü giderdi âleme verdi ziyâ
Şems-i tevfik-i hidâyettir Muhammed Mustafâ
Bu *selâmî* rû siyeh bir müznib-i bedkâr ise
Münci-i hevl-i kıyâmetdir Muhammed Mustafa (3)

— 2 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. Şeyh Muhyeddin* —

Yandı bu cânım külhân-ı aşka
Mahv oldu cismim süzân-ı aşka

(1) Sd. Mc.

(2) Bu eserin notasını ilk defa 1933 te Konservatuvar "Güfte sâhibi mechuldür, bestesi Esad Efendi'nindir" deyerek neşretti: (İlâhiler III, 139), daha sonra Dr. Subhî de aynı notayı "Şeyhülislâm Esad Efendi"nin bir bestesi zannederek tekrar neşretmiştir (Türk Musikisi III, 80).

(3) Sd. Mc.

Aşk âteşiyle yandı vücûdum
 Olmaz nihâyet pâyân-ı aşka
 Gavvâs olub dal deryâ-yi zâte
 Dürdâneler ver mihmân-ı aşka
 Aşkın yolunda terk eylerim hep
 Cân ile başı cânân-ı aşka
 İklim-i aşka seyyah olaldan
 Hizmetler etdim sultân-ı aşka
 Muhyiddin (1) olmuş hâk ile yeksan
 Çâkeri Şâh-ı merdân-ı aşka (2)

Behlül Efendi

— 1 —

— Müstear durak, G. Fuzulî —

Şifâ-yi vasl kadrin hecr ile bîmâr olandan sor
 Zülâl-i zevk şevkin neş'e-i didâr olandan sor
 Lebin sırrın gelüb güftâra benden özgeden sorma
 Bu pinhan nükteyi bir vâkıf-ı esrâr olandan sor
 Gözü yaşluların hâlin ne bilsün merdüm-i gafil
 Kevâkib seyrini şeb tâ seher bidâr olandan sor
 Mahabbet lezzetinden bî haberdîr zâhid ü gafil
 Fuzulî zevk-ı aşkı aşk zevkî var olandan sor (2)

— 2 —

— Müstear ilâhî, G. Kuşadalı İbrahim —

Vech-i yâre dûş olan âlemde seyrân istemez
 Cânını cânâne teslîm eyleyen cân istemez
 Bu misâfirhânenin fâniliğın fehmeyleyen
 Hâne-i kalbinde Hak'dan gayrı mihmân istemez
 Gerçi zâhir ilminin nef'i de vardır tâlibe
 Lik esrâra irenler sûrî irfân istemez
 İrcii âvâzı erdi mürğ-i cânın sırrına
 Bîkarâr oldu anıncün verd-i handân istemez
 Mâsivallahdan mücerred oldu İbrahim bugün
 Varını dildâre verdî vasl u hicrân istemez (2)

(1) Hırka-i Şerif-te Kadiriyyeden Perşembe tekkesi Şeyh Muhyeddin.
 Vefatı 1279 (M. 1862).

(2) Sd. Mc.

Hacı Nâfiz Bey

— 1 —

— *Mâhur ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Yar yüreğim yar	Gör ki neler var
Bu halk içinde	Bize güler var
Girdik bu yola	Aşk ile bile
Gariblik ile	Bizi salar var
Bu yol uzaktır	Menzili çokdur
Geçidi yokdur	Derin sular var
Her kim merdâne	Gelsün meydâne
Kalmasun cânê	Kimde hüner var
<i>Yunus</i> sen bunda	Meydânı iste
Meydân içinde	Merdâneler var (1)

— 2 —

— *Mâhur ilâhî, G. Nasûhî* —

Tecellî şevk-ı dîdârın bana ağıyarı yâr etti
 Visâli bezmine irdim bana etvârı yâr itti
 İrelî sırr-ı cânâna ne ismim kaldı ne resmim
Nasûhî şimdi mahv oldu ana zâtını var itti (2)

— 3 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Aşkınla çâk olsa bu ten
 Ben yine İllâllah diyem
 Yanub kül olsa bu beden
 Ben yine İllâllah diyem
 İşim gücüm zâr eylesen
 İçim dışım nâr eylesen
 Mansur veş berdar eylesen
 Ben yine İllâllah diyem

(1) Sd. Mc. Abdülkadir Töre tarafından tesbit edilen notası için bakınız: Fuad Köprülü: İlk mutasavvıflar.

(2) Sd. Mc.

Āsilere katsan beni
 Tamulara tiksan beni
 Mücrim kulun etsen beni
 Ben yine İllâllah diyem
 Bin derdini versen bana
 Halim gören kalsa tana
 Yüzüm tutub senden yana
 Ben yine İllâllah diyem
 Kan aksa gözden yaşlarım
 Bağrımda bitse başlarım
 Derd ü gam olsa işlerim
 Ben yine İllâllah diyem
 Bin pâre ettirsen beni
 Odlara attırsan beni
 Terk etmeyüb Mevlâm seni
 Ben yine İllâllah diyem
Seyyid Nizamoğlu ile
 Ceddiyle haşrola bile
 Mü'min muvahhidler ile
 Ben yine İllâllah diyem (1)

Hoca Zekâî Dede

— 1 —

— *Acem ilâhî, Düyek, G. Bilâli Habeşi* —

تيقظوا تيقظوا يا بنيام
 قد هزم القبر جنود الظلام
 يانا نأماً عن نومك فاتبه
 ليك قد اسرع في الأوزام
 يا ذالذي استغرق في نومه
 انت تنام وربك لا تنام ... الخ

— 2 —

— *Acem ilâhî, Düyek, G. Sâbit* —

Aldanma dünyâ varına
 Koyma işin sen varına

Döndür yüzün didârına
 Hak'kı zikr et tevhîd ile
Sâbit nedir bu gafletin
 Gelür bir gün de nevbetin
 Elde var iken fırsatın
 Hak'kı zikr et tevhîd ile

— 3 —

— *Acem ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Yine aşkın sırrı düştü serime
 Ben Hû demeyince eğlenemem
 Hak'kın mahabbeti doldu gönlüme
 Ben Hû demeyince eğlenemem
Âşık Yunus mâsivâyı kosunlar
 Kalbleri yusunlar hem arıtsınlar
 Kimi deli kimi uslu desinler
 Ben Hû demeyince eğlenemem

— 4 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Hüdayî* —

Sehv ile olduysa günah
 Kuldan nedem senden kerem
 Ey lütfu bî had pâdişâh
 Kuldan nedem senden kerem
 Gönlüm evin seyrân eden
 Âşıkları hayrân eden
 Ey kendüyi pinhân eden
 Kuldan nedem senden kerem
 Müznilere gufran senin
 Mücrimlere ihsan senin
 Derdlilere derman senin
 Kuldan nedem senden kerem
 Müstağrak iken vuslate
 Düştü *Hüdayî* firkate
 Yine sen irgür vahdete
 Kuldan nedem senden kerem

— 5 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek* —

Yâ İlâhî başlayalım ism-i Bismillâh ile
 Bu duâya el açalım ism-i Bismillâh ile
 Sen kabûl eyle duâmız Besmele hürmetine
 İlmini eyle müyesser yâ İlâh-el-âlemîn

— 6 —

— *Acemaşîran ilâhî, Devr-i revan* —

Hâmd ü minnetle sana ey Hâlik-i müsteân
 Mürde dilleri ihyâ kıldı şehr-i Ramazan
 Ehl-i isyânın yine oldu derdine derman
 Mürde dilleri ihyâ kıldı şehr-i Ramazan

— 7 —

— *Acemaşîran ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Beni gamdan halâs eyle	Kerem serden meded Mevlâ
Karîn-i bezm-i hâs eyle	Kerem senden meded Mevlâ
Bu <i>Hakkî</i> bendenî yâ Rab	Atâ bâbında gönlün yap
Ki şefkât afv senindir hep	Kerem senden meded Mevlâ

— 8 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek* —

Kerîm Allah Rahîm Allah
 Aman Allah aman Allah
 Alîm Allah azîm Allah
 Aman Allah aman Allah (1)

— 9 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Hayalî* —

Durman yanalım âteş-i aşka
 Şu'le verelim âteş-i aşka (2)

(1) Güftenin tamamı için bakınız: S. 539

(2) Güftenin tamamı için bakınız: S. 393

TÜRK MUSİKİSİ ANTOLOJİSİ

— 10 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ey Allahım (1) sen var iken
Yâ ben kime yalvarayım
İsmin gani Settar ikne
Yâ ben kime yalvarayım (2)

— 11 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Durmaż yanar vücûdum	Âh etmeyüp nideyim
Söndüremezâm odum	Âh etmeyüp nideyim
Kan ağlayı ağlayı	Ben severim Mevlâ'yı
Mecnun sever Leylâ'yı	Âh etmeyüp nideyim
Yunus gibi düşküne	Aklı gitmiş şaşkına
Dost Muhammed aşkına	Âh etmeyüp nideyim

— 12 —

— *Acemaşîran Durak, G. Hüdayî* —

Lûtf eyleyüb bir kez nazar eylerse ger sultânımız
Kürsî değil arşdan dahî âli olur ünvanımız
Benlik aradan dür ola zulmet gidüb pür nür ola
Mahzun gönül mesrûr ola ma'mûr ola virânemiz
Ola *Hüdayî*'ye atâ can sem'ine ire nidâ
Derdin veren Kadir Hudâ bir gün vere dermânımız

— 13 —

— *Acemaşîran ilâhî, Devr-i revan, G. Hakkî* —

Var mıdır âlemde hiç bir nesne bu candan lezîz
Can nedir kim ola bir dem vech-i cânandan leziz
Okuram Kur'ân'ı ezber hatt-ı rûyinden senin
Âşıkım bir nesne gelmez *Hakkî* Kur'an'dan leziz

(1) Asultânım: nüsha.

(2) Güfte için bakınız: S. 531.

— 14 —

— *Arazbar ilâhî, Düyek* —

یا-روری و منیتی و عمادی
وانیسی و غایتی و مرادی
انت روحی انقوؤد انت رجائی
انت لی وونس و شوقک زادی

— 15 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Hassan* —

شیدیک البدرا الیل بل انت اوز
ووجهک من ماء اللاحه ازهر
قیا زینته الدنيا و غایة الی
من ذالذی عن حسن و جهک یبصر... الخ

— 16 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek* —

Yâ İlâhî neccinâ mimmâ nehâf
Kıl bizi dâim belâlârdan muâf

— 17 —

— *Bayatî ilâhî, Evsat* —

Ey risâlet tahtının şâh-ı cihan peygamberi
Vey nübüvvet tâcının dürr ü sadefle gevheri
Zât-ı pâkindir cinânın misk ü bûy-i anberi
Enbiyâlar serveri hem evliyâlar rehberi
Essalât ü vesselâm ey hâdi-i cümle ümem
Essalât ü vesselâm ey sâhib-i lûtf u kerem

— 18 —

— *Beste İsfahan, Düyek, G. Yunus* —

Aşkın ile âşıklar
İçüb aşkın şerâbın
Şol seni sever kişi
İki cihan güneşi

Yansun yâ Resûlâllah
Kansun yâ Resûlâllah
Verir yoluna başı
Sensin yâ Resûlâllah

Şol seni sevdi Sübhan	Oldun kamuya sultan
Canım yoluna kurban	Olsun yâ Resûlâllah
Âşıkım ol dildâra	Bülbülüm şol gülzâra
Seni sevmeyen nâra	Yansun yâ Resulâllah
Şol seni sevenlere	Kıl şefâat anlara
Mü'min olan tenlere	Cansın yâ Resûlâllah
Âşık Yunus'un câni	İlm ü şefâat kânı
Âlemlerin sultânı	Sensin yâ Resûlâllah

— 19 —

— *Beste İsfahan ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Hüsn-i zâtîye ezelden oldu âdem mübtelâ
 Âdem-i hâkiye belki cümle âlem mübtelâ
 Her nefesde imtihân oldu hurûc ile duhûl
 Kudret-i hayy ü alîm emriyle bir dem mübtelâ
 Rûh-i kudse merkez oldu müstevâ-yi zât-ı pâk
 Nefha-i Cibrîl ile oldukda Meryem mübtelâ
 Mübtelâdır kalb-i *Hakkî* mantık-ı irfân ile
 Delv-i huccâc ile gûyâ âb-ı zemzem mübtelâ

— 20 —

— *Eviç ilâhî, Düyyek, G. Muhammed Hanefî* —

والليل دعى من وفرته	الصبح بدا من طلعه
اهدى البلا لدلائه	فانق الرسل فضلاً وعلا
هادى الامم لشريفته	كنز الكرم مولى النعم
كل العرب فى خدمته	ازكى الشعب اعلى الحسب
شق القمر بانشارته	سعد المشير نطق الحجر
وانزب دعى لحضرته	جبريل اتى ليله اسرى
عماسلنا من امته	ناد الشرفا والله عفى
فالعزيزنا لاجابه (1)	فحمدنا هو سيدنا

(1) İmam Busurî-nin olarak da şayi olan bu manzumenin "segâh)- makamında bir bestesi daha vardır. Bu besteyi de Zekâi Dede, Mısır şarkılarında birinden aynen bu güfteye giydirek tamim etmiştir.

— 21 —

— *Eviç tesbih, Muhammes* —

سبحان الملك المولى
 سبحان الملك الاعلى
 كريم الله يا عزيز الله
 يا امرحيا
 شهر رمضان يا امرحيا

— 22 —

— *Eviç ilâhî, Düyek* —

قَدَعَلَا مَجْدِي وَ عَزَّتْ رَتِي
 يَا نَسَابِي لِلنَّبِيِّ الْعَرَبِي
 هُوَ جَدِّي وَالْيَهْ نَسِي
 يَنْتَهِي فَانظُرْ لِيَذَا النَسِي

— 23 —

— *Ferahnâk ilâhî, Düyek, Mısri Niyazî* —

Ey Kerîm Allah ey ganî sultan
 Derdliyüz senden umarız derman
 Lûtfuna had yok ihsâne pâyan
 Derdliyüz senden umarız derman
 Bu *Niyâzî* çün zikrine düştü
 Dün ü gün gönlü fikrine düştü
 Zâtına iren şükrüne düştü
 Derdliyüz senden umarız derman

— 24 —

— *Ferahnâk ilâhî, Hafif, G. Mısri Niyazî* —

Derd-i Hakk'a tâlib ol dermâna irem dersen
 Mîhnetlere râgıb ol âsana irem dersen
 Aşk yolu belâlıdır her kârı cefâlıdır
 Cânından ümidin kes cârâna irem dersen
 Od yak sîneni çâk et su gibi özün pâk et
 Yüzün yere sür hâk et ummâna irem dersen

Sabr etmede Eyyûb ol gam çekmede Ya'kub ol
 Yûsuf gibi mahbûb ol Ken'ân'a irem dersin
 Terk et kuru da'vâyı hem ucb ile riyâyı
 Mısrî ko bu sevdâyı Sübhân'a irem dersin

— 25 —

— *Ferahnâk ilâhî, Devr-i revan, G. Şeref* —

Ol kadar mukbil-i mahbûb-i Hudâ'sın ki seni
 Kıldı tevkîr ziyâret ile veçhin göreni
 Yok nazîrin aramam hıttâ-ı Hind ü Yemen'i
 Bahr-i isyânda gezdirme yeter fülk-i teni
 Destgîr ol bana yâ Hazret-i Veyselkarenî
 Hâl-i hindû vü kef-i cûdunu ettin i'lân
 Rûtbe-i zâtını îmâdır o nûr-i lemean
 Şeref-i rû siyehim pâyine düşdüm el'an
 Zuafâ Huz biyedî Huz biyedî derken aman
 Destgîr ol bana yâ Hazret-i Veyselkarenî

— 26 —

— *Ferahnâk ilâhî, Düyek, G. Hüdâyi* —

Benim maksûdum âlemde değildir lâkin illâ Hû
 Bu benim derdime derman değildir lâkin illâ Hû
 Değildir hûri vü gılman ne cennet köşkü ne Rıdvan
 Bu benim gönlüme sultan değildir lâkin illâ Hû
 Anın nakş-i hayâlinden cihan bir zerre olmuştur
 Nazar etsen o zerreden görünmez lâkin illâ Hû
Hüdâyi sen eğer idrâk edersen fânî dünyâyı
 Bu sözün sırrına kimse erişmez lâkin illâ Hû (1)

— 27 —

— *Ferahnâk ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Şûride vü şeydâ kılan
 Yârin cemâlidir beni(2)

(1) Bu manzume bir çok mecmualarda Hüdâyi namına kayıtlıdır, fakat divanında yoktur. Baki Gölpınarlı ise Hacı Bayram namına neşretmiştir (Melâmîlik ve Melâmîler, S. 208).

(2) Güfte için bakınız: S. 526 - 527.

— 28 —

— *Ferahnâk ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Nûr-î Ahmed'dir dilâ dünyâ vü ukbâdan garaz
 Ol Muhammed'dir bu mevcûdâtı peydâdan garaz
 Mekteb-î irfandan aldın *Hakkîyâ* sen dersini
 Anladın tevhîd imiş ta'lim-i esmâdan garaz

— 29 —

— *Gerdâniye ilâhî, G. Hayalî* —

Durman yanalım âteş-i aşka
 Şu'le verelim âteş-i aşka (1)

— 30 —

— *Hicaz Durak, G. Nasûhî* —

Dilhânesi mir'ât-î Hak
 Seyr-i cemâlullahı gör
 Maksûd olan keşf-i sebak
 Sırr-ı cemâlullahı gör
 Âdemdedir kenz-î ezel
 Seyre bakup etme zelev
 Dil zevkine verme halel
 Keşf-î cemâlullahı gör
 Cümle bilür sensin ayân
 Ancak cemâlindir nihan
 Oldu *Nasûhî* gark-ı an
 Bahr-î cemâlullahı gör

— 31 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

وفي قامت الاشياء في كل امة
 بخلف الآراء والكلية
 انا كنت في زوايا الذبيح فداء
 بلطف عناياتي و عين حقيقي

(1) Güfte için bakınız: S. 393

— 32 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

ساداتی القشیه کاساتم ملیه
 من فیض نقشبندی بدرالهدی البریه
 آه یاهادی یاهادی یاهادی
 یاهادی یاداتم بدرالهدی البریه

— 33 —

— *Hicaz ilâhî, G. Kâmil* —

تمشقت بانوار جمالک
 دخلت یاحبیب الله جتاحتک
 فبرجو ناظم الاحقر وصالک
 دخیلک یارسو الله دخیتک
 سلم سلم سلم یا سلام

— 34 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

یا امان الخائفینا و ملجأ الاء زینا
 الیک رب انینا بکعبه الطالینا
 اجب دعاء جمیعنا یا ارحم الراحمینا

— 35 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Ahmed Bedevî* —

شربت بکأس الانیس من طیب خمرتی
 فلذنی المشروب فی خیر خلوتی
 آه یاسا کن طنطا یاسید یا احمد یا هو یا بدوی
 انا احمد البدوی قطب بلاخفا
 علی سائر الاقطاب صحت ولایتی
 وبعد فصلی ثم سلم ربنا
 علی المصطفی والآل والصحب سادتی
 آه یاسا کن طنطا یاسید یا احمد یا هو یا بدوی

— 36 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

انت نسمة الاكران	فيك صورة الرحمن
تجمع صورة امرقان	بسم الله يا الله
لاح في الدجا حالك	بدر والسوا مالك
فيا نوره ذلك	امر الله يا الله

— 37 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

صل وسلم ياربا	على زكي الانبياء
واللال والعصب ذى الجاه	11-د يا حبيب الله

— 38 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

Şürîde vü şeydâ kılan
 Yârin cemâlidir beni
 Âlemlere rüsvâ kılan
 Yârin cemâlidir beni (1)

— 39 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Hüdâyî* —

Cenâb-ı pâkine lâyık amel yok
 Yine âhır kerem Mevlâ senindir
 Nesi var kulunun eksikten artık
 Yine âhır kerem Mevlâ senindir
 Hüdâyî'ye nasib et feth-i bâbı
 Cemâlınden götür lûtf et nikabı
 Gider zulmânî nûrânî hicâbı
 Yine ön son kerem Mevlâ senindir (2)

(1) Güfte için bakınız: S. 526 - 527.

(2) Hüdâyî divanı, Gülşen efendi tab'ı, S. 65.

— 40 —

— *Hicaz ilâhî, G. Fevzî* —

Yâ Seyyidi işfa' lenâ
 Tâ gide bu dilden anâ
 Feth eyleyüb bâb-ı gınâ
 Şu Mevlid-i pâkin bana
 Hem *Fevzî*'ye şâfi' ola
 Hep gamları dâfi' ola
 Dâreynde hem nâfi' ola
 Şu Mevlid-i pâkin bana

— 41 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Hakkî* —

Yâ vâsi'-al-mağfîret	Hâlîme senden meded
Yâ sâbık-al-merhamet	Hâlîme senden meded
Kapuna geldim garîb	Maksûdum eyle nasîb
Ente semî'ü mücîb	Hâlîme senden meded
Gayrı kapu bilmezem	Sırrı ayan kılmazam
Kapundan ayrılmazam	Hâlîme senden meded
<i>Hakkî</i> 'yi redd eyleme	Yolunu sedd eyleme
Lütfunu add eyleme	Hâlîme senden meded

— 42 —

— *Hicaz ilâhî, Evsat, G. Ulvî* —

Şâh-ı iklim-i risâlet hem muazzam pâdişâh
 Nâzenîn-i Rabb-i İzzet bende-i hâs-ı İlâh
 Hâkipâyî olmayan bulmaz cenâb-ı Hak'ka râh
 Anın için halk olubdur nüh felek şems ile mâh
 Sellimû sallû alâ bedr-id-dücâ şems-id-duhâ
 Nûr-i Hak'dır Mustafâ mahbûb-i dergâh-ı Hudâ
 Yâd eden ism-i şerîfin şevk ile pür nûr olur
 Mu'cizatın gûş eden mahzun gönül mesrûr olur
 Her kim anı sevse cürmü afv olur mağfûr olur
 Âşık-ı Hak *Ulvî*'i biçâre veş ma'mûr olur
 Sellimû sallû alâ bedr-id-dücâ şems-id-duhâ
 Nûr-i Hak'dır Mustafâ mahbûb-i dergâh-i Hudâ

— 43 —

— *Hicaz ilâhî, Evsat, G. Ulvî* —

Ey Hudâ'nın sevgili mahbûbu ey Fahr-i cihan
 Hep seninçün halk u icâd oldu bu kevn ü mekân
 Cürm ü isyân ile oldu hâlimiz gayet yaman
 Ümmetine kıl şefâat yâ Muhammed el'aman
 Eyle ey *Ulvî* o sultâna salât ile selâm
 Sünnetin terk etme kıl cân ile sa'y ü ihtimâm
 Diler isen tâ kabûl ola dedikte bu kelâm
 Ümmetine kıl şefâat yâ Muhammed el'aman

— 44 —

— *Hicazkâr ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Şöyle sakla sırr-ı aşkı tende cânın duymasın
 Hâlet-i aşkı hikâyet kıl zebânın duymasın
 Ölmek âsan âşıkane zerre firkat olmasa
 Böyle müşkil derd-i aşkın kim devâsın duymasın

— 45 —

— *Hisar Püselik ilâhî, Düyek* —

Yâ İlâhî sana geldik bizi mahzûn eyleme
 Fahr-i âlem hürmetine ey Kadîr-i lâyezâl
 Ol kıyâmet günlerinde bizi mahrûm eyleme
 Arş-ı a'lâ hürmetine ey Basîr-i lâyezâl
 Gayri senden yok İlâhım gidecek dergâhımız
 Eyle mesrur cümlemizi verme yâ Rab âfeti
 Dîn-i İslâm üzerine kâsd eden düşmenleri
 Ol celâlin hürmetine ey Şabûr-i lâyezâl

— 46 —

— *Hüseynî ilâhî, Evsat, G. Şeyh Kâmil* —

Andelib-i bâğ-ı hicrân olmuşam yâ Rabbenâ
 Gül'izâr-ı mest ü hayrân olmuşam yâ Rabbenâ
 Müddet-i ömrüm içinde bir nefes güldürmedi
 İştîyâk-ı hasret-i cân olmuşam yâ Rabbenâ

Hamdülillâh çok erişti bizlere eltâf-ı Hak
 Çok şükürler şimdi handân olmuşam yâ Rabbenâ
 Yâ İlâhî râh-ı aşkından ayırma *Kâmil*'i
 Cân ile cânâna kurbân olmuşam yâ Rabbenâ

— 47 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek* —

Elmeded pîrim efendim elmeded
 Ben günehkârı kapundan etme red
 Bendegânın cümlesi de derdmend
 Yâ Bahâeddîn şâh-ı Nakşbend
 Cürmümü afv eyle şâhım el'aman
 Hâkipâyinden niyâzım bu heman
 Eyleme red *Kâmil*'i hiç bir zaman
 Yâ Bahâeddîn şâh-ı Nakşbend

— 48 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek* —

İlâh-el-âlemînsin Hak Taâlâ
 Zekâ hayrân-ı sun'undur serâpâ
 Cihan nûrundan olmuş Tûr-î Sînâ
 Bu gün mü Rabbenâ yevm-i tecellâ
 Cemil sensin celil sensin Hudâyâ
 Habîb-i Hak'sın ey nûr-i mücessem
 Hudâ-yi lemyezel Rabb-i muazzam
 Sen; etmiş o nâm ile mükerrerem
 Hayât-î âlem oldun ey müfehham
 Feminkel-avn-i fi yevmit-tehâşâ

— 49 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ne bahtlû ol kişiye ki okuduğu Kur'ân ola
 Qılab ana rahmet kılur gönlü dolu imân ola
 Her kimse kim Kur'ân bilür Allah ana rahmet kılur
 Huri ana karşı gelür koltuğunda fermân ola

Kur'an okuyan dervişe rahmet kılur ol pâdişah
 Rahmet kılur baştan başa derviş iken sultân olur
 Kur'an oku sen ey gafil tâ bilesin burhan delil
 Haşır günü sen şöyle bil sırat ana âsân ola
 Ey biçâre Yunus Dede'm Kur'an ile duruş müdâm
 Günahların an dembedem afiv kıla Rahmân ola

— 50 —

— İsfahan âyîn —

ای جنک بردهای سیاهانم آرزوست
 وی نای ناله خوشی سوزام آرزوست
 ای یاد خوش که در چمن عشق میوسی
 بر من کبیر که بوی کاستام آرزوست... (1)

— 51 —

— İsfahan ilâhî, Düyek, G. Hüdayî —

Sakin dünyâyâ aldanma
 Aç gözün gafletten uyan
 Bunda kimse kalur sanma
 Aç gözün gafletten uyan
 Mâsivâdan yumub gözü
 Dergâh-ı Hak'ka tut yüzü
 Hüdayî'den gûş et sözü
 Aç gözün gafletten uyan

— 52 —

— Kûçek ilâhî, Düyek —

Günâhım hâdden efzûn oldu gayet yâ Resûlâllah
 Ki hiç bir vech ile yokdur nihâyet yâ Resûlâllah
 Bu çürm ile iki lûtfun birinden kesmem ümmîdim
 Hudâ'dan mağfîret senden şefâat yâ Resûlâllah

— 53 —

— Mâhur ilâhî, Düyek, G. Yunus —

Allah adı uludur
 Emirnin tutan kuludur (1)

(1) Gütte için bakınız: S. 182.

— 54 —

— *Mâhur ilâhî, Evsat* —

Ey olanlar tâlib-i kenzine-i esrâr-ı Hû
 Gizledi virâne-i dilde anı settâr-ı Hû
 Nevbahâr-ı aşk ile açtı tecellî gülleri
 Galiye endâz-ı milk-i cân olub gülzâr-ı Hû

— 55 —

— *Mâye âyîn* —

ای یوسف مہرویان ای جان و جمالت خوش
 ای خسرو و ای شیرین ای نقش و خیالت خوش
 ای چہرہ تو مہوش آبت درو آتش
 ہم آتش تو نادر ہم آب زلات خوش... الخ (1)

— 56 —

— *Muhayyer Durak, G. Sezâyî* —

Hazret-i Hak'kın habibi sevgilî bir dânesi
 Olduğıyçün oldu âlem hüsünün dîvânesi
 Zât-ı pâkindir sebep bu âlemin icâdına
 Olmasa teşrifin olmazdı cihan kâşânesi
 Yâ Resûlâllah visâlin bezmine şâyeste kıl
 Tâ gönül olsun şerâb-ı aşkının mestânesi
 Âşıkın ancak murâdı hazretinden kim ola
 Âşinâ-yi bezm-i hâsın âlemin bigânesi
 Genc-i aşkın mahzeni olmuş *Sezâyî* galibâ
 Kim imâret istemez bu gönlümün virânesi

— 57 —

— *Muhayyer ilâhî, Düyek* —

آلہی انت ذو فضل ومن
 وانی ذو خطایا فاعف عنی
 وظنی ذیک یارب جیل
 فحقق یا آلہی حسن ظنی

(1) Güfte ve notası için bakınız: Mevlevî âyinleri.. cild: 15

— 58 —

— *Muhayyer ilâhî* —

Eldürmaz yanar vücûdum Âh etmeyüp nideyim (1)

— 59 —

— *Muhayyer Kürdi ilâhî, Düyek* —

Âlemlerin sultânî inâyet eyle bize
 Aşkın şevkîn zevkîn ver inâyet eyle bize
 Azdı gitti yolumuz Tevhîd etmez dilimiz
 Sanar ma'lûm hâlimiz bir hâlet eyle bize

— 60 —

— *Muhayyer Püselik, Düyek* —

Mücrimleriz âşileriz	Yâ Râb afv eyle bizi
Yolunda hem sâhileriz	Yâ Râb afv eyle bizi
Derdli kulun derman diler	Âsî kulun gufran diler
Cümle ibâd ihsan diler	Yâ Râb afv eyle bizi
Mest eyle beni aşk ile	Zikrin nasîb et şevk ile
Pür et derûnum zevk ile	Yâ Râb afv eyle bizi

— 61 —

— *Müstear ilâhî, Düyek* —

Her sâhib-i tâc ü külah
 Senden umar ey pâdişâh
 Sensin kamu halka penâh
 Yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ
 Fağfir lenâ zünûbenâ

— 62 —

— *Nevâ ilâhî, Çember* —

ربنا الله الذي لا معبود الا هو
 حي القيوم الذي لا اله الا هو
 اول هو آهن هو ظاهر هو باطن هو
 باهو باهو بامن هو لا موجود الا هو

(1) Güfte için bakınız: S. 584.

— 63 —

— *Nevâ ilâhî, Düyek, G. Hüdayî* —

Ey pâdişâh-ı bî vezîr	İhsan cenâbından senin
Ey bî şebîh ü bî nazîr	İhsan cenâbından senin
Her şey'e sen verdin vücûd'	Cümle sana eyler sücûd'
Cânım seni kulsun şühûd'	İhsan cenâbından senin
Kapundaki biçâreler	Koyub ya kande varalar
Ayruk kime yalvaralar	İhsan cenâbından senin
Senden <i>Hüdayî</i> ey Kerîm	İster sırât-ı müstakîm
Sensin çü Rahmân ü Rahîm	İhsan cenâbından senin

— 64 —

— *Nevâ ilâhî, Evsat* —

Sırr-ı tevhîdin Hudâyâ kıl tecellisin ayar
 Tûr-i tendê tâ ki lâya'kil ola Mûsâ-yi car
 Dîde-i can açılıb görsün cemâlin nûrunu
 Sîneler çâk eyleyüb girsün semâ'a âşkan

— 65 —

— *Nevâ ilâhî, Evsat, G. Kâmil* —

Yâ İlâhî şâh-i kevneyn Mustafâ'nın aşkına
 ربنا فاغفر لنا وانت خير الغافرين
 Enbiyâ vü evliyâ vü asfiyânın aşkına
 ربنا فاغفر لنا وانت خير الغافرين
 Çünkü Üd'ünü dedin tenzilden sen yâ Mücib
 Şübhemiz yok olmadık hem dâhi fi şekkin karîb
 Müstecâb eyle duâ kıldı kulun *Ulvî* garîb
 ربنا فاغفر لنا وانت خير الغافرين

— 66 —

— *Nikriz ilâhî, Sofîyan, G. Hakki* —

Mestâne-i aşkım ben ayamadım
 Ezelden ağladım hiç gülemedim
 Yüz bin âlem yanar âh ü zârımdan
 Vech-i icad nedir ben bilemedim

Hele *Hakkî* bekle rızâ kapusun
 Ahd-i ezel budur vefâda mısım
 Elinde açarsın ihsan kapusun
 Vech-i icad nedir ben bilemedim

— 67 —

— *Nikriz ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Ben harâbât ehliyim yokdur karârım tâ ebed
 Bâde-i aşk içmişem gitmez humârım tâ ebed
 Sâki-i kevser elinden nûş edüb câm-ı ezel
Hakkıyâ yağmâya verdim cümle varım tâ ebed

— 68 —

— *Pençgâh mersiye, Evsat, G. Sadık* —

Mevsim-i mâtemi gör dide-i devran ağlar
 Gelicek mâh-i Muharrem ciğerim kan ağlar
 Cümle mâtemdedir ol ehl-i semâvât ü zemîn
 Cennet içre bulunan hûr ile gılmân ağlar
 Nûr-i çeşm-i Nebevî merdümek-i ayn-i Ali
 Mâtemin etmek için gerçî ki her can ağlar
 Ben de sultân-ı şehidân için ey *Sadık*
 Gelmişim dehr e heman dîdelerim kan ağlar

— 69 —

— *Rast ilâhî, Düryek, G. Mevlâna* —

الحمد لله الذي سلطانه نعت الازل
 الواحد القادر الذي شرفه بحواله الدليل
 رب تعالي شاهه عم الوراء احسانه
 لا يفتني رضوانه الا باخلاص العمل
 اي شمس دين اي شمس دين قد جئت من نور اليقين
 الحمد لله المعين علمت حالي في الازل

— 70 —

— *Rast ilâhî, Düyek* —

يا من لطيف لم يزل	الطف بنا في منازل
انت اقوى نجنا	عن قهرك يوم الحلال
لى خبة اطفى بها	حر الويا الحاطمه
المصطفى والمرضى	وايساها والفاطمه

— 71 —

— *Rast ilâhî, Düyek* —

ياراحلين منا لقيادى
 هيميمو يوم الرحيل فوادى
 ثم الصلاة على النبي وآله
 ماسارك او ترنم حادى

— 72 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Bahaeddin* —

مقدس قطب ريانى	ملا غوث سبحانى
توحى الدين كيلانى	امير شهر يزدانى
زهى فرخنده پيشانى	زهى سيمى نورانى
توحى الدين كيلانى	كمال حسن انانى

— 73 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Şeyh Kâmül* —

İevbe edelim zenbimize tübtü ilâllah
 Lûtfunla bize merhamet eyle aman Allah
 Sen etmez isen bizleri kim afv eder Allah
 Lûtfunla bize merhamet eyle aman Allah
 Ömürlerimiz geçmede isyân ile dâim
 Kâmül bu cihanda acabâ kim kala kaima
 Mevt oldu karib biz yine gafletle müdâvim
 Lûtfunla bize merhamet eyle aman Allah (1)

(1) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, İlahiler, cild: 3, s. 112.

— 74 —

— *Rast ilâhî, Evsat, G. İsmail Hakkî* —

Mâil olma dünyeye çün bîvefâdır bîvefâ
 Mekrine aldanma zîrâ pür cefâdır pür cefâ
 Redd idüb dîv-i hevâ yoldan seni azdırmasun
 İhtirâz et nefse uyma pür hatâdır pür hatâ
 Hakkî-i şûrîdeyi âlûde kıldı aşk-ı yâr
 Bîr unulmaz derde dâim mübtelâdır mübtelâ

— 75 —

— *Sabâ tesbîh, Muhammes* —

ياالله يارحمن ياعليم ياعلام
 ياسلطان ياسبحان ياذااللطف والاحسان
 انتالقيومالذي لايتوت لاينام
 ربنا ياربنا تقبل مناالصيام

— 76 —

— *Sabâ ilâhî, Hezc* —

عيني نظرت وشبكتي من عيني في الجوري
 لايقطنني الا اسواد العيني في الجبري
 قدقلت لمن اجبته بازيني ياقرى
 الوصل مني وقال لي من عيني وقت سحري

— 77 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

الحب من صافي النيه
 خير الصفات المرصيه
 شربت من صافي المداهه
 من شراب البكره

— 78 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

ندام الحب يرمحوا فيه سكر
 وزيد في التناحدا وشكرا

فحبيب الغلوب لكم نجلا
واسقام سلاف الراح بكرأ

— 79 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

لقد بدأت بسم الله مفتحاً
ازكى محامد حمد الله فافتحت

— 80 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

انك يارب الصبا
يوماً الى الارض الحرم
بلغ سلامي روضة
فيما النبي المنحترم (1)

— 81 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek, G. Ali Aşkî* —

ياوأسع الجود العطا	يا ليس دونك مانجا
وافيت بابك مذبا	الطف بنا ياربنا
ياخالقاً ضيف الحريف	فاضعج جميلاً باللطيف
من عبدك العشق الضعيف	الطف بنا ياربنا

— 82 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

Söyle selâmım ey sabâ
Oldukça rûsâ-yi harem
Ol ravza-i pâke varam
Anda Nebiy-yi muhterem

(1) Bu manzumeyi Zekâi Dede Rast makamında ve Düyek ikamında da bestelemiştir.

— 83 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek* —

Ey Allahım sen var iken
 Yâ ben kime yalvarayım
 Senin ismin gaffar iken
 Yâ ben kime yalvarayım

— 84 —

— *Sabâ zemzeme âyîn* —

هر چه که آن خوشمت نهیت مدام
 نامی نشود دلیل این مردم عام
 وزی می و چنگ و صورت خوب سماع
 بر خاص حلال کت و بر عام حرام

— 85 —

— *Sabâ zemzeme ilâhî, Evsat, G. Sıdkî* —

Şâhid-i cilvedih-i meclis-i hâs.ı Ahadî
 Şu'le-i şem'-i şebistân-ı visâl-i Samedî
 Ey nebîler senedi ümmetünin mu'temedî
 İşledim nefse uyub cürm ü hatâ kâr-i bedî
 Sensin ol şâh-ı sahiyy-i mededânın mededi
 Ey şeh-i milk-i atâ huz biyedî huz biyedî

— 86 —

— *Sâzkâr ilâhî, Düyek* —

Bâğ-ı maârif içreyiz
 Gülşân olan anlar bizi
 Nisbet cihâna vermişiz
 Reyhân olan anlar bizi
 Bâb-ı tevekkülde aman
 Âh eyleyüh her bir zaman
 Kâmil bu âlemde heman
 Sultân olan anlar bizi

— 87 —

— *Segâh ilâhî, Düyek* —

محمد اشرف الاعراب والعجم
محمد خير من ينشئ على قدم
محمد ياسط المعروف جامعة
محمد صاحب الاحسان والكرم

— 88 —

— *Segâh ilâhî, Düyek* —

زعمت من ذا الذي والوزرا ثقلتي
والقلب في فلق من شدة الخطري
يارب صل على من جاء نابالهدى
واظفرا الخلق مثل الشمس والقمرى

— 89 —

— *Segâh ilâhî, Düyek* —

قف على بابنا قف عند ضيق المناهج
تفزل على القدر من ذى المعارج
الم تر ان الله اسبع نعمة
علينا وولينا قضى الحوائج

— 90 —

— *Segâh ilâhî, Düyek* —

عيني نظرت وشبكتي من عيني يا عيني آه في الجور
لا تقيامى اسود العيني يا عيني آه في الحور
قد قلت لمن اجيف بازنى يا عيني آه يا قر
الوصل في وقال لى من عيني وقت السحر

— 91 —

— *Segâh ilâhî, Düyek* —

اسمع وجود ياميتي وفي احوذك بالاتي
وانظروشف كيف حالتى لقد صبا جسمى عدم

انا السب في لى جرا ما حد غيرى في ظلم
ما وعد اسباب الغرام حتى غدا خصى حكم

— 92 —

— *Segâh ilâhî* —

يا سيد الادات جنتك قاصدا
ارجو رضاك واختى سنجبا كا
والله يا خير الملائق اتى
قلبا مشوقا لا يروم سوا كا

— 93 —

— *Segâh ilâhî, Evsat, G. Kâmil* —

Zât-ı mir'ât-ı Hudâsın yâ Muhammed Mustafâ
Âleme behcet nümâsın yâ Muhammed Mustafâ
Yek işâretle kamer şakk oldu secde eyledi
Sâhib-i arş-i ulâsın yâ Muhammed Mustafâ
Hâkipây-i hazretinden eyleme red *Kâmil'i*
Mücrime sâhib atâsın yâ Muhammed Mustafâ

— 94 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. Fehmî* —

Boyadı sînemi al kana meded dîdelerin
Nola bir gün beni râhat koya bu çeşm-i terin
Bu felekte dilî şâd etmeğe sa'y eyler iken
Niçün olsun bana hempâ şu cihanda kederim
Gün be-gün nâs-ı cîhan işve ü zevkinde olub
Yine ben kendime gamhâneyi mesken ederim
Fehmîyâ tâli'imî yazmış ezel böyle Hudâ
Diyegör dil kaderimdir kaderimdir kaderim

— 95 —

— *Sûzidil âyin* —

يا صغير السن يار طيب البدن
يا قريب العهد من شرب الابن

روح روسی و روسی روحه
من رأ روحین - شافی البدن

— 96 —

— *Sûzidil ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Yüce sultânım derde dermânım
Bedende cânım Hû demek ister
Alımsın alîm doğrudur yolum
Ağzımda dilim Hû demek ister
Ali sırrında tevhîd nûrunda
Mahşer yerinde Hû demek ister
Yunus postunda gönül dostunda
Sırat üstünde Hû demek ister

— 97 —

— *Sûznâk ârızın* —

ياساقى المدامة حيا على الصلاة
املا زجاجنا بحميا فقد - لا
اسقتنى المدامة من طرفك السهى
حتى جلا فوادى من احسن الجلا... الخ (1)

— 98 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek* —

اقبل البدر علينا فاخفت منه البدر
مثل حنك مارأينا قطبا ووجه السرور
انت شمس اقت بدر انت نور فوق نور
انت لاشك يا محمد انت مفتاح الصدور

— 99 —

— *Sûznâk ilâhî, Nevaht, G. Seyyid* —

للامام الحق نور قداضا
من انى فى هل انى عنه رضا

(1) Güfte ve notası için bakınız: Mevlevî âyinleri, cild: 15

صدق العائل من قد رضا
كل من والى على المرتضى (1)

— 100 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek* —

ان شئت من بعد الضلالة تهدي
صل على الهادي ابشر محمدى
يا فوز من صلى عليه فانه
يحوى الامانى بالعييم السرمدى
يا قومنا صلوا عليه فنظروا
بالشر والعين الهنى الارغدى
صلوا عليه وارفعوا اصواتكم
بغير لكم في يومكم قبل الغد

— 101 —

— *Sûznâk ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Yâ Habiballah meded eyle mürüvvet kânısın
Mahz-ı ihsân ü fütüvetsin atâ ummânısın
Sen şefî'al-müznibin *Hakkî* fakir ü mücrime
Tut elin lûtf eyle ey şah derdliler dermânısın

— 102 —

— *Sûznâk ilâhî* —

Yâ Resûlâllah şefâat eyle Allah aşkına
Ben garibim sen inâyet eyle Allah aşkına
Nâmurâdım ber murâd et yâ Resûlâllah meded
Fazl u cûdunla sehâvet eyle Allah aşkına

— 103 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek, G. Şeyh Kâmil* —

Ey âşık uyan zikredelim vakt-i seher bu
Göz yaşı döküp ah ederek tevhîdin oku

(1) Manzume, Beğlerbeyinde İstavruz Bedevî tekkesi şeyhi Seyyid efendî'nindir.

Derviş olayım dersin eğer sen dahi *Kâmil*
Allah yoluna sıdk ile hep hû deyelim Hû

— 104 —

— *Sûznâk ilâhî, G. Kudduşî* —

Ümmet-i merhûmeye çün bir aman geldi Üveys
Nâr-ı düzahtan usâtı kurtarub aldı Üveys
Çün vasiyyet etti hırkasın ana Fahr-i rusül
Bu zaife ümmete gör ne kerem kıldı Üveys
Vardı bir tenhâ yere etti duâ Mevlâ'sına
Bir iki sâat münâcat bahrine daldı Üveys
Didi afv et ümmeti hep yohsa giymem hırkayı
Nâs ile re's-i şerifin secdeye saldı Üveys
Eyle *Kuddûsî* (1) hediye rûhuna sen Fâtiha
Bizim için gussa yiyüb bağrını deldi Üveys

— 105 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek* —

Milk-i cihan sultânı	Abdülkadir Geylânî
Hazret-i Hak yârânı	Abdülkadir Geylânî
Tal'atınla devr eder	Abdülkadir Geylânî
Vâsıl-ı sürû eder	Cümle gamdan dür eder

— 106 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek* —

Ey tâlib-i dünyâ olan	Tâhsil edüp netsen gerek
Olsan eğer şâh-ı cihan	Bir gün koyub gitsen gerek

— 107 —

— *Sûznâk ilâhî, Sofiyan, G. İsmail Hakkî* —

Sâlike olmaz eyan	İlm-i hakikat miftâh
Olsa pîri önünde	Bâb-ı inâyet miftâh
Aşk ile her kim gelür	<i>Hakkî</i> 'ye teslim olur
Lâcerem ana ölür	Kenz-i hakikat miftâh

(1) Kadiriye meşayihinden matbu divan sahibi Kudduşî Ahmed efendi, Niğde'ye tabi Bor'da medfundur. Vefatı 1265 (M. 1848).

— 108 —

— *Súzidilârá ilâhî, Evsat, G. Edirne Müftisi Fevzî* —

Gel olunmakta tilâvet âşıkân
 Mevlid-i pâk-i Muhammed Mustafâ
 İstimâ' et Mevlid-i pâkin anın
 Cân ü dil bulsun semâ' ile safâ
 Fevzi veş eyle tevessül rûz ü şeb
 Hürmetiyçün müstecâb olsun duâ

— 109 —

— *Súzidilârá ilâhî, Düyek, G. Fevzî* —

Bârekâllah dü cihânın serveri
 Hak Taâlâ'nın aziz peygamberi
 Hôy-i şebbûyinden aldı bûyini
 Şu cihânın sünbül ü verd-i teri
 Mihr-i pâk-i mevlidinden aldılar
 Şems ü meh rûyindeki nûr ü ferî
 Kıl şefâat yâ Habîballah aman
 Eyle tahlis *Fevzi*-i isyangeri

— 110 —

— *Sehnaz ilâhî, Düyek* —

الحبيب لما هجرني حلال القوامي كلام
 قلت له يا حلو واصل قال ذق نار القوامي

— 111 —

— *Sehnaz ilâhî, Düyek* —

اغتر آفاق السماء وكورت
 شمس النهار واظلم العطران
 ما لارض من بعد النبي كسبية
 اسفا عليه كثرة الاحزاب

— 112 —

— *Şevkutarab tevşih, Evsat, G. Selâmî* —

Bir muazzam pâdişahsın ki kulundur cümle şâh
Kurb-i Ev ednâda vaz' oldu seninçün tahtgâh
Nüh felek heft zemîn ancak sana bir bârigâh
Emrine mahkûmdur âlem her sözün vahy-i İlâh

Essalâtü ves-selâm ey hâdi-i râh-i Hudâ
Küntü âsî yâ şefî'-al-müznibîn işfa'-lenâ

Kangı hâke bassa pây-i devletin ol Tûr olur
Cânib-i Hak'dan tecelliyyât ile pür nûr olur
Her nazarda aynına vech-i Hudâ manzûr olur
Bu *Selâmî* hizmet-i na'tin ile mağfûr olur

Essalâtü vesselâm ey Hâdi-i râh-i Hudâ
Küntü âsî yâ Şefî'-al-müznibîn irham-lenâ

— 113 —

— *Uşşak durak, G. Salâhî* —

Senin vasfın leb-i takrîre gelmez yâ Resûlâllah
Nigâh-ı midhatin ta'bîre gelmez yâ Resûlâllah
Olursa sırr-ı zâtından olur bir remz-i icmâlî
Murâd etsem dahî tastîre gelmez yâ Resûlâllah
Müdâmî hâne-i aşkınla yazdı re'y ü tedbîre
Salâhî bir dahi tedbîre gelmez yâ Resûlâllah

— 114 —

— *Uşşak ilâhî, Hafîf* —

شفيح الخلق في المعشر

محمد صاحب المنبر

ابوبكر وعمر عثمان

امير المؤمنين حيدر

رضوان الله عليهم هو السابق على الكوثر

لا اله الا الله شفاعت يارسو الله... (1)

(1) Bu ilâhîye XVII nci asır musikişinaslarından meşhur Hatib Zâkirî Hasan'ın Pençgâh makamında bir bestesi vardır: Alm. Mc. No. 637.

— 115 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek* —

خَيْرَ اللَّهِ مِنْ خَلْقِ ابِي
 بعد جدى وانابن الخيرتين
 عبدالله غلاماً ناشداً
 وقریش بعبدون الوثنين
 بعبدون اللات والعزى معاً
 وعلى قام نحو القبتين
 فضة قد صفت من ذهب
 وانا الفضة وابن الذهبين
 من له جدكبدالمصطفى
 احمد المختار نورالظلمتين... الخ

— 116 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek* —

Şehinşâh-ı cihanbân-ı risâlet şâh-ı zî ünvan
 Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir
 Bu nazmı söyledim rü'yâda ben âlemlere sultan
 Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir

Çihâriyâr Ebû Bekr ü Ömer Osman Ali hergâh
 Hudâ'nın dört kitâbı vâsfım irâd eder billâh
 Halîlûllah Habîbullah Nebiyyullah Resûlûllah
 Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir Muhammed'dir (1)

— 117 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Şeyh Kâmil* —

Biz hatm-ı hâce ederiz
 Mevlâm yoluna gideriz
 Hubb-ı sivâyı nideriz
 Nakşileriz zikrederiz
 Bid'at değıldir yolumuz
 Şah Nakşibend'dir ulumuz

(1) Zekâi Dede'nin son bestelediği eserdir.

Sıddîk ekberdir kolumuz
 Nakşîleriz zikrederiz
 Tevhîd-i Zât erkânımız
 Ma'lûm değil esrârımız
 Dâim teveccüh kârımız
 Nakşîleriz zikrederiz
 Pîrim efendim Nakşibend
 Lûtfun bize eyle kemend
 Kâmûl kulundur derdmend
 Nakşîleriz zikrederiz

— 118 —

— Uşşak ilâhî, Düyek —

Kuldan sana lâyıık nola
 Âşık seni kande bula (1)

— 119 —

— Uşşak ilâhî, Düyek —

Ey Hudâ'dan lûtf ü ihsân isteyen
 Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel

— 120 —

— Uşşak ilâhî, Düyek, G. Erzurumlu İbrahim Hakkî —

Hak şerleri hayr eyler
 Zannetme ki gayr eyler (2)

— 121 —

— Uşşak ilâhî, Düyek, G. Hüdayî —

Gelin diyelim şevk ile
 Lâilâhe illâllah
 Aşk ile sıdk u zevk ile
 Lâilâhe illâllah

(1) Güfte için bakınız: S. 65.

(2) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, İlahîler, cıtd 2, s. 89.

Cennet amnla açılır
 Mü'minlere nur saçılır
 Dost ellerine göçülür
 Lâilâhe illâllah
 İster isen hayr-ül-ezkâr
 Durma heman tevhîde var
 Hüdâyi'ye sorarsan yâr
 Lâilâhe illâllah

— 122 —

— *Uşşak ilâhî* —

Allah adı uludur Emrin tutan kuludur (1)

— 123 —

— *Uşşak ilâhî, Sofiyan* —

Nefs-i şeytâna uyub eyledik bi had günâh
 Senin keremin çoktur afv eyle ey pâdişâh
 Rahmetin uma geldik yâ Allah mahrûm koma
 Rabbenâ yâ Rabbenâ takabbel min-nessiyâm

— 124 —

— *Zevk u tarab ilâhî* —

Muhibb-i Çaryârım öz vücudum sadrıdır Sıddik
 Ömer'dir cismimin cânı değil dersem olam zındik
 Söven Osmân'ı buğz ile Hudâ'dan bulmasın tevfik
 Yezid gibi yezid olsun Ali'yi eyleyen tefrik (2)

Beylikçizade Ali Aşkî Bey

— 1 —

— *Acem ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Varımı ben aşka verdim hânümânım kalmadı
 Cümlesinden fâriğ oldum can cihânım kalmadı
Hakkıyâ her dem seninçün şükr-i Yezdan etmede
 Hamdülillâh aşk-ı Hak'dan gayri vârim kalmadı

(1) Güfte için bakınız: S. 82.

(2) Zekâî Dede'nin bestelediği bu ilâhileri mahdumu Ahmed Irsoy, babasına âid mecmuadan istinsah ederek bana göndermek lütfunda bulunmuştur.

TÜRK MUSİKİSİ ANTOLOJİSİ

— 2 —

— *Acem ilâhî, G. Hakkî* —

Cümle hevâlardan geçür
Mevlâ meded senden meded
Câm-ı mahabbetten içür
Mevlâ meded senden meded
Ref' ola kayd-i mâsivâ
Dilden gide kamu hevâ
Et *Hakkıyâ* vaslın atâ
Mevlâ meded senden meded

— 3 —

— *Bestenigâr mersiye, G. Sâbit* —

Ey dide-i hunkerde durub eyleme ârâm
Çün geldi Hüsey'n'in deminin aktığı eyyâm
Sâbit ciğerin dağla Hüsey'n aşkına ağla
Döndürse revâ gözleri Ceyhûn'a bu hengâm

— 4 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Hakkî* —

Meftûn edeli bendesini şâhid-i Levlâk Aldı beni sevdâ
Kıldı ser-i pür dūdumu ah rîze-i fetrâk Bir kâkülî ra'nâ
Ey şâhid-i gayb al elini *Hakkî*-i zârın Öldürme gamınla
Cellâd-ı gamın eylemeden menzilinî hâk Kıl lûtf ile ihyâ

— 5 —

— *Eviç ilâhî, Düyek, G. Hakkî* —

Vücûdum mülkini ma'mûr eden dost
Sürûr-i şevk ile mesrûr eden dost
Bihamdillâh kamuya etti vâkîf
Bu *Hakkî* gönlümü pür nûr eden dost

— 6 —

— *Hicaz ilâhî, Sofıyan, G. Hakkî* —

Yâ vâsi'-al-mağfiret
Hâlîme senden meded
Yâ sâbık-al-merhamet
Hâlîme senden meded

Kapuna geldim garîb
 Maksûdum eyle nasîb
 Ente semî'-al-mücîb
 Hâlîme senden meded
 Gayrı kapu bilmezem
 Sırrı ayân kılmazam
 Kapundan ayrılmazam
 Hâlîme senden meded
Hakkî'yi reddeyleme
 Yolunu sedd eyleme
 Lâfzımı add eyleme
 Hâlîme senden meded (1)

— 7 —

— *Hicaz ilâhî, Sofîyan, G. Hakkî* —

Tu'û' etse gönülden nûr-i tevhîd
 Ziyâ verir derûna sanki hurşîd
 Gönülden tut bu güftârın meâlin
 Zebânın vaktidir *Hakkî* bu te'kîd

— 8 —

— *Hümâyun ilâhî, Devr-i hindî, G. Hakkî* —

Yâ Rab garîb ü bîkesim senden meded senden meded
 Mîhnet rev-i gurbet resim senden meded senden meded
 Ağyâre verme fırsatın yâre atâ et râhatın
Hakkî fakîre rahmetin senden meded senden meded

— 9 —

— *Hüseynî aşîran âyin* —

عاشقانرا جستجو از خویش نیست
 در جهان جوینده جز او پیش نیست
 ای دمت عیسی دم ازدوری من
 من غلام آنکه دورانیش نیست ... الخ (2)

(1) Sd. Mc. Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvar neşriyatı, *İlâhiler*, ctd 3, S. 109.

(2) Bu âyinin bazı kısımları Zekâizade Bay Ahmed İrsoy'da mevcuddur.

— 10 —

— *Hüseynî ilâhî, Hafif, G. Ş. Kâmil* —

Ey gönül rağbet edersin aşka huddâm olmağa
 Dâmen-i aşkı bırakma halka-i tevhîde gir
 Vuslat-ı deryâyâ *Kâmil* bâdbân açmış iken
 Hasretin nârına yanma halka-i tevhîde gir

— 11 —

— *Irak ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Müjde kıldı dillere bād-ı sabâ
 Geldi ol dem kim verir kalbe ziyâ
Hakkî-i şûrîde oldum muğtenim
 Merhabâ ey mâh-ı Mevlîd merhabâ

— 12 —

— *Nihâvend ilâhî, Evsat, G. Hakkî* —

Bahr-i aşkda bikarârım yâ Resûlâllah meded
 Âşık-ı bî ihtiyârım yâ Resûlâllah meded
 Baş açık sahrâ-yi aşkında benim şeydâ-yi aşk
 Pür cünûn ü bî vakarım yâ Resûlâllah meded
 Cümle ağıyârı gider mir'ât-ı dilden ey Habîb
 Râh-ı gamda pür gubârım yâ Resûlâllah meded
Hakkıyâ dil hastene göster cemâlin ey tabîb
 Bu recâda ıztırârım yâ Resûlâllah meded

— 13 —

— *Sabâ ilâhî, Sofiyan, G. Hakkî* —

Âşıkın tende cânıdır tevhîd
 Cânı içinde cânıdır tevhîd
 Her taraftan acib temâşâdır
 Sanma zikr-i lisânıdır tevhîd
Hakkıyâ zikr-i lâ vü illâdır
 Mebde-ül-kül külli eşyâdır

— 14 —

— *Sûzidül ilâhî, Evsat, G. Fehmî* —

Boyadı sinemi al kana meded didelerim
Nola bir gün beni râhat koya bu çeşm-i terim (1)

Tanburî Ali Efendi

— 1 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Hazret-i Ömer* —

يامن يحب انين العبد في الندم
يامن لديه دواء الداء والسقم
نام العيون و عين العبد ساهرة
تسكى على بابك وسط الليل في الظلم ... الخ (2)

Ahmed Hüsameddin Dede

— 1 —

— *Bayatî arabañ ilâhî* —

زهی لواء علم لا اله الا الله
کهزد براوی قدم لا اله الا الله

— 2 —

— *Nihâvend ilâhî* —

ای فردوسی دانا یار بنا ظلمنا
توفیق بخش مارا یار بنا ظلمنا
ما عاجز و فقیرم سر کشته و حقیرم
در بندتن اسیرم یار بنا ظلمنا (2)

— 3 —

— *Rahâtiülvah âyin* —

اطیب الاعمار عمراً في طريق العاشقين
عز عين من ملاح في وصال مستبين
غار جسمي ان يراه غازل او عازر
انه تحكي صفاتا من صفات شمس دين (2)

(1) Güfte için bakınız: S. 605, Ali Aşkî Bey'in besteleri, Zekâizade Ahmed Irsoy'dan alınmıştır.

(2) Notaları için bakınız: Mevlevî âyinleri

Şeyh Tefvik

— 1 —

— *Dügâh ilâhî, G. Ş. Nuri* —

Essalât ey milk-i vahdet pâdişâhı essalât
 Yoğ iken unsur mevâlid-i selâse şes cihât
 Kaim idi zât-ı pâkin zât-ı Bâri'ye ezel
 Yâ Resulâllah göründün âleme âdem sîfât (1)

Yeniköylü Hasan

— 1 —

— *Karcıgar ilâhî, G. Yunus* —

Yinc yaz ayları geldi
 Hasretin bağırimi deldi
 Söyle cânan bülbül söyle
 Söyle âşık derdli söyle

Gülün yanığında al var
 Seher vaktinde çok hal var
 Var bülbül Hudâ'ya yalvar
 Söyle âşık derdli söyle

Karlı karlı dağlar aştı
 Niçe maksûda erişti
 Yunus'un bağırimi deştı
 Söyle âşık derdli söyle (2)

Hakkâk Abdi Dede

— 1 —

— *Arazbar ilâhî, G. Mehmed Râzî* —

Aşkınla yâ Rab behreyâb eyle
 Havretde koma hisseyâb eyle
 Zâhir ü bâtin eyleyüb ma'mûr
 Esrârâ ma'den bir kitab eyle

(1) Bestekârın oğlu Bay Hayrullah Yalım'ın ifadesine ve verdiği varakaya nazaran.

(2) Bestekârın oğlu Hattat Bay Nuri'nin ifadesine nazaran.

Firkatde koma *Razî nâçârî*
Vaslınlâ anı feyziyâb eyle (1)

— 2 —

— *Bestenigâr ilâhî, G. Sünbülî Alâeddin* —

Ben mest-i cânân olmuşam
Cân ü cihandan geçmişem
Hayrân ü giryân olmuşam
Nâm ü nişandam geçmişem
Duyalı aşkın sırrını
Küllî cihandan el yudum
Bulalı aşkın gencini
Deryâ-yi kândan geçmişem
İlm-i yakînin şu'lesi
Doğalı gönlüm tûruna
Hakk.ul-yakîni bulmuşam
Sûd ü ziyandan geçmişem
Ben *Seyyid Alâeddîn*'em
Aşk ile âlî himmetem
Dünyâ nedir ol dost için
İki cihandan geçmişem (1)

— 3 —

— *Hüzzam ilâhî, Yürük düyek, G. Şeyh Mehmed Rızaüddin* —

Eyâ Sünbül bana aşk kapusun aç
Kamu uşşak senin kapuna muhtac
Hizmetin devletidir taht ite tac
Kamu uşşak senin kapuna muhtâc

Şöhretin Sakyân idi beyn-el-enâm
İçüb câmin diller olsun müstedam
Zühd ü takvâ aşk ile olur tamâm
Kamu uşşak senin kapuna muhtâc

Şehr-i aşka olmuşundur çü sen şâh
Senin râhın müstakim yok iştibah
Nola *Rıza* olursa aşdan âgâh
Kamu uşşak senin kapuna muhtac (1)

(1) Bay Raif Yelkenci'ye aid bir mecmua ve Sd. Mc.

Celâleddin Dede

— 1 —

— *Dügâh âyîn* —

يامن لواء عشقك لازال عاليا
قد سلب من يكون من العشق حاليا... الخ. (1)

Hüseyin Fahreddin Dede

— 1 —

— *Acemaşîran âyîn* —

هر روز بامداد سلام عليكما
آنجا كه شه نشيند و آن وقت مرتضى ... الخ. (2)

Bolahenk Nuri Bey

— 1 —

— *Karcıgar âyîn* —

آنکس که ترا داند از عیش چه کم دارد
وانکس که ترا بیند ای ماه چه غم دلرد
بس عاشق آشفته آسوده و خوش خفته
در سایه آن زلف کو حلقه و خم دارد ... الخ. (3)

— 2 —

— *Püselik âyîn* —

آن صبح سعادتها چون نورفشان آید
و آنکاه خروس جان دربانک فغان آید
مسکین دل آواره آن کم شده یک باره
چون بشنو ادین چاره خوش رقص کنان آید... الخ. (4)

(1) Notası için bakınız: İstanbul Konservatuvarı neşriyatı: *Mevlevî âyinleri*, cild 17.

(2) Notası için bakınız: *Mevlevî âyinleri*, cild: 15.

(3) *Güftenin tamamı ve notası için bakınız: Emin Yazıcı: Mevlevî âyinleri*, gayri matbu.

(4) Notası için bakınız: *Konservatuvar neşriyatı- Mevlevî âyinleri*, cild 17.

Zâkir Hulûsî

— 1 —

— Uşşak ilâhî, G. Kâhyazade Ârif —

Yâ sâhib-el-alâme
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Yâ bâhir-el-kerâme
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Sen seyyid-i cihansın
 Hem şâh-ı kümfekânsın
 Âlemde sırr-ı cansın
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Bu hâkdân-ı tende
 Ef'î-i nefis elinde
 Kaldım ilâcî sende
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Sancağın üzre Fa'lem
 Dil mürdegâna merhem
 Sensin tabib-i âlem
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Âteş sana müsehhar
 Kevnî-i berde mazhar
 Sensin şüyûha server
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Sen rehnümâ-yi dinsin
 Dervişine muinsin
 Lâhavf ile eminsin
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Kutbiyyetin müsellemler
 Rûhülkudüsle tev'em
 Sensin melâz-ı âlem
 Yâ Ahmed-er-Rifâi
 Sensin ledünne âlim
 Peçende hep avâlim
 Mâ'lûm sana hâlim
 Yâ Ahmed-er-Rifâi

Sensin midâd-ı hikmet
 Gencîne-i saâdet
 Kıl Ârif'e inâyet
 Yâ Ahmed-er-Rifâi (1)

Himmetzade Hüsameddin

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, G. Himmet* —

Âlemlerin icâdına oldu sebep aşk-ı Hudâ
 Mürsidlerin irşâdına oldu sebep aşk-ı Hudâ
 Cennâtı gülzâr etmeğe tamuyu pür nâr etmeğe
 Âlemleri var etmeğe oldu sebep aşk-ı Hudâ
 Arşı yaratmağa Hudâ bâis nedir bil sâlikâ
 Bilmez o kim nâdân ola oldu sebep aşk-ı Hudâ
 Ya'kub u Yûsuf yâdına Mecrûn ü Leylâ adına
 Âşkkların feryâdına oldu sebep aşk-ı Hudâ
*Himmeti'*nin yandı özü kan ile pür oldu gözü
 Mansûr veş söyler sözü oldu sebep aşk-ı Hudâ (1)

Hacı Kirâmî Efendi

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G. Abdülkerim* —

Ey vücûd etvârına cevlân Habîb-i Kibriyâ
 Vey vücûd esrârına seyran Habîb-i Kibriyâ
 Vâcid ü mevcud seni mir'ât edindi şübhesiz
 Sîreti Hak sûreti Rahman Habîb-i Kibriyâ
 Şâmnı tebcil içün geldi hüvel.hak-kulmübîn
 İşte burhan şâhidim Kur'an Habîb-i Kibriyâ
 Hâsılı Hak zâtını mahbûb idüb ba's eyledi
 On sekiz bin âleme sultan Habîb-i Kibriyâ
 Hizmet-i na'ti şerîfin ile *Rûhî* (2) fahr eder
 Mahz-ı lûtfundan diler ihsan Habîb-i Kibriyâ

(1) Sd. Mc.

(2) Tarsus şeyhi Melâmiyyeden Abdülkerim Rûhî. Vefatı: 1323
 (M. 1905).

Şair ve Hattat Hamdî

— 1 —

— *Sûznâk ilâhî, Düyek, G. Hassan* —

واحسن منك لم ترقط عيني
 واجل منك لم تلد النساء
 خلقت مبراً من كل عيب
 كأنك قد خلقت كائناً (1)

Nafia muhasebecisi Sadi Bey

— 1 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G., B. kendisinin* —

İntisâbım tâ ezeldendir cenâb-ı Ahmed'e
 Vâris-i sırr-ı Nebî sultân-ı Gavs-i emcede
 Nola böyle fahr edersem essalâ âşıklara
 Ahmedî'yem Ahmedî'yem Ahmedî'yem Ahmedî

Câm-ı aşkı hazret-i Gavs-i Rifâî'den içüb
 Neş'e-i tevhîd ile hestî-i âlemden geçüb
 Sa'diyâ subh u mesâ böyle tefâhur eyleyüb
 Ahmedî'yem Ahmedî'yem Ahmedî'yem Ahmedî (1)

— 2 —

— *Rast ilâhî, G., B. kendisinin* —

Evliyâ zümresinin server-i âlî himemi
 Asfiyânın alemefrâz şeh-i muhteşemi
 Bahr-i feyz-i ezeli hâmil-i ebr-i keremi
 Mazhar-ı ilm-i ledünnî halef-i Murtazavî
 Gül-i bâğ-ı Nebevî hazret-i Seyyid Bedevî (2)

(1) Sd. Mc.

(2) Sd. Mc. Bu ilâhiyi Ser müezzin Hafız Tefvik Bey de Hüseyinî makamında bestelemiştir.

Tanburî Mehmed Bey

— 1 —

— *Hüzzam İlâhî, Düyek, G. Kâhyazade Ârif* —

Kadrim ola berter şeref-i Nâd-i Ali'den
 Nusrat bulayım dembedem imdâd-ı Ali'den
 Meydân-ı mahabbetteki feryâd-ı Ali'den
 Şehzâde-i âli iki şimşâd-ı Ali'den
 Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den (1)

Hâk-i der-i vâlâları iksîr-i hakikat
 Ruhsûde olan âşık-ı şûrîdeye devlet
 Anlardan olur âleme âsâr-ı inâyet
 Her bendesi şâhân-ı felek mertebe elbet
 Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den

Âhır bu harâbâta gelür lerziş-i vîran
 İşkeste olur câmları rindî perîşan
 Her neş'enin elbette humârın çeker insan
 Ol dâd ü sited mecma'na vardığımız an
 Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den

Bende edeli cân ü dili Âli abâ'ye
 Hamgeşte-i ta'zîm olalım çerh-i dütâye
 Mevlâ söyleyemem kevkebe-i dâr-ı fenâye
 Bestir bana dünyâda ve ukbâda bu pâye
 Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den

Evsâf-ı Ali oldu benim ma'din ü kânım
 Evlâd-ı ciğerpâresidir cân ü cenânım
 Ârif dil-i erbâb-ı hakîkatte mekânım
 Bu nutk-ı şerîf oldu benim vird-i zebânım
 Yâ Rab beni dür eyleme evlâd-ı Ali'den (2)

(1) Bu mısra (Seyyid Seyfullah) ındır.

(2) Sd. Mc.

Çayırılı İsmail Hakkı

— 1 —

—Uşşak ülahî, G. Yunus Emre —

Eyyub'um mübtelâyım derde derman isterim
 Âşıkım dil hasteyim câna cânan isterim
 Ya'kub'leyin ağlarım Yusuf'çün kıldım firâk
 Yûsuf'um zindân içinde fazl-ı Rammân isterim
 Mûsâ'nın Tûr'una vardım dost cemâlin görmeğe
 Gitti aklım tâ ki ol dem sırr-ı Sübhân isterim
 Bir mekâna gelmişem ki ol benim yurdum değil
 Hızır ile zulmete erdim âb-ı hayvan isterim
 Defter-i a'mâlîmi yüklendim ettim azm-i râh
 Menzil-i maksûda Hak'dan emr ü ferman isterim
 Yunus Emrem bilmedi hiç kimseler hâlin senin
 Hâlimi arz etmeğe bir merd-i irfân isterim

—«O»—

Son asır
Dinî Türk musikisi

Son asır Dinî Türk musikisi

Son asrın musiki sahasındaki en mühim faaliyetini tarihî mahiyeti ve değeri hâiz dinî, lâdinî eserleri tesbit etmek hususundaki mesai teşkil eder. Gerçi XIX-uncu asırda da bu neviden birçok çalışmalar olmuştur. Meselâ *Piyaniist Mimar Esad efendi*, cami ve tekke mahsullerinden pek çoğunun notalarını yıllarca uğraşarak elde etmiş ve mükemmel bir koleksiyon vücade getirmişti. Fakat tab'edilemeyen bu eserler, kayıdsızlık yüzünden ihtimaldir ki tamamıyla mahvolup gitti. Son asırda ise *Abdülkadir Töre*, *Ali Rıza Şengel*, *Hüseyin Sadeddin Arel*, *İsmail Hakkı*, *Kâzım Uz*... gibi şahsiyetler de bir hayli nota elde ettiler. Fakat toplanılan bir kısım tarihî eserleri tab'ettirebilmek muvaffakiyetini ilk defa *İstanbul Konservatuvarı* gösterebilmiştir.

1923 te hakikî teşekkülünü bulan bu müessise, şimdiye kadar Mevlevî âyinlerinden birçoklarını, bazı tevşih ve ilâhileri ve bir kısım Bektaşî nefeslerini neşretmek imkânını bulabilmiştir. Konservatuvar Müdürü *Ziya Demirci*'nin bu sahadaki alâka ve gayretini ve tasnif heyetini teşkil eden *Rauf Yekta*, *Ali Rifat*, *İsmail Hakkı* merhumlarla *Zekâizade Ahmed Irsoy*, *Dr. Suphi Ezgi* ve *Mesud Cemil*'in mesailerini daima takdirle anmak icab eder.

İstanbul Konservatuvarının başardığı mühim işlerden biri de dinî ve lâdinî eserlerden muhtelif tipleri plâkla tesbit etmek olmuştur. Ve bu tarz, hiç şüphe yok ki notaya pek çok defalar müreccaktır. Çünkü nota, tavır ve mahallî lehçe farklarını gösterecek mahiyette değildir. Türk musikisinin hakikî üstadları bunun içindir ki münhasıran notaya bağlanmamışlardır. Netekim bu asırda ve XIX uncu asrın son yarısında sadece nota ile Türk musikisini öğrenen ve öğretenlerin okudukları ve besteledikleri eserlerde bariz bir donukluk vardır.

Gerek hususî ellerdeki malzemenin, gerek Konservatuvar heyeti tarafından tedarik edildiği halde henüz basılmıyan notaların

tab'edilmesi ve hafızalarda yaşayan dinî ve lâdinî daha bir çok eserlerin plâklarla tesbit edilmesi "Türk Musikisi Tarihi" için büyük bir kazanç olacaktır.

Son asır cami musikisinde bilhassa Kur'an oku-
Cami Musikisi yuşunun eski devirlerdeki hususiyetini muhafaza ettiğini görüyoruz. Musikiye vâkıf olan ve "Kıraat" ilminde cidden ihtisası bulunan bir hayli değerli hafıza, bu asırda da tesadüf edilmektedir. Bir kısmı XIX uncu asrın sonunda yetişmiş olan bu şahsiyetler arasında musiki tahsil etmediği halde muvaffakiyet gösterenler de vardır. Bunlar ötedenberi memlekette hâkim olan bedîî "Kur'an okuyuş" tarzını kavradıkları için bir çok makamların seyrini bilmiyerek, tabiat sevgiyle gösterebilmişlerdir.

Son devrin cidden mükemmel Kur'an okuyanlarından biri *Hafız Ahmed Nazif* efendidir. Huzur hocalarından ve Süleymaniye dersiâmlarından *Hafız İsmail Hakkı* efendinin oğludur. Onun babası Geyveli *Hacı Mehmed* efendi'dir. 1273 (M. 1861) de Üsküdar'da Hamzafakih de denilen Kaptanpaşa mahallesinde doğdu. İlk tahsilini bitirdikten sonra meşhur *Âtîf Bey*'den medrese dersleri okudu ve icazetname aldı. Selimiye imamı maruf hafızlardan *Hacı Sabri efendi*'den hıfza çalıştı. Aşere, takrib, seb'a gibi ilimleri de aynı üstadından öğrendi, mezun oldu. Musikiyi *Hacı Faik Bey* merhum ile *Said Özok*'tan meşk etmiştir. *Hüdayî şeyhi Gülşen efendi*'ye intisab ederek Celvetî olan bu değerli hafız Bayazıt dersiâmlarındandı. Üsküdar'da Kaptanpaşa camiinin de imamı idi. Kur'an okuyuşu harikulâde mükemmeldi. Pek güzel ve yakıcı bir sesi vardı. Mukabele okuduğu vakit, bir çok makamların seyrini gösterir, bir makamdan öteki makama gayet ustalıkla geçirdi. Orta boylu, hafif çiçek bozuğu ve seyrek sakallı olan bu kıymetli şahsiyet, 26 Ramazan 1350 (M. 1931) tarihinde vefat etti. Karacaahmed mezarlığına defnedildi. Kardeşi *Hafız Mehmed Rifat* da iktidarlı hafızlardandır.

Son devrin üstad hafızlarından ve cidden mükemmel Kur'an okuyanlarından biri de *Üsküdarlı Hoca Fehmi Efendi*'dir. 1288 (M. 1871) de Selimiye'de doğdu. Babası, Paşakapısı rüşdiyesi müdür ve "muallim-i evveli" Süleymaniye müderrislerinden *İsmail Hakkı* efendidir. Onun babası *Mustafa* efendidir. Annesi *Mevhibe* hanım, meşhur hafız *Hoca Sabri efendi*'nin kızıdır. İlk tahsilini Üsküdar'da Valide medresesinde bitirdikten sonra büyük babası *Sabri efendi*'den hıfza başladı. Kıraat, aşere ve takribi de bu zattan öğrendi. Bir taraftan

da maruf müderrislerden Hoca Osman efendi'nin derslerine devam etti. 1308 (M. 1890) de icazetname aldı. 1304 (M. 1886) te babasının vefatı üzerine, Selimiye camii imamlığına imtihanla tayin edildi. 1308 (M. 1890) de Maarife intisab etti. 20 şubat 1942 cumartesi günü vefat etti. Cenazesi, ertesi gün bini müteceviz bir cemaat ile kaldırıldı. Karacaahmed'de Şehidlik'te babasının yanına defnedildi.

Fehmi efendi, son devrin pek mükemmel hafızlarındandı. Katıyen tasannu yapmaz, duyan ve duyuran bir vecd ile ve müessir bir eda ile Kur'an okurdu. Onun epeyce talebe yetiştirdiği de malumdur.

Son asrın en muktedir kıraat mütehassıslarından biri olan ve müessir bir eda ile Kur'an okumakla iştihar eden değerli şahsiyetlerinden biri de *Hacı Ahmed Niyazi Araz*'dir. Pek çok talebe de yetiştirmiş bulunan bu üstad hafız, tercümeihalinini bizzat kendisi şu yolda kaleme almıştır:

"1285 (M. 1868) senesinde Beşiktaş'ta Âsâriye, nâm-ı diğerle Kılıç Ali mahallesinde kademnihâde-i âlem-i şühûd olmuşum. Pederim hâcegândan ve Şehid Hasan Paşa nâmiyle mârûf bir zatın ahfadından olan Hafız Halil efendi (vefatı 1296-1878) dir. Kangırı vilâyetine tâbi Tuht nâhiyesindedir. İlk mektebi mahalleimizdeki mektebde ve o zamanda mâruf olan Hâce İbrahim efendi'nin bû-yi feyzini istişmâm ederek bitirdim. Bâdehu Rüşdiye-i mülkiyeden neşet ederek muallim-i mahsûsdan hıfz-ı Kur'an-ı kerim, eyledim. Sultan Selim câmi-i şerifi hatibi üstâd-ı kül *Hacı Hafız Hasan* efendiden ta'lîm-i Kur'an ve tashîh-i Fûrkan-ı mübîn eyledikten sonra meslek-i Atâullah üzere aşere ve bâdehu takrîb okudum, icâzetnâme aldım. 1314 (M. 1896) senesinde mâbeyn-i hümâyun imametine ve 1324 (M. 1906) senesi ramazân-i şerifinin yirmi ikisinde üstâdım Hünkâr imamı mârûf *Hafız Râşid* efendi hazretlerinin vefatıyla yerine imâm-ı şehriyârî oldum. Merhûm-i müşârünileyk hazretlerinden de *Sofî* ve *Mütkin* mesleklerini okuyarak icâzetname aldım. Cemiyetimde hatt-ı sülûsten de ketebe aldım. Tebeddül-i saltanat dolayısıyla ma'zûl ve bâdehu tekaüd oldum. Bâyezid dersiâmlarından ve meclis-i maârif azasından Kurra-i kâmilinden Hacı Hafız *Mehmed Hulûsî* efendi'den beyn-el-kurrâ mâlûm olan *İtûâf* mesleklerinden de icâzetnâme aldım. Elhâsıl tevârih-i muhtelifede ilm-i vücûhdan dört meslek üzerine icâzetnâme aldığım gibi bu mesleklerden bir çok hafız efendilere aşere ve takrîb okutarak icâzetnâmeler verdim. Bu efendilerden hayattâ olanların mârufları Rüstem Paşa câmii şe-

rîfî imâmî ve hatîbî *Hafız Hayrî*, Beşiktaş'ta Sinan Paşa câmiî baş imamı ve hatîbî *Hafız Âşur*, Hamidiye câmi-i şerîfî baş imamı ve hatîbî müderrisinden *Hacı Hafız Yusuf*, *Enderunlu Hafız İsmail* ve Orhaniye câmi-i şerîfî baş imamı *Hafız Nuri* efendilerdir. Arabî dersini Mâbeyn-i hümayun imamı iken o zaman şeyhülislâm müsteşârı zâhir ve bâtını kâmil kurrâ-i meşhûreden *Hacı Necîb efendi* hazretlerinden son ders olan Şerh-i akaid okurken vuku-i irtihalleriyle Tphane'de Nusretiye câmi'inde Şehr-i akaid okutan üstâd-ı kâmil *Hasım efendi* hazretlerinin dersine devam ederek 1319 (M. 1901) cümâdilülâda Süleymânîye câmi'inde refiklerimle beraber icâzetname aldım. Lisân-ı Farişiyî de kitabıbaşı merhum Hasbî efendi hazretlerinden okudum. Fen-i musikiyi eyvelâ giriftzen hademe-i hâssa binbaşılardan *Reşid Bey*'den, sonra *Bolahenk Nuri Bey*'in refikî *Hacı Raif Bey*'den ve Hünkâr müezzini *Kolağası Feyzi Bey*'den, kezâ muezzin-i şehriyârîden ve Darüelhan muallimlerinden *Hakkı Bey*'den ve ilâhiyat kısmını birâderim Harbiye nezâreti mektûbî kalemi birinci sınıf mümeyyizlerinden *Hacı Âsım Bey*'den meşk ettim ise de kırk seneden beri meşgul olmadığımından hâtırımında pek az beste ve semâî ve ilâhiyyât kalmıştır."

Son devrin değerli hafızlarından biri de *Şekercizade* ünvanıyla iştihâr eden *Hafız Hayreddin Bilgen*'dir. İstanbulludur. 12 Sefer 1292 (M. 1875) de Aksaray'da Taşkasap'ta doğdu. Babası Taşköprü âyanından Şekercizadeler ünvanıyla tanınmış âileden Hacı Mustafa efendi'dir. Onun babası Hasan, onun babası Abdullah'tır. Dayısı Şehzadebaşı camii hatîbî *Hacı Hafız Mehmed Emin* efendi'den hıfza çalıştı. 1301 (M. 1883) de hafız oldu. 1305 (M. 1887) de rüşdiyeyi bitirdi. Aksaray Valide camii imamı meşhur duagû *Hoca Mehmed Tevfik efendi*'den "Tayfûr-i Secavendî", "Tevvîd-i edâiyye", "Cezerî mukaddimesi", "Dürre", "Nâzîmetüzzühr" okudu ve Kur'anî tilâvetini öğrendi. Meşhur dersiâm müderrisi *Hafız Ali Şerif* efendiden Yusuf efendi zade meslekine uygun olarak "Kıraat-i seb'a ve aşere ve takrib" okudu. 1313 (M. 1895) te mücaz oldu. Medrese tahsilini de ikmal ederek *Ödemişli Mustafa* efendi'den ve yukarıda ismi geçen Ali Şerif Efendi'den 1317 (1899) de iki icâzetname aldı. Bir taraftan da *Zekâî Dede*, *Bolahenk Nuri Bey*, *Hacı Kîrâmî efendi*, *Hacı Nafiz Bey*, *Eyuplu Hafız Ali efendi* gibi şahsiyetlerden musiki meşk etti. Dinî ve lâdinî muhtelif parçalar öğrendi. Bazı medreselerle maârif mekteplerinde ve bilhassa uzun müddet Harbiyede Kelâm muallimliğinde de bulunmuş olan Şekercizade, bugün Yenicami ha-

tibidir. Sesinin ve okuyuşunun güzelliğiyle iştihar eden bu zat, irticalen okuduğu hutbeleriyle de tanınmıştır.

Son devrin değerli kıraat mütehassıslarından biri de *Hafız Ahmed Hamdi Yavuz*'dur. 1295 (M. 1878) tarihinde doğdu. Sultan Selim camii birinci imamı *Varnalı hoca* denmekle maruf *Hoca Abdullâh Duhanî* efendi'nin oğludur. On bir yaşında iken hıfzını babasından ikmal etti. Tekirdağı'nda oturan *Tokatlı Hoca Ali Sâbir* efendi'nin yanına giderek Kur'an talim etti. Bilâhare babasının da üstadı bulunan *Üç mihrablı imamı Dıramalı Hafız İbrahim Hakki* efendi'nin derslerine devama başladı. Hünkâr imamı *İsmail Hakki efendi*'den Sofi meslekini öğrendi. 1311 (M. 1983) tarihinde icazetname aldı. Bir taraftan usul derslerini takib etti. Hoca Abdüllâtif efendi, Gümölcüneli Hoca Hasan efendi, Hoca Mehmed efendi ve Gelibolulu Hafız Mehmed efendi gibi zatlerden Tefsir, Hadis, Farsça, Mesnevî okudu. Bilâhare "Mekteb-i kuzat" a devam etti. Mezuniyet rüusu aldı. Yazıya da merak sardırdı. Filibeli Hoca Ârif efendi, Meşihat mektupçusu *Tevfik efendi*, Hoca Hasan efendi gibi zatlerden sülüs, nesih, celi ve tâlik yazılarını öğrendi. Hazret-i Hâlid türbesindeki *فیکیک الله* levhası, onundur. Musikiyi hünkâr müezzinlerinden *Hafız Tevfik Bey*'den meşk etti. Kıraat ilminde pek çok talebe yetiştirdi. Fatih camii imamı *Halik Yenicami* ikinci imamı Gelibolulu *Hafız Mehmed Ziyaeddin*, Yeraltı camii imamı ve hatibi *Hafız Ali* gibi şahsiyetler bu arada zikredilebilir. Bugün Diyanet işlerine bağlı "Masâhif-i şerife" ve dinî eserler tedkik heyeti azasından bulunan Ahmed Hamdi Yavuz, aynı zamanda Sultan Selim camii birinci imamı ve hatibi Kılıçali Paşa camiinin de "Şeyhül-kura" sıdır. Bu değerli hafız, ramazanlarda "hatm" ile namaz kıldırarak da tanınmıştır.

Son devrin çok güzel Kur'an okuyanlarından biri de *Bulgurlulu Hafız Hüsnî*'dir. 1302 (M. 1884) de Üsküdar'da doğdu. Topthane muhasebeciliğinden mütekaid Ahmed Faik efendi'nin oğludur. Abdülhamid II. in baş imamı *Hafız Raşid efendi*'den hıfzını ikmal etti. *Takribî Üsküdarlı Hoca Fehmi*, Aşereyi *Hafız Ahmed Niyazi* efendi'lerden okudu. İcazetname aldı. Sultanselim camii hatibi *Hafız Hasan efendi* merhumdan da Cezerî okudu. Usul derslerini ise fetvaemini Nuri efendi'den gördü. Musikî ile de meşgul oldu. Müezzinbaşı *Halid Bey*'den ve Mollaaşklılı *İsmail Hakki Bey*'den epeyce ilâhi meşk etti. İstanbul ve Mısır edalarında muvaffak olan *Hafız Hüsnî*, bugün Üsküdar'da Altunîzade camiinin imamıdır.

Son devrin güzel Kur'an okuyanlarından biri de *Abdürrahman Gürses*'tir. 15 Muharrem 1325 (M. 1907) de İzmit'e tâbi Hendek'in Souksu köyünde doğdu. Oranın hatibi merhum Hafız Said efendi'nin oğludur. Kur'an-ı kerimî babasından hıfz etti. 1335 (M. 1916) de hafız oldu. Hendek'te Rüşdiye hocası Hafız Abdürrauf efendi'den Kur'an talim etti. 1934 yılından itibaren Üsküdar'da Selimiye hatibi merhum *Fehmi efendi*'den de aşere ve takrib okudu. 937 de icazetname aldı. Bugün Teşvikiye baş imamı olan Abdürrahman Gürses, sadasının ve Kur'an okuyuşunun güzelliğiyle tanınmış değerli hafızlardandır.

Son asrın kıymetli hafızlarından biri de *Rahmi Şenses*'tir. 1322 (M. 1904) tarihinde Gebze'de doğdu. Gebze'de Çoban Mustafa Paşa camii imamı merhum Hafız Receb efendi'den hıfza başladı. Bilâhare Fatih camii baş imam ve hatibi Kastamonili *Hafız Ömer efendi*'den kıraat talim etti. Teşvikiye camii baş imam ve hatibi *Hafız Abdürrahman efendi*'den aşere okudu. 1940 ta icazetname aldı. Güzel Mevlid okumakla da iştihar etmiş olan Hafız Rahmi Senses, bugün Ağa camii ikinci imamıdır.

Üsküdar'da Valide camii imamı merhum *Hafız Mustafa efendi*, Fatih camii imamlarından merhum *Hafız Bekir efendi*, Çorumlu merhum *Hafız Yusuf efendi*, Enderunlu merhum *Hafız Hüsnü efendi*, Enderunlu merhum *Hafız Ömer efendi*, Musullu bestekâr âmâ *Hafız Osman efendi*, Nuriösmaniye imamı *Hafız Hasan*, Sultanahmed camii imamı *Hafız İdris*, Lâleli imamı *Hafız Necati*, *Hafız Kudsi*, Yeraltı camii imamı *Hafız Ali*... gibi şahsiyetler de bu asrın değerli hafızlarındandır.

Müezzinler ve baş müezzinler arasında da musikiye vukufleriyle ve seslerinin güzellikleriyle iştihar eden bazı şahsiyetler mevcuttur. Bunlar arasında Süleymaniye camiinde *Hafız Şevket*, *Hafız Kemal*, Valide camiinde *Hafız Hamdi*, *Hafız İbrahim*, *Hafız Mustafa*, Atıkalıpaşada *Hafız Daim* ve *Hafız Kerim* gibi zatlar mesleklerinde muvaffak olanlardandır.

Cami naitlerini bilenler bugün pek mahduddur. Bunlar arasında bilhassa Aksaray Valide camii müezzinbaşısı *Hafız Cemal*, Arab camii müezzinbaşısı *Hafız Ahmed* ile Kudümzen *Eşref Özkul* gösterilebilir.

Tekke Musikisi XX nci asrın ilk yarısında tekke musikisinde bir fevkalâdelik göremiyoruz. Bu devrin zâkir ve zâkirbaşları arasında ilâhî besteleyen şahsiyetlere de nadiren tesadüf ediliyor. Klâsik musikîşinaslarımızın tekke tarzında besteledikleri ilâhiler de pek çok değildir. Esasen bu asrın ilk yarısından bestelenmiş olan ilâhiler - eksehiyetle - şayi olmuş değildir. Zakirler, eski devirlerde vücutte getirilmiş olan eserlere daha büyük bir kıymet vermişler ve tekkelerde en ziyade bu çeşit besteleri okumakta devam etmişlerdir.

Bu asırda yetişen bir kısım musikîşinaslarımız, maruf şahsiyetlerin iştihar etmiş eserlerini değil, daha ziyade bedîi kıymetten mahrum, hatta kailleri kendilerince de meçhul bir takım şiir parçalarını bestelemeyi tercih etmişlerdir. Esasen XIX uncu asrın ortalarından sonra yetişen bestekârlarımızın ekserisi, güfte intihabında, muhakkak ki büyük bir lâkaydı göstermişlerdir.

Tekke musikisi sahasında bu asrın en mühim mesaisini nota tesbît ve tasnifinde buluyoruz. Bu yolda ilk muvaffakiyeti gösteren de İstanbul Konservatuarıdır.

Bu müessisenin neşrettiği ilâhî külliyyatı, üç cildten ibarettir. 27 -"Tevşih" i ihtiva eden ve 1931 de intişar eden birinci cildde "İstanbul Musiki Konservatuarı tasnif heyeti reisi" Rauf Yekta merhum tarafından yazılan mukaddimede şu kayıtlar vardır:

"Türk musikisine âid eski ve kıymetli eserlerin tasnif ve tesbîti için Maarif Vekâleti celilesi tarafından bu âcizin riyaseti altında teşkil buyurulan heyetin vezâifini mübeyyin vekâlet-i müşarünileyhâ "Talim ve terbiye" dairesi "Sanâyi-i nefise" kısmınının 9/12/926 tarih ve 176 numaralı tahrîrâtına leffen" İstanbul Şehremânetine gönderilen tâlîmatnamenin 1 inci maddesinde "Tasnif heyetinin üç zattan mürekkeb olacağı" zikredildikten sonra 3 üncü maddesinde de:

"Hey'etin vazifesi mahfûzâtı tesbît etmektir. Bu tesbît fa'âliyyetinde *Dinî eserler* takdîm edilecektir."

"Denilmiştir. Bu tâlîmatname mücibince teşekkül eden Hey'eti resmîyeye âzâ olarak ibtidâ *Zekâizâde Ahmed* ve *İsmail Hakkı Beyler* dâhil olmuş ve bilâhare İsmail Hakkı Bey'in vefatı üzerine inhilâl eden âzâhğa üstad-ı şehîr *Ali Rifat* Bey tâyin olunarak bu suretle eski musiki eserlerine bihakkin vukufı müsellem en gü-

zîde zevâtı sînesinde toplamış olan Tasnif heyetinin reis ve âzâsı bir taraftan kendi hafızalarındaki târîhî ve bedîî kıymeti hâiz klâsik eserleri notaya almağa devâm etmekle beraber diğer taraftan bunların menâfiini tâmim maksadiyle büyük bir kısmını da tabî' ve neşre başlamıştı..."

Dinî eserler külliyyatının ikinci ve üçüncü cildlerini teşkil eden ve 1933 te basılan kısımlarda ise 94 ilâhî notası mevcuttur. Şu halde İstanbul Konservatuvarı tarafından neşredilen ilâhilerin mikdarı bugüne kadar "121" i bulmuş demektir. Fakat bu mikdar, hafızalarda yaşayanlara nazaran pek azdır. Esasen Konservatuvar heyeti tarafından notaya alınan ilâhiler de tamamen basılmış değildir. Ancak mahdud bir kısım ilâhilerin bestekârlarını tesbit edilemeyen bu heyet, her nedense neşrettikleri ilâhileri kimlere okutarak tesbit ettiklerini de maalesef zikretmemişlerdir. *Rauf Yekta* merhum, sadece "Notalarını neşrettğimiz tevşihleri en mevsuk ve itimada şayan menbalardan aldık" demektedir (*Mevlevî tevşihleri*, S. 3). Fakat bu hususta yalnız kendilerinin itimad etmesi kâfi değil, eserlerini okuyanlara da aynı itimadı telkin eylemeleri icâb ederdi. Bu suretle dinî eserleri okuyan ve notaya alınmalarını temin eden "en mevsuk ve itimada şayan" kimselerin tabîi hakları da verilmiş olurdu. Konservatuvar tasnif heyeti, yalnız ilâhilerde değil, âyinlerde ve Bektaşî nefeslerinde de bu pek mühim hususları ihmal etmişlerdir. Bununla beraber neşrettikleri eserlerde büyük bir itinâ gösterdiklerini unutmamak lâzımdır. Memleket dahilinde dinî ve pek çok lâdinî eserleri ilk defa tesbit edebilmek şerefini kazanan bu heyetin, bundan sonraki neşriyatını daha ilmî bir şekilde meydana getireceklerini ümid ederiz

XX nci asrın ilk yarısında Mevlevî musikisi **Mevlevî Musikisi** XIX uncu asırda olduğu gibi büyük bir inkişaf göstermiş değildir. Bu asırda *Ahmed Avni* merhum 3, *Zekâîzade Ahmed Irsoy* 2 ve *Rauf Yekta*, *Kâzım Uz* merhumlarla, *İzmirli Rakım* birer âyin vücade getirmişlerdir. Şu halde bu asrın ilk yarısında 8 âyin bestelenmiş demektir.

Bu asrın Mevlevî musikisi sahasındaki en büyük mesaisi "Âyin"lerin notaya alınması ve bunların İstanbul Konservatuvarı tarafından neşredilmesidir. Bu muazzam himmet, cidden takdire lâyıktır. Yukarıda da söylediğim gibi tasnif heyeti, bu eserleri kimlerden tesbit ettiklerini bildirmemiştir. Fakat heyetin reisi bu-

lunan *Rauf Yekta* merhum Yenikapı Mevlevîhanesine mensubdur. Ve bu dergâhta neyzenlik ve bilâhare neyzenbaşılık etmiştir. *Zekâyi-zade Ahmed Irsoy* ise bu hususta daha fazla salâhiyetdardır. Gerek Yenikapı Mevlevîhanesinde, gerek Bahariye Mevlevîhanesinde Kudümzenbaşılık etmiş ve uzun yıllar bu âyinlerin çoğunu okumuştur. Şu halde İstanbul Konservatuvarının neşrettiği âyinler, ekseriyetle bu iki zatın hafızalarında mevcut olan dinî eserlerdir.

Konservatuvarın neşretmediği âyinler de vardır. Meselâ *Hâşim Bey*'in "Sûznâk" *Manisalı Mustafa Cüzim Dede*'nin "Hicazkâr", *Neyzen Salih Dede*'nin "Şetaraban" (1), *Bolâhenk Nuri Bey*'in "Karcıgar", *Ahmed Avni Konug*'un "Rûy-i Irak" (2) âyinleri unutulmadığı ve hususî ellerde notaları mevcut bulunduğu halde külliyyata alınmamıştır.

İstanbul Konservatuvarı, âyinleri 1934 te neşre başlamış ve 1939 da 718 sahifelik mükemmel bir külliyyat halinde tamamlamıştır. Bu eserde tam 38 âyinin notası mevcuttur.

Dinî Türk musikisinin en mühim eserlerini teşkil eden âyinlerin kat'i mikdarını göstermek imkânsızdır. Bu nevi bestelerden epeyce zamanında tesbit edilmediği için unutulmuştur. Meselâ XVIII inci asrın değerli bestekârı *Hafız Şeyda Dede* üç âyin vücude getirdiği halde, bunlardan ancak biri şüyu bulmuş, diğer ikisinin hatta güfteleri bile bugün mechulümüz kalmıştır. Kezalik Üsküdar Mevlevîhanesinde otuz dokuz yıl şeyhlik etmiş olan *Ahmed Ârif Hikmeti Dede* (Vefatı 1291 M. 1874) nin bestelediği Mahur âyin de tamamıyla zâyi olmuştur. *Ahmed Celâleddin Dede*'ye âid bir âyin mecmuasında şu ehemmiyetli kayıtlar vardır:

"*Abdürrahim efendi*'nin yaptığı Nühüft âyini Hicâzeyn'e kat kat faik ve üstâdâne ise de nasılsa neşr olunamayup kendisiyle beraber gitmiş zâyi' olmuş. *Kudümzebaşı Hafız Ali efendi*'nin Nühüft âyini dahi güzel ise de *Eyuplu Hüseyin Dede*'nin Nühüftü okunsu deyerek Ali efendi kendi nühüftünü neşretmemiş. *Abdülbaki efendi*'nin İsfahan âyini neşr olmamış, zâyi' olmuş. Fesçi Osman efendi merhumun âyin mecmuasında güfteleri var imiş. *Yahya efendi* türbesi zâkirbaşısı'nın İsfahan âyini neşr olmadığı gibi *Musâhib İsmet Ağa*'nın yaptığı İsfahan âyini dahi gaib olmuş. Dede

(1) Bu üç âyinin notası, Abdülkadir Töre'nin koleksiyonunda mevcuttur.

(2) Bu iki âyinin bizzat bestekârlarından zabtedilen notaları, Neyzen Emin Yazıcı'dadır.

merhum dahi bir selâm İsfahan yapmış alt tarafı Dügâh'a karıştırmış, o da gaib olmuş. *Şeydâ Hafız*'ın İsfahan'ı dahi zâyi' olup bilen kalmamış, *Şeyda Hafız*'ın bir de Hicazeyn âyini *Nakşî Dede* merhumda var imiş ve o kadar güzel imiş ki *Şişman Ahmed Dede* Gelibolu'da Arabanı geçip te *Nakşî Dede* merhumdan Hicâzeyn'i meşk etmediğine nedâmet eder imiş. *Ahmed Ağa*'nın Sabâ âyini zâyi' olmuş. Kasımpaşa Mevlevihanesinin âyin-i şerif mecmûtasında güfteleri muharrer imiş. Eski Hicaz'ın "Ey ki hezâr..." aşâğısından zâyi' olmuş, Dede o güfte üzerine beste yapmış ise de muahharen o da gaib olmuş. *Hâşim Bey*'in *Şeyh Nazif efendi* merhumun güfteleri üzerine yaptığı Sûzinak ve Şehnaz âyinlerinin besteleri muahharen nutk-ı hazret-i Pîr üzerine tahvil ve tatbik olunmuş ise de o da gaib olmuş. *Tanburî Kâmil efendi*'nin âyini de gaib olmuş neşrolmamış. Üsküdar şeyhi esbak *Ârif efendi*'nin Mâhur âyini neşr olmamış, *Hakkâk Nazif efendi* bir selâmını merhumdan dinlemiş. *Hacı Faik Bey*'in Dügâh âyini de neşr olmamış."

Benim tesbit edebildiğim âyinlerin mikdarı 65 i buldu. Göremediğim mecmualarda da daha bazı âyinlere tesadüf edilebileceği tahmin olunabilir. Ekserisinin XIX uncu asır zarfında bestelendikleri anlaşılan bu eserlerden ezgisiyle bize kadar intikal edebilenler 46 adeddir.

Son asır âşık musikisi hakkında epeyce malûmat sahibi bulunuyoruz. Fakat bu musikinin dinî mahsullerini vücude getirenlere dair henüz sarîh bilgilerimiz yoktur. Türkiyenin muhtelif yerlerinde yetişen gayretli gençlerin mahallî edebiyat ve musiki hakkında yaptıkları tedkikler arasında bu cihetlerin de aydınlanacağı muhakkaktır.

Yukarıda da söyledığımız gibi, âşıkların ekserisi tarikat mensubu olan basit bilgili insanlardır. Ve mühim bir kısmı "Bektaşî"dir. İçlerinde diğer tarikatlere mensub olanlar da vardır. Bilhassa doğu vilâyetlerinde en ziyade Kadirilik ve Nakşibendlik gibi tarikatlar şâyi olduğu için, bu muhitlerde yetişen saz şairlerinin de daha çok bu iki tarikate intisab ettikleri görülmektedir. Geçirdikleri hayat ve şiirlerinde ifade ettikleri ruh, onların hangi tarikat mensubu olduklarını gösterecek mahiyettedir. Binaenaleyh "Bektaşî nefesleri" ile "Sünnî" tarikatlere mensub saz şairlerinin "âşık musikisi" tavrında besteledikleri "ilâhiler" i ya "âşık musikisi" kadrosuna idhal etmek veya "Bektaşî nefesleri" ve "âşık ilâhileri" diye ikiye ayırmak icab eder. Netekim İstanbul Konservatuarı tarafın-

dan neşredilen "Bektaşî nefesleri" adlı eserde Bektaşîlara âid ol-
yan bazı "âşık ilâhîleri" mevcuttur.

XX nci asrın ilk yarısında bir takım nefesler
Bektaşî Musikisi bestelendiği muhakkaktır. Fakat evvelki asır-
larda olduğu gibi bu devirde de pek mahdud
şahsiyetlerin besteleri elimizde bulunuyor. Konservatuvar tarafın-
dan neşredilen 87 nefesten sadece üçünün bestekârı tesbit edilebil-
mişti. Bunlardan ikisinin güfte ve bestesi *Samih Rifat* (1) merhu-
mundur. Diğeri de Günci Baba isminde bir Bektaşî tarafından ka-
leme alınmış bir manzumenin *Nuri Halil* tarafından vücade getiri-
len bestesidir (*Bektaşî nefesleri*, No. 122, 131, 144). *Samih Rifat*'ın
bir nefesinin notasını da Vâhid Lütfî Salcı neşretmiştir (*Müzik
Mecmuası*, No. 1).

Bektaşî şairi *Mihrabî* (vefatı 1338-1919) nin de kendi vücade
getirdiği şiirleri bizzat bestelediğini *Baki Gölpınarlı* rivayet etmek-
tedir (*Bektaşî Nefesleri*, II, 211).

Abdülkadir Töre'nin nota koleksiyonunda:

Kemter kuluyam ben Ali'nin ol Şah-ı kremdir
Hasan başımın tâci Hüseyin gözümde nemdir

beyitlerini ihtiva eden meşhur "Neveser" nefesin *Hüseyin Baba* is-
minde biri tarafından bestelendiği kayıtlıdır. Fakat memba zikre-
dilmeyen yazılan bu malûmatın ne derece doğru olduğu ve bu Hü-
seyin Baba'nın kim olduğu bence meçhuldür (*Bu nefesin notası için
bakınız: Bektaşî Nefesleri*, No. 191).

Bu asrın bu sahadaki en mühim faaliyetini, nefeslerin notala-
rını tesbit sahasında aramalıdır. Bu yolda azamî gayreti sarf eden
de gene İstanbul Konservatuvarıdır. Bu san'at müessesesinin tasnif
heyeti 1933 te tam 87 nefesin notasını neşretmeğe muvaffak olmuş-
tur. Tab'ettirdikleri iki cildlik "Bektaşî Nefesleri" nin mukaddime-
sinde, reis *Rauf Yekta* şunları söylemektedir:

"... Koleksiyonumuzun bu dördüncü cildile 44 ve bunu takib eden
beşinci cildile de 43 nefesin notasını neşrediyoruz. Mecmuu 87 ye
balığ olan bu nefeslerin bestelerini bilen eski Bektaşîları arayıp bul-
mak ve onlara bu nefesleri okutup notalarını yazmak için biz bir

(1) 3 Kânunuevvel 1932 de vefat eden bu değerli şairin musiki ile işti-
gali sathidir. Gençliğinde tanbur çalmış ve bazı nefesler bestelemiştir. Hak-
kında fazla malûmat almak için şu esere bakınız: Sadeddin Nüzhet: Samih
Rifat, Hayatı ve eserleri.

çok zahmetler çektik. Bestelerini zaptettiğimiz nefeslerin "tekmil güftelerini" elde etmek de ayrı bir iş oldu. Elimize geçen yazma mecmualarda bu nefeslerin tamamını bulmak kabil olamıyordu. Ni. heyet Kayseri Lisesi edebiyat muallimi *Abdülbaki Bey* imdadımıza yetişti: notalarını neşrettiğimiz nefeslerin tekmil güftelerini ve bunları söyleyen Bektaşî şairlerinin hayatı hakkında seneferden beri topladığı malûmatın bir hulâsasını yaparak bize hediye etti. Bu kıymetli yardımından dolayı muhterem edibimize bilhassa teşekkür ederiz. Mecmuamızın bazı kısımları için "Bektaşî Şairleri" adlı eserinden istifâde ettiğimiz Sadeddin Nüzhet Bey'e de teşekkür etmek borcumuzdur."

Anlaşılyor ki merhum musikişinas, manzume güftelerini, bilhassa Abdülbaki Gölpinarlı'dan almıştır. Notasiyle birlikte neşrettiği 87 şiirin 37 si benim "Bektaşî Şairleri" adlı eserimde mevcuttur. Bunun haricinde kalan manzumelerin mahdud bir kısmı Bektaşî nefesidir. Diğerleri; *Hacı Bayram Velî, Fuzulî (1), Vîzeli Alâ-*

(1) Rauf Yekta merhumun Bektaşî nefesleri'nde (C. 1, S. 171), Fuzulî hakkında "Müfrit ve hattâ galî ve belki de bâtinî bir şiî" denilmektedir. Bu fikir, Abdülbaki Gölpinarlı'nındır. Ve "bâtinî" tabiriyle "Ehl-i sünnet" in "Fırak-i dâlle" den biri addettiği zümreyi kasetmiştir. Bu zat Türkler arasında yetişen bir çok büyükleri ve o arada Mevlânâ gibi, Yunus Emre gibi şahsiyetlerle Fuzulî'yi zoraki gayretlerle "bâtinî" göstermeğe çalışmaktadır.

Şehâ Fuzulî-i dilhasteyem bihamdillâh
 Reh-i şeriatine tâbî' emrine me'mûr
 Mürûr-i ömrü senâ-yi Resûl ile geçürüm
 Ölede idem anı ermagan-î ehl-i kubûr
 Täatin eyler Fuzulî tâkat oldukça velî
 Hürs ile ne ravza-i Rıdvan diler ne hür-i iyn
 Hür-i İyn ü ravza-i Rıdvan hevâ-yi nefstir
 Nefsdan geçmiştir ol senden rızâ ister hemîn
 Bir yerde sâbit et kadem-i i'tibârımı
 Kim rehber-i şeriat ola mukteda bana
 Ey Çaryâr-ı kâmilin a'yan-ı milk-i dîn
 Erbâb-ı sıdk u ma'dilet ü re'fet ü hayâ
 Devrin bu dört fasl ile bir mu'tedil zaman
 Şer'in bu dört rûkn ile bir mu'teber binâ
 Yâ Mustafâ Fuzulî-i muhtâca rahm edüb
 İzhâr-ı hâcetin ile kıl hâcetin revâ

gibi bir çok beyitlerin sahibi olan, na'tler yazan ve "mufaddile" den bulunan bu şaire "galî bir şîilik" ve "bâtinilik" isnad etmek, tamamıyla indî hareket olur.

eddin. Gaybî, Şeyh Galib, Emrah, Kâzım Paşa (1)... gibi Bektaşılıkla alâkası olmayın şairlere âiddir. Yunus Emre'nin manzumelerini de "Bektaşî şi'ri" kadrosuna idhal etmek mümkün değildir. Rauf Yekta merhum bütün bu nevi manzumeler hakkında şunları söylemektedir:

"Bu nefeslerin içinde Bektaşılıkla hiç alâkası olmayın şairlerin söylediği bir takım manzumeler de vardır ki Bektaşılar her nasılsa bunları benimseyerek bestelemişlerdir. Biz bunları nefes oldukları için değil, mahzâ bestelerinin "nefes" üslûbunda olması ve senelerce Bektaşî tekkelerinde nefes makamında okunmaları itibariyle mecmuamıza dercettik."

Bektaşî tekkelerinde okunduğu rivayet edilen, fakat Bektaşılar tarafından vücade getirildikleri hakkında hiç bir bilgimiz bulunmayan bu bestelerin ekserisini, bu tarkatin hususiyetlerini gösterdikleri için nefes addetmek doğru değildir. Esasen bu şiirlerden mühim bir kısmı, bilhassa diğer tarikat dergâhlarında çokça okunan parçalardır.

Hele divan şairi *Harputlu Hayrînin* (vafatı 1328-1910) tamamıyla lâdini mahiyette kaleme alınmış olan,

Sinemde bir tutuşmuş yanmış ocağ olaydı
Zülfün karanlığında bezme çerâğ olaydı

matlâhî gazelinin ve notasını bu esere dercetmemek iktiza ederdi. Rauf Yekta merhumun "Bektaşî Nefesleri" nde diğer tarikat mensublarının âşık tarzında bestelenmiş ilâhilerini de dercedilmiş buluyoruz.

(1) Kâzım Paşa'nın Bektaşılar tarafından benimsenmiş olan kit'ası şudur:

Pervâne olub şem'ine nûr-i ezelinin
Can vermedeyim râhına Zehrâ vü Ali'nin
Kâzım beni mest eyledi sahbâ-yi mahabbet
Dest-i kereminden Hacı Bektâş-ı Veli'nin

Fakat bu kit'ayı kaleme alan Kâzım Paşa Bektaşî değil, müteşerri ve Ehl-i Beyt muhibbi bir "Bedevî" dir. Bütün tarikat mensubları gibi Hacı Bektaş'ı, o da büyük bir velî olarak tanıdığı için medhetmiştir. Netekim bu şairin "on iki pir" hakkında ayrı ayrı kaside ve kit'aları mevcuttur. Esasen tarikat mümessilleri ve "kol" sahiplerinden bir kısmı hakkında mehdîyeler yazan Gülşenî Edirneli Kâmil, Mevlevî Şeyh Galib, Mevlevî Şeref Hanım, Nakşibendî Selâmî, Sadi Zarifî, Bayramî Ömer Fâik, Halidî Hafız Sadi... gibi divan sahibi bir hayli şair tanıyoruz. Bu tarz şiirlere bilhassa XVIII inci asırdan itibaren çokça tesadüf edilmektedir.

Her hangi bir ilâhî, bir türkü veya bir şarkının Bektaşî tekkelerinde okunmuştur diye nefes sayılması ve nefesler arasında tedkik edilmesi tamamıyla yanlış bir hareket olur.

Nefesler, Bektaşılığî terennüm eden ve daha ziyade âşık musikisi üslubunda bestelenmiş olan manzumelerdir. Fakat bu musiki, münhasıran Bektaşî tekkelerinde revaç bulmuş değildir. Yukarıda da söylediğimiz gibi, Anadolu ve Rumeli'nin bir çok yerlerindeki sünnî tarikatler arasında da "Âşık musikisi" şayi olmuştur. *Yunus Emre, Eşrefoğlu Râmî, Erzurumlu İbrahim Hakkî, Kudâsî, Seyyid Seyfullah, Emrah, Sıracî.* gibi bir takım mutasavvıflar ve Bektaşî olmayıp da diğer tarikatlere intisab etmiş bulunan saz şairlerinin eserleri, bilhassa âşık tarzındaki ezgileriyle okunmakta devam etmiştir. Hattâ bu nevi bestelerden bir kısmını, İstanbul'a gelip giden taşralılar, bu şehirde de yaymışlardır. Şu halde "Bektaşî nefesleri" adlı eserdeki bestelerden bazılarını "Âşık edebiyatı tarzında bestelenmiş ilâhiler" zümresinde mütalea etmek icab etmektedir.

Bektaşî şairlerinin hayatı hakkında yıllardan beri tetkikatta bulunduğu haber verilen *Abdülbaki Gölpınarlı*'nın yeni malûmat olarak bu esere verdiği kayıtlar, *Ali Dede, Perişan Baba* ve *Mehmed Ali Hülmî Dede Baba* hakkında işitme birkaç rivayet ile *Mihrabî*'nin bestekârlığına dair olan nottan ibarettir. Diğer malûmat, ekseriyetle benim "Bektaşî Şairleri" adlı kitabımdan telhis edilerek yazılmıştır.

Baki Gölpınarlı'nın verdiği notlara istinaden yazılan bu eserde kailleri değiştirilmiş manzumelere de tesadüf olunmaktadır:

199 uncu sahifedeki (No. 166):

Gel gel yanalım âteş-i aşka
Şu'le verelim âteş-i aşka

matlâhî şiir, *Nesimî*'nin değil, *İbrahim Gülşeni*'nin oğlu *Hayalî*'ninidir. Müteaddid bestekârlar tarafından müteaddid makamlarda "Savt" olarak bestelenmiş olan bu ilâhî dergâhlarda en çok okunan dinî eserlerdendir.

214 üncü sahifedeki (No. 180):

Göster cemâlin şem'ini yansun oda pervâneler
Devlet değil mi âşıkâ şem'ine karşı yaneler

matlâhî şiir, Bektaşî babası *Şemsî*'nin değil, Halvetî büyüklerinden meşhur *Sıvaslı Şemsî*'nindir (vefatı 1006-1597). Ve müteaddid besteleri kıyamî ve devranî tekkelerinde okunmuştur.

220 nci sahifedeki (No. 189),

Bu gönlüm şehrinı seyrân ederken
Dedi sırrım bana seyrân içinde

matlâlı manzume, meşhur heccâ Kırkağaçlı *Eşref* (vefatı 1330-1911) in değil, Bursalı *Şeyh Nasuhizâde Ali Kemter*'indir (vefatı 1137-1724). *Müstakimzade* mecmuasında da, daha evvel yazılan mecmualarda da bu mutasavvıf namına kayıtlıdır (*Meselâ bakınız: Alm. Mc. No. 650, 694*).

231 inci sahifede (No. 199), kaili meçhul olarak kaydedilen dört mısra' meşhur Nakşibendî *Karabağlı Seyyid Nigârî*'nin oğlu *Siracî*'nin bir manzumesine âiddir.

Bütün bunlara rağmen Rauf Yekta merhumun tertib ettiği "Bektaşî Nefesleri", bu tarz musikinın hususiyetlerini gösterecek mahiyette faydalı bir eserdir. Mündericatının tedkiki sarahatle gösteriyor ki, evvelki asırlarda bestelenmiş olan parçalar, bilhassa "âşık tarzı" nda vücade getirilmiştir. Son asırda vücade getirilen ezgilerde ise şarkı tavrı hâkimdir. Ve bu nefesler, İstanbul'da şâyi olan parçalardır. Anadolu ve Rumeli'nin muhtelif kasaba ve köylerinde ise, daha epeyce nefes bestesinin yaşamakta bulunduğunu da unutmamak lâzımdır.

Bay *Vâhid Lûtfi* Konservatuvar'ın bu sahaya âid neşriyatını İstanbul nefeslerine inhisar ettirdikleri için uzun uzun yazılarla tenkid etmektedir. Fakat bu heyet imkân nisbetinde çalışmış ve bu nefesleri tab'ettirebilmiştir. Sahifeler dolusu faydasız tenkidler yerine Anadolu köylerinde hâlâ bakiyelerine tesadüf edilen nefeslerin notalarını neşretmek, elbette daha müsbet bir hareket olur. Bu münekkid, "Konservatuvarın neşrettiği Bektaşî nefesleri, Türk musikisi ve Türk Bektaşî nefesleri değildirler!" gibi ilme ve hakikate aykırı sözler de sarf etmektedir (*Yeni Türk mecmuası, sayı 41, 1936*). Fakat bu kabil itirazlar cevabdan müstağnidir.

Son asırda yetişen ve Türk musikisine hakkiyle vâ.

Bestekârlar kîf olan bir hayî şahsiyet mevcuddur. İçlerinde dinî bir takım besteler vücade getirenler de vardır.

Fakat bu devir mahsulleri, evvelki asırlarda olduğu gibi geniş bir sahaya yayılmamışlardır. Bu asrın ilk yarısında dinî eserleriyle en çok tanınan ve bu sahada en çok beste vücade getiren değerli şahsiyet, *Zekâizade Ahmed İrsoy*'dur. Daha ziyade lâdinî musiki

sahasındaki mesailerıyla tanınmış olan *Rauf Yekta* ve *İsmail Hakkı, Kâzım Uz* merhumlarla *İzmirli Mehmed Râkım, Abdülkadir Töre, Ali Rıza Şengel, Nuri Halil Poyraz...* gibi hayatlarından ileride bahsedeceğimiz şahsiyetler de bir takım dinî eserler vücade getirmişlerdir. Biz, kitabımızın bu kısmında, bilhassa âyin ve ilâhileriyle tanınmış olanları mevzu bahs edeceğiz:

XIX uncu asrın ikinci yarısında ve bilhassa son asrın ilk yarısında iştihar eden bestekârlardan biri *Şeyh Mesud efendi*'dir. Eğrikapu'da İvaz efendi mähallesinde Nakşbendiye'den Emir Buharî dergâhının şeyhi idi. Reisülmeşayih Salim efendi'nin oğludur. 1324 (M. 1908) de vefat etti. Şeyhi bulunduğu tekkeye defnolundu. *Behlül efendi*'den pek çok eser meşk etmiş olan Mesud efendi, bir takım ilâhî ve şarkılar da vücade getirmiştir. Merhumun yeğeni değerli musikişinas Eyuplu *Ali Rıza* diyor ki,

“Mesud efendi'nin şarkı ve ilâhileri pek sevimidir. Bestelediği eserlerin güfteleri, ekseriyetle Kassam kâtibi *Sadî efendi* merhumundur. “Yok nazîrin hüsnü ansın ey perî”, “Çok felâketler getirdin başıma” ve “Âşıkı ihyâ eder ünsiyyetin” musralarıyla başlayan Uşşak ve Dügâh üç şarkısı meşhur eserlerindendir.”

Dinî musiki sahasındaki vukufiyle ve bestelediği bazı ilâhileriyle tanınmış olan son devrin maruf şeyhlerinden biri *Kutbî efendi*, 1279 (M. 1862) da İstanbul'da doğdu. Babası, Şeyh Mehmed Rızaeddin efendinin 5 Rebiülevvel 1309. (M. 1891) da vefatı üzerine Koca Mustafa Paşa hânîkâhına şeyh oldu. 52 yaşında iken 11 Safer 1332 (M. 1913) de vefat etti.

Son asrın değerli ilâhî bestekârlarından biri de *Yeniköylü Hâdi Bey*'dir. Tarabya camii imam ve hatibi Hâşim efendi'nin oğlu ve musikişinas *Hacı Fâiz Bey*'in küçük kardeşidir. Genç yaşında o zaman Muhacirin Komisyonu reisi bulunan esbak adliye nazırı Ali Rıza Paşa'nın delâletiyle rejiye intisab etti. Bey'ye müfettişliğine kadar yükseldi. Son zamanlarında şeker hastalığına tutuldu ve bu yüzden mayıs 1336 (M. 1917) da vefat etti. Karacaahmed'de Büyük Selimpâşa kabri civarında babası yanına defnedilmiştir. Yazın Yeniköy'de, kışın da Üsküdar'da Ahmediye'deki evinde otururdu.

Hâdi Bey, *Yeniköylü Hasan efendi*'nin mümtaz talebelerinden dir. Dinî ve lâdinî pek çok mahfuzatı vardı. Heveslilere meşk etmekten de kat'iyen çekinmezdi. Her nevi besteyi, pürüzsüz bir eda ile ve çok düzgün bir tavırla okurdu. Bilhassa durak okumakta me-

hareti vardı. Gaygaylı okuyuşlardan nefret eder, bu tarzda okuyanları daima tenkid ederdi. Hâdî Bey, bilhassa oturdukları yerde zikreden tarikat mensubları için epeyce ilâhî bestelemiş, ve bu sahadâ cidden muvaffakiyet göstermiştir.

Son asır bestekârlarından biri de *Hüseyn Habîd Bey*'dir. Makam-ı seraskerî muhasebat dairesi mümeyyizlerinden Hafız Said Bey'in oğludur. Memleketimizde ilk defa operet vücade getiren sanatkârlarımızdan *Haydar Bey*'in de küçük kardeşidir. 1270 (M. 1853) de doğdu. Genç yaşında Enderun'a intisab etti. Oradan muzika-i hümayun²⁴ geçti. Hünkâra müezzinbaşı oldu. Kolağası rütbesinde iken tekaüde sevk edildi. Üsküdar'da Nuhkuyusu'nda kendi evinde oturuyordu. 1339 (M. 1920) da vefat etti. Üsküdar'da Duvardibi'nde Selimiye tekkesi karşısındaki mezarlığa defnedildi. Dinî ve lâdinî bir takım eserler bestelemiştir.

Son devrin değerli bestekârlarından biri de *Ahmed Avni Konuk*'tur. 1288 (M. 1873) de İstanbul'da doğdu. Babası balmumu tâcirlerinden *Musa Kâzım* efendi'dir. Büyük babası İbrahim efendi'dir. Anası Fatıma Zehra hanım, ticaretle işigal eden Hafız Mustafa efendi isminde Buharalı bir Türkün kızıdır.

Ahmed Avni, dokuz on yaşlarında iken pek az arayla önce babasını, sonra annesini kaybetti. Mahalle mektebinde okuduktan sonra Galata rüşdiyesine devam etti. Dördüncü sınıfta iken imtihanla Darüşşafaka'ya kaydedildi (1300-1884). Mektebin üçüncü sınıfına alınan Ahmed Avni altı yıl sonra 1306 (M. 1890) da mezun oldu. Padişahın iradesiyle Galata ittihad postahanesi müdiriyet kâtibliğine 400 kuruş maaşla tayin olundu. Memuriyette iken Hukuk'a da devama başlamış ve 1314 (M. 1898) de mezuniyet rüusu almıştı. Derece derece terakki ederek 1325 (M. 1909) da yapılan tensikat üzerine post²⁵ masalihî kalemi müdürü İtalyan Petaçi yerine müdürlüğe terfî ettirildi. Millî hükümetin İstanbul'u işgalî üzerine İstanbul posta teşkilâtı faaliyetini tatil etmiş ve bunun yerine umumî müdürlük namına Ankara'da teşkil edilen posta işleri müdürlüğünün muavini olarak da İstanbul'da yeniden vazifeye başlamıştı. Dokuz sene aynı memuriyette çalıştı. 1930 eylülünde umum posta müdürlüğünün hukuk müşavirliğine tayin olunmuş ve kendi isteğiyle 1933 te tekaüd edilmişti. Bir aralık posta ve telgraf mektebi âlisinde posta dersi vermiş olan Ahmed Avni, Yüksek Mühendis Mektebinde de aynı dersi okutmakta idi. 6 mart 1938 de vefat etti. Merkezefendi kabristanına defnolundu.

Posta işlerinde mütehasıs olan Ahmed Avnî, Türk musikisinde de tasavvufta da aynı derecede iktidar sahibidir. Tasavvuf, Meşnevî ve farsçayı meşhur *Esad Dede* (vefatı 1329.1911) den okudu. Musiki sahasında ise bilhassa *Zekâî Dede*'den istifade etmiştir. Darüşşafaka'yı bitirdikten sonra uzun yıllar üstadının derslerine devam etmiş ve bir çok fasıllar elde etmiştir. Bestekârlıkta büyük bir iktidar göstermesini, yalnız istidad sahibi oluşunda aramamalıdır. Bu hususta, çok musiki eseri öğrenişinin ve felsefe, edebiyat, riya-ziye ve tasavvuf gibi mevzularla iştigal ederek geniş bir bilgiye sahip oluşunun da mühim tesirleri olduğu muhakkaktır. Onun ilk intişar eden eseri, *Hânende* isimindeki büyük beste mecmuasıdır. 1317 (M. 1900) de basılan bu eser, 719 sahifedir. 95 makam ve terkipte vücade getirilen kâr, beste, semaî ve şarkıları muhtevidir. Eserin baş tarafında makamlar ve usuller hakkında izahlar verilmiştir.

Ahmed Avnî'nin bir hayli bestesi mevcuttur. Bunlar arasında "Hafif" ikâında ve "Sûzidil" makamında bir kâr, "Heze" ikâında ve "Şehnaz" makamında murassa' bir kâr, "Hicaz" makamında esasî "Fer" ikâında olarak muhtelif ikâ'ları hâvî bir kâr, 119 makamın seyrini gösteren ve her beytinde makamların ismi zikredine 119 beyitli bir "kâr-ı nâtık", "Râhatülervah" makamında iki beste, iki semaî, "Dilkeş haveran" makamında bir ağır semaî, en ehemmiyetlilerini teşkil eder.

Bir çok "şarkı" da bestelemiş olan Ahmed Avnî'nin *Dilkeşide* adlı bir de makam ibdâ' ettiğini biliyoruz. Bu makamdan iki beste, iki semaî ve bir âyin besletmiştir. Onun "Dilkeşide" âyîninden başka "Rûy-i İrak" ve "Pûselik aşîran" makamlarında da iki âyîni vardır. Ve bu âyinler hiç şüphe yok ki son asır dinî musikimizin en değerli eserlerinden olarak gösterilebilir.

Ahmed Avnî merhumun Pûselik aşîran ve Dilkeşide âyinlerinin notaları Konservatuvar tarafından tab'ettirilmiş, fakat her nedense "rûy-i İrak" âyini, bazı Mevlevî tekkelerinde okunduğu ve tesbit edilmiş bulunduğu halde neşrolunmamıştır. "Mevlevî Âyinleri" adlı eserde sadece şunlar söylenilmektedir (C. 18):

"Dilkeşide ve Pûselik aşîran makamlarında bestelediği âyîn-i şerifler kendisi de hâzır bulunduğu hâlde Kulekapusu Mevlevihâne-sinde okunmuştur."

“Rûy-i Irak” âyini Ahmed Avnî'nin en musanna' dinî eseridir. Ve her satırı 9 usulden mürekkeb muazzam bir san'at mahsulüdür.

Ahmed Avnî vukufu bir musikişinas ve değerli bir bestekârdır. Nota bilmediği ve bir sazla meşgul olmadığı halde perdelere hakkiyle vâkıf olması onun büyük bir musiki istidadına sahib olduğunu da sarahatle göstermektedir. Bestelediği “Kâr-ı nâtık” taki bir takım makamların seyrini edvar kitablarından istidlâl yoluyla bulmuş ve bestelemiştir. “Rûy-i Irak” âyini de bu tarzda bestelenmiş eserlerindendir. *Nâsır Abdûlbakî*'nin “Tedkik ü tahkik” inde bu terkiş şu yolda tarif edilmektedir:

“Rûy-i Irak: Segâh âgaze idüb Irak karâr eder .Bunda cemian ihtilâf yokdur. Ammâ fî zamâninâ gayr.i müsta'meldir.”

İşte Ahmed Avnî bu tarife istinaden unutulmuş bu makamı ihya etmiş ve bestelenmesi çok güç olan bir âyin vücude getirmiştir.

Ahmed Avnî, kıskançlık şaibesinden kurtulmuş olan bir çok muasırlarının takdirlerini kazanmış kudretli bir bestekârdır.

Değerli musikişinas *Zekâızade Bay Ahmed* diyor ki (*Mevlevî Âyinleri, cild 18, son sahife*):

“Bestekârlıktaki iktidarı notaya vukufu olmamakla berâber kıymetli ve pek önemli idi.”

Ahmed Avnî merhumun bir takım eserlerini tesbit eden kıymetli *Neyzen Emin Yazıcı* mecmuasına ilâve ettiği notlarda şunları söylüyor:

“Ahmed Avnî Bey merhûmun san'atkârâne olarak vücude getirdiği âsâr miyânında: evâhir-i ömründe ahlâfa yadigâr bıraktığı “Kâr-ı nâtık” ın güfte ile bestesi arasında hâiz olduğu şâyân-ı hayret mutâbakat ve 119 makam ve usûlde gösterdiği bînazîr mehâret kendisinin *Dede* ile hem ayâr olduğunu gösterir. Hezc usûlünde Şehnaz kârı da en güzel eserlerindendir.”

Ahmed Avnî'nin tasavvuf vadisinde de büyük bir iktidara sahib olduğunu görmekteyiz. Ekserisi bu mevzua dair 14 ü müteceviz eser telif veya tercüme etmiştir (1). Onun bu kitapları arasında bilhassa *Fususülhikem* ve *Mesnevî: şerif*'e yaptığı şerhler, mükemmel iki tasavvufî eserdir. Şimdiye kadar yazılan bir çok *Fusus* ve *Mesnevî* şerhlerinin tedkikiyle vücude getirilen bu kitaplar cidden ehemmiyetli iki menbâdır.

(1) Bu eserler için bakınız: *Sadeddin Nâzhet: Türk Şairleri, II, 583.*

Ahmed Avnî san'at endişesiyle olmamakla beraber bazı şiirler de kaleme almıştır. *Tevfik Fikret*'in "Târih-i kadim" ine dinî hissiyat ile yazılmış manzum bir redçiyesi de vardır. Fakat onun asıl kıymeti yukarıda da söylediğimiz veçhile musiki ve tasavvuf bakımındandır.

Son devirde dinî musiki sahasındaki vukufu ile iştihar eden değerli şahsiyetlerden biri de *Said Özok*'tur. 1271 (M. 1854) de İstanbul'da doğdu. Babası Şeyh Abdürrahim Şükrü efendi, onun babası, Şeyh Hacı Mes'ud efendi'dir. Her ikisi de Üsküdar'da Safvetî dergâhında şeyhlik etmişlerdir. Büyük cedit meşhur mutasavvıf *Nasuhî* efendidir. Said Özok İstanbul rüşdiyesinde okudu. Arnavud Hoca Abdürrahim efendi'nin derslerine devam etti. Bilâhare Harbiye nezaretine memur olarak alındı. Otuz dokuz sene on bir ay bu nezarette hizmet etti. Askerî levazım dairesi yedinci şube müdür muavini iken tekaüd edildi. Musikiyi ağabeyisi *Şeyh Mes'ud efendi* den öğrenmiş, *Mutafzade Ahmed efendi*, *Hacı Faik Bey*, *Hacı Nafiz Bey*, *Paşa Mehmed* gibi maruf şahsiyetlerden de istifade etmiştir.

Ağabeysinin 1295 (M. 1878) de vefatı üzerine Safvetî efendi dergâhı şeyhliğine de tayin edilen *Said Özok*, son devrin cidden üstadâne okuyanlarından biridir. Ahlâkî faziletiyle de tanınmış ve kendisini sevdirmiş olan bu değerli şahsiyetin hafızasında binlerce eser mevcuddur. Gerek durak, gerek ilâhî okuyuşunda emsalsiz bir zarafet vardır. Kıvrak nağmelerle yaptığı san'atkârane taksimler, ihtiyarlık zamanlarında bile büyük bir zevkle dinlenilebilir. Epey müddet Hüdayî ve Nasuhî dergâhlarında zâkirbaşılık eden Said Özok'un mahdud bazı ilâhiler bestelediğini de görmekteyiz.

Onun "Hicaz" makamında ve "Devrirevan" ikânda,

Bir lâhze rehâ bulmadım âlâm-ı cihandan
Kurtulmadı biçâre gönül âh ü figandan

beytiyle başlayan bir şarkısı da vardır.

Son asır içinde, dinî musiki sahasında en çok eser ibda eden şahsiyet ise, *Zekâîzade Ahmed Irsoy*'dur. "Mevlevî Âyinleri" adlı eserde tercümeihalî şu suretle tesbit edilmiştir (cild 16):

"Üstâd-ı musiki meşhur Hoca Zekâî Dede efendi'nin oğludur. Hicrî 1286 (M. 1869) tarihinde İstanbul'da Eyüb'de doğmuştur. Tahsil çağına gelince o civarda bulunan Kalenderhâne ibtidâî mektebine girerek ilk tahsilini burada yapmıştır. Ecdadı öteden beri hıfz-ı Kur'an ile muvakkar olduğundan ilk tahsili sırasında hıfza çalış-

rak 1298 (M. 1880) tarihinde hıfzını dinletip gerek hıfz ve gerek hattatlıktan icazet almıştır. Ahmed efendi müstesnâ bir isti'dada sâhib olduğundan hocasından başka o asrın ileri gelen üstadlarından takdiri hâvî tahşidlerle icâzet ve ketebesî tezyîn olunmuştur. Diğer taraftan askerî rüşdüyeye devâm etmekle beraber asıl mesleki olan ulûm-i Kur'aniyede ilerlemek için o devir meşâhîr-i kurrâsından olan Kumbarahâne câmi'i baş imamı Reis-ül-kurrâ *Hoca Süleyman efendi*'den vücûh tahsiline başlayarak 1301 (M. 1883) senesinde kırâat, seb'a ve aşere ve takribden mezûn olduğu yedindekî icâzetnâmede kaydedilmiştir. Ve İmam Cezerî'nin Tayyibesini hıfz eylemiştir. Bâdehu câmi derslerine devâm edüp Eyüb Dersâmlarından Hoca Fâik efendi'den telemmüz ederek 309 (M. 1891) târihinde silsile-i dürûs-dan icâzet ahzine muvaffak olmuştur. Bu sûretle refte refte tekemmül eden Ahmed efendi pederinin isti'dâd-ı mûsikîsine vâris olacağı küçük yaşından beri öğrenip tegannî ettiği bazı musiki parçalarının terennüm ve sûret-i ikândan anlaşılaraq musikiye meyil ve istidâdı nazar-ı dikkati celb eylediğinden ve fenn-i gınâya büyük bir meyil ve arzusu olduğundan esâtiz-i zamandan olan pederî Zekâî Dede oğluna bu fenn-i rûhânîyi ta'lîme başlamıştır. Ahmed efendi bu ilim sahasında da az zaman içinde liyâkatini göstererek musikinin münkasem olduğu şubelerden dinî ve gayr-i dinî eserleri öğrenmekle beraber ayrıca Mevlevî âyinlerini de hâfızasına nakş eylemiştir.

O devirde Mevlevihâneler musiki ve nagamât-ı ilâhiye ve tasavvuf mektepleri itlâkına sezâ birer müessesese olup buranın müntesibleri bu vâdilerde kesb-i kemâl etmek ile şöhretyâb idiler. Esâsen tarikat-i Mevleviyyeye mensûb olan Zekâî Dede, âlem-i tarikatde kesb-i derecât etmiş bir zât-ı sûtûde sıfât olduğu ve fazl ü kemâlinde arzû edildiği cihetle kendisi 1302 (M. 1884) tarihinde Bahariye Mevlevihânesine Kudümzenbaşı tayin olunmuş idi. Mukabele-i şerife günleri oğlunu da beraber alarak dergâhda bulundurur ve âyinlerin tarz-ı gınâsına alıştırır idi. O zaman dergâhın postnişini olan *Hüseyin Fahreddin* efendi, mutasavvif ve musikişinas, felsefe-i Mevlânâ'nın üstâdı bir zât olup Ahmed efendi'de gördüğü isti'dâdı tenmiye için kendisine lisân-ı Fârisî ta'limi ile beraber ney meşk etmeği diriğ etmez ve ayn-i zamanda da gınânın rûknü olan nota usûlünü de ayrıca tadrîs eder. Bu sûretle iki müstesnâ üstâdın dâire-i terbiyetinde yetişmeğe başlayan Hâfız Ahmed, az zamanda pederinden en nâdide musiki eserlerini ve Hüseyin efendiden Fârisî ve ney ve notayı öğrenerek kesb-i kemâl etmiştir. Bu

suretle devam eden sa'y neticesinde pederinin vefâtı tarihi olan 315 (M. 1897) senesine kadar babasının mazbût-i hâfızası olan bilcümle kıymetdâr ve muhalledât-ı âsâr-ı musikiyeden ve yâdigâr-ı eslâfdan müntehab eserleri öğrendiği gibi meşhûr-ı ihvân olan pederinin mahâsin-i ahlâk ve etvârını da tamâmen iktisab etmiş ve bulunduğu muhit-i ilim ve nezâhet içinde gerek pederinin kendi âsârını ve gerek sâir müntehab parçaları ve Türk ve Arab usullerinin tamâmını zabt ve taallüm etmiştir. Pederinin irtihalî üzerine Hüseyin efendi manevî irşâdat ile oğlunu babasının yerine kudümzenbaşı tayin edildiği gibi pederinin tederisinde bulunduğu Dârüşşafaka mektebi musiki muallimliğine intihâb olunmuştur. 1318 (M. 1900) tarihinde de Yenikapı Mevlevihânesine kudümzenbaşılık ile ilâveten tayin edilip sema'hâneler kubbelerini çınlatarak vazifesini hüsn-i ifâ etmiştir. 322 (M. 1904) de Şeyhülislâm Ebüssuud efendi ibtidâî vakıf mektebine baş muallim tayin edilerek vakıf mekteplerin maârife devrinden sonra bu vazifeden ayrılmıştır. 330 nisan 4 (M. 1913) tarihinde Sultanahmed Esma Kaya Sultan kızlar mektebine musiki muallimi tâyin edilmiş, 331 şubat 2 (M. 1914) tarihinde Şeyhülislâm Hayri efendi'nin küşad eylediği Eimme ve hutaba mektebine musiki muallimi tâyin edilerek bir çok talebe yetiştirmiştir. 335 nisan 4 (M. 1918) de Hoca İshak efendi ilk mektebine, 336 nisan 26 (1919) da Kasımpaşa nümune ilk mektebine ilâveten, 339 kânunusani 8 (M. 1922) de Üsküdar Üçüncü Mustafa ilk mektebine musiki muallimi tayin edilmiştir. 340 kânunuevvel 10 (M. 1923) da Sultanselim'de yeniden küşad edilen İstanbul imam ve hatib mektebi Kur'ân, tecvid ve musiki muallimliğine tayin edilmiş, kısa bir zaman vazifesinden ayrılmış ise de 929 efrencî tarihinde zamm-ı maaş ile tekrar mezkûr mekteb musiki muallimliğine tayin edilmiştir. 930 kânunusani 10 da mezkûr mektebin orta mektebe tahvili münâsebetiyle terfian Çemberlitaş orta mektebi musiki muallimliğine, 1/9/932 de Gazi Osman Paşa orta mektebine naklen, musiki muallimliğine, 933 eylül 1 de Eyüb orta mektebine naklen musiki muallimi tayin edilmiştir. 934 te yaşının altmışı geçmiş olmasına mebnî tekaüde sevk edilmiş ise de haddi nizamîsini doldurmamış olmakla kendisi ikramiye ile taltif edilerek muallimlikten ayrılmıştır. 339 (M. 1913) senesinde Şehremini Cemil Paşa'nın Darülbedayi namıyla açtığı müesseseye alaturka musiki baş muallimi tayin edilmiş, 19 kânunuevvel 332 tarihinde Maarifin açtığı Darülelhan fasl-ı musiki muallimi tayin edilerek bir çok talebe yetiştirmiş, *Ziya Paşa* ile

hâdis olan ilmî bir mesele dolayısıyla istifâ etmiştir. 339 eylül 1 tarihinde Darülelhân ıslah ve tensik edilerek tekrar küşâdında: usul ve ilâhiyyât muallimliğine tayin edilip burada da bir çok talebe yetiştirmiştir. 937 Mart 1 tarihinde Dârülelhan'dan alatürka musikinin lâğviyle yeniden teşkil edilen dinî ve gayr-i dinî klâsik eserleri tasnif ve tesbit komisyonu âzâlığına tâyin edilerek bir çok Türk musikisi eserlerinin indiras ve inhitattan kurtulması hususunda çok yararlı görülmekte bulunmuş ve hâlâ bu vazife ile mükelleftir. Ve eylevm Dârüşşefeka lisesi musiki muallimi olup bilâfâsıla kırk birinci senesini idrâk etmiş, burada da bir çok musikişinas yetiştirmiştir. Hafız Ahmed efendi'den hâricde de ders alanlar pek çoktur. Altı hafız ve beş kişiye seb'a ve aşereden izin vermiştir. Kendisinin te'lif ettiği eserler İlm-i tecvidden mehâric ve sıfât-ı hurûf risâlesi, İlm-i musikiden muhtasar İka' ve usul risâlesiyle İlm-i musikiden musikî makamları hulâsası namlariyle gayr-i matbu telifâtı vardır. Dinî ve gayr-i dinî muhtelif makam ve mütenevvî İka'lar ile yüzü mütecâviz eserleri ile Bayatî Püselik makamında bir âyin-i şerifi vardır ki 1323 (M. 1906) rebîulevvelinin yirminci perşembe günü ibtidâ okunuşu Yenikapu Mevlevihânesinde vâkı olmuştur. Ve Müstear makamında diğeri bir âyin bestelemiş ise de Mevlevihânelerin seddi dolayısıyla okunmayıp kalmıştır."

MaHFuzatının çokluğuyla ve klâsik Türk musikisi sahasındaki vukufuyla temayüz eden Ahmed Irsoy, bestekârlıkta da cidden kudret gösteren bir şahsiyettir. 25 Temmuz 941 tarihinden beri "Reisül kurâlık" mevkiini de işgal eden bu değerli musikişinas, "kıraat" ilminde de mütehasistir.

Son asrın ilk yarısında okuyuşunun güzelliğiyle iştihar eden şahsiyetlerden biri de *Yusuf Dağseven*'dir. 1288 (M. 1871) de Üsküdar'da doğdu. Babası mutasarrıflıktan mütekaid Hacı Ali Bey merhumdur. Önce Fıstıklı mektebinde okudu. Sonra Paşakapısı Rüşdiyesini bitirdi. Daha sonra Edirne idadisine kaydoldu. Oranın üçüncü sınıfında iken Müşir Ârif Paşa'nın delâletiyle saraya alındı. On altı gün sonra ezan okumuş ve Sultan Abdülhamid'in takdirini kazanarak müezzinliğe ayrılmıştı. Yüzbaşılığa kadar yükseldi. Musikiyi Hünkâr beş müezzini *Miralay Baha Bey*'den öğrenmiştir. Üsküdarlı *Hamamî Osman Bey*'den de epeyce ilâhî meşk etti. "Muzikalı Yusuf Bey" namıyla tanınmış olan Yusuf Dağseven, bazı ilâhiler de bestelemiştir.

Son devirde dinî ve lâdinî musikiye vukufıyla tanınmış olan bestekârlarımızdan biri de *İzzeddin Hümayî*'dir. 1292 (M. 1875) de

Fatih nişancasında doğdu. Babası Nişanca Kadiri tekkesi şeyhi Hafız Şemseddin efendi'dir. Annesi Kamer Hanım, gene o tekkenin evvelki şeyhi Şemseddin efendi'nin kayın babası Halim efendi'nin kızıdır. Şemseddin efendinin babası Yanbolulu Mustafa efendidir. Orada Rifai tekkesi şeyhi idi.

İzzeddin önce Hırka-i şerif'te Atay rüşdiyesini bitirdi. Sonra Çemberlitaş idadisinde tahsil etti. Oradan mezun olduktan sonra Dahiliye mektubî kalemine girdi. Yirmi yıl Bâbiâli'de bulunduktan sonra muallimliğe intisab etti. Gelenbevi, Üsküdar, Kabataş, Davudpaşa liselerinde musiki dersleri okuttu. Bilâhare yalnız Gelenbevi musiki muallimliği ile kâtibliğinde kaldı. Bir çok okullarda hocalık etti. Son memuriyeti olan İstanbul 16 ncı ilk mekteb musiki muallimi iken tekaüd oldu. Asıl musiki üstadı, *İsmail Hakkı Bey*dir. Babasından ve Eyüblü *Şeyh Mehmed efendi*'den ilâhiler, Bahriye imamlarından *Hafız Mehmed efendi*'den de Mevlevî âyinleri meşketti. Epeyce ilâhî, şarkı ve ekul marşı vücade getirmiştir. Çocuklara mahsus bestelediği marşların üç forması matbudur.

Bazı ilâhiler vücade getiren meşayihden biri de *Hayrullah Taceddin*'dir. 1300 (M. 1883) de Üsküdar'da doğdu. Babası Şeyh Tefvik efendi, büyük babası Şeyh Nuri efendi'dir. Her üçü de Üsküdar'da Rifaiyeden Çarşamba dergâhı şeyhliğinde bulundular. Bay Hayrullah Taceddin bana verdiği bir varakada diyor ki:

"Babam Tefvik efendi merhum, Selâmî şeyhi *Muhtar efendi* (vefatı: Ramazan 1305-1887) den, *Mutafzade Ahmed efendi*'den ve Hüdayî şeyhi *Ruşen efendi*'den musiki taallüm etmişti. Sekiz on kadar ilâhî bestesi mevcuddur. 1317 (M. 1899) de vefat etti. *Mevlevî Seniḥ* şu tarihi vücade getirmiştir:

Şeyh-i pâkize şiyem Tefvik efendi oldu fevt
 Meslek-i pir-i Rifâiydi ana ni'm-et-tarik
 Kıldı mâh-ı mâtemin on ikisinde irtihâl
 Yandırub bağrın teverrüm gibi bir nâr-ı harik
 Hırz-ı câniydi vidâd-i âl ü evlâd-i Resûl
 Çeşmi giryan sinesi sûzan idî kalbi rakik
 Aşrdı su içmeyüb gitti şehiden teşne leb
 Kıla bahr-i rahmet ü gufrânına Mevlâ garik
 Bir iki ma'sûm ile terk etti ehl-i beytini
 Haklarında savn-ı Bâri ola hâmi-i şefik
 Vech-i târih-i becâ fâl-i saâdetdir Seniḥ

کوچدی حقه ایلوب توفیق ایمانی رویق

Hayrullah Taceddin'in vücude getirdiği şiirler münasebetiyle tercümeihâlini tesbit eden *Bay İbnülemin Mahmud Kemal* "Musikiye intisâbı vardır." dedikten sonra, tamamıyla yanlış olarak "Hüdâyî âsitânesi zâkirbaşılığında bulundu" kaydını da ilâve ediyor (*Son Asır Türk Şairleri*, S. 1851). Anlaşıyor ki, Bay İbnülemin Mahmud Kemal, bir müddet Hüdâyî dergâhında zâkirbaşılık eden *Nazîf Beyzâde Hayrullah Zekâî efendi* ile Hayrullah Taceddin Yahm'ı aynı şahıslar zannetmiştir.

Çarşamba dergâhının imamlık ve hatibliğinde de bulunan Hayrullah Taceddin, cami ve tekke musikilerine vâkif olduğu gibi bilhassa kendi güftelerine de bir takım besteler vücude getirmiştir. Musiki hocası, *Malak Hafız*'dır.

Son devir bestekârlarından *Mehmed Fehmi Tokay* da, evvelce dinî bazı eserler vücude getirmiştir. 1307 (M. 1889) de Üsküdar'da Tabaklar mahallesinde doğdu. Babası, Divân-ı muhâsebat murâkiblerinden merhum Hüsni Bey, büyük babası jandarma muhasebecisi Hasan Tahsin Bey'dir. Annesi Harmanlık mektebi müdürü Şadiye Hanımdır. İlk tahsilini Üsküdar'da Ravza-i Terakkî ve Toptaşı askerî rüşdiyelerinde yapmış ve Yüksek Mühendis mektebine girerek 1336 (M. 1919) da mezun olmuştur. O tarihten beri muhtelif vilâyetlerde nafia mühendis ve başmühendisliklerinde ve nafia müdürlüklerinde bulunarak 1936 da İran - Trabzon transit yolu inşaat başmüdürlüğüne tayin edilmiştir. Bugün Nafia Vekâleti Şose ve Köprüler Dairesi reis muavinidir.

Musiki duygusunu ilk önce babasından almış olan Fehmi Tokay, pek küçük yaştan itibaren muhtelif kimselerden dinî ve lâdinî bir çok eserler meşk etmiş ve 1336 (M. 1919) senesinde Yeniköylü *Hadi Bey* merhum ile muarefe peyda ederek kendisinden muhtelif makamlardan ilâhîler, duraklar, semailler, şarkılar, geçmiş ve bilhassa bu eserlerin tavrılarını öğrenerek musikideki bilgisini artırmaya çalışmış ve muvaffak olmuştur. Bulduğu memuriyet yerlerinde musiki teşekkülleri vücude getirmiş ve musikimizin inkişafına hizmetler ifa eylemiştir. *Rauf Yekta* merhumun teveccüh ve takdirlerine mazhar olan Fehmi Tokay, bir çok musiki üstad ve bestekârlarının da teveccühlerine mazhar olan muktedir ve halûk bir şahsiyettir. Lâdinî mahiyette bestelediği şarkılarını bugün radyoda dinlediğimiz Fehmi Tokay'ın en muvaffakiyetli dinî eseri müstear makamındaki durağıdır.

Son asırda Mevlidcilikle iştihar eden bir hayli **Mevlidhanlar** şahsiyet mevcuddur. Fakat evvelki asırlarda olduğu gibi edebiyat ve musikiye vukuflarıyla tanılan ve bu yüzden *Süleyman Çelebi*'nin manzum eserini bedii bir tarzda, doğru dürüst okuyabilen şahsiyetler mahduddur. Mevlid bahirleri arasında manalı, manasız bir takım kasideler okumak âdetinin de bilhassa son zamanlarda fazlasiyle revaç bulduğunu görüyoruz.

XIX uncu asrın son yarısından itibaren Mevlidcilikle iştihar eden şahsiyetler arasında *Aksaraylı Âma Hafız Hasan, Şehlâ Hafız Osman, Hünkâr Mevlîdçisi Fındıklılı Hacı Hakkı, Hünkâr Mevlîdçisi Hafız Hamdi, Hünkâr imamı Hafız Yusuf, Kudümzen Hafız Şükrü, Beşiktaşlı Hamdi, Enderunlu Hafız Hüsnü, Hafız İsmail, Bedevî şeyhi Ali Baba, Hafız Receb, Hafız Âşir, Hafız Yaşar...* gibi mühim bir kısmından diğer zümreler arasında bahsedeceğimiz şahsiyetleri ön safta zikretmek icab eder.

Bu asrın halk arasında en çok şöhret kazanan Mevlidçisi ise *Hafız Sami*'dir. 1291 (M. 1874) de Filibe'de doğdu. Hacı Ali Rıza efendi'nin oğludur. Bu zat, önce Filibe'de bilâhare Beyazıd'da Sahafalarda kitapçılık etmiştir. Dört yaşında iken babasıyla birlikte İstanbul'a gelen Sami, Fatih civarında Mehmed Ata mekteb-i ibtidâisinde ilk tahsilini bitirdikten sonra Sultan Selim camii imamı meşhur Hasan efendi'den hıfzını ikmal, ve Hacı Kadri efendi'den kıraat talim etti. Bilâhare Fatih dersiâmlarından Demirhisarlı Hacı Abdüş efendi'den medrese dersleri okudu. Otuz beş yaşında iken icazetname aldı. *Bolahenk Nuri Bey, Enderunlu Hafız Hüsnü, Üsküdarlı Bestenigâr Ziya Bey* gibi şahsiyetlerden de musiki sahasında istifade etti. 1311 (M. 1893) den 1324 (M. 1906) yılına kadar Halicioğlu Topçu mektebinin imamlığında bulundu. Sonra istifa ederek Hicaz'a gitti. Döndükten sonra bir aralık Galata camiinde imamlık etti ise de çok geçmeden hastalandı ve vazifesini terketti. Otuz yılı müteceviz bir zamandan beri rahatsız bulunan Hafız Sami, Kur'an ve Mevlid okuyuşuyla ve Taksimleriyle iştihar eden maruf simalardan-
dır. İstanbul'da ve Anadolu'nun bir çok yerlerinde - davet edilerek - Mevlidhânlık eden, sesinin güzellik ve tizliğiyle emsaline tefevvuk eyleyen bu zat, ilk olarak on dört yaşında iken Fatih, daha sonra uzun müddet Bayazid camilerinde mukabele okumakla da büyük bir şöhret temin etmiştir. Meşhur *Ahmed Mithat efendi* "Hafız Sami" başlıklı bir yazısında bilhassa şunları söylemektedir (*Tarık gazetesi, 16 Kânunusani 1314*):

"Bir hayli senedir Bayezid câmi'.i şerifinin kütübhâne kapusu cihetinde Ramazanlarda mukabele okuyan Hafız Sami efendi hazretlerini tanıyanlar, takdir edenler pek çok olduğundan şu makaleyi kendisine şöhret kazandırmak için yazmadığımız tabiatıye sâbittir. Fakat meşâhîrimizin kâffesiyle iftihâr eylediğimiz halde meslekince mertebe-i kemâlî kazanmış olan bu kari-i muhteremle fahir yolunda henüz matbûâtımız sahîfelerine hiç bir şey yazılmamıştır. Her sene bir iki defa bililtizâm Hazret-i Sami'nin tilâvet-i şerifesini istimâ'a giderim. Bu sene dahi kısmet bir çarşamba günü imiş. Müşâhedâtımı bervech-i âti yazmağa gayret edeceğim:

"... O muhrik sadâdaki letâfeti kalem ta'rif ve ta'yin edemez. O takdir ve ta'yîn kulağa mahsûstur. Dinlemeli de anlamalı. Tecvîd-i Kur'an ilm-i şerifinin tatbikatında hiç bir eksik ziyâde bulunamaz. Asıl cây-i ehemmiyet lâhin cihetindedir. San'at-i lâtife-i müsikiyeye mevdu' olan lâhin cihetinde ki bu cihette Hafız.ı müşâ-rünileyh emsâlınden hiç birisine makîs olamaz. Hazret-i Hafız'ın lâhin husûsunda en büyük mahâreti hangi makamı icrâ etmekte ise o makamdan birer zemin ve birer karar teşkil eyledikten sonra bir de meyan açarak işte bu meyanlarda makam.ı mezkûra en büyük münâsebeti olan makamât-ı sâireye müzeyyen ittihâz etmesinde görülür. Asıl şâyeste-i tezkâr olan şey bu kıraat-i şerifenin müstemi'lere olan tesîridir. Mikdarı dörtyüzden aşağı tahmîn olunamayan cemâatin bir büyük kısmı hâl-i kuûdde boyunlarını bükmüş oldukları halde bir kısmı dahî kaimen cemâati ihâta ederek insan vücûdundan bir divar teşkil olunmuş idi ki bu divarın içinde müteabbidâne bir sükûtu tezyînen ihlâl eden şey yalnız lâhn-i şerifden ibâret idi. Pek çok gözler yaşarmış pek çok burunlar kızarmış, pek çok ellerde mendiller bulunmağa ihtiyaç hâsıl olmuş idi. Hele ma'nâ şinâs olan bir hayli ulemânın lâhn-i şerif te'sirâtına bir de kelâm.ı İlâhînin ahkâm.ı âliyesi te'sirinin inzimâmından dolayı aldıkları zevkin derecesi ancak dökükleri göz yaşlarıyla takdir olunabilir."

Sesinde çok tesirli bir ihtizaz bulunan Hafız Sami, bugün durgun ve münzevi bir hayat geçirmektedir.

Son devrin kıymetli Mevlidciilerinden biri ise *Boyabadlı Hasan oğlu Mustafa Şerki* efendi'dir. Çocukken İstanbul'a geldi. Hafız Hasan efendi'den hıfza çalıştı. Kömürcü Hoca'dan medrese dersleri okudu ve icazetname aldı. Hafız Bekir efendi'den kıraat ilmini öğ-

rendi. Mabeyne intisab ile bir müddet imamlık etti. 1318 (M. 1900) de "Mevlidhân-ı şehriyârî" oldu. Sultan Abdülhamid tarafından bir takım nişanlarla taltif edildi. Sultan Reşad zamanında da bu ünvanı muhafaza etti. Orhaniye, Altunîzade ve Vâlide camilerinin baş imamlık ve hatibliklerinde bulundu. 73 yaşında iken (25 Birinci kânun 1936) tarihinde vefat eyledi.

Son devrin değerli ve maruf Mevlidcilerinden biri de *Hafız Kemal*'dir 1300 (M. 1882) de Şehremini çivarında tatlıkuyu'da doğdu. Saraç Âgâh efendi'nin oğludur. Musikiyi bir müddet Kasımpaşalı *Cemal efendi* ile *Bestenigâr Ziya Bey*'den meşk etti. Tiz ve müessir bir sadaya malik olan bu meşhur Mevlidci, 9 Ağustos 1939 da vefat etti, Edirnekapısı haricinde Şair Bâki civârında medfundur. Süleymaniye camiinin müezzinbaşısı idi.

Son devrin değerli Mevlidcilerinden biri de Beyoğlu'nda Ağa camii birinci imamı *Hafız Rıza*'dır. Kunt, güzel ve müessir bir sese sahib ve musikiye vâkıf olan bu zat, 10 mayıs 1942 de vefat etti. Feriköyü kabristanına defnedildi.

Bugün yaşayan değerli Mevlidcilerden biri de *Hafız Muhyeddin Tank*'tır. 1296 (M. 1878) de Üsküdar'da doğdu. Babası Hacı Hafız Mehmed Veysi, Hayreddin Çavuş mahallesi imamıdır. Büyük babası, aynı mahallenin imamı olan Hafız Mehmed Hilmi'dir. Paşa kapısı Mülkiye Rüşdiyesinden mezun olduktan sonra 1319 (M. 1901) de Muzika-i hümayunun müezzinler kısmına nefer olarak alındı. *Hafız Hakkı Bey*'in tekaüd olması üzerine müezzinbaşısı oldu. Osmanlı hanedanının son müezzinbaşısı Hafız Muhyeddin'dir. *Atatürk*'ün ilk Reiscumhurluğu zamanında alt ay kadar hizmet ettikten sonra tekaüde sevk edildi.

İlk musiki hocası Enderunlu *Hafız Tevkif Bey*'dir. Sonra Müezzin başı *Hafız İsmail Hakkı Bey*'den, Sersazende *Notacı Hakkı Bey*'den, *Santurî Hilmi Bey*'den şarkı ve bilhassa ilâhî meşk etti.

Hafız Burhan, *Hafız Hamid*, *Hafız Tahsin* gibi şahsiyetler ise bugünün en mümtaz Mevlidcilerindendir.

Mersiyehanlar:

Son asır mersiyehanları, ekseriyetle XIX uncu asrın ikinci yarısında yetişen şahsiyetlerdir. Bunlar arasında seslerinin güzellik ve tesiriyle şöhret kazanan epeyc maruf kimseler mevcuttur. Fakat bunlar münhasıran mersiye okumakla tanınmamışlardır. Hafızlardan, Mevlidhanlardan, zâkirlerden ve hânendelerden bir

kısmı bu sahada da muvaffakiyet göstermişler ve şöhret kazanmışlardır. Bu asrın ilk yarısında kıyamî ve devranî tekkelerinde en ziyade *Yazıcızade* mersiyesi taammüm etmiştir. Fakat *Nevres, Osman Şems...* gibi şahsiyetlerin eserleri de okunmakta devam etmiştir.

XIX uncu asrın ikinci ve son asrın ilk yarısında Mersiye okumakla büyük bir şöhret kazanan en muktedir sima, Aksaraylı Âmâ *Hafız Hasan*'dir. Bu kabiliyetli zat, iki gözden mahrum olmasına rağmen zâkirbaşılık eder, na't, durak ve Mevlid okumakta büyük bir iktidar gösterirdi. Kıyamî tekkelerinde "Evrâd" arasında fevkalâde mükemmel bir tarzda "Yâ Hannan yâ mennân" okur, Mersiyehanlıkta ise büyük bir meharef gösterirdi. Lâdini musikiye de vâkif olan ve bir hayli "fasıl" elde etmiş bulunan bu değerli mersiyehan, Üç mihrablı imâmı *Hafız İbrahim efendi*'den kıraat ve vücuh talim etmiş, son asrın en iyi Kur'an okuyanlarından da biri bulunmuştur. Vefatı *Rados*'tadır.

Mersiye okumakla büyük bir şöhret temin edenlerden biri de Zâkir başı *Yaşar Baba*'dır.

Önce Kadiriye'den Müstakzade Şeyh Edhem efendi'ye derviş oldu. Sonra Rifaiyeden Müfti hamamı tekkesi şeyhi Raşid efendi'ye intisab etti. Daha sonra Çamlıca Bektaşî tekkesi babası Ali Nutkî efendi'den nasib aldı. Bilâhara Eyup'ta Karyağdı Baba namıyla anılan Bektaşî tekkesine baba oldu. 17 Kânunuasni 1934 de Eyup'ta vefat etti. Eyup'ta Kırkmerdivenler mezarlığına defnedildi.

Başında Bektaşî Fahrî olduğu halde İstanbul'un bazı tekkelelerinde zâkirbaşılık eden Yaşar Baba, idare hususunda fevkalâde bir kabiliyete sahibdi. Rifai tekkelerinde uzun müddet "Reislik" etmiş olmasının da bunda tesiri vardı. İlâhileri, Balat Meydancık imâmı *Hafız Hasan efendi*'den meşk etmişti. Mahfuzatı pek çok değildi. Mahdud ilâhî, durak, şuul ve nefes bilirdi. Fakat bilhassa kıyam zikirlerini idarede emsalsiz bir kudrete malikti. Mersiye okumak hususunda ise büyük bir muvaffakiyeti vardı. Muharremlerde bir çok tekkelerde ve Valide hanında Mersiye okurdu. İran hükûmeti bu yüzden kendisine "Şirü hurşid" nişanını vermişti.

Yeniköyülü Hasan efendi çıraklarından Bestekâr *Hacı Fâiz Bey, Nezih Bey, Said Bey, Hafız Receb, Arab Ahmed, Hacı Hakkı, Hasan Yümmi, İbrahim Erkal, Karababa şeyhi Haydar*. Kasımpaşa'da Hâşimi dergâhı şeyhi *Rübabi Süreyya*, Cerrahpaşa camii hatib ve imâmı *Hafız Mehmed Ârif efendizâde Nat'han Hafız Kemal* gibi şahsiyetler de bu asrın güzel mersiye okuyanlarındandır.

Zâkirler
Zâkirbaşılar: Son asırda tekke musikisine vâkıf bir hayli zâkir yetişmiştir. Bunlar arasında mahdud bir kısmının besteler de vucude getirdiğini görüyoruz. Kıyamî, devranî ve Nakşbendî dergâhlarında - tekkelerin ilgası tarihine kadar- zâkirlik ve zâkirbaşılık eden bu şahsiyetlerden bazılarını burada kısaca mevzubahs edeceğim..

Son asırda şual ve ilâhî mahfuzatıyla iştihar eden Zâkir başılardan biri *Hafız İsmail Hakkı efendi*'dir Eyup'ta Câfer paşa tekkesi şeyhi ve Dolmabahçe câmiî baş müezzini idi. Şeyh Mustafa efendi'nin oğludur.

Kasımpaşalı Halim, Eyuplu Şükrü, Haydarhane tekkesi şeyhi Hafız Ahmed merhumlarla Yahya efendi tekkesi zâkirbaşısı Hattat *Nuri Korman* ve Eğrikapılı *Kenan* bu zatten azamî istifade etmişlerdir. 1330 (M. 1911) da vefat etti. Şeyhi bulunduğu dergâhta medfundur.

Son asır zâkirbaşılardan biri de *Eyuplu Bülbül Ahmed efendi*'dir. Bedevî şeyhi İsmail Hakkı efendi'nin oğludur. Yetmiş bir yaşında iken 1331 (M. 1912) Ramazanda vefat etti. Merkez efendi kabristanında medfundur. Kendisi Rifaiyeden Odabaşı şeyhi Ahmed Muhtar efendi'den müstahlehtir.

Tekirdağlı Hacı Hafız Rifat de ilâhî, şual ve Bektaşî nefesleri okurdu. 1332 (M. 1913) de vefat etti. Eridnekapı mezarlığında medfundur.

Son asır zâkirbaşılarının cidden değerlilerinden biri de *Mehmed Şevki Bey*'dir. Tığlızadelerden olan bu zat, annesinin kardeşleri Mabeyinci Başrı ve Hakkî Beylerin delâletleriyle küçük yaşta iken Enderun'a intisab etti. Musiki öğrendi. Bir çok dinî ve lâdinî eser elde etti. Otuz yıl fasılasız bir surette Beşiktaş'ta Yahya efendi dergâhında ve diğer bir takım kıyamî ve devranî dergâhlarında zâkirbaşılık etti. Üsküdar'da Ahmediye mahallesi, câmiî ve Tekkesi imâmı, hatibi ve Şeyhi Rifaiyeden Mahmud efendi'nin damadı idi. Onun vefatı üzerine bu dört vazife uhdesine tevcih edildi. 1333 (M. 1914) senesi birinci kânunun sonlarında vefat etti. İmâmı ve şeyhi bulunduğu camide medfundur. Şevki Bey Kıyamî ve devranî zâkirbaşılığında ve nevbezenlikte devrinin mümtaz bir şahsiyeti olduğu gibi mahfuzatının çokluğuyla da tanınmıştır.

Dinî musiki sahasındaki vukufuyla tanınmış olan şahsiyetlerden biri de Balat'ta Sünbülî tekkesi şeyhi *Kemal efendi*'dir. Koca Mustafa Paşa sertariki Şâkir efendi'nin oğlu ve aynı dergâhin

şeyhi Rıza efendi'nin halifesidir. "Balat Şeyhi" namile tanınmış olan bu zat güzel sesiyle ilâhî, durak, Mevlid, Miraciye okuduğu gibi Gülşenî savtlarının tekmline de vâkıftı. Miraciye'nin kayb olan Nevâ bahrini yeniden bestelemek istemiş, Fakat *Nayî Osman Dede'* nin kâbına erişemediğinden eseri hiç bir rağbet görmemişti. 1333 (M. 1914) de vefat etti. Tekkesi haziresinde medfundur.

İyi devran idare eden zâkirlerden biri de *Gül Ali Dede'*dir. Koca Mustafa Paşa meydancısı iken 1333 (M. 1914) de vefat etti. Silivri kapusunda medfundur.

Son devrin değerli zâkirbaşı ve Mevlidcilerinden biri de *Ağaçkakanlı Hafız Emin'*dir Sadiyeden Kadem tekkesi zâkir başısı idi. Tekke ve camilerde Mevlid te okurdu. 1333 (M. 1914) de vefat etmiştir. Silivri kabristanında medfundur.

Nureddin Dergâhı zâkir başısı *Şeyh Mustafa* efendi. 1344 (M. 1915) de vefat etti. Edirnekapı'da Medfundur.

Devran idaresinde muvaffak olan zâkirlerden biri de *Hafız Mehmed'*dir. Silivri kapusunda Bâlâ mektebi kalfası iken çocuklara ilâhî meşkederdi. 1334 (M. 1915) de vefat etmiş, Silivri kapu mezarlığına defnedilmiştir.

Hasköyde Humbarahane câmii müezzinbaşısı ve Eyup Sultan camii salâcısı zâkir *Ferid efendi*, 1334 (M. 1915) de vefat etmiş, Eyup kabristanına defnedilmiştir.

Haydarhane tekkesi şeyhi *Hafız Ahmed* de Kıyamî ve devranî zâkirbaşılardanıdır.

Bu tekkede kendisinden evvel şeyh olan Hakkı efendi'nin oğludur. İdaresi mükemmel ve cemiyeti çoktu. İstanbul tekkelerinde okunan ilâhî ve şuullerden başka kâğıthane köyündeki Şazeli tekkesi şeyhi *Tahsin efendi'*den meşk ettiği Şazeli şuullerini de okurdu. 1334 (M. 1915) te vefat etti. Tekkesinde medfundur.

Nureddin dergâhı zâkirbaşısı *Şeyh İbrahim Edhem efendi*, 1335 (M. 1916) da vefat etti. Edirnekapı'da medfundur.

Muzikalı Kadri Bey 1335 (M. 1916) de vefat etmiştir. Edirnekapu'da Beğlerbeyi çeşmesi kurbindeki mezarlıkta medfundur.

Fatih'te Yeni hamam'da Sıbyan mektebi hocası Bedeviyeden *Siyahî Hakkı efendi* 1335 (M. 1916) de vefat etmiştir. Edirnekapsu mezarlığında medfundur.

Son asrın değerli zâkirbaşılardan biri de *Eğrikapılı Mehmed efendi'*dir. 1263 (M. 1846) tarihinde doğdu. Babası Çulha kâhyası Ahmed efendi'dir. Rüşdiye tahsilini bitirdikten sonra 1285

(M. 1868) de Evkaf nezareti evamir kalemine çırağ edilmiş, mezkûr kalemin mümeyyizi iken tekaüd olmuştur. Müsaid zamanlarında tekkelere devam eden Mehmed efendi, musikiye heves etmiş, Eyüp'te Hatuniye dergâhı şeyhi *Rıza Efendi*'den *Bolahenk Nuri* Bey'le birlikte yüzlerce ilâhî ve tevşih meşk etmiş, *Zekâî Dede*'den de dinî ve lâdinî bir çok eserler elde etmiştir. Hamparsum notasını ise, *Neyzen Baba Raşid*'den öğrenmiştir. Otakçılar'da Sertarikzade dergâhı şeyhi Cerrahiyeden Ali efendi'ye intisab etmiş ve ondan hilâfet almıştır. Önce Hatuniye dergâhında zâkirbaşılık etmeğe başlayan Mehmed efendi, daha sonra diğer bazı tekkelerde ve bilhassa uzun müddet Karagümrük'te Nureddin dergâhında da bu vazifede bulunmuştur. Vefatı 26 Temmuz 1333 (M. 1916) dadır. E-yup'ta Davudağa camii kabristanında medfundur. Kıymetli musikişinas *Ali Rıza*'nın babsı olan Mehmed efendi, bazı ilâhîler de bestelemiştir.

Otakçılarda Rifaî tekkesi Şeyhi kıyamî zâkiri *Talât efendi*, Kasımpaşalı *Şeyh Cemal* efendi'den meşk etmiştir. Hocasına peyrevlik ederdi. 1339 (M. 1920) da vefat etmiştir. Tekkesinde medfundur.

Son devrin değerli kıyamî ve devranî zâkirbaşlarından biri de *Hafız Hüseyin Halis efendi*'dir. İstanbulda doğdu. Döşemeci İbrahim efendi'nin oğludur. Şehremininde Kadiriye'den Remli dergâhı şeyhi ve evkaf mahkemesi mümeyyizlerinden idi. 7 Muharrem 1338 (M. 1919) de vefat etmiş, tekkesine defn edilmiştir. Zâkirbaşılıktaki gösterdiği iktidar derecesinde ilâhî bestekârlığında da muvaffak olan bu kıymetli şahsiyetin kardeşi *Raşid efendi* (Doğumu 1302 M. 1884) de son devrin en muktedir kıyamî zâkirbaşısı olarak tanınmıştır.

Edirnekapusu civarında Sarmaşık mahallesinde Şeyh Kâmil efendi tekkesi zâkirbaşısı ve Beylerbeyi camii başkayyımı *Hattat Mehmed efendi* 1340 (M.1921) da vefat etmiş ve Küplüce mezarlığına defnedilmiştir.

Kıyamî zâkirbaşlarından *Halim efendi* de 1341 (M. 1922) de vefat etmiş, Kasım paşa'da Kulaksız mezarlığına defnedilmiştir.

Koca Mustafa Paşa hankahı zâkirbaşısı ve mezkûr dergâhın şeyhi *Rıza efendi*'nin hafidi *Şeyh Mehmed Sinan* efendi 3 Şevvel 1343 (M. 1924) de vefat etti.

Etyemez tekkesi şeyhi Hüseyin Hüsnî efendi, güzel sesiyle Mevlid ve Mersiye okumakla iştiâr etmişti. 25 Muharrem 1346 (M.

1927) tarihinde vefat etmiş, Merkez efendi mezarlığına defnedilmiştir.

Nureddin dergâhı zâkirbaşısı *Necmeddin efendi*, 1349 (M. 1930) da vefat etti. Edirnekapu haricinde Tokmak tepe kabristanında medfundur. Balat tekkesi şeyhi idi.

Eyuplu Şeref te son devrin tanınmış zâkirlerindedir. *Eyuplu Şakir* ve *Turşucuzade Hafız Mehmed* efendilerden şul, Eyup'ta Hâtuniye tekkesi şeyhi *Rıza efendi*'den ilâhî ve durak meşk etmiştir. Vefatı 1926 dadır. Eyip mezarlığında medfundur.

Değerli kıyamî zâkirlerinden biri de *Üsküdarlı Siyahî Ahmed*'dir. İstanbul'da oturur, İslanbul tekkelerinde zâkirlik ederdi. Mersiye okumakta meşhur idi. Son zamanlarda Merkez efendi camiinde müezzinlik ederdi. 1926 da vefat etti. Merkez efendi kabristanında medfundur.

Durak okumakla iştihar eden güzel sesli şahsiyetlerden biri de *Nida efendi*'dir. Kadırga'da Mehmed Paşa tekkesi şeyhi ve Koca Mustafa Paşa camii hatibi idi. Meşki, Yeniköylü *Hasan efendi*'den dir. 1927 de vefat etti. Beykoz kabristanında medfundur.

Koca Mustafa Paşa hatibi *Hafız Sadeddin efendi*, Silivri kapusunda Taş mektep hocası Hafız Yakub efendi'nin oğludur. Maliye nezareti memurin kalemi ketebesinden idi, zâkirlik eder, Mevlid ve durak okurdu. 1927 de vefat etmiştir. Silivri kapusu mezarlığında medfundur.

Şhremini imamı *Şeyh Niyazî efendi*, ilâhî, durak, Mevlid ve Mersiye okumakla iştihar etmişti. 1927 de vefat etti. Merkez efendi mezarlığında medfundur.

Medineli Hacı Ahmed de otuz seneden ziyade İstanbul tekkelerinde zâkirlik eden bir şahsiyettir. 1933 te Medine'de vefat etti.

Seyyid Nizam hanıkahı zâkirbaşısı *Fehmi Hoca* da mahfuzatının çokluğuyla tanınmış değerli bir şahsiyetti. *Hacı Nafiz Bey*'den epey nadide ilâhî ve durak öğrenmiş, isteyenlere de mesketmiştir. 19 Şevval 1353 (M. 1934) de vefat etti. Seyyid Nizam türbesi karşısındaki kabristanda medfundur. *Kuşadalı Bay Rıza* şu ölüm tarihini vücade getirmiştir:

İrticâlen söyledim târihini
Musiki üstadı cerrâh-i şehr
Duydum olmuş vâsıl-ı kurb-i İlâh

حضرت فہمیؑ دانا کوچدی آہ

— 1353 —

Hakimoğlu Ali Paşa camii müezzini olan ve cerrahlıkla da işti har etmiş bulunan bu zat, bazı ilâhiler de bestelemiştir.

Karababa tekkesi şeyhi *Haydar efendi* de ilâhî, şul, Mevlid ve Mersiye okurdu. 1936 da vefat etmiştir. Merkezefendi mezarlığında medfundur.

Hafız İsmail de Sinanî dergâhları zâkirbaşısı idi. 1936 da vefat etmiş, Eyup mezarlığına defnedilmiştir.

Kasımpaşa' da Küçük Piyale camii imamı ve tekkesi şeyhi *Cemal efendi* de son devrin değerli zâkirbaşılıklarındandı. Önce *Yaşar Baba'dan*, sonra sırasıyla Haydarhane şeyhi *Hafız Ahmed*, *Kırmızı Hafız İsmail Hakkı*, *Yaleci Hafız Mustafa*, Vefa türbedarı *Osman*, Şazeli şeyhi *Tahsin* efendi'lerden İstanbul'da okunan şul, ilâhî ve Şazeli şuullerini meşk etmiş; *Yeniköylü Hasan efendi'nin* derslerine de devam ederek bir takım kâr, beste, semaî ve şarkı öğrenmiş, isteyenlere de öğretmiştir. Vefatı 1937 dedir. Kasımpaşa'da Kulaksız mezarlığında medfundur.

Balat imamı *Hafız Hasan efendi'nin* çiraklarından *Meydancıklı Ârif efendi* de son devir zâkirlerindendir. 1937 de vefat etti. Edirnekapusu mezarlığında medfundur.

Ebülhamis Mehmed de tekkelerde ilâhî, şul ve arab şivesinde na't ve son zamanlarda camilerde Mevlid okurdu. 1937 de vefat etti. Edirnekapu mezarlığına defnedildi.

Son asır zâkirbaşılıklarından biri de *Üsküdarlı Âsım efendi'dir*. Gümrük memurlarından Hüseyin Hüsnü efendi'nin oğludur. Valide camii müezzini başısı iken 1 Şubat 1940 da 63 yaşında olduğu halde vefat etti. Karacaahmet kabristanına defnedildi. Sadi tarihine mensub idi. Şeyhi, Fethi efendi tekkeri postnişini Şemseddin efendi'dir. Üsküdar'da Sadiyeden Fethi efendi ve Hallac Baba, Rifaiyeden Çarşanma ve Toygar dergâhlarıyla Beylerbeyinde Hâmil efendi, Çengelköyünde Kadiri ve Bedevî tekkelerinde uzun müddet zâkirbaşılık etmiştir.

Ebülhamis'in küçük kardeşi *Cemil efendi* de kıyamî tekkelerinde zâkirbaşılık eder, Mevlid ve mersiye okurdu. 1940 da vefat etti. Feriköy mezarlığında medfundur.

Kıyamî ve Devranî zâkirlerinden *Hafız Ali efendi* İstanbul'da Yenicami ikinci müezzini idi. Balat imamı *Hafız Hasan efendi'den* ilâhî, şul ve durak, Mevlidçi *Hafız Âşir efendi'den* de şarkı ve saire meşk etmiştir. Vefatı 11 Mart 1941 dedir. Merkezefendi'de medfundur.

Son asrın değerli zâkirbaşlarından biri de *Hattat Hacı Nuri efendi* namıyla tanınmış olan *Nuri Korman*'dir. 1285 (M. 1868) de Ortaköy'de doğdu. Babası Ali Ağa, Sultan Mecidin Hamlacı başısı idi. Onun babası Kastamoni'ye tabi Alsaray karyeli Zaimoğlu Mehmed Ağa'dır. Beşiktaş rüşdiyesinden mezun olduktan sonra Mahkeme-i temyiz-i cezâyâ mülâzemetle devam etti. Bilâhare Matbaa-i âmireye hattat oldu. Bazı mektebelerin yazı hocalığında bulundu. Bir müddet Mekteb-i Osmanî müdürlüğünü ifa etti. Medresetülhattatine imtihanla hoca oldu. Yazıda Nevşehirli Osman efendi, Alâeddin Bey, Muhsinzade Abdullah Bey gibi şahsiyetlerden istifade etti. İlâhileri, *Hopçuzade Ahmed* efendi'den meşk eyledi. Şuulleri Eyüp'ta Cafer Paşa tekkesi şeyhi ve Dolma babçe camii müezzınbaşısı Hacı *Hafız efendi*'den öğrendi. Vefa türbedarı *Osman efendi* ile Üsküdarlı *Ârif efendi*'den de bazı parçalar geçti. Neccarzade Rıza efendi, Firuzâğa'da Paşa baba, Cihangir, Yıldız'da Şazeli tekkelerinde ve bilhassa Yahya efendi dergâhında uzun zamanlar zâkirbaşılık etti. Mahfuzatının çokluğuyla ve idaredeki kabiliyetiyle tanınmış olan Nuri Korman, aynı zamanda değerli bir hattattır. Bugün güzel sanatlar akademisinde yazı muallimidir.

Ali Gerçek de son devrin değerli kıyamî zâkirbaşlarındanıdır. En iyi "kısm" edenlerden de biri idi. Mahfuzatının çokluğuyla ve idare hususundaki kabiliyetiyle de temayüz eden bu zat 1288 (M. 1871) de İstanbul'da Mevlânekapusunda doğdu. Babası Kadiri tekkeleri zâkirbaşısı *Şeyh Aziz efendi*'dir. Musiki'yi önce babasından öğrendi. Sonra *Zâkir Hulûsi*, *Şefik Dede*, *Malak Hafız Hasan* ve *Fehmi* efendilerden epey ilâhî meşk etti. Devamlı olarak Kabakulak dergâhında Sarmaşık'ta Mektupçu Nuri Bey tekkesinde ve son zamanlarda Savaklar ve Koruk tekkelerinde ve Edirnekapısında Sarmaşık semtindeki Cuma tekkesinde uzun müddet zâkirbaşılık etti. Bugün de camilerde yapılan Mevlid cemiyetlerinde baş tevşihçilik etmektedir.

Son asırda dinî musiki sahasındaki vukufuyla ve bilhassa iyi durak okumakla iştihar eden musikişinaslardan biri de *İhsan İyisan*'dir. 1290 (M. 1873) de Üsküdar'da Nalçacı dergâhında dünyaya geldi. Babası mezkûr tekkenin şeyhi Mustafa Enver efendi'dir. Musikiyi önce Selâmi şeyhi *Muhtar efendi*'den öğrendi. Sonra Bandırma zâkirbaşısı *Paşa Mehmed*'den, Valide dergâhı şeyhi Şerefeddin efendi'nin kardeşi *Âgâh Bey*'den, Sünbül efendi zâkirbaşısı *Sinan efendi*'den de bir hayli ilâhî meşk etti. Dayısı *Behlül efendi*'.

den de pek çok müstefid oldu. Bildiği durakların ekserisini bu değerli şahsiyetten meşketmiştir. 1326 (M. 1908) da ağabeyi Tayyar efendi'nin vefatı üzerine Nalçacı şeyhliğine tayin edilen İhsan İyisan'ın bestelediği bazı ilâhiler de vardır.

Şeref, Terlikçi Mehmed, Edhem Sandıkçoğlu, Mevlidhan Hafız Şükrü gibi şahsiyetleri de son devrin muktedir zâkirbaşları arasında zikretmek icab eder. *Yadigâr-ı Şemsî* sahibi değerli tarihçi Mısıri şeyhi *Şemseddin efendi* de Bursa'nın en muktedir zâkirlerindendi (vefatı 1936).

Son asırda Mevlevî tekkelerinde kudümzenbaşılıkla iştihâr edenler arasında bilhassa *Zekâi zâde Ahmed Irsoy*, büyük bir muvaffakiyet göstermiştir. Gerek âyin okumak, gerek kudüm vurmak hususunda devrimizin yegâne ustası olarak onu gösterebiliriz. Meşhur Mevlidhân merhum *Hafız Mehmed Şükrü* de son devrin muktedir kudümzenlerinden biri idi. 1280 (M. 1862) de Eyüp sultan'da doğdu. Babası *Mehmed Zeki* efendi, devrinin değerli zâkir ve Mevlid hanlarından idi. Kadiri tarikatine mensup olan bu zat Teşvikiye camiinin baş müezzini idi. Oğlu *Hafız Şükrü* de 1299 (M. 1881) da aynı camiin müezzin başlığına tayin edildi. 1332 (M. 1913) de "Mevlidhân-ı şehriyarı" oldu. 1333 (M. 1914) de Kulekapı, Kasımpaşa ve Üsküdar mevlevîhaneleri kudümzenbaşılığına getirildi. 1928 de vefat etti.

Hatırat-ı Ömer Vasfi'de şu kayıtlar vardır:

"Hâfız Şükrü efendi: Teşvikiye müezzini Beyoğlu, Kasımpaşa ve Üsküdar Kudümzenbaşısıdır. Âyinlerin bir kısmı kendisinden yazılmıştır. Tavr-ı lâzımisi üzere Mevlidhân olub sadâsı gayet kalbî tiz ve idaresi yalnız kaldığında düzgün ve temizdir. Tufüliyyetinde Zekâi efendi'den meşke ibtidâr ve irtihâline kadar devâm eylemiştir. Hikâye ve lâtifeye oldukça mâil müteveyyin bir zâtdır."

Mevlevî dergâhlarında âyin okuyan bilgilî bazı şahsiyetlere bu asırda da tesadüf edilmektedir. *Hafız Celâl Melek*, Bestekâr *Sadeddin Kaynak*, Ticaret Borsasında *Hafız Kemal*, *Eşref...* gibi zatleri bu arada gösterebiliriz.

Bir takım âyinleri memleket dahilinde tamim eden değerli şahsiyetlerden biri de Galata Mevlevîhanesinin son şeyhi Na'than ve Neyzen *Ahmed Celâleddin Dede*'dir. 1270 (M. 1853) de Gelibolu'da doğdu. Babası Gelibolu Mevlevîhanesi şeyhi *Hüsejin Azmî Dede*'dir.

Azmî Dede, 1287 (M. 1870) de Mısır Mevlevîhanesi şeyhliğine naklen tayin edilince Ahmed Celâleddin de babasıyla birlikte Mısır'a gitti. O zaman 17 yaşında olan Ahmed, bir taraftan da Câmî-ülezh'er'e devam ediyordu. Muayyen tahsilden sonra icazetname almaya muvaffak oldu. Değerli bir takım şahsiyetlerden de ayrıca istifade etti. Musiki ile de ciddi bir surette alâkadar olmuştu. Klasik musikimizin en güzel parçaları ile, Mevlevîhanelerde okunan âyin ve naitlerin kâffesini öğrendi. Bir çok kimselere de öğretti. Alafranga nota ile Hamparsum notasını da lâyıkiyle elde etti. Ney çalmak hususunda da muvaffakiyet göstermişti. Bana verdiği bir varakada diyor ki:

“Asıl benim ney üstâdım Mısır Mevlevîhanesi şeyhi olub fenn-i musikîde üstâd-ı kâmil olan pederim merhûmun selefinin selefi *Mustafâ Nakşî Dede*'nin yetiştirdiği en güzide tilâmizinden Hıdiv-i Mısır *Abbâs-ı evvel*'in kölesi *Mehmed Subhî Bey*'dir. O zamanın en mâruf dedegânından da istifâde ettim.”

1290 (M. 1873) da Mevlevîlik erkânı üzere çileye soyundu ve ayakçılıktan başlamak suretiyle meydancılık ve kazancılık hizmetlerini ifa etti. Çilesini bitirdikten sonra tekkeye kudümzen başı, daha sonra da neyzenbaşı oldu. Babasının ihtiyarlığı dolayısıyla tekkenin bütün işlerini üzerine almıştı. 1311 (M. 1893) de Azmi Dede vefat ettikten sonra Mevlevîhanenin meşihati ağabeyi Ahmed Bahaeddin Dede'ye tevcih edildi. Ahmed Celâleddin bir müddet sonra İstanbul'a geldi. Üsküdar'da satın aldığı bir evde inziva hayatı geçirmeğe başladı. 1326 (M. 1908) de vekâleten, 1327 (M. 1909) de asaleten Üsküdar mevlevîhanesi meşihati ile Mesnevîhanlığına tayin olundu. 1328 (M. 1910) de ilâve olarak Galata Mevlevîhanesi şeyh vekâletiyle Mesnevîhanlığına memur edildi. Ataullah efendi'nin vefatı üzerine mezkûr dergâhın şeyhliğine asaleten tayin edildi. Tekkeler kapanıncaya kadar bu vazifede bulundu. Bugün Üsküdar'daki evinde oturmaktadır.

Bir divan teşkil edecek kadar şiirler kaleme almış olan Ahmed Celâleddin Dede (1) Mevlevî âyinlerini yaymak hususunda mühim bir âmil olmuştur. Çârgâh, Şetaraban gibi bir takım âyinlerin unutulmamasında yegâne âmil olan odur. Beste vücude getirmemiş olmakla beraber pek çok eser meşk etmiş olan ve öğrendiği eserler üzerinde

(1) Şiirleri için bakınız: Sadeddin Nüzhet: Türk Şairleri I 273-276.

hiç bir tahrif yapmaya teşebbüs etmeyen Ahmed Celâleddin, nadide ve kıymetli bir çok musiki eserlerinin notalarına da sahibdir.

Arapça ve Farsçaya hakkıyla vâkıf olan, tasavvufta da tebahur eden bu zat, dinî Türk musikisinin de değerli şahsiyetlerinden biridir. Kudümzenlik, Neyzenlik, Na'thanlık, âyinhanlık gibi muhtelif sahalarda muvaffakiyet gösteren bu kıymetli âlimin bir çok talebesi de vardır.

Son devrin değerli kudümzen ve na'thanlarından biri de *Eşref Özkul'* dur. 1304 (M. 1886) da Fatih'te doğdu. Babası, Bahriye muhasebe müdür muavini Ahmed Tevfik Bey'dir. Mülkiye'den mezun olduktan sonra, memuriyet hayatına atıldı. Son vazifesi, Ticaret Borsası Sicil ve levazım müdürlüğüdür. Epey zaman Bahariye ve Kulekapusu Mevlevihanelerinde kudümzenlik eden Eşref Özkul, Cami ve tekke na'tlerini de iyi bilenlerdendir. Âyinleri *Zekâizade Ahmed İrsoy'dan* Cami na'tlerini de *Beylebeyili İsmail Hakkı Rey'den* meşk etmiştir.

Bayramlarda ve kandil gecelerini karşılayan â-
Nevbezenler: yin günlerinde Kadirîlerle Kıyamîlerde, yani Rifaî, Bedevî ve Sadî dergâhlarında muayyen bir tarz ile "Ha'ile", "Kudüm", "Mazhar" çalınır ve o arada bir takım arapça kasideler ve şuuller okunurdu. Bunları vuranlara *Nevbezen* derlerdi. Ramazan bayramlarında ekseriyetle üç, kurban bayramında da iki defa yapılan ve üç fasıldan ibaret olan bu nevbe merasiminde tekkenin şeyhi ve diğer dergâhlardan misafir olarak gelen şeyhler ile zâkirbaşı "Halile", dedeler ile zâkirler kudüm, derişler de mazhar vururlardı. Bir kaç saat devam eden bu merasimde evvelâ ağır, sonra gittikçe hafif fıkalı şuuller okunurdu. Bunlar arasında bilhassa "Uşşak" ve "Hicaz" makamlarındaki (Sey'enlillâh) nakaratlı iki beste musiki bakımından fevkalâde kıymeti haizdir. Beş kısımdan mürekkep olan bu güzel eserin her kısmı arasında zâkirbaşı *Aktâb-ı hamse* ünvanıyla yad edilen *Abdülkadir Geylânî, Ahmed Rifai, Ahmed Bedevî, İbrahim-i Düsukî, Sadeddin-i Cibavî* hakkında medhü senayi ihtiva eden ve duraklar gibi ayrı bir besteye malik bulunan kasideleri okur, zâkirler de bir ağızdan "Şey'en lillâh yâ Abdelkadir.. Şey'enlillâh yâ Sâdeddin" nakaratlarını söylerlerdi.

Nevbezenlerin idaresini zâkirbaşılar deruhde ederlerdi. Fakat bu hususta muvaffakiyet göstermek te ayrı bir meharet sayılırdı.

Yahya efendi dergâhı zâkirbaşısı *Şevki Bey*, Toygar Şeyhi Hazım efendi'nin amcası *Şeyh Ârif efendi*, Üsküdar'da Nakşibendiyeden Çınar şeyhi *Şeyh Ömer efendi*, Kastamonulu *Turşucu Hafız Mehmed efendi*, *Çengelköyü* Bedevî şeyhi *Ahmed efendi zâde Edhem efendi*. İzmit'te Himmetzâde tekkesi şeyhi *Abdüssamed Molla...* gibi şahsiyetler son asrın en iyi nevbe vuranlardandır.

Kadirilerde "Kıyam Hay'ı" Rifaî, Bedevî ve Sadilerde de "İsm-i celâl" zikirleri yapılırken de bazan ve bilhassa bayram ve kandillerde "Halîle" ve "Kudüm" çalınmakta idi. Kadirîhane'de ise her salı günü "Eşrefî usûlü "İllallah Hay" zikri yapılırken muntazaman kudüm vurulurdu.

Bayram sabahları, Merkez efendi dergâhı ile Yenikapı mevlevîhanesi arasında yapılan hususî bir merasimin de musiki ile yakından alakası vardır. Binlerce halkın birikerek seyrettikleri bu an'navî merasim, tekkelerin lağvına kadar devam etmiştir. *Bay Tahir Olgun* bu hususta şu malûmatı vermektedir:

"Yenikapı mevlevî hanesinde sabah namazı kılındıktan sonra ihvan, şeyk dairesinin önüne toplanır, şeyh çıkar. Hep birlikte Merkez efendi tekkesine giderler. Orada bayram namazını eda ederler. Namazdan sonra Mevlevî şeyhi Hazret-i *Merkez*'in önünde dua ve gülbank okur. Merkez şeyhi ile bayramlaşır. Evvelce gönderilmiş olan kudümler, iki kişinin omuzunda olduğu, arkasında kudümzenler ve neyzenler bulunduğu halde peşrev çalınarak Mevlevîhaneye getirilir. Cümle kapısından içeri girilince terennüme hitam verilir. Şeyh niyaz penceresi önünde dua eder ve gülbank okur. Ondan sonra haricden gelmiş olanlar, şeyh dairesinde şeyh ile bayramlaşırlar. Daha sonra elifi somat kurulum. Orada şeyh ve çilekeş devrişler bulunur. Kavurma, lokma denilen Mevlevî pilâvı ve pelteden ibaret olan yemek yendikten sonra dervişler şeyhle bayramlaşırlar. Sonra dua edilir".

Muhtelif tarikatlerde yer bulan bu an'aneler, "Hicret" esnasında Mâdine kadınlarının *Hazret-i Peygamber*'i

طلع البدر علينا
من ثنيات الوداع
وجبال الشكر علينا
مادعاه داع

deye başlayan meşhur manzumeyi teganni ederek ve tef çalarak

karşılmalrını hatırlatmak gayesiyle teşekkül etmiş ve dergâhların kapatılması tarihine kadar devam etmiştir.

Son asırda bir çok neyzenlerin yetiştiğini görüyoruz. Bunlar arasında *Neyzen Tevfik* gibi büyük bir şöhret kazananlar, hattâ Türk filmle-
Neyzenler: rinde de bu çalgıyı çalanlar vardır. Biz burada sadece Mevlevî tek-
 keleriyle diğer bir kısım dergâhlarda ney üflemeyle iştihar eden şah-
 siyetleri mevzubahs edeceğiz.

Evveldi asırlarda olduğu gibi bu asırda da bu saz, bilhassa Mevlevî tekkelerinde yer bulmuştur. Fakat diğer bir kısım tekkelerde de kudsi bir mahiyet atf edilen bu saza büyük bir rağbet mevcuttur. Meselâ *Giriftzen Âsım*, *Rauf Yekta*, *Binbaşı Sıddık..* gibi şahsiyetlerin bir takım kıyamî ve devranî dergâhlarında ney üfledikleri malûmdur.

Son asrın maruf neyzenlerinden biri İstanbullu *Hakkı Dede*'dir. *Cemal Efendî*'den meşk etti. *Aziz Dede*'den sonra Galata ve Bahariye mevlevihanelerinde neyzen başlık etti. Vefatı 1337 (M. 1918) tarihindedir. *Üsküdarlı Talât* şu ölüm tarihini vücuda getirmiştir.

Mutrıbu oldu mükedder yine dergâhımızın
 Çünkü neyzen başımız eyledi âheng-i bakay
 Söyledim cevher ile rihletinin târihin

اولدی حتی دده منی داخل درگاه خدای

— 1337 —

XIX uncu asrın son yarısında yetişen maruf neyzenlerden biri de Manisalı *Hülmî Dede*'dir. Yenikapı Mevlevihanesi Neyzenbaşısı idi. 1340 (1921) de vefat etti. *Üsküdarlı Talât* şu tarihi kaleme almıştır:

Mevleviler yazdılar ihlâs ile
 Şâd idüb rûh-i revânın dembedem
 Nezr-i Mevlânâ ile (1) târihini

رحلت ایتدی نایزن حلی ددهم

— 1340 —

Mülga Yenikapu mevlevihanesinin son neyzenbaşısı, maruf musikişinas *Rauf Yekta* merhumdur.

Son devrin değerli neyzenlerinden biri de *Nurullah Kılıç*'tır. 1297 (M. 1879) de İstanbul'da *Merkez* efendi tekkesinde dünyâya

(1) Tarih mısraı 1322 ye tekabül ediyor. Nezr-i Mevlânâ karinesi ile 18 adedi ilâve edilince 1340 eder.

geldi. Babası Sünbülîyeden Piri Paşa dergâhı şeyhi Merkez efendi zadelerden Zekâî efendi'dir (Vefatı 1343 - 1924). İlk tahsilini Koca Mustafa Paşa askerî rüşdiyesinde ikmal etti. Sonra medrese derslerine devam etti. Hallac Baba şeyhi Ahmed Ferid ve İbrahim Zihni efendilerden hususî dersler aldı. Musikiyi ve ney üflemeyi Bahariye Mevlevî şeyhi *Hüseyn Fahreddin Dede*'den öğrendi. Merkez efendi dergâhında Bahariye ve Yenikapu mevlevîhanelerinde ve kendi tekkelerinde ney üflerdi. *İhsan, Şerefeddin, Âyetullah, Ahmed* gibi neyzenler de yetiştirmiştir.

Son devrin cidden değerli neyzenlerinden biri de *Mehmed Emin Yazıcı*'dır 1300 (M. 1882) de İstanbul'da Tophane'de Türkgücü sokağında 48 numaralı evde doğdu. Hırkai şerif hatîbı Hafız Eyyub Sabrî efendi'nin oğludur. Büyük babası Galata köprüsünün mültezimi Ömer efendi'dir. İlk tahsilini Sirkeci ibtidaî mektebinde bitirdi. Sonra Feyziye rüşdiyesini ve Vefa idadisini ikmal eyledi. Mezun oldu. Hukukun ikinci senesine kadar da devam etti. İlk memuriyeti Posta telgraf mektubi kalemi müsevvidliğidir. Maaşı orada 600 kuruşa kadar yükseldi. Bilâhare Harbiye nezaretî erkânı harbiye matbaası hattatlığına tayin olundu. Az zaman zarfında maaşı 3500 kuruşa kadar yükseldi. Bu vazifede iken tekaüd oldu.

Yazıda hocası önce Tophane'de Kadri efendi (Vefatı 1327 (M. 1909) idi. Sonra ağabeyisi Ömer Vasfi efendi (Vefatı 1347 (M. 1928) den meşk etti. Daha sonra meşhur hattat Sami efendi'ye intisab etti. Ondan da bir hayli istifade temin eyledi.

Musikide ilk hocası Camii nusrat kayyımlarından *Hafız Haşim efendi*'dir. Önce düyek usulüyle rast âyini geçmişti. Sonra Kulekapısı Mevlevîhanesi Kudümzen başısı *Raif Dede*'den diğer âyin ve usulleri ve kudüm usullerini öğrendi. Bir kaç âyin de Ahmed Celâleddin Dede'den geçti. Kadırîhane zâkirbîşısı *Hopçuzade Ahmed* efendi'den ilâhiyyat ve Miraciye'yi meşk etti. Onun vefatı üzerine kardeşi *Hopçuzade Rıza* efendi'den meşke devam eyledi. *Bolohenk Nuri Bey*'den de kendi bestelediği Puselik ve Karcığar âyinlerini geçti. Hamparsum notasını *Rauf Yekta* merhumdan, alafıranga notayı *Şevket Gavsî*'den, ney üflemeyi de *Aziz Dede*'den öğrendi. *Hakkı Dede*'den sonra Galata mevlevîhanesinin neyzenbaşılığında da bulundu.

Mehmed Emin Yazıcı, bu günün klasik ney üstadı olarak gösterilebilecek yegâne şahsiyettir. Dinî musikiye de hakkıyla vâkıftır. Öğrendiği eserleri aynen muhafaza etmek hususunda çok itina göster-

mektedir. Tarihi kıymeti haiz eserleri, her ne suretle olursa olsun tahrif edenleri ise, tahtie etmektedir.

Neyzen Emin, bir takım muvaffakiyetli saz eserleri de bestelemiştir. Bunlar arasında Puselik aşiran, Rûy-i İraf, Dilkeşide, Bayatî, Sûzidil, Sûznaç, Nevâ peşrevleri en güzellerindendir. Onun bir takım saz semailerini de vardır.

Mevcut bütün âyinleri, Miraciye'yi ve bir kısım lâdinî eserleri, notaya alarak mükemmel bir mecmua vücude getiren bu değerli musikişinasın bir çok talebe yetiştirdiğini de görmekteyiz. Onu, her nevi yazıda muvaffak olan kudretli bir hattat olarak ta tanımaktayız.

Edirmeli Neyzen Hüsameddin, Abbas Dede, Attar Ali Dede, Feyzi Dede, Konyalı Bahaeddin Çelebi, İzmirli Şeyh Cemal, Hasköylü âmâ Zâkir Osman, Âşık Paşalı Celâl Dede, Posta telgraf müfettişlerinden Ali Rıza Bey, Neşat Bey, Zeki Bey, Muabbirzade Nâyab Bey, Defterhane memurlarından Muhsin Bey, Bâb-ı seraskeri müsteşarı Şerefeddin Bey, Komiserlikten mütekaid Halid Bey, Kadiri Şeyhi Şükrü efendi, Karagümrüklü Şücaaddin Bey, Reji müfettişlerinden Şehab Bey, Poğçacı Said Ağa, Üsküdarlı Haydar Bey, Vâsıf Bey, Bahriye Kaymakamı İbrahim Bey, Türbedar Halid Dede, İhsan Bey, Karagümrüklü Şükrü Bey, Üsküdarlı Siyahî Hasan efendi, Deli Salih Dede, Şair Şevket Gavsî, Muharrir ve muallim Hakkı Süha gibi bir kısımlarından ileride bahsedeceğimiz şahsiyetler de bazı dergâhlarda neyzenlik veya neyzenbaşılık etmişlerdir.

Reisler:

Dinî Türk musikisinin kıyamî tekkeleriyle oturdukları yerde zikr eden Nakşbendiliğin "cehri" koluna mensub tekkelerinde yapılan "Dinî rakıslar"ı idare edenlere "Reis" ünvanı verilmektedir. Bunlar, musikiye ve musiki usullerine oldukça vâkıf olan kimselerdir. "zâkirbaşı"nın ve "zâkir"lerin okudukları ilâhîlere uygun olarak zikri tanzim eden, icabına göre ağırlaştırılan, tizleştiren ve bu suretle umumî âhengi temin eyleyen bu adamlar arasında tavırlarının mükemmel, seslerinin gür ve tatlı oluşuyla temayüz eden ve XIX uncu asır sonundan itibaren bu sahada şöhret kazanan epeyce şahsiyet tanıyoruz. Bunlar arasında İstavruz'da Bedevî tekkesi reisi *Muzikalı Nuri Bey*, Üsküdar'da Rifaiye'den Toygar tekkesi şeyhi *Hâzım efendi*, mezkûr dergâhın reisi *Dökmeci Ali Baba*, Üsküdar'da Sadiye'den Fethi efendi dergâhı şeyhi *Şemseddin efendi*, mezkûr dergâhın reisi *Sobacı Hasan Dede*, Düğümlü Baba şeyhi *İhsan efendi*, Muzikalı

Yaşar'ın babası Sadiye'den Sancakdar dergâhi şeyhi *Rifat efendi*, *Mahyacı Aziz efendi*, Sadiye'den *Kalas Hasan efendi*, Kubbe şeyhi *Haydar efendi*, kardeşi *Talât efendi*, Rifaiye'den Defterhane me-murin müdürü *Rifat Bey*, Rifaiyeden *Hilmi efendi*, Üsküdar'da Ri-faiyeden Çarşamba tekkesi reisi *İbrahim Dede*, *Yeşilin Ahmed efendi*, Kadiriye'den Haydarhane şeyhi *Hakkı efendi*, Kadiriye'den *Şeyh Süleyman*, Maiyet bölüğü binbaşılardan *Siyahî Şeyh İsmail efendi*, *Şişman Hasan efendi*, Hacı zade *Muhtar*, *Kabakulağın Ali Gerçek*, *Cevad..* gibi zatlar, en ileri gelen reislerdendir. Fakat gerek kıyam, gerek kuud zikirlerinin muntazam ve âhenkli yapılabilmesi için yalnız reislerin muktedir olmaları kâfi değildir. Zâkirbaşılığı da idaresi mükemmel şahsiyet-lerin deruhde etmesi lâzımdır. Hele zâkirbaşılar aynı zamanda reis-lik, reisler de aynı zamanda zâkirbaşılık edebilmek kudretlerini haiz iseler, yapılan o zikirde bir fevkalâdelik ve intizam bulunacağı mu-hakkaktır.

Son devrin en mükemmel reisi, Üsküdar'da Sadiye'den Fethi e-fendi tekkesi şeyhi Şemseddin efendi'nin oğlu *Kemal'dir*. İstanbul dahilindeki kıyamî tekkeleri, bilhassa cemiyet günlerinde onu dört gözle beklemişlerdir. Ve bu değerli reisin bulunduğu zikir meclisi, mutlak surette cazibeli olmuştur. Hele zâkirbaşılığı *Yaşar Baba* merhûm ile *Raşid efendi* gibi çevik ve muktedir bir adam deruhde etmişse, *Kemal Özaslan'ın* tavırlı hareketlerine ve coşgunluğuna hayran olmamak kabil değildir.

Halvetilerde ve Kadiriliğin Eşrefilik kolunda
Devraniler: el ele veya kol kola tutuşarak ve bir daire şek-
 linde devr edilerek zikirler yapırdı. Buna "dev-
 ran", bu suretle devr edenlere de "devranî" denilirdi. Kadiriler, devr
 esnasında sağ, Sünbüliler ise sol tarafa doğru ilerleyerek dönerler-
 di. Kıyamî tekkelerinde ve Mevlevîhanelerde de cemiyet günleri
 devran yapırdı. Devran idaresi, devrânî şeyhlerinin en eskisine
 bırakılırdı. O, biraz sonra idareyi kendinden sonra kıdem sahibi
 bulunan şeyhe terk eder, bu suretle o.günkü cemiyette bulunan
 şeyhlerden bir çoğu devranı idare etmiş olurlardı. Musikiye ve mu-
 siki usullerine vâkıf olanlar daha iyi devran yaptırabilirdi. Son
 asırda, Halvetiye'den *Müştakzade Ahmed efendi*, Merkez şeyhi Sün-
 büliyeden *Şeyh Ahmed Mesud efendi*, Kadirihane şeyhi *Ahmed efen-
 di*, Koca Mustafa Paşa şeyhi Sünbüliyeden *Kutbi efendi*, Bayrami-
 yeden Kara Hüseyin efendizade Müfti *Ahmed Asım efendi* ve oğ-

lu *Abdüssamed efendi*, Şabaniye'den Nalçacı şeyhi *Tayyar efendi*, Bayramiyeden Himmetzade şeyhi *Abdülhay efendi*, Şabaniye'den Vâlîde şeyhi *Vasfi efendi*, Şeyh *Sirke*, Cihangir şeyhi ve Arab camii hatibi *Hafız İhsan efendi*, Cerrahiye'den Nureddin şeyhi *Fahreddin efendi*... gibi şahsiyetler, bu hususta en çok muvaffak olanlar arasında gösterilebilir.

Mutasavvife şiirlerinin bestelerini ve "nay"ı **Sema'zenler:** dinleyerek bir âhenk ve intizam ile dönmek manasına kullanılan "Sema" bilhassa Mevlevîler arasında şayi olan dinî rakıslardan biridir. Bu rakısları yapanlara "Sema'zen", bunları idare edenlere de "Sema'zenbaşı" denilmektedir.

Sultan Veled (vefatı 712 - M. 1312) zamanından beri, Mevlevîliğin âyin erkânlarından biri olarak kabul edilen sema, asırlar geçtikçe büsbütün bedîi bir hal almış, akıcı bir âhenkle ve çok mükemmel bir tavırla sema' edebilen şahsiyetler yetişmiştir. Meselâ XIX uncu asrın son yarısında Kasımpaşa Mevlevîhanesinin sema'zen başısı bulunan *Mehmed Fahrî Dede*, mutrib parmaklığı üstünde de semâ edecek kadar çeviklik göstermiştir. Muktedir semâ'zenlerden *Yozgadlı Neyzen Salih Dede* de bir defa her biri iki kilo ağırlığında bulunan on tennureyi üst üste giymiş ve böyle olduğu halde gene muntazam bir surette semâ' edebilmişti. *Karamanlı Halid Dede*, Şair *İsmet*, *Emîn Hâkî* ve *İhsan Mahvî* merhumlarla *Tahir Olgun*, *Feridun Nafiz*... gibi değerli şahsiyetler de son devrin en iyi semâ'zenlerindedir.

Diğer bazı dergâhlarda ve bilhassa Kadiri, Rifaî, Bedevî ve Sadi tekkelinde de "ism-i celâl" esnasında semâ' etmek âdetinin tamammüm ettiğini görüyoruz. Bundan dolayıdır ki, bu tarikat mensubları arasında da sema' meşk edenlere tesadüf edilmektedir. Rifaîyeden Odabaşı şeyhi *Ahmed efendi*, Sübülüiyeden Merkez şeyhi *Ahmed Mesud efendi*, bu sahada en çok muvaffak olanlardır.

Kadirilerde yapılan sema' ayrı bir üslûbdadır. Ve bu nevi rakıs, Mevlevilikten sonra en çok bu tarikat mensubları arasında şayi olmuştur.

Asırlardan beri yapılan bu muhtelif zikir tarzlarının bilhassa son devirler zarfında büsbütün bedîi bir hal aldığını da unutmamak lâzımdır. İlk mutasavvıfların yaşadıkları zamanlardaki "kıyam" ve "kuud" zikirleriyle "devran" ve "sema"larda bu nevi tekellüf ve tasannuların revaç bulmadığı ve bu tarz hareketlerin daha ziyade

“Vecd” ile ve “gayri iradî” bir halet ile yapıldığı da muhakkaktır. Netekim *Cüneyd*, *Şibli*... gibi bir çok mutasavvıflar, dinî rakısları iradesiz bir vecd ile yapmışlardır. *Mevlâna*’nın semâ’ı da tekellüfsüz ve tasannusuz bir tarzda ve ânî bir heyecanla dönmekten ibarettir.

Fakat “Tevacüd” yâni, “Tekellüf ihtiyarı ile vecdi istemek” de bir çok mutasavvıflarca makbul addedilmiştir. Onlar *تجوُّباً* hadisini delil ittihaz ederek “Tevacüd”ün de nihayet “Vecd”e münkalib olabileceğini düşünmüşler, ve talimî bir mahiyeti haiz olan bu hareketleri menetmemişlerdir. Evvelce tekkelerde yapılan gayet tavırlı ve âhenkdar zikirler, bundan dolaydır ki, gittikçe taammüm etmiş, son asırlarda ise cidden güzel denilebilecek meharetle vücut hareketleri yapan tarikat mensubu bir takım şahsiyetler yetişmiştir:

Şurasını da dâima göz önünde bulundurmalıdır ki, İslâmî bir vecd ile yapılan bütün bu dinî rakıslar yani zikirler, devranlar ve sema’ tavırları tamamiyle millîdir. Arab ellerinde, Hindistan’da, Arnavutluk’ta ve diğer İslâm ülkelerinde şayi olan rakıslarla Türkiye’de yapılan rakısların hiç bir benzerliği yoktur. Bizim rakıslarımız kat’î olarak Türk ruhunun ifadesidir. İslâm memleketlerinde dolaşanların tedkikleri ile Türkiye’ye misafir olarak gelen muhtelif ırklara mensub dervişlerin rakısları, bu hakikati açıkça göstermiştir. Millî oyunlarımızla ve lâdinî mahiyeti haiz danslarımızla birlikte - bilenleri gittikçe azalan - dinî rakıslarımızı da bir an evvel tebsit etmek bir zarurt haline gelmiştir.

Netekim değerli terbiyecimiz *İsmail Hakkı Baltacıoğlu*, bu hususta şunları söylemektedir (*Türke doğru* S. 140):

“Dinsel dansları ve âyinleri iyi bilen sayılı adamlarımızın başında *Hacı Beyzade Muhtar* gelir. Onun bu alandaki bilgisi bir hazîne kadar zengindir. Onun bildiklerini fotoğraf, film, kroki, yazı ile zabtedelim. Sonra bulamayız. Başta Maarif vekilliği, Konservatuvarın, Etnoğrafya müzesinin bu işle uğraşması gerektir. Türk kültürünün, Türk zihniyetinin bu noktası karanlıkta kalmamalı.”

Asırlardan beri yaşayan ve geniş bir kütlenin bedîî heyecanını tatmin eden güzel musikimizi hiç bir ilmî vesikaya dayanmadan ulu orta Garb veya Şark milletlerinden birine mal etmek, yahud tamamiyle yıkmak isteyenler görülmektedir. Millî bir duygu ile öğrenmek şöyle dursun, hatta dinlemekten bile çekinen kimselerin bu

indî hüküm ve hareketlerinde hiç bir kıymet ve isabet aramamalıdır. Türk musikisini lâkaydı ile değil de benimseyerek dinleyenler bu musikide bâriz bir "Türklük" hususiyeti sezmişler ve anlamışlardır. *Yahya Kemal'in*:

Çok insan anlayamaz eski musikimizden
Ve ondan anlamayan bir şey anlamaz bizden

Mısraları büyük bir hakikatin ifadesidir. Garb ve Şark musikilerini bilen ve bu musikelerin nazariyatını tedkikten sonra hükümler veren şahsiyetler ise, klasik musikimizin de, Cami, Tekke, Âşık ve Halk musikilerimizin de bir kökten geldiğini ve tamamen Türkün malı olduğunu teknik bakımından ve vesikalar göstererek isbat etmektedirler (*Bilhassa bakınız. Hüseyin Sadeddin Arel: Türk musikişi kimindir? Türklük mecmuası No. 1 — 15*).

Millî gurura sahib olan her Türk, ecdadının yadigârı olan musikiyi, az çok tedkik ettikten sonra sevmek veya hiç olmazsa anlamadığı için istihfaf etmemek mecburiyetindedir.

Garb musikisinin tekâmülünü inkâr etmek ve ülkemizde yayılmasını istememek ne kadar hata ise Türk musikisini ve Türk musiki tarihini ihmal etmek te aynı derecede yanlış bir harekettir.

Sadece kılask musikimize ehemmiyet vererek diğer musiki tavırlarımıza karşı lâkayd kalanların da yanlış bir yol tuttıklarını söylemek mecburiyetindeyiz. Türk musikişi ancak bir "bütün" olarak tedkik edilmelidir. Türk zevkinin mahsulü olduğuna şüphe olmayan bu musikiler arasında yakınlıklar, zahiri ayrılıklar ve tedahüller şübhesiz ki mevcuttur. Her hangi bir halk türküsünde tesadüf ettiğimiz bir nağmeyi, klasik bir eserde aynen bulabilmemiz ihtimal dahilindedir. Hususiyle klasik musikimizin *Hafız Post* gibi *Itrî* gibi bir çok üstadlarının tamamıyla halk zevkına uygun bir takım şarkılar, varsağılar, türküler ibda ettiklerini de daima göz önünde bulundurmak lâzımdır (1). Şunu da unutmamalıdır ki, Halk ve Âşık musikileri asırlarca aynı seviyeyi muhafazaya çalıştıkları halde klasik musiki, XIX üncü asrın ilk yarısına kadar tedrici bir tekâmül göstermiş ve divan edebiyatımızda olduğu gibi, incele incele san'atın en yüksek derecesine ermiştir.

(1) Kitabımızın ikinci kısmında bu hususa dair menbalarıyla birlikte pek çok vesika vardır.

Türk musikisinde yenilikler yapmak için ecdadımızın değerlerini küçük göstermeğe veya büsbütün yok etmeğe kalkışmak kadar şuarsuz bir hareket tasavvur olunamaz. Bugünün münevver Türk nesli, kendi tarihinin her safhasını hürmetle ve aynen muhafaz etmekle milli vazifesini yapmış olacaktır.

Türk musikisinin dinî ve lâdinî bütün eserleri, ölmez birer âbide olarak kalacak ve bu eserler, daima tedkik edilebilecek müdevven bir hâle getirilecektir. Maarif Vekâletinin, Halk evlerinin, Türk Tarih kurumunun ve konservatuvarların müşterek gayeleri de Türk tarihinin her koluna âid vesikaları aynı derecede ve olduğu gibi muhafazaya çalışmaktan ibarettir.

Son asra âid metinler

Emir Buharî şeyhi Mesud efendi

— 1 —

— *Uşşak ilâhî* —

Şâm ü seher zikr eylerim
Allah derim Allah derim
Olsun fedâ cân ü serim
Allah derim Allah derim
Feyyâz'a doğrudur özüm
Buhl eylemez iki gözüm
Yoktur benim başka sözüm
Allah derim Allah derim
Allah diyen insan olur
Her müşkili âsân olur
Şâyeste-i gufrân olur
Allah derim Allah derim
Ben bahr-i aşka dalmışam
Medhûş ü hayran kalmışam
Hak'dan nasibim bulmuşam
Allah derim Allah derim

Şeyh Kutbî

— 1 —

— *Hüzzam ilâhî, G., B., kendisinin* —

Ey gonce-i gülgeşt-i baka Hazret-i Sünbül
Zibâver-i firdevs-i ulâ hazret-i Sünbül

Hep sende nümâyan eser-i feyz-i tecellî
 Ey ârif-i esrâr-ı Hudâ hazret-i Sünbül
 Ey kutb-i cihan dâire-i gavs-i velâyet
 Kim kılssa senin ravza-i pâkini ziyâret
 Yok şübhe bulur anber ü misk bûy-i hakâkat
 Ey Sünbül-i gülzâr-ı vefâ hazret-i Sünbül (1)

Hafız Hüseyin Hâlis

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Eşrefoğlu* —

Cem'olmuş devrişleri	Pirim Abdülkadir'in
Yolunda sâdıkları	Pirim Abdülkadir'in
Elim verdim eline	Kurban oldum dâline
Canım fedâ yoluna	Pirim Abdülkadir'in
Arısının balyım	Bağçesinin gülüyüm
Bağının bülbülüyüm	Pirim Abdülkadir'in
İnkâr eden ol eri	Mürşid eder şeytani
Aşlıdürür Geylânî	Pirim Abdülkadir'in
Sana derim hey kişi	Çıkar kalbden teşvisi
Oda yanmaz dervişi	Pirim Abdülkadir'in
Hak katında uludur	İki cihan doludur
<i>Eşrefoğlu</i> kuludur	Pirim Abdülkadir'in

Musullu Hafız Osman

— 1 —

— *Bağatî araban ilâhî, G. Nasuhî* —

Sadr-ı bezm-i nûr-i âlem ey Habib-i Kibriyâ
 Bağ-ı hüsnün andelibî enbiyâ vü evliyâ
 Hâk-i kabrin reşggâh-ı arş-ı Rahmân olalı
 Nûrî üzre devr eder şems ü kamer bâ sad hayâ
 Âftâb-ı hüsnüne âşıkdır Allah nass ile
 Kande kaldı ibn-i Âdem ey arûs-i Lâm ü yâ (2)

(1) Bay Raif Yelkenci'ye aid bir mecmua, Sd. Mc.

(2) Lîmaallah... hadîsine işarettir.

Sabra tâkat kalmadı kıl ey *Nasûhi* nâleler
Re'fet etsün evvelâ ref'-i hicabın sâniyâ (1)

— 2 —

— *Hicaz ilâhî, Evsat* —

Sen bana benden yakınsın ey şeh-i cûd ü atâ
Ey meh-i burc-i saâdet matlâ-ı şems-ıd- duhâ
Senden olmazsa inâyet her işim bî şek hebâ
Gel kabûl eyle niyâzım yâ Muhammed Mustafa (1).

— 3 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Fuzûlî* —

Vaslın bana hayât verir firkatın memât
سبحان خالق خلق الموت والحیات
Hicrânına tahammül eden vaslını bulur
طوبى لمن يساعده الصبر والحيات
Mihirindir âftâb-ı makasîd vesilesi
ما شاء من اراد به الفوز والنجات
Dökmüş riyâz-ı tab'ıma bârân-ı şevkîni
من انزل المياه واحيي بها اليبات
Kıldın edâ-yi na't *Fuzûlî* tamâm kıl
حكمت بالسلام وتمت بالصلاة (1)

Tanburî Ali efendi oğlu Tanburî Aziz Bey

— 1 —

— *Hümâyûn tevşih, Evsat, G. Fuzulî* —

Ey olan mi'râc burhân-ı ulüvv-i şan sana
Yere inmiş gökten istikbâl idüb Kur'an sana
Hîn-i da'vâ-yi nübüvvet müddei ilzâmına
Câhil iken el senin ilmin yeter burhan sana
Bâki mu'cizler ne hâcet dîn-i Hak isbâtına
Âlem içre mu'ciz-i bâkî yeter Fûrkan sana

(1) Sd. Mc.

Ol kadar zevk-ı şefâat cevher-i zâtında var
 Kim gelür ayn-i hatâ ma'nide bir ihsan sana
 Mâh-ı nevdır yoksa sen ettikte seyr-i âsman
 Kaldırıp parmak getürmüş âsman îman sana
 Yâ Nebi lutfun *Fuzûlî*'den kem etme ol zaman
 Kim olur teslim miftâh- der-i gufran sana

Yeniköylü Hâdi Bey

— 1 —

— *Bayatî Araban ilâhî, Düyek, G. Nasuhî* —

Dilhânesi mir'ât-ı Hak
 Seyr-i cemâlullahı gör
 Maksûd olan keşf-i sebak
 Sırr-ı cemâlullahı gör
 Cümle bilür sensin ayan
 Ancak cemâlindir nihan
 Oldu *Nasuhî* gark-i an
 Bahr-i cemâlullahı gör (1)

— 2 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Dolab niçün inilersin
 Derdim vardır inilerim
 Ben Allah'a âşık oldum
 Anın için inilerim
 Benim adım derdli dolab
 Suyum akar yalab yalab
 Böyle emr eylemiş Çalab
 Anın için inilerim
 Ulu dağlarda buldular
 Kolum kanadım kırdılar
 Dolaba lâyıık gördüler
 Anın için inilerim

(1) Sd. Mc.

Derviş Yunus eder âhi
 Göz yaşı döker günahı
 Hak'ka aşıkım billâhi
 Anın için inilerim (1)

— 3 —

— *Dügâh ilâhî, Düyek, G. Nasûhî* —

İlâhî Azrail cânım alınca
 Canımı tez veren kullardan eyle
 Fenâdan baka mülküne göçünce
 İmân ile göçen kullardan eyle
 Sıratı tez geçen kullar kurtulur
 Munâfıklar yüzü üzre sürünür
 Her kişinin hayri şerri tartılır
 Hayri ağır gelen kullardan eyle
 Ey *Nasûhî* senin maksûdun nedir
 Her ne ister isen Ma'bud Kadir'dir
 Allah'ı dilerim maksûdum oldur
 Cemâlini gören kullardan eyle (1)

— 4 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek* —

Dünyâ fânî neme gerek
 İsteyene vermek gerek
 Ben Muhammed bendesiyim
 Kapusunda durmak gerek

— 5 —

— *Müsteâr ilâhî, Düyek, G. Halil* —

Bu bendeyi aşk oduna yanmağa komazlar
 Pervâne sıfat şem'e dolanmağa komazlar
 Anın ki çırağını uyandıra *Halilî* (2)
 Erbâbı hased sanki uyanmağa komazlar (3)

(1) Sd. Mc.

(2) Şabaniyeden Nalçacı dergâhı Şeyhi Halil.

(3) Sd. Mc.

— 6 —

— *Nevâ ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Bir tahta yaratmışsın
 Hâlim anda yazmışsın
 Mevlâm ne yazdın anda
 Kullar anı ne bilsün
 Eğer hayır eğer şer
 Eğer avret eğer er
 Yazısında gülmeyen
 Sâir yerde ne gülsün
 Yedi tamu yarattın
 Kâfirlere va'dettin
 Ana mü'minler girmez
 Hazzı olanlar girsün
 Sekiz cennet yarattın
 Habîbine va'dettin
 Ana kâfirler girmez
 Mü'minlere ne dersin

— 7 —

— *Puselik ilâhî, G. Seyyid Seyfullah* —

Bu aşk bir bahr-i ummandır	Buna had ü kenâr olmaz
Delilim sırr-ı Kur'an'dır	Bunu bilende âr olmaz
Süre geldik ezelden	Pîrim Muhammed Ali'den
Şerâb-ı Lâyezâliden	İçenlerde humâr olmaz
Eğer âşık isen yâre	Sakın aldanma ağyâre
Düş İbrahim gibi nâre	Bu gülşende yanar olmaz
Kıyamazsan baş ü câna	Irak dur girme meydâna
Bu meydanda niçe başlar	Kesilür hiç sorar olmaz
Hak ile Hak olanlara	Kendi özün bilenlere
Dost yolunda ölenlere	Kan bahâsı dînâr olmaz
Bak şu Mansur'un işine	Halkı üşürmüş başına
Enelhak'kın firâşına	Düşenlere timâr olmaz
<i>Seyfullah</i> sözünde mestdir	Seyhinden aldığı destdir
Divânerâ kalem nistdir	Ne söylese kanar olmaz (1)

(1) Bu ilâhinin "Segâh" ve "Nihavend" makamlarında iki bestesi daha vardır.

— 8 —

— *Râst ilâhî, Düyek,* —

امن تذکر حیران بذی سلم
 صرحت دعماً جرى من قلة بدم
 ام هبت الربيع من تلقاء كاظمة
 واودع البرق في الظالماء من اضم ... الخ (1)

Enderunlu Hafız Hüsni

— 1 —

— *Bayatî arabî ilâhî, Düyek, G. Nasuhî* —

Gönül mazhardır envâr-ı cemâle
 Gönül güldür gönül güldür cemâle
 Hudâ yakmaz anı nâr-ı celâle
 Gönül güldür gönül güldür cemâle
 Fenâ resm ü ibâdettir *Nasuhî*
 Tecellî-i cemâlidir sabûhi
 Gönül akdes lika ana fütûhi
 Gönül güldür gönül güldür cemâle

Lûtfi Bey

— 1 —

— *Hüzzam ilâhî, G. Şeyh Galib* —

Fahr-i sâdât-ı kirâm ü pişüvâ-yî ârifin
 Mazhar-ı sırr-ı Halil ü nuhbe-i ehl-i yakîn
 Bülbül-i gülzâr-ı âteşgâh-ı aşk-ı lâyezâl
 Hazret-i Ahmed Rifâî râfi'i i'lâm-ı dîn (2)

Ebülhamis

— 1 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek* —

وان سئلوا عن الرجال فسبني
 يقولون انو شييا سادات مكني

(1) Sd. Mc. , Hâdi Bey, bu ilâhiyi "Segâh" makamında da bestelemiştir (Düyek).

(2) Sd. Mc.

مدد دخیل یا -ع-الدین مدد دخیل یا جی او ی
مدد دخیل یا بالتتوخ مدد دخیل یا شیانی

— 2 —

— *Müstear ilâhî, Düyek, G. Sadi* —

Server-i serbülendimiz
Hazret-i Pîr efendimiz
Şâhid-i şehlevendimiz
Hazret-i Pîr efendimiz

Cezbe-i Mustafâ ile
Saldı cihâna velvele
Ra'şe verirdi heykele
Hazret-i Pîr efendimiz

Künye-i feyzi Bülfütûh
Sâgar-i aşkı pür sabûh
Verdi cihâna zevk-ı rûh
Hazret-i Pîr efendimiz

Âşıkıdır bütün Cibâ
Tâbii oldü evliyâ
Ehl-i sülûke pîşüvâ
Hazret-i Pîr efendimiz

Sâdi senin de hemdem
Olmalı gavsî âlemin
Şu'lesidir bu didemin
Hazret-i Pîr efendimiz

Yâ Sâdeddin Yâ Cibâvî
Edriknâ şey'enillâh

İsmail Hakkı Bey

— 1 —

— *Püselik nefes, Düyek, G. Ziya* —

Bakdım ben ol mihrâba gördüm cemâl-i yâri
Temevvüc etdi aşkım verdi bana bu hâli

Ziya (1) sen de sabr eyle erem dersen Hüseyin'e
Fedâ kıl cân ü başın terk et ucb ü riyâyı

Hoca Fehmi efendi

— 1 —

— *Bestenigâr ilâhî, Düyek, G. Niyâzî* —

Pâdişâhâ aşkını hemhâne kıl
Mâsivâ-yi aşıkını bîgâne kıl
Zikr ü fikrinle beni pür nûr idüp
Mest ü medhûş eyleyüp divâne kıl
Benliğimdir senden ayıran beni
Varlığım şehrini yık vîrâne kıl
Mürg-i rûhun meylini kes gayriden
Şol cemâlin şem'ine pervâne kıl
Gönlümü mir'ât-ı vech-i zât edüp
Ol tecelliyle beni mestâne kıl
Cezbe-i feyzin şerâbın doldurup
Bu *Niyâzî* bendeni meyhâne kıl

— 2 —

— *Dügâh ilâhî, Evsat, G. Nasuhî* —

Hak ayandır sır nihandır âbidâ gafil nedir
Cümle eşyâ mazhar-i Hak zâhidâ zâhil nedir
Küntükenz'in sırrın ifşâ eyledin çünkim sana
Âlem-i itlâkta mutlak ârife fâsıl nedir
Ehl-i nâsut kande kaldı sırr-ı lâhut kandedir
Sırr-i vahdet keşf olunmaz âşıka vâsıl nedir
Gel *Nasuhî*'nin elinden bir kadeh nûş eyle kim
Mahv ola hep cümle varlık kalmaya hâil nedir

Samih Rifat

— 1 —

— *Hüzzam nefes, Devr-i Hindî G., B. Kendisinin* —

Hezâran per açup reng ü ziyâdan
Üfûl etmiş güneş sahn-ı semâdan

(1). Üsküdar'da Rifai asitanesi şeyhi Ziya edendi

Şebistân-ı elem hâlî sadâdan
 Gönül pür girye hâl-i inzivâdan
 O demdir gönlümün devr-i melâli
 Sever zulmetle rûhum hasbîhâli
 Sadâlar duymanın var ihtimâli
 Karanlıklarda a'mâk-ı hafâdan
 İlâhî meşrebim vahdetperestim
 Şerâb-ı cilve-i hayretle mestim
 O sâğardır ki ziynetsâz-ı destim
 Dolar humhâne-i Âl-i abâ'dan
 Uzakdan yalvarub ebr-i bahâra
 Dedim gel şöyle meylet bir kenâra
 Hüseyin'imden haber ver kalb-i zâra
 Eğer geçdinse deşt-i Kerbelâ'dan
 Ne beklersin kılub ey bâd-ı şebhîz
 Demâdem turra-i ezhârı tehzîz
 Getir lütfeyle bir bûy-i dilâvîz
 Meşâm-ı câna kabr-i Murtezâ'dan
 Ne mümkün sevmemek *Sâmih* Hüseyin'i
 Kabûl eyler mi insan öyle şeyni
 Resûl-i Kibriyâ'nın nûr-i aynı
 Muazzezdir benimçün enbiyâdan (1)

— 2 —

— *Uşşak nefes, Düyek, G., B. kendisinin* —

Ezelden âşıkım ben Muhammed Mustafâ'ya
 Fedâ olsun hayâtım bütün Âlî abâ'ya
 Acır bîşübhe anlar bu rûh-i bî nevâya
 Kabûl etsün erenler kul oldum Murtezâ'ya
 Ne sabrım kaldı artık ne ârâm ü karârım
 Hüseyin'in âteşiyle yanar kalbi- nizârım
 Tutar eflâki her şeb figanım âh ü zârım
 Revandır seyl-i eşgim fezâ-yi Kerbelâ'ya
 Gehî nisyân edersem ne var savm u salâtı
 Unutdum Ehl-i Beyt'in gamından kâinâtı

(1) Notası için bakınız: Bektaşî Nefesleri I, 150

Olur elbet müsâdif nigâh-ı iltifâtı
Ali'nin rûz-i mahşer hazin bir âşinâyâ

O mü'minlerle zâhid sen ol cennetde hemdem
Ki nesl-i Mustafa'yı kılar pâmâl-i mâtem
Kolunda hırz-ı Yâsin dilinde ism-i a'zam
Salar tiğ-ı adâvet sudûr-i Hel etâ'ya

Budur *Sâmih* niyâzım erenler serverinden
Bana bir cür'a sunsun şerâb-ı Kevserinden
Görüb resm-i sülûki Horasân erlerinden
Karîn oldum hakikat yolunda evliyâyâ (1)

Ahmed Avnî Konuk

— 1 —

— *Dilkeşide âyin* —

شاہاز کرم بر من درویش نکر
بر حال منی خستہ دلریش نکر
ہر چند نیم لایق بخشایش تو
بر من نکر بر کرم خویش نکر الخ ... (2)

— 2 —

— *Püselik âşiran âyin* —

من عاشق عشق او شدہ عاشق من
تن عاشق جان آمد وجان عاشق تن
کہ من آرم دودست در کردن او
کہ او کشدم جودلر بایان کردن ... الخ (3)

— 3 —

— *Rûy-i Irak âyin* —

ای در آورده چهار را زیر با
بانک نای و بانک نای و بانک نای

(1) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, Bektaşî nefesleri: 1. 160. No: 131

(2) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı: Mevlevî âyinleri: Cild 18

(3) Notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı: Mevlevî âyinleri Cild. 18.

چیت آنی یارشیرین بوسه را
بوسه جای و بوسه جای و بوسه جا ... (1)

Said Özok

— 1 —

— *Acemaşîran ilâhî, Evsat, G. Nazîm* —

Ey harîm-i harem-i lemyezeli
Mahrem-i perde serây-i ezeli
Dür-i yekdâne-i bahr-i hilkat
Kân i kevnin güher-i mâhasali
Câmi-i şer'ine tâ subh-i kıyâm
Saf-ı kandildir ashâb veli
Şem'ü mihrâb ana Bû Bekr ü Ömer
Mahfil ü minberi Osmân ü Ali
Bağbâmı hârem-i İyzid-i pâk
Cemenârâ-yi riyâz-ı Levlâk (2)

Zekâî zade Ahmed Irsoy

— 1 —

— *Acem ilâhî, Düşek, G. Velîyüddin* —

Cemâlin aşkına düşmüş
Senin bir derdmendin var
Geçüb baş ile cânından
Senin bir derdmendin var
Firâkınla melûl olmuş
Gamınla yâr-ı gar olmuş
Cihan başına dar olmuş
Senin bir derdmendin var
Visâlinle şerefyâb et
Dil-i mahzûnunu şâd et
Velîyyüddin (3) kulun yâd et
Senin bir derdmendin var

(1) Âyinin tamamı ve notası için bakınız: Emin Yazıcı'nın "Mevlevî Âyinleri".

(2) Nazîm'in bir Tercüibendindedir. Manzume için bakınız: Nazîm Divanı matbu nüsha S. 36 - 37

(3) Meşhur mutasavvıf Nureddin Cerrahî'nin ilk halifesi Velîyüddin efendi.

— 2 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Ziya Gökalp* —

Yeri göğü yaradan
 Ağacları donadan
 Çiçekleri açtıran
 Bir Allah'tır bir Allah (1)

— 3 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek* —

Geldin geri gider misin
 Elvedâ yâ şehr-i ramazan (2)

— 4 —

— *Acemaşîran ilâhî, Sofiyan* —

Şefkat eyle yâ Resûl âcizlerin feryâdına
 Bakma müznib kulların isyâna isti'dâdına
 Ehl-i tevhîdin terahhum kıl dili nâşâdına
 Biz sığındık sen şehin ihsân ü afv ü dâdına
 Sen yetiş mücrim zaif ümmetlerin imdâdına

— 5 —

— *Arazbar ilâhî, Sofiyan, G. Hüdayî* —

Gider şekk ü inkârı	Tevhîde gel tevhîde
Muhkem eyle ikrârı	Tevhîde gel tevhîde
Sûrete tapma sakın	Ma'nâ yüzüne bakın
Olmağa Hak'ka yakın	Tevhîde gel tevhîde
Hak yolunu ararsan	Şirk âsârın sürersen
<i>Hüdâyi'</i> ye sorarsan	Tevhîde gel tevhîde

— 6 —

— *Bayatî ilâhî, Düyek, G. Bâkî Dede* —

Sevelim Hazret.i Mevlânâ'yı
 Sürelim devlet.i Mevlânâ'yı

(1) Bestekâr, bu eseri ayrıca Bayatî makamında da bestelemiştir.

(2) Notası için bakınız Konservatuvar neşriyatı II, 132, Güfte için bakınız: S. 103.

Alalım himmet-i Mevlânâ'yı
Sürelim devlet-i Mevlânâ'yı

İdelim dergeh-i Molla'yı penâh
Çalalım nây ü kudûmu her gâh
Deyelim zevk ile Allah Allah
Sürelim devlet-i Mevlânâ'yı

Bâde-i aşkı verince sâkî
Unutup bilmeyelim âfâkı
Dergeh-i pîre gelüp ey *Bâki*
Sürelim devlet-i Mevlânâ'yı

— 7 —

— *Bayatı Püselik âyin* —

ای در آوردد جهان رازیربا
بانک نای و بانک نای و بانک نای
خود خدایت این همه روپوش جیست
میکشد اهل خدارا ناخدای ... (1)

— 8 —

— *Beste İsfahan ilâhî, Evsat* —

Hamd ü minnettir sana ey Hâlik-ı kevn ü mekân
Mürde diller oldu ihyâ geldi şehr-i ramazan
Mazhar etti rahmetine kullarını Müsteân
Mürde diller oldu ihyâ geldi şehr-i ramazan

— 9 —

— *Ferahfezâ ilâhî, Düyek G. Abdülahad Nuri* —

Geldin geru gider misin
Elvedâ' yâ şehr-i ramazan (2)

(1) Güfte ve notası için bakınız: Konservatuvar neşriyatı, *Mevlevî âyin-leri* Cild: 16

(2) Manzume için bakınız: S. 103

— 10 —

— *Ferahnak ilâhî, Evsat* —

Rifâiler alur feyzi cenâb-ı Seyyid Ahmed'den
 Tecellî etti nûr-i Hak o sultân-ı müeyyeden
 Ulüvv-i zâtını takdîr ü taltîf eylemek üzre
 Uzandı dest-i kudret ravza-i pâk-i Muhammed'den

— 11 —

— *Ferahnak ilâhî, Fahte* —

Nefs-i şeytana uyub eyledik bihad günah
 Senin keremin çokdur afv eyle ey pâdişah
 Rahmetin uma geldik yâ Allah mahrum koma
 Rabbenâ yâ rabbenâ tekabbel minnessiyâm

— 12 —

— *Ferahnak ilâhî, Evsat* —

Gubâr-ı meşhed-i pâkin mücellâ eyler ensârı
 Derine yüz süren mücrim alur feyzinden âsârı
 Eşiğine düşenler bî nevâ dinmek değil cârî
 Aman yâ Hazret-i Hâlid Ebâ Eyyûb-i Ensârî

— 13 —

— *Gül'izar ilâhî, Evsat* —

Mâsivâyı terk idüb geldik bu bâb-ı tâhire
 Bende olduk sıdk ile Sultân Abdülkadir'e
 Hamdülillah uymadık bir lâhze nefsi-kâfîre
 Bende olduk sıdk ile Sultân Abdülkadir'e

— 14 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ey Fâtıma ey Fâtıma
 Kân-ı saâdet Fâtıma
 Kapunda miskin bekliyor
 Eyle inâyet Fâtıma

Miskinleri doyuralım
 Biz bu günde aç duralım
 Hissemizi ayıralım
 Didi fazilet Fâtıma
 Hasan Hüseyin bakındılar
 Gözden yaşlar akıttılar
 Biz de yemeyiz dediler
 Ver gel icâzet Fâtıma
 Ali dedi yedirmedim
 Güzel libas geydirmedim
 Sana hizmet edemedim
 Gücenme cânım Fâtıma
 Sirtında vardır kırk yama
 Elimden çekdin çok cefâ
 Sorarsa yarın Mustafâ
 Etme şikâyet Fâtıma
 Sen canların cânânısın
 Hâtunların sultânısın
 Sen bir Muhammed kızısın
 Eyle şefâat Fâtıma
 Dünyâ ile ukbâ bizim
 Âh idüb ağlasun gözüm
 Ya bu-benim iki kuzum
 Bunlar emânet Fâtıma
 Yunus söyler bu sözleri
 Dünyâda gülmez gözleri
 Mahşerde gülsün yüzleri
 Bulsun selâmet Fâtıma

— 15 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek* —

يا قبط عبدالقادر يا غوث ذالفاخر
 يا نخبة الاواخر يا الممدد جد بالمدد

— 16 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. İbn-i Fârız* —

شربنا على ذكر الحبيب مدامة
 سكرنا بها من قبل ان يخلق الكرم... الخ.

— 17 —

— *Hicaz ilâhî, Evsat* —

Dilerim bakmaya Rabbim yüzümün karesine
 Merhem-i rahmet ura bu yüregim yaresine
 Kereminden ne kadar mücrim isem kesmem ümîd
 Giremez kimse efendiyle kulun aresine

— 18 —

— *Hicaz ilâhî, Düyek, G. Bereketzade İsmail Hakkı* —

Hamd Allah'a ki eltâf-ı amîm
 Hâlik-i mün'im ü Rahmân ü Rahîm
 Hân-ı ihsânı küşâde her dem
 Feyz-i lûtfu ile kaim âlem
 Zât-ı a'lâsıdır ancak ma'bûd
 Anı takdîs eder her mevcûd
 Şevk u feryâd ile her lâhze revan
 Zikr ü tesbîhde hep kevn ü mekân

— 19 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek G. İsmail Hakkı* —

Düsdü câna âkıbet sevdâ-yi aşk
 Eyledi şeydâ beni Leylâ-yi aşk (1)

— 20 —

— *Hüzzam ilâhî, Evsat, G. Selâmî* —

Ey visâl-i kurb-i Hak'ka aşk ile tâlib olan
 Kutb-i âlem hazret-i Sultân Sa'deddin'e gel
 Üns-i bezm-i hâs-ı kudse sıdık ile râgıb olan
 Kutb-i âlem hazret-i Sultân Sa'deddin'e gel
 Bir nefeste kayd-ı hestîden halâs isterse can
 Âşiyân-ı lâmekânda tutmak isterse mekân
 Mûtu kable en temûtû'dan görem dersen nişan
 Kutb-i âlem Hazret-i Sultân Sa'deddin'e gel

(1) Güfte için bakınız: S. 382

Râm ola dersen vücûdunda bu nefsi ejdehâ
Feth ola vîrâne-i dilde sana kenz-i hafâ
İşte budur fâtihi her ukde-i müşkil küşâ
Kutb-i âlem Hazret-i Sultân Sa'deddîn'e gel

Bu tarîk-ı nâzenin olmuş *Selâmi* âşikâr
Câmi'i esrâr ü genc-i feyz-i aktâb-ı çihâr
Sen de bu cevherden olmak ister isen hissedâr
Kutb-i âlem hazret-i Sultân Sa'deddîn'e gel

— 21 —

— *Müstear âyin* —

آتش نرنگ در دل - الاحو
کوبه نکند مغز را - الاحو
کر عالیان جمله طیبان باشد
حل نکند مشکل با الاحو (1)

— 22 —

— *Müstear ilâhi, Düyek, G. İsmail Hakkî* —

Gel Muhammed ümmeti ol Ahmed-i Muhtâr'e bak
Ebû Bekr'in sıdkını bul vahdet-i esrâra bak
Ömerülfârûk'u gözle sen şeriat hâlini
Ma'dilet tahtında sultân tal'at-i envâra bak

— 23 —

— *Müstear ilâhi, Düyek, G. Veled İzbudak* —

Geçdim hevesât-ı dünyevîden
Zevk aldım umûr-i uhrevîden
Yâ Rab beni bir nefes ayırma
Kur'an u Hadîs ü Mesnevî'den
Hamdenillâh ki feyziyâbım
Kur'an'daki râz-ı ma'nevîden
Ashâb-ı Hâdîsin isriñe uy
Ayrılma bu mezheb-i kavîden

(1) Gâfte ve nota için bakınız: Mevîvî âyinleri

Keşf ettim o râz-ı Mesnevî'yi
 Güftâr-ı Elif-i münzevîden
 Dûr etme *Veled* kulun İlâhî
 Sâdât-ı kirâm-ı Mevlevîden

— 24 —

— *Nevâ ilâhî, Evsat, G. Sinan Ümmî* —
 Dost cemâli şem'inin pervânesidir cânımız
 Anın için ol Muhammed nûrudur îmânımız
 Çün Muhammed nûruna mazhar yarattı Lâyezâl
 Tevhîd-i zât-ı İlâhîdir bizim burhânımız
 Âyet-i Rahmân'a uyduk hamdülillâh çok şükür
 Ten dilinde can dilinde zikr olan Sübhânımız
 Der *Sinan Ümmî* bize mürşid olan tevhîd-i zât
 Evvel âhır bahrimiz Hûdur bizim ummânımız

— 25 —

— *Nikriz İlâhî, Muhammes, G. Hüdayî* —
 Âşıklar sâdıklar işitmiş olun
 Hak'dan geldim yine Hak'ka giderim
 Mevlâ'sımdan gayri kimi var kulun
 Dostdan geldim yine dostta giderim
Hüdayî sûretâ bir kabza hâkim
 Lîk ma'nâ yüzünden dürr-i pâkim
 Soyundum masivâdan sineçâkim
 Dostdan geldim yine dostta giderim

— 26 —

— *Pençgâh ilâhî, Sengin Semâî* —
 Ey dil bu firkat ile ölünce ağla
 Gitti Fâtıma - tüz - Zehrâ dünyâdan

— 27 —

— *Rast ilâhî, Düyek, G. Ziya Gök Alp* —
 Tanrımız tek bir İlâh
 Yok bize başka penâh

İkiye tapmak günah
 Lâilâheillâllah
 Yurtda bir kaç can olmaz
 Birden çok vicdan olmaz
 Ortaklı cânan olmaz
 Lâilâheillâllah
 Kalkar yurdlar bir yerde
 Olunca kıldan perde
 Bir göz doğar içerde
 Lâilâheillâllah
 Bir göz ki Yezdan odur
 Millet o vatan odur
 Örf, icma', Kur'an odur
 Lâilâheillâllah

— 28 —

— *Rast ilâhî, Sofiyan* —

Ey mü'min-i zî imtiyâz
 Hulk-i hasenle serfirâz
 Allah'a kıl arz-ı niyâz
 Mi'râc-ı mü'mindir namâz
 Et farzı vaktinde edâ
 Böyle buyurmuştur Hudâ
 Elbet edersin i'tilâ
 Mi'râc-ı mü'mindir namâz
 İmanla buldun devleti
 Hak'kın büyüktür ni'meti
 Beş vakti kıl bul cenneti
 Mi'râc-ı mü'mindir namâz

— 29 —

— *Sabâ ilâhî, Evsat, G. Hayalî* —

Musaffâ eyle dil levhin bu gün nûr-i tecellâdan
 Cemâlin gösterir Allah çü mir'ât-ı mücellâdan
 Nazargâh-ı Hudâ'dır dil velî sanma cüdâdır dil
 Uçar misl-i hü mâdır dil geçer arş-ı muallâdan
 Değilsin lâyk-ı cânan seni nefsin eder hayran
 Gel ey Mecnûn-i sergerdan haber ver bu muammâdan

Hayâlî bes ayân etgil bu esrârı beyân etgil
Mekânın lâmekân etgil cevâb etgil müsemâmâdan.

— 30 —

— *Sabâ ilâhî, Düyek, G. Hakkî* —

Tâlib-i Hak'ka gerek bir pîre candan istinâd
Eyleye her dem ana hakikat üzre i'tikad
Hükmüne mahkûm olub tuta hakikat emrini
Anda asla olmaya lâ, lâbüd ide inkiyâd

— 31 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G.* —

انت نسخة الاكوان ذك صورة الرحمن
فاجع صورة الفرقان بسم الله بسم الله

— 32 —

— *Segâh ilâhî, Düyek, G. İbrahim Hakkî* —

Hak şerleri hayreyleyler
Zannetme ki gayr eyler (1).

— 33 —

— *Segâh ilâhî* —

Mektebde bulan irfan
Elbette olur şâdan
Medh eyler anı ihvan
Bak bak ne büyük bir şan
Şahsiyle eden gayret
Her yerde görür hayret
İrfanla bulur şöhret
Bak bak ne büyük bir şan
İlm ehli olan âdem
Takdîr olunur her dem
Mêdhinde olur âlem
Bak bak ne büyük bir şan

(1) Notası için bakınız: Konvervatıvar neşriyatı, İlâhiler I, 69

— 34 —

— *Şehnaz ilâhî, Evsat* —

Müstenîrindir semânın âftâb ü mâhî da
 Müstecîrindir zemînin bî nasîb ü şâhî da
 Sen o yektâ rehber-i Hak'sın ki ey maksûd-i kül
 Hep seni cûyâ şu kevnin rehrevân ü râhî da

— 35 —

— *Şehnaz ilâhî, Düyek* —

Gel sıdk ilâ bendê ol
 Sultan Abdülkadir'e
 Tâ bulasın sen de yol
 Sultan Abdülkadir'e
 Gerçek tâlib ol da gel
 Bir mürebbî bul da gel
 Nûr-i şevkle dol da gel
 Sultan Abdülkadir'e
 Cümle pîran geldiler
 Gavs-i a'zam dediler
 Hepsi boyun eğdiler
 Sultan Abdülkadir'e
 Ol pîre kim bendedir
 Ölmedi ol zindedir
 Bu *Şevkî* efgendedir
 Sultan Abdülkadir'e

— 36 —

— *Şehnaz ilâhî, Düyek, G. Üftade* —

Noldun ağlarsın gönül bir bedel yârin mi var
 Zârî zârî inlemekten gayrı bir kârın mı var (1)

— 37 —

— *Şevkefzâ ilâhî, Düyek* —

Bende oldum çok şükür Sultân Abdülkadir'e
 Mültecîyim şübhesiz her ân Abdülkadir'e

(1) Gûfte için bakınız S. 223.

Sâha-i tevhîde girdim bahtiyârım bahtiyâr
 Her giren mes'ûd olur meydân-ı Abdülkadir'e
 Destgîridir fakîrin Gavs-i a'zam bî güman
 İhtiyâcım var benim ihsân-ı Abdülkadir'e
 Pişüvâ-yi evliyâ vü atkıyâ şâhım Ali
 Gel eriştir ravza-i Rıdvân-ı Abdülkadir'e

— 38 —

— Uşşak ilâhî —

Ey Hazret-i Rahmân'im tevfik-ı hidâyet et
 Âlemlere sultânım tevfik-ı hidâyet et
 Sen kadir-i mutlaksın hem erham ü eşfaksın
 İhsân edici Hak'sın tevfik-i hidâyet et

— 39 —

— Uşşak ilâhî, Devr-i revan, G. Bâkî Dede —

Ey yanan nâr-i sivâdan menba'-i envâra gel
 Dergeh-i Ahmed Rifâî'de açıl gülzâra gel
 Terk idüb inkârı ey dil sıdk ile ikrâra gel
 Dergeh-i Ahmed Rifâî'de açıl gülzâra gel

Halka-i tevhîde can ver nefha-i İsâ gibi
 Hâmil ol sırr-ı Ali'yi nây-i Mevlânâ gibi
 Âh ü feryâd ile her dem bülbül-i şeydâ gibi
 Dergeh-i Ahmed Rifâî'de açıl gülzâra gel

Kayd-ı hestiyi yıkub baştan başa vîrâne ol
 Bûd ü nâbûd-ı cihânı bilme gel dîvâne ol
 Nâr-ı aşka ey gönül Bâkî (1) gibi pervâne ol
 Dergeh-i Ahmed Rifâî'de açıl gülzâra gel

— 40 —

— Uşşak ilâhî, Düyek, G. Hüdayî —

Kemâl-i lûtfun ey Rahman
 Bilir mi kadrini insan
 Yine senden olur ihsan
 Sana çok şükr-i bî pâyân

(1) Yenikapu Mevlevihantsi şeyhi vefti: 1935

Hüdayî ni'met-i Mevlâ
Değildir kabil-i ihsâ
Odur eden bizi ihyâ
Ana çok şükr-i bîpâyan

— 41 —

— *Uşşak ilâhî, Evsat* —

Hâzin-i kenz-i dekayik Nakşbendîlerdeniz
Vâkıf-ı remz-i hakayık Nakşbendîlerdeniz
Rütbe-i a'lâdan a'lâdır ulüvv-i şânımız
Zümre-i akrâna fâik Nakşbendîlerdeniz

— 42 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Neccarzade Rıza* —

Kutb-i âlemdir cenâb-ı Nakşbend
Gavs-i a'zamdır cenâb-ı Nakşbend
Cüstüçü-yi âb-ı hayvân etmede
Hızr'a hemdemdir cenâb-ı Nakşbend
Rûhdur eflâk-i tende güyyâ
İbn-i Meryem'dir cenâb-ı Nakşbend
Mürşid-i kâmillere kâmil olur
Pir-i ekremdir cenâb-ı Nakşbend
Lîmaallah âleminin sırrına
Hâs-ı mahremdir cenâb-ı Nakşbend
İllet-i gamdan *Rızâ* çekme elem
Derdine emdir cenâb-ı Nakşbend

— 43 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek* —

Milk-i cihan sultânı
Abdülkadir Geylânî
Hazret-i Hak yârânı
Abdülkadir Ceylânî (1)

(1) Bu besteler, bizzat bestekârından tesbit edilmiştir.

İzmirli Mehmed Râkım

— 1 —

— *Karcıgar âyin* —

امروز هر روز خراب و خراب
 بکشا در ایدیه و بر کیرباب
 صد گونه نماز است و روح است و سجود
 آن را که جان دوست باشد عراب .. الخ

— 2 —

— *Mevlid Tevşihî, G. Şeyh Behcet* —— *Rast* —

Müjdeler olsun size yâ mü'minîn
 Çün Rebiulevvele olduk karîn

— *Mâhur* —

Bâis-i icâd-ı âlem nûr-i Hak
 Sâhib-i Levlâk Fahrülmürselîn

— *Sûznâk* —

Şâh-ı Bathâ tâc-ı küll-i enbiyâ
 Şâfi'-i rûz-î cezâ sultân-ı dîn

— *Hicazkâr* —

Ahmed ü Mahmud Muhammed Mustafâ
 Peyk-i hâs-ı kibriyâ nûr-i mübîn

— *Nihâvend* —

On ikinci gecesinde bu mehin
 Geldi dehre Rahmeten li'lâlemîn

— *Nevâ* —

Nûra müstağrak olub rûy-i semâ

— *İsfahan* —

Saf saf doldu melâikle zemin

— *Uşşak* —

İns ü cin ile melekler şâd olub

— *Bayatî* —

Secde-i şükârâna vaz'etti cebîn

— *Muhayyer* —

Sen de ümmetsen fedâ et cânını
Hakk-ı mevlûde riâyet kil hemin

— *Hüseynâ* —

Bulmak istersen serây-i cenneti

— *Acem Kürdî* —

Olmak istersen cehennemden emîn

— *Sabâ* —

Sarf edüp bu yolda nakd ü varını

— *Bestenigâr* —

Okuda mevlûdunu her müslimîn

— *Eviç* —

Eyler uhrâda şefâat ol Resûl
Rahmete nâil eder Rabbül - muîn

— *Rast* —

Pür kusur bir ümmetinden *Behcet*'i
Kıl şefâat yâ şefiâl-müznibin

Yusuf Dağseven

— 1 —

Segâh ilâhî, Düyek, G. Sezai —

Ben cân-ı aşkı içtim mestânedir desinler
Havf ü recâyı geçtim divânedir desinler
Şehr-i melâmet içre rüsvâyılık ettim
Bir özge hâle yettim âyâ nedir desinler
Varlık serâyını ben yıktım edüb harâbe
Genc-i Hak'a yer oldum virânedir desinler
İçtim şu denlü cânı bilmem ki subh u şâmı
Mest olmuşam müdâmî meyhânedir desinler
Yan şem'-i hüsn-i yâre bin cân ile *Sezai*
Yok bundan özge çâre pervânedir desinler

Abdülkadir Töre

— 1 —

— *Acem aşîran ilâhî, Evsat, G. Tahir Olgun* —

ای که اسرار نماز را روز و شب در جستجوست
 بشنوا ز من که همه یک لعل انوار هست
 سمع جانرا بر کشاوی کدر این کوش بوست
 یاد آبر این را جناب غوث اعظم نکته کوست
 « نیست بیرون و دروم ذره خالی زدوست »
 « صورتم آینه معنی و معنی عین اوست »

Ey olan ma'nâ-yi medlûli butûn ü zâhirin
 Neşveyâb-ı câm-ı vahdet kıl bu abd-i fâtirin
 Himmetiyle hazret-i Sultân Abdülkadir'in (1)
 Beyti âti tercemân-ı hâli olsun Tâhir'in

« نیست بیرون و دروم ذره خالی زدوست »
 « صورتم آینه معنی و معنی عین اوست »

— 2 —

— *Acemaşîran ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Mürşide Hak deyen kişi
 Mürşidi Hak bilmek gerek
 Evliyâyâ uyan kişi
 Gayrısın yok bilmek gerek
 Candan gör pîrinin yüzün
 Ayırma izinden izin
 Mürşid-i kâmilin sözün
 Atılmış ok bilmek gerek
 Döndür yüzün Hak'dan yana
 Mürşidin gör önden sona
 Her ne gelse şeyhden sana
 Az ise çok bilmek gerek
 Söz bilür haber anlayan
 Anlamaz durup tanlayan
 Evliyâ nutkun dinleyen
 Karnını tok bilmek gerek

(1) Tekerrür eden Farsca beyit "Gays-i âzam" Abdülkadir Geylânî'nindir.

Ezel Hak'da iken cânın
 Var idi ahd ü peymânın
 İstersen *Seyfi* imânın
 Hakk u hukuk bilmek gerek

— 3 —

— *Acem aşîran ilâhî, Düyek G. Seyyid Seyfullah* —

Sözüm sirâyet etse bu nefsi-nâmurâda
 Koyup tarik-i hakkı gezmez idi hevâda
 Vahdet deminde evvel ahd etmiş idi Hak'ka
 Terk eyleyüp ol ahdı dil verdi şimdi yâda
 Makbül-i Hazret-i Hak olmağa kani tâat
 Vuslat demine ermez kalan kişi riyâda
 Biri iki görenler bu menzile erişmez
 Zîrâ ki vahdet-i Hak fenâdadır fenâda
 Maksûd-ı evvel âhır *Seyyid Nizâm oğlu'nun*
 Göre cemâl-i Hak'kı didâr-ı evliyâda

— 4 —

— *Acem Kürdî ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Muhammed Mustafâ'nın nesliyim ben
 Bana münkir olan inkâra lâ'net
 Aliy-yel - Murtezâ'nın sırrıyım ben
 Beni hak bilmeyen murdâra lâ'net
 İrişübdür bana ceddinden irşâd
 Gelüb biat edenler oldular şâd
 Beni hak bilmeyenler kaldılar yad
 İkilikde kalan mekkâra lâ'net
 Benim *Seyyid Nizâmoğlu'dur* adım
 Bu ad ile beni sanman ki yadım
 Yeyenler ni'metinden bildi dadım
 Bu ni'metten kalan eşrâra lâ'net

— 5 —

— *Bestenigâr Durak, G. Seyyid Yakub Han* —

Ya'kuḫ ki ne hânkah ehli ne deyr
 Ne âlim-i vakfedir ü ne vâkıf-ı seyr

Hem fâtiha hem hâtimesi cümlesi sen

فاتیح بالمحیر واختم بالمحیر (1)

— 6 —

— *Beste-iigâr ilâhî, Evsat, G. Osman Şemsî* —

Gözü dünyâ mı görür âşık-ı didâr olanın
Dilberi sen gibi bir mâh-ı dilâzâr olanın
Gayra meyli olamaz aşkın ile yâr olanın
Yücedir rütbesi mihrinle hevâdâr olanın
Ayağı yer mi basar zülfüne berdâr olanın
“Aşk u şevk ile verir cân ü seri döne döne”

Cezbe-i aşk ile bir âleme kıldın ki hirâm
Düşdü sermest gönül bezmine bî bâde vü câm
Çeşmime oldu hüveydâ niçe merdân-ı kirâm
Kimi Veysî kimi Bedr ü kimisi Şems-i benâm
Mevlevî gibi şebistân-ı mahabbetde müdâm
Şem'inin yanmada pervâneleri döne döne

Kıldı hasret beni sergeşte vü mestâne revan
Nâr-ı firkat dilime açdı niçe dâğ-ı nihan
Başdan başa olub zâr tenim dide-i can
Görmeğe zülfü içinde ruh-i cânânı ayan
Şems olub hem reviş-i mihr ü meh-i nûr efşân
Seyr eder çerh ile şâm ü seheri döne döne

— 7 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah* —

Ey âşık-ı sâdıklar
Tevhîde gel tevhîde
Ey hizmete lâyıklar
Tevhîde gel tevhîde
Aşk şerâbın içenler
Gaflet gözün açanlar

(1) Bu manzume, Abdülkadir Töre'nin 1315 (M. 1897) de vefat eden babası Yakub Han'ındır. Çapanzade tarafından şerh edilmiştir.

Fervâz edüp uçanlar
 Tevhîde gel tevhîde
 Terk eyle dil ü câmı
 Cehd eyle bul îmânı
 Tâ kim bulasın anı
 Tevhîde gel tevhîde
 Seyyid Nizamoğlu'nu
 Eyledi kurb-i visâl
 Vuslatı yâr isteyen
 Tevhîde gel tevhîde

— 8 —

— Irak ilâhî, Düyek, G. Seyyid Seyfullah —

Âlemlerin sultânı
 İnâyet eyle bize
 Aşkın zevkını şevkını ver
 Hidâyet eyle bize
 Azdı gitti yolumuz
 Tevhîd etmez dilimiz
 Sana ma'lûm hâlimiz
 Bir hâlet eyle bize
 Yolundan azmışlarız
 Serseri gezmüşleriz
 Tarîkı bozmuşlarız
 İnâyet eyle bize
 Akar gözümün yaşı
 Unulmaz bağrım başı
 İki cihan güneşi
 Şefâat eyle bize
 Seyyid Seyfî kulunu
 Zâr edici bülbülünü
 Yârin vaslın gülünü
 Sehâvet eyle bize

— 9 —

— Yegâh ilâhî, Düyek, G. Niyazî —

Her yeri hüsnün gülistân eylemiş
 Her tarafda bâğ ü büstân eylemiş

Ziynetetmiş zîr ü pes evsâf ile
 Her sıfattan zâtın i'lân eylemiş
 Bunca evsafdan görinen bir cemâl
 Bir cemâli bunca elvân eylemiş
 Hak'kı istersen yürü insâna bak
 Şems-i zat yüzünde rahşân eylemiş
 Anlayınca Zât-ı Hak'kı zevk ile
 Bu *Niyâzî* nice seyrân eylemiş (1)

Kâzım Uz

— 1 —

— *Bayâtî ilâhî, Düyek, G. Behcet* —

Levh-i dilde nakş olundu mihr-i yâr
 Gayrı münfek oldu dilden aşk-ı yâr
 Âşıkım aşkım cemâlûllahadır
 Gel yetiş imdâda ey Perverdigâr
 Merhamet kıl bir nigâh et ey lâtif
 Neş'e-i aşkından oldum giryebâr
 Hep visâlin zevkıdır âh ettiren
Behcetâ (2) vechinden oldum cezbedâr

— 2 —

— *Hüseynî Püselik Durak, G. Tahir Olgun* —

Mürg-i sidre şu'le-i dilhânemin pervânesi
 Çünkü sinem nûr-i aşk-ı Ahmedî'nin lânesi
 Tâ samîm-i rûhumun mihmânı bir dürr-i yetîm
 Kim onun gıysûsunun dest-i Hudâ'dır şânesi
 Zât-ı kudsiyyet sıfâtı Hak'ka bir dildâr-ı ferd
 Zât-ı Hak'ta zâtının dildâde-i ferdânesi
 Ben kimim mahbûb-i Hak kim lâkin ey ehl-i nazar
 Kaldırır zerrâtı mihrin lûtf-ı cezzâbânesi
 Şübhesiz makbûlüdür Allah ile Peygamber'in
 Eşg-i ihlâsın tekatur eyleyen her dânesi
 Şevk-ı ruhsâr-ı Muhammed kalbi tenvîr eyledi
 Ol dil-i âyîn-i aşkın *Tâhir* âteşhânesi

(1) Bizzat bestekârından tesbit edilmiştir.

(2) Tahirağa dergâhı şeyhi Behcet efendi, vefatı: 15 Ağustos 1935.

— 3 —

— *Hüseynî Püselik ilâhî, Evsat, G. Tahir Olgun* —

Bana ma'bûd-i ferd Allahu ekber
 Teveccühkâr-ı rûhumdur Peyamber
 Lisân-ı hâlisim her lâhze söyler
 Ki dîne çâr erkân-ı mukarrer
 Ebû Bekr ü Ömer Osmân ü Hayder

Vücûdu bu zevât-ı bihterinin
 Medâr-ı fahridir ehl-i yakînin
 Gören gözler bilir mihrâbı dînin
 Bu dört şem'ayla olmuştur münevver
 Ebû Bekr ü Ömer Osmân ü Hayder

Bu dört kandil-i nûrun inşîâı
 Nebî mişkâtının aks-i şuâi
 O menba'dan bulup ta iltimâ'ı
 Sabâh-ül - hayr-i isti'dâda hâver
 Ebû Bekr ü Ömer Osmân ü Hayder

Bihamdillâh *Tâhir* Mevlevîyim
 Ebû Bekr oğlunun bir peyreviyim
 Füyûz-i Mesnevî'yi muhteviyim
 Benim fikrimce fikre hayret âver
 Ebû Bekr ü Ömer Osmân ü Hayder

— 4 —

— *Sultanî Yegâh âyin* —

عزم آن دارم که میمانت کنم
 جان و دل ای دوست قربانت کنم
 بحسنت بردجام و حدت دهم
 از شراب شوق مستانت کنم ... الخ (1)

— 5 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Şeyh Muhtar* —

Sen kutb-i muallâsın yâ Hazret-i Sa'deddîn
 İsmine müsemmâsın yâ Hazret-i Sa'deddîn

(1) Notası için bakınız: Mevlevî âyinleri, Cild 18, S. 916 - 928.

Yâ gavs-i muazzam sen hurşîd-i velâyetin
 Himmetde süreyyâsın yâ Hazret-i Sa'deddin
 Ey bedr-i cihân ârâ sultân-ı atâ fermâ
 Râi-i reâyâsın yâ Hazret-i Sa'deddin
 Şarkdan nazarın garba ânide müessirdir
 Şems-i felek ârâsın yâ Hazret-i Sa'deddin
 Vâdi-i mahabbetde serhaylisin uşşâkın
 Sen dâver-j ma'nâsın yâ Hazret-i Sa'deddin
 Dünyâda vü ukbâda nâfiz nefesin elhak
 Sen şâhid-i ma'nâsın yâ Hazret-i Sa'deddin
 Dergâh-ı Muhammed'de *Muhtar'a* (1) tevassut kıl
 Dermandeye me'vâsın yâ Hazret-i Sa'deddin

— 6 —

— *Uşşak ilâhî, Düyek, G. Şeyh Elif* —

Şeh-i iklim-i hüsn-i mutlakın dîvânesiyim ben
 Şerâb-ı bezm-i üns-i makdemin mestânesiyim ben
 Bu fânûs-i fenânın nakş-i rengârengi bî ferdir
 Bu reng ü bü vü nakşın serteser bigânesiyim ben
 Beni meftûn eden bir nûr-i âlemtâb-ı bî renktir
 O şem'-i şu'lepâş-ı dâimin pervânesiyim ben
 Benim sûrette bu nakş u nigârım zîb ü ferrim hep
 Anınçündür ki bir şâhinşehin kâşânesiyim ben
 Bakup sûret görenler her biri bir zanna düşmüşler
 Hümâ-yi evc-i ma'nânın *Elifâ* (2) lânesiyim ben (3)

İzzeddin Hümayî

— 1 —

— *Hüzzam ilâhî, Devrihindî, G., B. kendisinin* —

Bugün mi'râc-ı pâk-i Mustafâ'dır
 Bu gün sertâc-ı nûr-i ıstifâdır

- (1) Südlüce'de Sadiye'den Hasirizade tekkesi şeyhi
 (2) Südlüce'de Sadiye'den Hâsirizade dergâhı şeyhi Elif efendi: V. fatı: 1345 (M. 1926).
 (3) Merhum Kâzım Uz'un bestelediği ilâhiler, bizzat kendisinden yazıldı.

Bu gün halvetserây-i Kibriyâ'dır
 Muhammed bir Resûl-i Müctebâ'dır
 O sultâna bu gün canlar fedâdır
 Eyâ sultân-ı kevneyn-i risâlet
 Şerâfetle senindir tâc-ı izzet
 Senindir saltanat devlet mürüvvet
 Bütün ümmet umar senden şefâat
 Mürüvvet merhamet şefkat inâyet

— 2 —

— *Rast tevşih, G., B. Kendisinin* —

Kâdem basdı bu gün rûy-i zemîne server-i âlem
 Zalâm-i şirk ü isyandan rehâ buldu benîadem
 İrişdi nûr-i Sübhânî kapandı cehl-i zulmânî
 Kudûm-i Fahr-i âlemle bütün dünyâ olub hurrem

Hayrullah Yalım

— 1 —

— *Hüseynî ilâhî, Düyek, G., B. Kendisinin* —

Câm-ı mahabbet içtik
 Hüseyñiyiz Hüseyñi
 Hubb-i sivâdan geçtik
 Hüseyñiyiz Hüseyñi
 Dost likasını sürdük
 Hâne-i kalbe girdik
 Dîdârı bunda gördük
 Hüseyñiyiz Hüseyñi
 Esrâr-ı aşk bizdedir
 Zevk-ı sohbet bizdedir
 Sırr-ı vahdet bizdedir
 Hüseyñiyiz Hüseyñi
 Muktedâmız Muhammed
 Nazargâhımız Ali
 İsrimiz Rifâi'dir
 Hüseyñiyiz Hüseyñi

— 2 —

— *Süznak ilâhî, Düyek, G., B. Kendisinin* —
 Farzdır şer'an mahabbet hânedân-ı Mustafâ'ya
 Cism ü cân olsun fedâ ol hâkipâ-yi Murtezâ'ya
 Olmıyor billâhî mahrum dücihanda şübhesiz, kim
 Sarılırsa sıdk ile bâb-ı Hüseyin-i Kerbelâ'ya

Mühendis Fehmi Tokay

— 1 —

— *Hüzzam ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Ne durursun gafil insan
 İmânın sorsalar gerek
 Elli bin yıl Hak'ka karşı
 Maşerde dursalar gerek

Cehennem ehli âhından
 Dâim ağlar günahından
 Âsilerin sol elinden
 Berâtın verseler gerek

Cehennemden çıka Mâlik
 Ciğer olur delik delik
 Âsileri bölük bölük
 Ateşe sürseler gerek

Derviş Yunus Hak'tan dile
 Bilmem başa neler gele
 Mü'min kullar güle güle
 Cennete girseler gerek

— 2 —

— *Müstear Durak* —

Muhammed'den diğer yok vâsıl olmuş Kabekavseyn'e
 Gürûh-i enbiyâdan girmede bir ferd o mâbeyne
 Haremğâh-ı visâle Ahmed'i tenhâ alub Mevlâ
 O halvet oldu mahsus hazret-i Sultân-ı kevneyn'e (1)

(1) Bu kıt'ayı Hadi Bey de "Nihavend" makamında ve düyek ikamda bestelemiştir.

— 3 —

— *Rust ilâhî, Düyek, G. Yunus* —

Allah diyelim dâim
Mevlâ görelim neyler
Yolda duralım kaim
Mevlâ görelim neyler

Sen sanmadığın yerde
Şâyed açıla perde
Dermân erişe derde
Mevlâ görelim neyler

Gündüz olalım sâim
Gice olalım kaim
Allah diyelim dâim
Mevlâ görelim neyler

Netti bu *Yunus* netti
Bir doğru yola gitti
Bir şeyh eteğin tuttu
Mevlâ görelim neyler

İlâve ve Tashihler

Birinci cild:

26 nci sahifenin 11 nci satırındaki ilâhînin güftesi Aziz Mahmud Hüdayî'nindir (*Hüdayî divanı, Gülşen efendi tabı S. 80*).

46 nci sahifenin 33 üncü satırındaki 1015 tarihi 1105 olacaktır.

Üsküdar'da Selimağa kütübhaensinde Kâzım Bey kitabları arasında Seyyid Vehbî'nin şiirlerini ihtiva eden kıymetli bir mecmuada (No. 161, S. 67) "Berâ-yi Hafız Post" başlığıyla şöyle bir beyit kayıtlıdır:

Kabız-ı ervâh edince vaz'-ı yed
Rûh çıktı Hâfız-ı merhûmdan

1105 (M. 1693) de öldüğü muhakkak olan Hafız Post'un 1101 (M. 1689) da vefat ettiğini söyleyenler, "Postu şîr-i ecel çâk eyledi" tarihinin bu yıla tekabül etmesinden yanılmışlardır. Halbuki tarihin ilk mısraında "dört" rakamının ilâve olunacağına dair "tamiye" mevcuttur.

47 nci sahifenin 4 üncü satırındaki "çıkarılacağına" kelimesi "ilâve olunacağına" suretinde tashih edilecektir.

69 uncu sahifenin 9 uncu satırındaki "Acentesi" kelimesi "Acem tesbih" şeklinde tashih edilecektir.

72 nci sahifenin 17 nci satırındaki mısra'ın doğrusu şöyledir:

Takvâyı zâd-ı dil kılup

85 inci sahifenin 27 nci satırındaki "Acem Pûselik" makamı "acam" şeklinde tashih edilecektir .

88 inci sahifenin 14 üncü satırındaki "Acem Pûselik", "Acem" olacaktır.

92 inci sahifenin 29 uncu satırındaki "cüdâlır" kelimesi "cüdadır" olacaktır.

97 nci sahifenin 7 nci satırındaki "Abdülahad", "Abdülhay" olacaktır.

99 uncu sahifenin 3 üncü satırındaki "Dîdârım" kelimesi "dîdarım" olacaktır.

138 inci sahifedeki XVII, XVIII olacaktır.

141 inci sahifenin 16 ncı satırındaki "para" kelimesi "parça" olacaktır.

142 nci sahifenin 34 üncü satırındaki "-yor ki (Tuhfe S.454) : kelimeleri "bâcede tasrîhî üzre bunlardır" tarzında tashih edilecektir.

147 nci sahifenin 2 nci satırına yazılması unutulmuş şu malûmat ilâve edilecektir:

"Müstakimzade, Şühûdî için " مُتَقِمٌ 1130 târihinde evc-i bakada karâr eyledi" diyor (M. 1717).

149 uncu sahifenin 11 inci satırındaki "yepmâ" kelimesi "peyma" olacaktır.

152 nci sahifenin 31 inci satırındaki "tarihi" kelimesi "tarihini" tarzında tashih edilecektir.

156 ncı sahifenin 23 üncü satırındaki ابراهيم adı ابراهيم şeklinde tashih edilecektir.

156 ncı sahifenin 34 üncü satırındaki 1147 (M. 1734) tarihi 1148 (M. 1735) tarzında tashih edilecektir.

164 üncü sahifenin 11 inci satırındaki "vefat etti" cümlesinden sonra şu kayıtlar vardır:

Müstakimzade şu tarihi vücude getirmiştir:

حق ايدہ عبدالکريمہ تکیہ عدنی مقام

178 inci sahifenin 9 uncu satırındaki mısradaki ikinci بن kelimesi fazladır.

179 uncu sahifenin 22 ve 24 üncü satırlarındaki "hayr-at.beşer" kelimeleri "hayr-al.beşer" olacaktır.

180 inci sahifenin 13 üncü satırındaki "yepmânesi" kelimesi "peymânesi" olacaktır.

199 uncu sahifenin 29 uncu satırındaki "kaydedilmiştir" kelimesi "kaydedilmemiştir" tarzında tashih edilecektir.

266 ncı sahifede kayıtlı olan 17 numaralı ilâhî güftesi Aziz Mahmud Hüdayî'nindir (*Hüdayî dîvanı, Gülşen Efendi tab'ı S. 140*).

323 üncü sahifenin 9 uncu satırındaki "teselli" kelimesi tecelli" olacaktır.

338 inci sahifenin 7 nci satırındaki "G. B. kendisinin" tabiri "G. Enfî Hasan Ağa" tarzında tashih edilecektir.

373 üncü sahifenin 26 ve 27 nci satırlarındaki notlar yanlış tertib edilmiştir. 3 numaralı not, 4 numaralı şi'ire, 4 numaralı not ta 3 numaralı şi'ire aiddir.

İkinci cild:

405 nci sahifenin 25 nci satırındaki 14 rakamı 16 olacaktır. Aynı sahifenin 26 ıncı satırındaki "32 âyin", "42 âyin" tarzında düzeltilecek, 27 nci satırdaki 46 yekûnu da 58 suretinde tashih edilecektir.

438 inci sahifeye Dede'nin "Ferahfezâ" âyini hakkındaki şu izahat nasılsa dercedilmemiştir:

VII — Ferahfezâ âyin: Dede'nin son bestelediği âyindir. *Rauf Yekta* mırhum, bu eser hakkında şu malûmatı vermektedir (*Dede efendi S. 163*):

"1254 (M. 1838) sene-i hicriyyesi evâhirinde *Mahmûd-i sânî*'nin mizâcına inhiraf târî olmuş ve hastalığı devam etmekte bulunmuş idi. Ferahfezâ âyini bilhassa pâdişâhın emriyle bestelenmiş olduğundan ekserisi Dede'nin şâkirdlerinden olan Hünkâr müezzinleri ile dergâhın âyinhanları tarafından müsâraaten temeşşuk edilmiş ve bestekâr-ı şehîrin son âyini olan bu şah eser-i san'atın 18 muharrem 1255 (M. 1839) tarihine müsâdif bir çarşamba günü Beşiktaş Mevlevihanesinde mutantın surette okunmasına karar verilerek keyfiyetten bilvâsita pâdişâha da malûmat verilmiş idi. Mukabele günü Beşiktaş dergâhı bir çok meşâyih, Dervişan, muhibban, musikişinâsan ile hıncahınc dolmuş idi. Her kes İkinci Mahmud'un vürûduna mantazır bulunduğu sırada dergâha bir yâver gelerek "İnhirâf-ı mizâc-i hümayunları münâsebetiyle zât-ı şâhânenin mukabelede bulunacakları şübhelî olduğunu ve mahâzâ Ferahfezâ âyinin o gün her halde okunması muktezâ-yi irâde-i seniyyeden bulunduğu başkâtib beyden aldığı emr üzerine şeyh efendiye tebliğ etti. Bu haber bittabi' huzzârın mûcib-i teessüfü olarak icrâ-yi âyin için sema'hâneye girildi. Henüz Na't-i şerifin kırâatine başlanmış idi ki hilâf-ı memûl Sultan Mahmud dergâha geliverdi. Bu hâl, huzzârın ve ezan cümle heyet-i mutribenin şevkını arttırdı ve Ferahfezâ âyini cân ü dilden bir aşk ve şevk ile okundu. Mukabeleden sonra pâdişâh Dede'yi mahfiline çağırarak: — Çok rahatsız idim, gelececeğim idim, gayretle geldim; lâkin çok isâbet etmişim. Ferahfezâ âyini bana iksir-i hayât gibi tesir etti. Hamd olsun âdetâ iyileştim.. zemininde iltifatlar ibzâl etti ve o gün "niyâz-ı âfiyet-i seniye" olarak dergâhın şeyhinden itibaren bütün dervişlerine atıyyeler dağı-

tıldı... Ferahfezâ âyînî o asrın musikişinasları tarafından pek ziyade takdir edildiği halde Dede, bilâkis bu eserini hiç beğenmez ve bundan bahs olundukça: — Diğer âyinlerimi hep şeyhlerimin emr ü ta'rifleri mucibince bestelemiş idim. Ferahfezâ'yı ise pâdişâhın emriyle bestelediğim için o kadar ruhlu olmadı, onlardaki zevk ve neş'eyi Ferahfezâ'da bulamıyorum.... der imiş. Maamafî muharir-i âcizin fikr ü mutâlâasına göre bu söz Dede'nin manevî hissiyâtı itibâriyle doğru olabilir; yoksa musiki fennî noktâ-i nazarından bu âyin, serâpâ sehlî mümteni itlâkına şâyân ve cidden müstesnâ bir üslûb ile bestelenmiş bir eser-i dehâdır.,

442 nci sahifenin 16 ncı satırındaki 15 rakamı 1804 olarak tas-hih edilecektir.

444 üncü sahifenin 34 üncü satırındaki "Hüseyn efendi", "Hasan efendi" şeklinde tashih edilecektir.

480 inci sahifenin 27 nci satırındaki "Sofizade", "Hopçuzade" olacaktır.

489 uncu sahifenin 5 inci satırındaki "Hasköy" "Haseki" olacaktır.

498 inci sahifenin 12 nci satırındaki "Neyzenbaşısı" ndan sonra bir "idi" kelimesi ilâve olunacaktır.

512 nci sahifenin 30 uncu satırındaki "Rübaî", yanlışdır; "Rü-babî" olacaktır.

525 inci sahifede kayıtlı bulunan Segâh ilâhî unutulmuştur. Bu ilâhînin bugün mevcut olan Segâh bestesi "Duhanî Şerîf" indirdir.

535 inci sahifenin 34 üncü satırındaki cah kelimesi çah olacaktır.

539 uncu sahifenin 10 uncu satırı "Vezîrin yok müşîrin yok" değil "Aman Allah Aman Allah" dır.

543 üncü sahifenin 16 ncı satırındaki "yakma" kelimesi "kak-ma" olacaktır.

619 uncu sahifenin 31 inci satırındaki "aşdan" kelimesi "aşk-dan" olacaktır.

634 üncü sahifenin 11 inci satırındaki "Şemses", "Şenses" olacaktır.

635 inci sahifenin 6 ncı satırındaki "eksehiyetle", "ekseriyetle" olacaktır.

636 ncı sahifenin 16 ncı satırındaki "Mevlevî", "Mevlid" olacaktır.

637 nci sahifenin 27 nci satırındaki Hicazeyne, Hicaz'ına olacaktır.

637 nci sahifenin 31 inci satırındaki "okunsu", "okunsun" olacaktır.

638 inci sahifenin 17 nci satırındaki "65 i buldu", "66 yı buldu" tarzında tashih edilecektir. Aynı sahifenin 30 uncu satırındaki "Nakşbendlik", "Nakşbendilik" olacaktır.

641 inci sahifenin 37 nci satırındaki şairin adı, "Edirneli Kâmil" değil; Edirneli Kâmî'dir.

642 nci sahifenin 15 nci satırındaki "edebiyatı" kelimesi, "müzikisi" şeklinde tashih edilecektir.

654 ve 655 inci sahifelerde kendisinden bahs edilen *Hafız Sami*, 26 nisan 1943 de vefat etmiş, Edirnekapı'da âilesi kabristanına defnedilmiştir.

656 nci sahifenin 31 inci satırında ismi geçen Mevlidhan *Hafız Burhan* 18 nisan 1943 de Ankara'da vefat etti. Beşiktaş'ta Yahya efendi kabristanına defnedildi.

Hafız Burhan 1313 (M. 1897) de İstanbul'da doğmuştur. Babası tüfekçi Ahmed Bey, büyük babası Kadiri şeyhlerinden Necmeddin efendi'dir. Koca Mustafapaşa rüşdiyesinde okuduktan sonra "Muzikî Hümayun" a intisab etti. Hıfzını bilâhare ikmal etmiştir. Mukabele, Mevlid ve Mersiye okur; müezzinlik, zâkirlik ve hanendelik ederdi. Camilerde bilhassa "Âyetelkürsi" ve "Büyük Âmin" i muvaffakiyetle okurdu. Lâdinî musikiye de vukufu olan Hafız Burhan gür ve güzel bir sese mâlikti.

657 nci sahifenin 38 nci satırında kendisinden bahsedilen *Nathan Hafız Kemal* 17 nisan 1943 te vefat etti. Merkezefendi'de âile mezarlığına defnedildi.

Hafız Kemal, Kadiri meşayihinden *Hafız Mehmed Ârif efendi*'nin oğlu ve Diyanet işleri reisi değerli âlim *Şerefeddin Yalatkaya*'nın iki yez küçük kardeşidir.

Sesinin güzelliğiyle istihar eden Mehmed Ârif efendi, devrinin iyi Kur'an ve Mevlid okuyanlarındandı. Abdülbâkî efendi namında bir hocadan Kur'an hıfz etmiş ve on altı yaşlarında iken şehzadelikinde *Asdülhamid II.* in imamlığında bulunmuştu. Bilâhare Cerre meşayihinden Meşayih Mustafa camiiine imam ve hatib oldu. Maruf meşayihden Âlûsîzade Musullî Baba efendi'ye de intisab etmiş, sonra da Kadiriyeden hilâfe-i meşayihane almıştır.

Hafız Kemal 1300 (M. 1882) de doğdu. Bir müddet Davutpaşa

mülki ve Koca Mustafapaşa askerî rüşdiyelerinde okudu. Bay Tahir Olgun'la birlikte Babiâli'de bir müddet kitapçılık etti. Nâzıma Sultan'ın Ortaköy'deki sarayına daimî müezzin oldu. Babasının vefatı üzerine Cerrahpaşa camiine hatib oldu. Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi Celâleddin Dede'den sikke giydi. Bay Tahir Olgun'dan semâ' çıkardı. Bilâhare Kadiri tarikatine intisab etti. Paşababa dergâhi şeyhi Hayrullah Bey'den hilâfetname aldı. Romanya kiralı Karol tarafından tecdid edilen camiye imam ve hatib olarak gönderildi. Yıllarca orada kaldı. Son zamanlarda Rejiye intisab etmişti. Bay Şerefeddin Yaltkaya diyor ki:

"Kardeşim, Hâfız-ı Kur'an değildi. Fakat babamın ağzından kapmış ve kulaktan dolmaca güzel Kur'an okumakta bulunmuş idi. Onun için Hafız sanılırdı. Musikiyi babamız merhum Hafız Ârif efendi gibi sevk-i isti'dâd ile bilir idi. Gerçi Yenikapı Mevlevîhanesi kudümzadebaşısı *Ahmed efendi* merhumdan Na't-ı şerif ve bazı âyinler geçmiş ise de muhtelif makamları yekdiğerlerinden tefrik eden isimleri bile bilmezdi. Gerek babam ve gerek kendisi musiki yapar ve nağme icâd ederlerdi. Hattâ pederim hakkında musiki üstadlarından *Hacı Kîramî efendi* "Cerrahpaşa camiine gidip Hatib efendiden nağme toplamalı" dermiş. Bunlar musiki bilenler değil yapanlardan idiler."

662 nci sahifenin 27 nci satırındaki "tekkeri" kelimesi "tekkesi" olacaktır.

Na'tler ve Duraklar

— Bestekârı henüz meçhul olanlardan bir kısmı da gösterilmiştir —

No.	Makamı	Bestelenmiş şî'r'in ilk mısraı	Bestekârı	Sahife
1 —	Acem	Çün bahâr irüb seçerler sezb ü revnakgîr olur	Sepetçizade	88
2 —	Acem	Korkdum kıyamet gününden	—	—
3 —	Acem	Yine dil na'tini söyler Muham- med	—	—
4 —	Acem	Tende cânım canda cânânım- dır Allah Hu deyen	Hafız Post	92
5 —	Acem Aşîran	Lütfeyleyüb bir kez nazar ey- lerse ger sultânımız	Zekâi Dede	584
6 —	Acem Kürdi	Cemâlin pertevendâz-ı semâ, vât-il-ulâ	Kethudâ-yi Attar	552
7 —	Arazbar	Ey vücûdi nur-i mahz-ı mihr-i envâr-ı kadim	Bursalı Şerif	547
8 —	Arazbar	Derd-i Hak'ka tâlib ol dermâna irem dirsen	—	—
9 —	Bayatî	Bülbül-i şûrîdeyim gülden nasî- bim var benim	Nalizâde	324
10 —	Bayatî	Ben bu aşka düşeli Allah ile bilişeli	—	—
11 —	Bayatî	Nice bir uyursun uyanmaz mısın	Şikârîzade	520
12 —	Bayatî	Mecnûn'a sordular Leylâ nice oldu	—	—
13 —	Bayatî	Gelin behey kardaşlar bu dervişliğe	—	—
14 —	Bayatî	Yakdı aşkın nârı dilde bir çerâğ	—	—
15 —	Bayatî	Eyâ sen sanma kim senden bu güftârı dehan söyler	—	—
16 —	Bayatî	Anca zâr eyler kim şol bülbül eyler	—	—
17 —	Bayatî	Gaflet ile Hak'kı buldum deyenler	—	—
18 —	Bayatî Araban	Âşık olan ciğerin âteşe dağlar ağlar	—	—
19 —	Çargâh	Serây-i Lîmaallâhi gönüldür	Hasan Ağa	307
20 —	Dilkeş	Gel vücûdun perdesin kaldır ce- mâl-i yâri gör	—	—
21 —	Dilkeş	Behey bülbül nedir feryâd	—	—
22 —	Dilkeş	Yüzünden okunur Seb'ulmesânî yâ Resûlallah	—	—

No.	Makamı	Bestelenmiş şi'r'in ilk mısraı	Bestekârı	Sahife
23 —	Dügâh	Gâh gâh kendime gelirem	Hüseyin	389
24 —	Dügâh	Elâ ey gevher-i kân-ı risâlet	—	—
25 —	Eviç	Tahtgâh etti vücûdum şehrinî sultân-ı aşk	Yusuf Çelebi	275
26 —	Eviç	Ey güzeller güzeli derd ü ga- min aldı beni	Bursalı Şerif	547
27 —	Eviç	Dergeh-i Hak'dan beni dür eyle- di isyân-ı dil	Bursalı Şerif	548
28 —	Eviç	Dilhânesi mir'at-ı Hak	Şirüganî	197
29 —	Hicaz	Ehl-i derdin derdine dermân iken tekrâr-ı Hû	—	—
30 —	Hicaz	Kudûnüm rahmet-i zevk u sa- fâdır yâ Resûlâllah	—	—
31 —	Hicaz	Dilhânesi mir'at-ı Hak	Zekâi Dede	589
32 —	Hicaz	Senin âşıkların kılmaz nazar firdevs-i a'lâya	Hacı Ârif Bey	560
33 —	Hicaz	Aşkın kime yâr olur	—	—
34 —	Hüseyinî	Ey ledün mektebinin hâce-i üm- mî lâkabı	Nazim	301
35 —	Hüseyinî	Âşık olan ciğerin âteşe dağlar ağ'ar	—	—
36 —	Hüseyinî	Revân et eşg-i çeşmin ey gönül mâh-ı muharremdir	—	—
37 —	Hüseyinî	Benimdir pehlivan meydan be- nîmdir	—	—
38 —	Hüseyinî	Yürük değirmenler gibi dönerler	—	—
39 —	Hüseyinî	Âşık ma'sûka vâsil eyleyen Hû zikridir	—	—
40 —	Hüseyinî	Aşîran Hazret-i Hak'kın Habîbi sev- gili bir dânesi	—	—
41 —	Hüzzam	Matla'-ı nûr-i İlahîdir yüzün yâ Mustafâ	—	—
42 —	Hüzzam	Dost cemâlin görmeğe müştâk olan zikr eylesün	—	—
43 —	Hüzzam	Ey Habîb-i Kibriyâ vey matla'-ı nûr-i Huda	M. İzzet	545
44 —	Irak	Sürüb dergâhına rûy-i siyâhım	Akbaba imamı	262
45 —	Irak	Zülfün içre vechini cânâ çü pin- hân eyledin	—	—
46 —	Irak	Dildâde-i zülfün şehâ mahlûka bahş etmiş Hudâ	—	—
47 —	Irak	Gezer Ya'kub olan Yûsuf için ağlayı ağlayı	—	—
48 —	İsfahan	Senin aşkınla ey cânâ cihân ol- du bana zindan	—	—

No.	Makamı	Bestelenmiş şî'r'in ilk mısraı	Bestekârı	Sahife
49 —	Mâhur	Dermân arardım derdime derdim bana dermân imiş	Şirüganî	220
50 —	Mâhur	Noldun ağlarsın gönül bir bibe- del yârin mi var	Şirüganî	223
51 —	Mâhur	Eyleyen uşşâkı şeydâ dâimâ	Âhî	181
52 —	Mâhur	Gönülde cilveger nakş-ı hayâlin yâ Resûlallah	Zihni	181
53 —	Muhayyer	İki kaşın arasında çekdi hatt-ı üstüvâ (1)	Şirüganî	229
54 —	Muhayyer	Hazret-i Hak'kın Habibi sevgili bir dânesi	Zekâi Dede	596
55 —	Müsteâr	Şifâ-yi vasl kadrin hecr ile bîmâr olandan sor	Behlül	579
56 —	Nevâ	Varımı ben dosta verdim hânü- manım kalmadı	M. İzzet	545
57 —	Nevâ	Sad sadâ-yi âh ile geçdi zamanım âh ü vâh	—	—
58 —	Nevâ	Allah emriñ tutalım	—	—
59 —	Nevâ	Gerçek âşıklara salâ denildi	—	—
60 —	Nühüft	Halk içre bir âyineyim her kes bakar bir an görür	Şirüganî	237
61 —	Nühüft	Bizdedir genc-i mahabbet bizdedir cezb-i Hudâ	—	—
62 —	Püselik	Gönül olsun nevâlinle mutayyeb	—	—
63 —	Râhatülervah	Visâlinle idüb i'zâz ü ikrâm	Süleyman Rifat	323
64 —	Râhatülervah	Hak ayandır sır nihandır âbidâ gafil nedir	—	—
65 —	Rast	Yâ Habiballah Resûl-i Hâlik-i Yektâ Tüyi İtrî	—	176
66 —	Rast	Âftâb-ı subh-i mâ evhâ habib-i Kibriyâ	Yusuf Çelebi	277
67 —	Rast	Ben sanırdım âlem içre hiç bana yar kalmadı	Çâlâkzâde	365
68 —	Rast	Hak'dan gayrı sevgili külli ya- landır yalan	—	—
69 —	Sabâ	Her nefesde bir tecellî-i Hudâ ister gönül	—	—
70 —	Sabâ	Gelin ey âşıklar gelin	—	—
71 —	Sabâ	Nideyim sabr edebilsem dil ü can oda yanar	S. Abdullah	300
72 —	Sabâ	Derviş olan âşık gerek	—	—
73 —	Sabâ	Âçıldı şevk ile meydan kanı merdâneler gelsün	—	—

(1) Ali Şirüganî bu ilâhiyi "Irak durak" olarak ta bestelemiştir.

No.	Makamı	Bestelenmiş şi'r'in ilk mısraı	Bestekârı	Sahife
74 —	Sabâ	Ben dost ile dost olmuşam kim- seler dost olmaz bana	—	—
75 —	Sabâ Zemzeme	Melekler hâzır olmuştur niçün tevhide gelmezsin	Sadık	380
76 —	Segâh	Sürüb dergâhına rûy-i siyahım	Akbaba İmamı	262
77 —	Segâh	Ben bende buldum çün Hak'kı şekik ü güman nemdir benim	Tulûî	346
78 —	Segâh	Ey gönül gel Hak'ka giden râ- hı bul	Şirüganî	249
79 —	Segâh	Kim ki can vermez bu yolda pes niçün cânan diler	—	—
80 —	Segâh	Gülşen-i aşka düşen bülbülü ağ- lar gördüm	Bursalı Şerif	550
81 —	Segâh	Ey gönül bir derde düş kim anda derman gizlidir	—	—
82 —	Sûzidil	Ayağın tozunu sürme çekelden gözüme cânım	İsmail Dede	538
83 —	Şehnaz	Çeşm-i hasret dide-i eşgimi cey- hûn eyledi	Bursalı Şerif	551
84 —	Şehnaz	Âşinâ-yi aşk olandan âh ü zâr eksik değil	Şirüganî	253
85 —	Şehnaz	Aşk-ı yâre düş olaldan yârîmi gördüm ayan	M. İzzet	545
86 —	Şevk u tarab	Riyâz-ı ravzana bir andelibim yâ Resûlâllah	—	—
87 —	Şevk u tarab	Girandır çeşm-i dilde hâb-ı gaf- let yâ Resûlâllah	Selim III.	515
88 —	Tâhir	Cemî'-i derdlere derman Mu- hammed	—	—
89 —	Tâhir	Hazret-i kak'kın habibi sevgili bir danesi	—	—
90 —	Uşşak	Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi	Ali Şirugani	257
91 —	Uşşak	Menba'-ı ilm-i Hudâ'sın yâ Mu- hammed Mustafa	Bursalı Şerif	552
92 —	Uşşak	Tutalım Hak'kın emrini	—	—
93 —	Uşşak	Bu gün ol id-i ekberdir gelür kurbâna âşıklar	Döşekçizade	388
94 —	Uşşak	Bu nice derddir ki düşdü cânâ dermân istemez	—	—
95 —	Uşşak	Senin vasfın leb-i takrîre gelmez yâ Resûlâllah	Zekâî Dede	610

No.	Makamı	Beetlenmiş şi'r'in ilk mısraı	Bestekârı	Sahife
96 —	Uzzal	Düşdü cânâ âkıbet sevdâ-yi aşk (1)	Kalburcuzade	382
97 —	Uzzal	Kadem bas bezm-i uşşâka kerem kıl yâ Resûlâllah	—	—
98 —	Uzzal	Tıynet-i âdemde konmasa eğer sevdâ-yi aşk	Bursalı Şerif	552
* * *				
99 —	Bayatî	Ben dost hevâsına düştüm gayrı hevâ neme gerek	M. İzzet	544
100 —	Bestenigâr	Ya'kub ki ne hânkah ehli ne deyr	Abdülkadir Töre	703
101 —	Eviç	Mecnûn-i Hudâ olanı zencire çe- kerler	Döşekçizâde	387
102 —	Eviç	Bahâr oldu yine açıldı güller	Bursalı Şerif	548
103 —	Hüseyinî	Ey çerh-i sitemger dil-i nâlâna dokunma	Yeniköylü Hasan	—
104 —	Hüseyinî Pû- selik	Mürg-i Sidre şu'le-i dilhânemin pervânesi	Kâzım Uz	706
105 —	Müstear	Muhammed'den diğer yok vâsıl olmuş Kabekavseyn'e	Fehmi Tokay	710
106 —	Nühüft	Halk içre bir âyineyim her kes bakar bir an görür	Şirüganî	237
107 —	Nühüft	Benem Mansûr-i aşk hoş dâra geldim	İsmail Dede	537
108 —	Eviç	Mecnûn-i Hudâ olanı zencire çe- kerler	Döşekçizade	387
109 —	Eviç	Bahâr oldu yine açıldı güller	Bursalı Şerif	548

(1) Bazı menbalarda Hicaz olarak Kalburcuzade namına kayıtlıdır.

Mevlevî âyinlerini gösteren fihrist

No.	Makamı	Asrı	Bestekârı
1	Acem Aşiran	19	Hüseyin Fahreddin Dede
2	Acem Püselik	19	Nâsır Abdülbaki Dede
3	Bayatî	17	Köçek Derviş Mustafa
4	Bayatî Püselik	20	Zekâizade Ahmed Irsoy
5	Bestenigâr	18	Bursalı Mehmed Sadık
6	Bestenigâr	19	İsmail Dede
7	Çargâh	18	Nâyî Osman Dede
8	Dilkeşide	20	Ahmed Avni Konuk
9	Dügâh	16	Bestekârı meçhul
10	Dügâh	19	Hacı Faik Bey
11	Dügâh	19	Celâleddin Dede
12	Ferahfezâ	19	İsmail Dede
13	Ferahnâk	19	Müezzinbaşı Rifat
14	Hicaz	18	Nâyî Osman Dede
15	Hicaz	18	Vardakosta Ahmed Ağa
16	Hicaz	19	Künhî Abdürrahim Dede
17	Hicazeyn	18	Hafız Şeydâ Dede
18	Hicazkâr	19	Manisalı Mustafa Câzım
19	Hüseyinî	16	Bestekârı meçhul
20	Hüseyinî	19	Musullu âmâ Hafız Osman
21	Hüseyinî Aşiran	19	Ali Aşki Bey
22	Hüzzam	19	İsmail Dede
23	Irak	18	Hafız Şeydâ Dede
24	İsfahan	19	Nâsır Abdülbaki Dede
25	İsfahan	18	Hafız Şeydâ Dede
26	İsfahan	19	İsmail Dede
27	İsfahan	19	İsmet Ağa
28	İsfahan	19	Yahya ef. dergâhı zâkir başısı
29	İsfahan	19	Zekâî Dede
30	Karcıgar	19	Bolahenk Nûri Bey
31	Karcıgar	20	İzmirli Râkım
32	Mâhur	19	Ahmed Ârif Hikmetî Dede
33	Mâye	19	Zekâî Dede
34	Müstear	19	İsmet Ağa
35	Müstear	20	Zekâizade Ahmed Irsoy

36	Nevâ	19	İsmail Dede
37	Nev eser	19	Müezzınbaşı Rifat Bey
38	Nihâvend	18	Vardakosta Ahmed Ağa
39	Nühüft	19	Künhi Abdürrahim Dede
40	Nühüft	19	Kudümzen Hafız Ali Dede
41	Nühüft	19	Eyüplü Hüseyin Dede
42	Pençgâh	16	Bestekârı mechul
43	Püselik	19	Bolahenk Nuri Bey
44	Püselik âşiran	19	Ahmed Avni Konuk
45	Râhatülevah	19	Ahmed Hüsameddin Dede
46	Rast	18	Nâyî Osman Dede
47	Rûy-ı Irak	20	Ahmed Avni Konuk
48	Sabâ	18	Vardakosta Ahmed Ağa
49	Sabâ	19	İsmail Dede
50	Sabâ Püselik	19	İsmail Dede
51	Sabâ Zemzeme	19	Zekâî Dede
52	Segâh	18	Itri
53	Sultanî yegâh	20	Kâzım Uz
54	Sûzidil	19	Zekâî Dede
55	Sûzidilâra	19	Sultan Selim III.
56	Sûznak	19	Hacı Hâşim Bey
57	Sûznak	19	Zekâî Dede
58	Sûznak	19	Selânikli Derviş Necib
59	Şehnaz	19	Hacı Hâşim Bey
60	Şetaraban	19	Mustafa Nakşî Dede
61	Şetaraban	19	Neyzen Salih Dede
62	Şevku tarab	19	Ali Nutkî Dede
63	Uşşak	18	Nâyî Osman Dede
64	Yegâh	19	Tanburi Kâmil efendi
65	Yegâh	19	Derviş Abdülkerim
66	Yegâh	20	Rauf Yekta

Asır

H. 9-10	(Milâdi 15-16)	—
H. 11	(Milâdi 17)	—
H. 12	(Milâdi 18)	—
H. 13	(Milâdi 19)	—
H. 14	(Milâdi 20)	—

âyin adedi

3
1
12
42
8

66

Şiir ve şairleri gösteren fihrist

— A —

1 —	Benem ol aşk bahresi denizler hayran bana	(Yunus)	57
2 —	Bir pâdişâha kul ol kim mülkü zâil olmaz ola	(Hüdayî)	64
3 —	Kuldan sana lâyrk nola	(Hüdayî)	65
4 —	Kad eşrakat - id - dünyâ min nûr-i humayyânâ	(Mevlânâ)	71
5 —	Devr edüb geldim cihâna yine bir devrân ola	(M. Niyazî)	89
6 —	Zerre-i mihrinle olsun hâne-i dil rûşenâ	(Reşid)	91
7 —	Ey Habiballah Muhammed Mustafâ	(Abdülhay)	92
8 —	Ey Habib-i Mustafâ vü Müctebâ	(Fethî)	95
9 —	Gider hüznü İlahî eyle mesrûr Keremlerle atâlar eyle Mevlâ	(Abdülhay)	97
10 —	Ey çerh-i dun nettim sana	(Mısri)	98
11 —	Uyan gözün aç durma yalvar güzel Allah'a	(Mısri)	100
12 —	Fazl-ı Hak kullara her ân olsa	(Abdülhay)	101
13 —	Ey mubârek mâh-ı garrâ-yi dirahşan merhabâ	(Abdi Paşa)	102
14 —	Kimde ki aşk-ı İlahî nâle vü efgan ola	(Nakşi)	114
15 —	Bir âşık-ı nâlânımın yâ Muhammed yâ Mustafâ	(Himmetzade)	173
16 —	Ey Allahım beni senden ayırma	(Eşrefoğlu)	173
17 —	Hatm-i cem'-il- mürselinin fahridir fakr ü fenâ	(Mısri)	183
18 —	Müstâğraf oldum lütfuna	(S. Mustafa II)	186
19 —	Yâ İlahî âsitânın hasteye dâr-üş-şifâ	(Fenayî)	194
20 —	Devrân odur kim devrini devr-i felek bilmez ola	(M. Niyazî)	199
21 —	Her tarîkın virdi vardır bûlbüle gül verdi Hudâ	(Halimî)	199
22 —	Derd-i aşka düşmeyen dermâne olmaz âşinâ	(Şemsi)	201
23 —	Cümle işim ayn-ı hatâ	(İsa Mahvî)	208
24 —	Kad eşrakatid - dünyâ biş - Şems-i ve Mevlânâ	(M. Niyazî)	210
25 —	Zerreler zâhir mi olurdu âftâbı olmasa	(M. Niyazî)	212
26 —	İki kaşım arasında çekdi hatt-i istivâ	(M. Niyazî)	218
27 —	Rûh-i pâk-i Mustafâ'ya etmişim cânım fedâ	(S. Mustafa II)	221
28 —	Geldik kapuna ey Hudâ	(Mahvî)	226
29 —	Genc-i aşkı ister isen dil-i vîranda ara	(Tâlib)	230
30 —	Sende doğmuşdur Muhammed Mustafâ	(Nûri)	230
31 —	Yandım yakıldım ben nâr-ı aşka	(Süleyman)	232
32 —	Ey hakikat erenleri... Dostdan haber verin bana	(Üftade)	236
33 —	Bahr içinde katreyim bahr oldu hayran bana	(Mısri)	236
34 —	Yandım kül oldum aşk meydanında	(Tâlib)	240

35 —	Ey gafil uyan rihlet-i nâgâhı unutma	(Şemsi)	249
36 —	Ey gönül gel gayrıdan geç aşka eyle iktidâ	(Misri)	250
37 —	Ey Habîb-i hazret-i Hallak-ı âlem Mustafâ	(Nazmi)	259
38 —	Ey tarikat erenleri... Dostdan haber verin bana	(Fenayî)	263
39 —	Yâ erham - el - halaika aslih ümûrena	(Ebüssuud)	265
40 —	Habs için geldi gelüb ıtlak ile ferman bana	(Misri)	268
41 —	Zehî kenz-i hafâ kândan gelür her var olur peydâ	(Misri)	272
42 —	Ey şehinşâh-ı serfir-i enbiyâ vü evliyâ	(Enveri)	273
43 —	Kâkül-i Fahr-ı cihan nahl-i gülistandır bana	(İ. Nakşi)	274
44 —	Merhabâ ey ma'den-i sidk u safâ	(Lütfi)	276
45 —	Âftâb-ı subh-i Mâ evhâ Habîb-i Kibriyâ	(Nazîm)	277
46 —	Merhabâ ey şu'le-i âyine-i sırr-ı Hudâ	(Nakşi)	277
47 —	Ben dost ile dost olmuşam kimseler dost olmaz bana	(Yunus)	292
48 —	Buldu teşrifinle diller incilâ	(Vahyî)	295
49 —	Ey cemâlin pertevendâz-ı semâvât-ı ulâ	(Fazlî)	301
50 —	A'lem-i cem'ül - verâ Seyyidinâ Mustafâ	(Hilmi)	307
51 —	Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed Mustafâ	(Nasuhî)	319
52 —	İşimiz subh u mesâ cürm u hatâ	(Adli)	325
53 —	Mir'ât-ı dilin jeng-i sivâ etse mugattâ	(Sahvî)	339
54 —	Budur derdim cüdâ düşdüm elimden	(Mahvî)	346
55 —	Yâ İlâhî kıl bize lütf u atâ	(Hasibi)	352
56 —	Tende cânım canda cânânım Muhammed Mustafâ	(Abdüssamed)	355
57 —	Pâk eyle gönül çeşmesini tâ durulunca	(Lâmekânî)	359
58 —	Tire kalurdu gönül nûr-i cenâbı olmasa	(Himmetzâde)	367
59 —	Ey şeh zen-i dünyânın gel âline aldanma	(Niyazî)	368
60 —	Sende doğmuştur Muhammed Mustafâ	(A. Nuri)	374
61 —	Ey kerem kânı Muhammed Mustafâ	(Hakkî)	383
62 —	Katre aşkım ummân oldu dalan gelsün bu meydâna	(Hikmetî)	383
63 —	Dildâde-i zülfün şehâ	(Ali Paşa)	387
64 —	Nedir bu katrelerde bahr-i ummân olduğun cânâ	(Sezayî)	388
65 —	Arz et cemâlin göreyim ey mâh-i tâban Mustafâ	(Muhyî)	389
66 —	Ey cemâl-i Hak'ka tâlib teveccüh eyle Mevlâ'ya	(Azizî)	391
67 —	Durman yanalım âteşi aşka	(Hayâlî)	393
68 —	Merhabâ ey nesl-i pâk-i nûr-i Yezdan merhabâ	(S. Seyfullah)	517
69 —	Nice bir uyursun uyanmaz mısın Göçtü kervan kaldık dağlar başında	(Yunus)	520
70 —	Estağfirullah - el - azîm mürâyinin işlerine	(S. Seyfullah)	522
71 —	Doğdu nûrun âleme verdi ziyâ	(Hakkî)	528
72 —	Olmayıcak senden atâ kul neylesün yâ Rabbenâ	(Hüdayî)	531
73 —	Ey derde dermân isteyen yetmez mi derd derman bana	(Niyazî)	536
74 —	Ey Habîb-i Kibriyâ vey matlâ-i nûr-i Hudâ	(Mustafa İzzet)	545
75 —	Menba'-i ilm-i Hudâsın yâ Muhammed Mustafâ	(Hakkî)	552
76 —	Meded Allah sana sundum elimi Bizi ol dost Muhammed'den ayırma	(Ümni Sinan)	556
77 —	Kible-i ehl-i safâ oldu cenâb-ı Mustafâ	(Rıza)	559

78 —	Senin âşıkların kılma zehir nazar firdevs-i a'lâye	(Âşık Paşa)	560
79 —	Gelin gidelim Allah yoluna	(Yunus)	563
80 —	Merhabâ ey Fahr-i âlem merhabâ	(Âdile Sultan)	564
81 —	Mahrem-i zât-ı Hudâ'sın yâ Muhammed Mustafâ	(Sâdik)	566
82 —	Şâh-ı iklim-i risâlettir Muhammed Mustafâ	(Selâmi)	578
83 —	Yandı bu cânım külhân-ı aşka	(Ş. Muhyeddin)	578
84 —	Aldanma dünyâ varına	(Sâbit)	581
85 —	Beni gamdan halâs eyle Kerem senden meded Mevlâ	(Hakkî)	583
86 —	Hüsn-i zâtiye ezelden oldu âdem mübtelâ	(Hakkî)	586
87 —	Yâ Seyyidi işfa' lenâ	(Fevzi)	592
88 —	Andelib-i bağ-ı hicrân olmuşam yâ Rabbenâ	(Şeyh Kâmil)	593
89 —	Ne bahtlı ol kişiye ki okuduğu Kur'an ola	(Yunus)	594
90 —	Mâil olma dünyeye çün bivefâdır bivefâ	(Hakkî)	601
91 —	Zât-ı mir'ât-ı Hudâ'sın yâ Muhammed Mustafâ	(Kâmil)	605
92 —	Gel olunmakta tilâvet âşkan Mevlid-i pâk-i Muhammed Mustafâ	(Fevzi)	609
93 —	Müjde kıldı dillere bân-i sabâ	(Hakkî)	616
94 —	Âlemlerin icâdına oldu sebep aşk-ı Hudâ	(Himmat)	622
95 —	Ey vücûd etvârına cevân Habîb-i Kibriyâ	(Abdülkerim Ruhî)	623
96 —	Sadr-ı bezm-i nûr-i âlem ey Habîb i Kibriyâ	(Nasuhî)	677
97 —	Ey olan mi'râc burhân-ı ulüvv-i şân sana	(Fuzulî)	678
98 —	Ey Fâtıma ey Fâtıma	(Yunus)	690
99 —	Ezelden âşıkım ben Muhammed Mustafâ'ya	(Samih Rifat)	685
100 —	Sözün sirâyet etse bu nefsi-nâmurâda	(S. Seyfullah)	703
101 —	Farzdır şer'an mahabbet hânedân-ı Mustafâ'ya	(Hayrullah Yalım)	710

— B —

102 —	İdelim cân ile Mevlâyı matlab	(Gafurî)	87
103 —	Cism ü cânı nâr-ı hasret yaktı vü etti harâb	(Fethî Abdülkerim)	200
104 —	Yâ Habîballah kaçan kalkar cemâlinde nikab	(Abdülhad Nuri)	217
105 —	Didemiz görsün cemâlin dembedem bî irtiyâb	(Hâkî)	219
106 —	Cürm ile isyan zulm ile tuğyan Cümleyi yeksan kapladı yâ Rab	(Hüseyn)	234
107 —	Nûr-i Fahr-i âleme bir zerre olmaz âftâb	(Nakşî)	275
108 —	Çekmeye ekdâr-ı dünyâda netice ıztrâb	(Selim)	287
109 —	Gönül olsun nevâlinle mutayyeb	(Vahyî)	300
110 —	Aç gözün dildâre bak ref'oldu yüzünden nikab	(Niyazî)	353
111 —	Gönlümüz her an sendedir yâ Rab	(A. Nuri)	373
112 —	Aceb bu benim cânım azâd ola mı yâ Rab	(Yunus)	376
113 —	Fahr-i âlem mahrem-i râz olduğu şebdir bu şeb	(Nazîm)	519
114 —	Aşkın ayan oldu bana Hayrette kaldım ben garîb	(Hakkî)	527
115 —	Îlâhî koma benlik bende yâ Rab	(S. Seyfullah)	556
116 —	Fahr-i âlem Mustafâ'nın doğduğu şebdir bu şeb	(A. Nesib)	569

— Ç —

117 — İlahî lûtf u rahmet kapusun aç	(Abdülahad Nuri)	106
118 — Can bu elden göçmeden cânânı bulmazsa ne güç	(Niyazi)	357
119 — Zâhidâ dem urma aşkdan kapuyu kaktım mı hiç	(Himmet)	364
120 — Eyâ Sünbül bana aşk kapısın aç	(Rıza)	619

— D —

121 — Yağmaya verme neş'eni aşk ile durma dol meded (Nasuh Paşazade)		72
122 — Derûn-i âşika hâletfezâdır halka-i tevhîd	(Nazmî)	90
123 — Behey bülbül nedir feryâd	(Hüdayî)	103
124 — Zulmet-i hecrinde bidâr olmuşam yâ Rab meded	(Mısrî)	106
125 — Âlemler müştak sana şefî' ol yâ Muhammed	(Yunus)	108
126 — Sahn-ı sırrın kil mutahhar kalmasun illâ Ahad	(Hâki)	192
127 — Ol Allahımın sevdiği Muhammed canım Muhammed	(Yunus)	244
128 — Bir aşk-ı pâk ihsân ede... Ol kadir ü Hayy ü Vedûd	(Hüdayî)	261
129 — Aç gözün gafletten uyan... Gel tevhîd edelim tevhîd	(Sadık)	271
130 — Mahbûb-i Hudâ zât-ı şerefbâr-ı Muhammed	(Nazmî)	288
131 — Bir ismi Mustafâ bir ismi Ahmed	(Musa)	302
132 — Cemî'i derdlere derman Muhammed	(S. Seyfullah)	305
133 — Canım kurbân olsun senin yoluna		
Adı güzel kendi güzel Muhammed	(Yunus)	306
134 — Firkat cehennemden eşed	(Hüdayî)	561
135 — Mazharısın Kibriyâ'nım, ey cemâl-i Hû Ahad	(Nasûhî)	326
136 — Bir gece yatur iken ben gaflet ile		
Uyuma der bana Sultan Muhammed	(Yunus)	525
137 — Yâ vâsi'-al-mağrîfet Hâlime senden meded	(Hakki)	592
138 — Ben harâbât ehliyim yokdur kararım tâ ebed	(Hakki)	599
139 — Cümle hevâlardan geçür Mevlâ meded	(Hakki)	614
140 — Yâ vâsi'al- mağfîret Hâlime senden meded	(Hakki)	614
141 — Tulû' etse gönülden nûr-i tevhîd	(Hakki)	615
142 — Yâ Rab garîb ü bîkesim senden meded senden meded	(Hakki)	615
143 — Bahr-i aşkda bikarârım yâ Resûlallah meded	(Hakki)	616
144 — Aşkın tende cânıdır tevhîd	(Hakki)	616
145 — Tâlib-i Hak'ka gerek bir pîre ancak istinâd	(Hakki)	696
146 — Kutb-i âlemdir cenâb-ı Nakşbend	(Rıza)	699

— E —

147 — Çalabım bir şar yaratmış iki cihan aresinde	(Hacı Bayram)	20
148 — Micmer-ı kalbin pür idüb ahker-i tevhîd ile	(Gafurî)	86
149 — Uyan gafletten ey nâim Hak'ka yalvar seherlerde	(Mısrî)	97
150 — Yâ Rabbi lisânımın ezkârımı aşk eyle	(Şemsi)	103
151 — Yandı gönülden mâsivâ çün nâr-ı zikrullah ile	(Adli)	105
152 — Dönmek ister gönüm cümle sîvâdan		
Dönelim âşıklar Mevlâ derdiyle	(Mısrî)	191

153 — Şeb-i târik-i gayretten geçüb rûz-i visâl iste	(Hafız)	211
154 — Dönmek ister gönüm cümle sivâdan Dönelim âşıklar Mevlâ derdiyle	(M. Niyazi)	218
155 — Âşık iver cânını dildâre kurbân etmeğe	(Himmet)	225
156 — Ahvâl-i serencâmım bu sâate irince	(Mısri)	228
157 — Yandı gönülden mâsivâ çün nâr-ı zikrullah ile	(Adli)	239
158 — Ben ol dürr-i maânîyim ki sığmam heft deryâye	(Nutki)	239
159 — Düşeli aşkın bu cânım eline	(Eşrefoğlu)	245
160 — Cemâlin nûruna nisbet cihan şemsi değil zerre	(Şemsi)	247
161 — Âşıkları handân eden Sinâniler derler bize	(Fenâyi)	256
162 — Serâ-yi aşka gir sofî temâşâ - yi cemâl eyle	(Yahya)	265
163 — İki cihan sultânımın Doğduğu ay geldi yine	(Hüdayi)	267
164 — Yeter oldun fenâ bâğında nâlân Yürü bülbül yürü dost ellerine	(Hüdayi)	288
165 — Behey kardeş Hak'kı bulam mı dersin Hak'ka yarar amel işlemeyince	(Yunus)	296
166 — Bu gönüm şehrinı seyrân ederken Dedi sırrım bana seyrân içinde	(Kemter)	300
167 — Ey bülbül-i nâlende	(Sezayi)	307
168 — Mâhest nemidânem hurşid-i ruhat yane	(Mevlâna)	317
169 — Çü kânım lâmekândır bimekândır bu mekân içre	(A. Nuri)	333
170 — Yâ Rabbi kerem eyle	(Mahvi)	336
171 — Gaflette olan gönüm gel Hak'ka niyaz eyle	(Mahvi)	342
172 — Bu şeb hurşid-i evreng-i risâlet geldi dünyâye	(Refî')	344
173 — Tâ dil verelden Sünbül'e Sünbüliler derler bize	(Fahri)	347
174 — Ermek istersen eğer ünsiyete	(Himmetzade)	347
175 — İdelim cevân kılalım seyran Mest olub hayran Şeyh eşiğinde	(Yunus)	351
176 — Hak lûtfuna mazhar olan Sünbüliler derler bize	(Fahri)	358
177 — Hurşid-i ruhınle dil benzer gibi biryâne	(Mevlânâ)	361
178 — Âlemler nûra gark oldu Muhammed doğduğu gece	(Yunus)	365
179 — Yâ İlahî ara yerde kalmışam noxsân ile	(Himmet)	369
180 — Gelberu seyr-i kerâmet isteyen hâl üstüne	(Ümmî Sinan)	378
181 — İlahî abd-i âsiyem kerem eyle kerem eyle	(Hakkî)	382
182 — Hil'at-i vaslın giyür yâ Rab bu müştâk üstüne	(Hakkî)	383
183 — Ey pâdişâh-ı zülkerem Lûtf eyle bu biçâyeye	(Hakkî)	386
184 — Ey âşık-ı dildâde gel nûş edelim bâde	(Sezayi)	395
185 — Kalbini bâğ-ı cinân et ravza-i tevhid ile	(Niyazi)	514
186 — Ben yürürem yane yane	(Yunus)	529
187 — Ey âşık-ı dildâde	(Yunus)	529
188 — Yâ Rabbi aşkın ver bana Hû deyeyim döne döne	(S. Seyfullah)	535
189 — Mevlâm senin âşıkların devrân ederler hû ile	(Hüdayi)	544
190 — Ey Hak yolunun dervîşi Gel yanalım senin ile	(Hakkî)	549
191 — Nedir derdin senin bu mâtemin ne	(Şakir)	550
192 — Eyâ gafil aç gözünü bir bak bu dünyâ hâline	(Eşrefoğlu)	557
193 — Dilhânesi pür nûr olur Envâr-ı zikrullah ile	(Sultan Ahmed I.)	575

194 —	Yine yaz ayları geldi.. Söyle âşık derdli söyle	(Yunus)	618
195 —	Aşkınla yâ Rab behreyâb eyle	(Râzî)	618
196 —	İntisâbım tâ ezeldendir cenâb-ı Ahmed'e	(Sadi)	623
197 —	İlâhî Azrail cânım alınca Canımı tez veren kullardan eyle	(Nasuhî)	680
198 —	Gönül mazhardır envâr-ı cemâle	(Nasuhî)	682
199 —	Gider şekk ü inkârı tevhide gel tevhide	(Hüdayî)	688
200 —	Ey âşık-ı sâdıklar tevhide gel tevhide	(S. Seyfullah)	704
201 —	Âlemlerin sultânı inâyet eyle bize	(S. Seyfullah)	704

— H —

202 —	Kudûmun rahmet-i zevk u safâdır yâ Resûlâllah	(Hüdayî)	60
203 —	Câhidü fillâhî yâ ehle-s-salâh	(Hüdayî)	66
204 —	Gönül pervâne-i bezm-i visâlin yâ Resûlâllah	(Sütçüzade Hafız)	82
205 —	Garîk-ı bahr-i isyân ü hatâyım yâ Resûlâllah	(Nazmî)	82
206 —	İlâhî zulmet-i cürm ile doldum		
	Nedâmet eyledim estağfirullah	(Himmat)	83
207 —	Mey-i aşkınla sermet ü harâbım yâ Resûlâllah	(Sütçüzade Hafız)	84
208 —	Şifâ-yi derd-i dildir âsitânım yâ Resûlâllah	(Lütfî)	88
209 —	Gönül bigânelerle âşınadır yâ Resûlâllah	(Nailî)	92
210 —	Vücûdun dürr-i nâyâb-ı safâdır yâ Resûlâllah	(Fasihî)	94
211 —	Cemâlin gülşen-i feyzü atâdır yâ Resûlâllah	(Şerifî)	102
212 —	Umarım senden lütf ile ihsan		
	Ma'bûdum Allah maksûdum Allah	(Abdülhay)	104
213 —	Hevâ-yi nefse cânım mübtelâdır yâ Resûlâllah	(Mustafa Paşa)	110
214 —	Derûnun mahzen-i râz-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah	(Nakşî)	111
215 —	Gönülde cilveger nakş-i hayâlin yâ Resûlâllah	(Zihni)	181
216 —	Karîn-i bezm-i erbâb-ı hevâdır ya Resûlâllah	(Sütçüzade Hafız)	190
217 —	Vücûdun şem'-i pür nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah	(Hafız)	190
218 —	Cemâlin matla'-ı şems-i hidâyet yâ Resûlâllah	(Nahifî)	196
219 —	Sensin evc-i risâletin mâhı Can fedâ sana yâ Resûlâllah	(Nahifî)	196
220 —	Garîk-ı bahr-i isyân ü hatâyım yâ Resûlâllah	(Nazmî)	208
221 —	Çünkü bildin cümle şeyde Hak müessir gayri yok	(İsa Muhvi)	214
222 —	Cemâlin pertev-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah	(Fethî)	216
223 —	Ruhindir nüsha-i pâk-i melâhat yâ Resûlâllah	(Himmatzade)	220
224 —	Zuhûr-i kâinatın ma'denisin yâ Resûlâllah	(Mısri)	226
225 —	Dil ü can hiç karâr etmez Tecelli eyle yâ Allah	(Yakub)	231
226 —	Bu gülşende hezâr-ı bî nevâyım yâ Resûlâllah	(Nahifî)	242
227 —	Bıraktım aşkın ile nâm ü ârım yâ Resûlâllah	(Mahvî)	254
228 —	Bu can teşne visâl-i hazretine		
	Efendim hâlikim ma'bûdum Allah	(Recai)	254
229 —	Halâs eyle dili kayd-ı sivâdan		
	Kerem eyle inâyet ıssı Allah	(Hamdî)	260
230 —	Vücûdun devlet-i cân ü cihandır yâ Resûlâllah	(Hakkî)	270
231 —	Cemâlin nûrunun âşklarına		
	Kerem eyle kerem sultânım Allah	(Nuri)	270

232 — Şeriat büstânının gülüsün yâ Resûlâllah	(İzzî)	276
233 — Kudümün bâis-i ayn-ı saâdet yâ Resûlâllah	(Hubbî)	279
234 — Derûnum âteş-i aşkınla yandır yâ Resûlâllah	(Sezâyî)	282
235 — Gönül yüz sürmek ister hâkipâyeye yâ Resûlâllah	(Vahyî)	286
236 — Okunsun dergehinde arzihâlim yâ Resûlâllah	(Nafiz)	286
237 — Düşelden derdine yoktur kararım yâ Resûlâllah	(Kenzi)	287
238 — Habibisin cenab-ı Kibiriyâ'nın yâ Resûlâllah	(Fahrî)	289
239 — Düşelden derdine yokdur kararım yâ Resûlâllah	(Kenzi)	293
240 — Cebinin âyet-i nûr-i Hudâ'dır yâ Resûlâllah	(Medhî)	321
241 — Gönüller ârzümend-i visâlin yâ Resûlâllah	(Vahyî)	333
242 — Bihamdillah direm Allah alub aklımı fikrullah	(Şems-i Tebrizî)	334
243 — Hudâyâ keşti-i cürm içre kaldım Nedâmetle müdâm estâğfirullah	(Mehvî)	335
244 — Cemâlin âleme mihr-i münevver yâ Resûlâllah	(Sahvî)	338
245 — Cemî'-i enbiyânın efdâlisin yâ Resûlâllah	(Vesim)	339
246 — Ruhin gülzâr-ı firdevs-i ezeldir yâ Resûlâllah	(Vahyî)	339
247 — O kim aşkınla pür derd ü elemdir yâ Resûlâllah	(Vahyî)	340
248 — Geçelim bu hevâ ile hevesden Diyelim sıdk ile estâğfirullah	(Himmet)	346
249 — Ez cân ü dil peygambere âşik isen sallû aleyh	(Fahrî)	351
250 — İnâyet eyle kıl nazar Kerim Allah Rahim Allah	(Himmetzâde)	360
251 — Mefâtih-ül-hüdâ oldu hilâlin yâ Resûlâllah	(Kenzi)	376
252 — Yüzünden okunur Seb'ulmesânî yâ Resûlâllah	(Hakkî)	380
253 — Mahall-i feyz-i rahmet oldu ravzan yâ Resûlâllah	(Hakkî)	385
254 — Dilim firkat gamına mübtelâdır yâ Resûlâllah	(Hakkî)	286
255 — Göre'den yüzünü akl ü şuûrum târ ü mâr oldu	(Kenzi)	390
256 — Tulû' etti dile şems-i hakikat Şerefledik bugün elhamdülillâh	(Eşrefoğlu)	394
257 — Reh-i aşkında bî sabr ü şikibim yâ Resûlâllah	(Nazim)	514
258 — Girandır çeşm-i dilde hâb-ı gaflet yâ Resûlâllah	(Nazim)	515
259 — Aşkınla yandır sultânım Allah	(Zekâî)	534
260 — Ey derdlilerin derdine dermân eden Allah	(Hüdayî)	543
261 — Cemâlin pertev endâz-i cihandır yâ Resûlâllah	(Hakkî)	552
262 — Nesîmin esti gülzâr-ı cihâne yâ Resûlâllah	(Hakkî)	553
263 — Aşkın ile âşiklar yansun yâ Resûlâllah	(Yunus)	585
264 — Şâh-ı iklim-i risâlet hem muazzam pâdişah	(Ulvi)	592
265 — Tevbe edelim zembimize tübtü ilâllah	(Şeyh Kâmil)	600
266 — Sâlike olmaz ayan ilm-i hakikat miftâh	(Hakkî)	608
267 — Bir muazzam pâdişahsın ki kulundur cümle şâh	(Selâmî)	610
268 — Senin vasfın leb-i takrîre gelmez yâ Resûlâllah	(Salâhî)	610
269 — Gelin diyelim şevk ile lâilâhe illâllah	(Hüdayî)	612
270 — Tanrımız tek bir İlâh	(Ziya Gök Alp)	694
271 — Cenâb-ı hazretinden oldu ihsan Fekultü şâkiren elhamdülillâh	(Fethî)	238

— I —

272 —	Cemi'-i enbiyâlardan Muhammed cümlelinin şahı	(Eşrefoğlu)	89
273 —	Nâr-ı aşka yanmayanlar nûr-i Rahmân bulmadı	(Himmet)	201
274 —	Nazarın pâk ise aldın nazarı	(Himmet)	203
275 —	Uyub emmâreye ettim cihanda bunca evzârı	(Himmetzade)	232
276 —	Aşk-ı Hak her kimin olsa yârı	(Nûri)	233
277 —	Şolar kim dost elinden içti câmı	(Eşrefoğlu)	320
278 —	Karârım yokdur ey dilber görelden sen dilârâyı	(Eşref-i sanî)	322
279 —	Uyan behey gafil hâb-ı gafletten Ömrün geldi geçti haberin varmı	(Himmet)	327
280 —	Der idim gül yüzüne olsa gülün gözü kaşı	(Ruşenî)	327
281 —	Evliyânın kelâmı söylenmesin kalsın mı	(Yunus)	348
282 —	İçmeyen lâ'lin şerâbın merd-i meydân olmadı	(Nakşi)	360
283 —	Ben sanurdım âlem içre hiç bana yar kalmadı	(Niyazî)	365
284 —	Aşk ile ol âşıkı sıdk ile ol sâdıkı	(Eşrefoğlu)	393
285 —	A gönül neylersin sen bu cihanı	(Hakîki)	519
286 —	Mevlâm senin cehennemim oduna Birligin birleyen kullar yanar mı	(Yunus)	521
287 —	Ey gönül güş eyle gel âşıkların güftârını	(Niyazî)	538
288 —	Varımı ben dosta verdim hânümânım kalmadı	(Ahmed)	545
289 —	Taştı rahmet deryâsı	(Yunus)	565
290 —	Ey derdîmin dermânı	(H. Faik Bey)	566
291 —	Aşk bazîrgânı sermaye canı	(Yunus)	573
292 —	Varımı ben aşka verdim hânümânım kalmadı	(Hakkî)	613
293 —	Sevelim hazret-i Mevlânâ'yı	(Bâki Dede)	688

— I —

294 —	Cümlelinin mahbûbu sensin ey habîb-i ezeli	(Muhyî)	57
295 —	Açıldı çün bezm-i Elest devr eyledi peymânesi	(Hüdayî)	61
296 —	Zühdünü ko aşka düş ehl-i cinân itsün seni	(Mısri Niyazî)	74
297 —	Ey aceb bilsen nedir yâ Rab bu derdin çâresi	(Eşrefoğlu)	75
298 —	Zıyâlar verdi nûriyle dil ü câna seher zikri	(Nefes anbarı Osman)	76
299 —	İdüb âşklara in'âm-ı küllî	(Abdülahad Nuri)	87
300 —	Sâllallahu alet tihâmî	(Şah Veli Askerî)	99
301 —	Tâlib-i Hak'kın devvâsı derddürür sermayesi	(Mısri)	101
302 —	Müyesser eyledim aşkı Şükür yâ Rabbi yâ Rabbi	(Abdülahad Nuri)	105
303 —	Tutmadım ben sünnetini şerrisârım yâ Nebî	(Ömer Ruşenî)	109
304 —	Habibullah cihana can değil mi	(Abdülahad Nuri)	111
305 —	Ey cemâl-i Hazret-i Hak'kın Habîb-i ekremi	(Nakşi)	113
306 —	Yâ Habiballah Resûl-i hâlik-ı yektâ tüyi	(Mevlâna)	176
307 —	Çün doğub tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi	(Ruşenî)	176
308 —	Kim ki feyz-i Hak'kın olmak isteye peymânesi	(Nazmî)	180
309 —	Sırr-ı tevhîd ile sırrım âşinâlık eyledi	(Lâtif)	180
310 —	Aşkın aldı beni beniden Mevlâm seni isterem seni	(Yunus)	192
311 —	Bir beñ değil seni seven cümle âlemdir sevici	(Eşrefoğlu)	210

312 —	Bir yüze duş oldu gözüm yüz bin anın divânesi	(M. Niyazî)	211
313 —	Yeter yandım firâkın âteşine		
	Tecellî eyle sultânım tecellî	(Fethî)	227
314 —	Nice bir besleyesin bu kadd ü kameti	(Yunus)	240
315 —	Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân olan anlar bizi	(Mısri)	247
316 —	Şermısâr etme Hudâyâ rûz-i mahşerde beni	(S. Mustafa II)	252
317 —	Müsehhar emrine hep cümle eşyâ		
	Senindir kul senindir hükm efendi	(Hüdâyi)	257
318 —	Cânı süzân eyledi fikr-i celâlin külhani	(Enis)	259
319 —	Bu vücûdum şehrinî yakdı firâkın âteşi	(Abdülhay)	284
320 —	Sana ey şâh-ı rusûl uymayanın bitmez işi	(Nâli)	284
321 —	Rûm'da Acem'de âşık olduğum		
	Yemen ellerinde Veyselkarânî	(Yunus)	289
322 —	Demedim mi demedim mi	(Kenzî)	291
323 —	Yâ İlahî düşdüğüm yerde koma kaldır beni	(Biçâre)	294
324 —	Bahâ-yi reşh-i lâ'lin can değil mi	(D. Ahmed)	294
325 —	Ben bu aşka düşeli	(Yunus)	296
326 —	Ol Çalabımın aşkı bağrımı baş eyledi	(Yunus)	297
327 —	Ey ledün mektebinin hâce-i ümmî lâkabı	(Nazîm)	301
328 —	İlhâm ile dün gece Seyr ettim Muhammed'i	(Yunus)	304
329 —	Zihî bahtlu şu canlar kim bulur anın visâlini	(Eşrefoğlu)	328
330 —	Mazhar-ı sırr-ı Hudâ'dır Şeyh Abdülkadiri	(Atûfi)	330
331 —	Ey gürûh-i enbiyâ vü evliyânın ekremi	(Ş. Ahmed)	338
332 —	Olursa devletin hemdem kılursa tâli'im yâri	(Mevlânâ)	350
333 —	Yâ Rab cennet evine girenlerden eyle bizi	(Yunus)	355
334 —	Eğer dostdan bellü haber sorarsan		
	Sana haber versün seher yelleri	(Himmet)	356
335 —	Andım yine ol bezmi mestânelik el verdi	(Şemsi)	364
336 —	Bugün bize vefâlarla safâ-yi Mustafâ geldi	(Müridoğlu)	371
337 —	Bülbül niçün âh ü feryâd edersin		
	Ötme bülbül ötme bağrım delindi	(Yunus)	371
338 —	Pertev-i cânan kime erdiyse hayran eyledi	(Cemâl-i Halveti)	375
339 —	Aşk imam-ı iki cihânda şâh olan gelsün beri	(Sünbül Sinan)	375
340 —	Ey imam-ı enbiyâ vü evliyâ		
	Sâlik-i râh-ı Hudâ'nın rehberi	(Hakkî)	384
341 —	Merhabâ ey mevlid-i peygamberi	(Hakkî)	385
342 —	Şâh-ı iklîm-i velâyetdir gürûh-i Kadiri	(İzzî)	394
343 —	Kâ'be et kalbini sen büthâne sansunlar seni	(Nasuhî)	519
344 —	Şürîde vü şeydâ kılan Yarın cemâlidir beni	(Yunus)	526
345 —	Derûnum âteş-i hicrâna yandı		
	Meded senden kerem senden İlahî	(Hakkî)	527
346 —	Yâ Rabbi nûrun hakkıçün Ayırma aşkından beni	(S. Seyfullah)	534
347 —	Ey güzeller güzeli derd ü gamın aldı beni	(Şehab)	547
348 —	Gülşen-i sırda safâ bahş eyledi sünbül gütü	(Kenzî)	555
349 —	Şâd eder gamgın dili Allah' bir yüzden dahi	(Sezayî)	567
350 —	Gönülde buldum esrâr-ı Üveys'i	(O. Şems)	573

351 —	Rehber-i kabile-i isr-i Nebiyi y Medeni	(O. Şems)	576
352 —	Sünbülü etvârı şırın bilmek istersen gönül Sünbülü ol Sünbülü ol Sünbülü ol Sünbülü	(Uyuni)	576
353 —	Çün görüb dervîşi oldum şeyhin Abdülkadiri	(O. Şems)	577
354 —	Tecelli şevk-i didârin bana ağyârı yâr etti	(Nasûhi)	580
355 —	Ol kadar mukbil-i mahbûb-i Hudâ'sın ki seni	(Şeref)	588
356 —	Hazret-i Hak'kın habibi sevgili bir dânesi	(Sezayi)	596
357 —	Şâhid-i cilvedih-i meclis-i hâs ı Ahâdi	(Sıdkî)	603
358 —	Bârekâllah dü cihânın serveri	(Feyzi)	609
359 —	Yâ sâhib - el - alâme yâ Ahmed - er - Rifâi	(Ârif)	621
360 —	Evliyâ zümresinin server-i âli himemi	(Sadi)	623
361 —	Baktım ben ol mihrâba gördüm cemâl-i yâri	(Ziya)	683
362 —	Ey harim-i harem-i Lemyezeli	(Nazım)	687
363 —	Mürg-i sidre şu'le-i dilhânemin pervânesi	(Tahir Olgun)	706
364 —	Câm-ı mahabbet içtik Hüseyinî'yiz Hüseyinî	(Hayrullah Yalım)	709

— K —

365 —	Ben dost hevâsına düşdüm gayrı hevâ neme gerek	(Eşrefoğlu)	81
366 —	Levh-i dilden okuyan ilm-i İlahiden sebak	(Adli)	104
367 —	İlahî yâri kıl bana ki senden özge yârim yok	(Üftade)	180
368 —	Hak ilminé bu âlem bir nüsha imiş ancak	(M. Niyazi)	199
369 —	Kerimâ âli dergâha hemân ihzânına geldik	(Nizâmî)	200
370 —	Dervîş olan âşık gerek	(Mısri)	244
371 —	Sâlikin mürşidine hizmeti şâhâne gerek	(Mısri)	245
372 —	Bağ-ı dilde menzil almış âşk-ı Hak	(Mahvi)	248
373 —	Tahtgâh etti vücûdum şehrinî sultân-ı âşk	(Gafûri)	275
374 —	Evliyâdan sır sorana dokuz dürlü nişan gerek	(Vehhab)	282
375 —	Cân ü dil şehrin ezelden eyledi yağmâ-yi âşk	(Fenâyî)	303
376 —	Ârifin mutlak kelâmın tutmağa irfan gerek	(Niyazi)	330
377 —	Emr-i Hak ile cihâna geldik	(Himmatzade)	349
378 —	Feyz-i mahz-ı Kibriyâ'dır âşk-ı pâk	(Adli)	375
379 —	Düşdü cânâ âkîbet sevdâ-yi âşk	(Hakki)	382
380 —	Âşkın gitmez dilinden hiç bu hûy ü hây-i âşk	(Muhibbî)	514
381 —	Ben dost hevâsına düşdüm gayrı hevâ neme gerek	(Eşrefoğlu)	544
382 —	Tıynet-i âdemde konmasa eğer sevdâ-yi âşk	(Hüdayî)	552
383 —	Kendi hüsnün vech-i dilberden hüveydâ kıldı âşk	(Hakki)	553
384 —	Lebin vâsfında sultânım dehân âşk zebân âşk	(Rıza)	558
385 —	Gel Muhammed ümmeti ol Ahmed-i Muhtâr'e bak	(Hakki)	693
386 —	Mürşide Hak deyen kişi Mürşidi Hak bilmek gerek	(S. Seyfullah)	702
387 —	Ne durursun gafil insan İmanın sorsalar gerek	(Yunus)	710

— L —

388 —	Aşkınla cihan beste lûtf eyle inâyet kıl	(Abdülhad Nuri)	59
389 —	Allah Rabb-i lâyezâl	(S. Mustafa II)	77
390 —	Ko yaksun külli cismim nâr-ı hicran	(Nazmi)	90

391 —	Bir nazar kıl hâlîme âsân ola cümle sübül	(Nakşi)	94
392 —	Mâsivâ-yi aşkını hem hâne kıl	(Mısrî)	96
393 —	Derdméndim mücrimim dermâna geldim yâ Resûl	(Mahvî)	184
394 —	İster isen bulasın cânânı sen		
	Gayre bakma sende iste sende bul	(Mısrî)	185
395 —	Allah Rabbi lâyezâl	(S. Mustafa II)	198
396 —	Derde dermân ister iseri derde er		
	Yine derddir âşıkın dermânı bil	(Hasan)	204
397 —	Varlığın mahv eyleyüb meydâna gel	(M. Niyazî)	204
398 —	Kâmil olmak ister isen ey gönül		
	Tâat-i Mevlâ'da dâim muhlis ol	(İsa Mahvî)	216
399 —	Ey Hudâ'dan lûtf u ihsan isteyen		
	Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel	(Vâli)	235
400 —	Dergeh-i Hak'ka yüzün sür berdevâm		
	Beçmurâd olmak dilersen ey gönül	(Atûfi)	237
401 —	Sâkiyâ gel beni hayrân eyle gel	(Şems)	237
402 —	Ey nefis yeter sehv ü zelev	(Hüdayî)	241
403 —	Ey gönül gel Hak'ka giden râhı bul	(Mısrî)	249
404 —	Âşinâ-yi aşk olandan âh ü zâr eksik değil	(Mısrî)	253
405 —	Ey Hudâ'dan lûtf u ihsan isteyen		
	Mevlid-i pâk-i Resûlullah'a gel	(Vâli)	281
406 —	Geçeyim cân ile tenden beni aşkınla şeydâ kıl	(K. Ahmed)	298
407 —	Aşk-ı ma'şûku edelden ihtiyâr	(Hüdayî)	353
408 —	Erenlerin sohbeti ele giresi değil	(Ümmi Sinan)	354
409 —	Sıdk ile âşık olursan sana yâr eksik değil	(Himmetzade)	356
410 —	Ey can gözün açabilsem deyenler		
	Leyl ü nehar zikrullah meşgul ol	(Himmet)	361
411 —	Eyâ âlemlerin şâhı Tecelli kıl teselli kıl	(Merkez)	540
412 —	Söylemem râz-ı derûnum sırr-ı mübhemdir gönül	(Zekâî)	564
413 —	Ey gonca-i gülgeşt-i baka hazret-i Sünbül	(Kutbî)	676
414 —	Pâdişâhâ aşkını hemhâne kıl	(Niyazî)	684
415 —	Ey visâl-i kurb-i Hak'ka aşk ile tâlib olan		
	Kutb-i âlem hazret-i Sultân Sa'deddin'e gel	(Selâmî)	692
416 —	Ey yanan nâr-i sivâdan menba'-ı envâra gel	(Bâkî Dede)	698

— M —

417 —	Hâb-ı gafletten uyar uyaneyim	(Hüdayî)	67
418 —	Yâ mürid-el hayri yâ sadr-el-kirâm	(Edirneli İbrahim)	85
419 —	Esîr-i nefis-i emmârem aceb bed hâl ü bed kârem	(Hatib Zâkiri)	59
420 —	Milk-i bakadan gelmişem fânî cihânı neylerem	(Yunus)	72
421 —	Bir kimse aceb yok mu ki bu sinemi yârem	(Mısrî)	77
422 —	Yüz sürüb dergâh-ı Hak'ka olalım her şeb mukim	(Gafuri)	86
423 —	Yüzünü görelî hayrân olmuşum	(Eşrefoğlu)	89
424 —	Yeter ma'mûre oldun bir zaman vîrâne ol gönlüm	(Nazmî)	91
425 —	Ol cihânın fahrinin sırrına kurbân olayım	(Mısrî)	106

426 — Allah emrin tutalım	(Yunus)	182
427 — Âlem-i ârâyı buldum âlem-i ârâ benem	(Musli)	185
428 — İbn-i vaktim ben ebülvakt olmazam	(Mısri)	187
429 — Bağ-ı cemâle çün irem	(Abdülhad Nuri)	193
430 — Aşkın meyine ben kana geldim	(M. Niyâzi)	211
431 — Ol menem kim vâkıf-ı esrâr-ı ilm-i âdemim	(M. Niyazi)	213
432 — Gönlümün zevkini ben hecr ile tâbân ettim	(Abdülkerim Fethi)	213
433 — Yanalım yakılahm aşk ile sûzân olalım	(Talib)	213
434 — Deryâ-yi aşka dürdâne geldim	(İsa Mahvi)	214
435 — İbn-i vaktim ben ebülvakt olmazam	(M. Niyazi)	215
436 — Âsmân-ı ma'nevînin necmî şemsi mâhiyem	(G. Hasan)	219
437 — Cümle âlem âşinâ ben arada bigâneyim	(Şemsi)	227
438 — Doğdu ol sadr-ı risâlet basdı arş üzre kadem	(Mısri)	231
439 — Yanmakdan usanmazam pervâne miyem bilmem	(Nürî)	234
440 — Kılalım aşk-ı İlahide safâ Gel cenâb-ı Hak'kı tevhid idelim	(Nakşî)	242
441 — Ol menem kim vâkıf-ı esrâr-ı ilm-i âdemim	(Mısri)	251
442 — Anub Fahr-i cihânı dilden âh-ı âteşin ettim	(Nakşî)	253
443 — Nûş edelden câm-ı aşkı tâ ezel mestâneyim	(Sûzî)	256
444 — Nûş edelden câm-ı aşkı tâ ezel mestâneyim	(Sûzî)	256
445 — Ey gönül sabr et belâya bulasın râhat tamâm	(Abdülhay)	259
446 — Şikâyet nefis elinden dâdhâhım Rabbim Allahım	(Nazmî)	261
447 — Sürüb dergâhına rûy-i siyâhım	(Gafurî)	262
448 — Âlem-i ârâmı buldum âlem-i ârâ benem	(Musli)	263
449 — Aşk câmını Mevlâ'dan nûş eyledim evvel çün	(Mahvi)	267
450 — Tecellide dolu âlem	(Aşki)	268
451 — Sivâ efkârının cüdi gönül milkin harâb etti Elim al düşmüşem kaldır meded Nevlâ-yi Rahmânım	(Mahvi)	269
452 — Zât-ı Bâriden haberdâr olduğum mudur suçum	(S. Seyhullah)	247
453 — Ezelden aşk oduna yana geldim	(Sünbül Sinan)	278
454 — Ey cemâlin matlâ'-ı hurşid-i ikbâl ü kerem	(Selim)	278
455 — Ey nebiler serveri mahbûb-i ins ü hâs ü âm	(S. Ahmed III.)	279
456 — Aşk ile dâim edersem âh ü vâh Ben Resûl-i Müctebâ'ya âşıkım	(K. Ahmed)	299
457 — Râzıyım derdine yârin ben şikâyet etmezem	(Eşrefoğlu)	320
458 — Subh u mesâ sizler ile sâhib-i ezkâr olalım	(Necib)	333
459 — Bülbül-i şûrideyim gülden nasîb-im var benim	(Derviş Osman)	324
460 — Lenâ min emrih rûhun ve cismün	(Muhyeddin-i Arabî)	337
461 — Aşk ile dâim edersem âh ü vâh Ben Resûl-i müctebâya âşıkım	(Ş. Ahmed)	337
462 — Derûnumda olan hâlet ne hâlettir anı bilmem	(Mahvi)	341
463 — Doğdu ol sadr-i risâlet basdı arş üzre kadem	(Niyazi)	344
464 — Ben bende buldum çün Hak'ı şekk ü güman nemdir benim	(Yunus)	346
465 — Çünkü yandı aşk odu kül olmakdır murâdım	(Himmet)	348
466 — Mest olduğum etmen aeb Humhâneye uğramışam	(Himmet)	354

467 —	Hâlet ile bana bir aşk yöneldi Allah derler bir meclise uğradım	(Yunus)	357
468 —	Mevt haberin işidicek Yansun benim dervişlerim	(Adli)	362
469 —	Cânâne görünür bana cânâ neye baksam	(Niyazi)	363
470 —	Sâretâ emsâl ü akrân arasında ahkarım	(Fahri)	372
471 —	Geldi saâdetle yine şehri-i sıyam	(A. Nuri)	374
472 —	Sâfiyem söfi ezelden Hak'ka mir'ât olmuşam	(Hâsimî)	378
473 —	Tozar serv-i sehi âsâ vücûdum	(Hakki)	381
474 —	Gâh gâh kendüme gelürem	(Eşrefoğlu)	389
475 —	Aşkın meyine ben kana geldim	(Niyazi)	515
476 —	A şeyhim senin yoluna kurbân olayım gideyim	(Abdürrahim Tirsi)	518
477 —	Güneş gibi eğerci serseriyim	(Adli)	523
478 —	A sultânım sen var iken Yâ ben kime yalvarayım	(Yunus)	531
479 —	Benem Mensûr-i aşk hoş dâra geldim	(Sünbül Sinan)	537
480 —	Ayağı tozunu sürme çekelden gözüme cânım	(Niyazi)	538
481 —	Bülaceb deryâ dili bi keyf ü kemmiyet menem	(Nazif Dede)	541
482 —	Sultân-ı rusûl şâh-ı mümeccedsin efendim	(Şeyh Galib)	543
483 —	Ey vücûdu nûr-i mahz-i mihr-i envâr-ı kadim	(Selâmî)	547
484 —	Gülşen-i aşka düşen bülbülü ağlar gördüm	(Hakki)	550
485 —	Allahu ekber ey sanem hüsnünde hayrân olmuşam	(Nesimî)	569
486 —	Şem'-i bezm-i hâsınım pervânesi gönlüm benim	(Zenbi)	570
487 —	Vuslat gibi ni'met mi olur yâ Rab nice şükr edelim	(Hüdayî)	577
488 —	Aşkınla çâk olsa bu ten ben yine illallah diyem	(S. Seyfullah)	580
489 —	Yine aşkın sırrı düşdü serime Ben Hû demeyince eğlenemem	(Yunus)	582
490 —	Sehv ile olduysa günah Kuldân nedem senden kerem	(Hüdayî)	582
491 —	Durmaz yanar vücûdum	(Yunus)	584
492 —	Mestâne-i aşkım hiç ayamadım	(Hakki)	598
493 —	Boyadı sinemi al kana meded didelerim	(Fehmi)	605
494 —	Ey dide-i hunkerde durub eyleme ârâm	(Sâbit)	614
495 —	Ben mest-i cânân olmuşam	(Alâeddin)	619
496 —	Eyyub'um mübtelâyım derde derman isterim	(Yunus)	625
497 —	Dolab niçün inilersin derdim vardır inilerim	(Yunus)	679
498 —	Hamd Allah'a ki eltâf-ı amîm	(Hakki)	692
499 —	Âşıklar sâdiklar işitmiş olun Hak'dan geldim yine Hak'ka giderim	(Hüdayî)	694
500 —	Kadem basdı bu gün rûy-i zemîne server-i âlem	(İzzeddin)	709

— N —

501 —	Noldu'sana eyâ gönül Aceb ne derde mi uğradım	(Abdürrahim Tirsi)	22
502 —	Tahkik eder tasdikını imâna ermek isteyen	(Hüdayî)	62
503 —	İsteyen yârin hâk eder varım	(Hüdayî)	63
504 —	Sadr-ı cem'-i mürselin sensin yâ Resûlâllah	(Hüdayî)	63
505 —	Nola tâcım gibi başımda getürsem dâim Kademi resmidir ol Hazret-i şâh-ı rusûlün	(S. Ahmed I.)	65

506 —	Yâ Rabbi mahşer yerine ne yüz ile varayım ben	(Zâkiri Şaban)	68
507 —	Mâlik-ül- mülk kâmil-ül- ihsan	(Şâmî Hüseyin)	69
508 —	Gelmişem vahdet elinden aşk ile cihâna ben	(İbrahim Sinanî)	71
509 —	Bir dürr-i yetimim kim görmedi beni umman	(Yunus)	72
510 —	Gelberu ey gönlümün sahnında seyrân eyleyen	(Üftade)	74
511 —	Feth olunca Hak'dan yana yolumuz Gönül sabr eyle sabr eyle sabûr ol	(Tâlib)	76
512 —	Ey bülbül-i şeydâ yine efgana mı geldin	(Mısrî)	78
513 —	Aşkın meyine kandın	(Azizî)	81
514 —	Gözlerini noldu bidâr eyledin	(Mısrî)	83
515 —	Tende cânım canda cânânımdır Allah Hû deyen	(Mısrî)	92
516 —	Ey kerîm Allah ey ganî sultan	(Mısrî)	93
517 —	Geldin geru gider misin	(Abdülahad Nuri)	103
518 —	Hadden aşdı iştîyâkın	(Şeyhî)	107
519 —	Zehî can kim münevverdir bugün nûr-i tecellâdan	(Ak Şemseddin)	108
520 —	Elâ ey mürşid-i âlem haber ver ilm-i Mevlâ'dan)	(Mısrî)	109
521 —	Ey gönül dillerde sen efsâne oldun bilmedin	(Mısrî)	110
522 —	Bulmaz bu derdîn çâresin biçâre gönlüm neylesin	(Abdülahad Nuri)	111
523 —	Derd ehli libâsını aşk ile giyen gelsün	(Âdem)	113
524 —	Yine bir sevdâya düşdüm aşkın elinden elinden	(Himmat)	171
525 —	Ravzana yüz süren bulur aman	(Himmatzade)	172
526 —	Derd-i Hak'ka tâlib ol dermâna irem dîrsen	(Mısrî)	172
527 —	Ey beni aşk âteşine yandıran	(Abdülahad Nuri)	173
528 —	Bahârî ömrümün çün köhnelendi Hudâ bârân-ı lûtfun eyle rızan	(Fethî)	174
529 —	Sâyesi düşmez yere bir böyle nahl-i Tûrsun	(İtrî)	175
530 —	Hudâyâ kapuna geldik Umarız afv ü gufrânın	(Mahvî)	179
531 —	Eyleyen uşşâkı şeydâ dâimâ Tal'atindir yâ Resûlallah senin	(Nasuhî)	181
532 —	Sevdân ile dil milkin virâneye döndürdün	(Selimî)	186
533 —	Derûnum yandı nâr-ı hasretinle Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin	(Mahvî)	188
534 —	Dâim salât olsun sana Yâ Rahmeten lil'âlemîn	(S. Mustafa II)	191
535 —	Ey seyyid-i dü âlem vey ârif-i Hudâ bin	(Ömer Rüşenî)	197
536 —	Ey Rabb-i Rahman Eyle gel ihsan	(Abdülkerim Fethî)	198
537 —	İlim bahri vücûd asdâfının dürdânesiyem ben	(M. Niyazî)	201
538 —	Ey bülbül-i rûhânî efgana mı başladın	(İsa Mamvî)	203
539 —	Çün senin şânın keremdir ey Kerîm-i zül-celâl Kıl hidâyet bu dil-i gamhâra Allah'ım aman	(S. Mustafa II)	205
540 —	Derûnum yandı nâr-ı hasretinle Eyâ nûr-i Hudâ göster cemâlin	(İsa Mahvî)	205
541 —	Derdin ne behey âşık biçâre neden oldun	(Şemsi)	207
542 —	Vâsıl olmaz kimse Hak'ka cümleden dür olmadan	(M. Niyazî)	210
543 —	Cürmün bilüb gelen kişi... Mevlâm cemâlin cemâlin	(Abdülaziz)	217

544 —	Ey gönül var kim bu derdden sen haberdâr olmadın	(Eşrefoğlu)	219
545 —	Gel ey gurbet diyârında esir olub kalan insan	(M. Niyazi)	222
546 —	Bihamdillâh yine geldi saâdetle sıyam şehri Hudâyâ mâh-ı rahmettir umarız afv ü gufrânın	(İsa Mahvi)	223
547 —	Aldın mı gönül hüsn ile yektâ haberin sen	(Mısri)	224
548 —	İşbu gönlüm hâlini bilmez cihanda var olan	(Mahvi)	225
549 —	Mevlâm ver aşkını bana hayrânın olayım senin	(Seyfullah)	232
550 —	Gel ey bâd-ı sabâ lûtf eyle bir dem Haber ver bize cânân ellerinden	(Mısri)	233
551 —	Ey gönül var kim bu derdden sen haberdâr olmadın	(Eşrefoğlu)	234
552 —	Rabbinden olur ihsan ey dil neye mahzunsun	(Abdülhay)	235
553 —	Ömür bağçesinin gülü solmadan	(Yunus)	241
554 —	Açıldı şevk ile meydan kani merdâneler gelsün	(Adli)	244
555 —	Ey Allah'ım seni sevmek ne güzeldir ne güzeldir	(Mısri)	250
556 —	Cünbiş eden gerçi tendir rûh-i insan gizlidir	(Himmetzade)	251
557 —	Gül müdür bülbül müdür şol zâr ü efgan eyleyen	(Mısri)	252
558 —	Elmeded ey Fahr-i âlem ey şefial - müznibin	(S. Mustafa II)	252
559 —	Kim ki candan geçmez ise den bize yâr olmasın	(Mısri)	257
560 —	Hak'kı koyub bâtıla meyl ü mahabbet neden	(Hüdayi)	264
561 —	Ey saâdet mülkünün sultânı Fahr-ül-mürselin	(Gafuri)	265
562 —	Gelberu ey gönlümün sahnında seyrân eyleyen	(Üftade)	266
563 —	Derdime derman eyle ey Rahman	(Fazli)	267
564 —	Gelmişiz işbu cihâna tâciriz biz kâr için	(Himmet)	269
565 —	Nicesi fâriğ olam ben nâle-i hergâhtan	(Himmetzade)	274
566 —	Hak'ka teslim etmeyen cân ü dilin	(Gafuri)	279
567 —	Sen canından geçmeden cânan ârzü kılarısın	(Yunus)	283
568 —	Fevâzîl zen-i dünyânın çün âline aldandın	(A. Nuri)	290
569 —	Aşkın mı safâ ile musaffâ haberin sen	(Kenzi)	292
570 —	Ey gönül sen matlab-ı a'lâyî tahsil etmedin	(S. Ahmed III)	293
571 —	Zikrin ile olmuşam ratbüllisan	(S. Ahmed III)	297
572 —	Kalmısız deryâ-yi gaflet içre bî tâb ü tüvan	(Hilmi)	298
573 —	Fevâ rehber olan râh-ı visâle Muhammed Mustafâ sultân-ı kevneyn	(K. Ahmed)	299
574 —	Avrâma beni senden Yaradan	(Yunus)	304
575 —	Gözünden ehl-i inkârın nihân ender nihansın sen	(S. Seyfullah)	306
576 —	Aceb hayrân oldum aşka uyardan	(Sinan Ümmi)	308
577 —	Senin hüsnün tecellisi eder aşıkları nâlân	(Nasuhi)	318
578 —	Ey saâdet menbaı sultân-ı cümle enbiyâ El'aman yandı vücüdüm firkatinle el'aman	(Ş. İzzeddin)	319
579 —	Eyâ Gaffâr olan Mevlâ-yi biçün	(Medhi)	321
580 —	Visâlinle edüb i'zâz ü ikrâm Tecelli et meded yâ Hayy ü Gufran	(Nasuhi)	323
581 —	Tâ ezelden sen benimle ahd ü peymân eyledin	(Gebezeli Cemali)	324
582 —	Zülfün içre vechini cânâ çü pinhân eyledin	(Sezayi)	325
583 —	Ey şehid-i Kerbelâ'ye ağlayan	(Sezayi)	325

584 —	Tecellî şevk-i didârın beni mest eyledi hayran	(Eşrefoğlu)	327
585 —	Gönlüm İlahî derdini arzû eder dermân için	(Mahvî)	334
586 —	Recâ-yi lütfuna geldik kapına Şefâat et meded sultân-ı kevneyn	(Mahvî)	337
587 —	Gönül senden peyâm-ı yâri özler Haber ver ey sabâ dost ellerinden	(A. Nurî)	341
588 —	Aşk câmını Mevlâ'dan nûş eyledim evvel çün	(Mahvî)	345
589 —	Makdem-i zât-ı şerifin rahmeten lilâlemin	(Sahvî)	345
590 —	Pir önünde okuyan bî harf aşkın nâmesin	(Sezayî)	349
591 —	Aşk ile nûş eyleyen bezm-i ezel peymânesin	(Abdüssamed)	349
592 —	Cân ü dilden aşkı mihmân eyleyen	(Himmatzâde)	367
593 —	Toprakta yatacak teni tenim var deyüb neylersin	(Yunus)	370
594 —	Bahr-i tevhîde bulan dürr-i yetim Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen'dir Şeyh Hasen	(Ahmed Sâlik)	370
595 —	Hak'dan gayri sevgili külli yalandır yalan	(Yunus)	376
596 —	Gel ey âşık haber al dost elinden	(Zühri)	377
597 —	Sır elinde sevdiğim yâ Rab hayâlidir senin	(Ümmî Sinan)	378
598 —	Melekler hâzır olmuştur niçün tevhîde gelmezsin	(Hakkî)	380
599 —	Genc-i esrâr-ı Hudâ'dır yâ Resûlâllah dilin	(Hakkî)	385
600 —	Gel meclis-i uşşâka tâ ref' ola ahzânın	(S. Kerimüddin)	391
601 —	Mevlâm ver aşkını bana hayrânın olayım senin	(S. Seyfullah)	394
602 —	Yâ Resûlâllah bize gör netti âsi ümmetin	(S. Seyfullah)	520
603 —	Ey Rabb-i Rahman eyle gel ihsan	(Fethî)	523
604 —	Gönül hayrân olubdur aşk elinden	(Hayalî)	525
605 —	Sevdim seni hep varım Yağmadır alan alsun	(Niyazî)	526
606 —	Yâ İlahî cümle sensin cümle sen	(S. Seyfullah)	530
607 —	Benem Mecnun sıfat Leylâsı aşkın	(İ. Gülşeni)	532
608 —	Deldi bağrım bülbül-i biçâre nâlânın senin	(S. Seyfullah)	536
609 —	Beni bu nefsim eyledi hayran	(S. Seyfullah)	540
610 —	Buyruk senin ferman senin	(Hüdayî)	544
611 —	Aşk-ı yâre düş olaldan yârımı gördüm ayân	(Hâşimî)	545
612 —	Dili mir'ât-ı bahr-i Kibriyâ'dır ehl-i tevhîdin	(Rıza)	574
613 —	Dergeh-i Hak'dan beni dür eyledi isyân-ı dil	(Hakkî)	548
614 —	Solmadan bâğın geçmeden çağın	(Hakkî)	548
615 —	Yâ İlahî kasrım şüküründe ben	(Hakkî)	549
616 —	On sekiz bin âlemi tuttu sadâsı âşkın	(Hakkî)	551
617 —	Soydum kabâyı aşkın elinden	(Hakkî)	551
618 —	Çeşm-i hasret dide-i eşgimi Ceyhûn eyledin	(Hakkî)	551
619 —	Ey dervişem deyen kişi gayre gönül verme sakın	(Eşrefoğlu)	558
620 —	Kurratülayn-i Habib-i Kibriyâ'sın yâ Hüseyin	(Kahyâzade Ârif)	560
621 —	Şehâ bu benliği bâzâr-ı aşkda senden aldım ben	(Zâtî)	572
622 —	Ey Kerim Allah ey ganî sultan	(Niyazî)	387
623 —	Derd-i Hak'ka tâlib ol dermâna irem dersen	(Niyazî)	387
624 —	Ey Hudâ'nın sevgili mahbûbu ey Fahr-i cihan	(Ulvî)	593
625 —	Şöyle sakla sırr-ı aşkı tende cânın duymasın	(Hakkî)	593
626 —	Sakın dünyâya aldanma Aç gözün gafletten uyan	(Hüdayî)	595

627 —	Ey pâdişâh-ı bî vezîr İhsan cenâbından senin	(Hüdayî)	598
628 —	Yâ İlahî şâh-ı kevneyn Mustafâ'nın aşkına Rabbenâ fağfîrlenâ ve ente hayrûlgafîrin	(Şeyh Kâmil)	598
629 —	Yâ Habiballah meded eyle mürüvvet kânısın	(Hakkî)	607
630 —	Kadrin ola berter şeref-i Nâdî Ali'den	(Ârif)	624
631 —	Cem'olmuş dervişleri pîrim Abdülkadir'in	(Eşrefoğlu)	677
632 —	Bir tahta yaratmışsın	(Yunus)	681
633 —	Fahr-i sâdât-ı kirâm ü pîşüvâ-yi ârifin	(Galib Dede)	682
634 —	Hezâran per açup reng ü ziyâdan	(Samih Rifat)	684
635 —	Geçtim hevesât-ı dünyeviden	(Veled İzbudak)	693
636 —	Musaffâ eyle dil levhin bugün nûr-i tecellâdan	(Hayalî)	695
637 —	Kemâl-i lütfun ey Rahman	(Hüdayî)	698
638 —	Müjdeler olsun size yâ mü'minin	(Behcet)	700
639 —	Gözü dünyâ mı görür âşk-ı didâr olanın	(O. Şems)	704
640 —	Sen kutb-i muallâsın yâ Hazret-i Sa'deddin	(Ş. Muhtar)	707
641 —	Şeh-i iklim-i hüsn-i mutlakın divânesiyim ben	(Ş. Elif)	708

— R —

642 —	Nolur işe ko ki olsun oliser	(Eşrefoğlu)	20
643 —	Yüreğime dost derdi urdu dürlü yâreler	(Eşrefoğlu)	21
644 —	Gönlüm alanın sözünü Dâim dinleyesim gelür	(Eşrefoğlu)	21
645 —	Nakkaşımız bizi ezel bi levn ü renk yazubdurur	(Eşrefoğlu)	65
646 —	Gel vücûdun perdesin kaldır cemâl-i yâri gör	(Yahya)	80
647 —	Hamden lihallâk-il-kamer	(Edirneli İbrahim)	84
648 —	Çün bahâr irüb şecerler sebz ü revnâkgîr olur	(Gafurî)	85
649 —	Vakt-i sheherde... derman sendendir	(Himmat)	96
650 —	Bilenler vech-i cânâm bu cism ü cânî neylerler	(Mısri)	96
651 —	Kim göre didârın aklı perişân olur	(Nakşi)	99
652 —	Ey sanem noldun cânâ kasdın var	(Mısri)	100
653 —	Kandedir cehl ile zulmet nefsi su'bânındadır	(Mısri)	101
654 —	Ey gönül gel ağlama zâri zâri inleme Pirden aldım haberî ol bî nişan sendedir	(Mısri)	104
655 —	Menzili âşıkların kûh u beyâbân olur	(Nakşi)	114
656 —	Kûy-i aşkın bana bir kûh-i tecellî görünür	(Nakşi)	115
657 —	Maksadı âşıkların menzil-i cânân olur	(Nakşi)	115
658 —	Keşf ola sırr-ı İlahî bendene kilsan nazar	(Nâzî)	179
659 —	Hazîn olma gönül zinhar Kerim Allahımız vardır	(Mahvi)	185
660 —	Murâd-ı devlete irmek dilersen Cenâb-ı Hazret-i Allah'a yalvar	(Mahvi)	187
661 —	Bulmak dilersen dâim saâdet Cân ü gönülde Allah'a yalvar	(Mahvi)	188
662 —	Rûmüz-i enbiyâyı vâkıf-ı esrâr olandan sor	(Mısri)	188
663 —	Zerre-i aşkın İlahî her kimin gönlünde var	(Mahvi)	190
664 —	Esmâ-i ilâhiyyede bî had hünerim var	(Mısri Niyazî)	193

665 —	Aşkın kime yâr olur dâim işi zâr olur	(M. Niyazi)	194
666 —	Dil-i şeydâyı söyletsen Resûlullah'a âşıkdır	(S. Mustafa II)	194
667 —	Mürg-i dil pervâz urub uçmak diler	(Himmet)	195
668 —	Dilhânesi mir'ât-ı Hak Seyr-i cemâlullahı gör	(Nasûhi)	197
669 —	Ey gönül bir derde düş kim anda derman gizlidir	(Eşrefoğlu)	202
670 —	Derviş olan kişiler deli olağan olur	(Yunus)	202
671 —	Ey tarikat erleri ey hakikat pîrleri Bir nişan verin bana ol bi nişan kandedir	(M. Niyazi)	204
672 —	Mecnûn olalı gönlüm Leylâ haberin söyler	(Şemsi)	205
673 —	Bulmak dilersen dâim saâdet Cân ü gönülden Allah'a yalvar	(İsa Mahvi)	206
674 —	İnile ey derdli gönül inile Ehl-i derdin inleyecek çağıdır	(M. Niyazi)	207
675 —	Şunlar ki görüb yüzünü bu dârâ gelürler	(M. Niyazi)	212
676 —	Derdini bir et gönülde vech-i cânan bir olur	(Kenzi)	215
677 —	Nefse uyub râh-ı Hak'dan taşra çıkmak yol mudur	(Hüdayi)	223
678 —	Noldun ağlarsın gönül bir bibedel yârin mi var	(Üftade)	223
679 —	Sivâdan kalbini pâk et Gönül mir'ât-ı Rahman'dır	(Himmet)	224
680 —	Yâ Rabbi dilerim aşkın ver şevkin ver	(Ümmi Sinanzade)	225
681 —	Ey gönül gel ağlama zâri zâri inleme Pirden aldım haberi ol binişan sendedir	(Mısri)	228
682 —	Felek gerdişlerinden işlerin bitmişlerin gönder	(Fasih)	229
683 —	Halk içre bir âyineyim her kes bakar bir an görür	(Mısri)	229
684 —	Senden erişmezse kerem Netsün bu abd-i pür kusûr	(S. Mustafa II)	238
685 —	İniler dün ü günü derdli olan iniler	(Yunus)	243
686 —	Derviş olan kişinin sözleri umrân olur	(Mısri)	243
687 —	Gel ey bâd-i sabâ lûtf et haber ver bana yârimden	(Himmet)	246
688 —	Merd-i merdân-ı Hudâ'nın kârı zikrullah olur	(Seyfullah)	248
689 —	Cemâli nûrunu Mevlâ kamuya eylemiş ızhâr	(Mahvi)	254
690 —	Ey garib bülbül diyârın kandedir	(Mısri)	258
691 —	İnile ey derdli gönül inile Ehl-i derdin inleyecek çağıdır	(Mısri)	258
692 —	Âriflere esrâr-ı Hudâ'dan haberim var	(Mısri)	260
693 —	Cemâlin şem'ine Mevlâ Gönül pervânelik ister	(Mahvi)	264
694 —	Ey gönül câm-ı fenâfillâha ten tâbût olur	(Hakki)	271
695 —	Evlîyâya eğri bakma Kevn ü mekân elindedir	(Kaygusuz)	272
696 —	Cemâli nârunu Mevlâ kamuya eylemiş ızhâr	(Mahvi)	275
697 —	Cemâlin nûruna nisbet güneş bir nûr-i biferdir	(Sezayi)	283
698 —	Nideyim sabr edebilsem dil ü can oda yanar	(Eşrefoğlu)	300
699 —	Eyâ sen sanma kim senden bu güftârı dehan söyler	(Nakşi)	305
700 —	Serây-i Limallâhi gönüldür	(Sezayi)	307
701 —	Göster cemâlin şem'ini yansun oda pervâneler	(Sivaslı Şemsi)	319
702 —	Rûmüz-i evliyâyı vâkıf-ı esrar olandan sor	(Niyazi)	323
703 —	Hak'kın kullarını bazı kul eyle	(Niyazi)	329
704 —	Kim ki aşkın dârına berdâr olur	(Niyazi)	329
705 —	Yâ Rab bize ihsân et vuslat yolunu göster	(Niyazi)	330

706 —	Söyle bülbül tâze güller asrıdır	(Vahdeti)	331
707 —	Maârif burcunun şâhâ hümâsı Kadirilerdir	(Vahdeti)	331
708 —	Dahl eyleme devrâna anda çok işler vardır	(Vahidi)	332
709 —	Îlâhî matlabım ancak senin seyr-i cemâlidir	(Vahidi)	332
710 —	Şeh-i halvet serây-i limallahî Muhammed'dir	(Rıza)	335
711 —	Hemîşe bülbülün gülşende feryâdî mahabbetdir	(Sahvî)	336
712 —	Katre-i aşk-ı Hudâ bir bahr-i bî pâyândır	(Feyzî)	342
713 —	Ance zâr eyler kim şol bülbül eyler	(Yunus)	350
714 —	Hudâyâ cümle-i âlem sana âşık seni özler	(Hüdayî)	352
715 —	Kapuna geldiler muhtac gedâlar	(Himmet)	353
716 —	Sensin bize bizden yakın Görünmezsün hicab nedir	(Yunus)	358
717 —	Cümbi'ş iden gerçi tendir rûh-i insan gizlidir	(Himmetzade)	361
718 —	Semâ'dan sırr-ı tevhid oldu ızhâr	(Fabri)	362
719 —	Hak'kı seven âşıkların eğlencesi tevhid olur	(Niyazî)	363
720 —	Hamdülillâh bir makam-ı âlide kıldum karâr	(Himmet)	367
721 —	Bugün aşk oduna yanmış cemâlullaha âşıklar	(Himmet)	369
722 —	Bilmezem yâ Rab benim gönlümdeki sevdâ nedir	(Himmet)	369
723 —	Derdli derdli ne gezersin şu yerde Ağladırna Mevlâ yine güldürür	(Yunus)	372
724 —	Atâna lâyük olmak kul ne mümkün Asultânım heman ihсан senindir	(A. Nuri)	374
725 —	Derd-i aşka düşmeyince o dermâne nice irer	(Hilmi)	377
726 —	Hulûs ile dil ü cânım Resûlullah'a âşıkdır	(Hakkî)	379
727 —	Bî vücûdum aşk odı bilsem benim nem yandırır	(Gülşeni)	384
728 —	Ne var derde düşdün ise gönül senden dermân ister	(Himmet)	387
729 —	Mecnûn-i Hudâ olanı zencire çekerler	(S. Seyfullah)	387
730 —	Bugün ol idi ekberdir gelür kurbâna âşıklar	(Nakşî)	388
731 —	Dehr-i dîna dil veren âkil değil divânedir	(S. Seyfullah)	517
732 —	Hak şerleri hayreyler	(İbrahim Hakkî)	521
733 —	Dervişlik başdadır tacda değildir	(Yunus)	524
734 —	Kanı bizden evvel gelen veliler	(Merkez)	524
735 —	Ey cihân ârâ hâlim nic-olur	(Hakkî)	528
736 —	Yandıklarım şam ü seher Senden midir benden midir	(Seyfullah)	529
737 —	Gel ey sâlik deyem bir söz ki hakdır	(Sünbül Sinan)	531
738 —	Bağrımdaki biten başlar	(Seyfullah)	533
739 —	Yürük değirmenler gibi dönerler	(Yunus)	540
740 —	Perişân eyledim dilden gam-ı dehri ferâgım var	(Hakkî)	546
741 —	Bahâr oldu yine açıldı güller	(Hüdayî)	548
742 —	Şebpir ü Şebper	(HâşimBaba)	554
743 —	Kim ki dost yolunda terk-i cân eder	(Eşrefoğlu)	559
744 —	Şerâb-ı aşk ile sekran bize Rifâiler derder	(Nuri)	561
745 —	Aşk-ı vahdette dilâ mihmân olan besbellidir	(Cemâli)	562
746 —	Hâkipâ-yi Mustafâ'ya yüz süren mesrûr olur	(Zekâi)	563
747 —	Nefse uyub râh-i Hak'dan taşra çıkmak yol mudur	(Hüdayî)	568

748 —	Çünki bildin mü'minin kalbinde Beytullah var	(Nesimî)	578
749 —	Şifâ-yi vasl kadrin hecr ile bîmâr olandan sor	(Fuzulî)	579
750 —	Yar yüreğim var gör ki neler var	(Yunus)	580
751 —	Dilhânesi mir'ât-i Hak Seyr-i cemâlullahı gör	(Nasuhî)	589
752 —	Cenâb-ı pâkine lâynk amel yok		
	Yine âhr kerem Mevlâ senindir	(Hüdayî)	591
753 —	Mevsim-i mâtemi gör dide-i devran ağlar	(Sadık)	599
754 —	Yüce sultânım derde dermânım		
	Bedende cânım Hû demek ister	(Yunus)	606
755 —	Bu bendeyi aşk oduna yanmağa komazlar	(Halil)	680
756 —	Hak ayandır sır nihandır âbidâ gafil nedir	(Nasûhî)	684
757 —	Cemâlin aşkına düşmüş Senin bir derdmendin var	(Velîyüddin)	687
758 —	Ben câm-ı aşkı içtim mestânedir desinler	(Sezayî)	701
759 —	Ya'kub ki ne hânkah ehli ne deyr	(Yakub Han)	703
760 —	Levh-i dilde nakş olundu mihr-i yâr	(Ş. Behcet)	706
761 —	Bana ma'bud-i ferd Allahuekber	(Tahir Olgun)	707
762 —	Bugün mi'râc-ı pâk-i Mustafâ'dır	(İzzeddin)	708
763 —	Allah diyelim dâim Mevlâ görelim neyler	(Yunus)	711

— S —

764 —	Ümmet-i merhûmeye çün bir aman geldi Üveys	(Kuddusi)	608

— Ş —

765 —	Dermân arardım derdime derdim bana dermân imiş	(M. Niyazî)	220
766 —	Âşıkın maksûdu ol mahbûb-i bihemtâ imiş	(Hüdayî)	261
767 —	Yazıklar bu benim geçen ömrüme		
	Dervişlik ne güzel sultanlık imiş	(Yunus)	368
768 —	Her yeri hüsnün gülîstân eylemiş	(Niyazî)	705

— T —

769 —	Elâ ey server-i kân-ı risâlet	(Hüdayî)	60
770 —	Bula tevhid ile esmâdan gönüller inbisât	(Nakşî)	175
771 —	Bakup cemâl-i yâre çağırırım dost dost	(Mısrî)	184
772 —	Şehinşâh-ı makamât-ı risâlet	(Sa'dî)	271
773 —	Efendim bende yok lûtfâ liyâkat	(Sâlim)	284
774 —	İlm-i Hak'kın metni Âdem şerhidir bu kâinât	(Sezayî)	303
775 —	Oldum çü mahv-i mahz-ı zat buldum vücûdumdan necât	(Niyazî)	328
776 —	Cemâlin gösterüb güldür dil-i mahzunları şâd et	(Said)	340
777 —	Elhamdülillâh ol mâh-ı rahmet	(Mahvî)	343
778 —	Bülbül-i nâlân olub çağırırım dost dost	(Nahifî)	390
779 —	Vücûdum mülkini ma'mûr eden dost	(Hakkî)	614
780 —	Essâlat ey milk-i vahdet pâdişahı essâlât	(Nurî)	618
781 —	Vaşın bana hayât verir firkatın memât	(Fuzulî)	678
782 —	Ev ki esrâr-ı nibanrâ rûz ü şeb der cütcüüst	(Tahir Olgun)	702
783 —	Muhammed Mustafâ'nın nesliyim ben		
	Bana münkir olan inkâra lâ'net	(S. Seyfullah)	703

— U —

784 —	Ey nefsi-i şûm insâf idüb dimedin yâ Hû	(Hüdayî)	61
785 —	Eser aşkın yeli eshâre karşı	(Abdülahad Nuri)	73
786 —	İden râh-ı mahabbette tekâpû	(Gafûri)	86
787 —	Göreliden yüzünü yârin belâ bana şikâr oldu	(Eşrefoğlu)	88
788 —	Safha-i sadrında dâim âşıkın efkârı Hû	(Cemâl-i Halvetî)	112
789 —	Kıldan ince vü kılıçtan keskin ol şâhın yolu	(Mısri)	186
780 —	Benem zârî kılan ol yâre karşı	(Yunus)	195
781 —	Bihamdillah ayân oldu bana Hû	(İsa Mahvî)	206
782 —	Kıldan ince vü kılıçtan keskin ol şâhın yolu	(M. Niyazî)	216
783 —	Sevdâ-yi sivâdan geç Gel Hû diyelim Hû	(Hüdayî)	221
784 —	Gir semâ'a zikr ile gel yana yana Hû deyu	(M. Niyazî)	222
785 —	Cilvegâh-ı sîne devrân eder efkâr-ı Hû	(Abdülhay)	240
786 —	Arz-ı didâr eyledikçe şâhid-i gülzâr-ı Hû	(Hüdayî)	262
787 —	Nice bir ağlayam ağyâre karşı	(Himmetzade)	273
788 —	Göreliden yüzünü akl ü şuurum târümâr oldu	(Kenzî)	291
789 —	Kaçan kim makdem-i pâkinle âlem muhterem oldu	(Faizî)	295
790 —	Eden râh-ı mahabbette teyâpû	(Gafuri)	322
791 —	Düşüb ıtlâka terk iden kuyüdu	(Sahvî)	340
792 —	Şu dil kesret ile büthâne oldu	(Sahvî)	344
793 —	Evliyânın nazarında yanmayınca durulur mu	(Hamdî)	359
794 —	Âşıkın oldu dili mesvâ-yi Hû	(Seyyid Kerîm)	362
795 —	Benim bu özge hâlim cümle halka yâdigâr oldu	(Şeyh Mehmed)	366
796 —	Ehl-i derdin derdine dermân iken tekrâr-ı Hû	(Müderres)	380
797 —	Yine dostdan haber geldi gel hey gönül şimdengeru	(S. Sinan)	392
798 —	Ehl-i derdin derdine dermân iken tekrâr-ı Hû	(Yahyâ)	516
799 —	Gel gülşen-i tevhîde şu bülbül gibi yâ Hû	(O. Şems)	574
800 —	Benim maksûdum âlemde değıldir lâkin illâ Hû	(Hüdayî)	588
801 —	Ey âşık uyan zikredelim vakt-i seher bu	(Kâmil)	607

— Ü —

802 —	Cecelerde uyanksın... âşık ünü sâdik ünü (Ümmi Sinanzade Hasan)		75
803 —	Çün sana gönlüm mübtelâ düşdü	(Mısri)	95
804 —	Gülşen-i vahdetde dâim rûzû şeb dil bülbülü	(Adlî)	247
805 —	Çıktım erik dalına anda yedim üzümü	(Yunus)	255
806 —	Câm-ı aşkı nûş edüb sermest ü hayrân ol yürü	(Gafuri)	270
807 —	Cânân elinin güllerinin bağı göründü	(Şemsî)	292.
808 —	Gaflet ile bana bir hal yöneldi Bir yeşil alemli sultan göründü	(Yunus)	366

— Z —

809 —	Zâhid bize tân eyleme Hak ismin okur dilimiz	(Muhyî)	56
810 —	Sen seni bilmektir ancak pire ülfetten garaz	(Mısri)	93

811 —	Yine cûş eyledi ummân-ı aşkın Gönül Allah'a âşkıdır yenilmez	(Abdülahad Nuri)	107
812 —	İlâhî neylesün netsün Gönül sensiz karâr etmez	(Abdülahad Nuri)	107
813 —	Bana aşk-ı Hudâ yâr olmadıkça gönlüm eğlenmez	(Himmet)	171
814 —	Sen seni bilmekdir ancak pîre ülfetten garaz	(Mısri)	175
815 —	Hemîşe aşk ile âlemde şeydâ Kadiriyiz biz	(Ümni)	183
816 —	Zulmet-i hercinde bidâr olmuşam yâ Rab meded	(Mısri)	189
817 —	Bulan özünü gören yüzünü Bir yüzü dahi görmek dilemez	(M. Niyazi)	203
818 —	Mset-i aşkız sabrımız yok sinemiz çâk eyleriz	(Lûtfi)	206
819 —	Tâ ezelden biz bu aşk içinde rüsvây olmuşuz	(M. Niyazi)	208
820 —	Mürg-i dil pervâz urub uçmak diler Âşiyân-ı Lâmekân'dır seyrimiz	(Himmet)	228
821 —	Biz ol uşşâk-ı serbâzı bize akl ıssı yâr olmaz	(Şemsi)	241
822 —	Can terkini urmadan cânân eline girmez	(Hüdayî)	248
823 —	Tecellî-i cemâl ister Gönül eğlenmez eğlenmez	(Hüdayî)	280
824 —	Ey hocam seni seveli gözüme cihan görünmez	(Yunus)	295
825 —	Evvel Allah adını yâd eyleriz	(Nâyi Osman)	309
826 —	Aşkındürür hayâtım cismimde can gerekmez	(Yunus)	331
827 —	Dest-i aşk ile demâdem yakalar çâk eyleriz	(İzzî)	334
828 —	Bu gün meydân-ı aşk içre ki yâre âşinâyız biz	(Himmet)	352
829 —	Düşdüm yine bir derde gönlüm niçün. eğlenmez	(Himmet)	537
830 —	Bana cânan gerek şol can gerekmez	(Cemâl-i Halveti)	376
831 —	Zâhid bize tânevleme devrânîyüz devrânîyüz	(S. Seyfullah)	392
832 —	Şem'-i aşkın zâhidâ pervânesidir gönlümüz	(Hâşim Baba)	554
833 —	Vech-i yâre düş olan âlemde seyrân istemez	(Kuşadah İbrahim)	579
834 —	Lûtf eyleyüb bir kez nazar eylerse ger sultanımız	(Hüdayî)	584
835 —	Var mıdır âlemde hiç bir nesne bu candan leziz	(Hakki)	584
836 —	Nûr-i Ahmed'dir dilâ dünyâ vü ukbâdan garaz	(Hakki)	589
837 —	Biz hatm-i hâce ederiz	(Kâmil)	611
838 —	Bu aşk bir bahr-i ummandır Buna hadd ü kenâr olmaz	(S. Seyfullah)	681
839 —	Server-i serbülendimiz	(Sadî)	683
840 —	Dost cemâli şem'inin pervânesidir cânımız	(Sinan Ümmi)	694

[*]

[*] 221, 504, 555, 556, 613 ve 816 numaralı şiirler, yanlışlıkla kafiye harfleri sırasına konmamıştır.

Beste ve Bestekârları gösteren fihrist

— *Bestekârları bilinen dinî eserlerin mühim bir kısmını muhtevîdir.* —

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Çalabım bir şar yaratmış (Hacı Bayram)	20	18 — İster isen bulasın cânânı (Ali Şirüganî)	185
2 — Kudümün rahmeti (Hafız Kumral)	63	19 — Âlem-i ârazyı buldum (Ali Şirüganî)	185
3 — İsteyen yârın (Hafız Kumral)	63	20 — Hazîn olma gönül (Ali Şirüganî)	185
4 — Yâ Rabbi mahşer yerine (Zâkirî Şaban)	68	21 — Dertliyim dermâna geldim yâ Resûlallah meded (Ali Şirüganî)	—
5 — Yâ mecma'-al-mehâsin (Vehbî Osman)	69	22 — Dil mürdesşni hayyeder (Ali Şirüganî)	—
6 — Sübhânelmelikülmevlâ (Bedrî Mehmed)	71	23 — Vîsâlin şerbetin sun cânâna yâ Rab (Şirüganî)	—
7 — Çün bahâr irüp şecerler (Dervîş Receb)	85	24 — Halâs eyle dili kayd-ı sîvâdan (Akbaba imâmı)	260
8 — Çün bahâr irüp şecerler (Sepetçizâde)	88	25 — Cemâlin nûruna nisbet (Edirneli Musli)	283
9 — Zerre-i mihrinde olsun (Hafız Post)	91	26 — Demedim mi demedim mi (Kenzi)	291
10 — Ey Habîballah Muhammed (Hafız Post)	92	27 — Ey gönül sen matlabı (Tosunzade)	293
11 — Tende cânım canda cânânımdır (Hafız Post)	92	28 — Yâ İlahî düştüğün yerde (Tosunzade)	294
12 — Fazl-ı Hak kullara (Na'li)	101	29 — Gönüller ârâû mend-i visâlin (Dıraman zâkiri)	333
13 — Geldin geru gider misin (Neyzen Mehmed)	103	30 — Çü kânım îlâmekândır (Dıraman zâkiri)	333
14 — Çalabım bir şar yaratmış (Çalâk Ahmed)	172	31 — Geçelim bu hevâ (Çalâkzade)	346
15 — Hatm-i cem'-il-mürselin (Ali Şirüganî)	183	32 — Sende doğmuştur (B. Abdülkerim)	374
16 — Derdimendim mücrimim (Ali Şirüganî)	184	33 — Pertev-i cânan kime (B. Abdülkerim)	375
17 — Bakup cemâl-i yâre (Ali Şirüganî)	184		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
34 — Şermsâr etme Hudâyâ (Bahrî Hüseyin)	389	40 — Aldanma dünyâ varına (Zekâî Dede)	581
35 — Milk-i bahadan gelmi- şem (Müezzîn Hüseyin)	389	41 — Yine aşkın sırrı düştü (Zekâî Dede)	582
36 — Geldin ey şeb rûzu gü- zel (Dellâl Osman)	555	42 — Varımı ben aşka ver- dim (Ali Aşki)	613
37 — Hâkipâ-yi Mustafa'ya (Rifat Bey)	570	43 — Cümle hevâlardan ge- çür (Ali Aşki)	614
38 — Sünbülü etvârı sırrın (Esad Çavuş)	576	44 — Cemalin aşkına düşmüş (Ahmed Irsoy)	687
39 — Teyakkazû teyakkazû yâ niyâmu (Zekâî Dede)	581		

Acem Aşiran

1 — Hamden li-hallâkîl-ka- mer (Edirneli İbrahim)	84	15 — Her rûz bamadad (Hü- seyin Fahreddin Dede)	620
2 — Derde dermân olmaz ise biçâre kullar neylesün (Ali Şirüganî)	—	16 — Ey harîm-i harem-i lem- yezli (Said Özok)	687
3 — Tâ dil verelden Sünbü- l'e (Çâlâkzâde)	347	17 — Yeri göğü yaradan (Ah- med Irsoy)	688
4 — Le'm'a-i nûr-i velâyet (Hacı Faik Bey)	561	18 — Geldin geri gider misin (Ahmed Irsoy)	688
5 — Sehv ile olduysa günah (Zekâî Dede)	582	19 — Şefkat eyle yâ Resûl (Ahmed Irsoy)	688
6 — Yâ İîâhî başlayalım (Zekâî Dede)	583	20 — Ey ki esrâr-ı nihanrâ (Abdülkadir Töre)	702
7 — Hamd ü minnetle sana (Zekâî Dede)	583	21 — Mürşide Hak deyen kişi (Abdülkadir Töre)	702
8 — Beni gamdan halâs eyle (Zekâî Dede)	583	22 — Sözün sirâyet etse (Ab- dülkadir Töre)	702
9 — Kerîm Allah Rahîm Al- lah (Zekâî Dede)	583	23 — On bir aylık yoldan ge- lir (Abdülkadir Töre)	—
10 — Durman yanalım âteş-i aşka (Zekâî Dede)	583	24 — Dermân arardım derdi- me derdim bana dermân imiş (Ser müezzîn Rifat Bey)	—
11 — Ey Allahım sen var iken (Zekâî Dede)	584	25 — Sultân-ı rusûl şâh-ı mü- meccedsin efendim (Ye- niköylü Haşan)	—
12 — Durmaz yanar vücudum (Zekâî Dede)	584	26 — Ey şehinşâh-ı risâlet vey Habîb-i Kibriyâ (Müez- zinbaşı Rifat Bey)	—
13 — Lûtf eyleyüp birkez (Zekâî Dede)	584		
14 — Var mıdır âlemde hiç bir (Zekâî Dede)	584		

Acem Kürdî

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa.
1 — Cemâlin pertev endâz-ı cihandır (Kethudâ-yi Attar)	552	nesliyim (Abdülkadir Töre)	703
2 — Muhammed Mustafa'nın		3 — On bir aylık yoldan ge- lir (Abdürcadir Töre)	—

Acem Pûselik

1 — Kalbini bâğ-ı cinân et (Selim III.)	514	3 — Âşkın maksûdu ol mah- bûb (Duhanî Şerif)	546
2 — An kes ki türâ dâred (Nâsır Abdülbakî)	516	4 — Aşk bezirgânı (Edhem Ağa)	573

Araban

1 — Perişân eyledim dilden (Duhanî Şerif)	546

Arazbar

1 — Gönül bîgânelerle âşi- nâdır (Hafız Post)	92	13 — Aşk ile iki cihanda (B. Abdülkedim)	375
2 — Uyan gözün aç durma (Tâlib)	100	14 — İlhâî abd-i âsiyem (Kal- burcuzâ)	382
3 — Ey ceñâb-ı Hazret-i Hak'kın (Goncazade)	113	15 — Ey âşık-ı dildâde (Emir Abdullah)	395
4 — Derd-i Hak'ka tâlib ol (Çâlâk Ahmed)	172	16 — Âşkın gitmez dilinden (Selim III.)	514
5 — Hazîn olma gönül (Şi- rûganî)	185	17 — Zülâl-i lûtfun ile kandı (Uncuzade Emin)	516
6 — İlhâm ile dün gece (Hasan Ağa)	304	18 — Fahr-i âlem mahrem-i râz (Şikârizâde)	519
7 — Eyâ sen sanma kim sen- den (Hasan Ağa)	305	19 — A gönül neylersin sen (Şikârizâde)	519
8 — Cebinin âyet-i nûr-i Hu- dâ'dır (Medhî)	321	20 — Kâ'be et kalbini sen (Şikârizâde)	519
9 — Bihamdillah derim Al- lah (Dıraman zâkiri)	334	21 — Ben yürürem yane ya- ne (İsmail Dede)	528
10 — Dest-i aşk ile demâdem (Dıraman zâkiri)	334	22 — Ey âşk-ı dildâde (İsma- il Dede)	529
11 — Ermek istersen eğer (Çâlâkzâde)	347	23 — Ey vücûdu nûr-i mahz (Duhanî Şerif)	547
12 — Evliyânın kelâmı (Çâ- lâkzâde)	348	24 — Dili mir'ât-ı bahr-i Kib- riyâ'dır (Duhanî Şerif)	547

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
25 — Yâ Sürûri ve münyeti (Zekâi Dede)	585	27 — Gider şekk ü inkârı (Ahmed Irsoy)	688
26 — Aşkınla yâ Rab (Abdi Dede)	618		

Aşîran

1 — Şifâ-yi derd-i dildir (Karakız)	88	7 — Sevdân ile dil milkin (Şirüganî)	186
2 — Sen seni bilmektir ancak (Hafız Post)	93	8 — İbn-i vaktim ben (Şirü- ganî)	187
3 — Hevâ-yi nefse cânım müb- telâdır (Şehlâ Hasan)	110	9 — Murâd-ı devlete ermek (Şirüganî)	187
4 — Hudâyâ kapına geldik (Hafız Kömür)	179	10 — Bu vücûdum şehrini yaktı (Siyahî Mehmed)	284
5 — Müstağrak oldum lûtfu- na (Şirüganî)	186	11 — Hasret-i dergâh-ı Fahr-ı âlem (Tosunzade)	294
6 — Kıldan ince vü kılıçtan (Şirüganî)	186		

Baba Tâhir (Tâhir)

1 — Sallallahu alet-tihâmî (Selim Giray)	99	11 — Bahâ-yi reşk-i lâ'lin (Tosunzade)	294
2 — Menzili âşıkların (Gon- cazade)	114	12 — Ey hocam seni seveli (Tosunzade)	295
3 — Bir âşık-ı nâlânınım (Çâlâk Ahmed)	173	13 — Geçeyim cân ile tenden (Küçük müezzîn)	298
4 — Derûnum yandı (Şirü- ganî)	188	14 — Cemî'-i derdlere derman (Hasan Ağa)	305
5 — Bulmak dilersen (Şirü- ganî)	188	15 — Gözünden ehl-i inkârın (Hasan Ağa)	306
6 — Rümûz-i enbiyâyı (Şi- rûganî)	188	16 — Canım kurban olsun (Hasan Ağa)	306
7 — Mest-i âşık sabrımız yok (Şirüganî)	189	17 — A'lem-i cem'-il-vera (Ha- san Ağa)	307
8 — Cemâlini sana niçe yüz- den (Şirüganî)	—	18 — Rümûz-i enbiyâyı (Nâ- lizade İbrahim)	323
9 — Zehî kenz-i hafâ kân- dan (Yusuf Çelebi)	272	19 — Gönülüm ilâhî derdini (Draman zâkiri)	334
10 — Efendim bende yok lût- fa liyâkat (Siyahî Meh- med)	284	20 — Şeh-i halvetserâ-yi li- maallah (Draman zâkiri)	335
		21 — Çünkü yandı aşk odu (Çâlâkzâde)	348

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
22 — Emr-i Hak ile cihana (Çâlâkzâde)	349	28 — Ehl-i aşka bir belâ zin- dândır bu mâsivâ (İs- mail Hakkı Bey)	—
23 — Pir önünde okuyan (Çâ- lâkzâde)	349	29 — Ağlayarak geldim sana (Hacı Ârif Bey)	—
24 — Aşk ile nûş eyleyen (Çâ- lâkzâde)	349	30 — Lûtfet bana ey Gaffar'ım (Müezzîn Halid Bey)	—
25 — Gel ey âşık haber al (Feyzî Dede)	377	31 — Deavnâ gavsanel-Bârî (Müezzîn Halid Bey)	—
26 — Dehr-i dūna dil veren (Adapazarlı Osman)	517	32 — Kat'edüp gerden-i ger- dundan emel zencirini Halka sermâye-i sevdâ vü cünûn oldu Hüseyin (Hacı Ârif Bey)	—
27 — Derdimin dermanı sen- sin yâ Muhammed Mus- tafa (Abdülkadir Töre)	—		

Bayatî

1 — Nolur ise ko ki olsun (Eşrefoğlu)	20	kararım (Manisalı Ha- sân)	287
2 — Yüreğime dost derdi (Eşrefoğlu)	21	14 — Kaçan kim makdem-i pâkinle (Tosunzade)	295
3 — Noldu sana eyâ gönül (Abdürrahim Tirsi)	22	15 — Nideyim sâbr edebilsem (Karaoğlu)	300
4 — Zâhid bize ta'n eyleme (Bezcizade)	56	16 — Bülbül-i şûrideyim (Nâ- lizade İbrahim)	324
5 — Şâhâ zi kerem (Köçek Derviş Mustafa)	78	17 — Hudâyâ keşti-i cürm (Draman zâkiri)	335
6 — Zulmet-i hecrinde bîdar olmuşam (Bakkal Mehmed)	106	18 — Yâ Rabbi kerem eyle (Di- raman zâkiri)	336
7 — Hadden aştı iştiyakım (Ahmed Çelebi)	107	19 — Anca zâr eyle kim (Çâ- lâkzâde)	350
8 — Derûnun mahzen-i râz-ı Hudâ'dır (Goncazade)	114	20 — Rum'da Acem'de âşık (Çâlâkzâde)	350
9 — Zulmet-i hecrinle bîdar (Şirûgani)	189	21 — Olursa devletim hem- dem (Çâlâkzâde)	350
10 — Karin-i bezm-i erbâb-ı hevâyım (Şirûgani)	190	22 — İdelim cevân (Çâlâk- zâde)	351
11 — Şikâyet nefis elinden (Akbaba imamı)	261	23 — Ey cân ü dil peygambere (Çâlâkzâde)	351
12 — Sana ey şâh-ı rûsül (Si- yahî Mehmed)	284	24 — Hudâyâ cümle-i âlem (Çâlâkzâde)	352
13 — Düşelden derdine yokdur		25 — Derd-i aşka düşmeyince (Feyzî Dede)	377

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
26 — Hulûs ile dil ü cânım (Bursalı Sadık)	379	37 — Ey risâlet tahtının şâhı (Zekâi Dede)	585
27 — A şeyhim senin yolunda (Mustafa Dede)	518	38 — Zehî livâ-i âlem (Hüsa- meddin. Dede)	617
28 — Nice bir uyursun uyan- maz mısın (Şikârîzâde)	520	39 — Sevelim Hazre-i Mevlâ- nâ'yi (Ahmed Irsoy)	688
29 — Gönül hayrân olubdur (A. Nesib)	525	40 — Levh-i dildê nakş olun- du (Kâzım Uz)	706
30 — Sevdim seni hep varım (A. Nesib)	526	41 — Vatan arzuladım bun- dan giderim (Hacı Na- fiz Bey)	—
31 — Yandıklarım şam ü seher (İsmail Dede)	529	42 — Gubâr-ı pâyine almam cihânı ya Resûlallah (Rifat Bey)	—
32 — Ben dost hevâsına düş- düm (Mustafa İzzet)	544	43 — Erenlerin sohbeti ele giresi değil (Hüseyin Hâlis)	—
33 — Meded Allah sana (Âşık Mehmd)	556	44 — Rûhuma sunduğun mu- kaddes günah (Saded- din Kaynak)	—
34 — Gönülde buldum esrârı (Osman Bey)	573		
35 — Şebihükelbedr (Zekâi Dede)	585		
36 — Yâ İlâhî neccinâ (Ze- kâi Dede)	585		

Bayatî Araban

1 — Kuldân sana lâyük nolâ (Püskülcü Nuri)	573	5 — Gönül mazhardır (Hafız Hüsnî)	682
2 — Sadr-ı bezm-i nûr-i âlem (Musullu Hafız Osman)	677	6 — Elmeded yâ Fahr-i âlem gerçi isyânım da çok (Müezzîn H. Sadık)	—
3 — Eyâ sen sanma kim (Mu- sullu Hafız Osman)	—	7 — Eyâ sen sanma kim sen- den bu güftarı dehan söyler (Musullu Hafız Os- man)	—
4 — Dilhânesi mir'ât-ı Hak (Hadi Bey)	—		

Bayatî Pûselik

1 — Ey derâverde cibirnâ (Ahmed Irsoy)	689

Beste Isfahan

1 — Aşkın ile âşıklar (Zekâi Dede)	585	(Zekâi Dede)	586
2 — Hüsn-i zâtîye ezelden		3 — Hamd ü minnettir sana (Ahmed Irsoy)	689

Bestenigâr

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Devr idüb geldim cihâna (Derviş Abdi)	89	18 — Çün doğup tuttu cihan (Hopçuzâde)	557
2 — Bana aşk-ı Huda yâr (Himmatzade)	171	19 — Firkat cehennemden eşed (Hacı Faik Bey)	561
3 — Vücûdun şem-i pür nûr-i Hudâdır (Şirûganî)	190	20 — Gel gülşen-i tevhide (Osman Bey)	574
4 — Zerre-i aşkın İlâhî (Şi- rûganî)	190	21 — Ey dide-i hunkerde (Ali Aşkî)	614
5 — Dönmek ister gönlüm (Şirûganî)	191	22 — Ben mest-i cânân olmu- şam (Abdi Dede)	619
6 — Görelden yüzünü (Kenzî)	291	23 — Pâdişâhâ aşkını (Hoca Fehmî)	684
7 — Bu gün meydân-ı aşk içre (Çâlâkzâde)	352	24 — Ya'kub ki ne hankah ehli (Abdülkadir Töre)	703
8 — Kapuna geldiler muhtac (Çâlâkzâde)	353	25 — Gözü dünyâ mı görür (Abdülkadir Töre)	704
9 — Aç gözün dildâra bak (Çâlâkzâde)	353	26 — Acı yâ Rab şu müslüman eline (Abdülkadir Töre)	—
10 — Akbel-es-sakî aleynâ (Bursalı Sadık)	379	27 — Bezm-i akdes meskenin- dir yâ Hüseyin ibn-i Ali (Abdülkadir Töre)	—
11 — Ey kible-i ikbâl-i cihan (İsmail Dede)	530	28 — Pâdişâhâ aşkını hemhâne kıl (Hoca Fehmî)	—
12 — Yâ İlâhî cümle sensin (İsmail Dede)	530	29 — Tâ ezelden sen benimle ahd ü peyman eyledin (Hoca Fehmî)	—
13 — Olmayacak senden atâ (İsmail Dede)	531	30 — Gel vücûdun perdesin kaldır cemâl-i yârı gör (Hoca Fehmî)	—
14 — A sultânım sen var iken (İsmail Dede)	531	31 — Arz-ı ta'zîm eylemez mi âlem-i imkân sana (İz- mirli Rakım)	—
15 — Fî hâletilbu'd-i rûhî (Dellal Osman)	555		
16 — Fî hâletilbud'd-i rûhî (Hopçuzâde)	555		
17 — İlâhî koma benlik (Hop- çuzâde)	556		

Canfezâ

- 1 — Durman yanalım âteş-i
aşka (Hacı Nâfiz Bey) —

Çârgâh

- 1 — Kudûmün rahmet-i zevk
u safâdır (Hüdayî) 60
- 2 — Rabbi sallı alet-tihâmî
(İmam Yusuf) 68

BESTE VE BESTEKÂRLAR FİHRİSTİ

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
3 — Dâim salât olsun sana (Şirüganî)	191	10 — İlm-i Hak'kın metni âdem (Sahaf Hafız)	303
4 — Sahn-ı sırrım kıl mutah- har (Şirüganî)	192	11 — Serây-i Limaallâhi gönül- dür (Hasan Ağa)	307
5 — Aşkın aldı benden (Şi- rügani)	192	12 — Âteş nezened (Nâyî Os- man)	317
6 — Esmâ-i İlâhiyyede bî had (Şirüganî)	193	13 — Aşk-ı ma'sûkü edelden (Çalâkzâde)	353
7 — Bağ-ı cemâle çün irem (Şirüganî)	193	14 — Ne var derde düşdüm ise (Müezzinzade)	387
8 — Aşkın kime yâr olur (Şi- rügani)	194	15 — Şûride vü şeydâ kılan (A. Nesib)	526
9 — Ey cemâlin pertevendâz (Kırımlı Molla Mehmed)	301		

Dilkeş

1 — Dil-i şeydâyı söyletsen (Şirüganî)	194	3 — Hemîşe bülbülün gül- şende (Diraman zâkiri)	336
2 — Gönlümün zevkını ben hecr ile tâlân ettim (Şirüganî)	—	4 — Sır elinde sevdiğim (Feyzi Dede)	378
		5 — Yüzünden okunur (Bur- salı Sadık)	380

Dilkeşide

1 — Şâhâ zi kerem (Ahmed (Avni Konuk)	686

Dügâh

1 — Elâ ey server-i kân-ı risâlet (Sütçüzade)	60	7 — Mürğ-i dil pervâz (Şirü- ganî)	195
2 — Vaktidâ hayyün bınne- biyy-il-Hâdî (İmam Yu- suf)	69	8 — Seherde eser bād-i te- cellî (Şirüganî)	—
3 — Mâlikülmük kâmilülih- san (Vehbî Osman)	69	9 — Ey olan bu âşina-yi cez- be-i aşk-ı Hudâ (Şirü- ganî)	—
4 — Sübhanelhâlikulazîm (Vehbî Osman)	69	10 — Eser aşkın yeli (Akbaba imamı)	261
5 — Yâ ilâhî âsitânın (Şirü- ganî)	194	11 — Ey şehinşâh-ı serir-i en- biyâ (Yusuf Çelebi)	273
6 — Benem zârî kılan (Şirü- ganî)	195	12 — Nice bir ağlayayım (Yu- suf Çelebi)	273

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
13 — Ben dost ile dost (Ken- zî)	291	24 — Çün görüb dervîşi oldum (Piyanist Esad)	577
14 — Buldu teşrifinle diller (Tosunzade)	295	25 — Meftûn edeli bendesini (Ali Aşki)	614
15 — Bir ismi Mustafâ (Mu- sa Dede)	302	26 — Yâ men livâ-i aşkeke (Celâleddin Dede)	620
16 — Mazharısın Kibriyâ'nın (Üsküdarlı Ali)	326	27 — Dolab niçün inlersin (Hadi Bey)	679
17 — Recâ-yi lütfuna geldik (Diraman zâkkiri)	337	28 — İlähî Azrail canım alınca (Hadi Bey)	680
18 — Gâh gâh kendüme gelü- rem (Müezzin Hüseyin)	389	29 — Hak ayandır sır nihandır (Hoca Fehmî)	684
19 — Derünüm âteş-i hicrâna (A. Nesib)	527	30 — Fâriğiz nakş-i sivâdan Naşkbendilerdeniz (Şeyh Mes'ud efendi)	—
20 — Gel ey sâlik diyem bir söz (İsmail Dede)	531	31 — Kuldân sana lâyıık nola (Balât şeyhi Kemal e- fendi)	—
21 — Nideyim sabr edebilsem (Hopçuzade)	557	32 — Resm ü suretten mücer- red âlem-i ma'nâ menem (Hüseyin Hâlis)	—
22 — Derd-i mârâ der cihan (Hacı Faik Bey)	562		
23 — Aşk-ı vahdette dilâ (Hacı Faik Bey)	563		

Eviç

1 — Bir kimse aceb yok mu (Anber Mustafa Ağa)	77	11 — Allah Rabbî lâyezâl (Şirüganî)	198
2 — Ben dost hevâsına düşdüm (Sütçüzâde Hafız)	81	12 — Ey Rabb-i Rahmân (Şi- rügani)	198
3 — Yüz sürüb dergâh-ı Hak'ka (Receb)	86	13 — Devrân odur kim devrini (Şirüganî)	199
4 — Ey kerim Allah ey ganî (Hafiz Post)	93	14 — Hak ilmüne bu âlem (Şirüganî)	199
5 — Kim görê didarımı (Nakşî)	99	15 — Her tarıkın virdi var (Şirüganî)	199
6 — Ey sanem noldun (Tâlib)	100	16 — Kerimâ âli dergâha (Şi- rügani)	200
7 — Cemâlin matla'-ı şems-i hidâyet (Şirüganî)	96	17 — Cism ü cânı nâr-ı hasret (Şirüganî)	200
8 — Sensiñ evç-i risâletin mâhi (Şirüganî)	96	18 — Nâr-ı aşka yanmayanlar (Şirüganî)	201
9 — Dilhânesi mir'ât-ı Hak (Şirüganî)	197	19 — İlim bahr-i vücûd asdâ- fının (Şirüganî)	201
10 — Ey seyyid-i dü âlem (Şirüganî)	197		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
20 — Derd-i aşka düşmeyen (Şirüganî)	201	40 — Ey gürûh-i enbiyâ (Dıraman zâkiri)	338
21 — Ey gönül bir derde düş (Şirüganî)	202	41 — Cemâlin âleme (Dıraman zâkiri)	338
22 — Derviş olan kişiler (Şirüganî)	202	42 — Erenlerîn sohbeti (Çâlâkzade)	354
23 — Nazarın pâk ise (Şirüganî)	203	43 — Mest olduğum etme aceb (Çâlâkzade)	354
24 — Ey bülbül-i rûhânî (Şirüganî)	203	44 — Mecnûn-ı Hudâ olanı (Döşekçizade)	387
25 — Bulan özünü (Şirüganî)	203	45 — Henem Mecnun sıfat (İsmail Dede)	532
26 — Derde dermân ister isen (Şirüganî)	204	46 — Mefhar-i cümle cihansın (Hacı Faik Bey)	562
27 — Ey tarikat erleri (Şirüganî)	204	47 — Esubhu bedâ (Zekâî Dede)	586
28 — Varlığın mahv eyleyüb (Şirüganî)	204	48 — Sübhânelmelikülmevlâ (Zekâî Dede)	587
29 — Âsmân-ı ma'nevînin necmi (Şirüganî)	219	49 — Kad alâ mecdî (Zekâî Dede)	587
30 — Âşıkın maksûdu (Akba-ba imamı)	261	50 — Vücûdum mülkini ma'mûr (Ali Aşkî)	614
31 — Bir aşk-ı pâk ihşân'ede (Akba-ba imamı)	261	51 — Alma tenden cânımı (Müezzîn Ha'd Bey)	--
32 — Zât-ı Bârî'den haberdâr olduğum (Yusuf Çelebi)	274	52 — Sensin bize bizden ya-kin görünmezsün hicab nedir (Zakirbaşı Mehmed)	--
33 — Nicesi fâriğ olam (Yusuf Çelebi)	274	53 — Kullarında yok, sana lâyük metâ' (İsmail Hak-ki Bey)	--
34 — Kâkül-i Fahr-ı cihan (Yusuf Çelebi)	274	54 — Dünyâya mağrur kişi (Sermüezzîn H. Hakkı)	--
35 — Tahtgâh etti vücûdum (Yusuf Çelebi)	275	55 — Elim sana ermek için (Sermüezzîn H. Hakkı)	--
36 — Aşk ile dâim edersem (Küçük müezzîn)	299	56 — Ey güzeller güzeli (Duhanî Şerif)	547
37 — Kararım yokdur ey dilber (S. Rifat)	322	57 — Dergeh-i Hak'dan beni (Duhanî Şerif)	548
38 — Lenâ min emrihi rûhun ve cismün (Dıraman zâkiri)	337	58 — Bahâr oldu yine açıldı güller (Duhanî Şerif)	548
39 — Aşk ile dâim edersem (Dıraman zâkiri)	337		

Eviç Aşiran

1 — Çün senin şânın keremdir (Şirüganî)	205

Eviç Gerdâniye

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Mecnûn olalı gönülüm (Şirüganî)	205	2 — Derdin ne behey âşık (Şirüganî)	207

Eviç Pûselik

- 1 — Ey gönül yandan yine
pervâne veş aşk nârına
(Eyüp hatibi Ahmed) —

Ferahfezâ

1 — Bişnevez ney çün hikâyet (İsmail Dede) 532	5 — Derdi olan kullarına kıl devâ (Şehzade Seyfed- din efendi), —
2 — Şürîde vü şeyda kılan (İsmail Dede) 533	6 — Ey tâlib-i dîdâr olan (Şehzade Seyfeddin ef.) —
3 — Geldin geri gider misin (Ahmed Irsoy) 689	7 — Halâs et kalbini hubb-i şivâdan (Şehzade Sey- feddin efendi) —
4 — Meded ey seyyidînâ Haz- ret-i Adbülkadir (Balat imamı H. Hakki) —	

Ferahnâk

1 — Durman yanalım (İs- mail Dede) 533	7 — Şürîde vü şeydâ kılan (Zekâi Dede) 588
2 — Mârâ zi aşk-î cânân (Rifat Bey) 571	8 — Nûr-i Ahmed'dir dilâ (Zekâi Dede) 589
3 — Ey Kerim Allah (Zekâi Dede) 587	9 — Rifâiler alur feyzi (Ah- med Irsoy) 690
4 — Derd-i Hak'ka tâlib ol (Zekâi Dede) 587	10 — Nefs-i şeytâna uyub (Ahmed Irsoy) 690
5 — Ol kadar mukbil-i mah- bûb (Zekâi Dede) 588	11 — Gubâr-ı meşhed-i pâkin (Ahmed Irsoy) 690
6 — Benim maksûdum âlemde (Zekâi Dede) 588	

Gerdâniye

1 — Derûnum yandı nâr-ı hasretinle (Şirüganî) 205	3 — Bulmak dilersen dâim saâdet (Şirüganî) 206
2 — Bihâmdillâh ayâm oldu (Şirüganî) —	4 — Mest-i âşkız sabrımız yok (Şirüganî) 206

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
5 — Derdin ne behey âşık (Şirüganî)	207	7 — Cemî'-i enbiyânın (Dra- man zâkiri)	339
6 — Cemâlî nûrunu Mevlâ (Yusuf Çelebi)	275	8 — Durman yanalım (Zekâi Dede)	589

Gül'izar

1 — İnsâfı koma elden (Ze- kâi Dede)	—	2 — Mâsivâyı terk edüb (Ahmed Irsoy)	690

Hicaz

1 — Aşkın meyine kandın (Sütçüzade Hafız)	81	17 — Senin âşıkların kılmaz (Hacı Ârif Bey)	560
2 — İnile ey derdli gönül ini- le (Şirüganî)	207	18 — Mâzâ alâ men (Hacı Faik Bey)	563
3 — Nûr-i Fahr-i âleme (Yu- suf Çelebi)	275	19 — Hâkipâ-yi Mustafâ'ya (Hacı Faik Bey)	563
4 — Ey bülbül-i nâlende (Hasan Ağa)	307	20 — Gelin gidelim (Hacı Fa- ik Bey)	563
5 — Yâmen livai (Nâyî Os- man)	317	21 — Söylemem râz-ı derû- num (Hacı Faik Bey)	564
6 — Yâ Rabbi cennet evine (Çâlâkzâde)	355	22 — Dilhânesi pür nûr olur (Osman Bey)	575
7 — Men şâhbâz-ı kudsem (Ahmed Ağa)	381	23 — Ey Habib-i Hazret-i Rahman (Esad Çavuş)	576
8 — Düşdü cânâ âkıbet (Kal- burcuzade)	382	24 — Dilhânesi mir'ât-i Hak (Zekâi Dede)	589
9 — Men âşık-ı an hüsnem (Künhî Abdürrahim)	516	25 — Vefî kametil eşyâi (Ze- kâi Dede)	589
10 — Yâ Resûlallah bize gör netti (Şikârizâde)	520	26 — Sâdâtiyen - Nakşiye (Zekâi Dede)	590
11 — Aşkın ayân oldu (A. Nesib)	527	27 — Taaşşaktu bi-envâr-i ce- mâlek (Zekâi Dede)	590
12 — Mevlâm senin âşıkların (Mustafa İzzet)	544	28 — Yâ amân-el-hâifinâ (Zekâi Dede)	590
13 — Beni bu nefsim (İsmail Dede)	540	29 — Şeribtü bi-ke's-il-ünsi (Zekâi Dede)	590
14 — Şebpîr ü Şebper (Mu- tafzâde)	554	30 — Ente nûshatülekvan (Zekâi Dede)	591
15 — Abdülkadir ya Seyyidi (Dellâl Osman)	556	31 — Salli ve sellim (Zekâi Dede)	591
16 — Eyâ gafil aç gözünü (Hopçuzâda)	557	32 — Şürîde vü şeydâ kılan (Zekâi Dede)	591

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
33 — Cenâb-ı pâkine lâyık amel (Zekâî Dede)	591	44 — Dilerim bakmaya Rab-bim (Ahmed Irsoy)	692
34 — Yâ Seyyidi işfa'lenâ (Zekâî Dede)	592	45 — Hamd Allah'a (Ahmed Irsoy)	692
35 — Yâ vâsi'-al-mağfîret (Zekâî Dede)	592	46 — Yâ melceelfukara (Mü-ezzîn Hafız Tevfik Bey)	—
36 — Şâh-ı iklim-i risâlet (Zekâî Dede)	592	47 — Ârif ol âyine-i insâna bak (Musullu H. Osman)	—
37 — Ey Hüdâ'nın sevgili mah-bûbu (Zekâî Dede)	593	48 — Vücûdün mazhar-ı sırr-ı ezeldir yâ Resûlâllah (İzmirli Râkım)	—
38 — Yâ vâsi'-al-mağfîret (Ali Aşki)	614	49 — Mahzen-i esrâr-ı şâh-ı Mürtezâsın yâ Hüseyin (Hacı Ârif Bey)	—
39 — Tulû' etse gönülden (Ali Aşki)	615	50 — Devre-i aşr-i muharrem-dir Hüseyin-i Kerbelâ (Rifat Bey)	—
40 — Sen bana benden ya-kınsın (Musullu H. Osman)	678	51 — Bir şehre uğradı yolum (Hoca Fehmi)	—
41 — Ey Fâtıma ey Fâtıma (Ahmed Irsoy)	690	52 — Cümle hüccâc ile giydik yine ihrâm ü abâ (De-dezâde Osman)	—
42 — Yâ kutb Abdülkadir (Ahmed Irsoy)	691		
43 — Şeribnâ alâ zikiril habîb (Ahmed Irsoy)	691		

Hicaz Aşîran

- 1 — Ey menba'-ı cûybar-ı rahmêt (Sadeddin Kaynak)—

Hicazkâr

- 1 — Şöyle sakla sırr-ı aşkı (Zekâî Dede) 593

Hisar

1 — Garîk-i bahr-i isyân ü hatâyım (Sütçüzâde Hafız) 82	5 — Cümle işim ayn-ı hatâ (Şirüganî) 208
2 — Bir nazar kıl hâlîme (Hafız Post) 94	6 — Garîk-i bahr-ı isyân ü hatâyım (Şirüganî) 208
3 — Kimde ki aşk-ı İlâhî (Goncazâde) 114	7 — Bir ben değil seni seven (Şirüganî) 208
4 — Bahârı ömrümün çün kâvâleledi (İtrî) 174	8 — Gelmişiz işbu cihâna (Akbaba imamı) 269

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
9 — Ey saâdet menbaı (Ş. İzzeddin)	319	13 — Can bu elden göçmeden (Çalâkzâde)	357
10 — Eğer dosttan bellü haber (Çalâkzâde)	356	14 — Feyz-i mahz-ı Kibrîyâ'dır (B. Abdülkerim)	375
11 — Sıdk ile aşık olursan (Çalâkzâde)	356	15 — Yâ İlähî sana geldik (Zekâî Dede)	593
12 — Düşdüm yine bir derde (Çalâkzâde)	357		

Hisar Püselik

1 — Ey gönül yandın yine (Eyyüb hatibi Ahmed)	556	2 — Yâ İlähî sana geldik bizi mahzun eyleme (Eyüp Hatibi Ahmed)	—

Hümayun

1 — Senin hüsnün tecellisi (İbrahim Ağa)	318	7 — Kuldân sana lâıyk nola (Müezzîn Halid Bey)	—
2 — Gelberu seyr-i kerâmet isteyen (Feyzî Dede)	378	8 — Becâdır zâtına hatm-i nübevvat yâ Resûlâllah (Müezzîn Hafız İsmail)	—
3 — Ehl-i derdin derdine derman (Sadık Ağa)	518	9 — Yâ Rab garib ü bîkesim (Ali Aşki)	—
4 — Yâ Rab garib ü bîkesim (Ali Aşki)	615	10 — Râzıyım derdine yârin ben şikâyet etmezem (Şerif efendi damadı İznikli Çelebi efendi)	—
5 — Ey olan mi'râc (Tanburî Aziz)	678		
6 — Durman yanalım âteş-i aşka (Müezzîn Nuri Bey)	—		

Hüseynî

1 — Ey nefis-i şüm (Hüdayî)	61	8 — Uyan gafletten ey nâim (Âhenî)	97
2 — Sadr-i cem'-i mürselîm (Hafız Kumral)	63	9 — Tutmadım ben sünnetini (Hammad)	109
3 — Zühdünü ko aşka düş (Küçük İmam)	74	10 — Safha-i sadrında dâim (Cihangirli Ahmed)	112
4 — Zıyâlar verdi nûriyle (Nefes anbarı)	76	11 — Derd ehli libâsını (Cihangirli Ahmed)	113
5 — Micmer-i kalbin (Receb)	86	12 — Yine bir sevdâya düşdüm (Hîmmetzâde)	171
6 — Vücudun dürr-i nâyâb-ı safâdır (Hafız Post)	94	13 — Sen seni bilmekdir ancak (İtrî)	175
7 — Çün sana gönlüm (Hafız Post)	95		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
14 — Yâ İlahî âsitânın (Şirüganî)	209	35 — Ey dil zen-i dünyânın (Cılız Ali)	290
15 — Müstağrak oldum lütfuna (Şirüganî)	209	36 — Cânân elinin güllerinin (Kenzi)	292
16 — Ey dil bize ver bir haber (Şirüganî)	209	37 — Behey kardeş Hak'kı (Tosunzâde)	296
17 — Kad eşrakatidünyâ (Şirüganî)	210	38 — Ben bu aşka düşeli (Tosunzâde)	296
18 — Bir ben değil seni seven (Şirüganî)	210	39 — Ey hocam seni görelî (Tosunzâde)	297
19 — Vâsıl olmaz kimse Hak'ka (Şirüganî)	210	40 — Milk-i bakadan gelmişim (Tosunzâde)	297
20 — Şeb-i târik-i gayretten (Şirüganî)	211	41 — Ey ledün mektebinin (Nazîm)	301
21 — Aşkın meyine ben kana geldim (Şirüganî)	211	42 — Mâhest nemidânem (Nayi Osman)	317
22 — Bir yüze düş oldu gözüm (Şirüganî)	211	43 — Tâ ezelden sen benimle (Gebzeli Cemal)	324
23 — Şunlar ki görüb yüzünü (Şirüganî)	212	44 — Uyan behey gafil (Üsküdarlı Ali)	327
24 — Zerrelere zâhir mi olurdu (Şirüganî)	212	45 — Zihî bahtlı şu canlar (Ş. Mehmed)	328
25 — Sevdân ile dil milkin (Şirüganî)	212	46 — Dahl eyleme devrâna (Simkeş Mustafa)	332
26 — Ol menem kim (Şirüganî)	212	47 — Ruhin gülzâr-ı firdevs (Dıraman zâkiri)	339
27 — Gönlümün zevkini ben (Şirüganî)	212	48 — Mir'at-ı dilin (Dıraman zâkiri)	339
28 — Yanalım yakalım (Şirüganî)	213	49 — Hâlet ile bana bir aşk (Çâlâkzâde)	357
29 — Deryâ-yi aşka dürdâne geldim (Şirüganî)	214	50 — Sensin bize bizden yakın (Çâlâkzâde)	358
30 — Ey Habîb-i Mustafâ vü Müctebâ (Şirüganî)	—	51 — Hak lütfuna mazhar (Çâlâkzâde)	358
31 — Celâlin pertevi âşıklara bir verd-i hamrâdır (Şirüganî)	—	52 — Gönlümüz her an (Halifezâde)	373
32 — Âşıkların sermâyesi sıdk ile zikrullah imiş (Şirüganî)	—	53 — Ey nefsi-şûm insâf (Urfalı Şeyh oğlu)	379
33 — Ey gönül havf ü hayâ et hazret-i Allah'dan (Şirüganî)	—	54 — Hil'at-i vashın giyür (Kalburcuzâde)	383
34 — Arz-ı didâr eyledikçe (Akbaba imamı)	262	55 — Aldın mı safâ ile (Müezzîn Hüseyin)	390
		56 — Mevlâm senin cehennem (Şikârizâde)	521

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
57 — Alâllâhi fi küll-il-ümûr (Hopçuzâde)	557	71 — Arş tâkı meskenindir yâ Hüseyn ibn-i Ali (Rifat Bey)	—
58 — Yine lûtf eyleyüb (Hop- çuzâde)	558	72 — Hazret-i Hak'kın Habibi sevgili bir dânesi (İs- malî Hakkı Bey)	—
59 — Kurratûlayn-i habib-i Kibriyâsın (Hacı Ârif Bey)	560	73 — Düşmüşüm iki âlemde dergâhına (Tanburî Mehmed)	—
60 — Şâh-ı iklim-i risâlet (Rifat Bey)	571	74 — Ey aceb bilsem nedir yâ Rab bu derdin çâresi (Dedezâde Osman)	—
61 — Rehber-i kafîle-i isr-i Nebi (Osman Bey)	576	75 — Toplanmış âşıkları Sey- yid Abdülkadir'in (Ha- cı Edhem)	—
62 — Dildâde-i zülfün şehâ (Simkeş Muştafa)	576	76 — Cem'olmuş dervişleri Sultan Abdülkadir'in (Talât Bey)	—
63 — Andelîb-i bâğ-ı hicrân (Zekâî Dede)	593	77 — Hak şerleri hayreyler (Sertarikzâde zakirbaşı- sı Şeyh Mehmed)	—
64 — Elmeded pîrim efendim (Zekâî Dede)	594	78 — Evliyâ zümresinin ser- ver-i âli himemi (Ser- müezzîn Hafız Tefvik Bey)	—
65 — Âşıkân râ cüstücû (Ali Aşkî)	615	79 — Gevher-i sır-ı velâyet kânı şâhı Nakşbend (Eyipli Bay Mustafa)	—
66 — Ey gönül râğbet edersin (Ali Aşkî)	616	80 — Halk içre bir âyineyim her kes bakar bi an gö- rür (Hadi Bey)	—
67 — Ey vücûd etvârına cev lân (Hacı Kîramî)	622		
68 — Ey âşık-ı sâdiklar (Ab- dülkadir Töre)	704		
69 — Câm-ı mahabbet içtik (Hayrullah Yalım)	709		
70 — Şâh-ı iklim-i risâlet doğ- duğu şebdir bu şeb (Mü- ezzîn Rifat Bey)	—		

Hüseynî Aşîran

1 — Çünkü bildin cümle şey- de Hak müessir (Şirü- ganî)	214	6 — Hevâ-yi nefse cânım mübtelâdır (Şirüganî)	230
2 — Derdini bir et gönülde (Şirüganî)	215	7 — Hudâvendâ şu âlemde esen yeller seni ister (Şeyh M. Nazmî)	—
3 — İbn-i vaktim ben ebül- vakt (Şirüganî)	215	8 — Tende cânım (Çâlâkzâde)	359
4 — Kıldan ince vü kılıçtar keskin (Şirüganî)	216	9 — Geldi saâdetle yine (Halifezâde)	374
5 — Kâmil olmak ister isen ey gönül (Şirüganî)	216	10 — Bu hulk ile ey kişi (Lâ- mekânî Mustafa)	—

Hüseynî Kürdi

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Pertev-i nûr-i Hudâ'sın yâ Hüseyn-i Nakşbend (Abdülkadir Töre)	—		

Hüseynî Puselik

1 — Mürg-i sidre şu'le-i dil- hânemin (Kâzım Uz)	706	2 — Bana Ma'bûd-i ferd (Kâ- zım Uz)	707

Hüzzam

1 — Düşeli bu aşkın (Yusuf Çelebi)	276	17 — Vashn bana hayat (Mu- sulu Hafız Osman)	678
2 — Mâhest nemidânem (İs- mail Dede)	533	18 — Dünyâ fânî neme gerek (Hadi Bey)	680
3 — Ey sofi-i ehl-i safâ (İs- mail Dede)	533	19 — Fahr-i sâdât-ı kiram (Lûtfi Bey)	682
4 — Bağrımdaki biten başlar (İsmail Dede)	533	20 — Hezaran per açıp (Sa- mih Rifat)	684
5 — Ey Habîb-i Kibriyâ (Mustafa İzzet)	545	21 — Ey visâl-i kurb-i Hak'ka (Ahmed Irsoy)	692
6 — Şem'i aşkın zâhidâ (Mustafa İzzet)	554	22 — Bugün mi'râc-ı pâk-i Mustafâ'dır (İzzeddin)	708
7 — Lebin vasfında sultânım (Hopçuzâde)	558	23 — Ne durursun gafil insan (Fehmi Tokay)	710
8 — Ey derdlilerin derdine (Hacı Faik Bey)	564	24 — Aşk bezirgânı sermâye cânı (Lâtif efendi)	—
9 — Merhabâ ey Fahr-i âlem (Hacı Faik Bey)	564	25 — Derdin ne behey âşık biçâre neden oldun (Şeyh Sinan)	—
10 — Menba'i ilm-i Hudâ'sın (Hacı Faik Bey)	564	26 — Bu mihnetgâh-ı âlemde garibim yâ Resûlallah (Şehzade Seyfeddin ef.)	—
11 — Hudâ nâmiyle başla (Ha- cı Faik Bey)	565	27 — Açıldı şevk ile meydan kanı merdâneler gelsin (İbrahim Erkal)	—
12 — İlâhelâminsın (Zekâi De- de)	594	28 — Mâil-i hüsn-i ezel âşık- lar içre sâkiyem (Hüse- yin Hâlis)	—
13 — Ne bahtlı ol kişiye ki (Zekâi Dede)	594	29 — Dağlar ile taşlar ile (Ş. Kutbî)	—
14 — Eyâ Sünbül bana (Ab- di Dede)	619		
15 — Kadrim ola berter (Tan- buri Mehmed Bey)	624		
16 — Ey gonçe-i gülgeşt-i baka (Şeyh Kutbî)	676		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
30 — Doğdu ol sadr-ı risâlet basdı arş üzere kadem (Abdülkadir Töre)	—	33 — Ey bülbül-i şeydâ yine efgana mı geldin (Ab- dülkadir Töre)	—
31 — Varlığından geçmeyen- ler dâimâ hasretedir (Abdülkadir Töre)	—	34 — Dil beytini pâk eden (Abdülkadir Töre)	—
32 — Eyâ şâh-ı serir-i istifâ ol rütbe ekremsin (Ab- dülkadir Töre)	—	35 — Doğdu ol sadr-ı risâlet (Abdülkadir Töre)	—
		36 — Ey rûh-i müşahhas ki bütün canlara cânan (Nayi Hafız Nasafet)	—

Irak

1 — Gel vücûdun perdesin kaldır (Nane)	80	17 — Düşeli bu aşkın cânım (Yusuf Çelebi)	276
2 — Görelden yüzünü yârin (Lütfullah)	88	18 — Merhabâ ey ma'den-i sıdk u safâ (Yusuf Çe- lebi)	276
3 — Ko yaksın külli cismim (Nazmî)	90	19 — Mahbûb-i Hudâ (Mu- hammediyeci Mustafa)	288
4 — Ey mubârek mâh-ı gar- râ (Na'li)	102	20 — Yâ Resûlallah kamer al- nın (Yuva Ahmed)	290
5 — Keşf ola sırr-ı İlâhî (Hafız Kömür)	179	21 — Zülfün içre vechini (Sa- lihzâde)	325
6 — İlâhî-yâri kıl bana (Ha- fız Kömür)	180	22 — Der idim gül yüzüne (Üsküdarlı Ali)	327
7 — Cemâlin pertev-i nûr-i Hudâ'dır (Şirûgâni)	216	23 — Düşüb itlâka (Diraman zâkiri)	340
8 — Yâ Habîballah kaçan kal- kar (Şirûgâni)	217	24 — Cemâlin gösterüp gül- dür (Diraman zâkiri)	340
9 — Cürmür bilüb gelen kişi (Şirûgâni)	217	25 — Evliyânın nazarında (Çâ- lâkzâde)	359
10 — Derûn-i âşıkâ hâletfe- zâdır (Şirûgâni)	218	26 — Pâk eyle gönül çeşme- sini (Çâlâkzâde)	359
11 — İki kaşın arasında (Şi- rûgâni)	218	27 — İnâyet eyle kıl nazar (Çâlâkzâde)	360
12 — Dönmek ister gönlüm (Şirûgâni)	218	28 — Mâhset nemidânem (Hâ- fız Şeyda)	382
13 — Ey gönül var kim bu derdden (Şirûgâni)	219	29 — Görelden yüzünü aklı şûurum (Müezzîn Hü- seyin)	390
14 — Âsmân-ı ma'nevînin nec- mi (Şirûgâni)	219	30 — Yâ Habîballâh Resûl-i hâlikî (Şikârizâde)	521
15 — Sürüb dergâhına (Ak- baba imamı)	262	31 — Aşkınla yandır (İsmail Dede)	534
16 — Âlem-i âramı buldum (Akbaba imamı)	263		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa.
32 — Sultân-ı rusûl (Dellâl-zâde)	543	belâ bana şikâr oldu (İzzeddin Çelebi)	—
33 — Müjde kıldı dillere (Ali Aşki)	616	36 — Kim ki can vermez bu yolda pes niçün cânan diler (Hoca Fehmî)	—
34 — Âlemlerin sultânı (Abdülkadir Töre)	705	37 — Dedim dosta göster yüzün sebep nedir ayân olmaz (Yeniköylü Hasan)	—
35 — Görelden yüzünü yârin			

İsfahan

1 — Zehî can kim münevverdir (Kazzaz Emir)	108	10 — O kim aşkınla (Dıraman zâkiri)	340
2 — Allah emrin tutalım (Di-yarbakırlı Emir)	182	11 — İçmeyen lâ'lin şerâbını (Çalâkzâde)	360
3 — Didemiz görsün cemâlin (Şirügânî)	219	12 — Ey can gözün açabilsem (Çalâkzâde)	361
4 — Ey tarikat erenleri (Ak-baba imamı)	263	13 — Şâh-ı iklim-i velâyettir (Bursalı Hasan)	394
5 — Aldın mı safâ ile (Ken-zî)	292	14 — Ey çeng perdehâ-yi (Zekâi Dede)	395
6 — Şolar kim dost elinden içti câmi (Ş. İzzeddin)	320	15 — Sakın dünyâya aldanma (Zekâi Dede)	395
7 — Râziyım derdine yârin (Ş. İzzeddin)	320	16 — Gönül hayrân olubdur aşk elinden (Hüseyin Hâlis)	—
8 — Oldum çü mahv-i mahz-ı zat (Ş. Mehmed)	328	17 — Hak'ka mir'at olduğuyçün ey şefî-i pür ve-kar (İzmirli Rakım)	—
9 — Hak'ın kullarını (Ş. Mehmed)	329		

Karcıgar

1 — Yine yazayları geldi (Yeniköylü Hasan)	618	3 — İmrüz çi her rûz (İzmirli Râkım)	700
2 — An kes ki türâ dâned (Bolahenk Nuri)	620		

Kûçek

1 — Günahım hadden efzûn oldu (Zekâi Dede)	595

Kürdi

1 — Ol Çalabımın aşkı (Tosunzâde)	297	2 — Derünümde olan hâlet (Dıraman zâkiri)	341

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
3 — Hurşid-i ruhınle dil (Çâlâkzâde)	361	5 — Arzet cemalin göreyim (Çolâk imamzâde)	389
4 — Atâna lâyk olmak (Halifezâde)	374		

Mâhur

1 — Bir pâdişâha kul ol kim (Hafız Kumral)	64	20 — Yâ Rabbi dilerim aşkın (Şirügâni)	225
2 — Gönül pervâne-i bezm-i visâlin (Sütçüzâde Hafız)	82	21 — Âşık iver cânını (Şirügâni)	225
3 — Elâ ey mürşid-i âlem (Attar Ahmed)	109	22 — Sevdâ-yi sivâdan geç (Akbaba imamı)	264
4 — Ey gönül dillerde sen (Nikabi Ömer)	110	23 — Hak'kı koyub bâtla (Akbaba imamı)	264
5 — Eyleyen uşşâkı şeydâ (Âhi)	181	24 — Serâ-yi aşka gir sofi (Akbaba imamı)	265
6 — Gönülde cilveger nakş-i hayâlin (Zihni)	181	25 — Kudûmun bâis-i ayn-i saâdet (Kazzaz Hasan)	279
7 — Resûl-i Kibriyâ hayrül-verâsin (Şirügâni)	220	26 — Gönül yüz sürmek ister (Siyahî Mehmed)	286
8 — Ruhindir nûsha-i pâk-i melâhat (Şirügâni)	220	27 — Okunsun dergehinde arzihâlim (Siyahî Mehmed)	286
9 — Dermân arardım derdime (Şirügâni)	220	28 — Zikrin ile olmuşum (Tosunzâde)	297
10 — Rûh-i pâk-i Mustafâ'ya etmişim (Şirügâni)	221	29 — Eyâ rehber olan (Küçük müezzîn)	299
11 — Sevdâ-yi sivâdan geç (Şirügâni)	221	30 — Ayırma beni senden (Hacı Ramazan)	304
12 — Gir semâ'a zikr ile gel (Şirügâni)	222	31 — Elmeded ey Fahr-i âlem (Diraman zâkiri)	341
13 — Gel ey gurbet diyârında (Şirügâni)	222	32 — Cünbüş iden gerçi tendir (Çalâkzâde)	361
14 — Bihamdillah yine geldi (Şirügâni)	223	33 — Durman yanalım (Sayyâdi Mustafa)	393
15 — Nefse uyub râh-ı Hak'dan (Şirügâni)	223	34 — Solmadan bağın (Duhanî Şerif)	548
16 — Noldun ağlarsın gönül (Şirügâni)	223	35 — Gülşen-i sırda safâ (Mutafzâde)	555
17 — Sivâdan kalbini pâk et (Şirügâni)	224	36 — Aşk ile iki cihanda (Mutafzâde)	555
18 — Aldım mı gönül hüsn ile yektâ (Şirügâni)	224	37 — Hâlik'ın mahbûbusun (Hacı Faik Bey)	565
19 — İşbu gönlüm hâlini (Şirügâni)	225	38 — Şûride vü Şeyda kılan (Şeyh Ruşen)	569

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
39 — Şâh-ı iklim-i risâlettir (Turşucuzâde)	578	47 — Yine dostdan haber geldi (Hacı Nâfiz Bey)	—
40 — Yar yüreğim yar (Hacı Nâfiz Bey)	580	48 — Kulluğa bel bağlayup sultanı gözler gözlerim (Hacı Nâfiz Bey)	—
41 — Tecelli şevk-ı didarın bana (Hacı Nâfiz Bey)	580	49 — Allah Allah uludur (Abdülkadir Töre)	—
42 — Allah adı uludur (Zekâi Dede)	595	50 — Dervişlik baştadır tacda değildir (Sermüezzin H. Hakkı)	—
43 — Olanlar tâlibi kenzine (Zekâi Dede)	596	51 — Gülşen-i sırda safâ bahş eyledi sünbül gülü (Mutafzade Ahmed)	—
44 — Hayrütteslîmat (Musulu Hafız Osman)	—	52 — Ey şerh-i sitemger dili râîlâna dokunma (Yeniköylü Hasan)	—
45 — Ağlayarak geldim sana fağfir lenâ yâ Rabbenâ (Şehzade Seyfeddin Ef.)	—		
46 — Aşk ile iki cihanda şâh olan gelsün beri (Hacı Nâfiz Bey)	—		

Mâye

1 — Mevt haberin işidicek (Çâlâkzâde)	362	2 — Ey Yûsuf-i mehrüyan (Zekâi Dede)	596

Muhâlif-i Irak

1 — Kim ki feyz-i Hak'kın (Hafız Kômür)	180	3 — Ey kerem hânı Muhammed (Kalburcuzâde)	383
2 — Derdimendim mücrimim (Şirügâni)	226		

Muhahyyer

1 — İden râh-ı mahabbetde tekâpû (Receb)	86	7 — Geldik kapuna ey Hudâ (Şirügâni)	226
2 — L'erûn-i aşuka hâletfezâ- dır (Nazmî)	90	8 — Ne gam ey dil meşakkat- ten (Şirügâni)	227
3 — Ey çerh-i dun nettim sa- na (Âhenî)	98	9 — Yeter yandım firâkın âte- şine (Şirügâni)	227
4 — Bulmaz bu derdin çâre- sin (Nikabî Ömer)	111	10 — Cümle âlem âşinâ (Şirü- gâni)	227
5 — Kûy-i aşkın bana (Gon- cazade)	115	11 — Mûrg-i dil pervâz urub (Şirügâni)	228
6 — Zuhûr-i kâinatın ma'de- ninin (Şirügâni)	226	12 — Ey gönül gel ağlama (Şirügâni)	228

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
13 — Ahvâl-i şerencâmım bu (Şirügâni)	228	25 — Yâ Rabbi nûrun hakkı- çün (İsmail Dede)	534
14 — Felek gerdişlerinden iş- lerin (Şirügâni)	229	26 — Yâ Rabbi aşkın ver (İs- mail Dede)	535
15 — İki kaşın arasında (Şi- rügâni)	229	27 — Deldi bağrım bülbül-i biçâre (İsmail Dede)	536
16 — Halk içre bir âyineyim (Şirügâni)	229	28 — Ey derde derman iste- yen (İsmail Dede)	536
17 — Genc-i aşkı ister isen (Şirügâni)	230	29 — Düşeli bu aşkın (İsma- il Dede)	537
18 — Yâ erhamelhalâik (Ak- baba imamı)	265	30 — Yâ İlähi kasırım (Du- hanî Şerif)	549
19 — Tecelli-i cemâl ister (Kazzaz Hasan)	280	31 — Hazret-i Hak'kın habibi (Zekâi Dede)	596
20 — Yeter oldun fenâ ba- ğında nâlân (Muhamme- diyeci Mustafa)	288	32 — İlähi ente zü fazlin (Ze- kâi Dede)	596
21 — Eden râh-ı mahabbetde tekâpü (Abdi Şah)	322	33 — Durmaz yanar vücûdum (Zekâi Dede)	597
22 — Gönül senden peyâm-ı yârı (Dıraman zâkiri)	341	34 — İşte geldi id-i adhâ ide- lim canlar fedâ (Eyup hatibi Ahmed)	—
23 — Katre-i aşk-ı Hudâ (Dı- raman zâkiri)	342	35 — Âşıkın maksûdu ol mah- bûb-i bihemtâ imiş (Sa- id Özok)	—
24 — Katre aşkın umman (Kal- burcuzâde)	383		

Muhayyer Kürdi

- 1 — Âlemlerin sultanı (Ze-
kâi Dede) 597

Muhayyer Püselik

- 1 — Bülbül-i nâlân olub (Müezzîn Hüseyin) 390
2 — Mevlâm ver aşkını bana
(Abdullah ağa) 394
3 — Mücrimleriz âsileriz
(Zekâi Dede) 597

Muhayyer Sünbüle

- 1 — Bülbül-i nâlân olup ça-
ğırırım dost dost (Mu-
rad efendi) —

Müstear

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Ey imâm-i enbiyâ (Kalburcuzâde)	384	9 — Bu bendeyi aşk oduna (Hadi Bey)	680
2 — Bî vücûdum aşk odı (Kalburcuzâde)	384	10 — Server-i serbüldimiz (Ebülhamis)	683
3 — Taştı rahmet deryâsı (Hacı Faik Bey)	565	11 — Âteş nezened (Ahmed Irsoy)	693
4 — Ey derdimin dermânı (Hacı Faik Bey)	566	12 — Gel Muhammed ümmeti (Ahmed Irsoy)	693
5 — Şûride vü şeyda kılan (Ş. Ruşen)	569	13 — Geçtim hevesât-ı dünyeviden (Ahmed Irsoy)	693
6 — Şifâ-yi vasl kadrin (Behlül efendi)	579	14 — Muhammed'den diğer yok (Fehmi Tokay)	710
7 — Vech-i yâre düş olan (Behlül efendi)	579	15 — Gel vücûdun perdesin kaldır cemâl-i yâri gör (Balat şeyhi Kemal)	—
8 — Her sâhib-i tâc ü külâh (Zekâi Dede)	597		

Nevâ

1 — Açıldı çün bezm-i Elest (Hüdayî)	61	12 — Vakt-i seherde. (Hafız Post)	96
2 — Tahkik eder tasdikını (Hüdayî)	62	13 — Bilenler vech-i cânânı (Hafız Post)	96
3 — Kuldân sana lâyk nola (Hafız Kümral)	65	14 — Niçe bir firkatle yansın cân ü dil (Hafız Post)	—
4 — Sübhânel - melik - ül hannan (Vehbî Osman)	70	15 — Levh-i dilden okuyan (Merdek Dede)	104
5 — Hak hüvallah - ül - ahad (Vehbî Osman)	70	16 — Yine cûş eyledi (Ebrû)	107
6 — Milk-i bakadan gelmişem (Yakubzade)	72	17 — Mülk-i bakadan gelmişem (Diyarbakırlı Emir)	182
7 — Gelberu ey gönümün sahnında (Küçük İmam)	74	18 — Hevâ-yi nefse cânım mübtelâdır (Şirüganî)	230
8 — Gecelerde uyanıksın (Ümmi Sinanzade)	75	19 — Sende doğmuştur Muhammed (Şirüganî)	230
9 — Feth olunca Hak'dan yana yolumuz (Divitçizâde)	76	20 — Doğdu ol sadr-i risâlet (Şirüganî)	231
10 — İdalim cân ile Mevlâ'yı matlab (Receb)	87	21 — Dil ü can hiç karâr etmez (Şirüganî)	231
11 — Ey Habîb-i Mustafâ (Hafız Post)	95	22 — Mevlâm ver aşkını bana (Şirüganî)	232
		23 — Yandım yakıldım (Şirüganî)	232

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
24 — Uyub emmâreye (Şirüganî)	232	39 — Gaflette olan gönlüm (Dıraman zâkiri)	342
25 — Aşk-ı Hak her kimin ola yârı (Şirüganî)	233	40 — Elhamdülillâh ol mah-ı rahmet (Dıraman zâkiri)	343
26 — Gel ey bâd-i sabâ (Şirüganî)	233	41 — Âşkın oldu dili (Çâlâkzade)	362
27 — Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân (Şirüganî)	233	42 — Merhabâ ey nesli-pâk (Adapazarlı Osman)	517
28 — Yenmaktan usanmazam (Şirüganî)	234	43 — Ey tecelligâh-ı cânem rûy-i tû (İsmail Dede)	537
29 — Fy saâdet mülkünün sultanı (Akbaba imamı)	265	44 — Varımı ben dosta verdim (Mustafa İzzet)	545
30 — Gelberu ey gönlümün (Akbaba imamı)	266	45 — Rabbenâllahüllezi (Zekâi Dede)	597
31 — Bilür var mı yolu (Akbaba imamı)	267	46 — Ey pâdişah-ı bî vezîr (Zekâi Dede)	598
32 — Ey garib bülbül diyârim (Kudumî Derviş Ali)	281	47 — Sırr-ı tevhîdin Hudâyâ (Zekâi Dede)	598
33 — Evliyâdan sır sorana (Memiş Ağa)	282	48 — Yâ İlâhî şâh-ı kevneyn (Zekâi Dede)	598
34 — Elmeded ey Fahr-i âlem (Küçük müezzîn)	299	49 — Bir tahta yaratmışsın (Hadi Bey)	681
35 — İşimiz subh u mesâ (Zâkir Halil)	325	50 — Dost cemâli şem'inin (Ahmed Irsoy)	694
36 — Kim ki aşkın dârına (Ş. Mehmed)	329	51 — Sad sadâ-yi âh ile geçti zamânım âh ü vâh (Hafız İsmail)	—
37 — Yâ rab bize ihsân et (Ş. Mehmed)	330	52 — Lâillâheillâllah Efnâ bi-hâ ömrî (Karadoğancıbaşı)	—
38 — Yandı gönülden masivâ (Deraman Zâkiri)	342		

Nevâ Uşşak

1 — Semâ'dan sırr-ı tevdîd oldu (Çâlâkzâde)	362	2 — Gel meclis-i uşşaka (Etyemez imamı)	391

Nev eser

1 — Mâ der dü cihan gayr-ı Huda (Rifat Bey)	571

Nevruz

1 — Cürm ile isyan (Şirüganî)	234	3 — Hak şerleri hayr eyler (Şikârizâde)	521
2 — Kalmışız deryâ-yi gaflet içre (Tosunzade)	298		

Nevrûz-i Acem

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Cümlemin mahbûbu sensin (Bezcizade)	57	3 — Ey gönül var kim (Şirüganî)	234
2 — Pâdişâhâ aşkını hemhâne kıl (Hafız Post)	96	4 — Ey dil eyle cân ü dilden bir gün âh (Şirügânî)	—

Nevruz Uşşak

1 — Nakkaşımız bizi ezeli (Hafız Kumral)	65	2 — Rabbinden olur ihsan ey dil (1) (Şirüganî)	235

Nihavend

1 — Düş ber dergâh-ı izzet (Ahmed Ağa)	381	4 — Ey ferd ü hayy ü dâna (Hüsameddin Dede)	617
2 — Ey Hak yolunun dervîşi (Duhani Şerif)	549	5 — Muhammed'den diğer yok vâsil olmuş Kabekeyseyne'e (Hadi Bey)	—
3 — Bahr-i aşkda bîkarârım (Ali Aşki)	616		

Nikriz

1 — Müyesser eyledin aşkı (Sağır kapıcı)	105	7 — Ey dil eyle cân ü dilden bir gün âh (Şirüganî)	—
2 — Ey Huda'dan lûtf u ihsan (Şirüganî)	235	8 — Cânâne görünür bana (Çalâkzâde)	363
3 — Ey hakikat erenleri (Şirüganî)	236	9 — Mestâne-i aşkım (Zekâi Dede)	598
4 — Bahr içinde katreyim (Şirüganî)	236	10 — Ben harâbât ehliyim (Zekâi Dede)	599
5 — Ey saâdet nûru (Akbaba imamı)	267	11 — Aşıklar sâdıklar (Ahmed Irsoy)	694
6 — Ey Hudâ'dan lûtf u ihsân (Kudumî Derviş Ali)	281		

Nişâbur

1 — Dergeh-i Hak'ka yüzün sür (Şirüganî)	237	3 — Ey şehîd-i Kerbei'âya (Safîhzade)	325
2 — Siyâdan kalbini pâk et (Şirüganî)	237	4 — Tozar serî-i sehi âsâ (Bursalı Sadık)	381

(1) Bu ilâhî, bir mecmuada "Nevrû-i Arab" makamında kayıtlıdır: Şfk. Mc.

Nühüft

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Cemâlin gülşen-i feyz ü atâdır (Na'î)	102	5 — Hak'kı seven âşıkların (Çalâkzâde)	363
2 — Sâyesi düşmez yere (İt-ri)	175	6 — Genc-i esrâr-ı Hudâ'dır (Kalburcuzade)	385
3 — Halk içre bir âyineyim (Şirüganî)	237	7 — Benem Mansûr-i aşk (İsmail Dede)	537
4 — Sâkiyâ gel beni hayrân eyle (Şirüganî)	237	8 — Mârâ reh-i diğerest (Eyuplu Hüseyin' Dede)	541

Pençgâh

1 — Şefiülhalki fil-mahşer (Hatib Zâkiri Hasan)	—	8 — Ben ol dürr-i maânîyim (Şirüganî)	239
2 — Nola tâcim gibi (Hafız Kumral)	65	9 — Mü'minlerin bayramısın (Şirüganî)	—
3 — Câhidü fillâihi (Hafız Kumral)	66	10 — Şeriat büstânının gülüşün (Yusuf Çelebi)	276
4 — Yandı gönülden mâsivâ (Merdek Dede)	105	11 — Doğdu ol sadr-ı risâlet (Diraman zâkiri)	344
5 — Cenab-ı hazretinden oldu ihsan (Şirüganî)	238	12 — Gül müdür bülbür müdür (Çalâkzâde)	364
6 — Senden erişmezse kerem (Şirüganî)	238	13 — Mevsim-i mâtemi gör (Zekâi Dede)	599
7 — Yandı gönülden mâsivâ (Şirüganî)	239	14 — Ey dil bu firkat ile (Ahmel Irsoy)	694

Pesendide

1 — Reh-i aşkında bi sabr ü şikibim (Selim III)	514

Pûselik

1 — Gönüm alanın sözünü (Eşrefoğlu)	21	6 — Tâlib-i Hak'kın devâsı (Tâlib)	101
2 — Sübhânel - melikülhan-nan (Vehbi Osman)	70	7 — Cilvegâh-ı sinede devrân eder (Şirüganî)	240
3 — Bir dürr-i yetimim kim (Sadayi)	72	8 — Nice bir besleyesin (Şirüganî)	240
4 — Sübhâne men nezzel-Kur'ane (Edirneli İbrahim)	85	9 — Yandım kül oldum (Şirüganî)	240
5 — Yâ mürîd-el-hayr (Edirneli İbrahim)	85	10 — İşbu sınık gönümü kim yapar (Şirüganî)	—

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
11 — Derd-i yâre sabr edersem ey gönül derman senin (Şirüganî)	—	17 — An subh-i saâdethâ (Bolâhenk Nuri Bey)	620
12 — Bir Leyli gördü bu gözüm insü melek pervânesi (Şirüganî)	—	18 — Bu aşk bir bahr-i ummandır (Hadî Bey)	681
13 — Ezelden aşk oduna (Kazaz Hasan)	281	19 — Baktım ben ol mihrâba (İsmail Hakkı Bey)	683
14 — Sen canından geçmeden (Eyuplu Memiş)	283	20 — Hudâyâ nûr-i tevhid ile ben gümrâhi irşâd et (Abdullah Çelebi)	—
15 — Gönül olsun nevalinle (Küçük müezzîn)	300	21 — Niyâz-ı arz-ı hâcâta ulu dergâhımız vardır (Sinan efendi)	—
16 — Mahrem-i zât-ı Hudâ'sın (Hacı Faik Bey)	566		

Püselik Aşîran

- 1 — Men âşık-ı aşk (Ahmed Avnî) 686

Râhatülervah

1 — Behey bülbül nedir fer-yâd (Na'li) 103	4 — Visâlinle edüb i'zâz ü îkrâm (S. Rifat) 323
2 — Bula tevhid ile esmâdan (İtrî) 175	5 — Andım yine ol bezmi (Çâlâkzâde) 364
3 — Biz ol uşşak-ı serbâzız (Şirüganî) 241	6 — Etyabül-â'mare ömren (Hüsameddin Dede) 617

Rast

1 — Sübhânel -melikül -Mevlâ (Hatib Zâkirî) 58	7 — Gelberu ey yanmağa pervâne veş nâr isteyen (Şirüganî) —
2 — Aşkinla cihan beste (Hatib Zâkirî Hasan) 59	8 — Derdime derman (Akba-ba imamı) 267
3 — Sübhânel -melikül-hannan (Vehbî Osman) 70	9 — İki cihan sultânının (Ak-baba imamı) 267
4 — Yâ Habîballah Resûl-i (İtrî) 176	10 — Aşk câmını Mevlâ'dan (Akba-ba imamı) 267
5 — Cün doğub tutdu cihan (İtrî) 176	11 — Âftâb-i subh-i Mâevhâ (Yusuf Çelebi) 277
6 — Ömür bağçesinin gülü (Şirüganî) 241	

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
12 — Merhabâ ey şu'le-i âyine-i sırr-ı Hudâ (Yusuf Çelebi)	277	33 — Yâ Râhilîn (Zekâi Dede)	600
13 — Ezelden aşk oduna (Yusuf Çelebi)	278	34 — Muallâ gavs-i Sübhânî (Zekâi Dede)	600
14 — Cân ü dil şehrin ezelden (Sahaf Hafız)	303	35 — Tevbe edelim (Zekâi Dede)	600
15 — İn hâne ki peyveste (Nâyî Osman)	318	36 — Mâil olma dünyaya (Zekâi Dede)	601
16 — Ârifin mutlak kelâmın (Ş. Mehmed)	330	37 — Yâ men yuhubbü (Tanbûri Ali ef.)	617
17 — Bu şeb hurşid (Dıraman zâkiri)	344	38 — İntisâbım tâ ezeldendir (Sadi Bey)	623
18 — Ben sanırdım âlem içre (Çalâkzâde)	365	39 — Evliyâ zümresinin serveri (Sadi Bey)	623
19 — Âlemler nûra gark oldu (Çalâkzâde)	365	40 — Emin tezekkürü (Hadi Bey)	682
20 — Hak'dan gayrı sevgili (B. Abdülkerim)	376	41 — Tanrımız tek bir İlâh (Ahmed Irsoy)	694
21 — Merhabâ ey mevlid-i Peygamberî (Kalburcu-zâde)	385	42 — Ey mü'min-i zî imtiyâz (Ahmed Irsoy)	695
22 — Estağfirullah - el - azîm (Şikârizâde)	522	43 — Müjdeler olsun size (İzmirli Rakım)	700
23 — Ey Rabb-i Rahman (Şikârizâde)	523	44 — Kadem bastı bugün (İzzeddin)	709
24 — Doğdu nûrun âleme (A. Nesib)	528	45 — Allah diyelim dâim (Fehmi Tokay)	711
25 — Nedir derdin senin (Duhânî Şerif)	550	46 — Doğdu ol şems-i hakikat burc-i vahdetten bu şeb- (Lâtif efendi)	—
26 — Ey dervişem deyen kişi (Hopçuzâde)	558	47 — Şera'tü bitevhid - ilâhi mübesmilen (Tapu müdürü Kemal)	—
27 — Ol Resûl-i müctebâ (Hacı Faik Bey)	567	48 — Eyleyen uşşakı şeydâ dâima (Müezzîn başı H. Tevfik Bey)	—
28 — Fahr-i âlem Mustafâ'nın (Şeyh Ruşen)	569	49 — Muhammed seyyid (Zâkir Hulûsî)	—
29 — Vuslat gibi ni'met mi olur (Ziver ef.)	577	50 — Ben dost hevâsına düğdüm (Hüseyin Hâlis)	—
30 — Çünkü bildin mü'minin (Piyanist Esad)	578	51 — Eyâ âlemlerin şâhi tecelli kıl teselli kıl (İbrahim Erkal)	—
31 — Elhamdülillillahillezî (Zekâi Dede)	599	52 — Encâm-ı hayatı bir hisabet (Sadeddin Kaynak)	—
32 — Yâmen lâtifü lem yezel (Zekâi Dede)	600		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
53 — Yâ Habiballah meded ey- le mürüvvet kânısın (Müezzin başı Rifat)	—	55 — Rızâdır Limaallah sırrı- na vâsıl eden (Abdülka- dir Töre)	—
54 — Mürğ-i Sidre şu'le-i dil- hânemin pervânesi (Ab- dülkadir Töre)	—	56 — Uyan behey gafil (Hay- rullah Yalım)	—

Rast-ı cedîd

- 1 — Ey âşık-ı şeb zinde se-
her bülbüle karşı (Ha-
mamizâde Osman)

Rehavî

1 — Yâ Rabbi lisanımdan (Neyzen Derviş Meh- med)	103	8 — Tecellide dolu âlem (Akbaba imamı)	268
2 — Bu gülşende hezâr-ı bi- nevâyım (Şirüganî)	242	9 — Habs için geldi (Akba- ba imamı)	268
3 — Kılalım aşk-ı İlâhîde sa- fâ (Şirüganî)	242	10 — Ey cemâlin matlâ-ı hur- şid-i ikbâl ü kerem (Yu- suf Çelebi)	278
4 — İniler dün ü günü (Şi- rügani)	243	11 — Ben dost ile dost (Keu- zî)	292
5 — Derviş olan kişinin (Şi- rügani)	243	12 — Mazhar-ı sırr-ı Hudâ'dır (Ş. Mehmed)	330
6 — Ey nefis yeter sehv ü zelel (Şirüganî)	243	13 — Benim bu özge hâlim (Çalâkzâde)	366
7 — Cemâlin şem'-i bezm-i enbiyâdır (Akbaba ima- mı)	268	14 — Mefâtiühühüdâ oldu (B. Abdülkerim)	376

Rûy-i Irak

- 1 — Ey derâverde cihanrâ
(Ahmed Avnî)

686

Sabâ

1 — Gelmişem vahdet elin- den (Sadayî)	71	4 — Yeter ma'mûre oldum (Nazmî)	91
2 — İlâhî zulmet-i cürm ile doldum (Sütçüzade Ha- fız)	83	5 — Gider hüznü ilâhî (Ha- fız Post)	97
3 — Gözlerini noldu bidâr ey- ledin (Sütçü zade Hafız)	83	6 — Kandedir cehl ile zulmet (Tâlib)	101

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
7 — Habibullah cihâna cân değil mi (Nikabî Ömer)	111	29 — Cân ü dilden aşkı (Çâlâkzâde)	367
8 — İlâhî neylesün netsün (Nikabî Ömer)	112	30 — Benem ol aşk bahresi (Koyun halife)	373
9 — Ravzana çün yüz süren (Himmet zade)	172	31 — Ey cemâl-i Hak'ka talib (Kaymakzâde)	391
10 — Ey Allahım beni senden ayırma (Gâlâk Ahmed)	173	32 — Şüride vü şeydâ kılan (A. Nesib)	527
11 — Hemîşe aşk ile âlemde (Diyarbakırlı Emîr)	183	33 — Bişnevîd ez nâle-i bang-i (İsmail Dede)	538
12 — Eser aşkın yeli (Diyarbakırlı Emîr)	183	34 — Kible-i ehl-i safâ (Hopçuzâde)	559
13 — Açıldı şevk ile meydana (Şirüganî)	244	35 — Allahu ekber ey sanem (Şeyh Ruşen)	569
14 — Ol Allahımın sevdiği (Şirüganî)	244	36 — Ben bilmez idim gizli ayan (Şeyh Ruşen)	570
15 — Dervîş olan âşık gerek (Şirüganî)	244	37 — Ey gönül aşka çevir (Rifat Bey)	572
16 — Düşeli bu aşkın cânım eline (Şirüganî)	245	38 — Yâ Allah yâ Rahman (Zekâî Dede)	601
17 — Sâlikin mürşidine hizmetti (Şirüganî)	245	39 — Ayni nazaret (Zekâî Dede)	601
18 — Kandedir cehl ile zulmet (Şirüganî)	246	40 — Elhubbu min (Zekâî Dede)	601
19 — Gel ey bâd-i sabâ lütfet (Şirüganî)	246	41 — Nedâmelhubbî (Zekâî Dede)	601
20 — Gülşen-i vahdette dâim (Şirüganî)	247	42 — Lekad bede'tü (Zekâî Dede)	602
21 — Cemâlin nûruna nisbet (Şirüganî)	247	43 — İn rîlte (Zekâî Dede)	602
22 — Zât-ı Hak'da mahrem-i irfân (Şirüganî)	247	44 — Yâ vâsi'alcüd (Zekâî Dede)	602
23 — Merd-i meydân-ı Hudânın (Şirüganî)	248	45 — Söyle selâmım (Zekâî Dede)	602
24 — Can terkini urmadan (Şirüganî)	248	46 — Ey Allahım sen var iken (Zekâî Dede)	603
25 — Eyleyüb Hablülmetfîne itisâm (Şirüganî)	—	47 — Âşıkın tende cânıdır (Ali Aşkî)	616
26 — Aceb hayrân oldum (Hasan Ağa)	308	48 — Musaffâ eyle dil levhin (Ahmed Irsoy)	695
27 — Şu dil hesret ile (Dıraman zâkiri)	344	49 — Tâlib-i Hak'ka gerek (Ahmed Irsoy)	696
28 — Gaflet ile bana bir hal (Çâlâkzâde)	366	50 — Bâd-ı sabâyâ sorsunlar cânân elleri kandedir. (Payzen)	—

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
51 — Rehber-i kabile-i isr.i Nebiy-yi Medeni (Abdül- kadir Töre)	—	54 — Bu aşk beni bana ko- maz (Hadi Bey)	—
52 — Yâ Rab bana derdin ver asla derman gerek- mez (Abdülkadir Töre)	—	55 — Şefiülhalkı fil - mahşer (İsmail Hakkı Bey)	—
53 — Nideyim sabr edebilsem dil ü can oda yanar (Sey- yid Abdullah)	—	56 — Merhabâ ey sevgili mâh-i mübârek merhabâ (İs- mail Hakkı Bey)	—

Sabâ Püselik

1 — Ateş nezened der dil-i mâ (İsmail Dede)	538	2 — Şem'i bezm-i hâsının pervânesi (Şeyh Ru- şen)	570

Sabâ Zemzeme

1 — Melekler hâzır olmuşdur (Bursalı Sadık)	380	3 — Şahid-i cilve (Zekâi De- de)	603
2 — Her çiz ki an hoşest (Ze- kâi Dede)	603	4 — Yâ Rab bana derdin ver (Abdülkadir Töre)	—

Sâzkâr

1 — Bâğ-ı maârif içreyiz (Ze- kâi Dede)	603

Segâh

1 — Esîr-i nefis-i emmârem (Hatib Zâkiri)	59	10 — Ey gönül gel gayrıdan geç (Şirüganî)	250
2 — Alâ men alâ kadren (Hafız Kumral)	66	11 — Ey Allahım seni sevmek ne güzeldir (Şirüganî)	250
3 — Yüzünü görelî hayran (Derviş Abdi)	89	12 — Cünbiş eden gerçi ten- dir (Şirüganî)	251
4 — Umarım senden lûtf ile ihsan (Neyzen Derviş Mehmed)	104	13 — Gönülleri doldurur eren- lerin halveti (Şirüganî)	—
5 — Ey âşık-ı rüy-i tü (İtri)	177	14 — Gelmişiz işbu cihana (Akbaba imamı)	269
6 — Sallallahu (Şirüganî)	248	15 — Sivâ efkârının cündü (Akbaba imamı)	269
7 — Bâğ-ı dilde menzil al- mış (Şirüganî)	248	16 — Eser aşkın yedi (Diyar- bakırh Emîr)	261
8 — Ey gafil uyan (Şirüga- nî)	249	17 — Ey Nebiler serveri (Yu- suf Çelebi)	279
9 — Ey gönül gel Hak'ka gi- den (Şirüganî)	249		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
18 — Düşelden derdine yokdur (Kenzi)	293	35 — Gülşen-i aşka düşen (Duhani Şerif)	550
19 — Evvel Allah adını yâd eyleriz = Miraciye: (Nazi Osman Dede)	308	36 — Dervişlik baştadır tac-da (Duhani Şerif)	551
20 — Derdimin dermânı (İbrahim Ağa)	319	37 — Yâ seyyidessâdât (Zekâi Dede)	—
21 — Subh u mesâ sizler ile (A. Râşid)	323	38 — Zât-ı mir'ât-ı Hudasm (Zekâi Dede)	605
22 — Aşk câmnı Mevlâ'dan (Dıraman zâkiri)	345	39 — Boyadı sînemi (Zekâi Dede)	605
23 — Ben bende buldum (Tulûi)	346	40 — Ente nûshatülekvan (Ahmed Irsoy)	696
24 — Hamdülillâh bir makam-ı âlide (Çâlâkzâde)	367	41 — Hak şerleri hayr eyler (Ahmed Irsoy)	696
25 — Tîre kalurdu gönül (Çâlâkzâde)	367	42 — Mektebde bulan irfan (Ahmed Irsoy)	696
26 — Ey şeh zen-i dünyânın (Çâlâkzâde)	368	43 — Ben câm-ı aşkı içtim (Yusuf Dağseven)	701
27 — Yazıklar bu benim (Çâlâkzâde)	368	44 — Zâhidâ sûret gözetme içeru gel câna bak (Şeyh Hacı Mehmed)	—
28 — Mahall-i feyz-i rahmet (Kalburcuzaade)	385	45 — Kurtulub emmâreden seyreyleyüb seyrâna gel (Hüseyn Hâlis)	—
29 — Dilim firkat gamına (Kalburcuzaade)	386	46 — Yine firkat nârına yandı cihan (Abdülkadir Töre)	—
30 — Rûm'da Acem'de âşık olduğum (Müezzîn Hüseyn)	391	47 — Müslümanım ben müslüman (Zati Arca)	—
31 — Aşk ile ol âşkı (Nefes anbarı Mustafa)	393	48 — Bilmeyen can Yusuf'u Ken'an'ı bilmez kandedir (Karahisarlı Şeyh Mehmed)	—
32 — Eâsalâ gelsün gelen (Adapazarlı Osman)	518	49 — Emin tezekkürü (Hadî B.)	—
33 — Güneş gibi eğerçi serseriyem (Şikârizade)	523	50 — Zâtını da'vet buyurdu bu gece Rabb-ül-muîn (İzmirli Râkım)	—
34 — Dervişlik baştadır (Şikârizade)	524		

Sultânî Irak

1 — Ol menem kim (Şirüganî)	251	2 — Feznâ billeyl-il-vatari (Yuva Ahmed)	290

Sultanî Yegâh

1 — Azm-i an dârem (Kâzım Uz)	707	2 — Gel beru ey derde dermân isteyen (Şehzade Seyfeddin efendi)	—

TÜRK MUSİKİSİ ANTOLOJİSİ

Sûzidil

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Kani bizden evvel gelen (Şikârizade)	524	6 — Yüce sultanım (Zekâi Dede)	606
2 — Ayağı tozunu sürme çe- kelden (İsmail Dede)	538	7 — Boyadı sînemi (Ali Aş- kı)	617
3 — Ey gönül gûş eyle gel (İsmail Dede)	538	8 — Bakup cemâl-i yâre (Hoca Fehmî)	—
4 — Şehâ bu benliği (Rasim efendi)	572	9 — Kutb-i âli-i zaman mür- şid-i irfandır bu (Abdül- kadir Töre)	—
5 — Yâ sagressin (Zekâi De- de)	605		

Sûzidilârâ

1 — Dilberî vü bî dili (Se- lim III)	513	3 — Bârekâllah dü cihânım (Zekâi Dede)	609
2 — Gel olunmakta tilâvet (Zekâi Dede)	609		

Sûznak

1 — Ey cihân ârâ (A. Nesib)	528	13 — Ey tâlib-i dünyâ olan (Zekâi Dede)	608
2 — Bülâceb deryâ dili (Ha- cı Hâşim Bey)	541	14 — Sâlike olmaz ayan (Ze- kâi Dede)	608
3 — Ey derdlilerin derdine (Dellâlzâde)	543	15 — Ve ahsenü minke (Hat- tat Hamdi)	623
4 — Yâ sâkiyelmüdâmeti (Ze- kâi Dede)	606	16 — Farzdır şer'an mahabbet (Hayrullah Yahm)	710
5 — Akbelebdrü aleynâ (Zekâi Dede)	606	17 — Bu zulmet def'u ref' ol- sun cemâlinle münev- ver kıl (Ş. Hacı Ed- hem)	—
6 — Lilimâmilhakkî nûrun (Zekâi Dede)	606	18 — Pişüvâ-yi kâmilândır Seyyid Ahmed Bedevî (Eyuplu Şeyh Mehmed)	—
7 — İn şî'te men (Zekâi De- de)	607	19 — Rûm'da Acem'de âşık ol- duğum (Meydancık ima- mı H. Hasan)	—
8 — Yâ Habîballah meded (Zekâi Dede)	607	20 — Gamdan beni âzâd et yâ Hazret-i Nüreddin (Mu- sullu Hafız Osman)	—
9 — Yâ Resûlâllah şefâat (Zekâi Dede)	607	21 — Erenlerin sohbeti ele gi- resi değil (Emir Buharî şeyhi Mesud)	—
10 — Ey âşık uyan zikrede- lim (Zekâi Dede)	607		
11 — Ümmet-i merhûmeye (Zekâi Dede)	608		
12 — Milk-i cihan sultânı (Ze- kâi Dede)	608		

Sünbüle

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Cemî'-i enbiyâlardan (Derviş Abdi)	89	5 — Şermsâr etme Hudâyâ (Şirüganî)	252
2 — Genc-i aşkı ister isen (Şirüganî)	251	6 — Câm-ı aşkı nûş edüb (Akbaba imamı)	270
3 — Bilenler vech-i cânânı (Şirüganî)	251	7 — Vücüdün devlet-i cân ü cihandır (Akbaba ima- mı)	270
4 — Gül müdür bülbül mü- dür (Şirüganî)	252	8 — Ey pâdişâh-ı zülkerem (Kalburcuzade)	386

Şehnaz

1 — Elmedéd ey Fahr-i âlem (Şirüganî)	252	12 — Beni bu nefsim eyledi (İsmail Dede)	540
2 — Âşinâ-yi aşk olandan (Şirüganî)	253	13 — Buyruk senin ferman senin (Dellâlzâde)	544
3 — Anub Fahr-i cihânı (Şi- rügani)	253	14 — Aşk-ı yâre düş olan (Mustafa İzzet)	545
4 — Cemâli nûrunu Mevlâ (Şirüganî)	254	15 — On sekiz bin âlemi (Duhanî Şerif)	551
5 — Çekmeye ekdâr-ı dünyâ- dan (Siyâhî Mehmed)	287	16 — Çeşm-i Hasret dide-i eşgimi (Duhanî Şerif)	551
6 — Rûm'da Acem'de âşık (Muhammediyecî Musta- fa)	289	17 — Şâd eder gamgin dili (Ha- cı Faik Bey)	567
7 — Söyle bülbül tâze (Ş. Mehmed)	331	18 — Yüzün mir'ât-ı zât-ı Kib- riyâ'dır (Hacı Faik Bey)	567
8 — Maârif burcunun şâhâ (Ş. Mehmed)	331	19 — Elhabîbü lema (Zekâî Dede)	609
9 — Bu gün aşk odma (Çâ- lâkzâde)	369	20 — Eğayrû âfâk - issema (Zekâî Dede)	609
10 — Kerim Allah Rahîm Al- lah (İsmail Dede)	539	21 — Noldun ağlarsın gönül (Ahmed İrsöy)	697
11 — Yürük değirmenler (İs- mail Dede)	540	22 — Lâ mevcûde illâ Hû (Şeh- zade Seyfeddin efendi)	—

Şehnaz Hâveran

- 1 — Bugün ben olmuşum âşık
güzeller şâhı bir yâre
(Musullu Hafız Osman) —

Şetaraban

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
1 — Ey Resûl-i Hazret-i Hak (Nakşı Dede)	541	4 — Gönülleri doldurur eren- lerin halveti (Hoca Feh- mi)	—
2 — Ey ferd-i Hayy ü dâna (Salih Dede)	569	5 — Doğdu ol sadr-ı risâlet bastı arş üzre kadem (Abdülbaki Töre)	—
3 — Tecelli-i cemâl ister gö- nül eğlenmez eğlenmez (Hacı Nâfiz Bey)	—		

Şevkefzâ

1 — Şerâb-ı aşk ile sekran (Sâlim Bey)	561	4 — Mest ü hayrânım (Ri- fat Bey)	572
2 — Ey dil bu yeter (Hacı Faik Bey)	567	5 — Bende oldum çok şükür (Ahmed Irsoy)	697
3 — Lâ mevcûde illâ Hû (Hacı Faik Bey)	568		

Şevk u Tarab

1 — Ey hasret-i hûbân-ı ci- han (Ali Nutkî Dede)	513	4 — Aşkın meyine ben (Se- lim III)	515
2 — Yuvamdan uçalı eylerem cevlân (Abdülhamid De- de)	513	5 — Bir muazzam pâdişahsın (Zekâî Dede)	610
3 — Girandır çeşm-i dilde (Selim III)	515	6 — Doğdu ol sadr-ı risâlet (Abdülkadir Töre)	—

Tâhir Pûselik

1 — Çün doğub tuttu cihan yüzünü hüsnün güneşi (Müezzınbaşı Bahâ Bey)	—

Tebriç

1 — Derdimin dermanı sensin (Abdülkadir Töre)	—

Uşşak

1 — Hâb-ı gafletden uyar uyaneyim (Hafız Kum- ral)	67	3 — Eser aşkın yeli eshâra karşı (Yakubzade)	73
2 — Yağmaya verme neş'eni (Nasuh Paşazâde Ömer)	72	4 — Ey aceb bilsem nedir (Ümmi Sinan zâde)	75

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
5 — Ey bülbül-i şeydâ yine (Anber Mustafa)	78	26 — Ey gönül câm-ı fenâfil- lâha (Akbaba imamı)	271
6 — Mey-i aşkınla sermest ü harâbım (Sütçüzade)	84	27 — Şehinşâh-ı makamât-ı ri- sâlet (Akbaba imamı)	271
7 — Yüreğime dost derdi (Derviş Abdi)	90	28 — Evliyâyâ eğri bakma (Akbaba imamı)	272
8 — İlähî lûtf u rahmet ka- pusun aç (Sağır kapıcı)	106	29 — Derûnum âteş-i aşkınla yandır (Kudumî Der- viş Ali)	282
9 — Ol cihânın fahrinin sırrı- (Bakkal Mehmed)	106	30 — Habîbisin cenâb-ı Kibri- yâ'nın (Muhammediyeci Mustafa)	289
10 — Âlemler müştak sana (Âma Derviş Mehmed)	108	31 — Bu gönlüm şehrinin (Ka- raoğlan)	300
11 — Ey beni aşk âteşine yan- dıran (Çâlâk Ahmed)	173	32 — Âteş nezened (Nâyî Os- man)	318
12 — Sırr-ı tevhid ile sırrım (Hafız Kömür)	180	33 — Göster cemâlin şem'ini (İbrahim Ağa)	319
13 — Dâim salât olsun sana (Şirüganî)	192	34 — Eyâ gaffâr olan Mevlâ- yi bigun (Medhî)	321
14 — Bıraktım aşkın ile nâm ü ârım (Şirüganî)	254	35 — Tecellî şevk-ı didârın (Üsküdarlı Ali)	327
15 — Bu can teşne visâl-i haz- retine (Şirüganî)	254	36 — İlähî Matlâbım ancak (Simkeş Mustafa)	332
16 — Şermsâr etme Hudâyâ (Şirüganî)	255	37 — Makdem-i zât-ı şerifin (Dıraman zâkiri)	345
17 — Cemâlin nuruna nisbet (Şirüganî)	255	38 — Budur derdim (Dıraman zâkiri)	346
18 — Çıkdım erik dalma (Şi- rügani)	255	39 — Bilmezem yâ Rab (Çâ- lâk zâde)	369
19 — Nüşedelden câm-ı aşkı (Şirüganî)	256	40 — Yâ İlähî ara yerde (Çâ- lâkzâde)	369
20 — Âşıkları handân eden (Şirüganî)	256	41 — Toprakta yatacak teni (Çâlâkzâde)	370
21 — Zât-ı Hak'dan mahrem-i irfân (Şirüganî)	257	42 — Hâlet ile bana bir aşk (Çâlâkzâde)	370
22 — Hazin olma gönül zin- har kerim Allahımız var- dır (Şirüganî)	—	43 — Bahr-i tevhidde bulan (Çâlâkzâde)	370
23 — Bu nice derddir ki düş- tû câna dermân iste- mez (Şirüganî)	—	44 — Bu gün bize vefâlarla (Çâlâkzâde)	371
24 — Cemâlin nûrunun âşk- larına (Akbaba imamı)	270	45 — Bana cânan gerek (B. Abdülkerim)	376
25 — Aç gözün gafletten uyan (Akbaba imamı)	271	46 — Dildâde-i zülfün şehâ (Yahya Çelebi)	387

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
47 — Bu gün ol id-i ekberdir (Döşekçizâde)	388	69 — Allah adı uludur (Zekâi Dede)	613
48 — Yine dostdan haber gel- di (İğnecizade)	392	70 — Nefs-i şeytâna uyub (Zekâi Dede)	613
49 — Tulû'etti dile (Câmi'-i cedid hatibi)	394	71 — Yâ sâhib-el- alâme (Zâ- kir Hulûsi)	621
50 — Gözüm nûru Fahr-i cihan (Şikârizâde)	525	72 — Âlemlerin icâdına (Him- metzade)	622
51 — Soydum kabâyı (Duhanî Şerif)	551	73 — Eyyub'um mübtelâyım (Çayırılı İsmail Hakkî)	625
52 — Menba'-ı ilm-i Hudâ'sın (Duhanî Şerif)	552	74 — Şâm ü seher zikr eylerim (Mesud efendi)	676
53 — Kendi hüsnün vech-i dilberden (Katircızade)	553	75 — Cem'olmuş dervişleri (Hafız H. Hâlis)	677
54 — Kim ki dost yolunda (Hopçuzâde)	559	76 — Ve inseelu anirricâl (Ebülhamis)	682
55 — Cüd bilütfek yâ İlahî (Hacı Faik Bey)	568	77 — Ezelden aşıkım ben (Samih Rifat)	685
56 — Sivâdan kalbini pâk et (Hacı Faik Bey)	568	78 — Ey Hazret-i Rahmân'ım (Ahmed Irsoy)	698
57 — Nefse uyub râhî Hak'- dan (Hacı Faik Bey)	568	79 — Ey yanan nâr-i sivâdan (Ahmed Irsoy)	698
58 — Müştâk olub özlediğim (Rifat Bey)	572	80 — Kemâl-i lütfun ey Rah- man (Ahmed Irsoy)	698
59 — Aşkınla çâk olsa bu ten (Hacı Nafiz B.)	580	81 — Hâzin-i kenz-i dekayik (Ahmed Irsoy)	699
60 — Senin vasfın leb-i takrîre (Zekâi Dede)	610	82 — Kutb-i âlemdir (Ahmed Irsoy)	699
61 — Şefi'ülhalki filmahşer (Zekâi Dede)	610	83 — Milk-i cihan sultânı (Ah- med Irsoy)	699
62 — Hiyretullahî minel halk (Zekâi Dede)	611	84 — Sen kutb-i muallâsın (Kâzım Uz)	707
63 — Şehinşâh-ı cihanban-ı rî- sâlet (Zekâi Dede)	611	85 — Şeh-i iklim-i hüsn-i mut- lakın (Kâzım Uz)	708
64 — Biz hatm-i hâce ederiz (Zekâi Dede)	611	86 — Sırr-ı Yezdan pîr-i pîran şâh-ı Şa'bân-ı Veli (Ab- dülkadir Töre)	—
65 — Kıldan sana lâynk nola (Zekâi Dede)	612	87 — Ey pâdişâh-ı lemyezel (Hakkâk Mehmed)	—
66 — Ey Hudâ'dan lütf u ih- san (Zekâi Dede)	612	88 — Ey gönül güş eyle gel aşıkların güftârını (Şeyh Rıza)	—
67 — Hak şerleri hayr eyler (Zekâi Dede)	612	89 — Neyleyeyim dünyâyı ba- na Allah'ım gerek (Şeyh Sinan efendi)	—
68 — Gelin diyelim şevk ile (Zekâi Dede)	612		

Sıra No.	Sayfa	Sıra No.	Sayfa
90 — Tevhid-i a'zam zikirleri (Sermüezzîn Bahâ Bey)	—	94 — Düştüm yine kaldır beni yâ Hazret-i Molla-yi Rum (Mehmed Çelebi)	—
91 — Şürîde vü şeydâ kılan (Müezzîn Bahâ Bey)	—	95 — Kurtulub emmâreden seyr eyleyüb seyrâna gel (Hüseyn Hâlis)	—
92 — Ezelden aşk odına yâne geldim (İbrahim Erkal)	—		
93 — Müştâk olup özlediğim şehr-i ramazan merhabâ (Rifat Bey)	—		

Uzzal

1 — Rabbünallahullezî (Ha- tib Zâkiri)	59	10 — İnile ey derdli gönül inile (Şirüganî)	258
2 — Kadeşrakatiddünyâ (Veh- bî Osman)	71	11 — Hak'ka teslim etmeyen cân ü dilin (Yusuf Çele- bi)	279
3 — İdüb âşıklara in'âm-ı küllî (Receb)	87	12 — Aşkın dürür hayâtım (Ş. Mehmed)	331
4 — Gönlümü şâm ü seher aş- kınla hayrân eyle dost (Buhurizade)	—	13 — Bülbül niçün âh ü fer- yad (Çâlâkzâde)	371
5 — Ey gönül gel ağlama (Neyzen Derviş Meh- med)	104	14 — Derdli derdli ne gezer- sin (Çâlâkzâde)	372
6 — Maksadı âşıkların (Gon- cazade)	115	15 — Sûretâ emsâl ü akrân (Çâlâkzâde)	372
7 — Kim ki candan geçmez ise (Şirüganî)	257	16 — Ehl-i derdin derdine (Bursalı Sadık)	380
8 — Müsehhar emrine hep (Şirüganî)	257	17 — Bir gece yatur iken ben (Şikârizâde)	525
9 — Ey garib bülbül (Şirügâ- nî)	258	18 — Eyâ âlemlerin şâhı (İs- mail Dede)	540
		19 — Tıynet-i âdemde (Duha- nî Şerif)	552

Vech-i Hüseyinî

1 — Ey Habîb-i Hazret-i Hal- lâk (Şirüganî)	259	2 — Cânı süzân eyledi (Şi- rügânî)	259

Yegâh

1 — Her yeri hüsnün gülis- tân eylemiş (Abdülkadir Töre)	705	2 — Ey nây-i hoş nevâ (Ra- uf Yekta)	—
		3 — Ey tâlib-i nefis ü he- vâ (Rauf Yekta)	—

Zâvil

1 — Ey gönül sabr et belâ- ya (Şirûgani)	259	2 — Aceb bu benim cânım (B. Abdülkerim)	376

Zemzeme

1 — Hurşid-i ruhınle dil (Çâ- lâkzâde)	372

Zevk u Tarab

1 — Muhibb-i Çâryar'ım (Ze- kâi Dede)	613

Zirefken

1 — Âriflere esrâr-ı Hudâ'- dan haberim var (Şi- rûgani)	260	2 — Nedir bu katrelerde (Te- berdar Musa)	388

Zirgüle

1 — Benem ol aşk bahresi (Kogacızâde)	57	2 — Bâğ-ı cemâle çün irem (Çalâkzâde)	373

BİBLİYOGRAFYA

— Bu eserin birinci ve ikinci cildleri için muracaat edilen menbalar —

Abdülkadir Erdoğan — Şeyh Vefa, matbu 1941.

Abdülkerim (Kuşayrî) — Risale-i Kuşayriye, matbu 1284.

Abdüllâtif (Ahmed İzzizade) — Hulasâtülfefeyat, Millet K. Tr. No: 906, 907.

Abdürrahman Nesib (Hüdayî şeyhi) Divan, Hüd. K. No: 34

Ahdî (Bağdadlı) — Tezkire "Gülse-i şuara", Mlt. K. Tr. No: 774.

Ahmed Celâleddin Dede (Galata Mevlevihanesi şeyhi) — Divan, Şairin elyazısı ile kendi kütüphanesinde.

Ahmed Remzi Akyürek — Tarihçe-i aktâb, matbu.

Ahmed Midhat — "Hafız Samî" başlıklı makale, Tarik gazetesi 16 Kânunusani 1314 nüshası.

Ahmed Rifat — Lûgat-ı tarihiye ve coğrafiye, matbu, 2 cild.

Âkif (Enderunlu) — Tezkire "Mîrât-ı şiir", Mlt. K. Tr. No: 773.

Akşam — Gazete.

Âlî (Müverrih) — Künhülâhbar, Gayri matbu kısmı, Ün. K.

Ali Emîrî — Tezkire-i şuarâyî Âmid. Birinci cildi matbu

Ali Enver — Sema'hane-i edeb, matbu 1309. Bu eser, Esrar Dede tezkiresinin telhisinden ibarettir.

Ali Nutki Dede (Mevlevî) — Defteri-i dervişan. Bu mecmuaya Ali Nutki Dede ve kardeşi Nâsır Abdülbâki Dede

kendi elyazılarıyla bir takım faydalı malûmat deretmişlerdir: Sly. Nfz. K. No: 1194.

Ali Ulvî — Bektaşî makalâtı, matbu.

Âşık Çelebi — Tezkire "Meşâir-üş - şuarâ", Mlt. K. T. No: 772.

Atayî (Nev'izade) — Hadikatülhaka-yık fî tekmeletişşekayık, 2 cild, matbu 1286.

Baha Said — Türk yurdu mecmuasında Bektaşılık ve kızılbaşlığa âid neşredilmiş muhtelif makaleler.

Bâki Gölpınarlı — Melâmilik ve Melâmiler: bu eserde Rauf Yekta merhum tarafından tesbit edilen 8 ilâhînin notası vardır. matbu, 1931.

Bâki Gölpınarlı — Yunus Emre, matbu.

Belîğ (Bursalı) — Güldeste-i riyaz-ı irfan, matbu 1302.

Belîğ (Bursalı) — Tezkire "Nuhbetül-âsâr li-zeyl-i zübdetil-eş'âr" Ün. K.

Câmî (Gelibolulu) — Ravzatüşşühedâ tercümesi, Ün. K. No: 3310.

Cemaleddin Server — İstanbul tekke-leri tarihi, gayri matbu. Bu eserin mahdud bazı kısımlarını görebildim.

Cevdet Paşa — Tarih-i Devlet-i aliyeye-i Osmaniye 12 cild, matbu.

Cumhuriyet — Gazete

Ebüssuud (Şeyhülislâm) — Fetâvâ-yi Ebüssuud, Mlt. K, Ş. K. No: 80

Emrah — Divan, yazma, Sabık Erzu-

rum meb'usu Bay Salih'in hususî kütübhanesinde. Matbu Emrah divanında yalnız aruz vezniyle yazdığı şiirler vardır.

Esad (Şeyhülislâm) — Atrabûlasâr, Türk Musikîşinaslarına dair kaleme alınan yegâne eserdir.

Kütübhanelerde bazı nüshalarına tesadüf edilir (Meselâ bakınız: Ün. K. No: 1739, 2529). Ali Emîri merhum tarafından istinsah edilerek ufak tefek iller ve yapılan bir nüsha da Millet Kütübhanesi, tarih kitapları arasındadır (No: 706). Hususî ellerde de bir kaç nüshasına tesadüf edilmektedir. Meselâ Avukat Halil Edhem Arda'nın hususî kütübhanesinde yazı itibariyle mükemmel iki nüsha vardır. Veled Çelebi, 1311 tarihinde bu eserin elde ettiği bir yazmasını telhis ederek ve ibarelerini kısmen o günün üslûbuna çevirerek Mekteb mecmuasında tefrika suretiyle neşretmiştir. Fakat Atrabûlasâr'ın başka nüshalarına müracaat etmediği için bu hulâsasında Cûdi Ahmed, Fethullah Çelebi, Molla Mehmed gibi musikîşinaslar zikredilmemiştir.

Veled Çelebi, neşrettiği Atrabûlasâr'a şu mukaddimeyi yazmıştır:

"Ülemâ, şuarâ, atibbâ ve hattâ hattâne mahsûs eyâdi-i üdebâda mütedâvil muteaddid tezkireler mevcut olduğu halde sanayi'-i nefiseni nen güzîdesi sayılmağa şâyân olan musiki fennine mensûb hânendegânın terâcîm-i ahvâlini câmi' eser yalnız sâhib-i kitâb-ı Lehce tüllûgat Esad efendi merhûmun ismi bâlâda mûnderic tezkiresinden ibâret olub anın dahî nüshası ender olmakla berâber inşâ-yi atik üzere tahrîr edilmiş ve müellifin hengâm-ı civânide yazdığı bir eser olmalıdır ki tarz-ı tahrîri Veysi, Nergisi'lerin münşeâtı gibi üstâdâne olmayub kâffe-i mûndericâtı meselâ İtrî merhûmun fenn-i musikîdeki vukuf ve iştihârını beyan sadedinde: "Micmer-i derûn-i maârif nümûdu dūd

efzûd-i anber-i sūrûd ve nefha-i negam-i muşgin demi itrsâz-ı dimâğ-ı fenn-i ma'hud olub nûkhet-i abîr-i âsârı bûyîde-i kâr-ı meşam-ı dünyâ ve ribha-i üd-i kemâli tebhîr efgen-i bezmgâh-ı verâ olmağın."

Kezâlik Hâfız Post'un terceme-i hâlinde dahi daha tıfl iken fenn-i musikiye meyil ve istidâdi görülmekte idi diyecek yerde:

"Henüz cild-i mecmûa-i rûyi müy-i tîreden sâde belki cebr-i taallûm-i Tâzî ve Deriden âzâde iken debbâğ-ı hâhiş-i rişdâr-ı efkâr-ı hevâ medâr olan cülûd-i şîr-i sabâvet meş'ar-i hayâlâtın sût-re-i sille-i debâgat ve müşte-i küdür-ret geşte-i azîmet cilâ dâde-i hâlet-i tarab gayet olmağın" gibi tekellüfattan ibâret bulunmuş olmağla intifâ'i umûmî hâsıl olmak için sâde bir sûrette kaleme alarak neşrine ibtidâr ve himmet-i aliyyelerine teşekküren sâhib kitâbın terceme-i hâli ilâve olunub andan bed' edildi. Vallahûlmuvaaffak."

Veled Çelebi neşrinde mevcut olan musikîşinas isimleri sırasıyla şunlardır:

(1) Nâne Ahmed Çelebi, (2) Selânikli Ahmed Ağa, (3) Edirneli Ahmed Ağa, (4) İstanbullu İbrahim Çelebi, (5) Âhenî, (6) Odabaşızade Mehmed Rıza (7) Ahmed Verdî, (8) Eyipli Ebû Bekir Ağa, (9) Kara İsmail, (10) Buhurizade İtrî, (11) Baba Nevayî, (12) Mevlevî Pârisâ, (13) Pârisâ zâde Bâki, (14) Tophaneli Pîrî Çelebi, (15) Tosunzade Abdullah, (16) Tophaneli Tesbihçizade Mehmed Emir Çelebi, (17) Diyarbakırlı Çuvaldızade İsmail, (18) Diyarbakırlı Çemenzade Mehmed Çelebi, (19) Ceşher Ağa, (20) İstanbullu Çârşeb Mustafa Ağa, (21) Hafız Post (22) Habibzade Abdullah Ağa, (23) Hafız Kumral, (24) Tanburî Hacı Kasım, (25) Hafız Kömür (26) Hasan Ağa, (27) Hasan efendi zâde Âhi, (28)

Üsküdarlı Hafız Süleyman Rifat, (29) Halil Zeki, (30) Hubyar zade, (31) Hatibzade Osman, (32) Hazinekar Ahmed Ağa, (33) Derviş Ömer, (34) Derviş Ali Şirüganî, (35) Neyzen başı Derviş Mehmed, (36) Bağdadlı Derviş Mehmed, (37) Derviş Abdi, (38) Kudümzen Derviş Ali, (39) Eyipli Derviş Çelebi, (40) Derviş Sadayî, (41) Aşçıbaşı Derviş Mustafa, (42) Tırabluslu Derviş Kasım, (43) Kasımpaşalı Ahmed Zihni, (44) Taşçızade Receb, (45) Âbrizî Receb, (46) İstanbullu Mehmed Reşid, (47) Sütçüzâde İsa, (48) Diyarbakırlı Seyyid Nuh, (49) Diyarbakırlı Şehlâ Mustafa, (50) Şeyh Yusuf-i Çengi, (51) Şeyhzade Ahmed, (52) Şiveî Ahmed Çelebi, (53) Şerif Çelebi, (54) Sarı Bâki, (55) Durmuş Ağa, (56) Tomtom imam Abdullah Ağa, (57) Bursalı Talib, (58) Tavukçuzade Abdullah, (59) Rusçuklu Andelib, (60) İstanbullu Osman, (61) Ârif Abdülbâki, (62) Manisalı Osman, (63) Osman Vehbi, (64) Ali Paşa, (65) Avvad Mehmed Ağa (66) Kasımpaşalı Koca Osman, (67) Kadri [*], (68) Kara Mehmed, (69) Kaptanzade Mehmed, (70) Kazzaz Hasa, (71) Küçük İmam, (72) Kemarkeşzade Ahmed, (73) Küçük müezzîn, (74) Gülcübaşzade Mehmed, (75) Bağdadlı Murad [**], (76) Antepli Mehmed, (77) Kilisli Muhterem Ağa, (78) Müezzîn Mustafa Ağa, (79) Memiş Ağa, (80) Edirneli Musli, (81) Diyarbakırlı Mahmud, (82) Kadıköylü Mustafa Ağa, (83) Musiki naibi Mustafa Ağa, (84)

(1) Bu zatın ismi

Mekteb mecmuasının 10 numaralı nüshasında (S. 452) "Harf-ül-fâ" başlığı altında "Fedayî mâ" yazılıdır. Halbuki Musikişinasın adı Fedayî değil, Kadri'dir.

[**] Murad kelimesi yanlış olarak Meram şeklinde yazılmıştır.

İstanbullu Mecdi, (85) Üsküdarlı Mahmud, (86) Nazım Yahya, (87) Nazım, (88) Yusuf Nâbi, (89) Yeni bahçeli Nâzım, (90), Na'than Abdî, (91) Nasuh Paşazade Ömer, (92) Na'lçe Mehmed, (93) Niznam Yusuf Çelebi, (94) Diyarbakırlı Mücellid Yahya, (95) Üsküdarlı Yahya, (96) Edirneli İmam İbrahim.

Atrabülâsâr'da kayıtlı olan bu musikişinaslar hakkında maalesef etraflı malûmat mevcut değildir. Sadece, bu san'atkarların devirleri tayin edilmiş, Mahdud bir kısmının vefat tarihleri gösterilmiş, musiki sahasındaki kudretleri hakkında da muğlak ve tesannülü bir takım ifadelerle sitayişlerde bulunulmuştur.

Esad efendi'nin, muasırı ve evvelki devirlerde iştihar eden musikişinaslardan tesbit etmedikleri de pek çoktur. Bütün bunlara rağmen bu eser, yukarıda da söylediğimiz gibi Türk musikişinasları hakkında ilk olarak vücutte getirilen tarihî bir menbadır. Ve böyle bir tezkireyi ilk defa yazmak şerefini Esad efendi daima muhafaza edecektir (Bu değerli şahsiyetin musiki sahasındaki kıymetinden ve eserlerinden kitabımızın ikinci kısmında bahsedeceğiz).

Esrar Dede — Tezkire, 1211 (M. 1796) yılına kadar gelen Mevlevî şairlerini muhtevîdir, yazma, Ün. K. Tr.

Eşrefoğlu (Abdullah Rumi) — Divan, yazma, Bay Osman Ergin'in hususî Kütüphanesinde, matbuu çok eksiktir.

Evliya Çelebi — Seyahatname.

Faik (Ömer) — Divan, Ün. K. Tr.

Fahri (Sünbülü) — Divan, Mlt. K. No: 324.

Fatîm (Davud) — Tezkire "Hatimetüleşâr" matbu. 1271

Fennî — Divan, Mrd. Ll. K. No: 473

Feyzî (Subhîzade) — Divan, Ün. K. No: 2874

Fuad Köprülü (Prof.) — Türk edebiyatı tarihi, matbu 1918

Fuad Köprülü — Türk Şazşairleri, matbu, 1940

Fuad Köprülü — Bektaşlığın menşei, Türk yurdu mecmuası No: 8

Fuad Köprülü — Erzurumlu Emrah, matbu 1928.

Fuad Köprülü — Fuzulî divanı mukaddimesi, matbu,

Fuad Köprülü — İlk mutasavvıflar, matbu 1918.

Bu eserin sonunda Abdülkadir Töre tarafından tesbit edilen 12 Yunus Emre ilâhîsinin notaları mündericidir.

Fuzulî — Divan, matbu,

Fuzulî — Hadikatüssuadâ, matbu.

Galib Dede (Mevlevî) — Divan, matbu.

Galib Dede (Mevlevî) — Cezîre-i Mesnevî şerhi, yazma.

Galib Dede (Mevlevî) — Tezkire-i suara, yazma nüsha.

Gazali (İmanı) — İhyâ-ül ulûm, matbu.

Habib — Hat ve hattâtan, matbu, 1305.

Hacı Bektaş Veli — Makalât, Mlt. K. Hafız Sadî (Halidî) — Divan, matbu.

Halim Gıray — Gülbün-i hânân, matbu 1287.

Hasan Çelebi (Kınalızade) — Tezki-re, Mlt. K. Tr. No: 758

Hasan Rıza (Said Paşa imamı Rifai) — Divançe. Seyyid Rıza mahlâslı ilâhîleri ihtiva eden 22 sahifelik bir eserdir. 1290 Şevvalinde basılmıştır (M. 1873). Eserin sonunda şu kayıtlar vardır:

“Medîne-i Mağnisa’da İbrahim Çelebi câmi’-i şerifi karşusunda kâin dergâh-ı şerifin bânîsi ulemâ-i âliminden ve âmilinden Büyük Hâdim Mustafa efendi tilâmizinden ve târik-i Rifaiyye meşâyih-i kâmilinden Antakya’vî Hazevizâde Eşşeyh Seyyid Ahmed Vehbî efendi hazretlerinin zâhiren bâttan terbiye ker-

de-i pirânelerinden yetişüp gelen Mağnisavî Şeyh Seyyid Hafız Hasan Rızâ ibn-i Elhâc Abdullah ma’rûfün fibâ Işık mektebi hâcesi Eğirdiri’nin sırran sıreten ve isren tulû’ ve zuhûra gelen nuktaları ve güfte-i dil-i ârifâneleri divânı ve kitab-ı mürebbileridir. Edâ-yi hidmet-i Hak ve mürşid şüdeest elhamdülillah İstanbul’da dâmâd-ı sâni-i Mahmud Hânî Mehmed Said Paşa’nın dâiresinde Hâce ve imam idi”

Hâşim Baba — Divan, matbu

Hâşim Baba — Anka-yî meşrik, yazma, Üsk. Hş. K. nde.

Hâşimî (Bursalı) — Divan, Ün. K. No: 256

Hâşimî (Seyid Osman) — Divançe, Mehmed Süreyya tarafından tabettirilmiştir. 1339.

Hayalî (Gülşenizade) — Divan, Mlt. K.

Hızır (İbn-i İlyas) — Letâif-i vakayî’-i Enderun, matbu

Hüdayî — Divan, matbu

Hüdayî — Vâknât-ı Üftade, Üsk. Hd. K. No- 249, 250

Hüseyin (Ayvansaraylı Hafız) — Vefeyat “Tercemetülmeşayihin” Ün. K. T. No: 2464, 2539.

Hüseyin Sadeddin Arel — Türk Musikisi kimindir: Türklük mecmuası 1-15.

Hüseyin Sadeddin Arel — Şehbal mecmuası.

İbrahim Alâeddin Gövsa — Meşhur adamlar ansjlopedisi, 4 cild.

İbrahim Hakkî (Erzurumlu) — Mârifetname, matbu.

İbrahim (Nefeszade) — Gülzâr-ı savab, matbu.

İbnülemin Mahmud Kemal — Son asır Türk Şairleri Matbu, 1930

İhsan Mahvî — Mevlevî Şairleri, Esrar Dede tezkiresine zeyl, gayri matbu.

İsmail (Ankaralı) — Minhacülfukara, matbu.

İsmail (Ankaralı) — Hüccetüssemâ' Minhacülfukara ile birlikte 1256 da tabedilmiştir.

İsmail Hakkî (Celveti) — Silsilena-me-i Celveti, matbu.

İsmail Hakkî (Celveti) — Muhammed-iye şerhi, matbu.

İsmail Hakkî Baltacıoğlu — Türke doğru, matbu 1942.

İstanbul Konservatuarı neşriyatı — (1) Mevlûd tevşihleri, (2) İlahiler, (3) Mevlevî âyinleri, (4) Bektaşî nefesleri.

İzzet Molla — Divan "Bahâr-i efkâr", matbu.

İzzî (Eşrefzade) — Divan, Mlt. K. No: 296

Kâmî (Edirneli) — Divan, Ün. K. T. No: 288.

Kantemiroğlu — Edvar, Ün. K. T. No: 1856

Kâtip Çelebi — Fezleke, 2 cild, matbu.

Lâtîfi — Tezkire, matbu.

Mahmud Ragıb (Köseihal) — Türk Avrupa musîki münasebetleri, cild I, matbu 1939.

Meedî — Şakayık tercümesi, matbu 1269

Mecmua: Bir kısmı XVII nci asırda, diğer bir kısmı da XVIII nci asrın ilk yarısında yaşayan musikişinasların dinî eserlerini ihtiva eden çok mühim bir yazmadır. Bu eser, Sultan Mustafa II. nın hükümdarlık ettiği 1106 — 1115 (M. 1694 — 1703) yılları arasında tertib edilmiştir, ihtiva ettiği ilâhilerin ekseriyetle bestekârları da gösterilmiştir.

Bu mecmuada eserleri münderic olan musikişinasları - harf sırasına göre - tesbit ediyorum:

(1) Ahmed Çihangîrli, (2) Ahmed Çâlâkzade, (3) Ahmed (Dıraman zâkiri), (4) Akbaba imâmı, (5) Ali Şirüganî, (6) Attar Ahmed, (7) Ebru, (8) Emir

Diyarbakırlı, (9) Goncazade, (10) Ham-mad Musullu, (11) Hafız Kumral, (12) Hafız Kômür, (13) Hafız Post, (14) Hafız Sarı, (15) Hasan Kazzaz, (16) Hasan Manısalı, (17) Hasan Şehlâ, (18) İtrî Buhurizade, (19) Karakız, (20) Küçük müezzîn, (21) Mehmed Çelebi Nalbur, (22) Nalçazade, (23) Nazmî Şeyh, (24) Osman efendi, (25) Ömer Nikabî, (26) Receb, (27) Sadayî, (28) Sağır Kapıcı, (29) Siyâhî Mehmed Çelebi Eyüp müezzini, (30) Sütçüzade, (31) Ümmî Sinan Hâfız, (32) Yusuf Çelebi

Bu mühim mecmua için bakınız: Alm. Mc. No: 637

Mecmua: İnkilâb müzesinde merhum muallim M. Cevdet'in kitapları arasındaki kıymetli bir yazmadır. Bir takım ilâhileri ve bilhassa tesbihleri ihtiva eden bu mühim mecmuada (1) Abdî Şah, (2) Ahmed Çelebi (zâkir), (3) Ali Şirüganî (4) Bedrî Mehmed, (5) Derviş Mehmed, (6) Goncazade, (7) Hafız, (8) İbrahim (Edirneli İmam), (9) Kara Doğançası, (10) Nâlî, (11) Nasuh Paşazade Ömer, (12) Receb Çelebi, (13) Vehbî, (14) Yusuf (İmam) gibi şahsiyetlerin eserleri yazılmıştır.

Mecmua — İstifade ettiğimiz Mecmua ların mündericat itibariyle zenginle-rinden biri de İstanbul vilâyeti mektup-cusu Bay Osman Ergin'in hususî kütüb-hanesindeki bir yazmadır. Lâtuflariyle tedkik ettiğim bu kıymetli mecmuada, Hamamîzade İsmail Dede'nin bazı ilâhileri kayıtlı olduğuna göre XIX uncu asrın ortalarında yazılmış demektir. Oldukça güzel bir yazı ile kaleme alınmış olan mecmuada epeyce İlahî kayıtlıdır. Diğer musiki mecmuaları gibi, makamlara göre tasnif edilmemiş, şiir-lerin kafiyelerine nazaran bir divan gibi tertib edilmiştir. Bu cihetle, aranılan her hangi bir manzumenin bu yazmada bulunup bulunmadığını kolaylıkla öğren-

mek kabildir. Bu yazmada bestekârı tesbit edilen epeyce ilâhî vardır. Müteaddid eserleri kaydedilmiş bulunan bestekârlar şunlardır:

(1) Abdülkerim (Buhurizade), (2) Âhî (Hasan efendizade), (3) Âhenî, (4) Ahmed Çelebi (Zâkirbaşı), (5) Ahmed efendi (Dıraman zâkiri), (6) Akbaba imamı Mehmed, (7) Ali Dede (Üsküdarlı), (8) Ali Şirüganî (Dede), (9) Anber Mustafa Ağa, (10) Bahri Hüseyin, (11) Cihangiri, (12) Çalâk Şeyh Ahmed, (13) Çalâkzade Şeyh Mustafa, (14) Derviş Abdi, (15) Diyarbakırlı Emir, (16) Emir Abdullah, (17) Etyemez imamı, (18) Concazade, (19) Hacı Ramazan, (20) Hafız Kumral, (21) Hafız Post, (22) Hafız Yusuf (Niznam), (23) Hamamizade İsmail Dede, (24) Hasan Ağa (Enfi), (25) Hatib Zâkiri Hasan, (26) Himmetzade Abdullah, (27) Hüdayî Aziz Mahmud, (28) Hüseyin (Müezzini), (29) İğnecizade, (30) İzzeddin (Şeyh), (31) Kadı Hafız, (32) Karaoğlan, (33) Kaymakzade, (34) Kazzaz Emir, (35) Kazzaz Hasan, (36) Kenzî Hasan, (37) Kudümzen Ali Dede, (38) Kuşçuzade, (39) Küçük İmam, (40) Küçük Müezzini, (41) Lütfullah (Eşrefzade), (42) Memiş (Haf-tanî), (43) Merdek Dede, (44) Muhammediyeci Mustafa, (45) Murad Paşa müezzini, (46) Nalburizade, (47) Na'lçezade, (48) Nikabî Ömer, (49) Receb Çelebi, (50) Sadık (Âmâ), (51) Sahaf Hafız, (52) Salihzade, (53) Seyyid Hasan (Bursalı), (54) Siyahi, (55) Sultan Selim III, (56) Şikârizade (57) Tâlib (Bursalı), (58) Tosunzade, (57) Ümmi Sinan Hafız, (60) Yakubzade.

Bu yazmada bestekârı meçul olan bir hayli ilâhî de mevcuttur. Müstakimzade'nin eserinden sonra - görebildiğimiz en mükemmel ilâhî mecmuası bu yazmadır.

Mecmua — Millet Kütüphanesinin manzum eserler kısmında 629 numarada kayıtlı bulunan bir mecmuadır. Şu bestekârların bazı ilâhilerini muhtevîdir:

(1) Ali Şirüganî, (2) Hafız Post, (3) Halifezade Tahir, (4) Kadri, (5) Na'li, (6) Receb.

Mecmua: Üsküdarlı Bay Kenan'a aid bir yazmadır. Şu musikîşinasların eserlerini muhtevîdir:

(1) Ali Şirüganî, (2) Anber Mustafa Ağa, (3) Çalâkzade, (4) Emir Abdullah, (5) Hacı Mehmed, (6) Hadi, (7) Hafız Post, (8) Hasan Ağa, (9) Katırcı-zade, (10) Payzen (11) Receb, (12) Sadık (Âmâ), (13) Şerif (Duhani), (14) Tosunzade, (15) Yusuf Çelebi.

Eserin sonunda Nâyî Osman Dede'nin "Miraciye"si kayıtlıdır.

— Mecmua — Neyzen Bay Nurullah'a aid bir yazmadır. Lütüflarıyla tedkik etmek imkânını bulduğum bu mecmua, kitabımızda (Şfk. Mc.) işaretleriyle gösterilmiştir. Gelişi güzel yazılan ve 108 büyük sahifeden ibaret bulunan bu yazmada tesbit edilmiş ilâhilerden bir kısmının bestekârları da bildirilmiştir. Şu bestekârların müteaddid eserlerini muhtevîdir:

(1) Abdullah Çelebi, (2) Akbaba imamı Mehmed, (3) Ali Çelebi (Üsküdarlı), (4) Ali Şirüganî (5) Çalâkzade Şeyh Mustafa (6) Derviş Abdi, (7) Derviş Ahmed (Dıramanzâkiri), (8) Feyzi Dede, (9) Hafız Kumral, (10) Hafız Post, (11) Hasan Ağa (Enfi), (12) İzzeddin efendi, (13) Kadı Hafız, (14) Küçük Müezzini, (15) Mehmed (Bursalı Bak-kal), (16) Memiş (Eyuplu), (17) Musli Edirneli, (18) Nâli, (19) Nalızade İbrahim, (20), Nazmî (Şeyh) (21) Nikabî Ömer, (22) Salihzade, (23) Tâlib (Bursalı), (24) Tosunzade, (25) Ümmî Sinan Hafız, (26) Yusuf Çelebi (Niznam).

Mecmuanın sonunda şu kayıtlar vardır:

“Keçeciler câmi’i şerifîyle mahallesinde imam ve mekteb-i ibtidaîyesinin muallimi tarîk-ı Kadriyye meşâyihinden duâgû-yi şehîr merhum ve mağfûr Hâce Hafız Tefvîk efendi’nin kendi eliyle yazmış olduğu mecmuasıdır. Cenâb-ı Hak rahmet eylesün âmin ve şimdi ise tarîk-ı Sinânîyye dervişânından ve Hazret-i Zekâî neslinden Hüseyin Şefik Dede’ye hediye olunmuştur. 17 Muharremülharam Sene Târîk-ı Sinânîyeden Hüseyin Şefik Bin Mustafa Hilmi”

Tarih yeri açık bırakılan, fakat XIX uncu asır sonlarında yazıldığı anlaşılan bu kaydı muhtevî bulunan bu mecmua, XVII ve XVIII nci asır bestekârlarının eserlerini ihtiva etmektedir.

Mecmua — Üsküdar’da Selimağa Kütüphanesine mülhak Haşim Paşa kitapları arasında 15 numarada mukayyed bir yazmadır. Himmet efendi, Himmetzade Abdullah gibi mutasavvıfların şiirlerini muhtevîdir. Bu manzumelerden bazılarının bestekârları da tesbit edilmiştir. Bu ilâhileri besteleyenler, Ali Şirüganî, Çalâkzade Şeyh Mustafa, Himmetzade Abdullah, Müezzinzade, Ümmî Sinan Hafız, Yusuf Çelebi’den ibarettir. Kitabımızda (Üs. Hş. K. Mc: 15) işaretleriyle gösterilmiştir.

Mecmua — Millet Kütüphanesinde manzum eserler kısmında 650 numarada kayıtlıdır. XVIII nci asırda yazılan ve mündericâtı zengin olan mühim bir mecmuadır. Şu bestekârların müteaddid ilâhilerini muhtevîdir:

(1) Âhenî, (2) Ahmed (Dıraman zâkiri), (3) Akbaba imamı, (4) Ali Şirüganî (Dede), (5) Attar Ahmed, (6) Cılız Ali Dede, (7) Çalâk Ahmed, (8) Derviş Abdi, (9) Diyarbakırlı Emir Çelebi, (10) Goncazade, (11) Hafız Kömür, (12) Hafız Post, (13) Hasan Ağa,

(14) Itri, (15) İzzeddin, (16) Kara Ali (Merdek Dede), (17) Karakız Enveri, (18) Kazzaz Hasan, (19) Kudümzen Derviş Ali, (20) Küçük Müezzîn, (21) Muhammediyeci Mustafa, (22) Muhyeddin (Bezcizade), (23) Nazmî (Şeyh), (24) Nefes anbarı Mustafa, (25) Nikabî Ömer, (26) Receb, (27) Sadayî, (28) Siyahî, (29) Şeyh Hacı Mehmed, (30) Tosunzade, (31) Ümmî Sinan Hafız, (32) Yusuf Çelebi, (33) Zihni.

Mecmua — Millet Kütüphanesinde manzum eserler kısmında 696 numarada kayıtlıdır. XVIII nci asır sonlarında yazılan mühim bir mecmuadır. Şu bestekârların müteaddid ilâhilerini muhtevîdir:

(1) Ahmed (Dıraman Zâkiri), (2) Akbaba imamı, (3) Ali Şirüganî, (4) Döşekçizade, (5) Eşrefoğlu Rûmî, (6) Hafız Post, (7) Hasan Ağa, (8) Hüseyin, (9) Küçük Müezzîn, (10) Receb.

Mecmua — Millî emlak senedsiz tasarrufat şefi Bay Mevhib Aydın’a âid bir mecmuadır. Lütüflarıyla tedkik ettiğim bu mühim yazma, Defterhane başkâtibi Tâhir Nedim Bey merhum tarafından 1275 (M. 1858) tarihinde Şah Sultan dergâhındaki bir ilâhî mecmuasından aynen istinsah edilmiştir. Bu zat Mevhib Aydın’ın babasıdır.

Bu eserde pek çok ilâhî kayıtlıdır. Mahdud bir kısmının bestekârları da tesbit edilmiştir. Bu bestekârlar şunlardır:

(1) Ahmed (Eyuplu Âşık), (2) Ali Şirüganî (Dede), (3) Çalâkzade Şeyh Mustafa, (4) Esad Çavuş, (5) Hasan Ağa, (6) Hatib Zâkiri Hasan, (7) İbrahim Dede, (8) İsmail Dede (Hamamîzade), (9) Küçük İmam, (10) Merdek Dede, (11) Şikârizade.

Mecmua — XVIII nci asrın ilk yarısında yazılan mühim bir yazmadır. Bay Raif Yelkenci’nin lütfuyla tedkik edebildiğim bu eserde dinî ve lâdinî beste güfteleri karışık bir halde yazıl-

miştir. İlahilerin bestekârları gösterilmiştir. Fakat ekserisi, Ali Şirüganî'ye âid olanlardır. Bu yazmanın asıl ehemmiyeti, bir Türk san'atkârı tarafından vücade getirilen dört minyatürü muhtevî bulunması dolayısıyledir.

Mecmua — Kitapçı Bay Raif Yelkenci'ye âid bir mecmuadır. XIX uncu asrın son yarısında tertib edilen bu yazmada Sünbüliliğe âid faydalı malûmat mevcuttur. Bu arada Sünbüliliğe mensub bir takım mutasavvif şiirlerini de ihtiva etmektedir. Bunlar arasında yalnız Hakkâk Abdi Dede'nin ilâhî besteleri gösterilmiştir.

Mecmua — Bay Muhyeddin'e âid bir mecmuadır. Saray mensubü müezzin ve müezzinbaşlarının bazı bestelerini muhtevîdir.

Mecmua — Mevlevî âyinlerinden bir kısmını muhtevîdir. Mlt. K. No: 693

Mecmua — Bir kısım ilâhileri havîdir: Mlt. K. No: 632

Mecmua — İtri'nin Hafız Post hakkındaki tarihini ve diğer bir çok şiirleri muhtevîdir: Mlt. K. No: 658

Mecmua — Bir kısım ilâhilerle âşık şiirlerini havî bir yazmadır: Cv. K. No: 210.

Mecmua — Bir kısım ilâhileri muhtevîdir. Mlt. K. No: 594

Mecmua — Bir kısım ilâhileri muhtevîdir Cv. K. No: 256

Mecmua — Bir kısım ilâhileri havîdir. Cv. K. No: 340

Mecmua — Bir kısım ilâhileri havîdir: Cv. K. No: 575

Mecmua — XVIII nci asır mutasavvif şairlerinden Senayî'nin kendi elyazısıyla kaleme aldığı mühim bir yazmadır: Mlt. K. No: 694

Mecmua — Klasik musikişinaslarımızın besteledikleri hece vezniyle yazılmış bir takım güfteleri muhtevî mühim bir yazmadır: Mlt. K. No: 707

Mecmua — Bazı Mevlevî âyinleriyle bir kısım Na'tleri muhtevî yazmadır: Mlt. K. No: 693

Mecmua — "Esâmî-i hânendegân"ı muhtevî mühim bir yazmadır: Ün. Yl. K. No: 338.

Mecmua — Bir kısım Mevlevî âyinlerini muhtevî bir yazmadır. Bay Ahmed Remzi Akyürek'in hususî kütüphanesindedir.

Mecmua — Kâr ve bestelerî muhtevî mühim bir yazmadır: Ün. Yl. K. No: 343.

Mecmua — 1210 (M. 1795) da vücade getirilmiş olan mühim bir yazmadır: Ün. Yl. K. No: 336

Mecmua — Bir kısım ilâhileri muhtevî bir yazmadır: Cv. K. No: 563

Mecmua — Bir kısım ilâhileri muhtevîdir: Cv. K. No: 558

Mecmua — Bir kısım Mevlevî âyinlerini muhtevîdir: Cv. K. No: 95

Mecmua — Bir kısım ilâhileri muhtevîdir: Mlt. K. No: 680

Mecmua — Bazı ilâhî ve gazellerden mürekkebirdir: Mlt. K. No: 666

Mecmua — Sultan Mustafa II. nin epeyce ilâhisini muhtevî bir yazmadır: Mlt. K. No: 698.

Mecmua — Bir kısım ilâhileri havîdir. Mlt. K. No: 697

Mecmua — Lâdini mahiyette bestelenmiş olan manzumelerî muhtevîdir. Sonunda bazı ilâhiler de hayırlıdır: Mlt. No: 594

Mecmua — Bir Bektaşî tarafından vücade getirilen ve pek çok nefes ve ilâhiyi ihtiva eden mühim bir yazmadır. Kendi kitaplarını arasındadır.

Mecmua — Piyanist Esad efendi'nin el yazısıyla vücade getirilmiş bir şarkı mecmuasıdır. Mahdud bazı ilâhileri de muhtevîdir. Eser, Toranu Bay Âdil'de mahfuzdur.

Mecmua — Sünbülî meşayihinden merhum Muhyeddin efendi'ye âid bir mecmuadan aynen istinsah edilen bir yazmadır. Bir hayli ilâhînin bestekârlarını ihtiva etmektedir. Said Özok da kendi el yazısıyla bazı ilâveler yapmıştır. Kendi kitaplarını arasındadır.

Mecmua — Bir çok ilâhileri makamlarıyla gösteren bir yazmadır. 1145 (M. 1732) tarihlerinde kaleme alınmıştır. Bay Osman Ergin'in hususî kütüphanesinde bulunan bu mecmuada yalnız Kadîrî Şeyhi Mehmed efendi ile Simkeş Mustafa Çelebi'nin besteledikleri ilâhiler gösterilmiş, diğerlerinin bestekârları tasrih edilmemiştir.

Mecmua — XVIII nci asırda kaleme alınan kıymetli bir ilâhî mecmuasıdır. Bestekârları kayıtlı değildir. Bay Osman Ergin'in hususî kütüphanesindedir.

Mehmed Raşid — Zübdetülvakayî' der belde-i celile-i Bursa; Mlt. K. Tr. No: 89.

Mehmed Süreyya — Sicill-i Osmani "Tezkire-i meşâhîr-i Osmaniye" 4 cild, matbu, 1308

Mehmed Şükrî — Tarikat silsilenamesi, Üsk. Slm. Hd. K. No: 1098

Mehmed Şükrî — Mecmua-i tekâyâ, "Derûn-i İslâmbul'da mevcut hânkahları beyan" eder mühim bir yazmadır. İkmal edilmemiştir. Tekkelerden ancak bir kısmını ihtiva etmektedir. Şeyhlerin hangi tarihte tayin edildiklerini ve hangi tarihte vefat ettiklerini ekseriyetle bildirmektedir. İnkılâb müzesindedir.

Mehmed Ziya — Yenikapu Mevlevihanesi, matbu, 1329.

Mısri (Niyazî) — Divan, matbu.

Müstakimzade — Tuhfe-i hattatin, Matbu 1928.

Müstakimzade — Mecmua. Müstakimzade Süleyman Sadeddin efendi tarafından vücade getirilen bir eşerdir. Müellif yazısıyla olan nüshası elde mevcud değildir. Bu yazmadan aynen istinsah

edilen mükemmel bir nüshası bugün Süleymaniye - Esad efendi kitapları arasındadır (No: 3397).

Baş tarafında "İşbu mecmua-i matbûa Müstakimzâde Şeyh Süleyman efendi cenablarının kendi hatlarından tahrîr oldu" cümlesi kayıtlıdır. Müstakimzade'nin hayatı ve eserleri hakkında etraflı malûmat veren İbnülemin Mahmud Kemal İnal, her nedense bu mühim eserden bahsetmemiştir (Tuhfe-i hattatin mukaddimesi).

Makamlara göre tasnif edilen ve her makamda müteaddid ihâhileri ihtiva eden bu mühim mecmuadaki bestelerden epeycesinin bestekârları da bildirilmiştir. Eserin sonunda Şeyhülislâm Esad efendi'nin Atrabülâsar'ındaki musikişinaslar gösterilmiş, "Müstakimzade Süleyman efendi'nin cem'idir" başlığı ile de bu listeye şu musikişinas isimleri ilâve edilmiştir:

(1) Müezzinzade Elhac Mehmed, (2) İbrahim Dede, (3) Sultan Ahmed Hatîbi, (4) Kurîmî Molla Mehmed, (5) Bayramzâde Eyyubî (6) Kara Ahmed, (7) Kara Davud, (8) Abdi Şah, (9) Fâik Mehmed Ağa, (10) Kansu, (11) Sivâsî efendi zâkiri Ahmed Dede, (12) Hâfız Ahmed Paşa, (13) Hacı Memî, (14) Çörekçizâde koyun halifesî Ahmed, (15) Dervîş Musa Mevlevî, (16) Yuva Ahmed, (17) Âmâ İbrahim, (18) Elhac Ömer, (19) Damacı, (20) Koğacizâde Şeyh Mehmed, (21) Şeyh Vefâ, (22) Yakubzade Bursalı, (23) Himmetzade Abdullah, (24) Nazmî Şeyh Mehmed, (25) Mu'temed, (26) Kara Hüseyin, (27) Kara Oğlan (28) Kara Bekir Dede, (29) Şeyhzâde Kasımpaşalı, (30) Şeyhzâde Urfalı (31) Şeyh Abdülhay Celvetî, (32) Zâkiri Hasan, (33) Çâlâk Şeyh Ahmed, (34) Çâlâkzâde Şeyh Mustafa, (35) Muhammediyeci Sarı Mustafa, (36) Akbaba imâmı Mehmed Celvetî, (37) Nakkaş Hassan, (38) Galata Şey-

hi Osman efendi, (39) Sütçüzade Hâfız Mehmed İbn-i İsâ, (40) Nefes anbarı Mustafa, (41) Nefes anbarı Dıraman, şeyhi Osman efendi, (42) Merdek Dede (43) Yahya Çelebi Vahyî efendi akribâsından (44) Cihangiri müezzin Mehmed Memiş Çelebi, (45) Edirnevî Sâlihzâde kuzattan, (46) Yekçeşim Mustafa Ağa, (47) Emir Abdullah müezzin-i şehriyârî, (48) Bursalı Elhac Ramazan, (49) Derviş Abdi Bursalı, (50) Sahnaf Hafız Mustafa, (51) Kenzî Hasan 1127 (52) Goncazâde İmam efendi, (53) Teberdar Mustafa, (54) Gonca Ahmed efendi kadı, (55) Karga Mustafa, (56) Fâiz Diyarbakırlı, (57) Bahri Hüseyin efendi Deniz uğrusu, (58) Eşrefzade Abdullah, (59) Şeyh İzzeddin Ahmed efendi Eşrefzâde, (60) Kazzaz Mustafa, (61) Divitçizâde Mehmed Tâlib, (62) Zâkir Halil, (63) Ümmi Sinanzâde Hasan efendi 1088, (63) Ümmi Sinanzâde Mustafa 1210, (64) Cihangiri Mustafa, (65) Şeyhzâde Cihangiri, (66) Pir Kahraman Ağa, (66) Kubürizâde Abdürrahman Rahmî 1128, (68) Tanbûri Mehmed Eyyûbî (69) Bakkal Mehmed Bursalı (70) Siyâhi Eyyub müezzinbaşısı, (71) Sepetçi Mehmed Dede, (72) Döşekçizade Edirneli, (73) Hacı Bayram 833, (74) Şeyhzâde Camâli Gebze'den (75) Zâkir Ali Çelebi Üsküdarî, (76) Oğlu Mahmud efendi, (80) Zerkübî Altuncu, (81) Üsküdarî Hüseyin, (82) Kuşçuzade (83) Eşrefzade Şeyh Lûtfullah 1106, (84) Murad Paşa müezzini Molla Hüseyin, (85) Naki Bey damadı Han kapu kethudâsı, (86) Yekçeşim Derviş Hüseyin Kâr-ı nâtik sâhibi, (87) Mustafa (88) Nazım Çelebi birâderi Hüseyin, (89) Leblebicizâde, (90) Karakız Hocazade Hattat Mehmed efendi (91) Câmeşüy Mustafa Ağa, (92) Hakkâk Elhac Mehmed, (93) Şânizade İbrahim efendi Kadı, (94) Kereste kâ-

tibi Salih efendi Dıramanî, (95) Sarac Mehmed Üsküdarî, (96) Kassamzade Müderris Üsküdarî, (97) Çıkrık Elhac Mehmed Çavuş, (98) Çıkrık biraderi Hünî Zaim Mustafa efendi 1175, (99) Şeyhülislam Esad efendi, (100) Mustafa Çavuş Tanbûri, (101) Seyyid Mehmed Ağa, (102) Bedestanî Emîr Yahya Ağa, (103) Hamamî Seyyid Mustafa Çavuş, (104) Kara Mustafa Kadiri (105) Na'lçe Ali efendi Musâhib, (106) Oğlu Eyyub Türbedarî Hâfız İbrahim Sâdik efendi, (107) Hakkâk Mahmud Dede Top hane zakiri, (108) Zâkir başı Abdülkerim efendi Yekçeşim Şeyh-i Şah Sultan, 1192, (109) Şikârizâde Hacı Ahmed, (110) Zâkir Osman Bey Kadiri, (111) Ümmi Sinan Zâkiri Derviş Mehmed a'mâ, (112) Bıyıklı Ali Paşazâde Ahmed Beyefendi fevt: 1214-1215, (113) Kalburcuzâde Zâkir Bursavî (114) Halifezade Tâhir, (115) Dâmadzâde Müftî Feyzullah efendi, (116) Tulûi Şeyh Mehmed, (117) Silâhşor-i şehriyârî Râmiz Bey, (118) Hakimoğlu Ali Paşa hatibi Yahyâ efendi, (119) Koca Mustafa Paşa hatibi Na'tî Ömer efendi Sünbülî, (120) Vardakosta Ahmed Ağa, (121) Hızır Ağazâde, (122) Şeydâ Hafız Mevlevî 1214, (123) Abdülhalim Ağa 1204, (125) Su nâzırı Musahib-i şehriyârî (125) Sadullah Ağa, (126) Kürk zâde Mustafa Ağa Sermüezzin-i şehriyârî (127) Miskalî Musahib-i şehriyârî, (128) Abdülbâki efendi, (129) Abdürrahim efendi, (130) Hamamizade, (131) Uncuzâde Emin efendi, (132) Veliyüddin efendizâde etbândan Hoca İsmail Ağa, (133) Hakimoğlu müezzin başısı Şeyh Ali efendizâde Fazlı Ağa, (134) Serbevrahiin-i hassa min tülâmiz-i İsmail Dede, (135) Sünbülî Mustafa Dede Musahib-i hazret-i cihandârî 1241. (136) Dıraman zâkiri Şeyh Ahmed 1161., (137), Musahib-i şehriyârî Mehmed Sâdik A'mâ.

Türk musikisi Tarihine ve dinî musikiye vâkıf olduğu anlaşılan değerli âlîm Müstakimzade Süleyman Sadeddin efendi'nin (Vefatı: 1202 - 1787) bu mühim mecmuası mevcut ilâhî mecmualarının mündericat itibarıyla en zengini ve en mükemmeldir. Bu eserde mahdud bazı musikişinas isim ve bestelerinin sonradan ilâve edildiğini de görmekteyiz.

Bu ehemmiyetli menbada şu bestekârların müteaddid ilâhileri mevcuttur:

(1) Abdülkerim Buhurîzade, (2) Abdürrahim Tırsî, (3) Âhenî, (4) Ahmed Çelebi Abdülmecid-i Sivasî zâkiri, (5) Ahmed Dıraman zâkiri, (6) Ali Çelebi Üsküdarlı, (7) Ali Dede Kudümzen, (8) Ali Şirüganî (Dede), (9) Akbaba imamı Mehmed, (10) Bahrî Hüseyin Deniz uğrusu (11) Bayramzade Eyipli, (12) Cihangirî Şeyh Ahmed, (13) Çâlâk Şey Ahmed, (14) Çâlâkzâde Şeyh Mustafa, (15) Çolak imamı zâde Ahmed efendi, (16) Derviş Abdi Bursalı, (17) Derviş Ali Edirneli, (18) Derviş Çavuş, (19) Derviş Mehmed Âmâ, (20) Divitçizade Şeyh Mustafa, (21) Döşekçizâde, (22) Emir Abdullah Müezzîn-i şehriyârî, (23) Esrefoğlu Rûmî, (24) Etyemez imamı (25) Goncazâde, (26) Hacı Bayram Veli, (27) Hacı Ramazan, (28) Hafız Kumral, (29) Hafız Kömür (30) Hafız Post, (31) Halil Zâkir, (32) Hammad Musullu, (33) Hasan Ağa, (34) Hasan efendizade, (35) Hatib-i câmi'-i cedid, (36) Himmetzâde Abdülâh, (37) Hocazade Hattat, (38) Hüdâyî Aziz Mahmud, (39) Hüseyin Murad Paşa müezzini, (40) İtrî Buhurîzâde, (41) İzzeddin Eşrefzade, (42) Kalburcuzade Celvetî zâkir Hacı Mehmed efendi, (43) Karaoğlan (44) Karaoğlan Edirneli, (45) Kaymakzade Şeyh Ahmed, (46) Kazzaz Emir, (47) Kazzaz Hasan (48) Kenzi Hasan, (49) Kırmî Molla Mehmed, (50) Koğacuzade, (51)

Koyun Halife, (52) Kuşçuzade, (53) Küçük imam, (54) Küçük müezzîn, (55) Lütfullah Eşrefzade, (56) Mehmed Bursalı Bakkal, (57) Mehmed Eyipli Tanburî, (58) Mehmed Karahisarlı Şeyh, (59) Memiş Ağa Fındıklılı, (60) Merdek Dede, (61) Muhammediyeci Mustafa, (62) Musa Dede Mevlevî Neyzen, (63) Musli Edirneli, (64) Mustafa Ağa Yekçişim, (65) Mustafa Dede, (66) Nakşî İbrahim, Sünbülü, (67) Nâlizade İbrahim, (68) Nane Ahmed Çelebi, (69) Nâyî Osman Dede, (70) Nefes anbarı Mustafa efendi, (71) Nefes anbarı Osman efendi, (72) Nikabî Ömer Çelebi, (73) Osman Bey Kadîrî, (74) Receb Çelebi, (75) Sadayî, (76) Sadık Ağa, (77) Sahaf Hafız, (78) Salihzade Edirneli, (79) Sayyadî Mustafa, (80) Selim Giray, (81) Sepetçizade Mehmed Ağa, (82) Sinan efendi, (83) Siyahî Eyip müezzini, (84) Süleyman Rifat, (85) Şaban Dede, (86) Şeyhzade Diyarbakırlı, (87) Şikârizade, (88) Şirret Hafız, (89) Talib Bursalı, (90) Teberdar Musa, (91) Tosunzade, (92) Tulûî Şeyh Mehmed, (93) Ümmî Sinan Hafız, (94) Ümmî Sinanzade, (95) Yahya Çelebi, (96) Yakubzade Bursalı, (97) Yusuf Çelebi, (98) Yuva Ahmed, (99) Zâkirî Hasan Hatib.

Nafiz (Hacı) — Hatrat mecmuası, muharririn oğlu Bay Ahmed Macid Berker'dedir.

Nâilî (Kadîm) — Divan, Mlt. K. No: 415, matbu nüshada yalnız gazeller vardır.

Nâsır Abdülbâkî (Dede) — Tedkik ü Tahkik: Sly. Nfz. K. No: 1242

Nâsır Abdülbâkî (Dede) — Tahrîriye, Sly. Nfz. K. No. 1242

Nâyî Osman Dede — Rabt-ı tâbirât-ı musiki, Hüseyin Sadeddin Arel'in hususî kütüphanesinde.

Nazîm — Divan, matbu.

Nazirâ (Gülşeni) — Divan, Mrd. Ll. K. No: 493

Nebil — Divan, Ün. K. Tr. No: 1626.

Nesib — Divan, Mrd. Hamidiye K. No: 1121

Nezâti — Divan, Ali Nutki Dede'nin elyazısı ile. Sly. Nfz. K. No: 942

Nürî (Tokath) — Divan, yazma, Sabık Erzurum meb'usu Bay Salih'in hususi kütüphanesinde.

Osman (Kaşiri) — Divan, Ün. K. T. No: 249, Mlt. No: 273.

Ömer Vâfî (Hattat) — Hâtirat, bu yazma eser, muharririn kardeşi Neyzen Emin Yazıcı'da mahfuzdur.

Pertev — Divan, Ün. Yl. K. No: 186

Rağîb Hulûsi — Bektaşlığın coğrafi tevezzuu, tercüme, matbu, 1928.

Rahmî (Tersane kâtibi) — Divan, Ün. K. T. No: 523

Ramiz — Tezkire, 1132 den 1197 (M. 1719 - 1782) ye kadar gelen şairleri muhtevîdir.

Müellifin elyazısıyla olan nüsha için bakınız: Sly. Esd. K. No: 3873, Katalokta yanlış olarak "Salim tezkiresi" diye kayıtlıdır.

Rehaî — Divan, Ün. K. No: 663

Rauf Yekta — Esâtiz-i elhan I, Hoca Zekâi Dede efendi, matbu, 1318

Rauf Yekta — Esâtiz-i elhan II, Hacı Abdülkadir-i Meragî, matbu, 1318

Rauf Yekta — Esâtiz-i elhan III, Dede efendi, matbu 1924

Rıfki — Bektaşî sırrı, matbu, 3 cild.

Rifat — Mir'âtülmakasid fi def'il-mefâsid, matbu 1293

Riyâzi — Tezkire "Riyaz-üş-şuara", Mlt. K. Tr. No: 765

Rıza — Tezkire, matbu 1316

Ruşen Kam — İtri Mustafa efendi, Dârülelhan mecmuası No: 2, 1 nisan 1340

Ruşen Kam — İtri hakkında makale, Radyo mecmuası No: 7, 15 haziran 1942

Ruşen (Şeyh) — Mecmua. XIX ncü asrın son nısfında vücude getirilen kıymetli bir ilâhî mecmuasıdır. Üsküdar'da Selim ağa kütüphanesine mülhak Hüdayî kitabları arasında 1804 numarada (Eski numarası 15) kayıtlı olan bu değerli yazma, 189 varaktan ibarettir. Muhtelif makamlarda bestelenmiş olan ilâhileri muhtevîdir. Bestekârları gösterilenler, şu musikîşinaslara âid bulunlardır:

(1) Ahmed (Eyuplu Hafız), (2) Ali Şirüganî (Dede), (3) Çalâkzade, (4) Edhem Ağa, (5) Hacı Faik Bey, (6) Hacı Ramazan, (7) Hafız Post, (8) Hasan Ağa, (9) Hopçuzade Hacı Şâkir, (10) İbrahim Dede (Zâkir), (11) İsmail Dede (Hamamizade), (12) Kalburcuzade Hacı Mehmed Emin (Damad-ı seccadenişin-i dergâh-ı İsmail Hakkî), (13) Kethudâ-yi Attar, (14) Kuşçuzade Osman Çelebi, (15) Mustafa Ağa, (16) Nesib efendi (Şeyh efendimiz), (17) Ruşen efendi, (18) Selim III, (19) Şerîf (Bursa), (20) Şikârizade, (21) Tâlib, (22) Ümmî Sinanzade, (23) Yusuf Çelebi, (24) Ziver Efendi.

Ruşen efendi. tertib ettiği bu mecmuada ilâhileri, nevilerine göre ayırmış ve bunları; na't, durak, tesbih, tevşih, meydan ilâhîsi, savt, şul gibi başlıklarla göstermiştir.

Sabih — Divan, Ün. K. T. No: 271

Sadeddin Nüzhet Ergun — Şeyh Galib hayatı ve eserleri, matbu .

Sadeddin Nüzhet Ergun Samih Rifat matbu

Sadeddin Nüzhet Ergun — Türk Şairleri, 2 cild.

Sadeddin Nüzhet Ergun — Türk musikisi tarihine dair notlar, Türklük mecmuası No: 14-15

Sadeddin Nüzhet Ergun — Bektaşî şairleri, matbu, 1930. Bu eserde Rauf Yekta merhum tarafından tesbit edilen 12 nefesin notası vardır.

Sadeddin Nühzet Ergun — Pir Sultan Abdal, matbu, 1929, Bu eserde Rauf Yekta merhum tarafından tesbit edilen 6 nefesin notası vardır.

Safayî — Tezkire "Nuhbetülâsar min fevâid-il eş'âr", Sly. Esd. K.

Sâkib Dede — Sefine-i Mevleviye, matbu 1283

Salim (Mirzazade) — Tezkire, matbu 1315

Samî (Arpaeminizade) — Divan matbu, 1253

Sehî — Tezkire "Heşt behişt", Matbu.

Senih (Mevlevî) — Divan, matbu, 1275.

Seyfullah (Nizamoglu) — Külliyyat-ı eş'âr matbu, 1329

Sezayî (Gülşeni) — Divan, matbu 1256

Silahdarzade Mehmed Emin — Tezkire, Mlt. K.

Sofizade Hafız Ahmed — Vesilet-ül-vusûl ilâ Hazret-ir- Resûl. Bu eser, Belig'in Güldeste'sine vücade getirilen bir zeyldir. 1180 (M. 1766) tarihinden 1224 (M. 1809) tarihine kadar vefat eden şahsiyetlerden bazılarını muhtevîdir. Gördüğüm yazma nüsha, Bay Osman Ergin'in hüsusi kütüphanesindedir.

Subhi Ezgi (Dr.) — Türk musikisi, 3 cild. İstanbul konservatuarı tarafından neşredilen bu mühim eserde 10 ilâhî, 5 Na't, 1 Mi'râciye, 1 âyin, 3 durak, 1 mersiye ile bir kaç salat, temcid münacat ve tekbir notası mevcuttur. Ladinî mahiyeti haiz bir çok eserlerin notalarını da ihtiva eden bu kıymetli eser hakkında kitabımızın ikinci kısmında izahat vardır.

Suyolcuzade Mehmed Necib — Tezkiretülhattatin, Yazma, Mlt. K. Tr. No: 800.

Sünbül Sinan (Mutasavvif) — Devran risalesi, Mlt. K.

Süreyya Baba — Bektaşılık ve Bektaşılar, matbu.

Şâkir Bey (Vak'anüvis) — Divan, Mrd. Hamidiye K. No: 1096, Ün. K. T. No: 2792.

Şefkat (Bağdadlı) — Tezkire. 1143. den 1229 (M. 1730 — 1813) a kadar gelen şairleri yazmıştır. Bir yazması Veliyüddin efendi Kütüphanesinde Cevdetpaşa kitapları arasındadır No: 130, diğeri bir nüsha da Mjilet Kütüphanesindedir Tarih No: 770.

Şemseddin Sami — Kamusülâlâm.

Şemsî (Sivaslı mutasavvif Şemseddin) — Divan Mlt. K. No: 232

Şeyhî — Vakayülfuzalâ, "Zeyl-i Zeyl-i Şeyhî" ünvanıyla de meşhur olan bu eser, 1044 den 1143 (M. 1634 — 1730) e kadarki zaman esnasında yetişen maruf şahsiyetlerden - Vefat tarihlerine göre - bahseder. 1130 (M. 1717) senesinden sonrakilere âid müsveddeleri oğlu tanzim etmiştir. Bu cildin ayrı bir nüshası için bakınız: Ays. K. No: 198. Diğeri kısımlar yazma olarak kütüphanelerde vardır.

Tahir (Bursalı) — Osmanlı Müellifleri, 3 cild. matbu.

Tahir Olgun — Mahfil mecmuası, matbu.

Tahir Olgun — Divan, yazma. Hususi Kütüphanesinde kendi elyazısı ile.

Talât (Üsküdarlı) — Şiir mecmuası, oğlu Bay Faruk Üsküdarlı'nın lutfuyla tedkik edilmiştir.

Uşşakizade İbrahim Hasib — Şakayık zeyli, Ün. ve Mrd. Ll. K. nüshalar.

Vâhid Lûtfi Sâlcı — Âşık Emrah ve san'ati, Yeni Türk mecmuası No: 41

Vâhid Lûtfi Sâlcı — Samih Rifat'ın bir nefesi: Müzik mecmuası No: 1

Vahid Mahtûmi — Divan, Mlt. K. No: 491

Vahyî — Sühba - tüz - zâkirin, matbu 1284

Veled Çelebi (İzbudak) — Atrabülâsâr hulâsası: Bu eser, 1893 de Mekteb mecmuasında tefrika edilmiştir (Mekteb

No: 1 - 10, 3 Receb 1311 - 11 Zilkade 1311) Parisa, Yusuf Çelebi, Nazım gibi Mevleviler hakkında Atrabülâsar'da olmayan ufak tefek bazı kayıtları ve Esad efendî'nin muhtasar tercümeihalini muhtevîdir.

Veled Çelebi (İzbudak) — Sımât-ı âşikan. Mevlevîliğe âid faydalı bir çok

malûmatı ihtiva eden mühim bir mecmuadır.

Veled (Sultan) — Rübabname, Üsk. Kemankeş K. No: 197.

Zâik (Bursalı) — Divan, Mlt. K. No: 136

Zarifi (Sadî) — Divan, Ün. K.

Zekâi — Divan, Matbu 1158.

ENDEKS

— A —

- Abbas Dede (Neyzen) — 670
 Abbas (Hidiv I) — 665
 Abbas Paşa — 500
 Abdi Ağa (Musikişinas) — 122
 Abdi Bey (Tanburî) — 433
 Abdi Dede (Hakkâk) — 618
 Abdi (Kefeli Derviş) — Derviş
 Abdi'ye bakınız.
 Abdî (Na'than) — 468
 Abdi Paşa (Müverrih, şair) — 105
 Abdi Şah — 322
 Abdî (Zâkirbaşı, Hakkâk) — 491
 Abdullah Ağa — 394
 Abdullah Bey (Muhsinzâde) — 663
 Abdullah (Bursalı Hastazade) — 158
 Abdullah Duhânî (Varnalı Hoca) — 633.
 Abdullah Duhânî (Varnalı Hoca) — 471.
 Abdullah (Eyuplu Abdî) — 55
 Abdullah (Himmatzade) — Himmetzade'ye bakınız.
 Abdullah (Keresteci, musikişinas) — 45.
 Abdullah (Tosunzade) — Tosunzade
 Abdullah'a bakınız.
 Abdullah Vehbî efendi (Rifai Şeyhi) — 489.
 Abdülkerim (Buhurizade) — 164, 374, 375, 376, 377, 714
 Abdülkerim (Derviş) — 406
 Abdülkerim Rûhî — 622
 Abdülkerim (Sünbülî) — 31
 Abdülmecid (Sıvaslı Şeyh, Şeyhi) — 55, 107, 108, 158.
 Abdülmecid (Sultan) — 410, 425, 433, 444, 473, 497, 663
 Abdülhad Nuri (Mutasavvif şair) — 40, 51, 55, 59, 87, 95, 103, 107, 110, 111, 112, 123, 142, 173, 174, 183, 193, 209, 217, 230, 233, 234, 261, 270, 271, 290, 333, 341, 342, 373, 374, 689,
 Abdülaziz efendi (Kadiri şeyhi) — 486.
 Abdülaziz (Hocazade) — 34
 Abdülaziz (Mutasavvif) — 217
 Abdülaziz (Musikişinas) — 19
 Abdülaziz (Sultan) — 425, 445.
 Abdülaziz (Şeyhülislâm) — 147
 Abdülbâkî Nâsır Dede (Mevlevî) — 140, 167, 406, 413, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 438, 464, 494, 495, 498, 499, 512, 516, 637, 647.
 Abdülhamid Dede — 513
 Abdülhamid (Sultan II.) — 633
 Abdülhay efendi (Bayramî şeyhi) — 672
 Abdülhay (Mutasavvif) — 54, 92, 101, 102, 227, 235, 240, 259, 260, 261, 267, 284.
 Abdülkadir Geylânî (Baz-ül-eşheb) — 15, 457, 482, 483, 577, 578, 666, 677, 690, 691, 697, 698, 699, 702
 Abdülkadir (Meragalı Hacı) — 5, 7, 19, 133, 145.
 Abdülkadir Töre — 441, 470, 542, 569, 580, 629, 637, 639, 644, 702, 703, 704, 705, 706, 749, 750, 754.
 Abdürrahim Künhî (Mevlevî şeyhi, musikişinas) — 167, 169, 170, 420, 421, 422, 637.
 Abdürrahim Şükri efendi (Şeyh) — 485, 648.

- Abdürrahim Tirsî — 15, 22, 518.
 Abdürrahman efendi (Şeyh) — 423
 Abdürrahman Gürses — 634
 Abdürrahman (Kadı) — 34
 Abdürrahman Nesib (Hüdayî şeyhi) —
 423, 424, 441, 525, 526, 527, 528, 569.
 Abdüssamed efendi (Bayramî Şey-
 hi) — 667, 672.
 Abdüssamed (Himmetzade) — 161,
 349, 350, 355,
 Abdüsselâm-ı Şeybanî (Sadî) — 123
 Âbid efendi (Rifaî şeyhi) — 502
 Âdem Dede (Mevlevî, şair) — 36,
 113, 120.
 Âdile Sultan — 487, 564, 567.
 Adlî (Mutasavvîf şair) — 239, 244,
 247, 325, 342, 362, 375, 523.
 Afyonkarahisar — 425, 508
 Afyon Mevlevîhanesi — 43,
 Âgâh Bey — 479, 663.
 Ağazade (Mevlevî şeyhi) — 493
 Ahdî (Tezkireci) — 16, 17
 Âhenî Mehmed Çelebi (Nalbur) —
 52, 97, 98, 122.
 Âhî (Hasan efendizade) — 125, 181
 Ahmed Ağa (Çilingirzâde) — 439
 Ahmed Ağa (Vardakosta) — 166, 167,
 169, 381, 430, 432, 638.
 Ahmed (Arab) — 657
 Ahmed Ârif Hikmetî Dede — 637,
 638.
 Ahmed Âsım efendi (Bayramî) —
 671.
 Ahmed Avni Konuk — 5, 456, 463,
 468, 636, 637, 645, 686, 687.
 Ahmed Baba (Bedevî şeyhi) — 484.
 Ahmed Bedevî (Tarikat müessisi) —
 590, 623, 666.
 Ahmed Celâteddin Dede (Galata
 Mevlevîhanesi şeyhi) — 405, 426, 427,
 428, 433, 434, 439, 442, 488, 493, 494,
 495, 497, 501, 502, 506, 637, 664, 665,
 666.
 Ahmed (Cihangirli Bestekâr) — 112,
 113.
 Ahmed (Çaylak şeyh) — 15, 172,
 174.
 Ahmed Çelebi (Nâne) — 43
 Ahmed Çelebi (Zâkirbaşı) — 55, 107,
 108.
 Ahmed (Çolak imamzâde) — 389.
 Ahmed Dede (Neyzen) 148.
 Ahmed Dede (Neyzen Çerkes) 512.
 Ahmed Dede (Şişman) — 638.
 Ahmed (Dükakinzade, Şair) — 545.
 Ahmed Dürri Bey — 441
 Ahmed efendî (Bursalı Yağlıkzâ-
 de) — 439.
 Ahmed efendi (Bülbül) — 658.
 Ahmed efendi (Hafız, Şeyh) — 659,
 662.
 Ahmed efendi (Halvetî şeyhi) — 495.
 Ahmed efendi (Kadirî şeyhi) — 671.
 Ahmed efendi (Müştakzade) — 671.
 Ahmed efendi (Odabaşı şeyhi) —
 672.
 Ahmed (Eyup hatibi Âşık Hafız) —
 556.
 Ahmed Ferid efendi (Sadî şeyhi) —
 669.
 Ahmed Gavsî (Hopçuzade) — 484,
 663, 669.
 Ahmed (Gülşenî şeyhi) — 137
 Ahmed (Hacı) — 34
 Ahmed (Hafız) — 634.
 Ahmed (Halvetî şeyhi) — 413
 Ahmed (Halvetî Yiğitbaşı) — 283
 Ahmed Hüsameddin (Dede) — 406.
 494, 495, 511, 512, 617.
 Ahmed Irsoy (Zekâizade Hafız) —
 166, 427, 428, 443, 452, 453, 454, 458,
 461, 462, 463, 464, 465, 466, 495, 510,
 613, 615, 617, 629, 635, 636, 637, 644,
 647, 648, 649, 650, 651, 664, 687,
 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695,
 696, 697, 698, 699.
 Ahmed (Ishak hocası) — 126
 Ahmed (İştîbizade) — 53
 Ahmed (Kaymakzade Şeyh) — 391
 Ahmed Macid Berker — 446

- Ahmed (Medineli) — 661
 Ahmed Mesud efendi (Sünbülî şeyhi) — 671, 672.
 Ahmed (Mestçizade, Hattat) — 163
 Ahmed Midhat efendi — 654
 Ahmed Muhtar efendi (Odabaşı şeyhi) — 568
 Âhmed (Mutafzade) — Mutafzade
 Ahmed'e bakınız.
 Ahmed Münir — 373
 Ahmed (Neyzen) — 669
 Ahmed (Osmanlı hükümdarı I.) — 18, 33, 65, 575, 576
 Ahmed (Osmanlı hükümdarı III.) — 123, 143, 149.
 Ahmed Raşid (Bestekâr) — 323
 Ahmed Remzi Akyürek — 512, 542, 562, 569, 794.
 Ahmed Rifai (Tarikat müessisi) — 555, 621, 623, 624, 666, 690, 698.
 Ahmed Sâlik (Kösec, Şeyh) — 298, 299, 370, 371.
 Ahmed (Şeyh Çaylak) — 15, 127, 128
 Ahmed (Üsküdarlı Siyahi) — 661
 Ahmed Vefki (Dıraman zâkirî) — 147, 158, 159, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346.
 Ahmed Yesevî — 481.
 Ahmed (Zakir, attar) — 485
 Ahmedilik (Halvetiliğin kolu) — 13,
 Ahmedîye camii (Üsküdar'da) — 658.
 Akbaba imamı (Mehmed Zaifi) — 142, 143, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 319.
 Âkif Paşa — 509
 Âkif (Şair) — 164
 Aklî (Tablizade) — 35, 53.
 Ak Şemseddin — 108, 109.
 Alâeddin Bey (Hattat) — 663
 Alâeddin (Sünbülî) — 619
 Alâeddin (Vizeli) — 640, 641
 Alâiye — 143.
 Aleksan Ağa (Kemanî) — 444
 Alevî — 9, 488.
 Ali Aşkı Bey (Beğlikçizade) — 406, 463, 464, 602, 613, 614, 615, 616, 617, 671..
 Ali Ağa (Kemanî) — 433
 Ali Baba (Bedevî şeyhi, Mevlidhan) — 442, 469, 479.
 Ali Baba (Rejs, Dökmeci) — 670
 Ali Bey (Edirneli Şeyh) — 487
 Ali Dede (Bektaşî) — 642
 Ali Dede (Gül) — 659
 Ali Dede (Kudümzen) — 120
 Ali Dede (Mevlevî şeyhi) — 493
 Ali Dede (Neyzen) — 670
 Âli efendi (Cerrahiyeden) — 660
 Ali efendi (Eyyublu Hafız) — 632
 Ali efendi (Hafız, Zâkir) — 662
 Ali efendi (Kutucu, Zâkirbaşı) — 485
 Ali efendi (Mevlevî şeyhi) — 505
 Ali efendi (Tanburî) — 402, 617, 678.
 Ali efendi (Yenicami müezzini) — 490
 Ali Gerçek (Zâkirbaşı) — 486, 488, 492, 663, 671.
 Ali (Hafız) — 633, 634
 Ali (İmam, Hayderî Kerrar) — 56, 405, 408, 411, 557, 660, 613, 624, 641, 698.
 Ali İzzet Dede (Mevlevî şeyhi) — 493, 497
 Ali (Kara, Merdek Dede) — Merdek Dede'ye bakınız.
 Ali (Kudümzenbaşı Hafız) — 637
 Ali (Nasuhizâde Şeyh) — 160
 Ali Nutki Baba (Bektaşî) — 657
 Ali Nutki Dede (Mevlevî şeyhi) — 406, 413, 414, 415, 429, 435, 438, 495, 513.
 Âli Paşa (Sadriazam) — 403
 Ali Paşa (Çorlulu) — 158
 Ali Paşa (Hekimoğlu) — 388, 576
 Ali Rıza (Hopçuzade) — 484
 Ali Rıza Şengel — 629, 644, 660, 670.
 Ali Rifat (Musikişinas) — 629, 635
 Ali Şehri (Bahçevanzade, müsikişinas) — 53

- Ali Şerif (Hafız) — 632
 Ali Şirüganî (Dede) — 36, 55, 91,
 109, 124, 136, 137, 138, 139, 140, 141,
 142, 158, 161, 183, 184, 185, 186, 187,
 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195,
 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203,
 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211,
 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219,
 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227,
 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235,
 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243,
 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251,
 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259,
 260, 457, 749, 751, 755, 762, 778.
 Ali (Üsküdarlı Zâkir) — 326, 327,
 328.
 Âlûsizade Baba ef. (Kadiri şeyhi) —
 717
 Amasya — 45, 166.
 Anadolu — 9, 13, 14, 26, 401, 412,
 476, 642
 Anber Mustafa Ağa (Musikişinas) —
 41, 77, 78
 Ankara — 14.
 Arab camii — 672,
 Ârif Abdülbaki (Musikişinas, şair)
 — 125.
 Ârif Ağa (Keçi) — 432, 440.
 Ârif Atâ (Dr.) — 463
 Ârif Bey (Hacı) — 5, 560, 561, 752,
 760
 Ârif (Çapanzade) — 704
 Ârif Dede (Hacı) — 494
 Ârif Dede (Kudümzenbaşı) — 493
 Ârif Dede (Neyzenbaşı) — 165
 Ârif efendi (Bedevî şeyhi) 484
 Ârif efendi (Fındıklılı) — 491
 Ârif efendi (Cerrahpaşa imamı) —
 657, 717, 718
 Ârif (Kâhyazâde) — 560, 621, 622,
 624.
 Ârif (Meydancıklı) — 490, 662
 Ârif (Üsküdarlı Zâkirbaşı) — 480,
 487, 663, 667.
 Arnavudluk — 673
 Âsaf Paşa — 467
 Âsım Bey (Giriftzen) — 668
 Âsım Bey (Hacı) — 632
 Âsım efendi (Odobaşlı zâkir) — 491
 Âsım efendi (Üsküdarlı Zâkirba-
 şı) — 662
 Askerî (Mutasavvîf şair, Şah Ve-
 li) — 99.
 Askerî (Zâkir) — 657
 Âşık Ahmed (İnebolulu) — 412
 Âşık Çelebi (Tezkireci) — 16, 17
 Âşık Paşa (Mutasavvîf şair) — 12,
 560.
 Âşir (Hafız) — 654, 662.
 Aşki — 268, 269
 Aşki efendi (Bedevî) — 484
 Âşur (Hafız) — 632
 Atâ Bey (Müverrih) — 402
 Ata Türk (Ebedî şef) — 656
 Ataullah efendi (Mevlevî şeyhi) —
 495, 496, 497, 665
 Atayî (Nev'izade) — 18, 27, 32.
 Âtîf Bey (Müderriş) — 630
 Attar Ahmed (Bestekâr) — 109,
 110
 Atûfi (Mutasavvîf şair) — 237, 330,
 331.
 Avni Bey (Yenişehirli şair) — 500.
 Ayaş — 143
 Aydın — 501
 Aydos — 148
 Âyetullah (Neyzen) — 669
 Aynî (Ayıntaplı şair) — 423
 Ayşe Hanım — 441
 Âzerbaycan — 7
 Aziz Bey (Mukallid) — 432
 Aziz Bey (Tanburî) 678, 679
 Aziz Dede (Neyzen) — 140, 505, 506,
 507, 668, 669
 Aziz efendi (Hatib) — 482
 Aziz efendi (Reis, Mahyacı) — 671,
 Aziz efendi (Şeyh) — 663
 Aziz Mahmud Hüdayî — Hüdayî'ye
 bakınız.
 Azizi — 391
 Azmî Dede (Mevlevî şeyhi) — 426,
 427, 439, 497, 508, 664, 665

- Azmî (Hafız) — 492
- B —
- Baba Ali (Bursalı) — 14
- Bağdadlı tekkesi (Kadiriyeden) — 467, 487
- Bağdad — 7, 26, 51
- Baha Bey (Müezzîn başı) — 651
- Bahaddin — 600
- Bahaeddin Çelebi (Neyzen) — 670
- Bahaeddin (Şah Nakşebend) — 699
- Bahariye Mevlevihanesi — 454, 459, 460, 461, 462, 493, 496, 500, 506, 507, 508, 509, 637, 668, 669
- Bahayî (Şeyhülislâm) — 34
- Bahçevanzade Ali Şehrî — Ali Şehrî'ye bakınız.
- Bahrî Hüseyin (Deniz uğrusu) — 389
- Bâkî Dede (Mevlevî şeyhi) — 509, 688, 689, 698.
- Baki Gölpınarlı — 58, 360, 588, 639, 640, 642.
- Bâkî (Sultanüşşuara) — 656
- Balat — 658
- Bandırma tekkesi (Üsküdar'da Celvetiye'den) — 409, 479, 490, 491
- Basri Bey (Mabeyinci) 658
- Başkurd — 13
- Bâtınîlik, Bâtınîler — 58, 411, 640
- Bayazîd Camisi — 17, 496
- Bayezîd (Yıldırım) — 12
- Bayramîlik, Bayramîler (Tarikat) — 13, 14, 83, 123, 124, 126, 161, 641, 671, 672
- Bayram Veli — Hacı Bayram Veli'ye bakınız.
- Bedevîlik, Bedevîler (Tarikat) — 9, 123, 404, 480, 484, 488, 489, 491, 607, 641, 658, 659, 662, 666, 667, 670, 672,
- Bedrî Mehmed (Gaziantepî şair ve musikişinas) — 33, 71
- Behcet (Şeyh) — 700, 701
- Behcet (Tahirağa şeyhi) — 706
- Behcetî (Hezargradlı) — 39
- Behlül efendi — 442, 443, 444, 480, 491, 579, 644, 663, 664
- Bekir Çavuşu (Musikişinas) — 122
- Bekir efendi (Aksaraylı) — 491
- Bekir efendi (Hafız) — 490, 634, 655
- Bekir (Hafız) — 634, 655
- Bektaşlık, Bektaşlar — 8, 9, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 638, 639, 640, 641, 642, 658.
- Beliğ (Bursalı) — 14, 25, 29, 34, 35, 51, 53, 54, 126, 137, 138, 147, 148, 165,
- Beşiktaş — 147, 165, 498, 499, 500, 502, 507, 508, 510, 631, 632, 658
- Beşiktaş Mevlevihanesi — 36, 38, 405, 498, 499, 500, 502, 507. 508, 510
- Beylerbeyi — 469, 471, 607
- Beyrut — 497
- Bezcizade Muhyeddin (Bestekâr) — 27, 56, 57, 83
- Biçare (Yakubzade, şair) — 35
- Bilâl-i Habeşî — 581
- Bolu — 83
- Bor (Niğde'nin kazası) — 608
- Bostan Çelebi (Mevlevî) — 36
- Bostanzade (Şeyhülislâm) — 32
- Buhara — 645
- Buhur (Tanburi) — 443, 444
- Buhurîzade Abdülkerim — Abdülkerim'e bakınız.
- Buhurîzade Hafız — 129
- Buhurîzade İtrî — İtrî'ye bakınız.
- Bulgaristan — 412
- Burhan (Hafız) — 656, 717
- Bursa — 12, 26, 29, 34, 35, 36, 43, 51, 53, 54, 126, 143, 146, 157, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 481
- Busrî (İmam) — 586
- C —
- Cafer Paşa tekkesi — 658
- Câmî Bey 476
- Câmiülezher — 665
- Câzîm (Manisalı Mustafa) — 637
- Celâl efendi — 490
- Celâl Melek (Hafız) — 664
- Celâleddin Dede (Mevlevî şeyhi) — 406, 461, 465, 466, 511, 620

Celvetilik, Celvetiler (Tarikat) — 14, 30, 40, 54, 123, 124, 126, 381, 409, 423, 424, 441, 442, 490.

Cemal Dede (Neyzen) — 504, 511, 512, 668

Cemal efendi (Kasımpaşalı) — 444, 656, 660, 662

Cemal (Gebzeli Şeyh) — 324

Cemal (Hafız) — 634

Cemal (Neyzen İzmirli Şeyh) — 670

Cemalî efendi (Uşşakiyeden) — 499

Cemâl-i Halvetî — 112, 375, 376

Cemalî — 562

Cemaleddin Server — 483, 485, 489

Cemaleddinzade Seyyid Mehmed — 499.

Cemil efendi (Zâkir) — 662

Cerrâhiler, Cerrâhilik (Tarikat) — 660, 672

Cerrahpaşa camisi — 657, 717, 718

Cevad (Reis) — 671

Cevdet Paşa — 423

Cevrî İbrahim (Şair) — 31, 32, 37

Ceyhunî (Sazsairi) — 412

Cılız Ali Dede — 290

Cihangiri Hasan (Şeyh) — 55

Cihangir tekkesi (Sünbülüleden) — 663, 672

Cismî (Lâtif) — 180, 181

Cüneyd (Bağdadî) 673

— Ç —

Çalâkzade Şeyh Mustafa — 147, 161, 162, 174, 252, 253, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373

Çalılı Derviş Mehmed (Neyzen) — 499.

Çamaşircızade Hüsnî — 403

Çamlıca Bektaşî Tekkesi — 412, 657,

Çankırı — 631

Çapanzade Ârif — 704

Çarşamba tekkesi (Rifaiyeden) — 662, 671.

Çaylak Şeyh Ahmed (Çalâk) — 15, 127, 129, 161

Çelebi efendi (İznikli) — 761

Çengelköy — 491, 662, 667

Çınarı (Sazsairi) — 412

Çırağan sarayı — 507

Çırpan — 412

Çörekçizade (Koyun Halife) — 163, 373

— D

Dâği Baba — 501

Dâî (Beykozlu şair) — 28,

Dâim (Hafız) — 634

Darüşşefaka — 454, 462

Dede — Ali Şirüganî'ye bakınız.

Dede — İsmail Dede'ye bakınız

Dede Ömer Ruşenî — Ruşenî'ye bakınız.

Dellâlzade İsmail efendi — 403, 412, 433, 439

Derdli (Sazsairi) — 407

Derviş Abdi (Kefeli) — 15, 51, 89.

Derviş Ali (Kudümzen) — 125, 281, 282.

Derviş Ahmed (Neyzen) — 148

Derviş Ali Şirüganî (Dede) — Ali Şirüganî'ye bakınız.

Derviş Ali (Neyzen) — 499

Derviş Mehmed (Kudümzenbaşı) — 166, 167

Derviş Mehmed (Neyzen) — 103

Derviş Mehmed (Neyzen) — 498

Derviş Mehmed Emin (Neyzen) — 498, 499

Derviş Mehmed (Mevlevî) — 54

Derviş Mehmed (Rübabî) — 512

Derviş Musa (Neyzen) — 148

Derviş Mustafa (Köçek, Mevlevî) — 25, 41, 42, 43, 78, 79, 80

Derviş Mustafa (Neyzen) — 162.

Derviş Mustafa (Neyzen, mücellid) — 498

Derviş Ömer (Gülşenî, musikşinas) — 32.

Derviş Süleyman (Neyzen) — 160

Divitçizade Şeyh Mehmed — 40, 76.

- Diyarbakır — 26
 Döşekçizade — 387, 388
 Duhanizade Mehmed — 403
 Dügümlü Baba tekkesi — 670
 Düriye Hanım — 502
 Dürri Turan (Tanburi) — 441
- E —
- Ebru — 107
 Ebû Bekir efendi — 495
 Ebûbekir efendi (Bursâh) — 35
 Ebubekir (Kütahyalı Mevlevî şeyhi) — 413, 420
 Ebubekir Çelebi — 413
 Ebubekir (Siddik) — 405, 568, 612, 613.
 Ebû Eyyüb-i Ansâri — 690
 Ebû Tâlib Mekki — 11
 Ebûhamis — 662, 682, 683
 Ebüssüüd (Şeyhülislâm) — 11, 265
 Edhem Ağa (Bestekâr) — 573
 Edhem efendi (Bedevî şeyhi) — 491, 667
 Edhem efendi (Hafız, Şeyh) — 763
 Edhem efendi (Kadirî şeyhi) — 657
 Edhem (Sandıkçioğlu) — 664
 Edhem (Tophane muhasebe kalemi müdürü) — 455
 Edirne — 26, 41, 44, 45, 84, 144, 161, 424, 425, 426, 481, 501.
 Edirne Mevlevihanesi — 41
 Eflâki — 417
 Eğirdir — 471
 Ehl-i Beyt (Âli Beyt, Âli Muhammed) — 405, 408, 410, 475, 477, 478, 503, 510, 557, 600, 641
 Ehlisünnet — 58, 408, 411, 640
 Ekmel tekkesi — 27
 Elif ef. (Sadi Şeyhi) — 708
 Emin Ağa (Müezzinbaşı) — 399, 432
 Emin efendi (Balath) — 490
 Emin Hâkî (Şair) — 672
 Emin (Hakkâk) — 659.
 Emin (Uncuzade) — 516
 Emin Yazıcı (Neyzen) — 496, 506, 507, 571, 620, 637, 647, 669, 670, 687
 Emir Abdullah — 395
 Emir Çelebi (Diyarbakırlı) — 182, 183, 261
 Emir Osman Hâşimî — Hâşimî'ye bakkımız.
 Emir Sultan — 12, 14
 Emrah (Erzurumlu) — 407, 408, 642.
 Enis — 259
 Enveri (Hocazade Karakız) — 50, 88, 273.
 Erenköy — 504
 Erzurum — 54
 Esad Çavuş (Bestekâr) — 576
 Esad Dede (Mesnevihan) — 512, 646
 Esad efendi (Atrabülâsar sahîbi, Şeyhülislâm) — 30, 31, 32, 37, 38, 44, 46, 47, 52, 127, 128, 131, 132, 137, 141, 144, 145, 149, 587, 788, 789, 795.
 Esad efendi (Piyanist, mimar) — 139, 537, 545, 555, 563, 568, 577, 578, 629,
 Esad efendi (Zâkirbaşı) — 488
 Esircizade Şeyh Hasan — 51
 Eskişehir — 444
 Esrar efendi (Şeyh) — 492
 Esrar Dede (Tezkireci) — 38, 153, 557, 558, 559, 642, 677.
 Esved (Derviş Ali) — 29
 Eşref Ede — 433, 490
 Eşrefilik, Eşrefiler (Tarikat) — 13, 15, 667, 671
 Eşref-i sâni (Kadirî) — 322
 Eşref (Kırk ağaçlı Heccâ) — 643
 Eşrefoğlu Rûni (Kadirî) — 15, 20, 21, 22, 65, 75, 81, 88, 89, 90, 142, 202, 208, 219, 234, 235, 245, 276, 300, 320, 327, 328, 387, 388, 389, 390, 393, 544, 557, 558, 559, 642, 677.
 Eşref Özkul — 634, 664, 666.
 Eğrefzade tekkesi — 43, 158, 164
 Etyemez imami — 391
 Evliya Çelebi — 31, 32, 38, 43, 47, 129.
 Evliya Mehmed (Amasyalı) — 25
 Eyub Sabri (Hafız) — 669

Eyub sultan. — 164, 454, 463, 464, 658, 660.
Ezelizade — 27

— F —

Fahreddin Dede (Hüseyin) — Hüseyin Fahreddin Dede'ye bakınız
Fahreddin efendi (Celveti şeyhi) — 490.
Fahreddin efendi (Nureddin şeyhi) — 672.
Fahri efendi (Eğri kapulu) — 490.
Fahri — Hüseyin Fahreddin Dede'ye bakınız.
Fahri oyması — 154, 499
Fahri (Sünbülü) — 289, 347, 351, 358, 359, 362, 363, 372, 518.
Fâik Bey (Hacı) — Hacı Faik Bey'e bakınız
Faik (Şair Ömer) — 641
Faiz Bey (Hacı) — 444, 644, 657.
Fâizî — 295
Farabî — 7
Fasih Dede (Mevlevî) — 229, 476
Fasihi (Şair) — 94, 95
Fatıma Aliye Hanım — 508
Fatıma Destina Hanım — 509
Fatıma Fasiha Hanım — 508
Fatıma Hanım — 441
Fatıma Mümüne Hanım — 508
Fâtıma - tüz - Zehrâ — 557, 563, 600, 690.
Fatin (Tezkireci) — 167, 168, 417, 418, 424,
Fazlî (Osman) — 267, 301,
Fehîm Tandıç — 467, 468, 489
Fehmi efendi (Hoca, Bestekâr) — 661
663, 684, 754, 760.
Fehmi (Hoca Hafız) — 630, 631, 633
634
Fehmi (Şair) 605, 617
Fehmi Tokay (Mühendis) — 653, 710, 711
Fenârî Ahmed Paşa tekkesi — 53
Fenayâ. (Cennet mutasavvıf) — 194, 195, 209, 256, 257, 263 203, 304.

Fenni (Şair) — 37, 156, 157
Ferdane Hanım — 441
Ferid efendi (Zâkir) — 659
Feridun Nafiz (Dr) — 169, 672
Feihî Abdülkerim (Bülbülcüade) — 95, 142, 174, 198, 200, 213, 214, 216, 227, 238, 523.
Fethi efendi (Sadi şeyhi) — 502, 503.
Fethi efendi tekkesi (Sadiyeden) — 503, 662, 670, 671
Fethullah Çelebi (Musikişinas) — 51
Fezî (Şair) — 592, 609
Fezî Dde (Bestekâr) — 377, 378, 379.
Fezî Dede (Neyzen) — 670
Fezî (Kolağası) — 632,
Fezî (Muallim) — 476
Fezî (Subhizade) — 52
Fezullah (Vahyizade) — 342
Fındık Hafız — 486
Fındıklı — 148
Fikri Dede (Mevlevî şeyhi) — 425
Firuzağa camisi — 50
Foça — 27
Fuad Köprülü (Prof.) — 148, 580
Fuzulî (Şair) — 132, 408, 476, 579, 640, 678, 679.

— G —

Gafurî (Mutasavvıf şair) — 85, 86, 87, 88, 262, 263, 265, 266, 270, 275, 279, 322
Galata — 43
Galata Mevlevihanesi (Kulekapusu) — 113, 151, 152, 159, 161, 166, 167, 168, 425, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 506, 507, 664, 665, 668, 669
Galib Dede (Mevlevî, şair) — 122, 166, 167, 168, 169, 408, 413, 415, 543, 571, 641, 682.
Gavsî Dede (Mevlevî, şair) — 151, 152, 159, 321.
Gavsî (Kadirihane şeyhi) — 470.
Gaybî — 641.
Gazalî (İmam) — 11
Gazi Mahmud (Zâkirbaşı) — 488.

Gazzî Ahmed (Şeyh) — 161, 163.
 Gebze — 634
 Gelibolu — 426, 427, 434, 439, 441,
 493, 497, 501, 505, 638, 664.
 Gelibolu Mevlevihanesi — 493, 497,
 501, 505, 512, 664
 Geyve — 630
 Girit — 33
 Gizlice evliya zaviyesi (Celvetiyeden)
 — 479
 Goncazade (Bestekâr) — 113, 114,
 115
 Göbel Mehmed (Zâkirbaşı) — 498
 Görice — 428
 Gulâm Şadi — 133, 144
 Gülşen efendi (Hüdayî şeyhi) — 543,
 544, 568, 591, 630
 Gülşenlik, Gülşeniler (Tarikat) —
 13, 26, 34, 51, 55, 124, 137, 138, 147,
 148, 161, 482, 483, 641, 659
 Gülşenî (Mutasavvıf) — İbrahim Gül-
 şenî'ye bakınız.
 Günci Baba (Bektaş) — 639

— H —

Habib — 163
 Habib Dede zâde (Zâkirbaşı) — 55
 Hâbilzade (Müderriş) — 54
 Hacı Ârif Bey — 401, 412, 435, 560,
 561
 Hacı Bayram Veli — 14, 15, 20, 172,
 588, 640.
 Hacı Bektaş Veli — 407, 641
 Hacı Evhad tekkesi (Sünbülüleden) —
 422
 Hacı Faik Bey — 401, 403, 406, 413,
 467, 479, 502, 503, 512, 561, 562, 563,
 564, 565, 566, 567, 568, 630, 638, 648
 Hacı Hafız (Kırımlı) — 487
 Hacı Hasan Baba (Bektaş) — 412
 Hacı Hasan (Berber) — 565,
 Hacı Kalfa (Hacı Hasan) — 403
 Hacı Ramazan — 304
 Hacı Sabrî (İspartalı) — 403
 Hadi Bey (Yeniköylü) — 444, 553,
 644, 645, 653, 679, 680, 681, 763

Hafız (Altunizade) — 220
 Hafız (Buhurizade) — 129
 Hafız Halid (Şeyh) — 487
 Hafız Hasan — 488, 490
 Hafız Hasan (Âmâ) — 468, 654, 657.
 Hafız (Kastamonili şair) 211
 Hafız Kömür — 125, 179, 180, 181
 Hafız (Kömürcüzade) — 433
 Hafız Kumral — Kumral Hafız'a ba-
 kınız.
 Hafız Post — 25, 45, 46, 47, 48, 49,
 50, 63, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 122,
 129, 133, 138, 139, 301, 713
 Hafız Sadi (Şair) — 641
 Hafız (Sütçüzade) — 43, 44, 81, 82,
 83, 84, 190
 Hâkî (Şair) — 192, 219, 220
 Hakimoğlu Ali Paşa camisi — 662
 Hakikî — 519
 Hakrı Bey (Beylerbeyili) — 469,
 479
 Hakkı Bey (Mabeyinci) — 658
 Hakkı Bey (Müezzinzâde Hafız İsmâ-
 il) — 656, 757, 758
 Hakkı Dede (Neyzen) 668, 669
 Hakkı Dede (Türbedar) — 491
 Hakkı (Dıramalı Hafız İbrahim) —
 623.
 Hakkı efendi (Kadirî şeyhi) — 671
 Hakkı efendi (Siyahî) — 659
 Hakkı efendi (Şeyh) — 659
 Hakkı (Fındıklı Hacı) — 654, 657
 Hakkı (Erzurumlu İbrahim) — 521,
 522, 612, 642
 Hakkı (İsmail) — İsmail Hakkî'ye
 bakınız.
 Hakkı (Mahmudpaşalı giriftzen) —
 512.
 Hakkı Süha — 670
 Haleb — 26, 503
 Halid Bey (Veznedarbaşı) — 505
 Halid Bey (Müezzinzâde) — 633, 645,
 752, 761
 Halid Bey (Neyzen) 670
 Halid Dede (Neyzen) — 670
 Halid Dede (Semazenbaşı) — 672

- Hâlidîlik, Hâlidîler (Tarikat) — 408, 441.
- Halil (Âmâ, Şeyh) — 147
- Halil Edhem Arda — 50
- Halil efendi (Milâs müftisizâde) — 416.
- Halil (Hafız) — 633
- Halilpaşa türbesi — 54
- Halil (Seyyid Rûhavi) — 151, 152
- Halil (Şabânî) — 680
- Halil (Uşşakî şeyhi) — 137
- Halil (Zâkir) — 325
- Halim efendi (Rifâî şeyhi Nâyî, Tanburi) — 498, 501, 504, 505,
- Halim efendi (Zâkirbaşı) 660
- Halim (Kasımpaşalı) — 658
- Halimî — 199
- Hallac Baba tekkesi (Sadiyeden) — 662, 669,
- Halvayî tekkesi (Cerrahiye'den) — 478.
- Halvetilik, Halvetiler (Tarikat) 13, 14, 26, 27, 39, 40, 43, 49, 71, 95, 123, 125, 127, 137, 142, 143, 160, 161, 168, 181, 283, 413, 478, 642, 671
- Hamdi (Beşiktaşlı) — 654.
- Hamdi efendi (Beylerbeyi imamı) — 479.
- Hamdi (Eyuplu Hacı) — 487
- Hâmdi (Hafız) — 449, 450, 451
- Hamdi (Hafız) — 634, 654.
- Hamdi (Mutasavvif) — 260, 359
- Hamdi (Şair) — 156
- Hamdi (Şair, Hattat, musikişinas) — 623,
- Hamdi Yavuz — 633
- Hamdullah (Zâkirbaşı, şeyh) — 484.
- Hamid (Hafız) — 656.
- Hâmîd (Aksaraylı Mutasavvif) — 14
- Hammad (Musullu Bestekâr) — 109
- Hamparsum — 660, 665.
- Hanefî (Mehmed) — 586
- Hasan Ağa (Enfi, Hulûs) — 122, 148, 149, 150, 151, 338, 714.
- Hasan Babâ (Bektaşlı) — 409
- Hasan Basri — 56
- Hasan (Bursalı) — 394
- Hasan (Cihangiri) — 55
- Hasan Dede (Mevlevî şeyhi) — 37
- Hasan Dede (Reis, Sobacı) 670
- Hasan efendi (Mevlevî şeyhi) — 444
- Hasan efendi (Neyzen) — 670
- Hasan efendi (Reis, Kalas) — 671
- Hasan efendi (Reis, Şişman) — 671
- Hasan efendi (Yeniköylü) — 443, 444, 480, 618, 644, 661, 662, 723, 749
- Hasan efendi (Zâkirbaşı, hakkâk) — 489, 490, 618, 644, 661, 662
- Hasan (Gülşenizade) — 219
- Hasan (Hacı) 163
- Hasan (Hacı Hafız) — 631
- Hasan (Hafız) — 633, 634,
- Hasan (Manisalı) — 287
- Hasan Nazif efendi (Mevlevî şeyhi) — 508.
- Hasan Paşa — 51
- Hasan Paşa (Şehid) — 631
- Hasan (Pepeyi şeyh, Zâkirbaşı) — 482.
- Hasan Rıza efendi (Said Paşa imamı) — 471, 472, 473, 474, 475, 790.
- Hasan (Şehlâ) — 54
- Hasan (Şeyh, zâkirbaşı) — 481
- Hasan (Ümmî Sinan zade) — 39, 40, 43, 53, 75, 204, 225.
- Hasan Yümnî — 657
- Hasanoğlu — 16
- Hasırcızade tekkesi (Sadiyeden) — 708
- Hasib (Uşşakizade) — 40,
- Hasib (Üsküdarlı) — 127, 131, 160, 161,
- Hasibî — 352
- Hassân (İbn-i Sabit) — 585, 623
- Hâşim Babâ — 409, 554.
- Hâşim Bey (Hacı) — 402, 405, 411, 412, 419, 420, 439, 440, 541, 637, 638;
- Hâşim (Hafız) — 632, 669
- Hâşim (Sünbülî şeyhi Mehmed) — 422
- Hâşimî (Emir Osman) — 359, 360, 378, 379, 475, 476, 545, 546

- Hâtem Mehmed (Zâkirbaşı) — 157
 Hatice Hanım — 441
 Hatib Zâkirî Hasan — 27, 28, 29, 58, 59, 610.
 Hatuniye dergâhı — 660
 Hayalî (Gülşenizade) — 393, 525, 582, 589, 642, 695, 696
 Haydar Bey — 645
 Haydar Bey (Neyzen) — 670
 Haydar efendi (Karababa şeyhi) — 657, 662
 Haydar efendi (Kubbe şeyhi) — 671
 Haydarhane tekkesi (Kadiriyyeden) — 658, 671
 Hayreddin Bilgen (Şekercizade) — 632, 633.
 Hayreddin (Şeyh) — 29
 Hayri (Hafız) — 631
 Hayri (Harputlu şair) — 641
 Hayrullah Taceddin (Yahm) 470, 473, 503, 505, 618, 652, 653, 709, 710.
 Hayrullah Bey (Kadiri şeyhi) — 718.
 Hayrullah Zekâî (Zâkirbaşı) — 470 653.
 Hâzım efendi (Rifâî şeyhi) — 667, 670.
 Hazret-i Muhammed — 7, 10, 57, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 80, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 102, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 173, 176, 181, 183, 184, 190, 194, 196, 197, 200, 208, 214, 216, 217, 220, 226, 230, 231, 235, 242 244, 248, 252, 253, 254, 259, 265, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 275, 276, 277, 279, 280, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 308, 309, 310, 311, 312, 314, 315, 321, 326, 327, 333, 335, 338, 339, 340, 341, 344, 351, 355, 359, 374, 376, 380, 383, 385, 386, 389, 390, 405, 411, 422, 514, 515, 516, 517, 519, 520, 521, 525, 552, 553, 555, 556, 558, 559, 560, 564, 565, 566, 567, 571, 576, 578, 585, 586, 592, 595, 600, 605, 606, 607, 609, 610, 611, 616, 618, 622, 667, 677, 678, 679, 685, 693, 700, 701, 703
 Hemdem Çelebi — 425, 500
 Hemdemî (Solakzade) — 122
 Hezargrad — 39
 Hızır (Letaif-i Enderun sahibi) — 399, 432, 433, 471
 Hicaz — 452, 453, 454, 491
 Hikmetî (Şair) — 383, 384.
 Hilmi — 298
 Hilmi — 377
 Hilmi Bey (Şanturi) — 656
 Hilmi Dede (Neyzen) — 668
 Hilmi efendi (Reis) 671.
 Hilmi (Mutasavvif şair) — 307
 Himmet (Mutasavvif şair) — 83, 96, 126, 171, 172, 195, 201, 203, 224, 225, 226, 228, 237, 246, 251, 269, 327, 346, 347, 348, 352, 353, 354, 355, 356, 361, 364, 369, 370, 568, 622,
 Himmetzade Abdullah — 41, 126, 127, 171, 172, 173, 220, 232, 233, 251, 273, 274, 347, 349, 355, 356, 357, 360, 361, 367, 368.
 Himmetzâde tekkesi (İzmit'te) — 667
 Himmetzade tekkesi (Şehremininde, Bayramiye'den) — 490.
 Hindistan — 7, 673
 Hocazade Enverî (Karakız) — Enveri'ye bakınız.
 Hopçuzâde Şâkir — Şâkir'e bakınız.
 Hopla (Hacı Kadın imamı) — 480, 486.
 Hubbî — 279, 280
 Hulefâ-yi Râşidîn — 408
 Hulûs Hasan — Hasan Ağa'ya bakınız.
 Hulûsî (Hafız Mehmed) — 631
 Hulûsî (Zâkirbaşı) — 480, 488, 489, 621, 622, 663
 Hulvî tekkesi (Gülşeniyeden) — 137, 138.
 Humbarahane camisi — 659
 Hurufîlik — 411
 Husrevpaşa medresesi — 54

Hüdayî (Aziz Mahmud) — 11, 30, 31, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 103, 125, 221, 222, 223, 243, 248, 257, 258, 261, 262, 263, 264, 267, 280, 281, 288, 352, 353, 354, 379, 400, 531, 543, 544, 545, 456, 548, 550, 551, 552, 560, 561, 562, 564, 568, 573, 577, 582, 583, 588,, 591, 595, 598, 612, 688, 694, 698, 699, 713, 714

Hüdayî Çelebi (Zâkirbaşı) — 55
Hüdayî tekkesi (Hankah) — 40, 54, 409, 423, 442, 446, 482, 648, 653,
Hüsam Dede (Bestekâr) — 497
Hüsameddin Dede (Gelibolulu) — 493, 505.

Hüsameddin efendi (Bayramî şeyhi) — 490.

Hüsameddin (Himmetzâde) — 622
Hüsameddin (Neyzen) 670
Hüsameddin-i Uşşakî — 410
Hüseyn Ağa — 444

Hüseyn (Ayvansaraylı Hafız) — 149, 150, 159.

Hüseyn Baba — 639.
Hüseyn Dede (Eyublu) — 406, 541, 637

Hüseyn Dede (Külhanbeyi) — 444, 469

Hüseyn Dede (Zeğrek müezzini) — 147, 158, 161

Hüseyn efendi (Kara) — 671.
Hüseyn efendi (Koca Mustafapaşah) — 491

Hüseyn (Esircizade, Şeyh) — 51
Hüseyn Fahrreddin Dede (Mevlevî şeyhi) — 406, 458, 463, 500, 504, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 620, 649, 669.

Hüseyn Hâlis efendi (Remlî şeyhi, Zâkirbaşı) — 490, 660, 677, 763, 756, 677.

Hüseyn Hamevî (Mutasavvıf) — 15
Hüseyn Hâşim (Yenişehirli şair) 455, 456.

Hüseyn (Havyarzade) — 53
Hüseyn Hüsnî efendi (Şeyh) — 660

Hüseyn Hüsnî (Zâkirbaşı) — 488
Hüseyn (Muradpaşa müezzini) — 389, 390, 391

Hüseyn Sadeddin Arel — Sadeddin Arel'e bakınız.

Hüseyn (Şair) — 234
Hüseyn Tevfik efendi (Mersiye- han) — 479

Hüsnî (Bulgurlulu Hafız) — 633.
Hüsnî Dede (Neyzen) — 156, 157
Hüsnî (Enderunlu Hafız) — 654, 682.

Hüsnî (Hafız) — 634

— i —

İbahilik — 409, 411

İbn-i Fârız — 691

İbn-i Sina — 7,

İbnülemin Mahmud Kemal — 140, 434, 653, 795.

İbrahim Ağa (Bestekâr) — 156, 318.

İbrahim Bey (Neyzen) — 670
İbrahim (Bursalı Sarıcazâde) — 126

İbrahim Dede (Reis) — 671
İbrahim Düsûkî — 666

İbrahim (Edirneli imam) — 44, 45, 84, 85

İbrahim Edhem (Zâkirbaşı) — 659
İbrahim Erkal — 444, 657

İbrahim Gülşenî (Mutasavvıf) — 26, 34, 51, 384, 385, 533, 642

İbrahim (Hafız) — 634
İbrahim (Kuşadalı mutasavvıf) — 579

İbrahim Nakşî — Nakşî'ye bakınız.
İbrahim (Nâlizade) — 103, 323, 324.

İbrahim (Nayî Osman Dede'nin babası) — 151

İbrahim Rüşdi Dede (Mevlevî) — 426
İbrahim Sinanî (Mutasavvıf) — 71

İbrahim (Sultan) — 36
İbrahim (Şeyh) — 157

İbrahim (Üç mihrablı imamı) — 403, 657.

İbrahim (Zâkirbaşı Hacı) — 471

- İbrahim Zihni — 669
 İbrahim Zuhurî Dede — 509
 İdris (Hafız) — 634
 İdris-i Muhtefî — 482
 İğnecizade — 392
 İhsan Bey (Neyzen) — 669, 670
 İhsan efendi (Sünbülî şeyhi) — 672
 İhsan efendi (Şeyh) — 670
 İhsan İyisan — 443, 485, 663
 İhsan Mahvî (Şair) — 507, 510, 672
 İkbâlî (Sultan) — Mustafa'ya bakınız.
- İlhamî Paşa — 444
 İlmî Mehmed (Arabzade şeyh) — 147
 İmam Hüseyin — 9, 325, 326, 475, 478, 520, 763
 İmamîlik — 411
 İmamzade Hafız Post — Hafız Post'a bakınız.
 İmamzade (Zâkirbaşı) — 161
 İran — 7, 657
 İsa (Sütçüzade) — 31, 43, 60.
 İsak (Tanburi) — 504
 İsa Mahvî (Mutasavvif) — 123, 142, 179, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 203, 205, 206, 208, 214, 215, 216, 223, 225, 226, 248, 249, 254, 264, 265, 267, 268, 269, 275, 334, 335, 336, 337, 341, 342, 343, 345, 346, 458.
 İsevîlik — 411.
 İshak efendi — 445
 İshak efendi (Erzurumlu) — 445
 İshak (Mollacıkzade) — 422
 İskender Bababa tekkesi (Celvetiyeden) — 491
 İskender efendi (Hindli) — 508
 İskenderiye — 452, 453
 İsmail Ağa (Kara) — 122
 İsmail (Ankaralı) — 11.
 İsmail Dede (Hamamîzade) — 139, 140, 399, 401, 402, 403, 406, 412, 414, 416, 421, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 443, 444, 449, 451, 452, 453, 454, 457, 459, 460, 469, 497, 500, 501, 511, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 637, 638, 715, 716.
 İsmail Dede (Neyzen, Deli) — 434, 500, 501, 504
 İsmail (Dellâlzade Hacı) — 543, 544,
 İsmail efendi (Arab Şeyh) — 482
 İsmail efendi (Neyzen) — 498
 İsmail efendi (Reis) — 671
 İsmail efendi (Zâkirbaşı) — 662
 İsmail (Enderunlu Hafız) — 632
 İsmail (Esircizâde) — 403
 İsmail (Hafız) — 654
 İsmail Hakkî (Baltacıoğlu) — 673
 İsmail Hakkî (Bedevî şeyhi) — 658
 İsmail Hakkî (Bereketzade) — 692
 İsmail Hakkî (Bursalı) 126, 142, 143, 148, 270, 271, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 404, 423, 527, 528, 546, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 564, 582, 583, 586, 589, 592, 593, 598, 599, 601, 607, 608, 613, 614, 615, 616, 692, 693, 696.
 İsmail Hakkî (Hafız) — 630, 658, 663.
 İsmail Hakkî (Hünkâr imamı) — 633
 İsmail Hakkî (Kırımlı) — 662
 İsmail Hakkî (Musikişinas) — 629, 632, 633, 635, 644, 652, 656, 683, 684, 752, 856, 763
 İsmail Hakkî (Müderres) — 630
 İsmail Hâlis (Uncuzade) — 516
 İsmail (İmam) — 403
 İsmail (Nefeszade, Hattat) — 52
 İsmail (Mükehhâl, Şeyh) — 53
 İsmail Paşa (Hidiv) — 443, 484
 İsmet Ağa (Musahib) — 466, 637,
 İsmet Bey (Şair) — 454, 455, 465, 494, 506, 508, 512, 672
 İstanbul — 26, 27, 32, 33, 34, 36, 40, 41, 45, 125, 126, 127, 128, 136, 138, 141, 142, 165, 406, 409, 412, 427, 431, 445, 446, 452, 453, 454, 481, 486, 494, 495, 497, 500, 505, 511, 632, 633, 644, 645, 648, 660, 661, 662, 665, 668, 669, 607
 İstavruz bahçesi — 36

İstavruz tekkesi (Bedeviyeden) — 607

İtrî (Buhurîzade Mustafa) — 38, 39, 46, 50, 55, 120, 122, 124, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 434, 438, 450, 469

İtrî (Şair) — 133

İzmir — 27, 481, 490

İzmit — 15, 643, 667

İzzeddin (Bursalı Şeyh İzzî) — 157, 158, 162, 164, 319

İzzeddin Hümayî — 561, 708, 709

İzzî — 276, 277, 334, 394

İzzet Molla (Keçecizade) — 416

— K —

Kabakulak tekkesi (Kadiriyyeden) — 663.

Kadem tekkesi (Sadiyyeden) — 659.

Kadiri hane (Tophane'de) — 125, 156, 157, 159, 321, 483, 484, 667, 669.

Kadirîlik, Kadiriîler — 9, 13, 15, 58, 123, 124, 159, 162, 183, 321, 330, 331, 403, 407, 467, 483, 484, 498, 503, 577, 578, 608, 638, 652, 657, 660, 662, 663, 664, 666, 667, 671, 672, 717, 718.

Kadri Bey (Muzikalı) — 659.

Kadri (Hattat) — 669.

Kahire — 26, 424,

Kalburcuzade Mehmed (Zâkir, Hacı) — 382, 383, 384, 385, 386, 798.

Kâmi (Edirneli şair) — 641

Kâmil efendi (Tanburî) — 406, 638,

Kâmil (Hac) — 403

Kâmil Paşa — 484.

Kâmil (Şeyh) — 590, 593, 594, 598, 600, 605, 607, 608, 611, 616.

Kanber Dede — 497

Kanbur Şeyh İsmail (Zâkir başı) — 482.

Kandemir oğlu — 420

Kara Ali (Merdek Dede) — 54, 104, 105.

Kara Baba tekkesi (Rifaiyyeden) — 662.

Karabağ — 643

Karabet (Tanburî) — 505

Kara Çelebizâde Mehmed — 33

Karakız (Hocazade Mehmed Enverî) Enverî'ye bakınız.

Karaoğlan Mustafa — 146, 300, 301

Karol (Romanya kıralı) — 717

Karyağdı Baba tekkesi (Bektaşî) — 657.

Kasımpaşa — 482, 662

Kasımpaşa Mevlevihanesi — 491, 493, 498, 499, 500, 638, 664.

Kasrûlayn tekkesi (Mısır'da) — 409

Kastamoni — 663

Kâşgarî tekkesi — 454, 464

Katırcızade (Bestekâr) — 553

Kâtib Çelebi — 28

Kâtibi (Musikişinas) — 16

Kayserî — 40

Kazan — 13

Kâzım Paşa (Şair) — 433, 434, 476, 505, 641.

Kâzım Uz — 434, 443, 453, 454, 462, 463, 629, 636, 644, 706, 707, 708

Kazzaz Emir — 108

Kazzaz Hasan — 125, 279, 280, 281,

Kefe — 51, 52

Kemal Ahmed Dede (Mevlevî) — 413

Keñal (Balat şeyhi) — 469, 756

Kemal efendi (Sümbülî şeyhi) — 658, 659.

Kemal (Hafız) — 643, 664

Kemal (Mevlîdci Hafız) — 468, 656,

Kemal (Na'than) — 657, 717, 718

Kemal Özaslan (Reis) 671

Kemhacızade — 55

Kemalëddin Çelebi — 508

Kemter (Bursalı) — 300, 301, 643

Kemter (Buhurîzade) — Abdülkerim'e bakınız.

Kenan (Eğrikapılı) — 658

Kenzi Hasan 143, 215, 287, 291, 292, 293, 376, 390, 555.

Kerim (Hafız) — 634

Kerim (Seyyid) — 362

Kerimüddin (Seyid) — 391, 392
 Kethudâ-yi Attâr (Bestekâr) — 552, 553
 Kıbrıs — 44, 301
 Kılıççı dergâhı (Kadiriyeden) — 467.
 Kırım — 11, 26, 47, 129.
 Kırşehir — 409,
 Kızılbaşlar — 9
 Kirami efendi (Hacı) — 467, 468, 480, 622, 632, 718
 Koca Mustafa Paşa hankahı (Sünbül efendi tekkesi) — 31, 422, 423, 441, 470, 644, 658, 659, 660, 661, 663
 Koca Osman — 122, 129
 Koğacızade Mehmed (Bestekâr) — 57, 58
 Konsevatuvar (İstanbul) — 139, 166, 177, 184, 195, 301, 318, 319, 344, 355, 365, 375, 381, 428, 513, 516, 541, 550, 571, 572, 612, 615, 620, 629, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 643, 688, 696.
 Konya — 26, 27, 36, 405, 444, 501, 508.
 Koruk tekkesi — 663
 Kovacı Dede mescidi — 17
 Koyun halife (Çörekçizade Ahmed Münir Bahaeddin) — 163, 273,
 Kozyatağı — 504
 Köçek Derviş Mustafa — Derviş Mustafa'ya bakınız.
 Kubbe tekkesi (Rifaiyeden) — 491, 671.
 Kudusî (Mutasavvıf şair) — 608, 642
 Kudretullah efendi (Mevlevî şeyhi) — 495, 500
 Kudsî (Hafız) — 634
 Kudümzen — 120, 125, 166, 167, 169, 454, 460, 491, 492, 493, 494, 465, 496, 497, 660, 665
 Kulekapı Mevlevîhanesi — Galata Mevlevîhanesine bakınız.
 Kumral Hafız — 30, 63, 64, 65, 66, 67
 Kutbî (Sünbülî şeyhi) — 644, 671, 676

Küçük İmam Mehmed — 38, 74, 128, 129, 468.
 Küçük müezzin Mehmed — 144, 145, 146, 298, 299, 300.
 Künhi Abdürrahim Dede — 495, 516,
 Kütahya — 54, 498
 Kütahya Mevlevîhanesi — 498

— L —

Lâmekânî Mustafa — 359, 360, 763
 Lâtîfi (Tezkireci) — 12
 Lem'i Atlı (Bestekâr) — 439
 Lûtî — 189, 206, 207, 276.
 Lûtî Bey (Bestekâr) — 682
 Lûtî (Mutasavvıf) — 88
 Lûtfullah (Eşrefzade) — 43, 88

— M —

Mahmud Bey (Muzikalı) — 494
 Mahmud Çelebi — 16, 18
 Mahmud Dede (Mevlevî şeyhi) — 499
 Mahmud efendi (Rifai şeyhi) — 658
 Mahmud Kemal (İbnülemin) — 140, 434, 653, 795.
 Mahmud (Osmanlı Hükümdarı II) — 141, 401, 406, 409, 432, 433, 434, 438, 497
 Mahmud (Şeyh, Hafız) — 485
 Mahmud (Tophaneli) — 33, 45, 55.
 Mahmud (Zâkirbaşı, Kadirî) — 50
 Makamî (Musikişinas) — 16
 Malak Hafız (Zâkirbaşı) — 491, 653, 663.
 Manastır — 428
 Manîsa — 143, 159, 471.
 Marûfilik, Marûfiler (Tarikat) — 471, 474
 Mebnî Baba (Bektaşî) — 476
 Mecdî (Hakkâk) — 491
 Mecdî efendi — 165
 Medenî Aziz — 402
 Medhî — 321, 322
 Medine — 31, 667
 Meftunî (Sultan) — Mustafa II. ya bakınız.
 Mehmed Ağa (Küçük) — 169

- Mehmed Ağa (Sepetçizâde) — 85,
88,
Mehmed Ağa tekkesi — 27, 51
Mehmed Âkif (Şair) — 471, 472
Mehmed Ali Hilmi Dede Baba (Bek-
taşı) — 412, 462, 476, 477
Mehmed Ali Paşa (Mısır valisi) —
434, 444
Mehmed (Âmâ Derviş) — 108
Mehmed Bey (Eyuplu) — 439, 449,
450, 451, 452, 454, 458.
Mehmed Bey (Tanburî) — 763
Mehmed (Bursalı Bakkal) — 106,
107
Mehmed (Bezci Hacı) — 44
Mehmed (Bursalı Mevlidhan) — 165
Mehmed Celâleddin Dede — Celâled-
din Dede'ye bakınız.
Mehmed (Cuma Bey zâde Hacı) —
161
Mehmed (Çavuşzâde Hacı) — 162
Mehmed (Görekçi) — 163
Mehmed Dede (Kudümzenbaşı) —
495.
Mehmed Dede (Kütahyalı Neyzen) —
498
Mehmed (Divitçizade Şeyh) — 40,
76
Mehmed (Duba) — 497
Mehmed efendi (Bahriye imamı) —
497, 652
Mehmed efendi (Eğrikapılı Şeyh) —
652, 659
Mehmed efendi (Duhanizâde) — Du-
hanizâde'ye bakınız.
Mehmed efendi (Hakkâk) — 490
Mehmed efendi (Tanburî) — 504
Mehmed efendi (Zâkirbaşı) — 480,
660
Mehmed efendi (Zâkirbaşı, Hattat) —
660, 756
Mehmed Emin (Hacı Hafız) — 632
Mehmed Emin (İstanbulu) — 445.
Mehmed Emin (Uncuzade) — 429.
Mehmed Fahri Dede (Sema'zenba-
şı) — 672
Mehmed (Geyveli Hacı) — 630
Mehmed (Gümrüklü) — 490
Mehmed Hulvi (Gülşeni) — 137
Mehmed — Kalburcuzâde'ye bakınız.
Mehmed (Kadirî şeyhi Bestekâr) —
328, 329, 330, 331, 332
Mehmed Kadri Dede (Mevlevî şey-
hi) — 499
Mehmed (Karaçelebizâde) — 33
Mehmed (Koğacizade şeyh) — 27,
56, 57
Mehmed — Küçük İmam'a bakınız.
Mehmed (Mevlevî Derviş) — 40, 54
Mehmed (Müezzinzâde) — 387
Mehmed (Nalband) — 487
Mehmed Necib Dede (Zâkirbaşı —
481
Mehmed (Neyzen Derviş) — 103
Mehmed Nuri efendi (Neyzen) — 499
Mehmed Nuri efendi (Zâkirbaşı) —
486
Mehmed Nuri Urunay (Hattat) —
444.
Mehmed (Osmanlı hükümdarı IV) —
43, 44, 47, 52, 129, 130, 131, 134, 137,
Mehmed Raşid (Bursalı) — 157,
158, 161, 162, 163, 164, 165
Mehmed Said Dede (Neyzen) — 499,
500, 502
Mehmed Sâmî efendi — 470
Mehmed (Sultanselimli Hafız) — 469
Mehmed Süreyya (Sicil sahibi) —
167, 168.
Mehmed Şükri — 38
Mehmed Şükri (Hafız, Mevlidhan, Ku-
dümzen) — 664
Mehmed (Tanburî) — 283
Mehmed Tefvik (Hoca) — 632
Mehmed — Turşucuzade'ye bakınız.
Mehmed Usta (Dökmeci) — 494
Mehmed (Yakubzade Şeyh) — 35, 51,
72, 73.
Mehmed (Zâkirbaşı Terlikçi) — 664
Mehmed Zeki — 664
Mehmed Ziya (İhtifalci) — 413, 418,
421, 466, 507

- Mektupçu Nuri Bey tekkesi — 663
 Memduh (Kemanî) — 466
 Memiş Ağa (Fındıklılı) — 125, 282, 283
 Memiş (Ali Nutkî Dede) — 414
 Memiş efendi (Eyuplu) — 283
 Memiş (Eyuplu) — 283
 Merdek Dede (Kara Ali) — 54, 104, 105
 Merdiven köyü Bektaşî tekkesi — 412
 Merkez efendi (Mutasavvîf) — 125, 490, 524, 540, 541, 667, 668, 672
 Mersiye — 475, 476, 477, 478, 479, 488, 656, 660, 661, 662
 Mesud Cemil — 629
 Mesud efendi — 469, 480,
 Mesud efendi (Emir buharî şeyhi) — 644, 676, 756
 Mesud efendi (Hacı) — 485
 Mesud efendi (Üsküdarlı) — 648
 Mevhib Aydın — 319, 793.
 Mevlâne Celâleddin Rûmî — 8, 49, 124, 176, 177, 308, 317, 318, 334, 350, 351, 361, 372, 373, 405, 409, 436, 437, 444, 460, 461, 508, 510, 521, 533, 599, 638, 640, 673, 688, 689
 Mevlevîlik, Mevlevîler (Tarikat) — 14, 19, 26, 31, 34, 35, 36, 38, 41, 54, 123, 124, 125, 130, 131, 132, 136, 148, 151, 166, 167, 399, 405, 406, 407, 409, 417, 424, 425, 439, 443, 454, 468, 469, 480, 496, 497, 498, 510, 511, 636, 637, 638, 641, 664, 665, 668, 671, 672
 Mevlid, Mevlidhan — 12, 17, 34, 119, 122, 146, 147, 157, 158, 160, 161, 164, 165, 404, 441, 442, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 480, 486, 488, 490, 634, 654, 655, 656, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 717, 718.
 Mısır — 26, 34, 43, 51, 409, 424, 425, 426, 427, 428, 434, 441, 443, 444, 452, 453, 454, 484, 495, 497, 505, 507, 586, 633, 665
 Mısır Mevlevihanesi — 425, 484, 497, 500, 505, 508, 665,
 Mısırî Niyazî — 49, 74, 77, 78, 83, 84, 89, 92, 93, 94, 96, 97, 100, 101, 106, 107, 110, 123, 172, 173, 175, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 193, 194, 199, 201, 203, 204, 205, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 224, 226, 228, 229, 230, 231, 233, 236, 237, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 257, 258, 259, 260, 272, 273, 323, 328, 329, 330, 353, 357, 363, 365, 368, 404, 515, 526, 536, 537, 538, 539, 587, 588, 705, 706.
 Mıhrabî (Bektaşî) — 639
 Miraciye — 119, 153, 404, 413, 439, 441, 442, 470, 480, 486, 488, 489, 490, 495, 511, 658, 659, 669, 670
 Mir'atî (Sazsairî) — 407
 Molla Câmî — 19
 Molla efendi (Kubbe şeyhi) — 491
 Molla Mehmed (Kırımlı) — 301
 Molla Mustafa (Zâkirbaşî) — 156
 Mudurnu — 160
 Mufaddile — 405, 640
 Muhammediye, Muhammediyehan — 12, 13, 119, 122, 125, 142, 143, 146
 Muhibbî (Kanunî Sultan Süleyman) — 514
 Muhsin Bey (Neyzen) — 670
 Muhtar efendi (Rifai şeyhi) — 489
 Muhtar efendi (Sadi şeyhi) — 707
 Muhtar efendi (Şeyh) 469, 652
 Muhtar efendi (Şeyh) — 479, 480
 Muhtar (Hacı Beyzâde) — 671, 673
 Muhyeddin (Bezvizade) — 27, 56, 57, 83
 Muhyeddin (Hafız) — 571
 Muhyeddin-i Arabî (Şeyh-i ekber) — 337, 409
 Muhyeddin' (Kadirî şeyhi) — 578, 579.
 Muhyeddin Tanık (Hafız) — 656.
 Muhyî (Karahisarlı) — 113
 Muhyî (Mutasavvîf) — 389
 Murad (Bursalı Şeyh) — 162
 Murad (Osmanlı hükümdarı III) — 18, 19, 32

- Murad (Osmanlı hükümdarı IV) 32, 36, 41
 Muradiye çamisi — 29
 Musa Dede — 120
 Musa Dede (Neyzen) — 302, 303, 443, 512
 Musa Safi Dede (Mevlevî) — 417
 Musa (Teberdar) — 388, 389
 Musevilik — 411
 Musli (Edirneli) — 125, 283, 284
 Musli (Tekirdağlı) — 185, 263
 Muslihiddin Nutki — 239
 Mustafa Ağa (Kemanî) — 432
 Mustafa Anber Ağa — 41, 77, 78
 Mustafa (Bursalı Kapan kâtibizâde) — 160
 Mustafa (Bursalı Kaymakzâde) — 158
 Mustafa (Bursalı Kocagözzade) — 164, 165
 Mustafa (Çatalsakal) — 126
 Mustafa (Debbağzâde Şeyh) — 53
 Mustafa Dede — 490
 Mustafa Dede (Bestekâr) — 518
 Mustafa (Dedezâde) — 440
 Mustafa Dede (Zâkirbaşı) — 482
 Mustafa (Divitçi Şeyh) — 40
 Mustafa efendi (Yanbobulu Rifai şeyhi) — 652
 Mustafa efendi (Zâkirbaşı) — 659
 Mustafa Enver (Şabanî şeyhi) — 446, 663.
 Mustafa (Eyuplu) — 763
 Mustafa Fâzıl Paşa (Mısırlı) — 451, 452, 453, 459
 Mustafa (Hafız) — 142
 Mustafa (Hafız) — 634
 Mustafa Hilmi Paşa (Baş Hekim) — 492.
 Mustafa İzzet (Kadıasker) — 402, 403, 412, 433, 444, 498, 499, 544, 545, 546
 Mustafa (Kanlıcah) — 142
 Mustafa (Kısık) — 485
 Mustafa (Köçek) — Derviş Mustafa'ya bakınız.

- Mustafa (Kürd) — 54
 Mustafa (Muhammediyeci) — 288, 289.
 Mustafa (Nefes anbarı) — 393
 Mustafa (Neyzen) — 130, 136
 Mustafa Nezih — 441
 Mustafa (Osmanlı hükümdarı II) — 50, 77, 123, 138, 142, 144, 186, 191, 192, 194, 198, 205, 209, 221, 238, 252, 255, 277, 299, 341, 389, 794.
 Mustafa (Ödemişli) — 632
 Mustafa Paşa — 230
 Mustafa (Sadî dervişi) — 478
 Mustafa (Sayyadi) — 393
 Mustafa (Simkeş) — 332, 333
 Mustafa (Sultan imamı Hacı) — 147, 157.
 Mustafa (Suyolcuzade) — 50
 Mustafa Şevkı (Boyâbadlı) — 655, 656.
 Mustafa (Şeyh) — 658
 Mustafa (Şeyh, Zâkirbaşı) — 482
 Mustafa (Üftâdezâde Şeyh) — 160
 Mustafa (Yelelci Hafız) — 487, 492, 662
 Mustafa (Yunuszâde Şeyh) — 53
 Mutafzâde Ahmed — 403, 433, 439, 441, 469, 471, 479, 480, 510, 511, 554, 555, 648, 652
 Mutî (Derviş Abdi) — 51
 Müderris (Şair) — 380
 Müfid efendi (Şeyh) — 484
 Münib (Mollagüranili) — 488.
 Münir Baba (Bektaş) — 412
 Müstakim (Şeyh, musikişinas) — 125
 Müstakimzade Süleyman Sadeddin — 15, 31, 99, 113, 127, 128, 137, 139, 142, 143, 147, 154, 160, 161, 163, 164, 166, 168, 174, 360, 643, 714, 795, 796, 797.
 — N —
 Nâbi (Şair ve musikişinas) — 132
 Naci Ahmed Dede (Mevlevî) — 37
 Nafiz Bey (Hacı) — 441, 445, 446, 480, 485, 486, 494, 580, 581, 632, 648, 661, 753

- Nahîfî (Şair) — 122, 196, 197, 242, 390.
- Nailî (Manastırlı şair) — 484.
- Nâilî (Şair) — 45, 49, 92, 93, 122
- Nail Tuman — 143, 165, 168, 169, 422, 438.
- Naim (Tamışvarlı) — 476
- Nakşbendilik, Nakşbendiler (Tari-
kat) — 34, 50, 147, 407, 408, 409, 410, 481, 611, 612, 638, 641, 644, 658, 667, 670.
- Nakşi (Akkirmanlı) — 305
- Nakşi Dede (Mevlevî Neyzen) — 406, 424, 425, 426, 427, 428, 500, 512, 541, 638, 665.
- Nakşi İbrahim (Mutasavvıf) — 53, 94, 99, 113, 114, 115, 175, 242, 253, 274, 275, 276, 277, 360, 388
- Nakşi (Mustafa) — 428
- Nalbur Mehmed Çelebi — Âhenî'ye bakınız.
- Nalçacı tekkesi (Şabaniyeden) — 160 443, 446, 663, 664.
- Na'li (Bestekâr) — 324
- Nâli (Üsküdarlı) — 284, 285, 286
- Nane Ahmed Çelebi — 43, 80, 81
- Nâsir Abdülbakî Dede — Abdülbakî'-
ye bakınız
- Nasuhî (Mutasavvıf) — 125, 160 181, 197, 308, 319, 323, 326, 327, 485, 519, 520, 580, 589, 648, 677, 678, 679, 680, 682.
- Nasuhî tekkesi (Şabaniyeden) — 443, 446, 648.
- Nasuh Paşazâde Ömer — 33, 72, 129
- Na'than — 147, 468, 469
- Nâyab Bey (Neyzen) — 670
- Nâyî Osman Dede (Mevlevî) — 125, 138, 140, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 302, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 399, 405, 413, 465, 466, 495, 499, 511, 659
- Nazenin-i Uşşakî (Tarikat) — 410
- Nâzıma Sultan — 717
- Nâzi — 179
- Nazif — 286
- Nazif Ahmed Bey — 424
- Nazif Dede (Yenişehirli) — 405, 425, 500, 507, 508, 541, 542, 638
- Nazif (Hafız) — 630
- Nazif (Kudümzenbaşı, hakkâk) — 491, 638.
- Nazimî (Şair ve musikişinas) — 39, 122, 125, 126, 132, 277, 301, 302, 468, 514, 515, 519, 687
- Nazirâ (Gülşenî) — 152, 161
- Nazmî (Mutasavvıf) — 51, 52, 82, 90, 91, 180, 208, 218, 259, 261, 288, 763
- Nebil Bey (Şair) — 168
- Necati (Hafız) — 634
- Necib Ağa (Tanburî) — 432
- Necib (Hacı Hafız) — 632
- Necmeddin efendi (Kadirî şeyhi) — 717
- Necmeddin efendi (Zâkirbaşı) — 661
- Nedim (Şair) — 122, 149
- Nefes anbarı Osman — 40, 76, 77
- Nesib Dede (Mevlevî) — 44
- Nesimî (Şair) — 393, 569, 570, 577, 642
- Neşat Bey (Neyzen) — 670
- Neşatî (Mevlevî) — 414
- Neş'et (Hoca) — 409
- Nev'î (Şair) — 132, 570
- Nevres (Şair) — 657
- Neyzen — 416, 424, 425, 426, 434, 443, 445, 492, 497, 498, 499, 500, 501 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 664, 665, 666
- Nezih Bey — 657
- Nida (Şeyh) — 444, 661
- Nigârî (Seyyid) — 643
- Niğde — 608
- Nikabî Ömer (Bestekâr) — 110, 111, 112
- Nikogos Ağa — 439, 466
- Nikoli (Tanburî) — 504
- Niyazî Araz (Hafız) — 631, 632, 633
- Niyazî efendi (Şeyh) — 661
- Niyazî (Mutasavvıf) — Mısri Niyazî'-
ye bakınız.

- Niyazî (Üsküplü) — 16
 Nizameddin (Bursalı Mevlidci) — 157
 Nizameddin Dede (Neyzen) 501
 Nizamî (Müderriş, Şair) — 200
 Nizarî (Musikişinas) — 16
 Numan Ağa (Tanburî) — 433
 Nureddin-i Cerrahî (Mutasavvif) — 167
 Nureddin dergâhı — 481, 482, 484, 485, 490, 491, 659, 660, 661.
 Nureddin (Halvetî şeyhi Seyyid) — 413.
 Nureddinzâde (Mutasavvif) — 27
 Nureddin (Sünbül efendi şeyhi) — 164.
 Nuri (Abdülhad) — Abdülhad Nuri'ye bakınız.
 Nuri Bey (Bolahenk) — 5, 406, 413, 467, 490, 620, 632, 637, 654, 660
 Nuri Bey (Muzikalı) — 670
 Nuri efendi (Hacıkadın) Zâkirbaşı) — 482
 Nuri efendi (Rifaî şeyhi) — 504, 618, 652
 Nuri efendi (Üsküdarlı şeyh) — 489
 Nuri (Fetva emini) — 633
 Nuri (Hafız) — 632
 Nuri Halil Poyraz — 639, 544
 Nuri Korman (Zâkirbaşı) — 486, 558, 559, 618, 658, 663.
 Nuri (Püskülcü) — 573
 Nuri Şeyda — 444
 Nuri (Şeyh) — 561
 Nuri (Tokatlı) — 408
 Nurullah Kılıç (Neyzen) 668, 669
 — O —
 Odabaşı oğlu Mehmed Rıza — 125
 Orhan camisi — 35
 Oskıyam (Tanburî) — 504, 505
 Osman (Adapazarlı) — 517, 518
 Osman Bey (Büyük) — 466, 504
 Osman Bey (Küçük) — 466
 Osman Bey (Üsküdarlı Hamamizade Neyzen) — 498, 503, 573, 574, 575, 576, 651
 Osman (Bursalı Derviş) — 51
 Osman (Bursalı Mevlidci) — 25, 35, 197
 Osman Dede (Nayi) — Nayî Osman Dede'ye bakınız.
 Osman Dede (Neyzen) — 512, 670
 Osman Dede (Türbedar) — 484, 485
 Osman (Dedezade) — 760, 763
 Osman (Dellâl, Zâkirbaşı) — 480, 485, 486, 488, 555,
 Osman efendi — 494
 Osman efendi (Vefa Türbedarı) — 487, 662, 663.
 Osman (Eğrikapılı) — 77
 Osman Ergin — 791, 795, 799.
 Osman (Fesçi) — 637
 Osman (Hakikizade Derviş) — 324
 Osman (Hasköylü âmâ) — 492
 Osman (Kasımpaşah) — 46
 Osman (Koca) — 122
 Osman (Musullu âmâ Hafız) — 494, 634, 753
 Osman (Nefes anbarı Şeyh) — 40, 76, 77.
 Osman (Nevşehirli Hattat) — 663
 Osman Salâhaddin Dede (Mevlevî) — 454, 464, 508
 Osman (Saraç, Zâkirbaşı) — 480
 Osman (Şehlâ Hafız) — 654
 Osman Şems (Mutasavvif) — 476, 502, 503, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 657, 704.
 Osman Vehbi (Bestekâr) — 32, 69, 70, 71
 Osman (Ziunnüreyn) — 405, 613.
 Oyvar — 33.
 — Ö —
 Ömer efendi — 494
 Ömer efendi (Mevlidhan Şeyh) — 471
 Ömer efendi (Şeyh) — 667
 Ömer efendi (Yorgancı, Zâkirbaşı) — 484.
 Ömer efendi (Zâkirbaşı) — 482
 Ömer (Enderunlu Hafız) — 643
 Ömer Fuadî (Mutasavvif) — 477

Ömer (Hulefâ-yi Râşidinden) — 405, 613, 617
 Ömer (Kastamonili Hafız) — 634
 Ömer (Nasuh Paşazade) — 33, 72, 129
 Ömer Vasfî — 484, 507, 664, 669
 Ömrî — Nasuh Paşazâde Ömer'e bakkımız.
 Özbek — 481

— P —

Paşa Baba tekkesi (Kadiriyyeden) — 718
 Paşa Mehmed (Zâkirbaşı) — 469, 479, 480, 490, 648, 663
 Perişan Baba (Bektaş) — 642
 Pertev (Şair Vak'anüvis) — 478

— R —

Rahmî (Şair) — 133
 Rahmi Şenses — 634
 Râif Bey (Hacı) — 632
 Raif Dede (Kudümzenbaşı) — 495, 496, 497, 669
 Raif Yelkenci — 619, 793, 794.
 Râkım (İzmirli Mehmed) — 636, 644, 700, 754, 760
 Râmza (Rüstemzade) — 51
 Ramiz (Tezkireci) — 149, 150, 163
 Rasim (Bestekâr) — 572
 Rasim (Hoca, hattat) — 163
 Raşid — 556.
 Râşid ef. (Hünkâr imamı) — 631, 633
 Raşid efendi (Kanbur) — 487
 Râşid ef. (Rifai şeyhi) — 657
 Râşid (Neyzen, Baba) — 660
 Raşid (Şair) — 91
 Râşid (Zâkirbaşı) — 490, 660, 671
 Rauf Yekta — 41, 130, 131, 132, 302, 415, 421, 428, 429, 432, 433, 434, 436, 437, 438, 440, 453, 457, 459, 462, 463, 464, 465, 510, 511, 629, 635, 636, 637, 639, 640, 643, 644, 653, 668, 669
 Râzî (Şeyh Mehmed) — 618
 Recai — 254, 255

Recai (Süngercizade) Zâkir) — 16, 18.
 Receb (Hafız) — 657
 Receb Hüsnî Dede (Mevlevî) — 420
 Receb (Musikişinas) — 54, 85, 86, 87, 122, 129, 322.
 Refik Halid — 443, 505,
 Remli tekkesi (Kadiriyyeden) — 660
 Remzî efendi (Hafız, Şeyh) — 490
 Reşad Paşa (Maliye nazırı) — 505
 Reşad (Sultan Mehmed) — 467, 503
 Reşid Bey (Binbaşı) — 632
 Rıfık Melül Meriç — 135
 Rıza — 335
 Rıza Bey (Giriftzen) — 502, 512
 Rıza Dede (Kudümzenbaşı) — 497
 Rıza efendi (Hopçuzade) — 484, 669
 Rıza efendi (Rifai şeyhi) 505
 Rıza efendi (Sünbüllü şeyhi) — 659, 660.
 Rıza efendi (Şeyh) — 660
 Rıza efendi (Tahtaminare şeyhi) — 491, 784
 Rıza (Halız) — 656,
 Rıza (Kuşadalı) — 661
 Rıza (Nakibüleşraf) — 402
 Rıza (Neccarzade) — 558, 559, 663, 699
 Rıza (Şair) — 547, 576
 Rıza (Şeyh Mustafa) — 147
 Rıza (Tezkireci) — 133
 Rızaeddin (Şeyh Mehmed) — 619, 644
 Rifailik, Rifailer (Tarikat) — 9, 123, 404, 407, 409, 410, 471, 474, 489, 491, 498, 502, 503, 504, 505, 652, 657, 658, 660, 662, 666, 667, 670, 571, 572, 686
 Rifat Bey (Hanende) — 432
 Rifat Bey (Müezzinbaşı) — 403, 406, 413, 441, 570, 571, 572, 749, 753, 760, 763
 Rifat Bey (Reis) — 671
 Rifat efendi — 442
 Rifat efendi (Hünkâr beğendi) — 471

- Rifat efendi (Sadi şeyhi) — 671
 Rifat (Tekirdağlı Hafız) — 658
 Rifat efendi (Zâkir) — 487
 Rifat (Hafız Mehmed) — 630
 Rifat (Süleyman) — 125, 322, 323
 570, 652, 798
 Romanya — 717
 Ruhi Dede (Neyzen) — 512
 Rukiye Hanım — 428, 440
 Rumeli — 9, 26, 642
 Rüşeni (Dede Ömer) — 26, 32, 109,
 129, 176, 177, 197, 327, 557,
 Ruşen (Hüdayî şeyhi Bestekâr) —
 139, 403, 409, 423, 424, 441, 442, 569,
 570, 652, 798.
 Ruşen Kam — 133, 134
 Rüşuhi — 509
 Rüşdi (Şair) — 509
- S —
- Sabih (Şair) — 159, 160, 162
 Sâbir (Tokathı Hoca Ali) — 633
 Sabit (Şair) — 581, 582, 614,
 Sabri efendi (Hacı, Ispartalı) — 479
 Sabri (Hacı Hafız) — 630
 Sodayî (Musikişinas) — 34, 71, 72
 Sadeddin Arel — 155, 629, 674
 Sadeddin-i Cibavî (Tarikat müessi-
 si) — 123, 503, 666, 682, 683, 692,
 693, 707, 708.
 Sadeddin Kaynak — 664, 753, 760
 Sadeddin Nüzhet Ergun — 28, 99,
 411, 467, 697, 639, 647, 665
 Sadeddin (Şeyh) — 484
 Sadık — 566, 699
 Sadık (Abdüssamedzade şair) — 163
 Sadık Ağa — 412, 518
 Sadık (Âma Mehmed) — 164, 165,
 166, 379, 380, 381
 Sadık (Müezzin) — 753
 Sadık (Üftadezade) — 271
 Sadi Bey (Nafia muhasebecisi) —
 505, 623,
 Sadi (Şair) — 271, 272, 644
 Sadılık, Sadiler (Tarikat) — 9, 123,
 124, 404, 407, 467, 478, 489, 498, 502,
 503, 641, 659, 662, 666, 667, 670,
 671, 672, 682, 683, 692, 693
 Sadreddin Çelebi — 508
 Sadullah Ağa (Musikişinas) — 169
 Safayî (Mevlevî, şair) — 416
 Safayî (Tezkireci) — 33, 37, 43, 44,
 46, 47, 113, 125, 128, 143, 146, 152,
 153, 169,
 Sâfi efendi (Şeyh) — 487
 Sâfi (Şair) — 477
 Safvet Bey — 441
 Safveti efendi tekkesi (Raufiyeden,
 Şabanıyeden) — 485, 648
 Sâgari (Musikişinas) — 16
 Sağır Kapıcı (Bestekâr) — 54, 105,
 106, 129
 Sahaf Hafız — 303, 304
 Sahibiye medresesi (Kayseride) — 40
 Sahib Molla — 443
 Sahih Ahmed Dede — 413, 495
 Sahvi (Mutasavvıf) — 336, 338, 339,
 340, 344, 345
 Said Ağa (Neyzen) — 670
 Said Bey — 657
 Said Bey (Hafız) — 645
 Said Dede (Neyzen Mehmed) —
 499, 500, 502
 Said efendi (Musahib) — 498
 Said (Kâtibzâde Mehmed Refi') —
 340, 344
 Said Özok — 438, 442, 470, 485, 494,
 630, 648, 687, 769, 795
 Said Paşa (Damad) — 473
 Said Paşa imamı — Hasan Rıza'ya ba-
 kınız.
 Said Yurdusever — 503
 Saide Hanım — 413
 Sâkub Dede (Mevlevî) — 151, 156
 Salâcı — 659
 Salâhî (Mutasavvıf) — 610
 Salih Ağa (Beylikçi) — 464
 Salih (Arab) — 469, 480, 490
 Sahih (Bursalı Hacı) — 163
 Salih Çelebi (Bursalı Muhzirzâde) —
 36, 137

- Salih Dede (Neyzen) — 500, 510, 569, 637, 670, 672
- Salih (Dedezâde Mehmed) — 440
- Salih efendi (Saçlı şeyh) — 491
- Salih efendi (Zâkirbaşı) — 487
- Salih (Erzurumlu) — 408
- Salih (Suyolcuzade) — 400, 480,
- Salih (Şeyh) — 482, 484
- Salihzade — 325, 326
- Salim — 284
- Salim Bey (Neyzen) — 498, 500, 502, 503, 561
- Salim efendi (Reisülmeşayih) — 644
- Salim (Emirzâde) — 287
- Salim (Tezkireci) — 43, 44, 46, 47, 49, 52, 125, 128, 130, 133, 143, 146, 151, 153, 155, 321
- Sami (Arpaeminizade) — 144
- Sami efendi (Hattat) — 506
- Sami (Hafız) — 654, 655, 717
- Sami (Hattat) — 669
- Sami Paşa — 508
- Samih Rifat — 639, 684, 685, 686
- Sandıkçı tekkesi (Rifaiyeden) — 473, 502
- Saraybosna — 25
- Savaklar tekkesi (Uşşakiyeden) — 499, 663
- Sekban (Bursalı) — 25, 34, 35, 469,
- Selâmi (Mutasavvif) — 147, 157, 158, 476, 547, 578, 610, 641, 692
- Selim (Bursalı) — 278
- Selim Dede (Mevlevî şeyhi) — 499
- Selim Giray — 47, 50, 54, 99, 129,
- Selim (Osmanlı hükümdarı III) — 165, 166, 169, 170, 399, 401, 403, 406, 412, 418, 421, 429, 430, 431, 432, 505, 513, 514, 515
- Selim (Yavuz Sultan) — 121
- Selimî (Mevlevî şeyhi) — 186, 212
- Seniha Sultan — 444
- Senih (Şair) — 482, 483, 652
- Sepetçizade Mehmed — 50
- Seriri (Musikişinas) — 16
- Seyfeddin efendi (Şehzade) — 758 764, 768, 779, 781
- Seyfullah (Seyyid Nizam oğlu) — 123, 149, 232, 248, 274, 305, 306, 387, 388, 392, 394, 404, 476, 517, 520, 522, 523, 529, 530, 533, 534, 535, 536, 540, 580, 581, 624, 642, 681, 702, 703, 704, 705
- Seyranî (Sazsairi) — 407
- Seyid Âbid Çelebi mescidi — 142
- Seyyid (Bedevi şeyhi, Mûderris) — 606
- Seyyid Nizâm tekkesi — 446, 661
- Seyyid Nuh — 122, 125
- Sezayî (Gülşeni) — 149, 282, 283, 303, 307, 325, 326, 349, 388, 389, 395, 400, 476, 529, 567, 569, 701
- Sıddık Bey (Neyzen) — 668
- Sıddık efendi (Zâkir) — 488
- Sıdkî (Şair) — 603
- Sırrî Abdülbakî Dede (Mevlevî) — 152
- Sırrî efendi (Şeyh) — 486
- Sırrî (Yeniköylü Hasan) — 444
- Silâhdarzade (Tezkireci) — 163
- Sinaneddin Yusuf — 16, 17, 469.
- Sinan efendi (Zâkirbaşı) — 660, 663
- Sinan (Gülşeni Şeyhi) — 137
- Sinanî (İbrahim) — 71
- Sinânîlik, Sinaniler (Tarikat) — 12, 662
- Sinan Ümmî (Mutasavvif) — 308, 555, 694
- Siracî (Şair) — 642, 643
- Sirke (Şeyh) — 672
- Sivas — 319
- Siyahî (Ahmed) — 128
- Siyahî Ahmed (Bursalı Çıkrıkçıoğlu) — 164
- Siyahî (Hattat) — 147
- Siyahî Mehmed (Eyup müezzini) — 284, 285, 286, 287
- Sofizade — 403
- Solakzade Hemdemî — Hemdemî'ye bakınız.
- Solfasıl — 14,
- Subhi Bey (Neyzen) — 425, 512, 665

- Subhi Ezgi (Dr.) — 28, 45, 128, 129, 132, 166, 167, 168, 169, 199, 221, 277, 344, 434, 435, 439, 441, 453, 462, 463, 504, 509, 578, 629, 799.
- Subhizade Feyzî — 52
- Sultan Ahmed camisi — 50
- Sultan Diyanî (Mevlevî) — 27
- Sultan Selim camisi — 17, 32
- Sultan Veled — 8, 399, 405, 507
- Suyolcuzade — 160
- Suyolcuzade Mustafa (Hattat) — 50
- Suzî — 256
- Süleyman Ağa (Dede'nin babası) — 428, 429
- Süleyman Çelebi (Mevlid nâzımı) — 12, 17, 25
- Süleyman efendi (Hoca) — 649
- Süleyman ef. (Kasidecizade) — 505
- Süleyman efendi (Şeyh) — 671
- Süleyman (Kubbe şeyhi) — 232
- Süleyman efendi (Müderriş) — 51
- Süleyman (Humbarahane baş imamı) — 403
- Süleyman Rifat (Üsküdarlı Hafız) — 125, 322, 323.
- Süleymaniye camisi — 17, 54.
- Sünbül efendi dergâhı (Koca Mustafa Paşa dergâhı) — 31, 422, 423, 441, 470, 476, 480, 482, 483, 484, 486, 487, 488, 644, 658, 659, 660, 661, 663.
- Sünbülilik, Sünbüliler (Tarikat) — 9 13, 31, 53, 137, 403, 671, 672
- Sünbül Sinan (Mutasanvif) — 125, 278, 281, 375, 392, 531, 532, 537, 555, 561, 619, 676, 677
- Sünnî — 58, 638, 642
- Sürekler — 412
- Süreyya (Rübabi) — 657
- Sürurî (Müverrih) — 413, 498
- Sütçüzade İsa — 31, 43, 60
- Sütçüzade Hafız — 43, 44, 81, 82, 83, 84.
- 5 —
- Şaban Dede — 30, 68
- Şaban Dede (Edirneli) — 147, 148
- Şaban (Kumkapılı) — 25
- Şabanîlik, Şabanîler (Tarikat) — 13, 446, 672, 680
- Şahidî (Mevlevî) — 417
- Şah Sultan tekkesi — 164, 463
- Şah Veli (Ayıntablı Askerî) — 99
- Şakir Ağa — 400, 402
- Şakir Bey (Vak'anüvis) — 148
- Şakir efendi (Eyuplu) — 485, 661
- Şakir efendi (Hopçuzade Hacı) — 469, 480, 483, 484, 485, 487, 554, 555, 556, 557, 558, 559,
- Şakir efendi (Sertarik) — 658
- Şakir (Şair) — 550
- Şam — 26, 32
- Şamanlık — 411
- Şazelilik, Şazeliler (Tarikat) 9, 123, 481, 659, 662, 663
- Şefika Âdile Hanım — 441
- Şefik Dede (Zekâizade) — 490, 492, 663
- Şefik efendi (Küçük hamamlı zâkir) — 489
- Şefkat (Bağdadlı tezkireci) — 163
- Şehab Akıncı — 495
- Şehab Bey (Neyzen) — 670
- Şehab (Mısırlı Şeyh) — 454
- Şehabeddin efendi (Hüdayî şeyhi) — 423, 547
- Şehabüddin-î Sühreverdî — 11
- Şehlâ Hasan — 54, 110
- Şehrî (Bağçevanzade Ali) — 53
- Şehrî (Şair) — 132
- Şehriyer — 51
- Şem'î (Konyalı) — 140
- Şemseddin Bey (Zâkirbaşı) — 488
- Şemseddin efendi (Kadiri şeyhi Hafız) — 652
- Şemseddin efendi (Şeyh) — 488
- Şemseddin efendi (Sadî şeyhi) — 503, 662, 670, 671,
- Şemsi Baba (Bektaş) — 642

Şemsi Dede (Meylevî) — 425
 Şemsi efendi (Mevlidci) — 471
 Şemsi (Sıvashî Mutasavvîf) — 103,
 104, 123, 142, 201, 202, 205, 207, 210,
 227, 237, 241, 247, 249, 255, 292, 319,
 364, 642
 Şemsilik, Şemsiler (Tarikat) — 13
 Şeref (Eyyuplu) — 661
 Şeref (Hacı Zâkirbaşı) — 490
 Şeref Hanım (Şair) — 641
 Şeref (Şair) — 588
 Şeref (Zâkirbaşı) — 664
 Şerefeddin efendi (Şeyh, Hafız) —
 479
 Şerefeddin efendi (Vâlîde şeyhi) —
 663
 Şerefeddin Yaltkaya — 717, 718
 Şerif (Duhanî) — 403, 546, 547, 548,
 Şerefeddin (Neyzen) — 669
 Şerif (Duhanî) — 403, 546, 547, 549,
 549, 550, 551, 552, 716
 Şerife Ayşe Sıdika Hanım — 494
 Şerif Mehmed (Gülşenî şeyhi) — 137
 Şevket Bey (Hanende) — 441
 Şevket Gavsî (Neyzen) — 669, 670
 Şevket (Hafız) — 634
 Şevki Bey — 458, 463
 Şevki Bey (Zâkirbaşı) — 505, 658,
 667
 Şevki Dede (Kudümzenbaşı) — 497
 Şevki (Kanbur) — 485, 488, 489
 Şevki (Şair) — 697
 Şeyda Abdürrahim Dede (Âmâ, ha-
 fız) — 167, 168, 169, 382, 637, 638
 Şeyhî (Mutasavvîf Abdülmecid) — 55
 Şeyhî (Vakayülfuzalâ sahibi) — 33,
 36, 39, 40, 41, 44, 47, 128, 130, 131,
 146, 250,
 Şeyh Mehmed — 366
 Şeyhoğlu (Urfah) — 379
 Şeyh Vefa — 16
 Şibli (Mutasavvîf) — 673
 Şiilik, Şiiler — 408, 411, 640
 Şikârîzâde Ahmed (Sünbülî) — 403,
 422, 423, 478, 480, 519, 520, 521, 522,
 523, 524, 525

Şikestî (Musikişinas) — 16
 Şirret Hafız — 392
 Şirüganî (Dede) — Ali Şirüganî'ye
 bakınız.
 Şivei Ahmed Çelebi — 127
 Şumnu — 301
 Şücaaddin Bey (Neyzen) — 670
 Şühudî Mehmed (Hafız Çene) —
 146, 714
 Şükri Bey (Neyzen) — 670
 Şükri efendi (Neyzen) — 670
 Şükri (Eyyuplu) — 658
 Şükri (Kudümzen Hafız) — 654
 Şükri (Zâkirbaşı) — 664

— T —

Tâbi (İstanbul şair) — 16
 Tâbi Mehmed (Trabzonlu) — 16
 Tahirağa tekkesi (Nakşebdiyeden)
 — 706
 Tahir Bey (Baytar) — 505
 Tahir (Bursalı) — 99, 165, 418, 424,
 442,
 Tahir efendi — 504
 Tahir (Halifezade) — 163, 164, 373,
 374,
 Tahir Olgun — 425, 495, 496, 667,
 672, 702, 706, 707, 717, 718
 Tahsin efendi (Şazeli şeyhi) — 659,
 662
 Tahsin (Hafız) — 656
 Tahsin (Na'than) — 497
 Tahtacılar — 412
 Tahtaminare tekkesi (Rifaiyeden) —
 491
 Taif — 26
 Talât Bey (Bestekâr) — 763
 Talât efendi (Rifai şeyhi) — 660
 Talât efendi (Şeyh) — 671
 Talât (Üsküdarlı) — 503, 508, 668
 Tâlib (Bursalı) — 54, 100
 Tâlibî dergâhı (Mısır'da Kadiriye'
 den) — 484
 Taptuk Emre — 8
 Taşköprü — 632
 Tayyar efendi (Şabanî şeyhi) — 672

- Terceman Yunus zaviyesi — 40
 Teşvikiye camisi — 664
 Tevfik Bey — 623, 656, 760, 763
 Tevfik Fikret — 648
 Tevfik (Neyzen, şair) — 668
 Tevfik (Rifai şeyhi) — 618, 652
 Tevfik efendi (Yeniköylü Raufi) —
 144
 Tevfik efendi (Zâkirbaşı, mücellid) —
 187
 Tirse — 15
 Tomtom imam — 122
 Topkane — 483, 669
 Tosunzade Abdullah — 122, 143, 144,
 293, 294, 295, 296, 297, 298
 Tulûi (Mudurnulu şeyh Mehmed) —
 160, 346
 Turşuczade Hafız Mehmed (Zâkir-
 başı) — 479, 480, 578, 579, 661, 667,
 Toygar Tekkesi (Rifaiyyeden) — 662,
 667, 670

— U —

- Ubeyd (Bursalı Hafız) — 25, 34,
 35
 Ulu cami — 12
 Ulvi (Şair) — 592, 593
 Usuli (Şair) — 122
 Uşşakilik, Uşşakiler (Tarikat) — 13,
 137, 410, 499
 Uşşakizade Hasib — 40
 Uyuni (Şair) — 576

— Ü —

- Üftade. — 8, 74, 163, 180, 223, 236,
 266, 697
 Ümmi Sinanzâde Hasan — 39, 40,
 43, 44, 53, 75, 125
 Ümnî (Diyarbakırlı) — 183
 Üsküdar — 27, 40, 45, 83, 158, 160,
 168, 169, 319, 409, 410, 442, 443, 446,
 470, 473, 479, 482, 486, 491, 494, 495,
 503, 504, 505, 561, 630, 633, 645, 648,
 651, 652, 653, 658, 663, 664, 665, 657,
 670, 686

- Üsküdar Mevlevihanesi — 168, 169,
 181, 423, 424, 441, 494, 497, 502, 506,
 507, 512, 637, 638, 664, 665

— V —

- Vahdeti (Şair) — 331,
 Vâhib Efendi (Dümtek) — 438, 439,
 494,
 Vâhidi (Şeyh) — 332, 333,
 Vâhid Lûtfi Sâlcı — 407, 408, 639,
 643
 Vahid Mahtûmî (Şair) — 122, 136,
 144, 149
 Vahyî — 286, 295, 296, 300, 333, 339,
 340, 341,
 Valide camisi — 38, 52
 Valide tekkesi (Şabaniyeden) — 479,
 672
 Valide Sultan medresesi — 40
 Vâli (Kadıasker Abdürrahman) —
 281
 Vâli (Nefeszade) — 235
 Vâlihî (Tokath) — 121
 Vâsıf Bey (Neyzen) — 670
 Vasfi efendi (Şabanî şeyhi) — 672
 Vefâilîk (Tarikat) — 16
 Vehhâb-ı Ümmî (Mutasavvıf) — 282,
 283
 Vehbî Osman — 32, 69, 70, 71
 Vehbî (Seyyid) — 152, 713
 Veled Çelebi (İzbudak) — 34, 43,
 131, 149, 155, 169, 414, 693, 694
 Veled (Sultan) — 672
 Veliyüddin (Mutasavvıf) — 687
 Venedik — 148
 Vesim — 339
 Veys (Hacı Hafız Mehmed) — 656
 Veyselkarani — 150, 151, 573, 574

— Y —

- Yahya — 518
 Yahya efendi dergâhı — 637, 658,
 667
 Yahya efendi (Sadiyeden Abdüsse-
 lâm şeyhi) — 467
 Yahya Kemal — 135, 674

- Yahya (Mutasavvıf) — 11
 Yahya (Mühtedî) — 53
 Yahya (Şeyhülislâm) — 85
 Yakub (Geirmiyanlı) — 31
 Yakub Hân — 703, 704
 Yakub (Şeyh) — 35, 231,
 Yamah Ahmed Bey — 403
 Yanbolu — 652
 Yaşar Baba (Zâkirbaşı) — 490, 657,
 662
 Yaşar (Hafız) — 654, 671
 Yazıcızade (Mutasavvıf) — 476, 477,
 484, 657
 Yavaşca Mehmed Ağa Tekkesi — 52
 Yenibağçe — 126
 Yenikapı Mevlevîhanesi (Bâb-ı ce-
 did) — 36, 37, 38, 168, 169, 413, 414,
 415, 416, 420, 421, 422, 429, 436, 438,
 443, 444, 454, 460, 464, 465, 469,
 494, 495, 496, 508, 509, 511, 512, 637,
 667, 668, 669, 698, 717, 718
 Yemişçizâde İsmail — 403
 Yeşilin Ahmed (Reis) — 671
 Yezid — 477
 Yunus Emre — 9, 10, 57, 72, 108,
 149, 182, 183, 192, 193, 195, 202, 240,
 241, 243, 244, 255, 256, 283, 289, 291,
 292, 293, 295, 296, 297, 304, 331, 332,
 346, 348, 350, 351, 355, 357, 358, 365,
 366, 367, 368, 370, 371, 372, 373, 376,
 377, 389, 391, 393, 477, 520, 521, 524,
 525, 526, 527, 528, 529, 531, 533, 540,
 551, 563, 565, 569, 580, 582, 583, 585,
 586, 588, 589, 594, 595, 596, 606, 618,
 625, 640, 641, 642, 679, 680, 681, 690,
 691, 710, 711
 Yunus Hilmi efendi (Şeyh) — 485
 Yunuszâde Mustafa (Şeyh) — 53
 Yusuf Çelebi (Niznam) — 125, 141,
 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278,
 279, 468,
 Yusuf (Çorumlu Hafız) — 634
 Yusuf Dağseven — 561, 701
 Yusuf Dede (Neyzen, Çengi) — 36,
 37, 38, 168, 169, 421,
 Yusuf efendizâde — 403
 Yusuf (Hacı) — 632,
 Yusuf (Hünkâr imamı) — 654
 Yusuf (İmam) — 32, 68, 69, 70
 Yusuf Paşa (Neyzen) — 445, 500,
 510, 512
 Yusuf Sinan (Şeyh) — 31,
 Yusuf (Tikveşli Hafız) — 403
 Yusuf Zühdi Dede — 499
 Yuva Ahmed — 290
 Yümnî efendi (Hakkâk) — 490
 — Z —
 Zaharya — 453
 Zaifi — Akbaba imamı Mehmed'e
 bakınız.
 Zâik (Bursalı Şair) — 423
 Zâkiri Hasan (Hatîb) — 27, 28, 29,
 58, 59, 610
 Zarifi (Şair) — 641
 Zâti Arca — 779
 Zâti (Şair) — 572
 Zekâi Dede (Hoca) — 140, 401, 403,
 406, 427, 439, 446, 447, 448, 449, 450,
 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458,
 459, 460, 461, 462, 463, 464, 491, 493,
 510, 511, 581, 582, 583, 584, 585, 586,
 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594,
 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602,
 603, 604, 605, 609, 610, 611, 612, 613,
 632, 646, 648, 660, 759
 Zekâi efendi (Sünbülî şeyhi) — 669
 Zekâi (Halvetî) — 476, 534
 Zeki Bey (Neyzen) — 670
 Zeki (Hakkâk) — 491
 Zeki Mehmed Ağa (Tanburi) — 504
 Zekiye Sultan — 446
 Zebî (Şair) — 570
 Zeynilik, Zeyniler (Tarikat) — 16
 Ziya Bey (Bestenigâr) — 654, 656
 Ziya Dede (Kudümzenbaşı) — 495,
 497
 Ziya Dede (Neyzenbaşı) — 501, 502,
 512
 Ziya Demirci — 629
 Ziya efendi (Şeyh) — 410, 683,
 684

Ziya Gök Alp — 688, 694, 695	Zihni (Hattat, şair, musikişinas) —
Ziya (İhtifalci Mehmed) — Mehmed	125, 181
Ziya'ya bakınız.	Zihni Paşa (Maliye nazarı) — 505
Ziya Paşa (Musikişinas) — 650	Ziver (Bestekâr) — 577
Ziyaeddin (Hafız Mehmed) — 633	Zühdü Bey (Ahkar) — 421
	Zühdü Paşa (Maarif nazırı) — 505

İkinci cildin umumî fihristi

	Sahife		Sahife
XIX-uncu asır Dinî Türk musikisi	399—401	Arab şeyh İsmail ef.	482
Cami musikisi	401—403	Hopçuzade Hacı Şâkir ef.	483—484
Tekke musikisi	403—405	Şeyh Hamdullah ef.	484
Mevlevî musikisi	405—407	Şeyh Salih ef.	484
Bektaşî musikisi	407—412	Yorgancı. Ömer ef.	484
Bestekârlar	412—468	Aşki efendi	484
Ali Nutki Dede	413—415	Şeyh Mustafa ef.	484
Nâsır Abdülbaki Dede	415—420	Attar Hacı Ahmed ef.	485
Künhî Abdürrahim Dede	420—422	Kanbur Şevki	485
Şikârizade Hacı Ahmed	422—423	Kutucu Ali ef.	485
Abdürrahman Nesib	423—424	Kısık Mustafa ef.	485
Mustafa Nakşî Dede	424—428	Eyuplu Şâkir ef.	485
İsmail Dede	428—441	Şeyh Hafız Mehmed ef.	485
Mutafzade Ahmed	441	Mesud ef.	485—486
Şeyh Mehmed Ruşen	441—442	Dellâl Şeyh Osman ef.	486
Behlûl efendi	442—444	Şeyh Sırrı ef.	486
Yeniköylü Hasan efendi	444	Abdülaziz ef.	486
Hacı Nafiz Bey	445—446	Mehmed Nuri ef.	486
Hoca Zekâî Dede	446—464	Mücellid Tevfik ef.	487
Ali Aşki Bey	464	Topkapılı Hafız Hüsni ef.	487
Mehmed Celâleddin Dede	464—467	Rifat ef.	487
Hacı Kirami efendi	467—468	Salih ef.	487
Na'thanlar	468—469	Hatib H. Mahmud ef.	487
Mevlîdhanlar	469—475	Eyuplu Hacı Hamdi ef.	487
Said Paşa imamı Haasn Rıza	471—475	Vefa Türbedarı Osman ef.	487
Mersiyehanlar	475—479	Ârif ef.	487
Hafız Hüseyin Tevfik efendi	479	Şeyh Hafız Halid ef.	487
Zâkirler, Zakirbaşilar	479—492	Edirneli Ali Bey	487
Şeyh Hasan	481	Nalband Mehmed ef.	487
Mustafa Dede	482	Kanbur Raşid ef.	487
Ömer efendi	482	Siddik ef.	488
Mehmed Necib Dede	482	Mollagüranili Münib ef.	488
Hacıkadınlı Nuri ef.	482	Şemseddin Bey	488
Hatib Aziz ef.	482	Esad ef.	488
		Hüseyin Hüsni ef.	488

	<u>Sahife</u>		<u>Sahife</u>
Hafız Hasan	488	XIX uncu asra âid metinler	513—625
Gazi Mahmud	488	Ali Nutkî Dede	513
Şemseddin ef.	488	Abdülhamid Dede	513
Şeyh Hulûsi ef.	488—489	Sultan Selim III	513—515
Hakkâk Hasan ef.	489	Nâsır Abdülbaki Dede	516
Hacı Şefik ef.	489	Künhi Abdürrahim Dede	516
Hakkâk Mehmed ef.	490	Uncuzade Emin	516
Siyahî Şeyh Salih ef.	490	Adapazarlı Osman Bey	517—518
Paşa Mehmed	490	Musahib Sadık Ağa	518
Hafız Resmî ef.	490	Mustafa Dede	518
Şeyh Hüsameddin ef.	490	Şikârizade Hacı Ahmed	519—525
Balat imamı H. Hasan ef.	490	Abdürrahman Nesib	525—528
Şeyh Hafız Hüseyin ef.	491	Hamamizade İsmail Dede	528—541
Odabaşılı Âsım ef.	491	Nakşî Dede	541
Hakkâk Hafız Abdi ef.	491	Eyuplu Hüseyin Dede	541
Hakkî Dede	491	Hacı Hâşim Bey	541—542
Fındıklılı Ârif ef.	491	Dellâlzade Hacı İsmail	543—544
Şeyh Rıza ef.	491	Kadıasker Mustafa İzzet	544—546
Malak Hafız	491	Bursalı Duhanî Şerif	546—552
Şeyh Edhêm ef.	491	Kethudâ-yi Attar	552—553
Yaleci Hafız Mustafa ef.	492	Katircizade	553
Şeyh Esrar ef.	492	Hadî	553
Hafız Azmî ef.	492	Mutafzade Ahmed	554—555
Hüseyin Şefik Dede	492	Dellâl Osman	555—556
Kudümzenbaşılar, âyinhanlar	492—497	Eyup Hatibi Âşık Ahmed	556
Hüsameddin Dede	493	Hopçuzade Hacı Şâkir	556—559
Vâhib efendi	494	Hacı Ârif Bey	560—561
Ahmed Hüsameddin Dede	494—495	Üsküdarlı Salim Bey	561
Raif Dede	495—497	Hacı Faik Bey	561—568
Azmî Dede	497	Neyzen Salih Dede	569
Neyzenler, Gıriftzenler	497—512	Şeyh Ruşen	569—570
İsmail efendi	498	Müezzinbaşı Rifat Bey	570—572
Derviş Mehmed Emin	498—499	Râsim efendi	572
Mehmed Nuri efendi	499	Edhem Ağa	573
Mehmed Said Dede	499—500	Püskülcü Nuri efendi	573
Deli İsmail Dede	500—501	Hamamizade Osman Bey	573—576
Nizameddin Dede	501	Esad Çavuş	576
Ziya Dede	501—502	Ziver efendi	577
Üsküdarlı Salim Bey	502—503	Piyanist Esad	577—578
Halim efendi	503—505	Turşucuzade Hafız Mehmed	578—579
Aziz Dede	505—507	Behlül efendi	579
Hüseyin Fahreddin Dede	507—511	Hacı Nafiz Bey	580—581
Cemal Dede	511—512	Hoca Zekâî Dede	581—613
		Beylikçizade Ali Aşkı Bey	613—617

	Sahife		Sahife
Tanburî Ali efendi	617	Amâ Hafız Hasan	657
Ahmed Hüsameddin Dede	617	Yaşar Baba	657
Şeyh Tevfik	618	Zâkirler, Zâkirbaşılar	658—664.
Yeniköylü Hasan	618	Hafız İsmail Hakkı ef.	658
Hakkâk Abdî Dede	618—619	Bülbül Ahmed ef.	658
Celâfeddin Dede	620	Hafız Rifat ef.	658
Hüseyin Fahreddin Dede	620	Şevki Bey	658
Bolahenk Nuri Bey	620	Şeyh Kemal ef.	658—659
Zâkir Hulûsî	621—622	Gül Ali Dede	659
Himmetzade Hüsameddin	622	Hafız Emin ef.	659
Hacı Kirâmî efendi	622	Şeyh Mustafa ef.	659
Şair ve hattat Hamdi	623	Hafız Mehmed ef.	659
Sadi Bey	623	Ferid ef.	659
Tanburî Mehmed Bey	624	Hafız Ahmed ef.	659
Çayırılı İsmail Hakkı	625	İbrahim Edhem ef.	659
Son asır dinî Türk musikisi	630—657	Kadri Bey	659
Cami musikisi	630—634	Şeyh Mehmed ef.	659—660
Hafız Nazîf	630	Şeyh Talât ef.	660
Hafız Fehmî	631	Hafız Hüseyin Hâlis ef.	660
Hafız Niyazî Araz	631—632	Hattat Mehmed ef.	660
Hafız Hayreddin Bilgen	632—633	Halim ef.	660
Hafız Hamdi Yavuz	633	Şeyh Sinan ef.	660
Hafız Hüsni	633	Şeyh Hüsni ef.	660
Hafız Abdürrahman Gürses	634	Necmeddin ef.	661
Hafız Rahmi Şenses	634	Eyuplu Şeref ef.	661
Tekke musikisi	635—636	Siyahî Ahmed ef.	661
Mevlevî musiki	636—638	Şeyh Nida ef.	661
Âzık musikisi	638—639	Hafız Sadeddin ef.	661
Bektaşî musikisi	639—643	Şeyh Niyazî ef.	661
Bestekârlar	643—653	Medineli Hacı Ahmed	661
Şeyh Mesud efendi	644	Hoca Fehmi ef.	661—662
Şeyh Kutbî efendi	644	Şeyh Haydar ef.	662
Hadi Bey	644—645	Hafız İsmail ef.	662
Halid Bey	645	Kasımpaşalı Şeyh Cemal ef.	662
Ahmed Avni Konuk	645—648	Meydancıklı Ârif ef.	662
Said Özok	648	Ebülhamis	662
Zekâizade Ahmed Irsoy	648—651	Üsküdarlı Âsum ef.	662
Yusuf Dağseven	651	Cemil ef.	662
İzzeddin Hümayî	651—652	Hafız Ali ef.	662
Hayrullah Yalım	652—653	Nuri Korman	663
Fehmi Tokay	653	Ali Gerçek	663
Mevlidhanlar	654—656	İhsan İyisan	663
Hafız Sami	654—655	Kudümzenler, âyinhanlar	664—666
Mersiyehaneler	656—657	Hafız Mehmed Şükri	664.
		Ahmed Celâleddin Dede	664—666

	Sahife		Sahife
Eşref Özkul	666	Samih Rifat	684—686
Nevbezenler	666—668	Ahmed Avni Konuk	686—687
Neyzenler	668—670	Said Özok	687
Hakkı Dede	668	Zekâizade Ahmed Irsoy	687—699
Hilmi Dede	668	İzmirli Râkım	700—701
Nurullah Kılıç	668—669	Yusuf Dağseven	701
Emin Yazıcı	669—670	Abdülkadir Töre	702—706
Reisler	670—671	Kâzım Uz	706—708
Devraniler	671—672	İzzeddin Hümayî	708—709
Sema'zenler	672—675	Hayrullah Yahm	709—710
Son asra âid metinler	676—711	Fehmi Tokay	710—711
Şeyh Mesud ef.	676	İlâve ve tashihler	713—718
Şeyh Kutbi	676—677	Na'tler ve duraklar fihristi	719—723
Hafız Hüseyin Hâlis	677	Mevlevî âyinleri fihristi	724—725
Musullu Hafız Osman	677—678	Şiir ve şairleri gösteren fihrist	726—747
Tanburî Aziz Bey	678—679	Beste ve bestekârları gösteren fihrist	748—786
Hadi Bey	679—682	Bibliyografya	787—800
Enderunlu Hafız Hüsni	682	Endeks	801—828
Lütfi Bey	682—683	Umumi fihrist	829—832
Ebülhamis	683—684		
İsmail Hakkı Bey	684		
Hoca Fehmi ef.			

TASHİHLER

723 üncü sahifedeki 108 ve 109 numaralı duraklar yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

748 inci sahifedeki Besteler, "Acem" makamındadır.